Kopie i.v.m. slechte staat origineel.

Origineel niet ter inzage.

Deze kopie bij overige tijdschriften zetten.

Zaterdag 2 Oktober 1897

Derde jaargang N° 1

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond

Hoofdopstellers : J. Vriesendorp en A. Cornette. — Secretaris : H. Melis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te sturen Nieuwen Dijck, 235, Amsterdam,

— voor Zuid-Nederland ten bureele van " HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

Aan den lezer.

Heden treedt ons kunstblad zijn derden jaargang in : onder eenigszins gewijzigden titel, met talrijker redactie, doch — in hoofdzaak — met dezelfde strekking als in de beide voorgaande tooneeljaren.

Onder eenigszins gewijzigden titel. Ons blad heet thans in de plaats van *Het Nederlandsch Tooneel*, *Het Tooneel*, kortweg, — dit ten einde, vooral in het Noorden, elke mogelijke verwarring te vermijden met den naam der welbekende Koninklijke Vereeniging *Het Nederlandsch Tooneel*.

Met talrijker redactie. Naast vroegere medewerkers, wier aantal door eenige nieuwe krachten uit België versterkt wordt, zal thans ook eene gansche schaar medewerkers uit Nederland optreden.

Immers, — en dit is juist de voorname beteekenis van de hervorming, die ons blad van heden af ondergaat, — *Het Tooneel* is voortaan niet meer alleen de tolk van den *Zuid- Nederlandschen Tooneelbond*, maar tevens, krachtens bijzondere verbintenissen met dezen Bond en met den uitgever, het orgaan van het *Nederlandsch Tooneelverbond*. Wij meenen dit te mogen noemen eene verheugende gebeurtenis : het is toch de eerste practische stap tot verbroedering van Noord en Zuid op het tooneelgebied, en dus een verheugend verschijnsel met het oog op de nauwere aansluiting van beide deelen der Nederlanden in zake taal- en kunst-eenheid.

De redactie voor Vlaamsch-België roept aan hare Nederlandsche medewerkers een hartelijk welkom toe Zij koestert de hoop dat, in dezen gewijzigden vorm, *Het Tooneel* bij al zijne lezers aan gene en deze zijde van de grens, een vriendelijk en welwillend onthaal zal mogen vinden.

Hetgeen ons in deze hoop steunt, is, dat het blad, niettegenstaande de ondergane veranderingen, dezelfde strekking behoudt als vroeger.

Deze strekking, zij kan in enkele woorden omschreven worden. Ons doel is : de kunst te bevorderen, in nationalen zin, met het oog gericht op de hoogste eischen van het Schoone.

Elke ernstige poging ten goede willen wij aanmoedigen en steunen, zoover dit in onze macht is

Elken stap in de richting der ware kunst zullen wij toejuichen.

Wat buiten de grenzen der kunst valt, wat alleen een voorwerp van speculatie of exploitatie is, zal door ons bestreden worden, ten ware het niet eens de eer eener bestrijding waardig mocht blijken.

De kunst verdient bewonderd te worden, waar en in welken vorm zij zich moge voordoen ; doch, waar zij tot ons komt in eigen taal, en weergeeft eigen landaard, eigen zeden, eigen gemoed, daar verdient zij niet alleen bewonderd te worden, zij heeft aanspraak op onze liefde.

Dit zijn onze principen : naast deze verklaring van beginselen nog een uitvoerig programma van werkzaamheden te plaatsen, achten wij volkomen overbodig.

En hiermede bevelen wij ons werk aan in de gunst van alle tooneellievende Nederlanders. DE REDACTIE.

Programma van het Onderwijs

te geven aan de Tooneelschool gedurende den Cursus 1897 - 1898.

Commissie van Beheer en Toezicht : De H.H. Marcellus Emants, voorzitter ; Mr A. Fentener van Vlissingen, onder-voorzitter ; Mr J. Kalff Jr., secretaris ; Dr F. L. Abresch ; Dr C.J. Vinkesteyn ; Mr J. A. Levy ; P. H. Hugenholtz Jr ; Mevr. E. Gompertz-Jitta ; Freule E. J. Bicker.

N B. — De H. H. Levy en Hugenholtz hebben zitting als gedelegeerden van de maatschappij « Tot Nut van 't Algemeen, » Mevr. Gompertz en Freule Bicker als gedelegeerden van het Comité der Dames-Patronessen, waartoe bovendien behoort Mevr. M. W. A. de Gijselaar-van Assendelft de Coningh.

Directeur : de heer S. J. Bouberg Wilson.

Onderwijs wordt gegeven door :

den heer H. van Kuyk, 7 uren per week in Voordracht en Spel op het Tooneel ;

Mevr. E. Holtrop-van Gelder, 6 uren per week in Voordr. en Spel op het Tooneel ;

den heer S. J. Bouberg Wilson, 12 1/2 uren per week in Dramatische Letterkunde en Geschiedenis van het Tooneel ;

Mej. Joh. Dusault, 4 uren per week in Uitspraak, Stemvorming en Zang ;

den heer Th C. Simons, 4 uren per week in Teekenen, Grimeeren, Mimiek, Costuum- en Costumeerkunde ;

den heer P. Bekker, 1 1/2 uren per week in Houding en Danskunst ;

den heer W. J. C. de Blécourt, 3 uren per week in Plastische en Mimische Oefeningen, Schermen ;

den heer Dr J. J. A. A. Frantzen, 5 uren per week in Fransch en Hoogduitsch ;

den heer H. F. Vogin, 2 uren per week in Engelsch ;

Mej. N. Stemmerik, 1 1/2 uren per week in Costuumnaaien.

Aan de Tooneelschool wordt alzoo 46 1/2 uur wekelijks onderwijs gegeven.

Overzicht van het getal Lesuren in de week.

Vakken :	Klassen : I	II	III
Voordracht en Spel (de heer Van Kuyk)	5	5	5
	—	2	2
Voordracht en Spel (Mevr. Holtrop)	2	2	2
	2	2	2
Dramatische Letterkunde en Tooneelgeschiedenis	5	4	3 1/2
Uitspraak en Stemvorming	2	1	1
Zang	—	1	1
Teekenen	1	1	1
Grimeeren, Mimieken Costumeerkunde	—	1	1
Costuumkunde	—	1	1
Houding en Danskunst	1 1/2	1 1/2	1 1/2
Plastische en Mimische Oefeningen	2 1/2	2 1/2	2 1/2
Schermen (mann. leerlingen)	—	1/2	1/2
Fransch	1	1	1
Hoogduitsch	2	1	1
Engelsch	—	1	1
Costuumnaaien (vrouwelijke leerlingen	1 1/2	1 1/2	1 1/2
	25 1/2	29	28 1/2

Omschrijving van het Onderwijs.

I. Voordracht en Spel.

Voordracht. — Bij dit onderricht wordt eene geleidelijke opklimming in acht genomen van eenvoudige tot moeilijker oefeningen. Voor een goed begrip wordt de stof altijd vooraf besproken en verklaard.

Kl. I. Begint met beschrijvend, en vervolgt met verhalend proza ; daarna komen gemakkelijke gedichten uit onzen tijd aan de beurt, en eindelijk samenspraken.

Kl. II en III beoefenen moeilijker verhalend en redekunstig proza, alleen- en tweespraken uit tooneelwerken, in proza en poëzie, en dichtstukken uit de klassieke, de romantische en de moderne school.

b. **Spel.** — Kl. I. Vooroefeningen op het tooneel : binnenkomen, loopen, staan, zitten, knielen, groeten, vertrekken, enz. in verschillende karakters, omstandigheden en stijlen ; uitdrukking van gemoestoestanden. Alles door instudeering van kleine, eenvoudige tooneelstukjes en alleenspraken.

Kl. II. Verdere toepassing en voortzetting van het geleerde in het eerste jaar. Studie van blij- en tooneelspelen, of gedeelten daarvan, uit verschillende tijdperken der letterkunde en van verschillende volken, ook ter beoefening van stijlkunde in spel.

Kl III. Uitbreiding van het reeds gegeven onderwijs door de studie ook van drama 's en treurspelen (klassieke, romantische en moderne). Instudeering van enkele belangrijke rollen in haar geheel. Spel in costuum en met grime, Samenspel.

II. Dramatische Letterkunde en Tooneelgeschiedenis.

Kl. I. Naar vrije keus, en uitsluitend in het Nederlandsch, worden sommige, liefst geschiedkundige drama's gelezen en volledig verklaard, zoo ten opzichte van den tijd waarin ze spelen en dien van hunne vervaardiging, als naar inhoud, vorm en waarde. Hierbij wordt gestadig gebruik gemaakt van encyclopediëen, costuumboeken, plaatwerken en geschriften, welke dienen kunnen ter toelichting van het drama, dat gelezen wordt.

Kl. II. Als op deze wijze de leerlingen begrip hebben gekregen van de wijze, waarop een drama behoort gelezen te worden, wordt een aanvang gemaakt met de lezing van dramatische werken naar hunne historische opvolging, in verband met de geschiedenis van het tooneel en de tooneelletterkunde. De klassieke Oudheid komt dan het eerst aan de beurt. Daarna worden de Middeleeuwen in algemeen overzicht behandeld en verder drama's gelezen en toegelicht van Nederlanders, Franschen, Engelschen en Spanjaarden, van de XVIde tot ongeveer de XIXde eeuw, geheel naar de methode als boven is aangegeven.

Kl. III gaat op dezelfde wijze voort met de Duitsche, Italiaansche en Noordsche dramatische letterkunde, ook sedert het begin van den nieuwen tijd. Daarna wordt de tegenwoordige toestand in Europa besproken, aan de hand der meest bekende en beste dramatische werken der XIXde eeuw. Ten slotte al eenene herhaling van het gelezene en behandelde in den 3-jarigen cursus.

III. Uitspraak, Stemvorming en Zang.

Door dit onderwijs tracht men de voorkomende fouten in spraak en uitspraak te verbeteren, de stem te ontwikkelen, de ademhaling bij zeggen en zingen te regelen en het gehoor te oefeningen, zoowel bij 't spreken en lezen, als ook door middel van den zang. Zingen wordt echter niet alleen als middel aangeleerd, maar ook als afzonderlijke kunst beoefend, doch uitsluitend in klassen II en III, bij gebleken aanleg en als de leeftijd het toelaat.

IV. Teekenen, Grimeeren, Mimiek, Costumeer- en Costuumkunde.

a. **Teekenen,** als afzonderlijk vak van onderwijs beoefend, wil naast vaardigmaking van oog en hand, de aankweeking van den schoonheidszin, en moet bovendien zooveel kennis van het gelaat geven als onontbeerlijk is voor het volgen der lessen in Grimeeren en Mimiek. De leerlingen werken naar voorbeelden, pleistermodellen en de natuur.

b. **Grimeeren, Mimiek en Costumeerkunde.** Alleen klassen II en III ontvangen hierin onderricht, en wel, wat de beide eerste vakken betreft, theoretisch door teekeningen te maken van den dusgenaamden spierkop, en van het gelaat, met het oog op de uitdrukking van hartstochten en gemoedstoestanden, en practisch door 't gelaat en de lichaamsdeelen te oefenen, standen en houdingen te doen aannemen en groepeeringen te vormen naar aanleiding van in te studeeren dramatische teksten. Zooveel mogelijk geschieden de practische oefeningen in costuum, noodzakelijk in de klassieke kleederdracht en die van de XVIIde eeuw, waarin de leerlingen zich gemakkelijk moeten kunnen bewegen.

c. **Costuumkunde.** — Ook in dit onderdeel van vakgroep IV krijgen alleen de leerlingen van de IIe en IIIe klasse vereenigd les, in een 2-jarigen cursus : eerst oudheid en middeleeuwen en in het 2e jaar de nieuwe tijd ; daarna omgekeerd. Het onderwijs beoogt den leerlingen begrip te geven van de eischen, welke aan 't costuum op het tooneel moeten worden gesteld,

1° als bijdrage tot karakteruitdrukking,

2° als onderdeel der mise-en-scène en tot verhoogiug van den indruk en weergeving van de stemming die teweeggebracht moeten worden.

3° als hulpmiddel om van eigen lichaamsbouw alle gebruik te maken.

Te dien einde zal een kort, maar zoo volledig mogelijk overzicht worden gegeven van de geschiedenis van 't costuum, terwijl de aldus verkregen historische resultaten, steeds in verband met het tooneel en zijn eigenaardige behoeften zullen worden besproken.

V. Houding en Danskunst, Plastische en Mimische Oefeningen, Schermen.

a. **Houding en Danskunst.** — Niet alleen wordt onderwijs gegeven in de moderne en de voornaamste historische dansen, maar bepaaldelijk ook veel werk gemaakt van al die dansoefeningen, welke de bevalligheid en zekerheid in houding en beweging van 't lichaam op het tooneel bevorderen.

b. **Plastistische en Mimische Oefeningen.** — Deze vakken worden gegeven met de hoofdstrekking de leerlingen een vlugge ongedwongen houding en losheid en sierlijkheid in de bewegingen te doen verkrijgen. Hoofd, romp, armen en beenen worden alle afzonderlijk behandeld ; gemeenschappelijke plastische standen gevormd en mimische oefeningen gehouden.

c. **Schermen.** — Van het militaire schermen met sabel en floret wordt slechts

datgene aangeleerd wat voor algemeene lichaamsontwikkeling noodig is; idem met het geweer. Maar bovendien moet dit onderwijs gegeven worden met het oog op het tooneel, zoodat vaardigheid en sierlijkheid er op den voorgrond treden, en het verschil in acht genome wordt in de wapenhanteering der elkaar afwisselende tijdperken. Slechts de (mannelijke) leerlingen van klassen II en III volgen dit onderricht.

VI. Fransch.

Kl. I. De lessen in Fransch strekken tot voortzetting en aanvulling var het geleerde op de lagere scholen, en hebben hoofdzakelijk ten doel uitspraak, woordenkennis en begrip van het gelezene te bevorderen. Spraakkunstige oefeningen worden tot het striktnoodige beperkt. De lectuur bepaalt zich tot niet te moeilijk modern proza, korte epische en lyrische gedichten.

Kl. II, III. Lezen, verklaren en mondeling vertalen van dramatische werken.

VII. Hoogduitsch.

Kl. I. Met de bestudeering van het Hoogduitsch wordt in deze klasse eerst een aanvang gemaakt. Overigens zijn doel en strekking van dit onderwijs gelijk aan die van het Fransch.

Kl. I, III. Lezen, verklaren en mondeling vertalen van dramatische werken.

VIII. Engelsch.

Kl. II. Eerste beginselen van de Engelsche taal.

Kl. III. Voortzetting en uitbreiding van het in klasse I geleerde.

IX. Costuumnaaien.

De meisjes van de drie klassen zijn voor deze lessen vereenigd, bij welke er vooral op gelet wordt, de noodige vaardigheid te verkrijgen in het knippen van patronen en het maken en veranderen van eenvoudige costumes uit allerlei tijdperken en van verschillende nationaliteiten.

N.B. De roosters van de verdeeling der verschillende lessen is afzonderlijk gedrukt en op aanvraag bij den Directeur verkrijgbaar.

De leerboeken en andere hulpmiddelen bij het onderwijs ontvangen de leerlingen kosteloos ten gebruike.

Opgaaf der te gebruiken leerboeken is, na de reorganisatie der school in 1895, overbodig geworden. De weinige, welke in handen gegeven worden, betreffen uitsluitend de vreemde talen.

De Directeur der Tooneelschool,
S. J. Bouberg Wilson.

STAD ANTWERPEN.
3e Driejaarlijksche wedstrijd
VAN
Tooneelletterkunde
1897

ZANGSPELEN.

In de aanstellingszitting van den keurraad, gehouden den 5 Juli, onder voorzitterschap van den heer schepen Fr. Van Huyck, werd de heer F. Van Doeselaer, bestuurder van den Nederlandschen schouwburg, als voorzitter van de jury aangewezen, en werd tevens beslist dat de heer Julius van der Voort het verslag over de zangdichten, de heer Antoon Moortgat dat over de blijspelen en comedies en de heer Frans Van Cuyck dat over de dramas opstellen zou. In deze vergadering werden ook de heeren J. Blockx en E. Wambach, op hun verzoek, ontslagen van de lezing en beoordeeling der blijspelen, comedies, dramas en treurspelen.

Dientengevolge werd eenparig besloten eerst en onmiddellijk tot het lezen en keuren der zangspelen over te gaan. Daarna zou opvolgenlijk over de blijspelen, comedies en dramas geoordeeld worden.

Twaalf zangdichten waren voor den wedstrijd ingezonden :

1. *Meinacht* (3 bedrijven),
2. *Hilda* (4 b.),
3. *Ada van Holland* (4 b.),
4. *Dienende Liefde* (2 b.),
5. *Hilda* (4 b.),
6. . . . . (4 b.), kenspreuk: « Hartstocht voert tot alles »,
7. *De Minnezanger* (3 b.),
8. *Wodra* (4 b.), aangegeven als lyrisch drama,
9. *Elgisa* (4 b.),
10. *De roode Maagd* (3 b.),
11. *De Druiventros der Liefde* (1 b.),
12. *De Lauwerkroon* (3 b.).

Vóór 15 Juli waren deze tooneeldichten door al de juryleden gelezen.

Dien dag vergaderde de keurraad en verleende, met algemeene stemmen, den 1n prijs van het zangspel, ten bedrage van 500 frank, aan het stuk *De Lauwerkroon*, terwijl, insgelijks met eenparige bijtreding, eene eervolle melding toegewezen werd aan *Meinacht* en aan . . . . kenspreuk : « Hartstocht voert tot alles. »

Uit de ernstige en grondige beraads'aging, die deze beslissing voorafging, bleek dat al de leden het eens waren te erkennen, dat de ingezonden zangspelen schier algemeen aan de verwachting beantwoord hadden voor wat hunne literarische waarde betrof.

Het aanvangstijdperk onzer moderne tooneelletterkunde, toen bijna algeheel gebrek aan stijl door andere verdiensten op dramatisch gebied moest vergoed worden, laat nog slechts hier en daar een wanklinkenden weergalm na. Het heringericht onderwijs heeft leeren schrijven ; meer nog, onze jongste dichtkunde heeft school gevormd ; men kan hedendaags een behoorlijk vers bouwen en kreupelrijmen, vroeger schier algemeen, zijn thans uitzonderingen geworden.

Elf op de twaalf toegezonden zangspelen hadden min of meer letterkundige waarde, een enkel slechts werd dus om zijn gebrekkigen stijl ter zijde geschoven.

Geheel anders stond het echter met de tooneelkundige verdienste dier stukken. Het scheen dat geen vijf van de mededingers de dichters recht op de hoogte waren der eischen, die aan een goed zangspel gesteld worden. Enkele hadden een alleronbeduidendst onderwerp gekozen, dat ook door hunne uitwerking niet belangwekkender werd. Andere verbroddelden een geschikt of keurig patroon door onbehendige bearbeiding. Zelfs een paar treurspelen en eene driespraak in verzen, stukken schier geheel in alexandrijnen geschreven, werden door hunne schrijvers naief voor zangspelen aanzien.

En dat als voor dit slag van tooneeldichten zulk onbegrensd veld open lag ! Hadden die schrijvers dan nooit een ontdekkingstocht gewaagd op dit eindelooze terrein, om na te sporen wat al verscheidenheid, hun ten voorbeelde, daar reeds geteeld werd ?

Daar tieren stukjes, eenvoudig als eene comedie uit den tijd onzer vaders, zooals *Le voyage en Chine*, naast de romantische *Bruid van Lammermoor*; *Fidelio* zoo oningewikkeld en roerend als een volksverhaal, naast die duistere en zinnebeeldige *Tooverfluit*; het klassische treurspel *Le Cid* met de volkstragedie *Le Trouvère*; de bijbelsche *Jozef*, de mythologische *Orpheus*, de Scandinaafsche *Sigurd* en de christene *Polyeucte*; de mystieke *Lohengrin* en de fantastische *Faust* naast de quasihistorische *Huguenots* en *Africaine*; de idyllische *Mireille* met de balladische *Lara* naast het opera-buffa *Le Barbier de Séville* en het kindersprookje *Hänsel und Gretel*.

Klucht en blijspel, comedie, drama en tragedie; het Oude en Nieuwe Testament, de godenleer aller volkeren, de oude en moderne geschiedenis; het sprookje en de legende, de roman en het heldendicht, de wezenlijkheid en de fantazij, de waarachtige en de bovenzinnelijke wereld..... het stelde alles zich dienstbaar aan de bekoorlijke en machtige Muze der Muziek.

Hoe is het mogelijk in zulken rijken overvloed nog mis te tasten, en uit dien wondertuin distels in stede van rozen mede te brengen.

Wij zegden het reeds : de meeste mededingers hadden het niet noodig geoordeeld door voorbereidende studie te leeren onderscheiden welke onderwerpen geschikt waren te worden verwerkt, en op welke wijze die bearbeiding geschieden moest; zij aanzagen alle hout voor timmerhout, en namen, als de schrijnwerkersleerjongen van den eersten dag, mast waar eik gevergd werd ; of vormden, door gebrek aan kunstvaardigheid, slechts een pot uit het leem, waaruit eene talentvolle hand wellicht eene bevallige en lichtgevleugelde Psyche zou getooverd hebben.

Een onderwerp, dat eene klimmende belangstelling verwekt, vele en afwisselende handeling, oogstreelende tafereelen, sterke karakterschildering, roerende en hartstochtelijke ontbezemingen, verscheidenheid in den zinbouw, doch bij voorkeur korte versmaten, kernachtige en bezielende taal.... ziedaar eenige der *factors* voor een goed zangspel benoodigd.

Het bekroonde stuk *De Lauwerkroon* van Rafaël Verhulst beantwoordt aan de meeste dier vereischten. Ofschoon zijn onderwerp, de legendarische geschiedenis van Quinten Massys, hoogst eenvoudig en in zijne hoofdtrekken schier algemeen gekend is, boeit het toch stijgend de aandacht der toeschouwers van het begin tot het einde. Alleen in het tweede bedrijf schijnt de handeling wat sleepend. De schrijver geeft ook nagenoeg hetzelfde karakter aan Floris van Tuylt en Zegher, den smidsbaas, wat niet voordeelig is voor de muziekschakeering ; terwijl het in het belang van den toondichter zoowel als in dit van het stuk zelf is, de rol van Veerle, Zeghers dochter, meer uitbreiding te geven.

De keurraad beschouwde echter die zwakheden slechts als van ondergeschikte orde, omdat toch doorgaans een zangdicht voor de behoeften der muziek en de inzichten des toonzetters herhaalde wijzigingen ondergaan moet.

Wat de leden van den keurraad vooral bewoog om aan *De Lauwerkroon* den eerepalm toe te kennen, was de keurige taal, de gepaste en afwisselende versmaat, de edele en verhevene strekking van het stuk, de liefde tot de kunst, de geestdrift voor eigen schoon en eigen roem, het echt Vlaamsch, ja, Antwerpsch karakter, dat in het werk besloten lint, en dit tot een hooftijdlied van den kunstzin en de kunstglorie der Rubensstad maakt.

Wij zijn verzekerd, dat, zoo de toonzetter den dichter in zijne hooge vlucht volgen kan, ons jong Lyrisch Tooneel een zangspel te meer tellen zal, dat tot onverdeelde bewondering en tot de warmste opgetogenheid zal voeren.

Een zangdicht, dat ons ook, bij gewenschte muziekstelling, tot grooten bijval geroepen schijnt, is het stuk voor kenspreuk voerende : *Hartstocht voert tot alles* van Paul Billiet. Ontleend aan Th. Gauthier, is het echter geheel Fransch van samenstelling en strekking, en zou dan ook in die taal meer opgang maken dan voor een Vlaamsch publiek. Als tooneelkundig gewrocht is dit muziekdrama door eene flinke en ervaren hand ineengezet; als letterkundig voortbreugsel staat het echter minder hoog.

Onder dit opzicht wordt het verre overtroffen door *Meinacht*, dat blijkbaar aan eene welversmedene dichterspen ontvloeide, maar dat als tooneelkundig werk niet de noodige belangstelling opwekken zal. Zoovele aantrekkelijke en eigenaardige tooneeltjes komen echter in dit zangdicht voor, dat oordeelkundige verkortingen en herwerking het wel tot een zeer boeiend en oorspronkelijk stuk maken kunnen.

Ten slotte legt de keurraad met genoegen de verklaring af, dat, trots al deze ernstige en strenge bemerkingen, dit gedeelte onzer taak ons het meest voldoening geschonken heeft en de beste vruchten voor de toekomst verhopen laat.

Moge de volgende driejaarlijksche wedstrijd deze verwachting tot eene profecy verheffen, dit ware onze zoetste belooning.

De leden van den keurraad : Jan Blockx, Antoon Moortgat, F. Van Cuyck, F. Van Doeselaer, Emile Wambach, H. Wera.

De verslaggever : Julius van der Voort.

Uit de Amstelstad.

Over de *Twee Straatjongens*, die nu ook nog weer bij van Lier zijn vertoond, zou ik met voeg kunnen zwijgen, wanneer niet de gezusterkens Cuypers evenals hare voornaame kunstzusters aan het Leidsche Plein, de dames Brondgeest-Bouwmeester en Holtrop-Van Gelder, hierin de rollen van Fanfan en Claudinet, met de vette letter, hadden vervuld en daarvoor dus de broek hebben aangetrokken. Ik moet erkennen, dat voor mij persoonlijk de voornaamste aantrekkelijkheid juist — uit een oogpunt van goedig vermaak — gelegen was in die verkleedpartij, want mooi heb ik het niet kunnen vinden, maar evenmin kan ik mij, zooals sommige kunstbeoordeelaars dit doen, ergeren aan de (onjuiste) opvatting als zou dit werk voor een tooneelspeelster, die zich zelf op eenigen prijs stelt, vernederend moeten worden genoemd. Heilige onnoozelheid ! Het zou dan vernederend zijn voor eene groote tooneelspeelster, dit pogen om kinderrollen te vervullen, het zou beneden haar moeten worden geacht, wanneer zij tracht de aandoeningen van deze romantische knaapjeszielen na te bootsen ? Ik denk gladandersom ! Ik meen, dat dit werk te hoog staat om door onze beste speelsters te kunnen worden begonnen met kans op slagen, ik meen dat het zoo hoog staat dat de proef-als-geheel steeds zal mislukken en dat de stap van het verhevene tot het belachelijke hier onvermijdelijk is. Zelfs voor het geval, dat de actrices, die een jongens of aanduurven, van te voren wetten, dat dit spel haar niet past, dan moet het gewaardeerd worden, dat zij zich aan de mislukking blootstellen, zelfs in de broek. Wanneer zij er zich niet aan waagden, kon nooit een knaap ten tooneele worden gebracht, want nóch de man, nóch het kind kunnen het in dit soort rollen ooit zoo ver brengen als de jonge vrouw.

Mevr. van Lier Cuypers is er mij des te liever om dat zij Fanfan heeft gespeeld.

Zooals men weet, nam zij afscheid van ons met *Fedora* en als zij de bloemstukken, alle die haar daarbij werden vereerd, meegenomen heeft naar Brussel, dan zal men daar van ons moeten getuigen, dat wij, als het haar geldt, in geestdrift niet onderdoen voor den besten Vlaming.

* * *

In den Salon des Variétés heeft het gezelschap van Frank *La Glu* van Jean Richepin willen geven. De voorrede — eigenaardig verschijnsel bij een treurspel — omvat een zeer eerlijke en krasse parabel en als vingerwijzing treffen wij er in aan eene opmerking over « les gens du peuple qui ne trouvent point d'indécence aux choses de nature ».

Het is in de eerste plaats jammer, dat de Salon dit stuk heeft beschouwd als een aantrekkelijkheid voor hen die belust zijn op de verdorvenheden van het geslachtsleven. Ik maak dit op uit de vertaling van den titel door *De Slet !*

Het woord « glu » beteekent « vogellijm » en is hier een bijnaam van den hoofdpersoon. Figuurlijk mag men er ook de beteekenis aan hechten van « bekoorlijkheid, aanlokkelijkheid, betoovering ».

Het gaat niet aan *La Glu* te vertalen door *De Slet !*, wat geen bijnaam is, wat juist het begrip van bekoring uitsluit en waaraan een uitroepingsteeken is toegevoegd, dat aan den franschen titel ontbreekt. Hiermee niet tevreden, heeft men op het programma het drama « realistisch » genoemd, terwijl Richepin slechts sprak van « drame », wèl overtuigd als de ondernemers waren van het verkeerde begrip bij het groote publiek, dat realistisch gelijkstelt met pornografisch en zoodoende aan dit drama, dat meer romantisch is dan realistisch, een eigenschap toeschrijvende, die het niet bezit.

Daar hier niet te twijfelen valt aan het opzet om een schrijver geweld aan te doen, vermeld ik dit schijnbaar onbelangrijk feit met zooveel omslag.

Tevens stel ik mij voor, dat het publiek waarvoor dit stuk bestemd had kunnen zijn, is weggebleven om den titel, terwijl zij, die den titel trotseerden of er door werden aangetrokken, teleurgesteld moeten zijn uitgekomen.

« La glu » is een vrouw, die zich in haar huwelijksleven heeft bedrogen en nu hondsch is geworden. Zij ziet nergens meer tegen op.

Terwijl zij verlieft op een visschersknaap, dien zij aan zijn moeder weet te onttrekken, gaat zij met een ouden gek op reis en heeft zij huwelijksplannen met diens neef, terwijl ze zelf nog gehuwd is

Heel handig heeft Richepin deze vier mannen om die ééne vrouw gegroepeerd; er is een schilderachtige tegenstelling in hun karakters, er is veel spanning in den opzet van het drama, dat afgewisseld wordt door een ouden zoebonk, die zijn liedjes begeleidt met zijn guitaar en door een bruiloft aan de kust. Buitengewoon merkwaardig is de knapheid, waarmee Richepin, de ontmaskering van » la glu « en de ontmoeting van de vier mannen heeft weten te verschuiven tot bijna op het eind van zijn stuk.

Het stuk, waar de moeder van den visschersknaap, een eind maakt aan het leven van » la glu «, die haar haar jongen afhandig had gemaakt, is wat al te ruw en kennelijk een valsch hulpmiddel om een eind aan het drama te maken.

Vooral Mevr. Potharst-Grader had zeer mooie oogenblikken als de bedroefde moeder, die haar zoon in den nacht aan het strand, al roepende, zoekt en hem tracht te onttrekken aan den invloed van » la glu «.

Van den Heuvel, de vertaler, speelde den visschersknaap met veel toewijding en talent, het was een mooie gelegenheid voor hem om zich te geven en te toonen wat hij kan. Ook Mevr. Frank-de Hoop (» la glu «) was meestal volkomen de persoon, die zij had voor te stellen. De rest was onvoldoende en wel in die mate, dat het stuk daardoor al te veel van zijn waarde verloor.

* * *

In den Stadsschouwburg wordt *De Maagd van Orleans* van Fr. von Schiller opgevoerd.

Het kan niet anders: zij, die legerscharen tot een overwinning brengt en sterft op den brandstapel, verdacht van hekserij, zij moet voor de dichterlijke verbeelding verschijnen als Heilige. Wie haar ook maar een oogenblik zien kan in aardsche liefde voor een mooien man: hij heeft haar ontwijd en hij kan die bezoedeling niet goed meer maken door de toepassing van berouw, want ook dàt berouw het spreekt van min. Willen wij dus aan Schiller's voorstelling iets hebben, dan moeten wij ons beste begrip van Jeanne d'Arc er aan geven. Zij wordt een onvoldragen Gretchen. En als wij daar dan genoegen mee hebben genomen en wij slikken het overige geweld, dat Schiller haar — als mooie verbeeldings-maagd — heeft aangedaan, dan zijn wij rijp voor het langzaam aan lezen en ook-wel-genieten van zijn dichterlijke ontboezemingen, dan kan het ons best gelukken iets te gaan gevoelen voor zijn *Maagd van Orleans*, omgeven als zij is door theatrale drukte. Dan gaan we kunstmatigjes omhoog bij het verzen-snorken van al de hooge oomes die haar in hun prachtgewaden omringen en het meelijden blijft niet achterwege bij de groote droefheid van het boerenmei-je, dat in godsdienstige overtuiging haar bergen verlaat en haar vader en haar zusters, dat haar liefde onderdrukt en dat ten slotte zoo hopeloos sterft.

Mevr. Holtrop-van Gelder heeft de eer van den avond. De rol was haar wel te zwaar — stampvoeten om een aandoening uit te drukken mag zelfs *Schiller*'s maagd niet doen — maar wat heeft zij het afscheid, aan het slot van het voorspel, heerlijk gezegd! Een zeer groote bekoring is er op die oogenblikken van haar uitgegaan, nog grooter verwachtingen dan ooit te voren heeft zij opgewekt, maar waar en wanneer zal zij de beloften, die zij van tijd tot tijd in haar beste oogenblikken aflegt, kunnen voldoen?

Aan het Leidsche Plein speelt men dan dit en dan dat of komen wij nu voor goed in de treurspel-moesson? Een gezelschap, dat zóveel richtingen uitgaat als dit, zal in geen enkele slagen. En zoolang Van Schoonhoven, Crispijn en Kreeft in het zelfde stuk moeten meespelen, zal er ook met den besten wil en de grootste oefening geen goed geheel mogelijk zijn.

De keus van stukken en de wisselingen van het personeel zijn van menige bij-omstandigheid afhankelijk, het is hier met *De Maagd van Orleans* op nieuw gebleken, maar van één groote factor schijnt men onafhankelijk te zijn: het geld. Alles, wat daardoor te verkrijgen is, was mooi en rijk. Al is er wat weinig waarheid in die nieuwe wapenrustingen en japonnen, ze zijn toch prettig om aan te zien — als men daarvoor naar den schouwburg gaat.

* * *

Bij de nieuwe revue van Reijding *Luilekkerland* heb ik aan Steinlen gedacht toen Pietje Puck met Zwarte Kardoes en andere vrouwen uit het volk zijn opgetreden. Ten slotte, om dat het publiek van jubel niet te houden was, heb ik maar mee gelachen en gebruld, omdat het toch Reijding's bedoeling is geweest, dat wij al deze amsterdamsche ontaarding grappig zouden vinden.

Pietje Puck dan: « hem kijken alle vrouwen aan, ter sluiks, als hij passeert », draagt een « panderpet », « een das met schotsche ruit », en zijn broek « staat van onderen uit ». Hij is de doeniet, die op kosten van een vrouw leeft, die zijn eindje sigaar tot aan de lippen toe uitrookt, die met vrouwelijke fijnheid bij het orgel de kleine danspasjes op straat uitvoert, zich zelf en zijn voeten bekijkende, de handen tot vuisten gevormd aan de gebogen armen in de lucht, de knieën soms doorzakkende met drank-onzekerheid, hij is de straatploert, de genever-pateer, die maandag's een rijtoer maakt met vrouwen, door de stad van Amsterdam en die zijn nacht op 't « bero » doorbrengt. Het type is door Grootveld zoo pakkend en rijk ontplooid, dat men er een bravo voor over kan hebben, al is het in de werkelijkheid weerzinwekkend.

Zwarte Kardoes (Mev. André Meeuwissen) en de vrouwen uit het volk, die met hun platte handen en uitgespreide vingeren zich zelf bij elk refrein op den buik slaan — la danse du ventre! — zij evenaren hun afgod Pietje Puck in zeer welgeslaagde schandaliteit.

Het is wel jammer, dat juist het meest smakelooze deel van het Amsterdamsche leven in deze revue het allerbeste is, wat ik er in heb ontdekt.

A. Van Zuijlen, die van het Leidsche Plein naar van Lier is verhuisd, maakte, als Nanssen, een prachtige niesbui, heusch heel mooi. Voor de rest deel ik aan den lezer mee, dat ik deze revue, even als alle andere werken van dien aard, wel goed vind om er naar toe te gaan, maar niet belangrijk genoeg om er ernstig over te schrijven of om er mee te spotten.

J. VRIESENDORP.

Antwerpen.

Voor de opening van het tooneeljaar heeft de Heer Van Doeselaer, bestuurder van onzen Nederlandschen Schouwburg, aangekondigd: *Galswinthe*, drama door Piet van Assche, bekroond in den driejaarlijkschen wedstrijd, uitgeschreven door de Stad Antwerpen. De Heer van Assche doet, met dit werk, zijn eersten stap op tooneelgebied. Als novellist staat hij echter reeds hoog aangeschreven, en wel inzonderheid door zijne *Heks*.

Het Kersenhof, van Edmond Rocland, dat, naar het schijnt, verleden jaar veel bijval beleefde te Brussel, zal Maandag doorgaan, en Woensdag speelt men *De Reis naar Turkije*, een nieuw Duitsch blijspel. Indien deze vertooningen een voorsmaak zijn van de inzichten van den Heer Van Doeselaer, dan zullen èn bestuurder èn publiek er zich slechts over te loven hebben.

* * *

Het Lyrisch Tooneel kondigt aan voor zijne openingsvertooning: *Sylvana*, van Carl Maria von Weber. De meeste onzer nieuwe kunstenaars zullen er in debuteeren: Mej. Persoons, de heeren Piens, Judels en Van Elsacker. De twee laatsten zijn voor de Antwerpenaars geen onbekenden. De heer Judels staat aangeschreven als een gewetensvolle kustenaar, en de heer Van Elsacker, leerling onzer muziekschool, gaf, bijzonderlijk op de concerten dezer instelling, meermaals blijken van grooten aanleg. Hij heeft eene warme stem, die hij kunstig weet te leiden. De heer Piens heeft te Gent, bij den grooten schouwburg, een schoonen naam gemaakt.

Het Lyrisch Tooneel belooft ons veel nieuws voor dit jaar, onder andere *Die Meistersinger*, van Wagner, *De Koningin van Saba*, van Goldmarck, *De vroolijke vrouwen van Windsor*, van Nicolai, en hernieuwingen van *Lohengrin*, *De Vliegende Hollander*, *Herbergprinses*, *Tannhaüser*, *De verkochte Bruid*. Misschien zal ook *Tristan en Isolde* doorgaan. Waarlijk, weinig schouwburgen kunnen op zulk repertorium bogen.

BART.

Iets over Gent.

Ik bevond mij dinsdag l.l. te Gent en had gelegenheid om de opvoering bij te wonen, in den Minard-schouwburg, van « *De Schim* », de door Isidoor Albert in het Nederlandsch geleverde vertaling van het zangspel *l'Ombre*.

Dat ik eene verzorgde vertooning zou bijwonen, op gebied van stiel, van techniek, wist ik op voorhand; maar dat ik eene wezenlijke kunstvoorstelling zou te genieten hebben, had ik waarlijk niet verwacht.

Welnu, ik druk er op, eene echte kunstvoorstelling was het; niet dat het opgevoerde werk bijzonder merkwaardig mag genoemd worden, maar omdat de vertolking van het begin tot het einde van eene onloochenbare kunstbetrachting getuigde.

Mevrouw Caisso-Sablerolles bezit eene lieve, frissche stem die zij met waar talent weet te leiden en door de bekoorlijke afwisseling van haar spel als het ware nog verrukkelijker maakt.

M. Stevens, een jonge baryton, speelt en zingt als een artist, in den vollen zin des woords; de wijze waarop hij de gekende romance *Aan middernacht* voordroeg, kan niets dan de bewonderende goedkeuring van elkeen weghalen.

De tenor, M. Baes, zingt zooals een ander spreekt, zonder meer schijnbare moeite, zoodanig plooibaar en klock tevens is zijn orgaan. Hij betrad voor de eerste maal de planken en het baarde verwondering te zien hoe hij die moeilijke proef verrassend stout doorstond. Zijn spel liet te wenschen; maar die zeer verklaarbare onhandigheid in gebaren en bewegingen zal niet lang voortbestaan: daar zal M. Wannyn wel voor zorgen.

Mevrouw Fauconnier, die wij reeds als zeer verdienstelijke actrice kenden, heeft zich dinsdag én als speelster én als zangeres laten toejuichen: zij bezit eene heldere, klocke stem die zij met verstand weet te doen waardeeren.

Ook aan M. Bognert en zijn dapper orkest komt een goed deel van het succes toe.

De Schim behaalde een grooten, en, ik beken het gaarne, een alleszins verdienden bijval.

Het zangspel werd voorafgegaan door de *Plaag van den tijd*, een blijspel van P. Kinis, dat vooral werd toegejuicht omdat het zoo schitterend flink ten tooneele werd gebracht.

J. V.

INGEZONDEN.

Verbetering.

In de pas verschenen Handelingen van het Antwerpensch Letterkundig Congres laat men mij op blz. 241 zeggen: « *Het Goudvischje* is voor een gedeelte wat men noemt een *draak*, maar ook een conversatiestuk ». Dien onzin heb ik niet gezegd en kan ik ook niet gezegd hebben. Voor *draak* leze men *drama*. Ik heb ook niet gesproken van *verschillige* dialecten; dat woord gebruikt een Hollander niet. Zoo zijn er meer woorden en zinswendingen die ik niet voor mijn rekening neem, en sommige medesprekers-landgenooten zullen wel in 't zelfde geval verkeeren. 't Is begrijpelijk dat de snelschrijvers van de wederzijdsche landen wel eens verkeerd verstaan. Daarom ware 't wenschelijk dat men proeven liet corrigeeren.

J. Huf van Buren.

Hulde aan Benoit.

Het eerste nummer van ons blad verschijnt te laat dan dat het nog eenig nut of belang zou kunnen opleveren, hier eene breedvoerige beschrijving te geven van de onvergetelijke feestelijkheden, welke hebben plaats gegrepen te Antwerpen, op 12 September 1897, ter eere van Peter Benoit, bij gelegenheid der stichting van het Koninklijk Vlaamsch Conservatorium.

Wij zullen dus maar niet uitweiden, noch over den onmetelijken stoet met zijn honderden vaandels en banieren, noch over de plechtige ontvangst ten stadhuize en de daar gewisselde redevoeringen, noch over de prachtige uitvoering van den *Feestzang* in de zaal der Harmonie.

Maar wij zouden denken aan onzen plicht te kort te komen, indien wij, hoe laattijdig dan ook, onzen nederigen krans niet kwamen neerleggen naast al de rijke en kostbare bewijzen van hulde, welke den Meester werden aangeboden.

Aan den schepper der Vlaamsche toonkunst, den stichter van het Vlaamsch Conservatorium, komt de vereering van het Vlaamsche volk toe, en ook Noord-Nederland liet zich bij het feest niet onbetuigd, daar het bij monde der te Antwerpen verblijvende Nederlanders zijnen dank en zijne bewondering kwam uitspreken.

Te dezer plaatse huldigen wij in Benoit meer bijzonderlijk den tooneel-toondichter, den componist van *Isa* en menig ander dramatisch gedicht, den schepper vooral van het nieuwere lyrisch drama, waarvan *Charlotte Corday* de eerste revelatie was, beurtelings gevolgd door eene gansche reeks merkwaardige gewrochten, even zoovele mijlpalen op den weg der ontwikkeling van dit eigenaardig kunstvak.

De naam van Benoit is voor nu en voor later onafscheidelijk verbonden aan de geschiedenis van het Nederlandsch muzikaal tooneel.

A.

Van den Belleman.

De galavoorstelling voor de leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond zal plaats hebben op 25 November a. s. *Nora* van H. Ibsen, is het stuk dat door het gezelschap van onzen Nederlandschen Schouwburg zal vertoond worden. Wij twijfelen geen oogenblik dat al degenen die verleden jaar aanwezig waren om *Gabriël Borckmann* toe te juichen, de gelegenheid niet zullen laten ontsnappen om kennis te maken met *Nora*, misschien wel het beste tooneelwerk van den grooten Noor.

* * *

Op 11 November a. s. viert de heer F. Van Doeselaer zijn 50jarig tooneeljubileum. Even als verleden jaar voor Mevrouw Verstraete-Lacquet zal de Zuid-Nederlandsche Tooneelbond zich met de inrichting van het feest gelasten, dat onder alle opzichten waardig zal zijn van den feesteling. Mejuffer E. Jonkers en de heer H. Larochè, de eerste als lid, de tweede als bestuurlid van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond hebben aangenomen zich te gelasten met de inschrijvingslijsten.

Opgevoerd zal worden *Kleine Oorlog*, waarin heel het personeel optreedt.

* * *

De Zuid-Nederlandsche Tooneelbond hoopt nog op het einde van het tooneelseizoen een voorstelling in te richten met de medewerking van een der beste gezelschappen uit Noord-Nederland.

* * *

Verleden Maandag gaf de heer Delattin te zijnent lezing van zijn nieuw werk: *Zijn Eer*.

Het werk van den heer Delattin, dat blijk geeft van eene groote tooneelkennis, munt uit door soberheid van bewerking en door intensiteit van gevoel. Het behaalde bij de lezing eenen welverdienden bijval.

De rolverdeeling zal het hare bijdragen om het werk eene waardige vertolking te verzekeren. Het zal gespeeld worden door de dames Verstraete, Jonkers, en de heeren Larochè, Van Keer en Bertrijn.

Bij de opvoering hopen wij eene grondige bespreking van het werk te geven.

Ook de heer Rafael Verhust hield lezing van zijn bekroond zangspel : *De Lauwerkroon*. De groote bijval van het werk ligt vooral in de schitterende verdiensten vermeld in het verslag der Jury dat wij in dit nummer meedeelen.

* * *

Ter beoordeeling ontvangen : *Een tooneelspel in de straat*, zedenschets, door Prosper Van Langendonck. — Bespreking later.

PLAKBORD.

BRUSSEL. — Koninklijke Vlaamsche Schouwburg. — Koninklijke Maatschappij « De Morgendstar ». *Dinsdag 5 October* 1897, **Bloedvijanden**, drama in 4 bedrijven door Lievevrouw-Coopman, **De verwachte Schoonzoon**, kluchtspel met zang in één bedrijf, door Felix Van de Zande.

Nederlandsch Tooneel.

Zondag 3 October 1897

GALSWINTHE

Drama in 5 bedr., 6 tafereelen.

Chilperic, koning van Neustrië	de hr Lemmens
Galswinthe, zijne gemalin	Mej. Elsa Jonkers
Fredegonde	Mev. Marr. Verstraete
Hubnar, edelman	de hr Bertrijn
Marcus Valerius, Romein	» W. Janssens
Herman, Frankisch edelman	» P. Janssens
De Hofmeier	» Van Cauter
Willibald, een oude Frank	» Van Ryn
Een Frankisch edelman	» Devos (zoon)
Een e elman	» Cauwenberg
Een grijsaard.	» Devos (vader)
Mevila, voedster van Galswinthe	Mev. Lemmens
Baldwin, een 10 jarig knaapje	j. uff. Barbiers

Jochem Pezel, wat zijt ge voor 'n ezel

Blijspel in één bedrijf, naar Fritz Reuter.

Felix Van Degen, luitenant	de hr Bertrijn
Juffrouw Keffer, zijn huishoudster	mev. Lemmens
Jochem, zijn oppasser	de hr Laroche
Freule Van Roerbeck	mev. Bertrijn
Frieda Van Degen	mej. Pittoors
Jetje, dienstmeisje	mev. Gorlé

Maandag 4 October 1897

HET KERSENHOF

Tooneelspel in 3 bedrijven.

Frans De Ridder, handelaar	de hr Bertrijn
Louise, zijn vrouw	Mev. Mar. Verstraete
Elza, hunne dochter	» Dilis
Dokter Bommer	de hr Van Keer
Leo Verhalen	» W. Janssens
Max, zijn knecht	» P. Janssens
Betje, dienstmeid	Mev. Verstraete-Dr.
Een brieffdrager	de hr Antoons

KLIPVIS, of : WIE IS DE VADER?

Blijspel in één bedrijf.

IJzerentand, gepension. kapitein	de hr P. Janssens
Zoetendael, » »	» Van Cauter
Klipvis	» W. Janssens
Jozef, dienstknecht	» Antoons
Mev. Zoetendael	Mev. Lemmens
Emma, dochter van IJzerentand	» Bertrijn

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

Bestuur: Henry Fontaine en Edw. Keuvels.

Zaterdag 2 October 1897

Opening van het Tooneeljaar

GALA-VERTOONING

SILVANA

Opera in 4 bedrijven.

Rijngraaf Boland von Sternberg.	MM. Henry Fontaine
Graaf Gerold, zijn zoon,	» K. Berckmans
Ratto, een kolenbrander,	» B. Tokkie
Gantram von Bornhoven, vazal van Burggraaf,	» Jef Judels
De Abt van St-Goar,	» G. Van Elsacker
Een ridder,	» F. V. Aerschot
Silvana,	Mej. A. Kerntz
De Sage,	» A. Kennes
Dryada, de Godin van het woud.	» A. Persoons

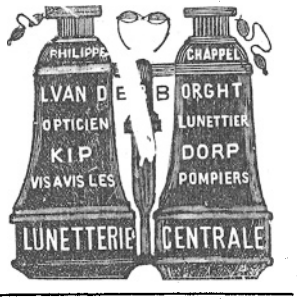

ELIXIR D'ANVERS

FIJNE LIKEUR

TENTOONSTELLING

AMSTERDAM 1895

EEREKRUIS

hoogste belooning

Medalje H.M. de Koningin

BORDEAUX 1895

GOUDEN MEDALJE

Eerediploma

door de hooge jury toegekend.

Em. Geeraerts-Sweek

FABRIKANT IN BRONS

Maakt en hernieuwt alle soorten van

Lusters, Suspensions

Lantarens, enz.

IN GAZ, PETROL EN ELECTRIEK.

PLAATST DE GAZ

Groote keus van alle Models van Uitstallingen tot oprichten van Magazijnen.

Lange Nieuwstraat, 109². ANTWERPEN.

Vraagt de Hollandsche Babbelaars.

Vraagt Worstenbrood.

Vraagt Amandelbrood.

Vraagt Boterkoekjes.

IN DE BAKKERIJ VAN

NEVENS DE ZOOLOGIE

Het Oud SCHOENTJE

Gemeentestraat, 27

aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.

Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

Brood- & Banketbakkerij GUSTAAF KURTEN

GEMEENTESTRAAT, 51

Schuins over de Zoologie.

Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz. Worstenbrood.

Bekroond met de gouden medalie in de Wereldtentoonstelling van 1894.

CAFÉ TIPO-TIP

Carnotstraat, 11, Antwerpen.

Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

Handschoenen fabriek.

Handschoenen op maat op 3 uren — Kostelooze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.

VAN STEENKISTE

33, Groenplaats, 33.

oud huis Berbigette.

worden de goederen afgehaald en te huis bezorgd.

Op aanvraag

Men gelastzich met het Verwen, Degraisseeren Droogen, op ijn Nieuwswasschen van alle soorten van stoffen.

STOOMVERWERIJ

Gustave VAN TIGGELEN-GEERTS

REYNDERSTRAAT, 41. (tegen de Groenplaats) ANTWERPEN.

Bijhuizen : Gemeentepleiats, 12 & Diepestraat, 79.

Inrichting van wasschen en Cremeer en van Storen en Gordijnen.

Dekens en gewatteerde Spreijen, Handschoenen, Pluimen, enz.

Gematigde prijzen en Onmogelijke Concurrentie.

PARIJSCHE VERWERIJ

Alex. VAN RYMENANT

Kasteelpleinstraat, 19. — ANTWERPEN.

Bijhuis : Klapdorp, 30

Opnieuw wasschen van alle goed zonder los te maken. — Droog wasschen zonder krimpen.

Zelfde huis : Regenschermen, Parasols en Stokken. Reparatiën. — Gematigde prijzen.

Gustave FAES

25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.

MUZIEK

Snaarinstrumenten in allen aard

Métronomes, Diapasons, enz.

Echte Napolesche en Franschc SNAREN

MUZIEKPAPIER

Abonnementen tot het lezen van partitiën.

Uitsluitelijke Verkoop van Snaren instrumenten eigenhandig vervaardigd van RICHELME van MARSEILLE

Collin Mézin van Parijs

Mangeot van Mirecourt

GROOTE MAGAZIJNEN VAN Nieuwigheden ALA SAMARITAINE

74-76, Kammenstraat, 46-48-50, Sleutelstraat.

ANTWERPEN.

VERHUIS WAGENS van af 1.50 tot 3.— fr. per uur. — Grootte naar beleven tot 8 meters toe. — CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk. Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS, Kunstlei, 74, Hoek van Hopland. Grooten keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675 enz. onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN

Huwelijkstuilen, Bloemkoven in allen aard, enz. enz.

Mlle L. LAMBOTTE

Kronen voor Concerten en Begrafenissen

ARTIEKELS VAN PARIJS

Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.

Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

Photographie Artistique

Portretten aan verminderde prijzen.

HENRY

23 Van Arteveldestraat

Men trekt in den Hof.

Diploma der Wereldtentoonstelling 1894.

Man spricht Deutsch.

MUSIKAAL GESTICHT

LEYTENS-VAN DEN BERGH

KUNSTLEI, 10

Pianolessen, Solfège, Théorie en Harmonie

BIJZONDERE LESSEN

Heropening der cursussen van af 15 September.

CRIÉE CENTRALE

Huis gebroeders DE WYNGAERT

VAN ERTBORNSTRAAT,

Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades

Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds

Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs-Schapen- en Verkenvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Korte Gasthuisstraat, 25

VERKOOP PER

Abonnement

Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.

A LA BONNE SOURCE

Te koopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.

Meubelen in allen aard, enz., enz.

IN DEN GOUDEN SLEUTEL

Gullme OOMS

KLAPDORP, 39. ANTWERPEN.

HORLOGIEMAKER & GOUDSMID.

MAGAZIJN VAN

Schouwgarnituren in alle soorten en aan alle prijzen.

Gouden en zilveren Horlogien, Juweelen, Goud en Zilverwerk.

Geen kale hoofden meer.

Door het gebruik van het echt Amerikaansch Roschkruid van Dr Jouxley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.

Te verkrijgen : De Beul, Antwerpen. Puls, Kolander plaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Nolf, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands.

Flesschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.

Eenigdepot : VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen.

Gebrevetteerd.

Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

Antw. Drukk. CL. THIBAUT Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag 9 October 1897

Eerste Jaargang (Nieuwe reeks) N° 2

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers : J. Vriesendorp en A. Cornette. — Secretaris : H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Nieuwendijk, 235, Amsterdam,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van " HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

Nederlandsch Tooneelverbond.

Officiele mededeelingen.

Aan de Afdeelings-secretarissen,

De ondergeteekende verzoekt de secretarissen der afdeelingen hem zoo spoedig mogelijk een lijst te zenden van al de leden hunner afdeelingen met vermelding van de juiste adressen.

Amsterdam, 7 october 1897.
Van Eeghenstraat, 51.

Mr J. Kaiff Jr.
Algemeen Secretaris.

Tooneelschool.

Het Hoofdbestuur van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen heeft in de plaats van Mr J. A. Levy, die als hoofdbestuurder is afgetreden prof. J. W. R. Tilanus aangewezen als lid der commissie van Beheer en Toezicht over de Tooneelschool.

De Taal op het Tooneel.

Een stuk moge groote verdiensten bezitten van vinding en samenstelling, zeden- of karakterschildering, geestige toestanden en treffende ontknooping, — indien de vorm niet deugt, is het toch niet geroepen tot bestendigen bijval onder een ontwikkeld en geletterd publiek.

Stijl en taal immers tellen voor zooveel mee in de schatting van een poëtisch gewrocht, veel meer zelfs dan men oppervlakkig denkt !

En in de dramatische litteratuur vooral.

Het episch en bijzonder het lyrisch vak laten den schrijver toe, zijne volle persoonlijkheid in zijn werk te leggen en zich te vertoonen zooals hij is, met zijne deugden en gebreken, zijne liefde voor 't een en zijnen haat voor 't ander.

In een theaterstuk daarentegen moet de subjectiviteit van den maker schuilgaan achter de opgevoerde personages. De dichter verdwijnt schier volkomen, terwijl zijne schepping alléen optreedt vóor 't publiek en zich onderwerpt aan dezes oordeel. Evenals de wereld, naar 't beroemde woord van Vondel, een schouwtooneel is, zoo weerspiegelt het theater over 't algemeen een beeld van 't leven.

Dit is geene persoonlijke zienswijze of opvatting, maar eene theorie, die vast en geboekt staat.

Nu, in de wereld ontmoet men alle soorten van menschen, de meest uiteenloopende karakters, en zooveel ingewikkelde, zonderlinge en onwaarschijnlijke toestanden, als eenvoudige, gewone en alledaagsche. De tooneelschrijver, gelijk ieder kunstenaar overigens, kiest zijne stof in volle vrijheid, want elk onderwerp is 't bearbeiden waard, omdat de man van talent en genie van alles, ook van 't schijnbaar onbeduidendste, artistenwerk weet te maken.

De begaafdsten onzer tooneeldichters in Vlaamsch-België leggen nogal dikwijls de hand op eene gelukkige, belangwekkende fabel, terwijl tevens de karakters boeien door hunne afwisseling en doorgaans van studie en opmerking getuigen.

Hunne zwakke zijde is de dialoog en de taal.

Door den band lijden de samenspraken aan eentonigheid en gebrek aan kleur en stijl. Elk personage drukt zich uit op de manier des schrijvers. Is deze een man van een zekeren stand, dan spreekt de knecht en de arbeider in zijn stuk net zoo deftig als de heer en de lieden van rang en beschaving. Vloeit daarentegen de dramatische schepping uit de pen van een volksjongen, dan hooren de toeschouwers van 't begin tot het einde niet anders dan de platte zegswijze van de bewoners der achterbuurten, zelfs wanneer een hooggeplaatst ambtenaar of een vertegenwoordiger van den adel optreedt. Kortom, men mist schakeering, natuur en waarheid.

Verder komt het nog veelvuldig voor, dat een spelend persoon iets meedeelt aan de toeschouwers, wat zeer onbetamelijk is, de begoocheling wegneemt en alle kunstgenot vernietigt. De personages blijven gewoonlijk veel te lang aan 't woord of houden eindelooze alleenspraken, die voor eenig gevolg hebben, de handeling te verlammen en 't publiek te vervelen.

Zijn deze feilen en onbeholpenheden reeds betreurenswaardig genoeg, men stoot echter gedurig op nog eene erger kwaal bij de tooneelschrijvers uit Zuid-Nederland, ik bedoel de slordige en gebrekkige, de gemaakte en boekachtige taal als zoodanig.

Het wemelt van slecht geboouwde zinnen in hunne gewrochten, van onjuiste en leelijke uitdrukkingen, van fouten tegen spraakleer en woordenboek, hetgeen bewijst, dat het taalgevoel verstompt is. Evenwel nog meer in 't oog springend verkeerd dunkt ons de valsche toon, de gemaaktheid en bespottelijke deftigheid, welke wij al te dikwijls moeten hooren, zoodra de optredende personages den mond openen. Zelden of nooit immers spreken zij als menschen van vleesch en been, doch in de meeste gevallen gelijk een nauwgezet schooljongen in zijn opstel. Zoo laat b. v. de schrijver iemand niet zeggen : « Zit neer, jufvrouw ! » want dat zou te eenvoudig en natuurlijk klinken. Neen, de tooneelheld houdt er iets beters op na : « Wees gezeten, mejufvrouw ! » — De vraag : « Hoe gaat het ? » schijnt te alledaagsch, want men verkiest : « Hoe bevindt gij u ? » — « Ik ga slapen, » wat iedereen in 't voorkomend geval bezigen zou, deugt wellicht om die reden blijkbaar niet, aangezien men het vervangt door : « Ik begeef mij naar bed, of naar mijne slaapkamer ! »

Gekheden van dat slag treft men aan met de vleet.

Waar de schrijvers hartstochten moeten vertolken en opgewonden menschen met elkaar in strijd en botsing laten komen, daar leggen zij hunne personages eene taal op de lippen, potsierlijk door gezwollenheid en eene uit de boeken afgekeken stijfheid.

Wil men er eenige staaltjes van ? Ziehier, letterlijk afgeschreven uit bestaande tooneelwerken :

« *Dokter* : Ja, Mevrouw, gij betaaldet me, omdat ik door mijne tusschenkomst U een band bezorgde, die uw echtgenoot moest meer aan U hechten. . een kind, dat ge kondet doen doorgaan voor het uwe... niet in het belang van het kind, niet uit liefde tot uw echtgenoot, maar om U uws gemaals fortuin te verzek ren »

« *Leida* (een arm boerenmeisje) : Floris is dood .. dood. En ik leef ! Waarom is hij dood en niet ik ? Wat ben ik zonder hem ? Niets. Zonder hem heeft het leven voor mij geene waarde. Het is zoo duister om mij heen. Geen licht, geene vreugde, geene liefde meer. Mijne vrienden en vriendinnen, ik heb ze verloren, doordat ik opging in Floris. Hunne gedachten zijn de mijne niet meer, hunne verlangens zijn mij vreemd geworden, hunne vermaken en genoegens laten mij koud... Koud is mijn hart, uitgedoofd als uitgeschreide oogen, koud en gevoelloos als marmer voor alles wat op liefde gelijkt. »

« *Blankstein* (een vier-en-twintigjarige rooverkapitein) : Roover !... Ja, een roover ben ik... Mijn gansche leven is eene aaneenschakeling van misdaden ! Niets dan ramp en wee heb ik op mijnen weg gezaaid ! Maar ik wreekte mij slechts bloedig op de menschen, die mij zoo diep rampzalig hebben gemaakt !... Mijne moeder werd door een vuigen verleider laffelijk verstooten.. zij stierf van wanhoop en smart, de arme ongelukkige ! Hulpeloos en van alles beroofd, dwaalde ik als een zwerver rond. Nergens vond ik troost... negens mededoogen !... Ik leerde mijnen vader kennen en stak smeekend de handen tot hem uit ! Doch de ontaarde wulpschaard verstootte gevoelloos de vrucht van zijn lagen wellust !... Hij verbande mij, zijn zoon, uit zijne landgoederen en verklaarde mij vogelvrij !... Met verachting... ja, met walg, wierp men mij allerwege den bloedigen hoon : « Bastaard van Blankenstein » in het aangezicht ! Ah ! maar ik zwoer mij te wreken, en vreeselijk heb ik mijnen haat tegen het menschdom botgevierd ! »

Zulke taal klinkt valsch, oudbakken en versleten, alles behalve schoon.

Het is wel zonderling en 't verbaast, dat, terwijl de vorm in al de letterkundige vakken gedurende de laatste jaren zulke merkbare verandering ten goede onderging, de tooneeltaal steeds nog voortsukkelt in 't spoor van vroeger ! Zijn het wellicht slechts de minst begaafden onzer letterkundigen, die voor het theater werken ? Of achten de schrijvers het der moeite niet waard, hunne dramatische scheppingen in een even frisch en mooi, ja schitterend gewaad te hullen als die van epischen en lyrischen aard ?

Op onze schouwburgen hooren we zoo zelden de immer jonge en levende, geurige en kleurige spraak der menschen, want deze wordt overschreeuwd door de stijve, droge taal van 't boek en de pseudo-deftige declamatie uit de school. Het wordt tijd, dat de tooneelschrijvers werk beginnen te maken van hunnen vorm ; zij mogen zich niet langer tevreden stellen met eene onnatuurlijke en onartistieke taal, maar zich liever geene moeite ontzien om steeds het juiste en schilderachtige woord te zoeken, nieuwe, treffende beelden, keurige en toch losse en zwierige uitdrukkingen.

Alleen het beste en schoonste is voor 't tooneel goed genoeg !

FRANS VAN CUYCK.

Uit de Amstelstad.

Troosteloos eenzaam leven ze met hun vieren in de houtvesterswoning, waar in den winterdag bijna geen lichtstraal doordringt. Een eindeloos sneeuwen beneemt aan het boschlandschap elke opwekkende kleurverbinding. Op drie uur afstands een herberg en vier uur gaans een spoorwegstation. Om den anderen dag de brievenpost.

Voor den houtvester, zijn zuster en den hulp-houtvester is dit bestaan gansch niet onduldbaar, maar Trude, des houtvesters dochter, die verloofd is met den hulp-houtvester, schikt zich in dien *Winterslaap* niet. Zij heeft andere neigingen, zij wil haar bestaan niet doelloos zien verloopen in een huwelijk, waarop zij niet zeer gesteld is. Zij wil hooger op.

Daar wordt onverwacht een zwerver in de sneeuw gevonden, bijna dood. Hij wordt binnengedragen en bijgemaakt door Trude. Hij spreekt haar over maatschappelijke hervormingen — in deze omgeving nog gloednieuwen kost — en stelt haar voor met hem mee te gaan naar Berlijn. Dat pakt, Trude bezwijkt. Maar vóór de heenreis bezoekt haar verloofde haar 's nachts, op aanstoken van de tante, in haar slaapvertrek en daar begaat hij geweld, om zich op die wijze het bezit van Trude ook voor de toekomst te verzekeren. Het meisje, vol schaamte, pleegt zelfmoord.

Het stuk is van Max Dreijer en in drie bedrijven zuiver realistisch geschreven. De tooneelversiering was in dien geest zeer mooi en streng volgehouden, de kleedij met innige zorgvuldigheid gekozen en gebracht in den toon van het stuk, die lang, heel lang, even slaperig is als de toestand. Misschien zullen wij hier aan wennen, nu schijnt het te hooren tot de vervelende kunst, waarvan men zegt, dat ze niet goed is. Ik voel mij bereid aan dezen regel te gaan twijfelen ; ik ben op weg om aan de waarheid het vermaak op te offeren. Want tot heden verwaarloosden schrijvers en spelers haar immers steeds omdat zij bang waren anders hun publiek te verliezen ? Vroeger zou er een stormwind hebben geloeid of een bliksem zijn ingeslagen op het oogenblik van Trude's zelfmoord ; dat *was* mooi en in Schiller's *Maagd van Orleans* hebben wij nog volop van deze soort kunst-aandoening kunnen genieten.

In het stuk van Dreijer daarentegen, wordt er kort voor het onheil ontbeten. Op deze nuchter-ware wijze is bijna het geheele stuk aangekleed, het is echter te betreuren, dat de daad van hartstocht die de ontknooping bezorgt, minder aannemelijk moet worden geacht.

De opvoering had plaats onder leiding van Van Kuyk, die den houtvester speelde ; zij getuigde van groote gaven in de zeer moeilijke kunst van het eenvoudige en bovendien van keurige nauwgezetheid.

Het is verwonderlijk hoe men met dit stuk, waarin zóó weinig ongewoons voorkomt, zóó heeft weten te woekeren ; het is het bewijs tevens, dat de tooneelspeelkunst belangrijk genoeg is, zelfs bij de onbelangrijkste gegevens.

Mevr. van der Horst speelde Trude. Gij hebt wel eens een meisje gekend, waarvan ge dacht : « hoe lief, hoe eenvoudig ! en moet dat kind zich nu hier verkniezen ? » Zoo was zij, wat zal ik er meer van zeggen ?

Maar tante : Mevr. de Boer-van Rijk ! Zij staat weer voor me in geheel haar verschijning. Bij al den plattelands-eenvoud een verborgen trekje ondeugd, krachtig in haar geheline schuilplaats ; naast een dorpsche achterlijkheid een forsch uitkomende wellust om anderen aan te zetten tot verkeerde dingen ; in haar huiselijke bezigheden steeds begaan met de kleine gebeurtenissen in het zieleleven van de vier haar omringende men-

schen,gebeurtenissen,die in deze bekrompen oude-vrouwenhersens zoo onbevattelijk groot zijn. Dat alles heeft zij gegeven met eenvoud en juistheid, steeds op de lijn van het zekere goed-doen en in het waas van een echt kunstzinnige opvatting. Zelfs heb ik de overtuiging gekregen, dat zij het derde bedrijf en daarmee de geheele vertooning redde, toen zij, op het zien van de zelfmoordenares, met een zeer sobere pracht van korte achteruitstuivende besjes-beweging, langzaam haar leuningstoel bereikte en met groote oogen naar het lijk, bevende in onmacht viel.

* * *

De vertooning werd gevolgd door een Russisch blijspel: *Eene Boedelscheiding.* Het behandelt met geestige juistheid het geharrewar van menschen, die iets te deelen hebben en de persoon, die maar niet tevreden kan worden gesteld is een vrouw.

Ook de reddende engel, de man die later aan komt zetten met een zekeren ophef van betweterij, die meent door zijn persoonlijk overwicht dat zaakje heel gemakkelijk te kunnen opknappen, hij is echt en door den schrijver goed gezien. Hij maakt de verwarring natuurlijk nog grooter.

Het stukje werd vlug en goed gespeeld en als ik er twee mag noemen, die boven aan staan, dan zijn het Mevr. Kleij, de onverzoenlijke en C. de la Mar, de reddende engel.

J. VRIESENDORP.

Amsterdam, 30 September.

Uit de Maasstad.

Rotterdam, 3 October.

Zoo zal ik U nog maar blijven noemen, als van ouds, al mag het eigenlijk ook niet. Maar « hoofdopsteller », neen waarachtig, het gaat niet! Daarvoor heb ik je veel te goed gekend als *redacteur*. En zóó blijf je voor mij heeten — ten minste, zoolang je nog niet naar Antwerpen verhuisd bent....

Ik had U nu juist zooveel te vertellen gehad in ons oude blaadje; U en den lezers van Pavidus' gepraat. Ik geloof wel dat ik het hier ook zoo doen mag; maar ik ben toch heelemaal nog niet op mijn gemak in deze nieuwe omgeving. Ik behoor nu zoo ineens tot de « schaar medewerkers uit Nederland», waarvan gij, waarde redacteur, met uw Amstelstad-artikel, en mijn vriend Huf von Buren, met een twaalfregelige «verbetering», in het eerste nummer van het nieuwe blad de schitterende — maar éénige — vertegenwoordigers waart. Ik voel me nu, zooals een Nieuwer-Amstelaar zich moet gevoeld hebben, nadat ze Amsterdam geannexeerd hadden. De straat werd wel beter geplaveid en er kwamen wel groote, nieuwe lantarens bij — maar de dienders groetten hen niet meer!

Al ben ik wel eens een keer uit den slof geschoten in ons oude blaadje, ik ben toch nog een echte *Pavidus* gebleven. Ze is weer heelemaal boven gekomen, mijn schuchtere vreesachtigheid. Ik krijg een kleur als ik bedenk, dat mijn gewone Maasstadje, waarmee ik vroeger altijd zoo trouwhartig vlak achter uw Amstelstad aandraafde, nu misschien tusschen Antwerpen en Gent in zal gedrukt worden. Ik ril, als ik eraan denk dat die dame met bloote buste en blooten dolk, die vroeger bovenaan het Vlaamsche tooneelblad prijkte, (vóór onze inlijving bedoel ik), misschien terug zou kunnen komen en een gaatje prikken in het luchtballonnetje van mijn tooneelcauseurs-roem. En ik wou, o ik wou, dat er maar een Rotterdammer gekomen was om mijn pen te halen.

U weet wel, mijnheer de redacteur, dat ik in mijn laatsten brief mijn stadgenooten tot dat doel heb opgeroepen. We hadden in Dordt zooveel naars over het bladje gehoord, dat ik me niet meer verantwoord achtte te blijven schrijven, brieven uit de Maasstad, alsof het vanzelf sprak. Ik vroeg daarom aan de Rotterdammers, of er niemand hunner was, die eraan wou. Er is er geen een geweest!

Ik weet volstrekt niet hoe ik dat moet opvatten. 't Kan zoowel toegevendheid te mijnen aanzien geweest zijn als laksheid. Maar ik weet ook niet of er niemand zou gekomen zijn, als ze geweten hadden van de inlijving. En zoo sta ik hier dus nog even « *klug wie zuvor* » en veel vreesachtiger.

Al wat ik U voor het oogenblik schrijven durf, is dit:

dat ze in Tivoli geopend hebben met de gezonde oud-Hollandsche klucht van Langendijk *Krelis Louwen* en dat het alleraardigst was, vooral van Fritz Bouwmeester, en dat het deksels lang duurde en dat het stukje vóóraf, *Gringoire* van de Banville, een mooi, fijn ding is, dat niet geheel tot zijn recht kwam, maar waarin Erfmann heel goed voldeed;

dat ze in den Grooten Schouwburg *Ivar Kareno* gaven, door een Noor geschreven, en dat dit een heel interessant stuk is met veel te veel symboliek, en dat alleen Jan C. de Vos er in uitmuntte — maar dan ook zeer! — en dat het publiek er niet aan wou en dat het na twee keer al van het programma verdween, helaas!

dat in de Aert-van-Nesstraat verder *Medea* gespeeld werd, wat mij te zwaar is en in Tivoli *Wedrennen*, een blijspel van licht en vroolijk allooi;

dat we hier allemaal met spanning zitten te wachten op Rooyaards, die in de Aert-van-Nesstraat zijn intrek neemt;

en dat het goede en energieke begin van Tivoli ons met hoop en moed vervult — als ze de pauses tusschen de bedrijven maar niet zoo akelig rekken, want dat houdt een boel menschen uit het gezellige schouwburgje.

Dat is louter plichtsbetrachting, M. de redacteur. Ik weet niet of een Rotterdammer als ik wel ooit aan de Antwerpensche lucht zal kunnen wennen. Als het treurende meisje aan den oever van den snellen vliet, zoo zit ik nog altijd aan dezen kant van de Moerdijk en weifel. Ik ben een slecht zwemmer en als ik erover kom, bestaat er groote kans dat ik in de Schelde verdrink.

Dan liever met pen en al in de Maas!

Tenzij . . . .

PAVIDUS

Antwerpen.

Nederlandsche Schouwburg.

GALSWINTHE,

drama in 5 bedr., 6 taf'er., door Piet van Assche.

Het tooneeljaar begon verleden Zondag op waardige wijze met de opvoering van dit geschiedkundig stuk, waarvoor de heer Piet Van Assche in den driejaarlijkschen wedstrijd met den tweeden prijs bekroond werd.

De schouwburg was zeer goed bezet; alwie te Antwerpen aan letterkunde doet bevond zich tusschen de menigte.

Het drama verplaatst den toeschouwer naar Gallië in de VIe eeuw onder de regeering der vorsten uit het huis van Clovis, en stelt ons den strijd voor oogen, dien de zachtaardige koningin Galswinthe aan 't hof van Chilperik, haren gemaal, te voeren heeft tegen de heerschzuchtige en geweldige Fredegonde, zijne bijzit. De vreeselijke tweekamp tusschen beide vrouwen eindigt met den ondergang der arme Galswinthe, onmeedoogend door Fredegonde verwurgd.

't Is de geschiedenis dus, welke den schrijver zulke dankbare stof voor een treurspel aan de hand deed. Hij heeft de feiten en personen met onmiskenbaar talent op het tooneel gebracht, zoodat zij leven en indruk maken; doch zijne verbeelding is blijkbaar te kort geschoten om de magere handeling over vijf bedrijven te verdeelen, wat tot gedurige herhaling leidt en zelfs tot eentonigheid en verveling. Het slottafereel is heelemaal onnoodig. De toeschouwer wist immers reeds uit het vorige, dat Galswinthe ging vermoord worden? De daad zelve hoeft men hoegenaamd niet bij te wonen.

Het stuk zit goed ineen en werd door eene ervaren hand opgebouwd; het overweldigt door zijne dramatische kracht, terwijl de juist geteekende karaktors bij afwisseling boeien en treffen. Het tooneel, waar koning Chilperik, een min of meer beschaafde, half verchristelijkte heiden, geslingerd tusschen zijnen hartstocht voor de verleidelijke Fredegonde en de oprechte liefde, welke hij voor zijne teedere Galswinthe gevoelt, dit roerend tooneel, waar de zwakkeling zijnen angst voor den dood uitgilt, getuigt van ongewone dichterlijke scheppingsgaaf.

Valt er dus veel te loven in het aangrijpend drama van den heer Van Assche, wij hebben er ook onze bedenkingen tegen.

De taal der hoofdpersonages klinkt vreeselijk hol en snort van bombast; hare opgeschroefdheid grenst al te vaak aan het belachelijke. Er wordt ook te veel gedeclameerd, vooral door Galswinthe, welke gedachten en gevoelens uitspreekt, die eene vrouw uit de zesde eeuw, laat haar ook koningin en beschaafd wezen, onmogelijk in *die* mate kon bezitten. En stellig mocht zij die niet vertolken in zulke mooie bewoordingen, verradend dat de schrijver met vrucht Multatuli gelezen heeft. Stijl en taal dienen gepuimd te worden, en overigens heel den persoon van Galswinthe zouden wij eenvoudiger willen.

De heer Van Doeselaer had voor eene prachtige tooneelschikking en fraaie kostumen gezorgd, en zijne artisten hadden het stuk met prijzenswaardige liefde ingestudeerd; de opvoering mag puik worden genoemd. Juffrouw Jonkers was eene lieve, beminnelijke Galswinthe, terwijl de heer Lemmens met toewijding en vuur, ja met een zeldzaam geluk speelde en van dien belangwekkenden koning Chilperik een figuur wist te maken, dat u geenszins onverschillig liet. Mevrouw Marie Verstraete had de moeilijke, ontzaglijke rol van Fredegonde, gloeiend van drift, rillend van onstuimigheid. Zij was daar nu wel niet uitstekend voor geschikt, doch gaf niettemin zóoveel, dat zij ons meermaals verbaasde, al mag het tevens gezegd worden dat eene Beersmans b.v. of eene Sarah Bernhardt hare medespelers meer zou overheerscht en de tragische kracht harer personage op een hooger standpunt zou geplaatst hebben.

4 October.

WILLEM VRIJ.

HET KERSENHOF.

tooneelspel in 3 bedr., door Edmond Roeland.

Veel heeft het niet om het lijf; geen ingewikkelde of sterk gekleurde toestanden; geen fijn gesponnen draad loopt door 't geheel; geen enkel tooneel komt er in voor dat van grondige studie getuigt: het is alles heel stil, heel eenvoudig, heel naïef. Te eenvoudig, te naïef, zeggen sommigen Voor mij echter niet. Ik lust die eenvoudige stille huislijkheid, ik lust dat natuurnabootsen tot op een haar, de werkelijkheid gefotografeerd. — Maar.... het schijnt dat dáár het tooneelschrijven moeilijk begint te worden. De toeschouwers een half uur lang boeien met z'n tweeën, of z'n drieën, bij het vertellen van heel gewone dingen, bij het praten over koetjes en kalfkens, waar dan eensklaps wel een vader tusschen komt, die zegt tot zijne gade: « ik ben geruïneerd, het failliet staat voor de deur »; een moeder die als een engel haar echtgenoot troost, en hem haar bruidsgeschenk, naar *Kersenhof*, te verkoopen biedt, om den eersten slag af te weren, enz., enz. Dat zijn toch heel gewone dingen, iets wat dagelijks gebeurt, zou men zeggen. Dan, een jongen van goeden huize die heel nabij het *Kersenhof* met zijnen velo een tuimeling maakt, wat dagelijks een dozijn keeren gebeurt, en door de brave bewoners van het hof wordt ingenomen en verzorgd, wat minder plaats heeft, die op de dochter verlieft, wat wel kan, en later het *Kersenhof* koopt, om er met zijn aanstaande vrouwtje te wonen, wat romantiek wordt, dat is immers ook al zoo buitengewoon niet. Maar juist omdat dat allemaal nu niet zoo buitengewoon is, omdat de heer Roeland op dat heel eenvoudig stelletje een zeer aangenaam bouwken wist op te trekken, zie, daarom heeft hij recht op wierook. Wij zullen hem echter het vat niet te dicht bij den neus brengen, dat is te gevaarlijk; er loopen er al genoeg met stukgeslagen neuzen. Op zijn laatste bedrijf valt ook nog al wat af te dingen. Dat was nu precies zoo eenvoudig en natuurlijk niet meer als de twee eerste, misschien wel een beetje de schuld van den derden akt zelf. Waarom moest hij daar bijkomen? Hij kon er best gemist worden.

Wij zullen het stuk niet verder bespreken. Onze Brusselsche confrater, Jef Verbeeck, deed dit verleden jaar. Alleen nog een paar woorden over de vertolking.

Bij de meeste onzer artisten is het kwaad werk wanneer er eenvoudig en natuurlijk moet gespeeld worden. Dat wisten wij al een heel poosje, en bij het zien van het *Kersenhof* viel het ons, tot ons leedwezen, op het lijf. Voor Willem Janssens, b. v. is natuurlijk zijn iets van belang, waar hij altijd met heel veel goeden wil naar streeft, maar waartoe hij zelden geraakt. Of hij velo rijdt weet ik niet, maar na de vertooning van Maandag ll. ben ik bijna zeker van neen, alleen omdat hij toch zoo onnatuurlijk deed met dien velo naast zich. Bij gelegenheid meer over dezen artist.

Mevrouw Dilis weet beter haar woordje te plaatsen, al klinkt het soms wel niet al te juist. De toon is goed, over het algemeen warm, en heel treffend, de gelijkenis met het origineele.

Gust Van Keer heeft oogenblikken gehad dat men er waarlijk zou op gezworen hebben dat het een dokter was, en als Piet Janssens een beetje minder overdreven ware geweest dan had hij met Mevr. Verstraete-Driessens — die het in natuurlijk — zijn ver boven hem haalt — een goed paar gevormd.

Mevrouw Marie Verstraete en de heer Bertrijn, — dezen laatste gefeliciteerd om den prachtigen kop dien hij gemaakt had, — hebben heel sober ingestemd om het geheel te volmaken. Dus alles te zamen, een zeer goede vertooning van een heel verdienstelijk werk.

G. D. L.

* * *

De Reis naar Turkije van Oscar Blumenthal en Gustav Kadelberg is een fraai, vroolijk stuk, hetwelk hartelijk deed lachen en zeer gaarne zal worden teruggezien.

Het is een intriegen- of avonturenblijspel, en zulk een, hoe uitsekend ook, staat op de letterkundige ladder immer één trapje lager dan een goed zeden- of karakterblijspel. *Mijn Papa 't Kamerlid*, *Groote-Stadslucht* en *Twee Wapens* bezitten stellig eene veel hoogere artistieke waarde.

Maar de avonturen der *Reis naar Turkije* zijn recht vermakelijk, en des te geestiger, omdat zij waarschijnlijk zijn. Tevens ontbreekt het ook niet aan verrassende comische toestanden, koddige opmerkingen en grappige woorden. Al sleept het tweede bedrijf een beetje, men bewondert toch voorturend de vindingskracht en 't vernuft der twee schrijvers.

Jammer dat het stuk nog niet voldoende gekend was. De tweede opvoering zal 't dus beter tot zijn recht brengen, maar... dan moet de heer Bertrijn zijne rol toch spelen met meer talent.

Boerenbedrog, dat voorafging, munt juist niet uit door nieuwheid van thema, en nochtans zal 't immer smakelijk doen lachen, al ware 't slechts wegens de figuur van den mislukten burgemeester, zoo voortreffelijk door den heer Laroche op zijne pooten gezet.

WILLEM VRIJ.

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

SILVANA.

Romantisch Zangspel in 4 bed., door C. M. Von Weber.

Er lags iets geheimzinnigs over deze eerste vertooning. Inderdaad, de dagbladen hadden in eene nota mêegedeeld dat *Silvana* geschreven werd door Weber op veertienjarigen leeftijd, en dat hij het later volmaakter bewerkte en in den tweeden vorm vertoonen liet. Gespannen was dan ook de verwachting om met het werk, dat zooveel wedervaren kende, in kennis te komen. Want niet alleen werd het na zijn geboorte door Weber nog eens herwerkt, maar daarna nog eens toegepast op een nieuwen tekst, daar de eerste de muziek overal in zijn val mêesleurde.

Silvana dan, gelouterd in den kroes van Webers aankomende mannelijkheid en in dien van Fred. Langers en Ernest Pasqué's tooneelroutine, de eerste voor wat de muziek, de tweede voor wat den tekst betreft,

is ontvangen geworden met al de voorkomenheid en den eerbied die men een kind van beroemden huize schuldig is, en na heur optreden begroet geworden met al de voldoening die men na zulk eene kennismaking smaken mag.

Romantiek — hoeft het gezegd — is het werk. Er ligt een idyllisch waas over tegelijk, en door de zuiverheid zijner muzikale frasen, door de beschrijvende hoedanigheden, door de eigenaardige orkestratie, is het werk ontegensprekelijk de voorbode van Weber's optreden als apostel voor eene nieuwe, gezondere, menschelijkere richting der muziek.

Weber roept in ons zooveel dankbare herinnering op! Niet alleen omdat wij onze lippen genet hebben aan de schoonheidsbronne van den Freischütz, van Oberon, van Euryanthe, van Silvana, maar ook omdat we ons mogen afvragen wie, van al de optredende Messiassen in de Toonkunst, het meest heeft bijgedragen tot hare hergeboorte. En zouden we dan van meening verschillen en een naam noemen wiensglans de wereld overschittert, dan mogen wij overtuigd wezen dat die meester niet verscheiden is zonder in zijn hart een groote dankbaarheid, een groote bewondering mêe te dragen voor hêm, die hen op den weg voorlichtte.

Wij hebben, den avond der vertooning, met een dankbaar gemoed de kunstenaars toegejuicht die ons zoo voortdurend vergasten op al wat de toonkunst schoons aanbiedt, en willen dan ook over de kleine vlekjes heenzien van de opvoering, en een volgende maal, misschien.... ook eens bedillen.

H. M.

Brussel.

MARIE-ANTOINETTE.

Drama van P. Giacommetti.

Een draak? Neen — zoo meende ik het toch met de drie eerste bedrijven —, want een draak veronderstelt inbeelding en het stuk van Giacommetti, voor wat die bedrijven aangaat, is niets anders dan een *wou d be* geschiedkundige opeenstapeling van hier en daar opgeraapte historische banaliteiten die de schrijver op goed geluk af in den mond zijner personen legt, zoodat deze komen vertellen al wat vijftig jaren nadien over hen werd verhaald en geschreven.

Maar van het vierde bedrijf af, wordt het stuk een drakerig wangedrocht, waar de geschiedenis ultra fantaisistisch wordt behandeld en de historische personen op potsierlijk valsche wijze worden voorgesteld.

Het onderwerp is daaronboven partijdig opgevat, en dat wel in overdreven royalistischen zin. Ook lezen wij met verbazing in een Brusseisch blad « que Giacommetti a sacrifié à un républicanisme outré! »

De vertolking van *Marie-Antoinette* was over het algemeen zeer bevredigend.

M. Arthur Hendrickx beviel ons het meest; hij vervulde de rol van Lafayette, met eene zichtbare kommernis om den tusschen twee waters zwemmenden Franschen Amerikaanschen koningsgezinden republikein zoo historisch getrouw mogelijk weer te geven.

Mevr. Julia Cuypers-Van Lier verwierf grooten en welverdienden bijval; zij is nog steeds de ware artiste die wij vroeger kenden en toejuichten. In hare vertolking van de rol van Marie-Antoinette, zouden wij nochtans, hier en daar, meer natuurlijkheid in het spel en min oppervlakkige kennis van de geschiedenis der ongelukkige Fransche koningin wenschen te zien. Sommige effekten zijn klaarblijkelijk gezocht: haar weggaan in het laatste bedrijf is een onmogelijk iets.

M. Bolle (Lodewijk XVI) was geweetensvol doch niet... koninklijk genoeg.

De overige rollen werden verdienstelijk vervuld. Mej. Coppieters, eene nieuwelinge, beviel ons echter niet veel in de rol van Elisabeth.

Over het algemeen, meenen wij de aandacht van den regisseur te moeten vestigen op de gebrekkige uitspraak van sommige spelers en speelsters; wij zullen nu in geene bijzonderheden treden en ons vergenoegen met in het voorbijgaan te doen opmerken dat, op een paar zeldzame uitzonderingen na, onze artisten den accusatief voor den nominatief bezigen en omgekeerd.

Dat is vitterij, zal men wellicht tegenwerpen; toch niet: de Vlaamsche spelers moeten de Nederlandsche taal even correct weten uit te spreken als in de Fransche schouwburgen de Fransche taal wordt uitgesproken.

Ik zie reeds van hier tot welke spotartikels een Fransche speler aanleiding zou geven die een *le* voor een *la*, of omgekeerd, zou gebruiken...

J. Verbeeck.

STAD ANTWERPEN.

3e Driejaarlijksche wedstrijd

VAN

Tooneelletterkunde

1897

TOONEELSPELEN.

Voor dezen prijskamp waren de 23 volgende stukken ingezonden:

1. Een losbol (5 b.), 2. In Familie (3 b.), 3. Mariette (4 b.), 4. Plicht (1 b.), 5. Hanepen (3 b.), 6. Landleven (3 b.), 7. De Bruid van Quinten Matsijs (3 b.), 8. Een hooge Troef (4 b.), 9. De Weduwe (3 b.), 10. Vooroordeelen (3 b.), 11. Levenswee (2 b.), 12. Een Spiegel voor Neringdoeners (1 b.), 13. De ware Schuldigen (5 b.), 14. Dientje (3 b.), 15. De Grot van Calypso (1 b.), 16. Julia Wetraven (2 b.), 18. De Strijd des Levens (2 b.), 18. Een Man in Huis (1 b.). 19. De Fabriekbestuurder (3 b.), 20. De Vrouw die liefheeft (1 b.), 21. Fanny of Liefde en Zelfopoffering (2 b.), 22. Eer en Plicht (4 b.), 23. De wulpsche Vrouw (3 b.).

* * *

Het bleek aldra dat deze prijskamp ver achteruit bleef tegen dien van het zangspel. Op de 23 stukken waren er nauwelijks een twaalftal waarvan kon gezegd worden dat ze waren opgebouwd door personen aan wie de eerste vereischten van het tooneel niet vreemd waren. Onder degene die in aanmerking kwamen waren er overigens die naast één of twee goede, zelfs zeer goede bedrijven soms, een onvergeeflijke zwakheid vertoonden in de andere. Bij vele stukken, de meeste inderdaad, laten taal en samenspraken erg veel te wenschen, en is de taal bij sommige maar gebrekkig, zoo mag ze bij enkele inzenders erbarmelijk slecht heeten.

Acht stukken maakten evenwel een loffelijke uitzondering, in zoover ze van eerst af een meerderheid vonden in den schoot van de jury om als veel beter dan de overige uitgekozen te worden. Zelfs werd aan het stuk *De Losbol*, ondanks meer dan één gebrekkig tooneel en niettegenstaande de fout van tweeledigheid, een tweede prijs, ten bedrage van 300 frank, toegekend, daar de zwakheid van de twee eerste bedrijven ruimschoots vergoed wordt door de uitstekendheid der drij laatste, die om zoo te zeggen op zichzelf een zeer goed tooneelspel uitmaken,

Het stuk *Mariette* is veel minder waard als tooneelspel, doch bevat een paar zeer goede bedrijven en munt uit door zijn taal. Bijgevolg werd er een eervolle melding aan toegekend.

Een derde stuk, *De Bruid van Quinten Matsijs*, ware zeker, en om dezelfde redenen, op gelijken rang gesteld, had niet een al te gewaagd tooneel dit stuk volstrekt onspeelbaar gemaakt. Er kon dus enkel een vermelding met onderscheiding aan gegeven worden, evenals aan de volgende vijf stukken: *Vooroordeelen*, *De ware Schuldige*, *De Fabriekbestuurder*, *De Weduwe* en *Een hooge Troef*.

De laatste vijf bevatten, naast een paar bedrijven die de schrijvers met haast schijnen afgewerkt te hebben zonder zorg voor het geheel, één of twee andere van waarde.

De uitslag van dezen wedstrijd blijkt dus te zijn, dat onze schrijvers wel aanleg hebben voor het vak van het tooneelspel, waarin hun Fransche en Duitsche kollega's het zoo ver hebben gebracht; dat het hun echter nog faalt aan bedrevenheid niet alleen, doch ook aan voldoende kennis van het innerlijk leven der onderscheiden maatschappelijke groepen die de stof kunnen leveren voor een tooneelspel. Indien het drama op het hart werkt; met geweld meesleept; indien het blijspel het komische op den voorgrond stelt, en indien beide dus van aard zijn om den toeschouwer blind te maken voor veel dat anders zou opgemerkt worden zoo is het tooneelspel een spiegel waarin die toeschouwer, ongeschokt door lach noch hartstocht, een stuk van 't dagelijksch leven ziet. En indien hij door dit vak getroffen wordt, dan is het door de sprekende waarheid van de geheele weerspiegeling. Dit genre is het moeilijkste van alle. Een tooneelspel zal veroordeeld worden en vallen om een enkele fout, om een enkelen schakel die ontbreekt.

De groote zwakheid van dezen prijskamp ligt in dat ontbreken van schakels en in dat gebrek aan waarheid in de weerspiegeling van het geheel.

BLIJSPELEN.

Van geen enkel der twintig ingekomen blijspelen kon gezegd worden dat het een prijs of een eervolle melding waardig was.

Twee punten vooral troffen de jury: De meeste inzenders hebben geen recht begrip van wat het heet geestig te zijn en komen met zoutelooze grappen voor den dag, waarrond ze hun personaadjes laten spreken alsof die zelf veel pret hadden en den toeschouwer aan 't lachen wilden brengen. Ze gelijken den anecdotenverteller die verwonderd staat als zijn omgeving het niet uitproest bij zijn stukjes geestigheid.

Verder blijkt het dat vele schrijvers het blijspel met het tooneelspel verwarren.

Waren ingezonden:

1. Puttenbrinck's Dochter of de Trouwlustigen (4 b), 2. De Kater (1 b.), 3. Het Draadje spant tot dat het breekt (2 b.), 4. Zoo, zoo! (3 b.). 5. Vastenavond-Dinsdag (1 b.), 6. Een Schaking op 't dorp (1 b.), 7 Een koninklijke Naam (4 b.), 8. 35 Milliards (3 b.), 9. De Kroon van zijn Hoofd (1 b.), 10. M. de Vertegenwoordiger (3 b.), 11. De Champetter van Dassegem (1 b.), 12. Da's de Anarchist (3 b.), 13. Een gewichtige Stap (4 b.), 14. De Trein van 7.54 (1 b.), 15. De nieuwe Lazarus (1 b.), 16. Een Gekozene des Volks (4 b.), 17. Een Avontuur (1 b.). 18. Bedrogen (1 b.), 19. De Prins Kokedi (1 b.), 20. De Zilveren Bruiloft (1 b.)

Daaronder was veel dat van eerstaf wegviel: kleine, haastig geschreven kluchtjes; enkele grove, zelfs gemeene dingen, met uitdrukkingen die al te kras mogen heeten.

Van de twintig nam de jury er zeven in aanmerking en kende er een *onderscheiding* aan toe.

Het draadje spant tot dat het breekt is waarachtig onnoozel genoeg, doch de verdeeling in twee helften die een tegenstelling vormen en de namen drag n: 1. *Het Draadje spant*. 2. Het *Draadje breekt*, is niet alledaagsch en het stukje is inderdaard behendig afgewerkt

Vastenavond-Dinsdag is niets meer dan een ruwe klucht, zonder aanspraak op letterkundige waarde, maar is van aard om lachlust te wekken bij de vertooning.

35 Millards kan met het woord «gemeen» bestempeld worden, en er is een onmogelijk bedrijf in. Ook is het onderwerp niet nieuw. Doch de schrijver geeft blijken van geestigheid en sommige samenspraken schijnen uit den mond van echte, in de gewone wereld levende menschen afgeluisterd, zoo treft de waarheid er van.

Een Gekozene des Volks zou wellicht meer verdiend hebben dan een onderscheiding, had de schrijver zijn stuk als tooneelstuk ingezonden. Zijn personen spreken goed; zijn stuk is even goed gebouwd, maar een blijspel, een spel dat eerst en vooral vermaken moet is het niet.

Een gewichtige Stap heeft als blijspel veel hoedanigheden. Ge zoudt zeggen, nochtans, dat de personen niet op hun gemak zijn; hun taal is hortend en slordig, en spel hebben ze niet.

Blijven nog twee stukken die bijna op dezelfde hoogte staan: *Een koninklijke Naam*, en *M. de Vertegenwoordiger*.

Beide zijn uitgebreid en het zou schijnen dat de schrijvers het komische van hun onderwerp als te ver reikend hebben aangezien en bijgevolg in al te talrijke en lange bedrijven uitgewerkt. Geen twijfel, echter, of we hebben hier te doen met tooneeldichters die bijzonder veel aanleg bezitten voor dit vak. De geschiedenis van den *Koninklijken Naam* is recht kostelijk, en het tweede bedrijf van *M. de Vertegenwoordiger*, die op een dorp voor een volksvertegenwoordiger genomen wordt daar op zijn stalenkoffertje de benaming « représentant » staat; die verzocht wordt een voordracht te houden over staatkunde, als handelsvertegenwoordiger maar een « boniment » kent en bij middel van twee plakkaten een conferencie geeft over « het keurslijf door de eeuwen heen », is hoogst komisch en als bedrijf een perel en een voorbeeld voor al wie zich wagen durft aan blijspelschrijven. Als de overige uitgewaterde bedrijven maar niet dáár waren om het stuk te doen vallen.

Over 't algemeen was te merken dat onze blijspelschrijvers de beroemde Duitsche lachstukken tot voorbeeld genomen hebben, doch eilaas beneden hun taak gebleven zijn. Ze hebben daar center een lofwaardige poging gedaan en laten voorzien dat het blijspel te onzent welhaast zal opgebeurd zijn uit zijn ouden slenter en zijn gebrek aan kluchtige toestanden.

De leden van den keurraad: F. Van Cuyck, Julius Van der Voort, Fr. Van Doeselaer, H. Wera; *de verslaggever*: Antoon Moortgat.

Wangedrochten.

Reeds eenige jaren is het bij het bestuur van onzen Schouwburg de gewoonte, vóór de opening van het tooneeljaar een *sensatiestuk* op te voeren, hetwelk gewoonlijk met overgroote gekleurde plakkaten in heel de stad wordt aangekondigd, de roerendste tafereelen uit het stuk voorstellend. Hierin ligt het groote succès voor de toekomst; heel de stad, hoe slecht het stuk ook zij, komt zien, want zulk een stuk *moet* toch wel iets beduiden, anders zou men het zoolang niet opvoeren. Hierbij komt dan nog het meer uitgebreide programma, allerlei verschrikkelijke tafereelen en zonderlinge namen vermeldend, het getal honderden vertooningen van het *groot beroemd drama* uit het Engelsch, vertaald door enz. Zoo gaat het aan den gang en of de zaken gaan, valt niet te betwijfelen.

Zoolang die stukken een zeker gehalte hadden zooals bijvoorbeeld *Asschepoester*, *De Reis rond de Wereld* en andere in dien aard, ook nog *Het teeken des Kruises*, dat wij verleden jaar met veel genoegen meermaals hebben gaan zien; zoolang wij degelijke spektakelstukken te zien kregen, kon het er nog al door, doch deze laatste jaren is het peil dier werken zoodanig gedaald, dat het er waarlijk niet meer door kan.

Het geldt hier dan ook de vraag of het wel toegelaten is op een door de stad ondersteund tooneel drakerigheden op te voeren zooals wij er, helaas, bijzonder dit jaar beleefden.

Wat ook bijzonder tegen het hoofd springt is: dat men onze verdienstelijke artisten rollen ziet vertolken die een debutant wellicht zouden doen terugdeinzen, rollen die veeleer aan kunstenmakers of clowns zouden passen dan wel aan onze kunstvolle tooneelisten.

Voorts komen er, en bijzonder in dit laatste gedrocht, tal van Amerikaansche en Engelsche geestigheden voor, die in een paarden- of apenspel kunnen te huis hooren, maar niet op ons Nederlandsch Tooneel.

Wij hopen dat de directie zal ingezien hebben dat zulke stukken, èn voor de uitvoerders èn voor de aanschouwers, onmogelijk te verteeren zijn.

De tijd die verkwist wordt aan het aanleeren en aan het opvoeren van zulke akeligheden, kon voorzeker veel nuttiger worden besteed. Er liggen tal bekroonde werken ten zijnen gerieve, werken welker verdienste door vele bevoegden erkend zijn, die

voorzeker moeilijkheid van opvoering opleveren, doch die ten minste oorspronkelijk werk zijn. Wij durven wel hopen dat de opvoering van eenige der degelijkste werken, treurspel, drama of wat het ook zij, ons weldra de akeligheden zal doen vergeten die wij nu zoo geruimen tijd te zien kregen.

Wij wchten dus en... hopen.

FRANCIS.

Jubelfeest F. Van Doeselaer.

Met het oog op de feestviering van den heer van Doeselaer, wordt de volgende omzendbrief rondgestuurd :

Antwerpen, 4 October 1897.

Aan de Heeren abonnenten en bezoekers van den Nederlandschen Schouwburg.

MM.

De heer Frans Van Doeselaer is, ter uitzondering van Mevrouw Verstraete-Lacquet, de eenige overblijvende artist, die sedert de stichting van het Nationaal Tooneel te Antwerpen, op onzen Nederlandschen Schouwburg is werkzaam gebleven.

Op 11 November aanstaande, zal de heer Van Doeselaer de vijftigste verjaring van zijn eerste optreden als acteur herdenken. Van deze gelegenheid zullen de abonnenten en bezoekers van onzen Schouwburg ongetwijfeld gaarne gebruik willen maken om den populairen man te vieren, die gedurende eene lange reeks van jaren zich verdienstelijk heeft gemaakt ten opzichte van het Nederlansch Tooneel.

Even als verleden jaar, tijdens het schitterend jubelfeest van Mevrouw Verstraete-Lacquet, neemt ook thans weer de *Zuid-Nederlandsche Tooneelbond* de taak op zich, tegen 11 November eene betooging van hulde in te richten ter eere van den geachten jubilaris. Eene blijvende herinnering aan dezen voor hem zoo heuglijken dag zou aan den heer Van Doeselaer aangeboden worden, liefst, indien mogelijk, in den vorm van zijn portret, geschilderd door Hendrik Luyten.

Mejuffrouw Elisa Jonkers en de heer Hubert Laroche hebben zich bereidwillig gelast met het inzamelen der gelden, benoodigd voor de uitvoering van dit ontwerp. Wij durven hopen, dat deze sympathieke artisten bij U een welwillend onthaal zlulen mogen vinden, en dat gij het Uwe zult willen bijdragen om den ieverigen Bestuurder van onzen Nederlandschen Schouwburg te vereeren op zijn gouden jubelfeest.

Hoogachtend.

Namens den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond :

De Secretaris, G. DE LATTIN. — De Voorzitter, ARTHUR CORNETTE.

De Penningmeester, F. VAN LAER. — De Onder-Voorzitter, PAUL BILLIET.

Congres.

Wij hebben er allemaal ons mondje geroerd, de een met meer, de ander met minder gevolg ; het meeste, zoo niet alles is uitvoerig behandeld in dag- en weekblad, het lijkt mij onnoodig er op terug te komen — maar één ding mag hier niet onvermeld blijven : de vertooning van het abele spel van *Esmoreit*. Kort mag ik ditmaal zijn omdat honderden mij in bespreking en lof vóór zijn geweest. Maar de zoete herinnering aan dit kinderlijk spel, zij moet nog weer in u levendig worden met haar lieve, witte bescheidenheid van woord en gebaar, met al de gelukte herleving van een eeuwenoud gedicht, dat als de schoone slaapster uit den doode werd opgewekt.

De herleving danken wij aan Dr H. J. Kiewiet de Jonge ; waarom zijn de gerucht-en, als zou het genot van deze vertooning ons andermaal, hier en daar en overal, beschoren zijn, nu reeds uitgestorven ?

Amsterdam, 30 September 1897.

J. VRIESENDORP.

INGEZONDEN.

s'Gravenhage, 20 September 1897.

WelEdel Geboren heer,

Naar aanleiding der briefwisseling in het laatstverschenen nummer van *Het Tooneel* tusschen Mr. Banck en den Heer algemeen Secretaris van het Tooneelverbond vermeen ik als afgevaardigde van den Haag ter algemeene vergadering naast Mr. Banck gezeten, te moeten mededeelen, dat ik van het antwoord van mijn medeafgevaardigde, waarvan ik mij de juiste woorden niet meer herinner, evenwel den indruk heb gekregen, dat ZEd. wel is waar zijn medewerking aan het tijdschrift niet zou onthouden, doch onder voorwaarde dat aan zijn tevoren geuite bemerkingen betreffende den inhoud zoude worden tegemoetgekomen.

Hoogachtend
Uw dienstwillige dienaar,
G. M. W. Jellinghaus.

Den WelEdelgeboren Heer,
J. VRIEFENDORP
Redacteur van *Het Tooneel*.

Van den Belleman.

In het laatste nieuw engelsch Sensatiestuk « *Klondyke Goldfieds* » moet een acteur Chocolade drinken. Hij heeft van zijn directeur DE BEUKELAER'S CHOCOLADE vereischt

PLAKBORD.

BRUSSEL. — Koninklijke Vlaamsche Schouwburg, Laekenstraat. — Tooneelmaatschappij « De Noordstar. » Op Dinsdag 12 October, om 7 1/2 ure opvoering van « Vergeten ! » tooneelspel in twee afdeelingen, door W. Suetens, en « Zonder liefde geen leven, » blijspel met zang in een bedrijf door P. Geiregat.

Antwerpen.

Nederlandsch Tooneel

De reis naar Turkije

Nieuwste blijspel in 3 bedrijven, van OSCAR BLUMENTHAL en GUSTAV KADELBERG.

PERSONEN :

Marianna, zijn vrouw,	Mev. Verstraete-L.
Robert Fiedler,	de hr Bertrijn.
Henny, zijn vrouw,	Mej. Elisa Jonkers.
Frederik Herbig,	de hr Laroche.
Thea, zijn dochter,	» Dilis.
Hans Brückner, sch ikund.	de hr Dilis.
Demeter Mitrovics,	de hr P. Janssens.
Alfred Glitz, dagbadschijv.	» W. Janssens.
Bock, consul,	» Van Rijn.
Sarah Baatholdy,	Mev, Verstraete-Dr.
Bertha, dienstmeisje,	» Gorlé.
Een dienstman,	de hr Degroot.

HET KERSENHOF

Tooneelspel in 3 bedrijven.

Frans De Ridder, handelaar	de hr Bertrijn
Louise, zijn vrouw	Mev. Mar. Verstraete
Eliza, hunne dochter	» Dilis
Dokter Bommer	de hr Van Keer
Leo Verhalen	» W. Janssens
Max, zijn knecht	» P. Janssens
Betje, dienstmeid	Mev. Verstraete-Dr.
Een briefdrager	de hr Antoons

De Meester der Smelthovens

Tooneelspel in 5 bedrijven

Philippe Derblay	hr Lemmens
Moulinet,	Laroche
Bachelin,	Van Keer
De hertog de Bligny,	Dilis
De baron de Préfont,	Bertrijn
Octave,	W. Janssens
De gene aa',	Devos, zoon
G bert,	Devos.
Doctor Servan	Dela Haye
De Prefekt,	Van Cauter
De Pontac,	Cesar
Een werkman,	Babusian
Een bediende bij Philippe Derblay,	Leurs
Claire de Beaulieu,	Mej. Elisa Jonkers
De Markiezin de Beaulieu,	Mev. Verstraete-L.
De baronnes de Préfont,	Verstraete-Dr.
Athenais,	Dilis
Susanne,	Bertrijn
Brigitte,	Gorlé
Een bedie: de bij de markiezin de Beaulieu,	Babusiau

CAFÉ TIPO-TIP
Carnotstraat, 11, Antwerpen.
Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

worden de goederen aigehaald en

Op aanvraag — te huis besteld.

Men gelaat zich met het Verwen, Degraiss eren Droogen, op ijn Nieuwwasschen van alle soorten van stoffen.

STOOMVERWERIJ
Gustave VAN TIGGELEN-GEERTS
REYNDERSTRAAT, 41, (tegen de Groenplaats) ANTWERPEN.
Bijhuizen : Gemeenteplaats, 12 & Diepestraat, 79.

Inrichting van wasschen en Cremeer en van Storen en Gordijnen
Bekens en gewatteerde Spreijen, Handschoenen, Pluimen, enz.
Gematigde prijzen en Onmogelijke Concurrentie.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN
Huwelijkstuilen, Bloemtoven in alien aard, enz. enz.
Mlle L. LAMBOTTE
Kronen voor Concerten en Begrafenissen
ARTIEKELS VAN PARIJS
Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.
Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

ELIXIR D'ANVERS
FIJNE LIKEUR
TENTOONSTELLING
AMSTERDAM 1895
EEREKRUIS
hoogste belooning
Medalje H. M. de Koningin
BORDEAUX 1895
GOUDEN MEDALJE
Eerediploma
door de hooge jury toegekend.

Het Oud
SCHOENTJE
Gemeentestraat, 27
aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.
Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bedient, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

Vraagt de Hollandsche Babbelaars.
Vraagt Worstenbrood.
Vraagt Amandelbrood.
Vraagt Boterkoekjes.
IN DE BAKKERIJ VAN
NEVENS DE ZOOLOGIE

Handschoenen fabriek.
Handschoenen op maat op 3 uren — Kosteloze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.
VAN STEENKISTE
oud huis Berbigette.
33, GROENPLAATS, 33
ANTWERPEN.

VERHUIS WAGENS van af 1.50 tot 3.— fr. per uur. — Grootte naar bel even tot 8 meters toe. — CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk. Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen, gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS, Kunstlei, 74, Hoek van Hopland. Grooten keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675. enz. onversl jtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

Gustave FAES
25, Beddenstraat, 25, ANTWERPEN.
MUZIEK
Snaarinstrumenten in allen aard
Métronomes, Diapasons, enz.
Echte Napolesche en Fransche
SNAREN
MUZIEKPAPIER
Abonnementen tot het lezen van partitiën.
Uitsluitelijke Verkoop van
Snaren instrumenten
eigenhandig vervaardigd van
RICHELME van MARSEILLE
Collin Mézin van Parijs
Mangeot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25
VERKOOP PER
Abonnement
A LA BONNE SOURCE
Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.
Te koopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.
Meubelen in allen aard, enz., enz.

IN DEN GOUDEN SLEUTEL
Gullme OOMS
KLAPDORP, 39. ANTWERPEN.
HORLOGIEMAKER & GOUDSMID.
MAGAZIJN VAN
Schouwgarnituren in alle soorten en aan alle prijzen.
Gouden en zilveren Horlogien, Juweelen, Goud en Zilverwerk.

MUSIKAAL GESTICHT
LEYTENS-VAN DEN BERGH
KUNSTLEI, 10
Pianolessen, Solfège, Théorie en Harmonie
BIJZONDERE LESSEN
Heropening der cursussen van af 15 September.

Geen kale hoofden meer.
Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Jonkley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.
Verkrijgen : De Beul, Antwerpen, Puls, Kolander plaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Nolf, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands.
Flesschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.
Eenigdepot : VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen.
Gebreveteerd.
Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

Brood- & Banketbakkerij
GUSTAAF KURTEN
GEMEENTESTRAAT, 51
Schuins over de Zoologie.
Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz.
Worstenbrood.
Bekroond met de gouden medalie in de Wereldtentoonstelling van 1894.

CRIÉE CENTRALE
Huis gebroeders DE WYNGAERT
VAN ERTBORNSTRAAT,
Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades
Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds
Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs-, Schapen- en Verkenvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Antw. Drukk. CL. THIBAUT Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag 16 October 1897 — Eerste Jaargang (Nieuwe reeks) N° 3

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers : J. Vriesendorp en A. Cornette. — Secretaris : H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Nieuwendijk, 235, Amsterdam,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

Zuid-Nederlandsche Tooneelbond

Den Heeren Leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond wordt bericht dat de kwijtschriften van het lidmaatschap eerstdaags zullen rondgezonden worden. Ten einde alle onnoodige onkosten te vermijden worden onze leden aanzocht de kwijtschriften bij hunne aanbieding te betalen.

Aan onze abonnenten.

Eerstdaags zal de prijs der inschrijving voor het jaar 1897-1898 geïnd worden. Onze abonnenten gelieven een goed onthaal te verzekeren aan de kwittancies.

De personen, die het blad als proef ontvangen hebben en het ons niet terugzenden, zullen wij zoo vrij zijn als inschrijvers te beschouwen.

Uit de Amstelstad.

Amsterdam, 12 October 1897

Sarah Bernhardt, die ik in deze dagen voor het eerst heb gezien, is mij tegengevallen. Het is een hoog woord, dat er uit moet. Het is de schuld van de reklame. Zij doet misschien de diensten, die men van haar verlangt, zij zal de beurzen der ondernemers wel vullen, maar dàarom is het ons niet te doen. Een verwachting, zóó groot als zij wordt opgewekt door al die berichten vooraf, moet leiden tot de vraag : « wordt dáár nu zooveel drukte voor gemaakt ? »

Het was mij een verassing, dat na het eerste en tweede bedrijf van *La Dame aux Camélias* het publiek slechts eenmaal liet halen en na het voorspel van *La Tosca* heelemaal niet.

De bewonderaars verklaren de koelheid van Sarah's spel bij het begin, door te zeggen, dat zij zich spaart. Het is best mogelijk, maar een tooneelspeelster van naam mag niet over een gedeelte heen loopen, dat zelfs bijna bederven, om straks in haar volle kracht een paar brokstukken goed te doen. Als zij het niet anders meer kan, zou het een bewijs zijn dat zij òp is. Zoover zal het nog wel niet wezen, maar zij ontsnapt evenmin als wij aan die kinderlijke natuurwet van het ouder-worden. Den 22sten van deze maand is zij jarig voor de 53ste maal en daar hebben we rekening mee te houden. Voor mij was zij niet *la divine Sarah*, ik ben er te laat bij geweest. Zonder twijfel heeft zij — evenals in den tijd Napoleon — *perdu Savoie*. Dat de stem, die ik van haar gehoord heb, vroeger van goud is geweest, ik kan het zeer goed gelooven en dat er onder de hartstochtelijken te vinden waren, die haar goddelijk durfden noemen, het is mij verklaarbaar.

Want zelfs nu nog heeft zij in de eeuwigaandoenlijke Marguerite Gauthier en ook in de veel minder aantrekkelijke Floria Tosca dingen gedaan, die behooren tot het mooiste wat menschen op het tooneel kunnen doen. Maar geen enkel oogenblik zijn bij mij gevoelens opgekomen, dat deze vertooningen als geheel zouden zijn een openbaring. Ik mag niet zeggen dat ik « weg » ben geweest van groote ontroering of dat ik zou verlangen hetzelfde tweemaal te zien.

Het ligt aan allerlei. Marguérite was mat en eentonig, huilerig ; Tosca was op de heftige oogenblikken schor. Ziel dat vergeeft men wel aan iedereen, maar het moeilijkst aan kan men nog zeggen *de eerste ?* tooneelspeelster der wereld.

Het zijn bij haar in hoofdzaak de uiterlijke dingen geworden, waarmee zij werkt, het is de kleeding, het zijn de machtige kunstjes van het vak, die zij gebruikt en die zoo ontzaglijk veel invloed hebben op een publiek, dat komt met het doel om te genieten.

Het is mooi en slank haar lichaam, ze zijn bewonderenswaardig goed gevonden en fijn bedacht de bewegingen, die zij maakt bij het flauw vallen onder het dansen en het staande sterven op het laatst, er is een heerlijke nauwgezetheid in alles wat er voorvalt en wat er gezegd wordt, een zekerheid van spel om te benijden, maar doorgaans — het spijt me zoo, dat ik het niet verzwijgen mag — doorgaans zijn wij verplicht *routine* te aanvaarden, waar we zielsverheffing hadden verwacht.

Deval speelde Armand Duval en Baron Scarpia. Hij is een zeer knap vakman, laat ik dat eerst zeggen. Hij zal nu ook nog Hippolyte in *Phèdre* spelen en dat zeer waarschijnlijk doen met dezelfde bekwaamheid als de beide eerste rollen. Het komt mij voor heel wat te beteekenen, als men zich, zooals hij, naast Sarah Bernhardt weet te handhaven in twee zoozeer uiteenloopende rollen. Het bewijst, dat zijn kunnen veel omvat en dat hetgeen hij doet krachtig en gezond is. Wat wij van Sarah kunnen getuigen : dat zij in Holland geëvenaard wordt door een onzer tooneelspeelsters, Mevr. Brondgeest-Bouwmeester, van Deval durf ik hetzelfde niet beweren. Het zou mogelijk zijn, dat Roijaards het er goed afbracht, maar hij moet het nog bewijzen. Het is bij ons nog in geen enkel regisseur opgekomen, om zooals hier gebeurd is, makende van den nood een deugd, drie rollen als ik genoemd heb, toe te vertrouwen aan één. En wat komt nu als een sluipmoordenaar naast deze beweringen op ? Het is de veronderstelling, dat Sarah wel eens heel veel — vooral in *La Tosca*, maar toch óók nog in *La Dame aux Camelias* (slot IV) — zou kunnen te danken hebben aan Deval. Het heeft al meer mijn aandacht getrokken, in het bijzonder ten aanzien van Mevr. Van Lier-Kuypers, dat wij mannen zoo geneigd zijn aan de vrouwen het leeuwenaandeel in een triomf toe te kennen. Het is begrijpelijk en vergefelijk, men behoeft niet juist vrouwen-beweger te zijn om dit in te zien ; maar het is mij toch niet welkom, dat men ter eere van de vrouw, den man zal verwaarloozen. Vooral in *La Tosca* heeft Deval zeer veel te weeg gebracht. Het moet worden erkend, dat dit met behulp van eenig drakenbloed is bereikt, maar *La Tosca* kan daar niet buiten. Voor zoover mijn opmerking gestaafd dient te worden, wijs ik op de groote tooneelen in het stuk : het aanzetten der schroeven en het voorstel van Scarpia aan Tosca, waarbij zij de prijs zal zijn voor het leven van haar minnaar. Het spreekt van zelf, dat ik niet wil beslissen wie het grootste aandeel heeft gehad in het welslagen van deze barbaarsche heuldaden, als men er Deval maar niet buiten laat.

J. VRIESENDORP.

Nog over Sarah Bernhardt.

Het geluk heeft mij gediend, — ik heb Sarah Bernhardt gezien en gehoord toen ik voorleden week toevallig te Amsterdam was.

Ik heb de ster zien schitteren en stralen, die in het zenith van den kunsthemel prijkt; ik heb den schouwburg bij die gelegenheid gevuld gezien, tot aan den nok, met aandachtige, enthousiaste toeschouwers met gezichten stralende van het genot dat gesmaakt werd.

Ik heb genoten als zij — zelfs als mijn buurman die, uitbundig in lof over de groote tragédienne, niet kon nalaten mij in de pauze te vertellen wat hem, ondanks alle genot, toch zoo geweldig hinderde.

De foyer was gevuld met de élite van de hoofdstad : keurige toiletten die niet tot hun recht kwamen door het kleine van de smakelooze zaal, kunstkenners en mæcenassen omringd door geestverwanten en vrienden... het geheel ter eere van de groote fransche tooneelspeelster.

Maar, toen wij daar zoo door de glazen deuren keken, genietend van al het schoone, en ik de opmerking maakte dat er te Amsterdam zeker veel kunstgevoel heerscht, ontgoochelde mijn nieuwe vriend mij, door vragend naar de menigte te wijzen en te zeggen : « mode, hoofdzakelijk mode ».

Wat ik verder van hem hoorde, stelde mij teleur en maakte zulk een diepen indruk dat ik dien zelfden avond, alvorens naar bed te gaan, opschreef wat hij mij alzoo verteld had.

« Sarah Bernhardt » zeide hij « is ontegenzeggelijk een bijzonder groote kunstenares, maar vindt u 't niet klein dat het publiek, dat heden avond alle plaatsen bezet, bij de voorstellingen van ons eigen gezelschap meestal door afwezigheid schittert ? Ik was dezen zomer te Scheveningen, toen Mevrouw Brondgeest langs het strand wandelde en hoorde iemand tot zijn familie zeggen : zie, daar gaat *onze* Sarah Bernhardt. — De man had gelijk. Vraag eens hoe Mevrouw Kleine zou geweest, — hoe Mevrouw Brondgeest zou zijn, als zij een taal spraken overal genietbaar als het fransch — als zij konden leven als Sarah Bernhardt, die met een repertoire van lijfstukken de wereld rondreist. Al acht ik Mevrouw Bernhardt zóó hoog als zij verdient, ik heb ook hart voor onze eigen artisten. Ik wou dat u Mevrouw Holtrop en Mevrouw Brondgeest eens zaagt spelen !

Ons gezelschap is in mijn oog beter dan menig buitenlandsch, — of, laat ik liever zeggen, ik heb hier menig fransch of duitsch gezelschap gezien dat als geheel veel lager stond dan het onze. Wij hebben in het algemeen een leelijk gebrek : al wat van buiten komt heeft een streepje voor, en hoe minder men de taal verstaat, hoe mooier men de vertooning vindt. Ik verzeker u dat er bij alle gezelschappen hard gewerkt wordt en dat het struggle for life geen ijdel woord is in onze tooneelmaatschappij.

U hebt mij heden voor het eerst gezien, en kunt dus niet weten of ik al dan niet goed oordeel, doch, als u de reiskosten er voor over hebt, bied ik u mijne logeerkamer en een plaats in den schouwburg aan als hier gespeeld wordt : *Niemand sterft van Blijdschap, Frits, Kleine Lord* met Louis Bouwmeester. Coppée's *Pater Noster* met Mevrouw Brondgeest en den heer Van Schoonhoven en *Denise* met Mevrouw Holtrop in de hoofdrollen. U zult dan levens kunnen tellen hoe veel leege plaatsen er zijn als onze eerste artisten optreden, plaatsen van allerlei soort aandeelhouders in « Het Nederlandsch Tooneel » die wel in eens betalen; maar zich niet de moeite geven de zaak met hun *tegenwoordigheid* te steunen ; — dan zult u met mij de opmerking maken hoe het mogelijk is dat een directie bij zulken gang van zaken kan staande blijven, want u moet niet denken dat onze artisten slecht betaald worden. Of het waar is, weet ik niet, maar iemand die het weten kan hoorde ik laatst beweren, dat het hoogste appointement dat Mevrouw Kleine-Gartman ooit genoot, de helft is van wat nu daarvoor geldt. En in die dagen was er *sympathie* voor de artisten, voor de zaak, terwijl nu...

« Het publiek van dezen avond... waagde ik op te merken.

« Dit publiek is het zelfde dat altijd komt als er iets vreemds te zien en te hooren is. Velen komen uit werkelijke belangstelling, maar ook velen die zich zouden geneeren er niet geweest te zijn ».

Er werd gebeld... Wij zochten onze plaatsen op, en ik deed mij de vraag of 't in andere groote steden ook zoo zou zijn.

L. S.

Met volkomen instemming hebben wij deze regelen opgenomen.

RED.

EERLOOS

van W. G. van Nouhuys, in den Stadschouwburg

Te ontkennen is het niet dat van Nouhuys in *Eerloos* een stuk leven gaf. De personen, die hij laat optreden, zijn « mogelijke menschen ».

Halma Senior, een man van karakter, die, met het oog op zijn beperkt inkomen « de tering naar de nering » zet en gaarne ziet dat vrouw en kinderen evenzoo doen.

Mevrouw Halma, die slechts noode haar adeldom door het huwelijk met een niet-adellijke maatschappelijk zag verdonkeren en daarvoor vergoeding heeft gezocht door haar echtgenoot over te halen hun zoon Cavallerie-officier te doen worden, wat hij, met het oog op hunne middelen, nooit had moeten worden.

Halma junior, den toestand niet overziende, nog dingen doende, waar hij, strikt genomen, buiten kan zonder zich in het minst bloot te geven.

De dochter, door de vele uitgaven van mijnheer haar broeder, gedoemd tot een vrij vreugdeloos leven.

Ziehier altegaar menschen, nog steeds in grooten getale als met den vinger aan te wijzen.

Nu moge men het niet met van Nouhuys eens zijn waar hij als gevolgen meent te moeten kiezen het bestelen van de onder den vader berustende rijkskas door moeder en zoon, gevolgd door betrapping op heeterdaad door den vader, den diefstal van dezen zelf en zijn zelfmoord ; men moet toch toegeven dat de gevolgen erg genoeg *kunnen* zijn.

Wat de opvoering door de « artisten » van de Koninklijke Vereeniging » betreft, al kan deze, op zich zelf beschouwd, voldoende worden genoemd, niet bevredigen kan zij hem, die eenige opvoeringen bijwoonde door het gezelschap van den Tivolischouwburg te Rotterdam, toen dat nog onder directie stond van Jan C. de Vos en W. van Korlaer.

De rol van den ontvanger :

òf Bouwmeester meent te hoog te staan voor deze rol, zoodat hij het niet de moeite

waard acht daarvan veel werk te maken, òf de rol ligt buiten zijn talent.

Wie herinnert zich niet den prachtigen kop, dien de Vos zich had gemaakt; men moest in hem onmiddelijk zien den oud-militair en strikt eerlijken ambtenaar, die, zoo noodig, niet bang was de hand in eigen boezem te steken. Wat maakte zijn spel een indruk, vooral waar hij zijne vrouw haar drijven verwijt ten opzichte van de keuze van een loopbaan voor hun zoon, en, niet te vergeten, in het tooneel, waar hij den diefstal ontdekt. Zijn onverwacht binnenkomen bij die gelegenheid en de ontzetting, door hem weêrgegeven, waren oogenblikken van hoog genot.

Bouwmeester daarentegen had te weinig werk gemaakt van zijn grime en sprak zelfs tusschenbeiden gemaakt, terwijl hij zich in het tooneel, waar juist gelegenheid was om zijn dramatisch talent te doen uitkomen, niet genoeg liet gaan. Zijn opkomen als de diefstal plaats heeft, werd totaal bedorven door het *te* donker maken van het tooneel, m. d. een bepaalde fout.

Chrispijn vervulde de rol van Karel Halma op de van vroeger bekende goede manier, hoewel de indruk van zijn spel minder groot dan vroeger *moest* zijn door *het minder goede samenspel*, bij de artisten van de K. V. meermalen op te merken en bij het vroegere gezelschap van de Vos en van Korlaer zoo goed als niet aanwezig.

Mevrouw Pouwels-van Biene had enkele goede oogenblikken, b. v. in het gesprek met Karel, waar deze haar weet te bewegen hem nogmaals te helpen, overigens stond hare opvatting beneden die van Mevrouw Westerhoven-de Teur bij het gezelschap van den Tiv. Schouwburg.

Van de kleinere rollen was Mej. Hopper te dartel en te licht gekleed en hadden de de Heeren Wensma en Holtrop meer gloed in hun spel kunnen brengen. Deze 3 rollen, bij het gezelschap van den Tivoli Schouwburg in handen van Mev. Mulder-Roelops (of Poolman), D. Holkers en van den Heuvel, droegen toen veel bij tot het welslagen van het geheel, terwijl zij thans bijna overbodig schenen.

Rest mij nog te zeggen dat het streven van de K. V. om stukken als *Eerloos* op te voeren moet gewaardeerd worden, indien niet wordt vergeten dat alléén goed samenspel en groote toewijding dergelijke opvoeringen kunnen doen slagen. Bij deze opvoering van *Eerloos* kwam mij voor verschillende spelers de meermalen uitgesproken gedachte voor den geest: « Amstenaren, geene kunstenaren ». TOON HEEL.

Uit Utrecht.

Wat zegt men nu van dit afstand doen van een soort van oud recht? *Uit Utrecht* in plaats van uit de *Bisschopstad*, boven een epistel uit... 't Sticht.

Och, eenvoudig drie benamingen voor één geld, waarvan mij de eerste 't meest duidelijk scheen in verband met den nieuwen vorm van dit blad.

Maar een andere vraag is misschien deze: valt er uit Utrecht iets te melden?

Nu, dat beloof ik u.

Er is hier op tooneelgebied zooveel te doen, dat, als ik van alles iets mededeelde, mij van hoogerhand zou worden herinnerd aan de beperkte ruimte van *Het Tooneel*.

Maar een paar dingen wil ik u mededeelen: 1e dat we hier een première gehad hebben, en 2e dat we met de Zondagvoorstellingen op den goeden weg zijn.

Twee belangrijke feiten!

De première was van de Nederlandsche tooneelvereeniging, artistiek leider Henri Van Kuyk, en wel met *Papa Nitsche*, een soort blijmoedig dramatje met hier en daar een kluchtspel-trekje, vertaald uit het Duitsch, en geschreven in den toon van Duitsche sentimentaliteit en dito goedlachsheid.

Om het stuk dus vermeld ik het niet maar wel om het spel. Van Kuyk in de titelrol was eenig — eenig in spel, gebaren, grimeering, in een woord in de geheele uitbeelding. Zoo ook was Westerhoven als quasi-fakir van een specialiteiten gezelschap.

Maar wij, Stichtenaars, vinden het eigenlijk niets bezonders om eens het neusje van den zalm te hebben en wachten liever af of over een stuk geroepen wordt. Dan, ja dan, gaan we eens kijken.

Ik bedoel maar dat het nog al leeg was, iets waarover het gezelschap niet te klagen heeft in den regel, vooral niet op Zondagavonden.

Oorspronkelijk hadden we hier Zondagsvoorstellingen... enfin, U begrijpt mij wel, maar — uit 't voorafgaande vloeit het al zoo'n beetje voort — tegenwoordig is dat anders. Om de 14 dagen Van Kuyk en de zijnen met een goed stuk en goede vertolking... en volle zalen.

Dit is eene verbetering die volle toejuiching verdient.

Iets wat ik minder aangenaam moet noemen is de overvoering van voorstellingen... zou ik haast zeggen.

Geen dag of er iets te doen: Zondag, tooneelvoorstelling, Maandag, opera, Donderdags, òf opera òf tooneel, Dinsdags vaak eveneens en dan die voorliefde voor al wat vreemd is en van buiten komt, waardoor gezelschappen die van over de grenzen middelmatige kunst importeeren over het algemeen meer publiek hebben dan onze eigen artiesten.

Maar die overvoering brengt ten val. Nu zal niemand genoeg bezoekers krijgen als er zooveel keus is en onwillekeurig schiet mij hier te binnen wat een verslaggever meer laconiek dan ongegrond opmerkte: « nà den slag — als ze elkaar vermoord hebben kunnen we altijd nog zien wie victorie kraait! »

Deze week: Sarah Bernhardt met *Fedora*, en het Nederlandsch Tooneel met *de Maagd*.

Hiervan zal ik u maar niets melden, maar een volgende maal vertel ik eens iets over cooperatie op kunstgebied en misschien iets uit het leven onzer afdeeling van het Tooneelverbond, dat dit seizoen zeer geanimeerd belooft te worden.

JÉHAËM.

11 Oct. '97.

Frans Van Doeselaer.

Er doet zich nogmaals in de tooneelwereld eene gelegenheid voor om een gala-voorstelling in te richten, en ditmaal wel voor den Bestuurder van den Antwerpschen Schouwburg, die dezen winter zijn 50jarig tooneeljubileum viert.

Wie in Antwerpen, bezoeker of niet van onzen Nederlandsche Schouwburg, kent niet dat door en door Antwerpsch figuur? Wie kent niet den Sus, zooals men hem gewoonlijk noemt? Wie heeft hem niet zien spelen zijne verschillende komieke rollen waarin hij steeds zoo buitengewoon aardig was? Wie kent hem niet als bestuurder, die er immer naar streeft zijn gezelschap te verbeteren, en er reeds lang toegekomen is te kunnen wijzen op het puikste gezelschap van Zuid Nederland?

Het zal dus niemand verwonderen dat de « Zuid Nederlandsche Tooneelbond », die het op zich heeft genomen het feest voor te bereiden, al zal doen wat mogelijk is, om den jubilaris naar waarde te huldigen.

Er moet natuurlijk eene gala-voorstelling plaats hebben, en deze vertooning zal gegeven worden op 11 November aanstaande. Naar alle waarschijnlijkheid zal opgevoerd worden *Kleine Oorlog*, het prachtig Duitsch blijspel waarin heel het gezelschap optreedt en waarin Van Doeselaer een zijner goede komieke rollen vervult.

Wij denken het noodig 50 jaar terug te blikken en uit te leggen hoe Van Doeselaer tooneelspeler werd. Ziehier hoe dit gebeurde: In 1846 maakte hij deel van de toen zeer bloeiende tooneelmaatschappij *Het Rhetorika*, niet als tooneelliefhebber, maar wel als opgever, of souffleur. Hij vervulde dit postje naar elks verlangen, toen, in 1847, hij eensklaps van onder de planken, er boven op moest verschijnen, doordat onverwacht een der spelende leden was ziek gevallen.

Van Doeselaer, die het stuk *De Landlooper* reeds verschillende malen gesoufleerd had waagde het zoo maar dadelijk het costuum van den zieken liefhebber aan te trekken, en dezes rol te spelen.

Zoo begon hij, als *Landlooper*, zijne tooneelloopbaan. Dat hij goed figuur had gemaakt laat geenen twijfel, als men weet dat er dadelijk een andere souffleur werd gezocht om Doeselaer nog dit zelfde jaar in al de stukken te laten optreden. Zoo deed hij tal van scheppingen, die allen nu precies niet in zijn genre vielen. Men had het er steeds op gemunt hem in een koninklijk pakje te steken. Zoo speelde hij *Jan de Eerste* van Roeland, *Jan de Vierde*, van Van Peene, en tal van andere hertogen en prinselijke personaadjes, meestal in een harnas, dat, gewoonlijk gesmeed uit den fijnen zink Vieille Montagne, hem den bijnaam deed verwerven van den blikken melkstoop. Zoo bleef hij in deze maatschappij een vol jaar de heldenrollen vervullen.

Intusschen vormde Victor Driessens een nieuwe maatschappij *De Dageraad*, en, op een avond dat hij Van Doeselaer in zijn blikken harnas had bewonderd wilde hij er meer van weten. Met de volgende vertooning ging *De Revisieraad*, waarin ditmaal onze held een komieke rol had te vervullen, en dit soort rollen moet hem beter in 't licht hebben gesteld, want Driessens vond er een kolfken in naar zijn hand, ging Doeselaer na de vertooning opzoeken, en praatte zoolang dat eindelijk deze zich liet overhalen lid te worden van *De Dageraad*. Nu speelde hij rollen naar zijn zin, en werd meer en meer de geliefkoosde komiek van het Antwerpsch publiek. Dit maatschappijspelen duurde tot in 1853, toen Victor Driessens het gedacht kreeg een Nationaal tooneel te stichten. Dat Van Doeselaer reeds een naam had verworven blijkt alweer uit het feit dat hij de eerste was, die als acteur aan het nieuw gestichte Nationaal tooneel verbonden werd. De rollen die hij sinds gespeeld heeft zijn ontelbaar. Als wij duizend schreven wij zouden zeker nog beneden het ware getal blijven.

Toen in 1859 Edouard Hagelsteen niet langer als bestuurder wilde optreden, was het Van Doeselaer die in zijne plaats optrad, tot hij in 1863 door Eloy Lemaire vervangen werd. Van bestuurder werd Van Doeselaer weer opnieuw acteur en bleef dit tot in 1881. Dit jaar stelde hij zijn candidatuur voor het bestuur en werd benoemd tot bestuurder van onzen schouwburg, wat hij heden, 17 jaar later, nog is.

Niet altijd liep de onderneming zoo gemakkelijk van stapel als tegenwoordig. Hij heeft moeilijke jaren gekend. Sinds 1887 echter is het hem gaan meeloopen, dank misschien wel aan zijn practisch bestuur. Hij kent zijn volk en weet wat hij het moet voordienen, en is hem een verwijt toe te sturen, dan is het misschien dat hij, om zijn volk te believen, soms de kunst nadeel toebracht, door stukken op te voeren, te veel voor zijn volk geschikt, wat niet belet dat wij onder zijn bestuur kunnen wijzen op een aantal vertoonde meesterstukken, die vast niet banaal voor het voetlicht kwamen.

Het zal dus op 11 November een ware feestdag zijn. Stappen worden aangewend bij ons stadsbestuur, om den heer van Doeselaer op het stadhuis te ontvangen. Zijn portret zal geschilderd worden door den meester in dit vak, H. Luyten, en verder zullen er nog een heel boel andere dingen gebeuren waardoor men hulde zal brengen aan dit menschenleven op het tooneel versleten. G.

Verbetering.

Boven het artikel « Uit de Maasstad » in ons vorig nummer, heeft de zetter den aanhef « M. de Redacteur » weggelaten, waardoor de eerste zinsnede onverstaanbaar is geworden.

INGEZONDEN.

Aan de Redactie van « Het Tooneel ».

Meheer Vriesedorp, of edele Heer, of WelEdele Heer, — je kan 't net so edel krijge as je self mar wil, — ik hou niet van skrijfe. Dat ken ik, god zij geloofd en gedankt, oferlate an die fetkraagies met hooge drukking op.

Mar nou liep 't er ofer heen.

Hoor'es, ik bin-e echte Amsterdamse jonge, en as ik je lije mag, kan ik ferfloekt feel ferdrage, dan kà-je om so te segge ofer me loope, mar je mot me niet an me fesoen komme.

Se hebbe me- n-'n krantje thuis gestuurd, en daar schrijf jij in dat *Pietje Puck* d'r een is die bij de frouwe op de schobberdebonk loopt en dat de meissies van 't *Rotteneste-pad* niet feel bisonders sijne... Dat heb jij in «Luilekkerland» gesien, seg je, waarewe op de kemedie gebracht worre.

Neen, mesjeu, dan heb jij niet goed gekeken en dan ken je ons 'n beroerd klein beetje.

Leer dat van mijn, man, ga nooit op de bulletjes af.

Kijk eres hier, as ik nou aardigheid heb om me na de laaste Perijse mode te kleeje, so as dat staat geteeket in de *Gil Blas illustré* — ssst, die lese we bij ons op de slijperij, mijn Puckie spreekt ook se Fransch! — dan hoef ik daarom nog niet tot 't uitfaagsel te hooren!

UE. komt, geloof ik, uit Dordt, meheer, nou, en as je niet om so te seggen, in de Leise buurt gewonne en gebore bint, dan ken je ons ook so percies niet. De etters, die jij bedoelt, ziene d'r hier in Amsterdam net uit as stille smerisse. Vraag dat mar es bij de rechtbank of bij de hondenscheerders. Mar ik, ik verdien eerlijk me brood, op de slijperij, so as ik je sei, al ben ik geen jood. Froeger was ik opperman maar d'r leit tegenswoordig een vloek op 't messelfak. Met de stijl van *Berlage* is 't allemaal gehouwe werk, en daarom bin ik mar in 't diamantfak gegaan.

Nou, en fergeet dan me duifeplat niet. Net so goed as meheer *Chrétienni*, de kemieksanger en de preesjident van ons kelezie. Geloof me nou, as je-n-'n leepe jonge bent, en niet vies van 'n snabbeltje, waarachtig meheer, dan rikkemadeer ik je de duifles, — haantjes sijn ook nie' kwaad, mar duifles binne beter... ja, je mot 't fak kenne, dat seg ik je op de foorgrond.

Ik heb je krantje mar niet an *Swarte Kerdoes* late sien, want die sou compleet gebarste sijn. En die was ferhaal gaan hale an je huis, op de Nieuwe dijk, nou, en soo 'n roeachie op je stoep, dat staat alles behallefe fijn foor 'n fijne meheer. Afflijn, we wete allemaal hoe of de frouwe sijn, wij, manne, motte mekaar begrijpe.

As je anders nog eres ies fan dat kaliber weet over mijn en de meissies, ik waarskou je, hoor!

Ja juilie, fijne meheere, beleedige mekaar in de kraut, maar daar wete, wij, mindere mense, niet fan. Maar kom nou fan de week eres 'n afetje in de «Drie Kelommetjes» op 't Leise Plein, — as-je lef het! — en seg 't me daar res in me gesicht, dan sa 'k je duiken, hoor!

En kom niet an de meisies, want die sijn van 't ras van Kenau Simons, versta-je dat? Wat se uitfoere? Se bedele niet, en se hale geen kaartjes van de soeploos bij 't rijke follek, neen, se loope met neute asse ze nog te jong sijn, en dan later komme se op de fabriek, op de waskaarssefabriek, ja: 't binne waspitte, meheer! Se spreke geen selontaal, se noeme-n-'t kind bij de naam, maar kom jij me nou niet fertelle dat se op de baan loope, want dan krij-'je met mijn te doen.

Swarte Kerdoes, Mooi-Roosie en *Krulle-Mie*, en al de anderen, dat sijn allemaal meissies om mee uit fisschen te gaan, harte van goud, en se houë van de jonges, dat 's waar, maar de rijke meheere die d'r lui naloope, die kenne se niet luchte 'n-of sien, laat staan dat se d'r pretjes mee souë make! Se *trouwe*, meestal heel sjofeltjes, de arme waspitten, en krijge dan feel kinderen, en

se worden dikwels oud, so as mijn goeie moeder, en dan sijne se afgetobd en gesloofd, se hebben feel ferdriet gehad, en se worde uit 'tgasthuis begrafe sonder dat er 'n haan na kraait!

Dat wou ik je alleen mar segge, en as je me nou hebbe mot, je weet 't, in de « Drie Kellommetjes», iedere afet, maar geen babbeleguichies meer.

Uw dienaar
PIET VERMARE,
bijgenaamd « Pietje Puck. »

N.B. Ik heb deze maar in Lange Leidsche dwarsstraat dialect geschreven en mijn eigen spelling gevolgd, net als Kollewijn en onze Belgische broeders. Maar de komma's en punten staan goed, wàt! Ik ben ook op de lage burgerschool geweest, o sloo!

Voor kopie conform,
A. REYDING.

Amsterdam, 4 october 1897.

Pietje Puck zal wel gelijk hebben nu hij het zelf zegt. Als ik hem verkeerd heb beoordeeld is het zijn eigen schuld. In de coupletten nrs 16 en 18 van het tekstboekje staat niet te lezen, dat hij ooit iets degelijks uitvoert en waar zou hij nu beter het geld voor zijn feestleven van daan halen, dan van de vele vrouwen, die hem, ook al blijkens den tekst, naar de oogen zien?

Ik heb mij vergist, maar toch raad ik iedereen aan Pietje Puck niet te verwarren met den braven Hendrik uit hetzelfde stuk.

J. VRIESENDORP.

Amsterdam, 5 October 1897.

Antwerpen.

Een week van heropvoering; dus vast niet belangrijk voor den tooneelcritikus.

Zoo 'n week kan *erg* tegenvallen, kan tegenvallen, en kan... soms meévallen. Het laatste is hier het geval geweest. Niet dat wij met zoo 'n erg groot genoegen *De Meester der Smelthovens* — waarom niet liever *De Smedersbaas*? — terug zagen, och neen: het is al wat oud, afgesleten, afgezaagd op alle manieren: in feuilletons, in goedkoope fransche en vlaamsche uitgaven. Plakkaten hebben het aangekondigd op al de daartoe geschikte straathoeken, enz..

Dus is dat stuk van den tand, maar of het daarom minder plezier doet, is iets wat in alle geval de vertooning van maandag niet heeft uitgemaakt.

Stukken als *Le Maître de Forges*, zullen, wanneer ze ten minste in den toon gespeeld worden, zooals het de laatste maal gebeurde, altijd gaarne terug worden gezien. Het onderwerp zal steeds nieuw schijnen, omdat daarin èn karakter èn zieleleven met meesterhand geschetst zijn, zoodat er spanning is, spanning, tot op het laatste oogenblik, daar het, heel en al sceniek, zuiver berust op toestanden, en gebouwen wordt naar de zuivere regels der kunst. Eindelijk, dat het werk op zichzelf genomen zoo eenvoudig is mogelijk, en dat het dan ook door zijn eenvoud steeds genoegen zal doen.

Mej. E. Jonkers, Mev. Dilis, hen zou ik beiden te gelijk willen noemen, want zij hebben evenveel recht op onze bewondering, zij zijn er met hun twee juist voor geknipt om die rollen te spelen.

Wij hebben dit stuk minstens driemaal in 't Fransch gezien en nooit kwamen die karakters beter tot hun recht, nooit werden met meer tact de beide typen van het hooge aristo, en de parvenudochter zoo verstaanbaar, zoo echt aangesteld. W. Lemmens, verdient een bijzondere melding evenals H. Laroche. Zoo 'n *smedersbaas* en een *Moulinet* zijn wezenlijk het zien waard. De andere rollen waren insgelijks zeer verdienstelijk en brachten er het hunne toe bij om den avond genoeglijk te maken.

De pracht waarmee dergelijke stukken op onzen schouwburg vertoond worden is waarlijk buitengewoon, en de bestuurder mag zijne artisten dankbaar zijn voor de kosten welke zij zich getroosten.

De toiletten der dames overtreffen al wat wij gewoonlijk te zien krijgen, en men moet nu niet roepen dat dit bijzaak is! Hier is het noodig en geeft zulks het ware cachet aan het geheel.

Maar is het niet te betreuren, als onze artisten, met hart en ziel aan een werk verkleefd, al geven wat zij geven kunnen; als zij vooral in de stille gemoedelijke tooneelen al hun kunst van eenvoud in zeggen en opmerken, door lange studie verkregen, doen blijken, is het dan niet te betreuren dat zulke echte kunsttooneelen van de tien, negen maal vermoord worden door die verwenschte zangrepetitie van het Lyrisch tooneel? Verschillende bladen hebben er reeds op gewezen, en wij voegen onze klacht bij de hunne: het is ongeoorloofd. Laten wij nog eens veronderstellen dat dit gebeurt bij de eerste opvoering van een stuk van een onzer vlaamsche schrijvers die zelf met gespannen aandacht zijn stuk volgt en eensklaps in de bijzonderste scène van het stuk een koor hoort aanheffen, is het niet om u van kwaadheid een ziekte op het lijf te halen?

En dat gebeurt nu in den regel met elke kunstvertooning. De koelbloedigste mensch zou er zich boos om maken en voor de artisten zelf is het nog erger, want het brengt hen soms heel en al van den toon.

Is daar toch niets op te vinden?...

Muurbloempjes was uitgekozen voor de vertooning van woensdag. Eerbiedig hebben wij de heropvoering van dit werk begroet. Wat een genot zoo 'n schepping te kunnen smaken en wat een genot zóó Laroche in zijn rol te zien leven. Hier houdt alle kritiek op en bewondert men het toppunt van volmaaktheid, dat deze artist, in dit stuk vooral, bereikt heeft. Verleden jaar speelde hij het zeker zeer goed, maar woensdag gaf hij meer, rijper was zijn werk, meer af zijn studie, grooter zijn kunst. Nog eens, welk een genot! Naast H. Laroche moeten wij nogmaals Mevr Dilis en Mej. Jonckers plaatsen, om daarna de andere spelers hartelijk te danken voor de nauwgezette vervulling hunner wederzijdsche rollen.

Aan de regie moeten wij in bedenking geven of het wel noodig is, telkens er twee personen in gesprek komen, dat alsdan de achterdeuren zoo maar van zelf toedraaien. In het derde bedrijf, bij de samenspraak van Edith en Martin Bolle viel dit al te erg in 't oog en niets kwam dit deuren-van-zelf-toedraaien wettigen.

De avond eindigde met het altoos plezierige Blijspel *Goddank de tafel is gedekt*, dat, tusschen haakjes, op een alleronschuldigste manier den nek werd omgewrongen. Dat stukje, dames en heeren, vergeet het niet, moet veel fijner speeld worden.

Wij hebben dus over heropvoeringen gesproken. Wij zouden het nog willen doen vooral over de volgende: *Uitgaan* van Glaner, *Ik inviteer mijn Colonel*, *Het piketspel*, *De Bruid daarboven*, *Hamlet*, *De Koopman van Venetië*, en nog een paar stukken waarvan de namen ons niet dadelijk uit de pen willen. Wij zouden er het bestuur heel dankbaar om zijn, en wij twijfelen er niet aan, al de gewone bezoekers met ons, werden er maar eenpaar van de hooger aangehaalde stukken opnieuw ingestudeerd.

G. D. L

LOHENGRIN,

van Richard Wagner.

Het is onbetwistbaar dat bij eene weder-opvoering, waar men debutanten zal te beoordeelen krijgen, het werk altijd een deel van zijn belangwekkendheid verliest, die overgedragen wordt op de nieuwe vertolkers.

Zulks heeft nochtans zijn goede zijde; men kan dan vergelijken de opvatting der verschillende elementen, die soms schoonheden doen opvallen, die vroeger verborgen bleven, en er toe bijbrengen om de opvatting van het werk te volledigen.

Belangwekkend is het in hooge mate de vergelijking te maken van het optreden van ons lyrisch gezelschap bij den aanvang van de tooneeljaren die zijne stichting volgden. Nog herinneren wij ons de eerste opvoering. Daar stond Fontaine, de geroemde zanger, de kunstenaar, omringd van een schaar medewerkers, waarin hoogstens een veelbelovende aanleg te bespeuren was. Bijzonderlijk [illegible] gaven recht op verwachting. En thans, na een vierjarig bestaan, wat al vorderingen, bewijzen van aanhoudende studie en van zuiver kunstbetrachten!

Niet allen zijn gebleven. Kostbare medewerkers zijn ontvallen, maar kloeke opvolgers zijn gekomen.

De opvoeringen van ons lyrisch tooneel mogen thans beoordeeld worden met al de vrijmoedigheid waarmee men over degelijk kunstwerk spreken mag, zonder opzetterij, die alleen dient om beginnenden een riem onder 't hart te steken. De opvoering van *Lohengrin* van verleden Donderdag kan de meesteischende critiek doorstaan. Zij gaf veel, veel te genieten.

Mejuffer Duyse is ons teruggekomen met hare zuivere, goeschoolde stem van verleden jaar; de hooge toonen zou zij echter zediger moeten geven, daar zij thans niet zonder scherpte zijn. Zij schijnt zich ook losser op het tooneel te bewegen maar overdrevenheid doet haar soms het karakter van Elsa te buitengaan.

De Heeren Fontaine en Leysen wezen met eere vermeld; het zijn twee kunstenaars.

Als debutanten hadden wij Mej. Van Elsacker, leerlinge der Antwerpsche muziekschool. Zij heeft de verwachtingen, die men van haar koesterde met te leur gesteld, en al gegeven wat men van eene debuteerende kunstenares mag eischen. Hare stem is zuiver, maar zal, door hare ontwikkeling, de kracht nog moeten verwerven die zij thans wel mist. Haar zangwijze is mooi, en hare voordracht veropenbaarde veel voor de toekomst.

Den heer Piens, den baryton zagen wij met het grootste genoegen optreden. Hij heeft een warme, kleurvolle stem, die hij goed weet te leiden, en heeft daarbij eene dictie die het beste doet verhopen voor onze Wagner-vertolkingen. Hij hoede zich voor zijne *Gentsche* wanklanken en voor overdrijvingen als bij voorbeeld in het tooneel vóór de kerk, waar hij op de meest theatrale wijze tot bij Elsa sluipt. Meer soberheid past een kunstenaar als hij.

Tot ons leedwezen kunnen wij nog geen oordeel vellen over den heer Van Elsacker. Hij had, als bas, eene rol te vervullen, die veeleer eenen baryton zou passen, namelijk die van den herant. Hij heeft echter eenen zeer gunstigen indruk gemaakt, en bewijs gegeven van kunnen. Wij zijn overtuigd dat, wanneer hij zich in zijn *emploi* zal mogen voordoen, wij hem als een gewetensvol artiest zullen mogen toejuichen.

Orkest en kooren waren voorbeeldig.

Wij hopen nu dat de Vlamingen van hunnen kant de inspanning en het kunstbetrachten van ons lyrisch gezelschap zullen blijven steunen. Geen zaak is het meer waard.

H. M.

STAD ANTWERPEN.
3e Driejaarlijksche wedstrijd
VAN
Tooneelletterkunde
1897

DRAMA'S EN TREURSPELEN.

De jury had een oordeel uit te brengen over de volgende 26 stukken, deels van burgerlijken, deels van historischen aard, en sommige in verzen; deze waren echter, daargelaten één enkel geval, waarover straks, zóo doodgewoon, dat die anders kunstiger vorm niet in aanmerking is gekomen. Voegen wij hier ook al dadelijk bij, dat er geen gewrocht tusschen was van eersten rang, uitschitterend boven de mededingende werken door bewonderenswaardige verdiensten.

1. Hilda (5 bedrijven), 2. Luigi Lucca (5 b.), 3. De Heks (4 b.), 4. Groeninghe (4 b.), 5. Helmina (5 b.), 6. Opvoeding (3 b.), 7. De Gier (5 b.), 8. Zijn Eer (3 b.), 9. Egbert van Wassenaer (3 b.), 10. Gevonden Baudewijn, 11. Jeneverdrift (3 b.), 12. Jacoba van Beieren (3 b.), 13. Geld en Eer (5 b.), 14. Adeltrots en Burgerdeugd (3 b.), 15 Misdaad en Onschuld (5 b. en 1 voorspel), 16 Leida van Muidenberg (3 b.), 17 Vloek en Zegen (4 b.), 18 Minnende Harten (3 b.), 19. De Hoogensteyn's (4 b.), 20 Edward Warwick of de Koning van Engeland (5 b.), Galswinthe (5 b.), 23 Twee Tijgerinnen of een Vrouwenstrijd om de Heerschappij (5 b.), 24 De Bloedschuld of Philips van Artevelde (4 b.), 25 Koning Hagen (5 b.), 26 De Makkers der groene Tent (5 b.).

De keus der onderwerpen, hoewel zeer verscheiden, mag over 't algemeen geprezen worden en laat voorzien, of althans verhopen, dat men voor een volgenden wedstrijd geene stukken meer zal aanbieden, waarin beul en rooverskapitein, dolk en giftbeker de voornaamste rol spelen. Die verblijdende waarneming bewijst, dat de smaak onzer tooneelschrijvers zich langzamerhand verfijnd heeft en dat wederkeerig het publiek een meer ontwikkeld schoonheidsgevoel begint aan den dag te leggen.

Jammer dat wij niet even onbewimpeld als de fabel op zichzelve, de opvatting en bewerking loven kunnen, want deze laten nogal te wenschen. Men verliest uit het oog, dat het tooneel hoofdzakelijk leeft van handeling, maar niet van bespiegelingen en redeneeringen, noch van schoone woorden en declamatie. Te gelijker tijd moeten de optredende personages menschen zijn van vleesch en been, wat heel iets anders is dan ziellooze poppen, wier daden niet kunnen verklaard worden uit hun karakter.

De vorm, de taal van een groot aantal stukken is slordig, gebrekkig, onwaar en onschoon, en dit schier uitsluitend bij de schrijvers uit Zuid-Nederland. Hoeveel lange alleenspraken en ronkende tirades hebben wij niet aangetroffen, tot niets dienend dan om den toeschouwer te vervelen? De dialoog, krachteloos en lam, hinkt en mankt in een sukkeldrafje voort, slepend van 't een bedrijf in 't ander. Er zit geen vuur en geen leven in, hij weerspiegelt de natuur niet, omdat de auteurs, in plaats van met kunstenaarsblik en -oor de kleine wereld hunner omgeving opmerkzaam gade te slaan en te beluisteren, hunne personages nog te veel uitknippen naar bewonderde modellen. Kortom, de inkleeding mist oorspronkelijkheid.

Wat de taal op haar eigen aangaat, al kan 't niet geloochend worden, dat zij reeds goed en zelfs keurig is in vergelijking met het onbeholpen kindergestamel van voorheen, toch bezitten onze tooneelschrijvers haar door den band nog niet in voldoende mate. Niet alleen wemelen hunne werken van fouten tegen spraakleer en stijl, een gebrek, dat men gemakkelijk afleert door een beetje studie, maar, wat oneindig spijtiger is, er bestaat blijkbaar geen streven om de taal kleur en geur bij te zetten. De jury stuitte al te dikwijls op boekenspraak, dor en droog, oud en versleten. Waarom vangen onze schrijvers niet liever het levende woord op, immer jong en frisch?... Of zoeken zij niet gaarne nieuwe en schilderachtige uitdrukkingen, bekoorlijke, treffende en verrassende beelden, uit vrees voor de moeite?

Van de 26 voor den wedstrijd aangeboden stukken werden er na eene eerste lezing 15 terzijde geschoven, dewijl zij in mindere of meerdere maten niet voldeden aan de eischen van een degelijk tooneelgewrocht, hiervoren in breede trekken aangewezen. Enkele zelfs waren bepaald zwak en slecht, en de makers daarvan moeten verbazend weinig achting koesteren voor de jury, ofwel hoegenaamd geene zelfkennis bezitten, indien zij in vollen ernst hebben kunnen denken, dat hunne poovere, onverzorgde geestes-kinderen kans liepen, een prijs van schoonheid te winnen.

Tusschen de afgewezen werken bevond er zich één, waarvan de schrijver niet kon gezegd worden kennis te ontberen van litteratuur en too eel. Hij bezit er integendeel te veel, of hij deed althans tot overdrijving toe zijn voordeel met de genoten lectuur. Immers, wat ontdekte de jury? Dat in het drama getiteld: *Edward Warwick*, de *Laatste der Plantagenets*, niet alleen sommige toestanden uit Schillers *Kabale und Liebe* waren overgenomen, doch verscheidene plaatsen bijna woordelijk afgeschreven!

Van de 11 overblijvende stukken werd *Galswinthe*, spel in vijf bedrijven, door Piet Van Assche, van Brussel, met 3 stem-

men tegen 2 als het beste uitgeroepen. Het munt uit door dramatische kracht en boeiende karakterteekening, bij beeldhouwachtigen stijl en schoone, kloeke taal, zoodat het onvermijdelijk grooten bijval zal ontmoeten op de planken. Maar de lijnen van dit aangrijpend tafereel werden hier en daar wel wat onbesuisd getrokken, de verf ligt er soms te dik en schreeuwend op, de schrijver, in 't vuur der bezieling, heeft zich niet weten in te toomen. Om die redenen zou de jury aan den tooneelraad voorstellen, er slechts een tweeden prijs aan te verleenen, en wel van 300 frank. Tevens zal de wensch worden uitgedrukt, een derden prijs te schenken, zijnde eene som van 200 frank, aan ieder van beide treurspelen: *Twee Tijgerinnen*, door Dr Is. Bauwens, van Aalst, en *Koning Hagen*, door Hubert Melis, van Antwerpen, het eerste vooral wegens zijne behendige samenstelling en historische trouwheid, het tweede meer bijzonder om den fraaien versbouw en de dichterlijke taal. Er werden eervolle meldingen toegekend aan de stukken *De Heks* en *Jacoba van Beieren*, en verder eene vereerende onderscheiding aan elk der volgende drama's: *Zijne Eer*, *Jeneverdrift*, *De Hoogenstey's* en *Filips van Artevelde*.

De leden van den keurraad: Antoon Moogtgat, Julius Van der Voort, F. Van Doeselaer, H. Wera.

De verslaggever: F. Van Cuyck.

Van den Belleman.

Den 18e dezer maand zal de heer Hubert Laroche in het Kunstverbond te Antwerpen als gast optreden.

Het is de heer Van der Stappen, de nieuwe tenor van het Antwerpsch lyrisch Tooneel, die de rol van Max, in den *Vrijschutter*, zal zingen.

Mejuffer Lisa Jonkers en de heer Hubert Laroche hebben bereidwillig op zich genomen inschrijvingen in te zamelen voor den feestavond van den heer Van Doeselaer. Zij zijn met hunne taak begonnen.

Nora, van Ibsen, is volop in studie bij den Antwerpschen Schouwburg. Eerlang zal de gelegenheid worden opengesteld om plaatsen te bespreken.

De Beiaardspeler van Brugge wordt bij het Lyrisch Tooneel van Antwerpen opnieuw in studie gelegd.

Men weet dat de heer Van Doeselaer terugschrikte voor de opvoering van *Koning Hagen*, het bekroond treurspel van Hubert Melis, en dat vooral wegens de groote studie die het werk zal vergen. De moeilijkheden schijnen thans uit den weg geruimd daar de heer Van Doeselaer verklaard heeft een middel te zullen zoeken om het werk buiten het tooneelseizoen te doen instudeeren om het in het begin van toekomend speeljaar op te voeren.

Mej. Hendrikx, dochter van den Bestuurder van het Nationaal Tooneel te Brussel heeft verleden week haar eerste debut gedaan in onzen Koninklijken Schouwburg. Het succes dat zij behaalde laat geenen twijfel of zij zal bij de ballotteering aangenomen worden. Wij roepen haar van verre een hartelijk proficiat toe.

De heer Bernard Bolle leest Zondag aanstaande te zijnent een nieuw tooneelwerk: de Rietberg.

De prijs voor tooneelspel, in den tooneelletterkundige wedstrijd der stad Antwerpen, is te beurt gevallen aan den Heer van Kersbergen, uit den Haag.

Peter Benoit for ever. — De heer Ed. De Beukelaer deelde ons eergisteren mede dat sedert 11 September niet min dan 2 miljoen 750 duizend koekjes Peter Benoit de wereld in werden gezonden.

PLAKBORD.

Schouwburg van MEENEN. — Op Zondag 17 October 1897, « Verlaten » oorspronkelijk drama in 4 bedr. door J. Toussaint, en « Karline » opérette in een bedrijf door H. Van Peene. — Opening 5 uur. Begin 5 1/2.

STAD TURNHOUT. — Zaal de Spiegel Maatschappij « De Vriendenkring. » Op Zondag 31 October 1897 « De twee Weezen. » — Opening 5 uur Begin 6 uur.

ELDORADO VAN ANTWERPEN. — Alle avonden Spectakel-Concert.

Antwerpen.

Nederlandsch Lyrisch Tooneel

Zaterdag 16 october 1897.

SILVANA

Opera in 4 bedrijven.

Rijngraaf Roland von Sternberg.	MM. Henry Fontaine
Graaf Gerold, zijn zoon,	» K. Berckmans
Ratto, een kolenbrander,	» B. Tokkie
Guntram von Bornhoven, vazal van Burggraaf,	» Jef Judels
De Abt van St-Goar,	» G. Van Elsacker
Een cipier,	» Fr. V. Aerschot
Silvana,	Mej. A. Kernitz
De Sige,	» A. Kennes
Dryada, de Godin van het woud,	» A. Persoons

Dinsdag 19 October

DE VRIJSCHUTTER

Romantisch zangspel in 3 bedrijven, (5 taferelen) uit het duitsch van Fr. KIND, metrisch vertaald door Jos Van de Vyver. Muziek van Carl Maria von Weber.

Ottokar, regeerende vorst	MM. Jos. Judens
Cuno, erfelijke houtvester, van den vorst	Bern. Tokkie
Agatha, zijne dochter	mej. Céline Duyse
Antje, jonge bloedverwante	mej. B. Kamphuyzen
Bruidsmeisje	Van Eggelpoel
Caspar, eerste jager	MM. H. Fontaine
Max, tweede jager	M F. v.d. Stappen
Samiël, de zwarte jager	Michiels
Een Kluizenaar	M. G. v. Elsacker
Kiliaan, rijke landbouwer	M F. v. Aerscho

Nederlandsch tooneel van Antwerpen

Zondag 17 en Maandag 18 October

DE BEDELARES VAN St. SULPICE.

Groot nieuw drama in 10 tafereelen

PERSONEN:

Gilbert Rollin	MM. Lemmens.
De abt d'Areyns	Van Keer.
Lucien de Kernoël	W. Janssens.
Servais Duplat	Laroche
Gaston Deprety, onder den naam van Georges de Grancey,	Bertrijn
Mter Richard,	Van Rijn
Dokter Bordet,	Van Cauter
Marcel,	P. Janssens
Dokter Germain	Devos, vader
De Chef der Veiligheidspolitie	Morrens
Een bedelaar	Antoons
Paul Rivat,	Cauwenbergh
Een tweede bedelaar,	Van den Bosch
Een lantcernopsteker,	Dela Haye
Een visscher,	Babusiau
Een knecht,	Devos, zoon
Henriette Rollin,	Mev. Marie Verstraete
Marie Blanche, Rose,	Dilis
Jeanne Rivat,	Mej. Elisa Jonkers
Véronique,	Mev. Gorlé
Georgette,	Talboom
Marguerite,	Vergult
Een ziekenoppaster,	Janssens

Werklieden, werkvrouwen, enz.

Woensdag 20 October

GROOTE STADSLUCHT

Blijspel in 4 bedrijven, van Oscar Blumenthal en Gustave Kadelburg.

Martin Schröder, fabrikant	de hr. Laroche
Sabine, zijne dochter,	mev. Dilis
Walter Lenz, advocaat,	de hr. Bertrijn
Antonia, zijn vrouw,	mej. Elisa Jonkers
Bernhard Gempe, hun neef,	de hr. W. Janssens
Fritz Flemming, ingenieur,	Dilis
Doktor Crusius,	P. Janssens
Mevrouw Crusius,	mev. Lemmens
Rector Arnstedt,	de hr. Van Cauter
Mevrouw Arnstedt,	mev. Gorlé
Martha, dienstmeidje,	mej. Van der Heyden
Een behanger,	de hr. Antoons
Een behangersknecht,	Sijs
Een bediende,	Slootmakers

W. Koopal & Co

Agentschap voor aankondigingen

64, Provinciestraat (noord), Antwerpen

AANPLAKKING EN UITDEELING VAN DRUKWERKEN IN BELGIË, HOLLAND EN DUITSCHLAND

IN 24 UREN.

HONDERD VOORBEHOUDEN PLAATSEN TE ANTWERPEN VOOR HET AANPLAKKEN

SCHRIJVEN VAN ADRESSEN op banden en briefomslagen voor alle beroepen. — Onder band doen. —

Aankondigingen op muren. | Verhuring van draagborden en wagens

CAFÉ TIPO-TIP

Carnotstraat, 11, Antwerpen.

Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

Op aanvraag worden de goederen afgehaald en te huis besteld.

Men gelast zich met het Verwen, Degraisseeren Droogen, op nieuws wasschen van alle soorten van stoffen.

STOOMVERWERIJ VAN TIGGELEN-GEERTS

Gustave REYNDERSTRAAT, 41. (tegen de Groenplaats) ANTWERPEN.

Bijhuizen: Gemeenteplaats, 12 & Diepestraat, 79.

Inrichting van wasschen en Cremeeren van Storen en Gordijnen

Dekens en gewatteerde Spreijen, Handschoenen, Pluimen, enz.

Gematigde prijzen en Onmogelijke Concurrentie.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN

Huwelijkstullen, Bloemkorven in allen aard, enz. enz.

Mlle L. LAMBOTTE

Kronen voor Concerten en Begrafenissen

ARTIEKELS VAN PARIJS

Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.

Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

ELIXIR D'ANVERS

FIJNE LIKEUR

TENTOONSTELLING AMSTERDAM 1895

EEREKRUIS

hoogste belooning

Medalje H.M. de Koningin

BORDEAUX 1895

GOUDEN MEDALJE

Eerediploma

door de hooge jury toegekend.

Het Oud SCHOENTJE

Gemeentestraat, 27

aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.

Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

Vraagt de Hollandsche Babbelaars.

Vraagt Worstenbrood.

Vraagt Amandelbrood.

Vraagt Boterkoekjes.

IN DE BAKKERIJ VAN NEVENS DE ZOOLOGIE

Handschoenen fabriek.

Handschoenen op maat op 3 uren — Kostelooze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.

VAN STEENKISTE

oud huis Berbigette.

33, GROENPLAATS, 33 ANTWERPEN.

VERHUISWAGENS van af 1.50 tot 3.— fr. per uur. — Grootte naar believen tot 8 meters toe. — CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk, Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS, Kunstlei, 74, Hoek van Hopland. Grooten keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675, enz. onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

Gustave FAES

25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.

MUZIEK

Snaarinstrumenten in allen aard. Métronomes, Diapasons, enz. Echte Napelsche en Fransche SNAREN. MUZIEKPAPIER. Abonnementen tot het lezen van partitiën.

Uitsluitelijke Verkoop van Snareninstrumenten eigenhandig vervaardigd van RICHELME van MARSEILLE, Collin Mézin van Parijs, Mangenot van Mirecourt.

Korte Gasthuisstraat, 25

A LA BONNE SOURCE

VERKOOP PER Abonnement

Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.

Tentoopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.

Meubelen in allen aard, enz., enz.

IN DEN GOUDEN SLEUTEL

Guillme OOMS

KLAPDORP, 39. ANTWERPEN.

HORLOGIEMAKER & GOUDSMID.

MAGAZIJN VAN Schouwgarnituren in alle soorten en aan alle prijzen.

Gouden en zilveren Horlogiën, Juweelen, Goud en Zilverwerk.

MUSIKAAL GESTICHT

LEYTENS-VAN DEN BERGH

KUNSTLEI, 10

Pianolessen, Solfège, Théorie en Harmonie

BIJZONDERE LESSEN

Heropening der cursussen van af 15 September.

Geen kale hoofden meer.

Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Jonkley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.

Te verkrijgen: De Beul, Antwerpen. Puls, Kolander plaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Nolf, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands.

Fleschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.

Eenigdepot: VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen. Gebreveteerd.

Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

Brood- & Banketbakkerij

GUSTAAF KURTEN

GEMEENTESTRAAT, 51

Schuins over de Zoologie.

Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz. Worstenbrood.

Bekroond met de gouden medalie in de Wereldtentoonstelling van 1894.

CRIÉE CENTRALE

Huis gebroeders DE WYNGAERT

VAN ERTBORNSTRAAT,

Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades

Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds

Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs- Schapen- en Verkensvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Antw. Drukk. Cl. Thibaut Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag 23 October 1897 — Eerste Jaargang (Nieuwe reeks) N° 4

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers : J. Vriesendorp en A. Cornette. — Secretaris : H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Nieuwendijk, 235, Amsterdam,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

Nederlandsch Tooneelverbond.

Officieele mededeeling.

Het Hoofdbestuur maakt bekend, dat de Heer J. Vriesendorp Jr. zijn ontslag heeft genomen als redacteur voor Noord-Nederland van *Het Tooneel*. Op verzoek heeft genoemde Heer zich bereid verklaard zich *ad interim* met de redactie te belasten, totdat een opvolger voor hem zal aangewezen zijn.

Namens het Hoofdbestuur, v.n.,
C. J. VINKESTEYN, loco-secr.

Amsterdam, 20 October 1897.

INGEZONDEN.

's Gravenhage, 10 October 1897.

GEACHTE REDACTIE,

Twee jaren geleden nam ik de vrijheid, in uw blad opname te verzoeken van een protest tegen het opvoeren in onzen schouwburg van *Het Spookhôtel* door de Koninklijke Vereeniging « Het Nederlandsch Tooneel ». Ik vond in de keuze van dit tooneelproduct, ook met het oog op de beschikbare krachten, een aanwijzing (niet een eerste, maar een zooveelste), dat de Raad van Beheer der Kon. Vereeniging zijne taak al bitter slecht vervult, immers blijk geeft van totale onbekwaamheid om aan het hoofd te staan van de in rang eerste, wèl gesubsidieerde tooneelvereeniging in ons land.

De geschiedenis van sints toen heeft mijne meening, destijds ten volle beaamd door « Niet-abonné » en Marc. Emants, geheel bevestigd *). De philippica, door den bij uitnemendheid bevoegden Van Nouhuys ultimo April dezes jaars in « Het Vaderland » geslingerd tegen de Jahresleistung der Kon. Vereeniging drukt zoo geheel mijne meening uit, dat ik mij daaraan wensch te refereeren. Doch de wijze waarop « Het Ned. Tooneel » de nieuwe campagne 1897-98 heeft aangevangen is van dien aard, dat een herhaald woord van protest m. i. recht van bestaan heeft.

Liet reeds het prospectus van den Raad van Beheer bij de opening van het tooneelseizoen de vrees ontstaan, dat op den tot dusver gevolgden vicieusen weg zou worden voortgegaan, en goede raad als immer tot dusverre met bekrompen eigenwaan zou worden in den wind geslagen, — de ervaring tot heden wettigde die vrees ten volle.

Eerloos aan zijne eervolle plaats terzijde gesteld, werden wij gedurende de eerste speelmaand vergast op: *Tooneelspelers Thuis, Dominee Brose, Zenuwachtige Vrouwen, De Dochters van Haseman* en (voor e. k. Dinsdag) *Twee knappe Dochters* En nu wordt het waarlijk tijd, aan rechtmatige verontwaardiging lucht te geven, en met v. Nouhuys (*Vaderland* van heden) te vragen: quousque tandem?! Hoelang zal de Kon. Vereeniging nog den moed hebben, ons te tracteeren op den abgeschmackten, zouteloozen kost die ons sints jaren walgt?

Zie, grootmoedige Raad van Beheer, indien gij voortgaat op dien weg, en ons Hagenaars niets anders *wilt* geven, dan wordt het tijd, dat wij de handen ineenslaan om aan uw wanbeheer een einde te maken, en u toe te roepen, se soumettre ou se démettre! Ook op kunstgebied is evolutie de normale weg, doch kan revolutie plaats worden.

Jaar in jaar uit wordt u voorgehouden, met de uitmuntende u ten dienste staande krachten goede reprises te entameeren en in het nieuwe repertoire oordeelkundig eene greep te doen Doch gij schijnt te weigeren, en eigenzinnig uw eigen weg te gaan.

Toch waren kort geleden nog *Nos Intimes*, *Pont-Arcy*, *De Fourchambaults* en *Dénise* bewijzen te over dat het u niet aan het *kunnen* ontbrak. En wat het nieuw repertoire betreft, moeten u Brieux' *Engrenage*, Maupassant's *Musotte*, Hervieu's *Les Tenaillies*, Lavedan's *Viveurs*, Donnay's *Douloureuse* onder het oog worden gebracht? Of neemt gij eenvoudig geen kennis van de Ergebnisse der moderne tooneelliteratuur? Het schijnt wel waar gij, zooals v N. u terecht verwijt, blijft grabbelen in de drenzige oude manuscripten-kist van Pentoonschen oorsprong.

Nog eenmaal worde 't u toegeroepen: wees op uwe hoede en terg ons geduld niet te lang? De Hollander is van aard dikbloedig, traag en weinig revolutionnair. Doch er komt eens een dag, waarop zijn geduld raakt uitgeput, en dan ontstaat een weerstand die alweder taai genoeg is om er rekening mede te houden.

De Koninklijke Residentie wordt het moede, van Amsterdam uit te worden gemassregelt, en met grenzelooze minachting bejegend! Of is het geen minachting van het publiek, hem b. v. acht weken lang het optreden te onthouden van de twee eerste vrouwelijke leden van het gezelschap, Mevr. Holtrop en Mevr. Brondgeest (de laatste alleen in een harer onwaardige *laffe* kluchtspel-rol)?

Mocht dit schrijven instemming bij uwe lezers vinden, geachte Redactie, dan zal ik die gaarne uitgedrukt zien: « frappez fort, frappez juste, mais surtout: frappez toujours! »

ABO-NEZ.

*) Ten overvloede verwijzen wij nog naar een artikel van Modernus (Vorige Jaargang, blz. 76).
RED.

Dordrecht, 13 october 1897.

GEACHTE REDACTIE,

De jaargang 1895 van *Het Tooneel* begon met een hartelijk en waardeerend woord, door prof. Van Hamel gewijd aan de nagedachtenis van Jean Browne. Allen, die den jongen criticus persoonlijk hadden gekend en zij, die gewoon waren zijne causerieën te lezen, stemden daarmede van harte in, maar het was hun tevens een voldoening in hetzelfde nummer van dat blad te lezen, dat de taak, die « Jean Valjean » zoo goed had vervuld, voorloopig zou worden voortgezet door een nieuwen medewerker, die zich zelf aan zijn lezers voorstelde als Pavidus.

Sints dien tijd kregen de lezers van *Het Tooneel* weer onderhoudend geschreven brieven over hetgeen in de Maasstad op Tooneel-gebied voorviel en velen, woonachtig in plaatsen door de Rotterdamsche gezelschappen geregeld bezocht, stelden dat zeer op prijs, tot dat Paridus bij brief van 10 mei ll. onverwachts meedeelde, dat hij van zijn lezers afscheid nam *voorloopig* — mischien *voorgoed*.

Waaraan was dat toe te schrijven?

Mr J. E. Banck, afgevaardigde van 's Gravenhage, had op 8 mei ll. ter gelegenheid van de Algemeene Vergadering van het Tooneelverbond te Dordrecht gezegd: « dat het Tijdschrift (*Het Tooneel*) dringend verbetering noodig had » en « dat bij de tegen- « woordige bewerking alle methode en « degelijke tooneelkritiek werd gemist. »

Deze aanval werd, behalve door den Voorzitter der Vergadering en den Redacteur van het Tijdschrift, alleen door den Rotterdamschen afgevaardigde, den heer Ebeling, bestreden.

Is het wonder, dat die afkeuring voor hen, die geheel belangeloos hun tijd en moeite geven om den Redacteur ter zijde te staan in het vervullen van zijn taak, verre van aangenaam was? en had Pavidus, die het voorrecht heeft een profeet te zijn geëerd in zijn eigen land, bij die gelegenheid niet mogen ondervinden, dat zijn brieven ook buiten dat gebied gewaardeerd worden?

Het 2de nummer van het nieuwe *Tooneel*, ons uit Antwerpen toegezonden, heeft gelukkig het bewijs geleverd, dat de bedreiging met een afscheid *voor goed* niet is ten uitvoer gebracht, maar de herinnering van Pavidus « aan het vele naars in Dordt over het blaadje gehoord » maakt het misschien niet overbodig hem alsnog te verzekeren, dat vele leden van ons Verbond buiten Rotterdam zich volgaarne aansluiten bij het woord op 8 mei jl. door den heer Ebeling uitgesproken, en dat ook in de Merwestad (niet het minst om de brieven uit de Maasstad) steeds met belangstelling naar het Tijdschrift wordt uitgezien en het daar zeer wordt gewaardeerd.

Misschien dat dit er iets aan zal kunnen toebrengen dat Pavidus de strafpredicatie van Mr Banck geheel vergeet, en weer moedig en met lust de pen voor *Het Tooneel* blijft voeren.

Naar onze bescheiden meening is een Tijdschrift, als door Mr Banck gewenscht wordt, iets geheel anders dan het blaadje dat ons tot heden werd toegezonden, en zal *Het Tooneel* « staande in zijn hemdsmouwen, » zooals Mr Banck dat op 8 mei geliefde te noemen, meer gelezen worden en dus meer aan zijn bestemming beantwoorden, dan wanneer het — om bij de beeldspraak door M. Banck verder gebruikt te blijven — zich weer ging voorzien van zijn « uitgetrokken rokjes » om als « lijvig boekdeel » te eindigen.

Met de plaatsing dezer regelen zult u zeer verplichten

Uw dienstv.
Van Tienen Jansse.

Volksvoorstellingen.

(Zie « Het Tooneel » Jaargang XXVI, blz. 88, 89).

Is het niet zeer merkwaardig, dat de denkbeelden, waarvan de heer Ebeling nog zoo kort geleden verklaarde, dat er « geen praktisch resultaat » van te verwachten zou zijn, nu reeds een zeer tastbaren vorm hebben aangenomen? Is het niet tevens een hoogst aangenaam en verblijdend verschijnsel, dat onze laatste Algemeene Vergadering te Dordrecht, daartoe den zedelijken stoot gaf en dat daarmee tevens bewezen is, dat vergaderingen als deze toch ook wel eens een enkelen keer tot iets goeds voeren?

Wij moeten het maar eerlijk erkennen, dat zonder de *Amsterdamsche Courant* (Het Geeltje), waarschijnlijk niet veel van volksvoorstellingen zou te merken zijn geweest, althans niet in dit speeltij; want gesteld, dat het Hoofdbestuur van het Nederlandsch Tooneelverbond het gevraagde rapport over de uitvoerbaarheid dezer vertooningen spoedig gereed had kunnen maken en dan daarin met een zeer goeden raad voor den dag had kunnen komen, dan zou, het was toch zonder al te groote zwartgalligheid te voorspellen, ook deze zeker te duur zijn geweest.

En nu staan wij, dank der voortvarendheid van Het Geeltje, zonder dat wij een rapport hebben en zonder, dat het aan ons Verbond een cent zal behoeven te kosten — centen, mag ik wel zeggen, die niet anders dan met groote moeite zouden zijn samen te brengen geweest — nu staan wij, ten gevolge van een zeer leuke vinding van dat kleine maar dappere Geeltje voor het feit.

Met het doel, om nu eens zonder slag of stoot, die door velen verlangde voorstellingen in het leven te roepen, hebben wij — schrijft diezelfde Amsterdamsche courant van heden — « met een paar tooneelgezelschappen en eenige artiesten overeenkomsten gesloten, en zullen wij gedurende dit seisoen een reeks Matinée's geven, die in den regel Zondagsmiddags zullen plaats hebben.

Op deze Matinée's van de Amsterdamsche Courant, zullen onze abonnées te Amsterdam vrijen toegang hebben voor zich en één familielid of gast.

Een diploma, waarbij dat recht gewaarborgd wordt, zal morgen aan huis met de courant worden bezorgd. Op dit diploma kan men aan ons bureau twee plaatsen bespreken. »

Met een onbeteekenend bespreekgeld van 25 en 10 cents kunnen de abonnées van de krant reeds op Zondag 24 October a. s. van 2 tot 4 in het Paleis voor Volksvlijt *Krelis Louwen* door het Tivoli-gezelschap van Rotterdam gaan genieten; dan krijgen zij *De Kiesvereeniging van Stellendijk* door de Nederlandsche Tooneelvereeniging (van Kuyck) en later een gemengde middag-voorstelling o. a. met Guusje Poolman en Willem van Zuylen.

Een concert, een opera en een kindervoorstelling.

Aan den Hoofdredacteur N. van Harpen is het gegeven geweest met een best uitvoerbaar denkbeeld, nu reeds belichaamd in zeer juist gekozen, oorspronkelijke tooneelwerken, voor den dag te komen, hij heeft in het belang van zijn blad, van vele zijner lezers en van de tooneelspeelkunst in het algemeen een mooi voorstel gedaan, denkende dat als de eene hand de andere wascht, zij dan beide schoon worden.

Het is nu maar te hopen, dat alles in goede aarde valt.

Amsterdam, 19 October.

J. VRIESENDORP.

Een Tooneelschool.

Wij gebruiken dezen titel om zijn kortheid, want het is eigentlijk: « Uitbreiding van het tooneelonderwijs aan de Muziekschool », thans Conservatorium, dat wij moesten schrijven.

Over die uitbreiding dan waarmee wij ons reeds in het *Nederlandsch Tooneel* van 1895-96 bezig hielden, willen wij hier opnieuw een debat openen.

Het zijn « goei geesten die weerkeeren »

zegt een spreekwoord. Wij komen er dus ook op terug zonder in het minst te willen poseeren voor een goeden geest.

Men zou ons nu met heel veel recht kunnen vragen, waarom wij die zoo belangrijke kwestie meer dan een jaar lieten slapen, om er nu weer zoo eensklaps mée recht te springen. Hierop kunnen wij echter met veel schijn van waarheid antwoorden, dat die kwestie wel geslapen heeft, maar net als de muizen in 't meel, met een oog dicht, het andere open, om op den uitkijk te blijven tegen dat er diende gerept te worden. Wij denken nu dat het oogenblik van reppen is gekomen, en wij dus voort moeten. Als wij er ons niet meer mée bezig hielden was dit enkel omdat wij dachten aan het spreekwoord: *Boter aan de Galg.* En boter aan de galg was het, zoolang de kwestie der verheffing onzer muziekschool tot Conservatorium hangende was. Dat ding hangt nu niet meer, maar schijnt integendeel op ferme pooten te staan; daarom denken wij het niet ongepast ons stokpaardje weer eens van stal te halen en het ferm te laten draven met Melpomene op den rug. Komaan, heeren van de redactie, wie draaft er mée? Er zijn geen prijzen van harddraven mée te winnen; wij draven naar een doel dat al onze aandacht verdient, en om dat doel te bereiken mag men elken weg kiezen, zoo hij maar tot den eindpaal voert.

Rond Nieuwjaar moet onze muziekschool haar nieuw pak aankrijgen. Zij moet heel en al anders gekleed, of heringericht worden. De tijd is dus gekomen om te vragen aan ons Gemeentebestuur, en aan Meester Peter Benoit, om het tooneelonderwijs uit te breiden, degelijke professoren aan te stellen, opdat ons Conservatorium niet alleen zangers en zangeressen voortbrenge, maar ook tooneelspeelsters en spelers in *spe*, die daar wat meer geleerd hebben dan versjes opzeggen.

Wij denken op die kwestie in een volgend nummer breedvoerig terug te komen, want de handen moeten uit de mouwen; de tijd van 't snuitje te roeren is aangebroken, als ten minste iets moet verkregen worden. En wat er moet verkregen worden voor ons tooneelmenschen van zeer groot belang en daarom vraag ik nog eens: Wie doet er mée?

G. D. L.

Van een Snijboon.

De (Amsterdamsche) *Kroniek* heeft, in haar nommer van 10[n] dezer, een uitvoerig artikel gewijd aan ons blad, en zich o. a. vroolijk gemaakt over de versmelting van het orgaantje (*sic*) van het Nederlandsch Tooneelverbond met het orgaan van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond. (1) Deze vermelding stelt den schrijver van bedoeld artikel voor de moeilijke vraag, of zij dient voorgesteld te worden door de algebraïsche formule 1+1 of 0+0. Het ware onbescheiden van onzentwege, indien wij dit vraagstuk poogden op te lossen; de heer F. C. J[r], zoo teekent de steller van het artikel, moge er zelf een oplossing voor zoeken.

Wij zouden niet beter vragen dan het gansche factum onder de oogen onzer lezers te brengen, qua curiositeit, ten einde een staaltje te laten zien van hetgeen sommigen voor critiek venten — in het land van Busken Huet. Maar het gaat wezenlijk niet: het opstel is veel te lang, en wij beschikken niet over de daartoe vereischte ruimte.

Een brok toch willen of mogen wij niet aan den lezer onthouden.

Wij geven het woord aan F. C. J[r]:

« Ons doel is — zegt de redactie — de kunst te bevorderen, in nationalen zin, met het oog gericht op de hoogste eischen van het Schoone »

Dit begrijp ik al vast niet. Maar er komt nog meer.

« Elke ernstige poging ten goede willen wij aanmoedigen en steunen, zoover dit in onze macht is.

Elken stap in de richting der ware kunst zullen wij toejuichen.

Wat buiten de grenzen der kunst valt, wat alleen een voorwerp van speculatie of exploitatie is, zal door ons bestreden worden, ten ware dat niet eens de eer eener bestrijding waardig mocht blijken. »

Ik ben een snijboon als ik daar iets van begrijp en ik hoop maar dat ik de eer eener opheldering waardig mag blijken, want anders ga ik een leven vol twijfels tegemoet.

Wat is: kunst bevorderen, in nationalen zin, met het oog gericht op de hoogste eischen van het Schoone? Zou men daar voor in Antwerpen moeten zijn om dat te zien: *het Schoone*? En kan men ook kunst bevorderen, met of zonder nationalen zin, zonder 't oog te richten enz.?

Bevordert men dan meer of minder als men intusschen zijn oog op iets anders gericht houdt? En is het eigenlijk wel doenlijk twee zulke dingen te gelijk te doen, zooals men ook niet huilen kan en de lamp vast houden?

Dan komt de « ernstige poging ten goede,» die ik, na lang tobben, heb uitgevonden, dat hetzelfde beteekent als de « stap in de richting der ware kunst. »

Maar, o goden! wat is « het goede » of « de ware kunst »! En moeten de heeren Vriesendorp en Cornette, mitsgaders de heer Melis daar over oordeelen?

Voorwaar dit blad spreekt in raadsels en is bovendien uiterst gestreng, want het veroordeelt elke tooneelopvoering, die « alleen een voorwerp van... exploitatie is. »

Och, lieve mensch, maar dat zijn ze immers allemaal. Speculatie of exploitatie, waar anders is 't om te doen in dit arme land en hoe zou men dat menschen kunnen verwijten die toch allereerst leven moeten!

Doch houden wij het er liever voor dat hier wat beminnelijke Vlaamsche overdrijving in het spel is en men reeds van tevoren besloten heeft de grenzen der kunst zoo ruim te nemen dat zij alle Vlaamsche theaters omvatten.

Rest ons dan nog deze alinea te citeeren, die dezer heeren diepste kunstphilosophie bevat en die men gewis ook zonder commentaar genieten zal:

« De kunst verdient bewonderd te worden waar en in welken vorm zij zich moge voordoen; doch, waar zij tot ons komt in eigen taal, en weergeeft eigen landaard, eigen zeden, eigen gemoed, daar verdient zij niet alleen bewonderd te worden, zij heeft aanspraak op onze liefde. »

Men mag zeggen wat men wil, maar zulke dingen hoor ik toch maar liefst in 't Vlaamsch, de taal der congressen-geestdrift en der argelooze bewondering.

Tot zooverre *De Kronick*.

Wij zijn natuurlijk niet zoo onnoozel, dat wij onzen tijd zouden versnipperen met den geestigen schrijver van bovenstaande regelen breedvoerig van antwoord te dienen op al zijne nuchtere vragen.

Het wil ons voorkomen dat de schrijver zich dom houdt, om eenige goedkoope aardigheidjes aan den man te brengen, en voor het overige naar den welbekenden weg vraagt.

Mocht hij echter wezenlijk niet weten wat het heet de kunst te bevorderen, wat eene nationale richting is, welk verschil er bestaat tusschen eene tooneelonderneming of dito-voorstelling, alleen gericht op speculatie, en eene welke ook rekenschap weet te houden met artistieke eischen, dan weten *wij* waarlijk niet waarover wij ons meer behoeven te verwonderen: over de verwaandheid van zulk een snijboon, die zich geroepen acht tot het voeren van critiek, of over de snuggerheid van de redactie die haar voor dergelijke taak geschikt rekent.

Te Antwerpen wijst men zulke baasjes naar de school.

Wij doen dan maar de deur dicht met den welgemeenden raad:

Snijboon, blijf in uw schil!

A.

(1) De redactie (of de uitgever) van *De Kronick* was zoo beleefd ons een exemplaar van dit nommer te sturen. Het kwam echter te laat in onze handen om er de verleden week melding te kunnen van maken.

Van Elders

Men schrijft uit Weenen aan de *N. R. Courant*:

Weenen, 5 October.

In het Burgtheater is het nieuwe speelseizoen al heel kalm begonnen. De grootste sensatie gaven ditmaal niet de stukken of de acteurs en actrices, maar de zaal die men in een half jaar verbouwd heeft. Zij had vroeger den vorm van een lier, ten gevolge waarvan men uit verschillende loges, niets zien kon van wat op het tooneel gebeurde. Dit gebrek, gevoegd bij nog andere, maakte een reconstructie der zaal noodig, die thans den vorm van een hoefijzer gekregen heeft. Men zegt dat men er thans veel beter hoort en ziet, wat voor een extra uitgave van *f* 200,000 wel niet te veel verlangd is. Behalve aan een achteruitgang van zijn personeel, lijdt het Burgtheater ook aan een financieele crisis. Elk jaar, bij een subsidie van *f* 100 000 een tekort te hebben van ongeveer *f* 50,000, dat vindt de keizerlijke administratie te hoog, en daar men na den dood van den « Obersthofmeister » prins Hohenlohe in het Obersthofmeisterambt, waaronder de keizerlijke schouwburgen ressorteeren, wat meer is gaan sparen, is de positie van den directeur Burckhard precair, zoolang die tekorten voortduren. Immers de directeur der Opera, de heer Jahn, heeft onder meer om die reden zijn ontslag moeten nemen. Er heerscht in dit instituut te veel protectie en te veel verspilling. Jahn is vervangen door Mahler, die vroeger kapelmeester in de opera van Boedapest en Hamburg geweest was. Israëliet zijnde, heeft hij, wel kenschetsend voor de denkbeelden hier te lande, zich eerst moeten laten doopen!! Men is zeer ingenomen met hem en het publiek zegt dat hij door zijn energie, kennis en temperament, orkest en kunstenaars zóó verjongd heeft, dat sommige opera's onder zijn leiden niet meer te herkennen zijn. Dit zeide men intertijd ook van Jahn, toen deze begon, maar 16 jaren directeur van zoo'n groot instituut te zijn als de opera, doet de beste krachten achteruitgaan. De eerste noviteit ons door Mahler aangeboden is Dalibor van Smetana. Wie diens Verkaufte Braut kent, is verbaasd over dit werk, want het behandelt een tragische episode uit de Boheemsche geschiedenis waarin de ridder op grond van valsche beschuldiging tot langdurige gevangenis veroordeeld, door zijn vrouw, die als cipiersknecht zich toegang tot de gevangenis heeft weten te verschaffen, verzorgd en verpleegd wordt. Het is een soort van Fidelio met muziek die in vele opzichten aan die van Wagner herinnert, en het is wel typisch voor het Boheemsche volkskarakter, dat als de vrouw haar gevangen man verlichting wil verschaffen, zij hem een viool in den kerker brengt.

Dit werk is echter een bewijs voor het talent van Smetana, want het is verwonderlijk hoe de naïeve melodieuse « Verkochte Bruid » in hetzelfde brein is kunnen ontstaan, dat een heroïeke opera vol vuur en vlammen als Dalibor heeft gecomponeerd. De tweede akte, die, wat de handeling betreft, veel overeenkomst met Fidelio heeft, werd vooral toegejuicht en de muziek daarbij geprezen als die van een modernen Beethoven. Natuurlijk had de Boheemsche kolonie niet verzuimd de voorstelling bij te wonen, en waren Tsjechische afgevaardigden en studenten onvermoeid om het werk van hun beroemden landgenoot toe te juichen. Jammer maar dat de beroemdheid altijd te laat komt, want Smetana is arm en krankzinnig gestorven.

* * *

De wensch van August Bungert, den dichter-componist der tetralogie *Homerische Welt*, dat dit werk in een bepaald voor dit doel gebouwd theater worde opgevoerd, zal in vervulling komen. De gemeente Godesberg aan den Rijn heeft den grond voor het gebouw beschikbaar gesteld, en het kapitaal wordt met aandeelen van 500 Mark en giften van vermogende kunstvrienden bijeengebracht. De opening van het Bungert-Festspielhaus, tegelijk de eerste opvoering der *Homerische Welt*, wordt in 1900 verwacht.

(*N. R. C.*)

* * *

De nieuwe directeur van de Weener hofopera heeft van alle zangers en zangeressen gevorderd, hun woord van eer op schrift te geven, dat zij alle relaties met de claque zullen afbreken. (*N. R. C.*)

Boito's Mefistofele.

Lezers, die Goethe's Faust kennen (of het Tooneel er wel andere telt?) zullen zonder twijfel met belangstelling kennis nemen van de wijze waarop de Italiaansche componist Boito het onsterfelijk meesterstuk van den Duitschen dichter heeft verknipt tot libretto voor zijn opera Mefistofele. Ziehier den korten inhoud van dit zangspel:

Proloog: De Heer en Mefistofeles; de weddenschap.

Eerste Bedrijf. — De grijsaard Faust en Wagner zijn aan het wandelen. Zij schrikken van Mefistofeles die in een monnikspij onrustig rondloopt. De monnik, die mee volgt in de studeerkamer, verschijnt daar plotseling als de roode Mefistofeles (één bewijs hóe het tekstboekje is ingericht: aan 't slot van zijn lied « Son lo Spirito che nega » is de vertaling van « fischio, fischio! » — ik fluit — eenvoudig weggelaten, hoewel die woorden juist van veel beteekenis zijn).

Tweede Bedrijf. — Tuin-scène: Mefisto en moeder (niet « Nachbarin ») Martha, jeugdige Faust en Margaretha. — Walpurgisnacht met heksen, Mefisto zingt een lied met den glazen bol in de hand, Faust ziet de bleeke verschijning van Margaretha.

Derde Bedrijf. — Kerker-scène. Faust bezoekt Margaretha, Mefisto haalt hem weg; op 't eind verschijnt de beul naast de neergevallen vrouw.

Vierde Bedrijf. — Klassieke « Walpurgisnacht ». Helena komt op (deze rol wordt door de Margaretha van de vorige bedrijven gezongen). Daarna Faust in de kleeding van een ridder uit de middeleeuwen, hij zegt haar gloeiend lief te hebben. Mefisto, niet in de gedaante van Forkyas (Goethe) maar steeds nog met den rooden mantel, lacht.

Epiloog. Studeerkamer van den ouden Faust, nu met het bijbelboek. Mefisto poogt vergeefs hem weer te verzoeken. Faust valt, na den bijbel gegrepen en om vergeving gebeden te hebben, dood neer. Mefisto verdwijnt naar beneden.

De Amsterdamsche correspondent van de *N. R. C.*, wien wij de bovenstaande regelen ontleenden, voegt daar nog de volgende beschouwingen aan toe:

Men ziet 't, Boito heeft zich niet, als Gounod, met het eerste gedeelte van Goethe's grootsch werk, dat zich in de werkelijkheid beweegt, tevreden gesteld, maar 't gewaagd uit de derde acte van het tweede deel iets voor zijn opera paskaar te maken, daarbij niet bedenkend dat de inhoud, de inkleeding, de beelden, de taal en de dichtvormen van het latere deel met die van het eerste een tegenstelling vormen. Het tweede deel is een denk-stuk, symbool eener diepe gedachte; de vereeniging der door de oudheid bewonderde schoonheid, der Grieksche wereld, met de Germaansche, met den modernen geest — geen onderwerp voor een opera, te hoog en te voornaam in elk geval om verknipt en verdraaid te worden tot opera-scènes als deze. Volgens het tekstboek is de epiloog ook aan het tweede deel van Faust ontleend, doch knap is hij die *Goethe* daarin vindt, behalve in enkele regelen die letterlijk zijn overgenomen. Dit juist is het ergerlijke in Boito dat hij van Goethe's diepzinnige en heerlijke taal zich meester heeft gemaakt om er zijn eigen opera-opvattingen mede te steunen. De bewerking der romantische tafereelen uit het eerste deel ware hem gemakkelijker vergeven, indien hij aan het tweede deel niet zijn tekst- en muziekbewerking had opgedrongen.

Antwerpen.

De Bedelares van St-Sulpice.

Overheerlijke titel! Waardig van een drama in tien bedrijven of, zoo gij wilt, tien tafereelen. In ieder geval moest het doek tienmaal op en af, zonder de *successen* te rekenen, want vergeet niet dat onze geestdriftige, snelingepakte Zondagbezoekers er aan houden, na het immer treffend slottooneel, door bravos, handgeklap en ook nog door bisgeroep (God beware ons!) hunne vervoering lucht te geven; en dan komen de dames en heeren vertolkers heel dankbaar en gewetensvol, met een lach op de lippen, groeten en nog eens groeten als heel onderdanige, dankbare dienaars, tot de laatste geestdrift gekoeld zij.

Nu, het is *mij* toch ook een waar genot, na de oplichting, moord, gevecht, vergiftiging halrechting, of wat het ook zij, waarmede een bedrijf sluit, de goede en kwade zielen van het drama nog eens, hand aan hand, terug te zien, al was het maar om stellig overtuigd te zijn, dat het hen zoo ernstig niet gemeend was.

Dus, met al die buitenkansjes, gaat het doek bij zulke vertooningen gemiddeld tusschen de twintig a dertig maal in beweging, zoodat niet alleen de artiesten, maar al wat zich tusschen de schermen beweegt tot zelfs de doekjongens, het op zulken avond heel druk hebben.

Laat mij u den uitleg van dit boeiend en beroemd drama schuldig blijven. Degenen die er mochten naar verlangen, wil ik op het door hen aangeduide uur op het bureel onzer redactie inlichten, ofwel verwijs ik hen naar den roman zelf waar het tooneelgewrocht werd uitgeperst en die reeds verschenen is in boekdeel, nadien als mengelwerk, ook wel, naar ik meen, per aflevering à tien centiemen het nummer, met belofte van den uitgever om het met vijftig afleveringen compleet te maken.

Als zondagstuk zal dit werk dus wel een tijd stand houden, doch den bijval der Weezen, zelfs niet dien der Verstootelingen, *zal* het nooit te beurt vallen.

De vertolking was heel bevredigend; ieder wedijverde om zijn brok zoo slikkaar mogelijk te maken.

Het belangrijkste van den avond was wel het woord van den heer regisseur bij het eerste doekophalen. Zoo riep hij al de toegevendheid van het achtbaar publiek in voor den heer Laroche, die door een lichte keelontsteking verhinderd was zich als naar gewoonte te laten hooren.

De heer Laroche heeft zich echter heel verdienstelijk van al zijn schurkenstreken gekweten; hij heeft zich nadien heel goed verzorgd, want bij de maandagvertooning was zijn heeschheid schier niet meer te merken. Zooveel te beter! Wij wenschen hem echter ditmaal een radikale herstelling.

Ten volle stemmen wij in met de inzichten des Bestuurders om zondag en maandag hetzelfde werk te vertoonen. Enkel hopen wij dat dit gunstig lot niet immer alleen aan vreemde draken zal ten deele vallen.

Groote Stadslucht, dat ons woensdag ten deel viel, is mijns inziens met *Muurbloempjes* en *Mijn papa 't Kamerlid*, niet alleen van het beste van wat de schrijvers Blumenthal en Kadelberg voor het tooneel schiepen, maar wellicht het fijnste, het meest natuurlijke der moderne tooneelliteratuur.

Bij de eerste opvoering op onzen schouwburg had ik reeds de gelegenheid heel veel goeds over dit werk te zeggen.

Ik zou zoo met een trek alles opnieuw willen beginnen en nog een heele boel dingen bijvoegen, en U verhalen van het grappige, het aardige, het eigenaardige dat ik nog heb opgemerkt. Doch ik hoor reeds het strenge woord van onzen achtbaren hoofdopsteller: «opgepast, mijn waarde, over zóóveel plaats wordt er slecht beschikt. Gij begrijpt, eene heropvoering, er is reeds zóóveel kopij, gij komt dus te laat.»

Ja, ik kom te laat, evenals die goede Bernhard Gempte, die naïef genoeg is om het u bij zijn eerste kennismaken te bekennen; de jongen tracht zich heel het stuk door te beteren doch komt ten slotte ondanks al zijn voorzorgen nog te laat om de hand van Juffer Crusius.

Nog een allerraardigst tooneel is dit uit het eerste bedrijf, wanneer vrouw Antonia Lenz verklaart dit liederlijk leven van haar man moede te zijn en verhaalt dat ze reeds sedert één jaar, dag op dag één jaar, met alles bekend is, hoe ze toen twee, slechts twee tranen heeft weggejaagd, doch sindsdien alles doodbedaard heeft nagezien en uitgestaan; thans echter, na dit bezoek in het café chantant, wil ze zich van hem laten scheiden zonder meer na te denken en wil oogenblikkelijk haar man verlaten. Dit kalme, zoowel beradeneerende tooneeltje, is zoo grootsteedsch mogelijk.

Het is niet alleen het grootsteedsch Berlijnsche leven dat de schrijvers hebben weergegeven, doch het leven van elke groote stad, vergeleken met die uit de provincie. En hoe fijn, hoe merkwaardig juist zijn die ontelbare snelafwisselende toestandjes en voorvalletjes, die eigentlijk met den grooten loop van het stuk niets te maken hebben, doch die er toch even onmisbaar aan zijn.

De vertolking mag over het algemeen heel bevredigend heeten; meer studie bij zulke herneming had echter voor velen niet geschaad.

Ik zonder hierop uit het overheerlijke viertal Juffer Jonckers, mevrouw en de heeren Dilis en Laroche, deze laatste geheel hersteld, die onberispelijk, heel en al in hun karakter, van het begin tot het einde gebleven zijn.

Heel gaarne zou ik de anderen denzelfden lof willen maken, doch het wil er maar volstrekt niet uit.

Walter Lenz scheen mij too hoegenaamd niet in zijn schik, het was of hij met de overigen het stuk niet meeleefde. Het tooneel waar hij wil opsporen van welk avontuur zijn vrouw hem verdacht heeft, werd door zijn koelheid totaal ontzenuwd en kwam dus in 't geheel niet tot zijn recht en evenmin het tooneel wanneer hij zijne vrouw te Ludwigswelde terugvindt.

Hem scheen hem alles zoo natuurlijk mogelijk te geschieden, de meest treffende tooneelen lieten hem totaal onverschillig, zijne gramschap, zijne opgewondenheid waren allen even koud. En dat voor zoo'n vurigen Berlijner!

Dokter Crusius scheen ook wel niet zóó'n ingeburgerde Ludwigswalder als hij het ons kwam verklaren, en wilde volstrekt niet aan het mijnpaard Bataille uit Zola's Germinal gelijken. Zijn zeggen was kort en gejaagd, het scheen mij alsof hij haast gevoelde om dit prachtige, zooniet het prachtigste tooneel uit het stuk achter den rug te hebben. Bij zulke kleinstedelingen nochtans is het zenuwgestel meer slapend en komen de gedachten dus niet zoo snel, zoo koortsig voor, als bij hem wel het geval was; zij laten integendeel ieder woordje omzichtiger, langzamer, meer bedenkend achter elkaar volgen. Ook in het champagnepartijtje trachtte hij meer tegenstelling te maken met de twee jonge Berlijners tot hij z'n roes aankrijgt. In de twee laatste bedrijven echter, scheen de dokter ons meer in zijn element.

Bernhard Gempe, de naïeve, die immer telaatkomt, beviel ons best; op sommige plaatsen scheen hij ons echter wat al te schuchter en dat is hij volstrekt niet, naar ik meen. Integendeel, naïef is hij wel en ziet zich in zijn naïviteit voor een Don Juan aan, wel is waar volgens eigen gezegde, een altijd heel deftig, ridderlijk, zelfbeheerschend damesverleider.

De mindere rollen werden heel wel vervuld. Mevr. Lemmens en Gorlé hebben zonder overdrijven en de heer Van Cauter heel bedaard, zooals het paste, hunne rolletjes gespeeld. Kortom een heel genoeglijke, vroolijke avond.

F. V. L.

Brussel.

WARWICK.

Ik was naar den Schouwburg gegaan met de hoop van, zoo niet een meesterwerk, dan toch een verdienstelijk gewrocht te mogen begroeten in het nieuwe stuk van M. J. Toussaint, *Warwick de laatste witte roos*, geschiedkundig drama in vijf bedrijven (1. *Het Geheim*. 2. (*Twee jaren later*): *De Verrader*. 3 *De Hovelingen eens Konings*. 4. *De laatste Hoop*. 5. *Een trouwe Dienaar*.

Het spijt me van *Warwick* niets anders te kunnen zeggen dan dat het een erbarmlijke misgeboorte is.

M. Toussaint is geen Shakespeare — integendeel — al geniet hij het onschatbaar voordeel eerelid te zijn van *verscheidene* tooneelmaatschappijen van België, alsmede van den kunstkring van Patterson (!?) (New-Jersey), volgens *La Réforme* in eene onvergelijkbaar ironische levensbeschrijving bekend maakt.

Hij hadde dan toch moeten weten dat een historisch drama maken, zelfs voor schrijvers met talent, een struikelsteen is waarover menigeen viel, en dat, als een schrijver, die geen ander dan ingebeeld talent bezit, het waagt zoo iets aan te durven, de uitslag van zijn pijnlijk zwoegen niet meer dan een letterkundig wangedrocht kan wezen.

Het stuk vertellen is overbodig, want de schrijver is de geschiedenis zoo getrouw bijgebleven, dat zijne personen beurtelings de geschiedkundige feiten van den tijd komen verhalen met beschouwingen geput uit de leerboeken die aan de leerlingen van college en atheneum in de handen worden gestoken.

Reeds vermeld blad zegt dat het nieuwe stuk van M. Toussaint geene tegen de borst stootende anachronismen bevat. Ik neem dat aan, maar die negatieve hoedanigheid kan toch niet opwegen tegen de hoofdgebreken van het werk.

Dat M. Toussaint alle gekende historieschrijvers — Bacon, Goldsmith, Hume, enz., inbegrepen — geraadpleegd hebbe, zal niet beletten dat zijne personen geene menschen zijn maar ledepoppen met potsierlijke karakters en dito gezegden, die zich bewegen in onmogelijke toestanden en aanleiding geven tot versleten, grof-romantische effekten.

Het gansche stuk is een jammerend dooreenloopen en ongewettigd verschijnen en verdwijnen van zwartgebaarde verraders die van achter alle hoeken en struiken opdagen om blondgelokte helden en heldinnen te folteren, te pijnigen, te dooden of in «den kolk der krankzinnigheid» te werpen.

Vooral het hoofd van die verradersbende, lord Stafford, aanhanger der Tudors en, volgens het programma ons welwillend mededeelt, de maatschappelijke positie van vijand van Warwick bekleedend, is een schepping zonder weerga.

Zulk werk ten tooneele brengen was zeker eene gewaagde poging — ik meen voor het gezelschap. Ik beklaag waarachtig de artisten die dergelijke dwaasheden moeten leeren... en vertolken. Het is, onder die omstandigheden, bijna ongeloofelijk dat M. Arthur Hendrikx nog emotie heeft weten te zetten in zijn spel, vooral in de scene van de gevangenis, dat mevrouw Julia Cuypers, die een half dozijn keeren in bezwijming moet vallen of trachten te vallen, nog aangrijpend en roerend kon wezen en op eene aannemelijke manier krankzinnig worden, en dat M. Myin de figuur van Thomas Morus met zooveel waardigheid wist weer te geven. Daarom ook is het M. Bolle niet euvel te duiden dat hij zich in de rol van Sir Campbell slechts op de hoogte van het stuk hield. M. Wicheler, vijand van Warwick, heeft de rol die hem deele viel met eene humoristische gelatenheid door staan.

Waarom zooveel woorden om een stuk te bespreken dat eigenlijk geene bespreking waard is, zal men misschien tegenwerpen... Wel, omdat ik M. Toussaint zou willen overtuigen dat hij oneindig veel beter zou doen, voortaan van het vermaak van tooneelwerken te schrijven totaal af te zien. Hij zal toch wel andere verstrooiingen vinden om zijne snipperuren door te brengen, en, indien hij er volstrekt aan houdt, dat hij dan, in Godsnaam, zijne pennevruchten verborgen houde of uitsluitend late opvoeren door de talrijke maatschappijen van Europa en Amerika waar hij eerelid van is.

* * *

Warwick werd voorafgegaan door *De Occasie maakt den Dief*, een lustige operette met geestig-fijne muziek van Mury. Het stukje werd flink gespeeld en lief gezongen door Mej. Ph. Cuypers en L. Verstraten, wier vertolking veel lof verdient en tevens het bewijs levert dat ons gezelschap ons nog meer op dergelijke verassingen zou kunnen vergasten.

Wanneer hebben we nog zoo iets? ...

J. VERBEECK.

Brussel-St. Gillis, 18 November 1897.

Zeer Geachte Heer,

Ik lees, in uw nummer 3 van Zaterdag 17n October, een artikel betrekkelijk den wedstrijd van tooneelletterkunde dit jaar door de Stad Antwerpen uitgeschreven.

In dit verslag visch ik het volgende dat, ofschoon *mij niet betrekkende*, uwe geachte lezers, en mijne tooneelbroeders in dwaling brengen kan:

«Tusschen de afgewezen werken bevond er zich één, waarvan de schrijver niet kon gezegd worden kennis te ontberen van litteratuur en tooneel. Hij bezit er integendeel te veel, of hij deed althans tot overdrijving toe zijn voordeel met de genoten lectuur. Immers, wat ontdekte de jury? Dat in het drama getiteld: *Edward Warwick*, de *Laatste der Plantagenets*, niet alleen sommige toestanden uit Schillers *Kabale und Liebe* waren overgenomen, doch verscheidene plaatsen bijna woordelijk afgeschreven!

In gemeld artikel is er spraak van Edward Warwick, *De laatste der Plantagenets*, in 3 bedrijven door (?), stuk dat de Jury *tusschen de regels* kortom bestempelt met de benaming van Letterdiefte.

Dat stuk door (wie?) heeft niets gemeens met mijn oorspronkelijk drama in 5 bedrijven: *Edward Warwick, De Laatste Witte Roos*, in 1894 in den driejaarlijkschen prijskamp te Antwerpen met eene eervollemelding aangemoedigd, en dat alhier te Brussel door MM. Hendrickx en Raus in den Koninklijken Vlaamschen Schouwburg dezer dagen wordt opgevoerd (te Oostende in den Stadsschouwburg 17 Augustus), te Lier op 28 September en weldra in den Nederlandschen Schouwburg te Antwerpen, bestuur van M. Doeselaere.

Hopende, Geachte Heer Opsteller dat mijn brief in uw a.s. nummer op de zelfde plaats en onder de zelfde rubriek zal opgenomen worden bied ik u, M. mijne vriendelijkste groeten aan.

JEF TOUSSAINT.

N.B — Sedert 1894 nam ik *nergens* deel aan prijskampen.

Parijsche Correspondentie.

Odéon: «Richelieu» drama in vijf bedrijven en negen tafereelen, naar het Engelsch van Bulwer-Litton, door Charles Samson.

Tusschen «Margot de Bloemenverkoopster» en «Lazaro de Veehoeder» zou het drama, waarvan het tweede *Théâtre Français* gister avond ons de *première* gaf, een goed figuur, gemaakt, ja, zich onderscheiden hebben. Het heeft eenige aangrijpende, hoog-dramatische momenten, maar overigens is het op-end'-op *vieux jeux*, gemankeerd romantisme.

Men (en het schijnt dat deze «men» niemand minder is dan de heer Ginisty) heeft ons dezen wel toebereiden schotel — op gouden schaal en door de hand eens meesters opgesierd — willen voorzetten als gelijk aan een keurspijze uit de keuken van den melodramatischen meester Dumas père, *ravigotté* met een saus voor welker bereiding de talenten van den auteur der *Trois Mousquetaires* zelfs tekort zouden geschoten hebben. Maar wij zijn bedrogen uitgekomen.

Neen, dan nog liever Dumas père dan de door Samson geadopteerde Bulwer-Litton; er is hier te luchtig — niet lustig — huis gehouden met de historie en het gezond verstand.

Een geschiedenis als die der ouderwetsche drama's.... in negen tafereelen laat zich zoo maar niet vertellen. Daarom waag ik mij niet aan een uitvoerig overzicht, maar bepaal mij tot enkele hoofdzaken. De beantwoorde liefde van een ridderlijk aventurier voor een mooie pupil van den grijzen Kardinaal, een samenzweering van royalistische edelen tegen den

grooten staatsman, en de begeerte van Lodewijk XIII voor het jonge meisje zijn de hoofdgegevens van dit drama in welks midden de krachtige, wat te veel geïdealiseerde Richelieu, wel door de last der jaren reeds gebogen maar sterk in het gevoel zijner waarde, zijner onmisbaarheid voor Frankrijk, zijner liefde voor het vaderland, staat als een oer-eik te midden van een bosch dennen.

Stoken van hovelingen, intriges van medeminnaars, valsche beschuldigingen, verraad, vorstelijke ondankbaarheid, standvastige liefde... een geheele stalenkaart van gewoon menschelijke en koninklijk hoffelijke voorvallen en eigenschappen is geborduurd op het stramien dier hoofdgegevens.

Nu eens zijn wij in de werkkamer van Richelieu, dan in het salon der courtisane Marion De Lorme, tevens spion in dienst van den kardinaal-minister, ook wel in den tuin van het Louvre, later weer in de Bastille en dan nog in het kabinet des konings — waar zijn wij al niet, vraagt gij, lezer! — en al die afwisseling van plaatsen, voorgesteld door mooie, smaakvolle, bijwijlen zeer weelderige *décors*, nauwgezet historisch, vormt een reeks van *milieux*, waarin ons de rijke fransche pofkleedijen van de eerste helft der zeventiende eeuw, waarin het schilderachtig hofleven waarmede de strenge nukkige koning zich had omgeven, bijzonder goed uitkomen.

Richelieu, met waardigheid en toewijding gespeeld door den heer Candé, was nauwkeurig zooals wij ons dezen grooten staatsman voorstellen naar zijn meest bekende portretten. Hij gaf met zijn rijzige gestalte in het statig *rouge cardinaliste* met de blauwe *collier* der Heilige-Geest-orde een mooi contrast, nu eens met de sombere tonen van zijn eigen woning, dan met de schitterende tinten der hovelingen-omgeving.

Ook door de andere leden van de Odéontroep werd dit drama, dat voor het oog vele bekoorlijke momenten had, goed (of tamelijk goed) gespeeld.

Ik betwijfel of »Richelieu« lang het programma zal houden. Misschien dat het populaire element — en dit is nog groot, zelfs onder goede betalers (denk maar aan de 725 malen dat nu al *Les deux Gosses* gespeeld wordt, lezers) — sterk genoeg is om door een financieele *four*, deze artistieke dito te volmaken. B.

Van den Belleman.

Door vergissing bij het verzenden der proeven, moet het verslag over de opvoering van den *Vrijschutter* door het Antwerpsch lyrisch Tooneel verschoven worden tot het volgend nummer.

De *Zuidnederlandsche Tooneelbond* heeft laten weten aan het Van Peene's comiteit te Gent, dat hij voor 50 fr. inschrijft voor het jubileum van de waardige echtgenoote van den eens zoo verdienstelijken tooneelschrijver. Een brief van dankbetuiging is daarvoor uit Gent ontvangen.

G. Delattin heeft zijn nieuw tooneelspel *Zijn Eer* te Brussel gelezen voor het bestuur van den Vlaamschen Schouwburg, waar men het dadelijk ter opvoering heeft aangenomen.

M. de Vertegenwoordiger van den heer Roeland zal denkelijk toekomende week voor het voetlicht komen.

Tusschen hare *entrees* op 't tooneel gebruikt Sarah Bernhardt nooit anders dan een kopje *De Beukelaer's Cacao*. Dat versterkt, meent de groote treurspeelster, en wekt op.

PLAKBORD.

BRUSSEL. — Koninklijke Vlaamsche Schouwburg. Tooneelmaatschappij »De Kunstvrienden«. Dijnsdag 26 October, **Lena Donders**, drama in 5 bedrijven, door Teirlinck-Stijns. **Den trein te laat**, blijspel in 1 bedrijf, door E. Verschueren.

BORGERHOUT. — Lokaal » Kattenhof« Lammekensstraat. Toon- Tooneel- en Letterkundige Maatschappij » Euterpia «. Zondag 31 October 1897 luisterijk tooneelkundig avondfeest, bestaande uit: **Elza**, drama in 4 bedrijven door N. De Tière, en **Een Onweer**, blijspel in 1 bedrijf door H. Melis.

STAD DENDERMONDE. — Ter feestzale van 't Stadhuis, op zondag 24 october 1897, door de Rederijkkamer « De Leeuwerckenaers » het drama in vier bedrijven **Katharina** door Alb Morel, en **Pompier en Rifleman**, kluchtspel in één bedrijf door Valckenaere.

ELDORADO VAN ANTWERPEN. — Alle avonden Spectakel-Concert.

Antwerpen.

Nederlandsch tooneel van Antwerpen

VERLOREN EER

Robert Wels, fabrikant,	MM.	Lemmens.
Carolina, zijn vrouw,	Mev.	M. Vertraete
Willi,	j. heer	Dela Haye.
Mina, hunne kinderen.	j. juff.	Barbiers.
Clara,	Mev.	Bertrijn.
Anselmo Renzius,	de hr.	Van Cauter.
Frans Renzius, kapitein,		W. Janssens.
Gustaaf Roll, zeeofficier.		Bertrijn.
Baranski,		Van Keer.
Müller, meesterknecht,		V. d. Bosch.
Een kamenier,	Mej.	Vergult.
Een bediende,	de hr.	Leurs.

DE HARMONIE VAN DUFFEL

blijspel in 4 bedrijven, door C De Kinder en P. Eysden.

De Smet, rentenier	de hr	Laroche
Melanie De Smet, zijn vrouw	mev.	Verstraete-L.
Marie, hunne dochter		Dilis
Louis Bertrijn, apotheker	de hr	W. Janssens
Stevens oom van Bertrijn		Van Cauter
Van Ros em voorzitter der Harm. Maat.		Bertrijn
Roodhoofd, rentenier		P. Janssens
Springer		Van den Bosch
Peer, knecht in h. lokaal d. Harmonie		Antoons
Sophie, dienstmeid bij De Sm t	mev.	Verstraete-D.

BOERENBEDROG

Nieuw blijspel in één bedrijf, door G. Springael

Boer Nelis, landbouwer,	de hr	Laroche
Beth, zijne vrouw,	Mev	Lemmens.
Lieske hun dochter,	»	Bertryn.
Louis, briefdrager	de hr.	W. Janssens.
Kazak, veldwachter,	»	Devos, vader.
Vliegenteer, schepen,	de hr	Van den Bosch.
Stookmens, id.	»	Antoons.
Een bakker,	»	Devos, zoon.
Een likeurrist.	»	Cauwenbergh.

ROZE KATE

Het Treurspel der Smeden

In 5 bedrijven, door **NESTOR DETIÈRE.**

Matheus Dirix, smid en landbouwer	de hr	Van Cauter
Cornelia, zijn vrouw	Mev.	Lemmens
Jacob, hun zoon } smeden	de hr	P. Janssens
Simon, » } landbouwer		W. Janssens
Everard, » }		Lemmens
Roze Kate	Mej	E. Jonkers
Cornelius Dirix, oom van Matheus, landbouwer	de hr	Hogguer
Jan Meerlo, smid		Van Keer
Bert Meerlo } zijn broeders,		Thees
Rik Meerlo } smeden		Slootmakers
Katrien meid	Mev.	Bertrijn
Heintje Wimpelo, gerechtsbode	de hr	Laroche
Neeltje, zijn broer rhetorijker		Antoons
Fransen, wethuisknecht		Dela Haije
Walkiers, smid		Bertrijn
Eerste smid		Van den Bosch
Tweede smid		Babusiau
De voorzitter der schepen of rechtbank		Devos
De Amman, maander of rechteischer		Devos (zoon)
Eerste gebuur		Van den Broek
Tweede gebuur		J. De Groodt
Eerste volksman		Leurs
Tweede volksman		Bredius
Een herbergier		Sijs

Nederlandsch Lyrisch Tooneel

Lohengrin

Zangspel in 3 bedrijven van Wagner

Hendrik duitsche koning	MM.	H. Fontaine
Lohengrin		L. Leysen
Hertog Godfried		***
Frederik van Telramund		C. Piens
De Herant des konings		G. Van Elsacker
Elsa van Brabant	Mej.	C. Duyse
Ortrude		A. Van Elsacker

Vier edelknapen des konings, Saksische, Turingsche en Brabantsche edelen, edelvrouwen, edelknapen, mannen, vrouwen, enz.

W. Koopal & Co
Agentschap voor aankondigingen
64, Provinciestraat (noord), Antwerpen
AANPLAKKING EN UITDEELING VAN DRUKWERKEN IN BELGIË, HOLLAND EN DUITSCHLAND
IN 24 UREN.
HONDERD VOORBEHOUDEN PLAATSEN TE ANTWERPEN VOOR HET AANPLAKKEN
SCHRIJVEN VAN ADRESSEN
op banden en briefomslagen voor alle beroepen.
— Onder band doen. —
Aankondigingen op muren. | Verhuring van draagborden en wagens

Het Oud SCHOENTJE
Gemeentestraat, 27
aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.
Het is voorwaar in it groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

Op aanvraag worden de goederen afgehaald en te huis besteld.
Men gelast zich met het Verwen, Degraisseeren Droogen, op ijn nieuws wasschen van alle soorten van stoffen.
STOOMVERWERIJ
Gustave VAN TIGGELEN-GEERTS
REYNDERSTRAAT, 41. (tegen de Groenplaats) ANTWERPEN.
Bijhuizen: Gemeenteplaats, 12 & Diepestraat, 79.
Inrichting van wasschen en Cremeeren van Storen en Gordijnen
Dekens en gewatteerde Spreijen, Handschoenen, Pluimen, enz.
Gematigde prijzen en Onmogelijke Concurrentie.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN
Huwelijkstuilen, Bloemkorven in allen aard, enz. enz.
Mlle L. LAMBOTTE
Kronen voor Concerten en Begrafenissen
ARTIEKELS VAN PARIJS
Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.
Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

ELIXIR D'ANVERS
FIJNE LIKEUR

TENTOONSTELLING
AMSTERDAM 1895
EEREKRUIS
hoogste belooning
Medalje H.M. de Koningin
BORDEAUX 1895
GOUDEN MEDALJE
Eerediploma
door de hooge jury toegekend.

Handschoenen fabriek.
Handschoenen op maat op 3 uren — Kostelooze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.
VAN STEENKISTE
oud huis Berbigette.
33, GROENPLAATS, 33
ANTWERPEN.

CAFÉ TIPO-TIP
Carnotstraat, 11, Antwerpen.
Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

VERHUISWAGENS van af 1.50 tot 3.— fr. per uur. — Groote naar believen tot 8 meters toe. — CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk. Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS, Kunstlei, 74, Hoek van Hopland. Grooten keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675 enz. onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

Gustave FAES
25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.
✻ MUZIEK ✻
Snaarinstrumenten in allen aard
Métronomes, Diapasons, enz.
Echte Napelsche en Fransche
SNAREN
MUZIEKPAPIER
Abonnementen tot het lezen van partitiën.
Uitsluitelijke Verkoop van Snareninstrumenten eigenhandig vervaardigd van RICHELME van MARSEILLE
Collin Mézin van Parijs
Mangenot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25
A LA BONNE SOURCE
VERKOOP PER **Abonnement**
Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.
Te koopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.
Meubelen in allen aard, enz., enz.

IN DEN GOUDEN SLEUTEL
Guill^me OOMS
KLAPDORP, 39. ANTWERPEN.
HORLOGIEMAKER & GOUDSMID.
MAGAZIJN VAN
Schouwgarnituren in alle soorten en aan alle prijzen.
Gouden en zilveren Horlogiën, Juweelen, Goud en Zilverwerk.

MUSIKAAL GESTICHT
LEYTENS-VAN DEN BERGH
KUNSTLEI, 10
Pianolessen, Solfège, Théorie en Harmonie
BIJZONDERE LESSEN
Heropening der cursussen van af 15 September.

Geen kale hoofden meer.
Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Joukley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.
Te verkrijgen: De Beul, Antwerpen. Puls, Kolanderplaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Nolf, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands.
Fleschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.
Eenigdepot: VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen Gebreveteerd.
Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

Brood- & Banketbakkerij
GUSTAAF KURTEN
GEMEENTESTRAAT, 51
Schuins over de Zoologie.
Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz. Worstenbrood.
Bekroond met de gouden medalie in de Wereldtentoonstelling van 1894.

CRIÉE CENTRALE
Huis gebroeders DE WYNGAERT
VAN ERTBORNSTRAAT,
Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades
Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds
Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs- Schapen- en Verkensvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Antw. Drukk. Cl. Thibaut Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag 30 October 1897 Eerste Jaargang (Nieuwe Reeks) N° 5

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers: voor Noord-Nederland: J. Vriesendorp; voor Zuid-Nederland: A. Cornette. — Secretaris: H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Nieuwendijk, 235, Amsterdam,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

Ons blad.

Nu er over de samensmelting van de beide tooneelbladen (*Het Tooneel*, orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en *Het Nederlandsch Tooneel*, orgaan van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond) in dit nieuwe blad slechts één artikel is verschenen, waarin de zaak uitsluitend van een Zuid-Nederlandsch standpunt werd beschouwd, zij 't mij vergund hier zoo beknopt mogelijk uiteen te zetten, wat het Hoofdbestuur van het Nederlandsch Tooneelverbond er toe heeft gebracht deze samensmelting tot stand te brengen.

Nog vóór het Congres van Antwerpen heeft genoemd Hoofdbestuur pogingen aangewend om medewerking voor zijn streven te verkrijgen aan gene zijde van de Belgische grens. Het ideaal, dat men daarbij voor oogen had, was het verkrijgen van een groot tooneel voor Zuid- en Noord-Nederland. Het spreekt van zelf, dat niemand er aan dacht voetstoots dit ideaal te kunnen verwezenlijken. Integendeel begreep men, dat er voor het oogenblik weinig te bereiken viel en dat er jaren, ja heele menschenlevens voorbij zouden moeten gaan eer men op resultaten zou kunnen bogen. Toch meende het Hoofdbestuur, dat het zich door overwegingen van dezen aard niet mocht laten weerhouden. Indien elk menschelijk geslacht zich uitsluitend bekommerde om zijn oogenblikkelijke belangen en niets deed voor zijn nakomelingen, dan kwam er immers nooit iets degelijks tot stand.

Wat men dus wilde in de verre, verre toekomst was één groot tooneel voor Noord- en Zuid-Nederland, met andere woorden: een veel uitgestrekter arbeidsveld voor onze tooneelspelers, een veel ruimer terrein van bekendheid voor onze schrijvers en *last not least* een ontzenuwing van het verwijt, dat de Amsterdamsche tooneelschool te veel leerlingen aflevert voor ons klein rijk door die school te laten werken èn voor Noord-èn voor Zuid-Nederland.

Besprekingen met de Vlaamsche letterkundigen en kunstvrienden over deze quæstie gehouden mochten wel niet voeren tot de stichting van een of meer afdeelingen van ons Tooneelverbond in België; maar leidden toch wel tot de oprichting van een Zuid-Nederlandschen Tooneelbond, die met ons Verbond voeling wilde houden en die samenwerking beoogde.

Evenwel, al gauw bleek het toen, dat Noord-Nederlanders en Zuid-Nederlanders elkander nog altijd niet.... kenden.

Vreemd verschijnsel inderdaad na zóóveel letterkundige Congressen, waarop men samen had vergaderd, gegeten en gedronken; maar toch een verschijnsel, dat nu eenmaal niet weg te redeneeren viel.

Wij, uit het Noorden, waren niet op de hoogte van de tooneeltoestanden in Vlaanderen en aan de andere zijde van den Moerdijk was 't ter nauwernood bekend, dat er te Amsterdam een tooneelschool bestond.

Het spreekt van zelf, dat men toen begreep vóór alles op de hoogte te moeten komen van elkanders streven, elkanders wenschen, elkanders opvattingen, enz., enz.

Lag 't nu niet voor de hand, dat men dit doel trachtte te bereiken door een blad, waarin men op geregelde tijdstippen tot elkander het woord zou kunnen richten en over elkander zou kunnen lezen?

Toch zou het Tooneelverbond er misschien nog niet zoo dadelijk toe over zijn gegaan zijn afzonderlijk blad prijs te geven, als de uitgever niet verklaard had de uitgave voor denzelfden prijs op denzelfden voet onmogelijk te kunnen voortzetten.

Toen er dus toch een verandering moest komen, toen het bovendien bleek dat wij door samensmelting der beide bladen zonder prijsverhooging meer ruimte voor onze Noord-Nederlandsche artikelen konden verkrijgen dan het geval zou geweest zijn, indien wij de uitgave van een afzonderlijk blad hadden voortgezet, toen eindelijk mannen als Cornette, Max Rooses en andere vlaamsche schrijvers voor een nieuw orgaan hun steun hadden toegezegd, begreep het Hoofdbestuur dat het oogenblik gekomen was om de proef te nemen met een gezamenlijk orgaan van de beide verbonden, die zich gewijd hebben aan de belangen van het nationaal tooneel.

Zal nu deze proef slagen en zal de kennismaking met het nieuwe blad beoogd ook de innige verstandhouding, de goede samenwerking tengevolge hebben, waaruit zich een nieuwe en betere toekomst voor ons tooneel kan ontwikkelen?

Natuurlijk hopen wij 't, maar met zekerheid valt daaromtrent nog niets te voorzeggen.

Een eerste vereischte is, dat er van beide zijden eerlijk en flink, zonder kleingeestigheid en zonder jaloezie naar de verwezenlijking van het doel wordt gestreefd.

Wij hebben nu een huisje gebouwd, waarin wij kunnen samenkomen en samen beraadslagen. 't Is nog heel klein en het heeft al de gebreken van het nieuwe. De muren zijn nog vochtig, zoodat het behangsel al terstond hier en daar donkere plekken vertoont of loslaat, de deuren klemmen en sommige ramen willen niet op of neer. Laten wij ons niet dadelijk over die vlekken ergeren, een nieuw behang eischen, de deuren en ramen laten afschaven.

Een beetje geduld!

Laten wij bedenken, dat het nieuwe behang ook weer van de vocht zou lijden, dat de afgeschaafde deuren en vensters naderhand hinderlijk zouden rammelen en dat de tijd zoo veel als van zelf terecht brengt.

Het kwaad moet uitwerken en de gebreken moeten geleidelijk worden hersteld.

Is eenmaal het huis goed droog geworden en heeft alles er in zich rustig gezet, dan zullen Noord- en Zuid-Nederlanders die er goed gezind in samenkomen, er ook ongetwijfeld veel van elkander kunnen leeren en veel van elkander kunnen profiteeren.

Het Hoofdbestuur van het Tooneelverbond meent, dat dan, maar ook eerst dan, in dit huisje de grondslagen kunnen worden gelegd voor het ééne, groote Nederlandsche tooneel, waarvan eenmaal zoowel al onze Noord- en Zuid-Nederlandsche schrijvers als al onze Noord- en Zuid-Nederlandsche tooneelspelers als ook het geheele Noord- en Zuid-Nederlandsche publiek zal getuigen: dat is nu niet een Hollandsch of een Vlaamsch Tooneel; maar dat is *het* Nederlandsche, dat is *ons* aller tooneel.

Den Haag, 18 Oct. 1897.

MARCELLUS EMANTS.

* * *

De Redactie voor Zuid-Nederland wenscht aan het bovenstaande slechts een enkel woord toe te voegen, namelijk om hare volkomen instemming te betuigen met het artikel van den heer Marcellus Emants. De voorgaande regels zijn haar als het ware uit het hart gesproken. De voorstelling der feiten is in alle opzichten aan de waarheid getrouw. De wensch der Vlamingen is inderdaad, zooals wij het te dezer plaatse reeds hebben te kennen gegeven, langs den weg van onderlinge kennismaking en verstandhouding te komen tot het thans nog verafgelegen, maar eens te bereiken ideaal van de tooneeleenheid der Nederlanden.

Indien allen het wel meenen, dan zal 't wel gaan.

Uit de Maasstad.

Misschien zegt iemand, die gewoonlijk op deze briefjes let: Daar heb je 'm waarachtig tòch weer. Kàn hij het niet laten of was het 'm om een bewijsje van goed gedrag te doen?

Geen van beide. Zelfs een zoo vriendelijk man als Mr. Van Tienen Jansse zich in het laatste nummer van « Het Tooneel » te mijnen opzichte betoonde, zou Pavidus niet weer aan het praten gekregen hebben, indien niet... Maar het zou te vervelend zijn daarover uit te pakken. Laat men het dus maar voor een kuur houden. Het wàs geen kuur, want Mr. Banck in Dordt en de Moerdijk.... Maar dat doet er verder niet toe.

Men weet al dat de groote gebeurtenis van het beginnende Rotterdamsche tooneelseizoen, — behalve twee vluchtige verschijningen van de *divine Sarah*, de eerste voor een volle, de tweede voor een leege zaal — geweest is: de opvoering van Jean Richepin's *De Zwerver*, gelijktijdig door de beide gezelschappen.

Reeds in den afgeloopen winter had Van Zuylen dit « drama » in vijf bedrijven en in verzen, te Parijs in het *Odéon* gezien; hij was opgetogen teruggekomen. Dat moest hij spelen! Kort voordat het stuk opgetuigd was, schoot Tivoli in eens uit den hoek en was met zijn eerste opvoering den Grooten Schouwburg nog twee dagen voor. Dit is voor van Zuylen en zijn medespelers zeker niet pleizierig geweest en misschien hebben zij met eenig leedvermaak waargenomen, dat het stuk na een paar volle invitatievoorstellingen alras van het Tivoli-program heeft moeten verdwijnen, terwijl de Groote Schouwburg er eenige weken lang bezette zalen mée gehad heeft. Ik moet er echter dadelijk bijvoegen dat deze scherpe tegenstelling geenszins een goede maatstaf levert voor de vergelijkende beoordeeling van de beide opvoeringen.

Toen ik de eerste maal na Tivoli de Tooneelisten *De Zwerver* zag spelen, was mijn indruk dat de kleine schouwburg de vergelijking met den grooten best kon doorstaan. Na een herhaald bezoek neem ik die meening niet terug, al ben ik thans ook geneigd te zeggen dat het stuk in den Grooten Schouwburg beter gegeven is. Genot verschaft hebben beide in gelijke mate.

Als ik, denkende een boerenstuk te zien, met een soort van landlooper (niet in de strafrechtelijke beteekenis van het woord!) als hoofdpersoon en een boeremeid als heldin, de Tivolisten in zeer schamele plunjes, met ruwe manieren en primitief-hartstochtelijke gebaren te midden van een zeer armelijk decoratief hun rollen zie spelen, en als ik dan den volgenden avond dat alles veel kalmer, netter, « fatsoenlijker », mooier aangekleed door de Tooneelisten zie doen, — dan ben ik aanvankelijk geneigd het voor den hartstocht en de armoe op te nemen, omdat zij mij een beter beeld geven van boerenliefde en boerenruzie. Maar als ik dan kalm ga bedenken dat Richepin zijn boeren in verzen laat spreken en dat hij ze met gevoelens bezielt, die men in de bladzijden van *La Terre* bepaald niet terugvindt — dan zie ik toch ten slotte in, dat het stuk veel meer van een idylle dan van een boerenspel weg heeft. En dan geloof ik b.v., al trekt het kostuum mij op het oogenblik zelf minder aan, dat mej. Klein met haar keurig kanten mutsje en haar wit boezelaartje en lage schoentjes gelijk had boven mevrouw Aleida Mulder met het witte jak, den zwarten rok en de stoffen.

Tivoli speelde realistisch, hartstochtelijk, meer pakkend — maar, mij dunkt, minder in den geest van Richepin's *drame en vers*, dat toch eigenlijk een « salonstuk » is. Het gaf daardoor aan de vertooning iets van het tweeslachtige, dat een fout van het stuk is, welke de opvoerenden niet nog eens behoeven te onderstrepen. Zeker, op die wijze greep Tivoli den toeschouwer meer aan. Al dadelijk in het eerste bedrijf kwam het verschil scherp uit; niet alleen in de onderscheiden kleedij van mej. Klein en van mevrouw Mulder, maar ook in de melankolieke zachtaardigheid van de eerste tegenover de boersche hartstochtelijkheid van de laatste. Dit eerste bedrijf was het mooiste wat mevrouw Mulder te zien gaf. Mej. Klein was hierin, als ik het zeggen mag, veel te «fatsoenlijk». Ik lees tusschen den Franschen tekst de aanwijzing: *Il (le chemineau) l'étreint et la baise longuement sur la bouche.* En dan begint Toinette te spreken, *encore à demi pâmée et se reprenant peu à peu.* Wie heeft van zoo iets bij de Toinette van mej. Klein ook maar een flauw vermoeden gehad?

De tegenstelling werd volkomen gemaakt door het spel der anderen, de beide zwervers, waarover nader, uitgezonderd. Mevrouw Beersmans, de Toinette der vier volgende bedrijven, declameert, heerlijk, dramatisch en het kan haar als ze in vuur is, niets meer schelen of ze een boerin moet voorstellen of een dichteres, wat Richepin hier en daar in zijn stuk blijkbaar ook niet schelen kan. Mevrouw Mulder tracht ook in de meest ongewone momenten, boerin te blijven en waar haar dit gelukt, lijdt de declamatie eronder, b.v. van de mooie strofe: « Maar zeg hun toch.... »

Evenzoo de waard en de boer voor de herberg in het derde bedrijf. Tivoli maakt er een jolige dronkemanspan van, allervermakelijkst door Warmelo en Mulder gespeeld; maar o wee, wat hinderen nu de verzen! In den Grooten Schouwburg maakt die passage geen indruk, maar men stoot zich daar ook niet aan het rijm. Den ouden boer François heb ik van den heer Frits Bouwmeester met meer genoegen gezien dan van den heer de Vos, die zich een eerwaarden Mozes-van-Michel-Angelo-kop gemaakt had; alleen de horentjes ontbraken!

Men zou de vergelijking nog verder kunnen trekken. Ik wil haar in het voorbijgaan even toepassen op de twee vertalingen.

Die van Tivoli was van Antonio. Het kwam mij voor dat de vertaler getracht heeft letterlijk over te zetten. Dit is een opvatting, die goed te verdedigen is. Maar zij maakt de Hollandsche verzen niet vloeiend

en den zinsbouw gedrongen. Ik vraag mij af (mijn verontschuldiging als ik de Hollandsche verzen niet geheel juist neerschrijf; ik citeer ze uit het hoofd) of :

Ma Toinette a vécu de façon méritoire,

niet minder deunachtig vertaald moet worden dan door :

Toinette heeft geleid steeds een voorbeeldig leven ;

en :

Tiens ! Nous irons demain, en ville, faire emplette.
D'un joli meuble,

niet vloeiender dan door :

Kijk, morgen gaan wij naar de stad om daar te koopen
Een mooie kast...

Dit alles is meer getrouw vertaald dan mooi. Wel viel mij op dat de korte zinnetjes, de korte vragen en antwoorden in den dialoog, meer makkelijk en natuurlijk gaan. Maar het vers hindert in deze vertaling wel dikwijls.

Anders heeft, naar het mij voorkomt, de heer Baarslag zijn taak opgevat, wiens diensten de Groote Schouwburg had ingeroepen. Deze heeft zich blijkbaar, als de Fransche woorden hem te machtig werden, in den zin der verzen ingedacht en dan nieuwe eigen verzen gemaakt. Dit is zeker gemakkelijker en minder conscientieus ; maar voor het gehoor is het aangenamer. En soms heeft de heer Baarslag zeer gelukkige vondsten gedaan. Als de zwerver in het vierde bedrijf boer Pierre met zijn tooverliedjes bang maakt, dan klinkt veel mooier dan de woordelijke vertaling van :

Le j'teu d'sorts a passé par là...,

het refrein van den heer Baarslag :

De booze hand is er over gegaan.

En zoo is er meer moois in, al heeft hij ook soms zijn rijmwoorden niet goed gekozen (driemaal rijmt : oogenblikken op : snikken, bikken enz.) Met de vertaling van den laatsten regel behaalt Antonio juist door zijne nauwgezetheid een besliste overwinning. Zij luidt :

Et toi, suis ton destin ! Va Chemineau, chemine !

Wie gevoelt niet het mooie van die klanken- zin-herhaling : *chemineau, chemine ?* Baarslag laat haar verloren gaan in zijn :

... Kom zwerver, weer op 't pad !

Maar Antonio, den dichter getrouw, heeft haar behouden :

... Kom zwerver, ga weer zwerven !

Doch ik zou te lang worden en ik moet nog spreken van de beide zwervers. Hier kan ik de vergelijking die mij tot nog toe gediend heeft, niet meer gebruiken. Ook de heeren van Zuylen en Erfmann zijn geheel anders ; maar ik zou willen zeggen ânders anders dan de overige « concurrenten. » Van Zuylen heeft zich blijkbaar geheel op zijn Fransch voorbeeld geïnspireerd, dat hij navolgt met lofwaardige soberheid. Hij is een vroolijke, onbezorgde zwerver, met gemoedelijke vlagen, en gewetenswroegingen die weer voorbijgaan. Met zijn zoogenaamde tooverkunsten neemt hij zich niet *au sérieux* ; hij maakt boer Pierre b. v. doodsbang en geeft tegelijk in figuurlijken zin knipoogjes aan het publiek : wat heb ik 'm beet ! In 't laatste bedrijf, als hij weer den weg opgaat, heeft hij 't land, is hij zelfs bedroefd en wordt heel gevoelig over het liedje van de Kerstkinderen, en met «*les bras levés dans un grand geste lyrique,* » gelijk Richepin hem voorschrijft, staat hij in de deur en wandelt dan het prachtig door de maan beschenen sneeuwlandschap in. Maar al is hij een dag ouder, een paar lustige avontuurtjes en een goed huis na een zwaren tocht en hij zal zich van de familie François niet veel meer aantrekken.

Dit alles was heelemaal van Zuylen en daarom was het zoo goed. Maar Erfmann, met zijn romaneske opvatting, was mij toch niet minder lief. In Erfmann's spel sprak duidelijker de drang naar het zwerven, het fatalisme van den wandelenden jood ; van Zuylen was bovenal dol op den grooten weg en al het heerlijke dat de vrije natuur hem aanbood. Van Zuylen *vond het vervelend* om op een stoel te zitten ; Erfmann *werd voortgedreven* [illegible] gezet had. Erfmann nam het dan ook wèl ernstig op met zijn duivelskunstenarijen tegenover maître Pierre. En terwijl van Zuylen ten slotte betrekkelijk welgemoed wegstapte in den klaren tooneelnacht, sprong Erfmann door het kleine deurtje der hut, alsof een geest hem bij de kraag had, de zwarte duisternis in.

Voelt men wel dat hier geen vergelijking past ? Beider spel gaf heerlijk genot, maar was zoo volkomen verschillend. Momenten die van den een geheel niet troffen, bleven van den ander lang in het geheugen hangen. In het derde bedrijf bijvoorbeeld. Het tooneel was in den aanvang vol van van Zuylen's lustigheid, die de drinkende boeren en de waardin en het heele publiek inpalmde. Dat deed Erfmann toen niet. Maar o het verrukkelijk moment als hij in datzelfde bedrijf, met zijn mooie stem zingend het lied van den Franschen wijn, zijn zoon Toinet om den hals valt en de stem ineens breekt in een snik....

Onze beide tooneelgezelschappen hebben den winter goed begonnen.

21 October. PAVIDUS.

Sarah Bernhardt in Phèdre.

Te oordeelen naar de wijze waarop de critiek zich uitlaat over Sarah Bernhardt's vertolking van Phèdre tijdens hare laatste tournée in Nederland, moet de beroemde artiste, niettegenstaande haar talent bewondering wekte, geen onbetwiste goedkeuring verworven hebben wegens hare opvatting van deze rol.

Aan het artikel van de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* ontleenen wij het volgende :

Velen in ons land denken bij Phèdre terug aan Agar. Was deze meer de Phèdre van Racine)? Waarschijnlijk wel. Maar wat deert dit ons, zegt go ? Wanneer men Racine's voorrede leest, wat hij schreef van de zedenmeesterspliehten die rusten op *tout homme qui travaille pour le public*, en de memorie van zijn braven zoon, die bij de verpoëlijking der passie in Phèdre zelfs te pas bracht zijns vaders relaties met Champmèlé, en men denkt daarbij aan al den strijd, toentertijd om het tooneel gestreden, dan ziet men vóór zich zéér sterke menschen, die toch wèl wisten wat passie was, maar inderdaad hun tâál grif kuischten. Van passie als een hellevuur wordt in het werk van Racine gesproken. De kunst van onzen tijd, echter, wil niet spreken van de dingen, zij wil de sentimenten zelf. De schilder geeft geen afbeelding : hij geeft het sentiment van het landschap. De schrijver deelt geen gevoelens mee : in zijn woorden branden deze. Branden moet ook de passie in de moderne tooneelspeelkunst. En daarbij komt dit nog zuiverder- *moderne* — de rijkste nuanceering.... Hoe nu, hoe zóó een kunst te geven in de alexandrijnen van Racine ? Sarah Bernhardt heeft het willen doen. Zooals zij, tot den fatalen dag dat Sardou zich aanbood met pasklare werken, alles dwong naar haren wil, zóó heeft zij Racine's verzen gedwongen. En het is een triumf te-meer geweest van haar souverein vermogen. Zoo geestdriftig is haar vermogen bewonderd, dat Phèdre op den achtergrond raakte ; minder Phèdre werd bewonderd, dan Phèdre's dressuur door Sarah Bernhardt.

Als *dresseur* is zij niet meer gansch de oude. Vooral het oog mist het alvermogen... Men zag nu wel telkens weer de Phèdre, en Sarah geenszins steeds meesteresse.

Het wisselde alles te veel — ook door de zoo verschillende opvattingen van de medespelers, die volstrekt niet weg te cijferen waren. De groote scène tusschen Thésée en Hippolyte b. v. was lang niet mis, hoe rooverhoofdmanachtig Thésée ook veelal deed. Hippolyte (Deval) was juist zeer ingetogen, zoo *klassiek* als men thans nog maar denken kan. Het professioneele op-en-neer-laten van de borstkas daargelaten, speelde Deval, met zijn mooie, *klassieke* masker, in edelen, hoogen trant. Hoe vloekte daar de koning mede, en hoe sentimenteel was Théraméne. En wat een moderne pracht van decors !— Maar juist dit, dat er, behoudens de dictie [illegible] in het snel van allen vlot te waardeeren, doch dat het niet sloot om de Phèdre heen, deed aan den indruk van Sarah's spel nog nieuwe schade. —

Zullen wij nu hun die niet tegenwoordig waren mededeelen, hun die wel waren opgekomen in de herinnering brengen, welke *gedeelten 't schoonste* waren ? Waartoe, niet waar ? De bekoring, 't gevoel dat-het-altijd-Sarah-nog-was, begon al, to n in het eerste bedrijf zij plukte aan oleandertakjes, zoo echt eene languissante moderne, zoo heelegaar niet wat voor ons bewustzijn *Grieksch* is. Er de bewondering voor zulke momenten op zich zelf heeft kunnen stijgen tot den einde. Géén groot fragment, echter, of er kwamen passages, waar men l'*effort* te duidelijk zag of hoorde. Prachtig van teerheid en tragische souplesse was III, 2 :

O toi, qui vois la honte où je suis descendue....

Behoeft het trouwens gezegd, dat, zoo Sarah niet vermoent met de moderniteit harer tegenwoordige kracht het alexandrijnen-karakter van Racine's stuk te overwinnen en dit zich op haar spel dus wreekte, — de verzen, hoe ook qua inhoud staàg door haar geslagen, toch altoos in volledige schoonheid van rhythmus vloeiden van haren mond ?

En nu veel strenger, de heer Rössing in het *Nieuws van den Dag* :

Zij heeft het in kleinigheden en bijwerk gezocht en niet gevonden. Zelfs de monteering was verkeerd. Door het te vele, ontbrak er ieder gevoel van rust. Wat onnoodigheden stonden er niet op het tooneel ! Voor de mise-en-scène der eerste vertooning van Phèdre te Parijs in de 17e eeuw, werd niets anders gebruikt dan een paleis en een stoel voor het begin.

Een vurig beoefenaar van kunst en letteren schrijft me over Sarah's Phèdre : « Zijt ge ook niet van meening, dat als men spreekt van « trépas, hymenée, siége, enz., — dus in een klassiek (pseudo-klassiek) drama optreedt, men niet op zijn buik moet slaan, gelijk Sarah deed, als men 't woord flanc uitspreekt, en een roffel op zijn borst moet slaan als men spreekt van zijn cœur.

Phèdre heeft Sarah te Parijs het eerst gespeeld 21 Dec. 1874. Toen reeds heeft men haar in die rol niet onverdeeld schoon gevonden. Een der begaafdste Fransche critici oordeelde destijds over haar : «Quand il s'est agi de rendre les scènes de violence, Mlle Sarah Bernhardt s'est emportée au delà des limites que lui prescrivait l'exiguité de ses forces physiques et surtout la portée de sa voix, qui, surmenée, devient d'une sécheresse aigue et ne traduit plus qu'imparfaitement les expressions de l'artiste. »

In « La dame aux Camélias, » waarin hart en hartstocht wonen, is Sarah het beste gebleken.

Komt Sarah weder in Holland, laat zij met een geheel nieuw repertoire komen en ons bekoren met de vertolking van rollen als vroeger in Le Passant.

Heeft Sarah veel reden tot teleurstelling gegeven, de bewondering voor haar blijft.

INGEZONDEN.

Een nieuwe Schouwburg.

Waarde Heer Hoofdopsteller,

Bij het herlezen uws nummers van Zaterdag 16 dezer zie ik, dat in *Het Tooneel* geklaagd wordt over « die verwenschte (het woord is wel wat hard, vind ik), repetities van het Lyrisch Tooneel » in de achterzaal van den Schouwburg, op de dagen dat onze Vlaamsche dramatische artisten « stille » tooneelspelen vertolken.

Deze klacht is maar al te gegrond en werd reeds vele malen door het gansche publiek gedaan.

En steller van het artikel doet de vraag : « Is daar niets op te vinden ? » willende daarmede zeggen : « Is dat niet te verhelpen ? »

Het antwoord ligt bij de vraag, en het antwoord is :

« Ja, een nieuwen Schouwburg bouwen, waar het Lyrisch Tooneel alleen en vrij zich zou in bewegen, werken en leven. »

Dat en dat alleen, is het eenige redmiddel.

Het Stadsbestuur, te oordeelen naar verschillige verklaringen in den Gemeenteraad door den heer Burgemeester, door heeren Schepenen en Raadsleden afgelegd, schijnt er niet tegen te zijn een nieuwen Schouwburg voor ons Vlaamsch Opera daar te stellen.

Zeker, het is of liever het was nog met zekere aarzeling bezield, daar ons Lyrisch Tooneel nog zeer jong is en het ondervonden moest worden of het wel levensbaarheid had en zou voortbestaan. Maar thans mag alle aarzeling geeindigd zijn ; het Vlaamsch Opera is, dank aan de heeren Fontaine en Keurvels, met elk jaar vooruitgegaan en er mag van worden gezegd dat het zijne proefjaren met eer en roem doorworsteld heeft.

Het bestaat op vasten voet en *zal blijven* bestaan.

Langer dralen is derhalve niet meer mogelijk en de tijd is aangebroken om er aan te denken, het Vlaamsch Lyrisch Tooneel *zijn* eigen lokaal te verschaffen, en zoodoende het Nederlandsch Tooneel te verlossen van die zoogezegde « verwenschte » repetities.

Waar moet die Schouwburg staan ?

Ongetwijfeld in de nabijheid van dengene waar het Lyrisch Tooneel nu, men zou bijna mogen zeggen, « op logist ligt », tegen den dank van den bijzonderen inwoner.

Daar en niet elders.

Welnu, er wordt gemeld, dat weldra het koninklijk besluit zal verschijnen waarbij het Stadsbestuur gemachtigd wordt over te gaan tot de onteigeningen, noodig voor de verbreeding van de Leysstraat en de Meirplaats.

In den tijd heeft het Beschermcomiteit van het Vlaamsch Opera verzoekschriften naar het Stadsbestuur gezonden, waarin al de beweegredenen werden uiteengezet, die ondegensprekelijk bewezen dat daar de geschikte, de *eenige* plaats was om er een lokaal op te richten voor dit tooneel.

Zou voor dit Comiteit de gepaste tijd niet zijn gekomen, om nieuwe pogingen en stappen in die richting aan te wenden bij ons Magistraat ?

Ik denk ja, en het is daarom dat ik zóo vrij ben u deze regelen te sturen, om er zijne aandacht weer op wakker te schudden.

Het ijzer moet gesmeed worden als het heet is, zegt men. Nu, het ijzer gaat worden in het vuur gelegd. Men late dus het gepast oogenblik niet ontsnappen, om niet het verwijt te moeten hooren : « Waarom hebt gij niet eerder daar weer van gesproken ? Wij zouden er gehoor hebben kunnen aan geven Maar nu is het te laat. Het is spijt, doch *wij* kunnen er niet aan doen, het is *uwe* schuld. »

Des te meer is het noodig die stappen te hernieuwen, daar het geweten is dat de heer Schepen Van Kuyck op zijn plan der hoogergenoemde stratenverbreeding, dat door den Gemeenteraad werd aangenomen, eene plaats heeft aangeduid voor het desgebeurlijk bouwen van een nieuwen Schouwburg voor het Vlaamsch Opera.

Ik neem dus de gelegenheid te baat om te zeggen : « Handen op nieuw uit de mouw, Heeren van het Beschermcomiteit, en uwe vraag aan den Stadsraad herhaald, spoedig, eer het *te laat* zou kunnen genoemd worden.

Herinnert de Heeren van het Stadhuis hunne schoone woorden opdat deze *woorden* zouden *daden* worden.

Moedig gewerkt en *Het Tooneel* zal uit al zijne krachten in uw pogen terzijde staan en ondersteunen.

Gelief, waarde Heer Hoofdopsteller, aan deze regelen eene plaats in te ruimen en met mijnen dank, de verzekering mijner beste gevoelens te aanvaarden.

P. B.

Antwerpen.

Alhoewel het programma van Zondag ll. ons niets allernieuwst meldde, had het nochtans een goed gevulden Schouwburg uitgelokt.

Verloren Eer, tooneelspel in drie bedrijven, opende den avond en vond dan ook in 't algemeen een zeer goed onthaal. Het bestuur zal wel inzien dat het niet altoos

door groote spektakelvertooningen is dat ons volk zich laat inpakken en dat het zelfs heel wel een avond genoeglijk kan doorbrengen zonder kinderrooverijen, oplichtingen of wat ook.

Het publiek heeft des te meer vrede met zulken aard van stukken, die snikken, ja soms snokken uitlokken, wanneer zij gevolgd worden door iets van luchtigen aard, dat de droeve wolk verdrijven komt

Heel fijne beetjes hoeven het ook niet te zijn, in 't geheel niet! Zoo iets uit de heel gewone dagelijksche burgerskeuken, al is het dan niet al te kieskeurig bereid, met wal al te weinig zout en wat al te veel peper, als het maar aardig is en bijzonder als het aan allerlei opvattingen kan aanleiding geven. Ja, dan wordt er geknipoogd, men stoot zijn gebuur eens met den ellenboog aan, om te ondervinden of hij of zij het wel vat, en men praat en men lispelt onderceen en men legt alles anders, dubbelzinnig uit; men vindt het aardig, zeer aardig en men proest het uit in een lachen, een schaterlachen en dan wordt bij een ander gezegde dit zenuwlachen wèer onderdrukt zoodat er de tranen van over de wangen rollen. Wees verzekerd, na zulk een avond is het er oprecht *plezant* geweest en men zal dat stuk nog wel eens met Trien of met een ander komen zien.

In geenen deele was het mijn doel een zedepreek te gaan hooden; ik kan best wat hooren, doch ik houd van geene platneden. Daarom echter wil ik niet beweren dat het Zondag niet genoeglijk was in onzen Schouwburg.

* * *

Ware de heer De Tière verleden maandag aanwezig geweest, volgaarne had ik hem geluk gewenscht voor de voordeelige wijziging die hij thans aan het vijfde en laatste bedrijf van *Roze Kate* heeft gebracht.

Het drama ontknoopt zich nu na de ontzettende akte der smidse, in het gevang, waar de ongelukkige Everard op zijne terechtstelling wacht.

Jan Meerlo brengt een giftmengsel, dat hem van alle verdere pijnen zal bevrijden.

Everard weigert en wil tot het laatste zijn offerwerk, zijn boete volbrengen voor zijne twee misdadige broeders. Hij heeft volle betrouwen in Roze Kate en in hare liefde; ook is het hare liefde die hem kracht en moed schenkt.

Meerlo maakt hem nadien met eenige aarzelingen bekend hoe meineedig hij Roze Kate heeft zien handelen en hoe hij haar gisteren nog in de armen van een zijner broeders heeft betrapt.

De immer zoo gelatene, dichterlijke Everard ontvlamt, bij dit verhaal, in zulke ontzettende woede, dat hij Meerlo ten gronde werpt en hem als 't ware de woorden terug in de keel wil wringen.

Tot hiertoe is het bedrijf heel wel en waardig van de vorige. Jammer maar dat nu die rechters opkomen, vergezeld van Roze-Kate. En zie, in een oogwenk is alles geschikt: Everard is vrij verklaard. Hij omhelst zijn liefje en... zij zullen nu voorzeker trouwen en... of ze veel kinderen koopen dat meldt de historie niet.

De schrijver verschoone mij de volgende opmerking:

Mijns dunkens ware het beter geweest, indien Everard het doodend gift gedronken had, na het vernemen van dit ontzettend nieuws en nadat Meerlo hem nog eens, op zijn eer, op al wat hem heilig is overtuigd had. Slechts wanneer het te laat is, brenge Roze Kate hem de gelukkige tijding.

Dit was dan wel de waardige straf voor zijn twijfel aan hare liefde. Het treurspel zou mij dan meer volmaakt schijnen. Al het volk dat eens op de smidse woonde ware zóó verdwenen; slechts Roze Kate alleen bleve er over, heel alleen, zich thans nog enkel betrouwend op hem die, hoe onvrijwillig ook, de oorzaak was van die laatste en opperste ramp.

De opvoering was opperbest. Jammer dat die booze Jacob, wanneer hij gram is, zooveel van zijn woorden afbijt en u hierdoor, bij poozen, maar half op de hoogte stelt van wat ge gaarne zoudt vernemen.

Dit als een heel kleine opmerking. Voorts heeft dit slechte hart zich met de andere wèl gedragen. Bijzonder het tooneel in de smidse werd door mejuffer Jonkers en de beide broeders Janssens ontzettend en zoo goed als ooit gespeeld.

Het was dan ook niet te verwonderen dat dit verdienstelijk drietal tot driemaal toe werd teruggeroepen.

* * *

Het was eene zeer prijzenswaardige gedachte van onzen direkteur, na ons de twee vroegere Woensdagen *Muurbloempjes* en *Groote Stadslucht* te hebben gegeven de herneming voor *Mijn Papa 't Kamerlid* niet achterwege te laten. Het is immers met een waar genot dat men zulke stukken terugziet.

De heer Dilis heeft zich, in zijn alwetend dom personnage, als 't ware vereenigd. Nooit begreep hij zijne rol volledige dan bij deze vertooning; daarom ook verdient hij vermeld in allereerste plaats.

Zeggen dat Juffer Jonkers, mevrouw Dilis en mevrouw Bertrijn uitmuntend waren, zou ons slechts in herhaling doen vervallen. Voor den heer Laroche geldt dit ook, alhoewel hij ons meer verstrooid scheen dan naar gewoonte.

De heer Bertrijn beviel ons eveneens; men kon merken dat hij ditmaal het stuk meer meeleefde. Het scheen ons ook, en dit bestadig ik met vreugde, dat hij zich moite gaf om zijn al te schoolsche uitspraak weg te laten. Hiervoor alleen nog wensch ik hem in 't bijzonder geluk.

Ik vergat ook nog mevrouw Lemmens, die van de rol van mevrouw van 't kamerlid een heel eigenaardige, wel ietwat te perkamentkleurige type heeft gemaakt.

Ik ken bitter weinig van damesmode. Het is wellicht om die niet zoo eenvoudige reden, dat het toilet van mevrouw het kamerlid mij niet te best beviel; het *scheen* dan toch voor een huiskleed, nog al hoog kleurig. Midden al die hedendaagsche lieve damestoiletjes scheen mij dit niet al te modern. Nu, ik weet niet ..

Ik ken bitter weinig van damesmode.

F. V. L.

Lyrisch Tooneel.

DE VRIJSCHUTTER, van Weber.

Een goede opvoering van den Vrijschutter telt bij de vrome muzieklieflhebbers als een geluksdag in 't leven. Dat werk deed er zoovelen het brein opengaan voor reine melodie; hoevelen was het eene *sturm- und drangperiode* in de ontwikkeling van den smaak!

En voor wie geniet en kan, hoe heerlijk een gelegenheid wordt ertoe door Weber's meesterwerk gegeven! De zonnige dagen der kindsheid, met hun ongekunstelde deuntjes, uitingen van onbezorgde stonden, komen terug; zij voeren ons mèe en doen ons nog eens herleven de zalige dagen waarin een eerste liefde in ons hart kwam wonen.

Dat de opvoering van verleden Zaterdag ten volle deze schoonheden deed uitkomen durven wij niet beweren! Wèl speelde het orkest als een orgel zoo juist; wèl waren de kooren frisch en flink; maar de debuteerende tenor, de heer Van der Stappen, die in het eerste bedrijf toejuiching uitlokte na zijn groot aria, werd zwak in het tweede bedrijf, en deed den prachtigen tweezang niet tot zijn recht komen. Blijkbaar stond hij onder den indruk van het debut, en wij hopen dat het ons bij eene volgende gelegenheid gegund zij voordeeliger over hem te spreken. De indruk was thans dat hij eene aangename stem heeft, en speler is, hoewel overdreven en gansch niet in den stijl waarin Weber's werk dient voorgedragen.

De nieuwe lichte zangeres, Mejuffer Kamphuyzen, heeft een welverdienden bijval behaald; voortreffelijk heeft zij de rol van *Antje* gezongen. Zij hoede zich echter voor overdrijvingen en *lappen* als haar « c'est ça! » die op een lachbui onthaald werd.

Indien nu de Heer Van der Stappen zijn schade inhaalt, zal ons lyrisch tooneel, door de nieuwe elementen, een gezelschap wezen dat waardig de meesterwerken zal vertolken die op zijn repertorium staan.

* * *

Wij vinden in het uitmundend weekblad: *Het Weekblad voor Muziek van Amsterdam*, de volgende boutade van Ernest Closson:

Een geduldig genealogist heeft getracht de bloedverwantschap tusschen de hoofdpersonen uit Wagner's *Nibelungen* na te gaan en komt tot de volgende feiten: « Ten eerste moet opgemerkt worden dat Siegmund en Sieglinde, kinderen van Wotan, d. w. z. broeder en zuster, samen huwen. Hierdoor wordt Wotan, hun vader, de schoonvader van beiden, en Brünhilde, hun zuster, wordt hun schoonzuster. Deze laatste wordt, door Siegfried, den zoon haars broeders, te trouwen, niet alleen de zuster, de schoonzuster, de nicht en de schoondochter van de beide partijen, maar de nicht en de schoondochter van haar vader, wiens neef haar eigen man nu geworden is. Siegfried wordt door de dochter van Wotan gehuwd te hebben, de schoonzoon van zijn grootvader. De held maakt de situatie nog ingewikkelder door Gutrune te trouwen, want daardoor wordt hij zijn eigen broeder; Gunther wordt zijn zwager en deze wordt de zwager van Brünhilde; daarenboven is Siegfried, daar hij eerst de echtgenoot der Walküre was, de zwager zijner tweede vrouw Gutrune. »

* * *

In een entreflet, in « La Chronique » verschenen, vinden wij dat de Heer Blockx zou verklaard hebben dat, *dit jaar ten minste*, « Herbergprinses » aan het Lyrisch Tooneel voorbehouden blijft. Wij kunnen niet gelooven dat die woorden van den Heer Blockx komen.

Zoolang èn Lyrisch Tooneel èn Koninklijke Schouwburg tegenover elkander staan is het plicht van elken Vlaming dat hij eigen kunst eerst steune. Het lijdt geen twijfel dat het slechts met nevenbedoeling is dat men zou trachten dit Vlaamsch werk aan het Lyrisch Tooneel te ontvreemden.

* * *

Onderhandelingen zijn reeds aangeknoopt met het Stadsbestuur tot het bekomen der noodige schermen voor het opvoeren van « de Koningin van Saba » van Goldmarck.

De Beiaardspeler van Brugge het lieve zangspel van Albert Grisar, komt binnen kort weer voor het voetlicht. Het stuk werd voor de eerste maal vertoond op 13 Februari 1897, en kwam sindsdien niet meer voor.

E. M.

Brussel.

ROZE KATE.

Het is zeker lofwaardig werken te hernemen zoo verdienstelijk als de nooit volprezen *Roze Kate* van Nestor De Tière. Maar dergelijke pogingen sleepen verplichtingen na zich, namelijk die van den geest van het werk bij te blijven, te eerbiedigen.

Wij noemen het een hoofdgebrek wanneer de spelers, onder voorwendsel van het stuk te « verbeteren », te volledigen of nader toe te lichten, den personen woorden of zinnen in den mond leggen, ten allerminste overtollig en onsamenhangend, zoo niet onverstaanbaar of lachverwekkend. Dat was het gebrek dezer vertolking van *Roze Kate*, in zulke maat zelfs, dat van de vroegere vertolking haast geene andere figuren onveranderd en onverminderd recht bleven dan die van Matheus Dirix en Everaert, de eerste door M. Edm. Hendrikx, en, vooral, de tweede door M. Arth. Hendrikx, op eene onberispelijke, meesterlijke wijze en met een waar besef van toestanden en karakters weergegeven.

Maar wat gewordt er van de naïeve Roze Kate in de twee eerste bedrijven? Waar blijft die eenvoudige, onwetende, argelooze boerenmeid? Is het die bevallige, fleemende juffer in operettekleedij en met ringen aan de vingers, die vruchteloose pogingen doet om zich kinderlijk voor te doen en er slechts in gelukt van artificieel behaagzuchtig te wezen! Kan er naïefheid schuilen onder die gemaakte manieren, onder die valsche liefkoozingen, onder die aanstootelijke nufferij?

Neen, de kinderlijke, gemoedelijke Roze Kate weet Mev. Julia Cuypers niet weer te geven, maar de beurtelings onstuimige liefdevolle, schijnbaar valsch verleidelijke, wreed-wanhopige vrouw van de andere bedrijven blijft steeds in Mev. Cuypers met dezelfde drift, met dezelfde aandoening voortleven.

M. Marcel Myin, die de rol van Jacques vervulde, heeft verdienste, talent zelfs, en bezit, daarenboven, een bijzonder helder organen dat hij op verstandige wijze gebruikt. Hij diende evenwel, veel meer soberheid te leggen in zijn spel, veel min melodramatische beweeglijkheid in de gelaatstrekken; dit laatste is vooral gevoelig in de scène van het tweede bedrijf waar de moord besloten wordt, alsmede in de scène met Oom Cornelis, die juist door dat gebrek aan soberheid alle belang verliest.

Is het ook eene Hollandsche *verbetering*, al de bedrijven onder den vorm van levende tafereelen te sluiten?...

En zijn het ook *verbeteringen*, bijvoegingen, of wijzigingen in den aard van de volgende, onder meer uitgekozen:

In het tweede bedrijf:

Roze Kate, uiterst vriendelijk tot oom Cornelis: *Goeden dag, oom Cornelis!...* waarop oom Cornelis zegt: *'t is precies eene zwarte kat*, en Jacques, tot elkeens verbazing eenen stoel dreigend tegen Roze Kate opheft.

Jacques tot Simon: *Haal een strooihalm, als Oom Cornelis het u zoo vriendschappelijk vraagt.*

Dezelfde tot den zelfden (bij het weggaan, nadat de moedermoord besloten werd): *Ik heb een plannetje beraamd: Kom boven op mijne kamer, ik zal het u uitleggen.*

In het vierde bedrijf:

Jacques: *Nu zijn wij met ons tweeën, en als ik hem morgen den kop omdraai, dan ben ik alleen.*

Zijn die « verbeteringen » wel onontbeerlijk?...

J. VERBEECK.

Briefwisseling.

De heer Toussaint, wiens stuk *Warwick* in ons voorgaand nummer door onzen Brusselschen correspondent werd veroordeeld, zendt ons eenen brief dien het ons spijt niet te kunnen opnemen. Wij geven akte aan den heer Toussaint van zijn protest tegen hetgeen hij noemt de « afbreking » waarvan hij in ons blad het voorwerp is geweest, doch het is ons niet mogelijk in deze kolommen eene polemiek te laten openen, welke voor geen onzer lezers het minste belang oplevert, daar zij met het tooneel en de letteren heelemaal niets te maken heeft, en uitsluitend over persoonlijke zaken loopt.

Wil onze geachte briefwisselaar door eene ontleding van zijn stuk bewijzen, dat het niet zoo onbeduidend is als de heer Verbeeck beweerde, gaarne zullen wij aan zijn proza een plaats vergunnen. Tot personaliteiten kunnen wij echter de hand niet leenen.]

Was de critiek van den heer Verbeeck te streng, partijdig of overdreven?... Volgens den heer Toussaint wèl. De Redactie is niet in de mogelijkheid daarover een oordeel te vellen. Wij laten de verantwoordelijkheid der ons toegezonden critieken over aan onze correspondenten, daar wij niet bij machte zijn de juistheid of de gegrondheid hunner beoordeelingen te controleeren, althans wanneer het geldt de bespreking van stukken die wij niet kennen, of van vertooningen die wij niet hebben bijgewoond.

De heer Toussaint beweert dat er tegen hem een kabaal op touw is gezet. Of het waar is weten wij niet; maar de heer Toussaint zal ons wel gelieven te gelooven, wanneer wij hem de plechtige verzekering geven dat de Redactie van *Het Tooneel* aan deze vermeende kabaal volkomen vreemd is, en niet voornemens zich ook in welk kabaal ook te laten inlijven.

Aangenaam is het ons integendeel te vernemen, dat de heer Toussaint zich door de afkeurende critiek volstrekt niet laat ontmoedigen, en spoedig een nieuw werk zal

laten opvoeren. Indien er tegen hem een kabaal bestaat, welnu, hij trachte haar te ontwapenen door steeds beter werk te leveren.

Het publiek is en blijft toch ten slotte de eenige rechter.

Wij ontvangen eveneens eene postkaart, onderteekend door den Heer Van Hoovenar namens eenige makkers, om protest aan te teekenen tegen het artikel van onzen Brusselschen modewerker. De bewoordingen van het schrijven zijn niet van aard om het in het blad te laten verschijnen.

Van den Belleman.

Emiel Wambach, de gunstig gekende Antwerpsche componist, schrijver van *Yolande* en van *Mellusina*, heeft bepaald aangenomen muziek te zetten op het libretto van onzen geachten confrater Paul Billiet, waaraan, onder het motto: « Hartstocht voert tot alles », eene eervolle melding werd toegekend in den laatsten wedstrijd van tooneelletterkunde, uitgeschreven door de stad Antwerpen. Bedoeld stuk, dat nog geen bepaalden titel draagt, is een groote opera in 4 bedrijven.

Naar het oordeel van bevoegden, die het gelezen hebben, moet het vol sceniek effect zijn, en bijgevolg een dankbare tekst voor de muzikale bewerking opleveren.

Zijn Eer, van Gust. De Lattin, waarvan wij reeds hebben aangekondigd dat het ter studie ging in den Nederlandschen Schouwburg van Antwerpen, is thans geroleerd. Wij mogen dus de opvoering al spoedig te gemoet zien.

Henry Luyten is volop bezig met het levensgroote portret van Frans Van Doeselaer te schilderen, welk kunstwerk aan den bestuurder van den Antwerpschen Schouwburg zal aangeboden worden tijdens zijn gouden jubelfeest, op 11 November aanstaande.

Vrienden van den jubilaris, die in de gelegenheid waren Luyten's werk te bezichtigen, verzekeren dat het, hoewel nog onvoltooid, reeds treffend is van gelijkenis.

Pompeia, sedert zoovele eeuwen begraven onder de asch van den Vesuvius, is eindelijk toch weder in volle daglicht verrezen.

Wanneer zal het gelijknamig lyrisch drama van Paul Billiet ook eens opstaan van onder het stof, waarmede het zeker al moet bedekt zijn in de portefeuille van Meester Peter Benoit, die er de muziek op maakte?

Opmerkelijk is het dat, zonder uitzondering, de Antwerpsche bladen de opvoering van *Lohengrin* door ons Lyrisch Tooneel loven, en de opvoering in den Koninklijken Schouwburg niet al te vriendelijk beoordeelen. Waar blijven nu de uitdagende artikels der Franschgezinde pers?

Door de Noord- en Zuid-Nederlandsche Operavereeniging, directie De Groot, zullen in den loop van het begonnen tooneeljaar, de volgende oorspronkelijke opera's op het repertoire gebracht worden: *Brinio*, van S. van Milligen; *Bellida*, van G. F. de Pauw; *Helga*, van K. Ph. Mönch; *Melaenis*, van Gottfried Mann; *De Roos van Dekama*, van W. Landré.

Door eene indiscretie weten wij dat onder de geschenken die aan den Directeur Van Doeselaer zullen aangeboden worden eenige doosjes De Beuckelaer's hoogfijn Cacaopoeder zullen zijn.

PLAKBORD.

ANTWERPEN. — Schouwburg « El Bardo ». Maatschappij « De Klauwaarts ». Maandag 1 November, **Een Beroemd Proces**, beroemd drama in 6 tafereelen van d'Ennery en Cornon. Tot slot **Bal**.

BORGERHOUT. — Lokaal « Kaitenhof » Lammekensstraat. Toon- Tooneel- en Letterkundige Maatschappij « Euterpia ». Zondag 31 October 1897 hulstrijk tooneelkundig avondfeest, bestaande uit: **Elza**, drama in 4 bedrijven door N. De Tière, en **Een Onweer**, blijspel in 1 bedrijf door H. Melis.

HAMME. — Tooneelmaatschappij « Trouw aan Kunst ». Lokaal « St. Cecilia ». Kerkstraat. Op Zondag 14 en Maandag 15 November, prachtige vertooning van **Bloemeken**, drama in 3 bedrijven door N. De Tière en **Het Schoonste Meisje van Hamme**, operette in 2 deelen.

ELDORADO VAN ANTWERPEN.
Alle avonden Koninklijk Concert.

Antwerpen.

Nederlandsch tooneel van Antwerpen

PALJAS

Drama in 5 bedrijven, naar het Fransch.

Paljas, bijgenaamd Belphégor, de hr	Van Keer.
De Hertog de Montbason, (Edellieden,)	Van Cauter.
De Ridder de Rollac, (Edellieden,)	P. Janssens.
De Groot-Baljuw de Courgemont, (Edellieden,)	Devos.
De Burggraaf Hercul, (Edellieden,)	Van d. Bosch
De Graaf de Castel Blangy, (Edellieden,)	Devos (zoon)
De Vidame d'Arpignol, (Edellieden,)	Cesar.
De Command. de Puffières. (Edellieden,)	Delthaye.
Beaumenil,	Leurs.
Duperron,	Babusiau.
Grelu,	Geurts.
Jan Josson,	Thees.
Grain d'amour	Antoons
Een geneesheer	Leurs
Een bediende	Degroot
Magdalena, vrouw van Paljas	Mev. Verstraete
Jacquinet, hun zoon	Bertrijn
Jeanne, hun dochter	j. Juff Barbiers
Nine Flora, danseres	Mev. Verstr. Dr.
Mej. de Vermandois	Gorlé
Catharina	Lemmens
Anastasia	Mej. Vergult
Fanny	Plasmans
Florine	Wagemans

DE BEDELARES VAN St. SULPICE.

Goost nieuw drama in 10 tafereelen

PERSONEN:

Gilbert Rollin	MM. Lemmens.
De abt d'Areyus	Van Keer.
Lucien de Kernoël	W. Janssens.
Servais Duplar	Laroche
Gastou Deprety, onder den naam van Georges de Grancey,	Bertrijn
Mer Richard,	Van Rijn
Dokter Bordet,	Van Cauter
Marcel,	P. Janssens
Dokter Germain	Devos, vader
De Chef der Veiligheidspolitie	Morrens
Een bedelaar	Antoons
Paul Rivat,	Cauwenbergh
Een tweede bedelaar,	Van den Bosch
Een lanteernopsteker,	Dela Haye
Een visscher,	Babusiau
Een knecht,	D. vos, zoon
Henrietto Rollin,	Mev. Marie Verstraete
Marie Blanche,	» Dilis
Rose,	» Dilis
Jeanne Rivat,	Mej. Elisa Jonkers
Véronique,	Mev. Gorlé
Georgette,	Talboom
Marguerite,	Vergult
Een ziekenoppasser,	Janssens

Werklieden, werkvrouwen, enz.

Nederlandsch Lyrisch Tooneel

Lohengrin

Zangspel in 3 bedrijven van Wagner

Hendrik duitsche koning	MM. H. Fontaine
Lohengrin	L. Leysen
Hertog Godfried	» »
Frederik van Telramund	C. Piens
De Herant des koninge	G. Van Elsacker
Elsa van Brabant	Mej. C. Duyse
Ortrude	A. Van Elsacker

Vier edelknapen des konings, Saksische, Turingsche en Brabantsche edelen, edelvrouwen, edelknapen, mannen, vrouwen, enz.

De Beiaardspeler van Brugge.

Zangspel in 3 bedrijven en 4 tafereelen

Mathias Claes, oud beiaardspeler van Brugge	MM. Fontaine
Willem, officier in spaansche Dienst	Berchmans
Don Juan d'Hermosa, gouverneur van Brugge	Judels
Van Bruck, neef van Mathias, tavernier	Van Aerschot
De Nikker, oud inquisiteur in dienst van Don Juan	Tokkie
Olivier Storce, vlaamsch officier	Van Elsacker
Marin van Brabant,	Mej. Persoons
Béatrise, dochter van Mathias Claes	Van Elsacker
Meibloem, nicht van Béatrice	Kamphuizen

W. Koopal & Co
Agentschap voor aankondigingen
64, Provinciestraat (noord), Antwerpen
AANPLAKKING EN UITDEELING VAN DRUKWERKEN IN BELGIË, HOLLAND EN DUITSCHLAND
IN 24 UREN.
HONDERD VOORBEHOUDEN PLAATSEN TE ANTWERPEN VOOR HET AANPLAKKEN
SCHRIJVEN VAN ADRESSEN op banden en briefomslagen voor alle beroepen. — Onder band doen. —
Aankondigingen op muren. | Verhuring van draagborden en wagens

Het Oud SCHOENTJE
Gemeentestraat, 27
aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.
Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoenen.

worden de goederen afgehaald en te huis besteld.
Op aanvraag
Men gelast zich met het Verwen, Degraisseren Droogen, op ijn nieuws wasschen van alle soorten van stoffen.
STOOMVERWERIJ
Gustave VAN TIGGELEN-GEERTS
REYNDERSTRAAT, 41. (tegen de Groenplaats) ANTWERPEN.
Bijhuizen: Groenteplaats, 12 & Diepestraat, 79.
Inrichting van wasschen en Cremeeren van Storen en Gordijnen
Dekens en gewatteerde Spreijen, Handschoenen, Plumen, enz.
Gematigde prijzen en Onmogelijke Concurrentie.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN
Huwelijkstuilen, Bloemkoven in allen aard, enz. enz.
Mlle L. LAMBOTTE
Kronen voor Concerten en Begrafenissen
ARTIEKELS VAN PARIJS
Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.
Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

ELIXIR D'ANVERS
FIJNE LIKEUR
TENTOONSTELLING
AMSTERDAM 1895
EEREKRUIS
hoogste belooning
Medalje H. M. de Koningin
BORDEAUX 1895
GOUDEN MEDALJE
Eerediploma
door de hooge jury toegekend.

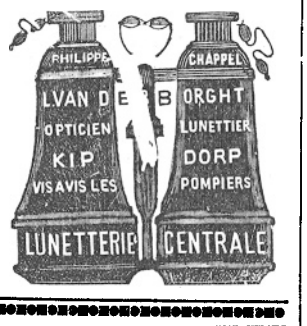

Handschoenen fabriek.
Handschoenen op maat op 3 uren — Kosteloose en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve-zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.
VAN STEENKISTE
oud huis Berbigette.
33, GROENPLAATS, 33
ANTWERPEN.

CAFÉ TIPO-TIP
Carnotstraat, 11, Antwerpen.
Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

VERHUIS WAGENS van af 1.50 tot 3.— fr. per uur. — Grootte naar believen tot 8 meters toe. — CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk. Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS, Kunstlei, 74, Hoek van Hopland. Grooten keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675, enz. onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

Gustave FAES
25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.
MUZIEK
Snaarinstrumenten in allen aard
Métronomes, Diapasons, enz.
Echte Napolesche en Fransche SNAREN
MUZIEKPAPIER
Abonnementen tot het lezen van partitiën.
Uitsluitelijke Verkoop van Snaren instrumenten eigenhandig vervaardigd van RICHELME van MARSEILLE
Collin Métrin van Parijs
Mangenot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25
VERKOOP PER
Abonnement
A LA BONNE SOURCE
Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.
Te koopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.
Meubelen in allen aard, enz., enz.

IN DEN GOUDEN SLEUTEL
Guillme OOMS
KLAPDORP, 39. ANTWERPEN.
HORLOGIEMAKER & GOUDSMID.
MAGAZIJN VAN
Schouwgarnituren in alle soorten en aan alle prijzen.
Gouden en zilveren Horlogiën, Juweelen, Goud en Zilverwerk.

MUSIKAAL GESTICHT
LEYTENS-VAN DEN BERGH
KUNSTLEI, 10
Pianolessen, Solfège, Théorie en Harmonie
BIJZONDERE LESSEN
Heropening der cursussen van af 15 September.

Geen kale hoofden meer.
Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Jonkley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende lewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.
Te verkrijgen: De Beul, Antwerpen, Puls, Kolander plaats, Gent. Van Meikebeke, Mechelen. Nolf, Merzem en bij de bijzonderste apothekers des lands.
Flesschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.
Eenig depot: VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen
Gebreveteerd.
Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

Brood- & Banketbakkerij
GUSTAAF KURTEN
GEMEENTESTRAAT, 51
Schuins over de Zoologie.
Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz. Worstenbrood.
Bekroond met de gouden medalje in de Wereldtentoonstelling van 1894.

CRIÉE CENTRALE
Huis gebroeders DE WYNGAERT
VAN ERTBORNSTRAAT,
Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades
Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds
Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalf-, Schapen- en Verkenvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Antw. Drukk. Ch. Thibaut Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag, 6 November 1897. Eerste Jaargang (Nieuwe reeks). Nr 6.

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers: voor Noord-Nederland: J. Vriesendorp voor Zuid-Nederland: A. Cornette. — Secretaris: H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Nieuwendijk, 235, Amsterdam,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

EEN TOONEELSCHOOL te Antwerpen.

Wij zijn partijgangers van het tooneelonderricht. Wij meenen, dat er veel kan geleerd worden aan jongens en meisjes, die zich wijden aan het tooneel. Men denke echter niet dat wij een tooneelschool aanzien als een tooneelfabriek waar men de *jeunes-premières* of de karakterrollen, op grootte en breedte maakt volgens verlangen van den klant. Niets is minder waar, of niets is minder mogelijk, dan van de eerste de beste ledepop een tooneelartist te maken. Net als de kunstschilder voor zijn vak wordt geboren, moet de tooneelspeler insgelijks voor zijn beroep in de wieg zijn gelegd. Wij spreken natuurlijk niet van de honderden in Noord en Zuid die zichzelf artist heeten, en van wie Victor Driessens eens zei: « Artisten, ... artisten?... Komedianten, ja, komediaten .....! » Een artist moet voor zijn vak geboren zijn, de noodige hoedanigheden bezitten zonder dewelke hij nooit tot zijn doel komt. Om dus van de tooneelspelers alleen te spreken, het is immers onbetwistbaar dat die menschen een goed voorkomen moeten hebben? Misvormden kunnen voor dat vak niet dienen! Voorts moeten zij beschikken over een goede uitspraak en een zuiver en sterk orgaan, want zonder die twee middelen gaat het alweer niet. Als men dus dat alles in zich heeft, en men behoefte voelt om daarmee kunstjes te maken, dan begint men gewoonlijk in tooneelmaatschappijen als Gendarm, Gardevil of knecht, en dan geniet men al dadelijk een groot voorrecht, want zij die dat alles niet in zich hebben moeten als simpele figurant hun kuiten aan het publiek toonen.

Zij beginnen dus in een tooneelmaatschappij. Hoe die maatschappijen ingericht zijn? God zal me bewaren! Zoo ik flink kon teekenen, ik illustreerde eenige tooneelkringen onzer stad, en den voorzitter zou ik voorstellen als een beul en den secretaris zou ik ook voorstellen als een beul en den tooneelmeester als een opperbeul, en al de spelende leden, of de leden die spelen, ik zou er maar allemaal beulen en beulsknechten van maken, want hoe zij die arme kunst martelen, gaat alle begrip te boven en waar zij de marteltuigen opsporen, neen, daar staat een eenvoudig boerenverstand bij stil. Hier kan men het spreekwoord op toepassen: Als beul begonnen, als martelaar gestorven.

Op de duizend gelukt het soms wel eens aan een enkelen zijn beulenpak af te werpen. Dat zijn brave kerels en die gaan hun eigen weg, maar dan willen zij niet langer omgang houden met de Beulen-compagnie. Zij loopen heen, en zoeken den weg naar een gesubsidieerd tooneel, om daar een gesubsidieerd bestaan te vinden; het is misschien wel over die brave menschen dat er iets mag gezegd worden, en daarom willen wij hier eenige vragen stellen waarop wij bij gelegenheid zullen trachten te antwoorden, als er ten minste voor die gelegenheid niet reeds door iemand anders, meer bevoegd, geantwoord is. Die vragen, daar gaan ze.

1° Moet de tooneelspeler of- speelster- inwording geschoold worden?

Kunnen zij in een school iets leeren wat nuttig is voor het vak door hen gekozen, het vak waarmee zij later zullen verplicht zijn in hun onderhoud te voorzien?

2° Hebben zij er belang bij, tooneellessen *goed gegeven*, te volgen?

Kunnen die lessen nadeelig werken op hun temperament, loopen zij gevaar er hunne oorspronkelijkheid bij in te schieten, wanneer zij b. v. te veel geschoold worden?

3. Is het misschien beter voor de door de natuur mild bedeelden zich zelven te vormen, vrij van alle school of onderwijs, gesteund op eigen natuurlijken aanleg en gevoel en schoonheidszin?

4. Kan men in een tooneelschool het natuurlijk spreken bevorderen?

Wie zal bij deze vragen het vereischte antwoord passen?

Wij weten en gevoelen dat er veel vóór en veel tegen te zeggen valt. Het is b. v. onbetwistbaar dat er een heele boel dingen aan het vak zijn verbonden, die men verplicht is te kennen, dat staat vast.

Zou b. v. iemand met heel veel aanleg, er bij winnen, of verliezen, als hij een paar jaar tooneelgeschiedenis en dramatische letterkunde leerde? Mag men, al is men nog zoo verstokt in de boosheid, het nuttige van die twee vakken loochenen? Verder. Moeten zij bestaan, acteurs en actrices die net als Edison's machienmensch, hun rol aflappen zooals zij die van buiten hebben geleerd, zonder daarbij te denken, of zonder daar vroeger bij gedacht te hebben? Of hoeft men daar soms niet bij te denken, als men 't is gelijk welke rol speelt, en wat kan men er bij denken, b. v. over een Richelieu, een Robespierre, een Marat of Jeanne d'Arc, als men van die menschen niets meer afweet, dan hetgeen men in de gewone burgerschool daarover gehoord heeft? Moet men om zulke typen voor te stellen niets meer weten, dan de meeste onzer tooneelmenschen daarover kunnen vertellen? Of moet men op het oogenblik zelf dat men soortgelijke rollen te spelen heeft naar de Stadsbibliotheek loopen om daar, klinkt het niet zoo botst het, met de gauwte wat te leeren over die menschen en hunnen tijd? Dat is immers niet ernstig, en nochtans, zoo gebeurt het over het algemeen bij ons, en diegenen die zich dan die moeite getroosten, zijn de onverstandigsten nog niet, want dan weten zij er ten minste nog iets van.

Het is bij gelegenheid nog gezegd, al wat over het algemeen onze artisten kennen, leerden zij door den drang der omstandigheden, maar zoo weten zij een heele boel dingen heel oppervlakkig en daarmee komt het, dat menschen reeds jaren aan het tooneel, over niets wat hun vak betreft met zekerheid kunnen praten. Zij kunnen dat allemaal door er te hooren van spreken, en juist daardoor zijn zij van niets zeker. Hoe wilt ge dat onze menschen een begrip hebben van kostuumkunde als ze daarvan nooit iets geleerd hebben en waar wilt ge dat men zoo iets leert, zoo het niet in een tooneelschool is? Zoo is het eveneens voor wat betreft de namen der kleedingstukken, wapens, meubelen en andere benoodigheden uit een min of meer verwijderd tijdperk. Zou het dus niet wenschelijk zijn, dat het tooneelonderwijs aan onze muziekschool zoo werd uitgebreid dat het hooger aangehaalde daar kon onderwezen worden?

In een volgend artikel zullen wij over de hierboven aangehaalde punten 2, 3 en 4 onze meening doen kennen. G. DE LATTIN.

Uit de Amstelstad.

Toen Jaap Haspels zijn 25jarig feest vierde — het viel op 5 Febr. 1881 — gaf hij *Een Vijand des Volks* en dat stuk was toen één jaar oud *Nora*, van 1879, scheen nog niet te zijn gespeeld. (1) Op 25 November a. s. zal door den Nederlandschen Schouwburg te Antwerpen *Nora* worden vertoond en dit is, meen ik, de eerste maal, dat Ibsen op het eigen Vlaamsch tooneel verschijnt. Vreemde gezelschappen waren reeds in Antwerpen: Le Gras en Haspels met *John Gabriël Borkmann* en als ik goed ben ingelicht een fransche troep met *La Dame de la Mer*.

Nu de Ibseniaansche tijdrekening in België dertien jaar bij de onze ten achter is, een feit, waarover wij allen wel eens mogen nadenken en dat wellicht minder geschikt is om hier zoo haarfijn te worden uitgeplozen, nu moeten de Noorder-tooneelvrienden het voor lief nemen, dat ik over Henri van Kuyk's vertolking van Dr Thomas Stockmann, den hoofdpersoon uit *Een Vijand des Volks*, iets uitvoeriger ben, dan ik anders allicht zou geweest zijn.

Een Vijand des Volks is een van de helderste stukken van Ibsen, het eenige daarin verkondigde beginsel, wat nog niet zoo zeer gemeen goed is, zou misschien zijn, dat de meerderheid meestal ongelijk heeft; hoewel ook dit denkbeeld ons allang niet vreemd meer voorkomt. Ten bewijze hiervan mag ik nog wel Marcellus Emants aanhalen in ons Tijdschrift. (2) « Ik hecht bitter weinig waarde aan de algemeene opinie van een publiek. Waar veel menschen samen zijn, heeft m. i. de minderheid steeds gelijk — voor zoover er een gelijk bestaat — en wel, omdat er altijd en overal meer dommen zijn dan verstandigen, meer laffen dan moedigen, meer groven dan fijngevoelenden, meer onzelfstandigen dan zelfstandigen, meer conventioneelen dan origineelen. Als het betere geen uitzondering ware, dan was 't ook niet beter. »

Op dit standpunt staat ook Dr Stockmann. Het gegeven van het stuk is zoo kras mogelijk. Tegen den geneeskundigen raad van den dokter werd in zijn woonplaats een bad opgericht onder leiding van den burgemeester, des dokters broeder.

Daarna komt het uit, dat het bronwater bacterien bevat, die reeds typhus hebben doen ontstaan. Nu meent de dokter, dat dit tot heil van de zieken moet worden geopenbaard, de burgemeester vindt echter, dat het feit wel verzwegen kan worden, om langzamerhand de noodige verbeteringen aan te brengen, want als het uitkomt wat de dokter weet, dan is de stad als badplaats te gronde gericht.

Dr Stockmann blijft volharden, in een openbare vergadering zegt hij zijn eerlijke meening: terloops over het vergiftigde water en in den breede over de waarde van een meerderheid, die zooals steeds samengesteld is uit de minder ontwikkelde massa. Nu scheldt men hem, die het zoo goed meende, voor een vijand des volks, men smijt zijn vensters stuk, scheurt zijn jas aan flarden. Zijn broeder brengt hem zijn ontslag als baddokter, zijn dochter, de onderwijzeres, wordt van de school weggezonden. Zijn kinderen krijgen slag van hun schoolmakkers, de pleegvader van zijn vrouw zorgt er voor, dat hij hem niets meer nalaat en zoo, beroofd als hij is, zegt hij aan het slot vol vertrouwen: « De sterkste man van de wereld, is hij die... alleen staat! »

Een groote merkwaardigheid van dit stuk is — voor mij — de dronken man uit het volk (heel mooi gespeeld door L. van Westerhoven), de eenige die steunt tegen demotie, dat Dr Stockmann is een vijand des volks. Het komt mij voor, dat Ibsen, denkende aan het spreekwoord, dat kinderen en dronken menschen, meestal op ongelegen tijden voeg ik er bij, de waarheid zeggen, hierdoor heeft willen te kennen geven, dat Dr Stockmann het bij het rechte eind heeft, wat ook om anderen redenen niet twijfelachtig is. En nu heeft Ibsen er den geesel bijgehaald, nu laat hij menschen zien buiten het gezin van den dokter: in de eerste plaats zijn broer, den burgemeester, dan Alaksen, eigenaar van een drukkerij, huisjesmelker en voorzitter van een afschaffersgenootschap, twee redacteuren van « De Volksbode » de pleegvader van Mevrouw Stockmann en een paar burgers; menschen zooals er zooveel zijn, maar om van te gruwen, menschen, die als het hun zak geldt, de waarheid trachten te verduisteren, menschen, die hun geweten in slaap sussen, als er wat te verdienen is of als zij verliezen hebben te vreezen, menschen, die vooral bang zijn voor « de menschen » in één woord: Menschen.

Dat is een hartstocht geweest van Ibsen om in dit stuk de maatschappij hard te vallen over een haar aanklevend algemeen gebrek, den leugen, dáárdoor heeft Ibsen zich in dit aangrijpend werk tot het uiterste toe laten meeslepen: dat hij den leugen verfoeit zelfs al zou door de waarheid de wereld te gronde gaan; dat heeft hem zóó zeer buiten zich zelven doen raken, dat hij den dokter in zijn opwinding de redacteuren van « De Volksbode » met zijn stok doet dreigen, terwijl deze hen ten slotte, als hij zijn stok niet snel genoeg vinden kan, met zijn regenscherm de deur uitranselt.

Deze overspanning is bij den schrijver ontstaan, nadat men zijn *Nora* zoo slecht onthaald had. Toen ter tijde stond hij, evenals Dr Stockmann, nog zoo ganschelijk alleen met zijn beschouwingen over het huwelijksleven, dat hij tegenover de geweldige meerderheid, die hem om dit stuk lastig viel, geen beter middel wist te gebruiken dan zijn *Vijand des Volks*, waarin hij tegenover menschen als de zedelijk omkoopbare opstellers van « De Volksbode », het raadzaam vond een opgeheven regenscherm, als wapen te gebruiken, wèl wetende, dat tegen deze verwording der menschelijke eerlijkheid niet te praten valt.

Het is toch zoo'n in-brutaal stuk!

Wat heeft van Kuyk van deze figuur gemaakt? Veel, maar niet alles.

Zeker is den eersten avond het werk nog wat zwaar geweest; het is een aanhoudend, opgewonden redeneeren wat Dr Stockmann doet, gestadig is hij in de weer, dan spreekt hij zijn vrouw moed in, dan weer verdedigt hij zijn houding tegenover de kinderen, hier is hij in debat met zijn broeder, daar spant hij zich in om de redactie van « De Volksbode » op zijn hand te krijgen; eindelijk spreekt hij voor een onstuimige volksvergadering, die toejuicht, uitfluit, scheldt en gestoord wordt door een dronken man. Het is waarachtig geen kleinigheid, het is de verontschuldiging bovendien voor de oogenblikken,

(1) Zie « Het Tooneel », jaargang XVIII, blz. 63, 108, 109.

(2) Jaargang XXV, blz. 31.

waarin het gesprek tusschen de broeders wat mat was. Vooral nu de la Mar den burgemeester niet ten onrechte al buitengewoon kalm, zoo langs zijn neus weg speelde, nu had van Kuyk telkens wel wat heftiger mogen zijn als hij merkte, dat al dat geleuter over de waarheid de kouwe kleeren van zijn broer niet raakte. Maar, in trouwe, deze kalmte was bij de eerste voorstelling misschien een goed verdedigbare spaarzaamheid van onzen zeer talentvollen van Kuyk, die aan het einde van het stuk toch al bijna te heesch werd om nog duidelijk te spreken.

Evenwel er zijn een paar dingen gebeurd, die mij den indruk gaven van verkeerde opvatting. De hemel beware mij er voor Dr. Stockmann maar een enkel oogenblik komisch te moeten zien, maar Van Kuyk heeft mij er niet voor behoed. Als hij in de drukkerij de waardigheids-pet van zijn broeder op zet is dit geen grapje en als hij klaagt, dat men zijn kleeren er aan wagen moet, wil men de waarheid verkondigen, dan behoeft men ook daarin geen lachwekkend begrip te zien. Toch heeft van Kuyk hier niet kunnen vermijden, dat het publiek, naar ik meen te recht lachte, want het scheen niet, dat van Kuyk, Dr. Stockmann zóó opvatte, dat hij kinderlijk-ernstig met den staf en het hoofddeksel van zijn broeder gesierd, ook meende op dat oogenblik veel hooger te staan dan zijn werkelijk laffen bloedverwant, hooger in alle opzichten: als wetenschappelijk man in het bezit van de waarheid en nu ook nog, voor een kort oogenblik wel is waar, in zijn verbeelding bekleed men een gezag, dat dienende die waarheid, wonderen zou kunnen doen.

* * *

Ik heb verder veel te roemen in deze voorstelling. Van der Horst, den huisjesmelker vol eigenbaat, die door zijn geldelijken invloed, de saamgepakte meerderheid van den minderen man achter zich heeft, doch als er vrees bestaat voor zijn vermogen, zijn draai neemt; hij gaf een stug, houterig mannekijn van zoogenaamd strenge beginselen, die bovendien alles bij ervaring weet.

Mevr. Van der Horst een kranige, opgewonden onderwijzeres, met eerlijke, flinke oogen, een heidensche uiting van een oprechtheid, die niets ontziet.

Ternooy Apèl, met een prachtigen kop van uitstaand grijs haar, een leeperd, die zaken wil doen met de afhankelijkheid van zijn schoonzoon tot grondslag.

Laat dit genoeg zijn. De vergadering had beter in elkaar gezet kunnen worden, zij was verre van natuurgetrouw, hoewel toch pakkend.

De voorstelling heeft mij als geheel zeer goed voldaan.

Amsterdam, 27 October 1897.

J. VRIESENDORP.

INGEZONDEN.

Amsterdam, 27 October 1897.

GEACHTE REDACTIE,

Het moge mij vergund zijn even te antwoorden op het uit Den Haag ingezonden stuk, dat in Uw Weekblad van den 23sten dezer geplaatst werd, en waarin de schrijver zich beklaagt over het repertoire van de Kon. Vereeniging: »Het Nederlandsch Tooneel.»

Behalve *Het Spookhotel*, dat nog maar steeds geen genade kan vinden in de oogen van Uw correspondent, hoewel de klucht met zorg werd bewerkt om het Hollandsche publiek zoo min mogelijk te kwetsen door te scabreuse toestanden, worden alleen genoemd reprises van *Nos Intimes*, *Pont-Arcy*, *De Fourchambaults* en *Denise*. Waarom, zou ik billijkheidshalve wenschen te vragen werden niet ook vermeld: *De Prinses van Bagdad*, *De Demi-monde*, *De onechte Zoon*, *De Danicheff's* van Alexandre Dumas fils; *Madam Sans-Géne* en *Marcelle* van Sardou; *Marget* van Henri Meilhac; *Een Gril* van de Musset; *Jean Darlot* van Legendre; *De Avonturierster* van Emile Augier; *De Kroon van François Coppée*; *De Koopman van Venetie*, *Richard de derde* en *De getemde Feeks* van Shakespeare; *Koning Œdipus*, van Sophocles, *Borkman* van Ibsen; *De Atheensche Vrouw* van Leo Ebermann, *Vlinders*, en *Fritz*, van Sudermann; *Francesca's Huwelijk* van Seidel; *Het Goudvischje* van Van Nouhuijs en *De tweede Mevrouw Tanqueray* van Pinero?

Dit repertoire is de »abgesmackte, zoutelooze kost», waarvan Abo-nez »sinds jaren walgt,» omdat de Vereeniging dit seizoen aanving met *Eerloos*, *Tooneelspelers Thuis*, *Dominee Brose*, *Zenuwachtige Vrouwen*, *De Dochters van Haseman* en *Twee knappe Dochters*. Mevrouw Holtrop trad reeds drijemaal op in Den Haag als *De Maagd van Orleans* en Mevrouw Brondgeest zal er weldra hare lievelingsrollen in *De Demi-monde* en *De Vreemdelinge* komen spelen. Bovendien heeft de Vereeniging het voornemen dit jaar o. a. de volgende stukken te geven: *Veel leven om niets* en *Coriolanus* van Shakespeare, *De Vrek*, van Molière, *Antigone* van Sophocles, *L'Evasion* van Brieux, *Vasantasena* van Emil Pohl, *Ullranda* van Carmen Sylva, *Sport* van Mevrouw Smit Kleine-Fastrée en *Jalouse* van Alex. Brisson, het nieuwste blijspel van het Parijsche Vaudeville.

L'Engrenage en *Musotte* werden jaren geleden door het toen nog bestaande gezelschap van *De Vos en Van Korlaar* gespeeld en verdwenen spoedig van het repertoire. Het verwijt, dat de Vereeniging deze stukken niet gaf, komt, dunkt mij, te laat om het au-sérieux te nemen. De vraag waarom Lavedan's *Viveurs* en Donnay's *Douloureuse* niet werden aangekocht is gemakkelijk te beantwoorden: omdat beide stukken voor een Hollandsch publiek in het Hollandsch niet te vertoonen zijn. In *Viveurs* ontkleeden zich in een modemagazijn drie of vier dames, terwijl eenige heeren achter een scherm op de teenen gaan staan om er naar te kijken en in het Café Durand springt een vrouw over een tafel om haar minnaar aan een andere tafel te begroeten, hoewel zij in gezelschap is van haar echtgenoot en haar vader. De auteur levert een zedeschets van een twaalftal hoogst verdorven Parijsche heeren en dames, die niet aan het Haagsche Schouwburgpubliek mochten worden voorgesteld. In *Douloureuse* komt een gehuwde vrouw zich aanbieden aan een jongen man, die zich later beklaagt door haar gevioleerd te zijn. Dezelfde vrouw ontziet zich niet den minnaar harer beste vriendin mede te deelen dat het kind van deze vriendin niet het kind is van haar overleden echtgenoot. Bovendien ontbreekt aan deze comédies alle actie.

Het komt mij voor dat de Raad van Beheer den volgens Abo-nez aanstaanden »weerstand» niet behoeft te duchten, zoolang men schroomt deze en dergelijke stukken op te voeren.

U dankzeggend, Geachte Redactie, voor de mij zoo welwillend verleende plaatsruimte, met alle achting,

Uw dw. dr.
A. ISING Jr.

Jacques de Boer.

Hij was een vlijtige werker, nauwgezet, ernstig en van een typeerend talent. Hij vertrouwde niet zooals veel anderen op het spontane oogenblik, op de goedkoope lachbui van het publiek. Bij hem moest alles vooraf berekend, wel overwogen zijn. Maar wat hij er dan ook van terecht bracht was een succes, een succes voor 't stuk, een succes voor hem zelf.

Men kon met zijn opvatting al dan niet mée gaan, hem graag of minder graag zien, men mocht hem zeker niet ontzeggen zijn ernstige liefde voor het emplooi. Het was altijd een creatie van hem, soms wel wat gemanieréerd, maar toch in de minste details verzorgd en afgewerkt.

Bij de Ver. Het Nederlandsch Tooneel was hij een en twintig jaar de plat-komiek, plat zonder gemeen te worden, zijn wijze van laag-komiek-zijn was altijd voortreffelijk. In het Fransche en Duitsche kluchtspelrepertoire, daar nogal salon-achtig gespeeld, paste zijn massieve boert slechts ten deele. Men zou hem moeten zien in oud-Hollandsche sotte kluyten. Maar hij verstond uitmuntend de gave zich bij de omgeving aan te passen, zich zelf te typeeren in het milieu, door een groote tegenstelling met Schulze, Tourniaire en andere komieken behield hij een eigen kunst.

Hij laaide nooit uit, of speculeerde op de botte lachlust van publiek. Hij was een komiek van groote, ingehouden kracht. Er zijn velen, die de Boer niet mochten, hem beschuldigden, dat hij zich zoo bewust was van zijn komiekheid en daarom niet meer wou geven dan het hoog-noodige. Wie zoo denken hebben het mis. Zijn soberheid was zijn kunnen. Hij, die inhouden kan is groot. En daarmeê week hij gunstig af van de andere laag-komieken.

De Boer maakte van alles een type naar het leven, geen potsneus maar een mensch. In de afwijking van dezen mensch met de anderen typeerde hij dan het komische. Hij zocht den toestand zelf komisch te maken en niet zoozeer zelf erg koddig te zijn. Zijn eenige roluitbeelding van Thomas Bagot, (een kleine rol) in *Trilby* kan hiervoor als bewijs gelden. Zijn »De Spie» in Gysbrecht van Aemstel was doorgaans al van het beste méo. Van de kleinste rollen maakte hij veel. Stukken als *Mijnheer Mathieu* en *Mijnheer gaat naar buiten*, waarin hij een heel onbeteekenende rol kreeg, maakte hij toch tot een succes.

In *Champignol*, *Het Reisje van Mijnheer Perichet*, *Groote Stadslucht*, *Fijne Beschuiten*, *Janus Tulp* heeft hij heerlijke creaties geleverd. Maar het beste van alles was toch wel zijn »Lubowski» in *Dokter Klaus*. Velen, bijna allen, hebben deze rol gespeeld, maar geen zóó het ernstige in het komische vereenigd. Dat was wel de koetsier, koddig in zijn ernstig gedoe om den dokter na te bootsen. Zijn angst, zijn droefheid, zijn wroeging alles was grappig. Het was hier weer den toestand niet hij die komisch werd.

Door een klein verschil in geld is Jacques de Boer nu heengegaan — en de direktie heeft hem niet teruggehouden.

Men wilde hem wel opnieuw verbinden, maar onder eenige beperkende voorwaarden. Van zijn kant stelde hij ook eischen: hij wenschte het oude salaris terug, dat destijds beknibbeld was met vijf honderd gulden toen de zaken niet te best gingen.

Van beide kanten werd verder geen poging meer gedaan. Het gaat hier moeilijk te beoordeelen aan wien de schuld. Men kan nu slechts betreuren. Tooneeldirekties moesten beproefde menschen niet zoo lichtvaardig laten gaan, tooneelspelers met liefde voor hun kunst niet zoo dadelijk hiertoe gereed zijn.

Twee en dertig jaar was Jacques de Boer aan het tooneel. Op zijn achtste jaar was hij al op de planken maar met zijn zestiende kreeg hij een verbintenis bij Bouwmeester, Bamberg en de Boer, die destijds te Rotterdam speelden. Hij was voor den handel bestemd en had het kappen en pruikenmaken geleerd. Die handelsgeest is er bij hem in gebleven, altijd schacherde hij, had hij dit te verkoopen, dan dat. Op reis, tusschen de bedrijven, bij het instudeeren, altijd had hij wat te verruilen of te verkoopen onder collega's. Maar zijn spel leed daar niet onder.

Nu is hij van 't tooneel naar den handel gegaan. In de Rijwielen is hij gekomen en naar het zich laat aanzien niet onfortuinlijk. Tooneel en rijwielen: wonderlijke combinatie!

Vroeger ging ieder die nergens voor deugde naar de planken, nu schijnt de Rijwielen 't toevluchtsoord te zijn. Als een ouwe komediant voor dat vak al deugt dan kan men er ieder zoowat voor zetten. Maar menschen voor den rijwielhandel geschikt zijn er genoeg, werkelijke goede tooneelspelers hebben we nog niet te veel.

Dagelijks komen er nieuwen bij — ook de tooneelschool levert zijn jaarlijksch rantsoen maar de ouden, de beproefden kunnen we nog niet missen. Dat weet ieder die van het tooneel iets afweet — en daarom moeten wij Jacques de Boer's heengaan betreuren.

Er is een goed artist minder, een rijwielhandelaar meer. De kunst en de maatschappij heeft bij dezen ruil niet gewonnen.

Zijn afscheid heeft hij gegeven met het Rotterdamsch gezelschap le Gras en Haspels. De Ver. Het Nederlandsch Tooneel vond geen redenen op zijn verzoek in te gaan — met recht hooghartig en klein. Het heeft hem niet gedeerd.

In een overvollen schouwburg, met een recette in lang niet gezien, heeft het publiek hem getoond dat het zijn artiesten niet vergeet.

Deze afscheidsvoorstelling zal Jacques de Boer, behalve door de klinkende herinneringen, ook nog lang bijblijven als een laatste bewijs van groote waardeering.

Amsterdam 1 Nov. 97.

G. v. H.

Comédie française.

Tristan de Léonois, drama in verzen van Armand Silvestre, is meer een lyrisch dan een dramatisch kunstwerk van uiteenloopende kwaliteiten. Ontleend aan dezelfde legende (of legenden, want er zijn er meer) als waaraan Wagner zijne *Tristan und Isolde* deed, kan het in sommige onderdeelen de vergelijking met het muziek-drama van den grooten duitschen meester glansrijk doorstaan — voor zoo ver die beide vergeleken mogen worden.

Maar ik wil niet vergelijken, de behandeling van beide stoffen, de handelingen zelve liggen te ver van elkaar. Een overzicht van dit werk te geven gecompliceerd en bijwijlen voortreffelijk schoon, dan weer kleurloos en banaal (echter nergens zonder een zekere belangstelling gaande te houden) komt mij ondoenlijk voor in weinige regels.

Laat ik zeggen dat mij van de zeven tafereelen (waarin de 4 bedrijven verdeeld zijn) vooral hebben getroffen de tweede, waarin Tristan en Iseult elkaar hunne liefde ontdekken, nadat zij den vreemden schipbreukeling in het paleis haars vaders heeft genezen; later het tweegesprek tusschen Iseult en Oriane — de eene geliefde, de andere onbeminde echtgenoote van den ontrouwen Tristan — die beide hem dien zij liefhebben aan elkaar beschrijven, elkander aanvullend zonder zijn naam te noemen; het elkander weervinden van Tristan en Iseult als deze de vrouw is van den trotschen koning Argius, de vader van Oriane; een kort tafereel in een bosch waarin de fee Urgande voortreffelijke verzen zegt; en eindelijk het laatste, met, tot slot, den vrijwilligen dood van Tristan en van Iseult.

Al die tafereelen van een hooge lyrische stemming zijn bijzonder mooi, de dichter behoort er in tot den parnas, tot de romantieken, tot de symbolisten, hij is ten volle dichter en boven alles dichter der liefde. Maar in die waarin ridderlijkheid hoofdzaak is, die, waarin dramatische actie zou moeten liggen, valt hij verbazend tegen.

Het stuk is met zorg en smaak gemonteerd en wordt zeer goed gespeeld. Mlle Bartet is een ideale Iseult, Albert Lambert een Tristan zooals men zich geen betere wenschen kan, Paul Mounet consciencieus artist als altijd in de rol van Koning Mark; de overigen zijn zeer voldoende.

B.

Antwerpen.

Paljas ging Zondag voor een goed gevulde zaal. Van Keer hield de titelrol. Zeer on dankbaar werk, want als men *Paljas* op het affiche ziet denkt men onwillekeurig aan Victor Driessens, en zij die weten hoe buitengewoon artistiek Driessens *Paljas* vertoonde, kunnen alleen den heer Van Keer beklagen. Wij beweren daarom niet dat deze laatste geen aanspraak mag maken op wezenlijke verdiensten of niet op de hoogte zijner taak was, integendeel. Hij heeft zelfs oogenblikken gehad dat wij hem welgemeend zouden hebben kunnen toejuichen, als die dikke schim van Driessens daar niet telkens ware tusschen gesprongen. Neen, dat is voor den heer Van Keer ondenk-

baar werk, en voor sommige toeschouwers eene smartelijke herinnering.

Mevr. Bertrijn voldeed zeer wel als *Jaquinet* en dit doet er ons aan denken dat wij dit jaar nog heel weinig van deze lieve ingénue te zien kregen, zoodanig dat wij haar geheel uit het oog verloren hadden. Mevr. Dilis krijgt meermalen het paart dat aan Mevr. Bertrijn toekomt; dat is een kwestie van slechte verdeeling want zoo krijgt de eene te veel, de andere te weinig. Mevr. Bertrijn is jong, zeer jong, maar daar zit wat in, en de kwestie is dus van er uit te halen wat er in zit.

Wij wilden ook wel eens den heer Van den Bosch in een meer belangrijke rol zien dan hij er tot heden te spelen had; zoo in een groot spektakelstuk, waar het er niet erg op aan komt, is dat heel gemakkelijk te beproeven. Men vergete het niet, het zijn onze artisten voor de toekomst.

Maandag ging *De Bedelares van St Sulpice*. Wat ons het meest bevallen heeft is de spoed waarmee het stuk over de planken rolde, en het geimproviseerde *ter zijde* van den heer Laroche in het laatste bedrijf waarmee wij smakelijk hebben gelachen: « *Als die schilder van Remunj nu maar in de Flora komt* » Dit was een wenk aan schilder H. Luyten om hem na de vertooning in het aangeduid lokaal te komen vinden. De heer Luyten is van Roermond, en het schijnt dat men Roermond uitspreekt *Remunj*. Nu, lachen is gezond en in zoo 'n stuk wel toegelaten.

Woensdag het *Kosthuis Schöller*. Een dwaze klucht, die het vast niet halen kan bij de Duitsche werken die wij in den laatsten tijd te zien kregen. Voor den gewonen bezoeker een lachpartij van het begin tot het einde. G.

Lyrisch Tooneel.

De bestuurders van ons Nederlandsch lyrisch tooneel hadden verleden jaar veel hoop gebouwd op het zangspel *De Beiaardspeler van Brugge* van onzen stadgenoot Albert Grisar, door hen opgedolven uit het stof dat een lange reeks van jaren er had op neergezet. Het moest ongelukkiglijk bij een enkele vertooning blijven door de ongesteldheid van eene artiste.

De heropvoering van verleden Dinsdag echter laat voorzien dat de verwachtingen van het Lyrisch Tooneel desaangaande zullen bewaarheid worden, want de vertooning verwierf menigmaal de algemeene toejuiching, zoozeer wegens de verdiensten van het stuk alswegens de zeer goede vertolking.

Geven de bezoekers van het Lyrisch Tooneel in 't algemeen de voorkeur aan de nieuwere, meer polyphonische en declamatische muziek, als die van Wagner, velen hooren toch wel eens graag een goed stuk in den vroegeren trant, dat eene verpoozing zij en niet die gespannen aandacht vergewelke men aan Wagners werken verschuldigd is om er al het schoone van te genieten.

De Beiaardspeler is een derzulke. De melodie overheerscht er in, zij is eenvoudig en zoetvloeiend en wordt van de eerste maal volkomen genoten, zonder daarom van kleur beroofd te zijn; de muziek is ook zeer afgewisseld, dank aan het libretto, dat — de geschiedkundige getrouwheid, waarop het overigens geen aanspraak maakt, terzijde gelaten — degelijke verdiensten heeft; onder andere die van de toehoorders te boeien, te roeren, in zooverre hunne tranen te doen vloeien, wat geen alledaagsche hoedanigheid van zangspelen is; andere passagen zijn opwekkend en hier en daar zelfs brengen aardigheden het publiek aan het lachen. Uitkomende zanggedeelten zijn voornamelijk: de romance van Beatrix en de strofen van Mathias Claes in het eerste bedrijf, het duo van Beatrix en de hertogin, het soldaten refreintje van Meibloem, het groot aria van Mathias en het slotkoor in het volgende, alsmede het drinklied en den driezang van het laatste bedrijf.

Wat de uitvoering betreft, zij verdient allen lof en heeft niet weinig bijgedragen tot den bekomen bijval. De heer Fontaine heeft de rol van den beiaardspeler op treffende wijze weergegeven en kan er al de rijkheid en het gevoel zijner prachtige stem in doen gelden. Ook Mej. Van Elsacker gevoelt zich t'huis in de rol van Beatrix; zij heeft daarin veel meer bevallen dan in de voor haar te zware rol van Ortrude; hare stem, welke zij hier geen geweld moet aandoen, is aangenaam en vol uitdrukking, en haar spel, ofschoon wat onhandig, heeft iets naïefs dat niet misstaat: alles samen, een sympathieke Beatrix. Mej. Kamphuyzen als Meibloem heeft bepaald de gunst van het publiek verworven; vrij van de overdrijving die men haar in « De Vrijschutter » aanwrijven mocht, bleek zij een flinke tooneelspeelster te zijn, begaafd met een frissche en stevige stem. Minder gelukkig was Mej. Persoons in de rol van *Maria van Brabant*; hare houding en gelaatsuitdrukking waren niet altoos die passend aan een hertogin van Brabant; zij dient ook niet te vergeten tot wie zij spreekt (of zingt), tot hare medespelers of tot het publiek, want het komt op het Lyrisch Tooneel al heel zonderling voor, als bij uitzondering een artist zich naar Fransche wijze vlak voor het voetlicht plaatst met den rug naar den aangesproken persoon.

De heer Berckmans is beter bij stem gekomen, wat we met genoegen aanstippen van een gewetensvol artist als hij steeds is. De heeren Judels, Tokkie en Van Aerschot hebben zich mede op voldoende wijze van hunne minder belangrijke taak gekweten; de laatste heeft wel is waar een stem van minder gehalte dan zijn voorganger, de heer Derickx, doch zijn spel vergoedt in deze rol eenigszins wat zijn zang te wenschen overlaat.

Om te besluiten: *De Beiaardspeler van Brugge* is in den smaak gevallen van het publiek en wij hopen, met een onzer confraters, dat dit zangspel bij het Antwerpsch publiek den bijval moge genieten dien ons Lyrisch Tooneel voor een paar jaren inoogstte met *Ondine*, dat het stuk van onzen stadgenoot wel waard zal zijn.

* * *

Bij de N. en Z.-Nederlandsche Opera (directie De Groot) te Amsterdam is in studie de opera « De Herbergprinses, van Jan Blockx.

* * *

Dezen avond herneming van *De Vliegende Hollander* De heer Jozef Judels treedt op in de titelrol. Wij kenden hem als een puik zanger en, zoo wij wel eenigszins vreezen dat *de Hollander*, voor zijn orgaan, wat zwaar valle, desniettemin zijn wij verzekerd dat hij eene kunstvolle vertolking zal weergeven.

* * *

Eenige onzer lezers vragen ons wanneer *Herbergprinses* opnieuw zal gespeeld worden. Wij vernemen dat de heer Blockx aan zijne partituur eenige wijzigingen heeft toegebracht, en dat, zoodra het nieuw materieel vaardig zijn zal, *Herbergprinses* opnieuw voor het voetlicht zal verschijnen.

INTERIM.

Uit Duitschland.

In het Hoftheater te München wordt in deze dagen Der Ring des Nibelungen gegeven. Vrijdag werd Rheingold opgevoerd, Zondag die Walküre. De Münchner Neueste Nachrichten spreekt met grooten lof over onzen begaafden *Anton van Rooy*, die als gast Wotan zong, « eine ganz hervorragende Erscheinung. Er hat die Rolle in einem Grade ausgearbeit und künstlerisch modellirt, dasz auch nicht einer ihrer Züge in dem machtvollem Gesammtbilde fehlt. Jeder Satz, den Van Rooy's Wotan singt, lebt » etc. Fischer leidt deze uitvoeringen.

In de Revue de Paris bespreekt Albert Lavignac, de schrijver van de bekende Reis naar Bayreuth, de vraag of het theater daar « en déolin » is? Bij de beantwoording dezer van sommige zijden gestelde vraag — ontkennend luidt ze, naar men van den warmen vriend van Bayreuth verwacht, en met een uitvoerig betoog wordt het antwoord gesteund — bij die beantwoording heeft Lavignac ook gelegenheid met veel sympathie over het optreden van Anton van Rooy te gewagen, « le grand événement de la saison wagnérienne. » Hij verdedigt verder de leiding van Siegfried Wagner tegen de krasse verwijten die in de laatste maanden tegen den jongsten dirigent van Bayreuth zijn gericht; en vertelt o. a. dat Wagner reeds gedurende vier jaren zich oefent als dirigent, zoowel van het garnizoens-muziekkorps te Bayreuth als in concerten en theateropvoeringen in kleine steden van Duitschland: van gebrek aan routine kan men hem niet beschuldigen.

Briefwisselingen.

Onderstaand artikel verscheen in het Allemansblad van Vrijdag 29 October:

«Een vriend van het Nederlandsch Tooneel schrijft ons: « Gij hebt onlangs gemeld, dat op Donderdag, 11 November alhier het 50 jarig jubelfeest zal gevierd worden van den heer bestuurder van onzen Nederlandschen Schouwburg. Thans bemerk ik op de plakkaten, dat men bij die gelegenheid het duitsche blijspel *Kleine Oorlog* zal opvoeren. »

» Kon het komiteit, dat deze feestelijkheden inricht, geene betere keuze doen? Hebben wij dan geene *Vlaamsche* tooneelschrijvers, wier werken bij het jubileum van een *Vlaamschen* tooneelspeler zouden kunnen vertoond worden? Moeten wij dan immer, zelfs bij onze vaderlandsche plechtigheden, den tol aan den vreemde betalen? »

« Mij dunkt, dat het nu juist eene schoone gelegenheid zou geweest zijn, om met een stuk van eenen *onzer* schrijvers uit te pakken, nu vooral daar een overtalrijk publiek het feest zal bijwonen. »

« Wat denkt gij daarover, heer opsteller? »

Antwoord: Het past ons niet, om zekere redenen, ons oordeel daaromtrent uit te spreken. Wij verzenden derhalve het schrijven van onzen briefwisselaar naar het inrichtend komiteit. »

Het volgende antwoord werd daarop gezonden door den Voorzitter van den Z.N.T:

« Waarde Heer Uitgever,

» Mag ik u beleefd verzoeken, in antwoord op den brief van « een vriend van het Nederlandsch tooneel, » opgenomen in *Allemansblad* van 29 October, het volgende aan uwe lezers te willen bekend maken.

» De feestvertooning welke zal plaats hebben op 11 November aanstaande, in den Nederlandschen Schouwburg alhier, bij gelegenheid van het jubileum van den heer Frans Van Doeselaer als tooneelspeler, wordt *niet* ingericht door een komiteit, maar wel door den heer bestuurder Van Doeselaer zelf, voor eigen rekening. Het is eene benefietvertooning ter eere van den jubilaris, zooals er verleden jaar eene is ingericht geworden ter eere van mevrouw Verstraete-Lacquet.

» Voor de keuze van het op te voeren stuk is dus niemand anders aansprakelijk dan de heer Van Doeselaer: het komiteit is er voor niets tusschen.

» Dit komiteit, hetwelk overigens niets anders is dan het bestuur van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond, heeft er zich bij bepaald:

1° Eene aanvraag in te dienen bij het gemeentebestuur, ten einde van stadswege een officieel bewijs van vereering ten voordeele van den jubilaris te verkrijgen;

2° Een oproep te richten tot de abonnenten en gewone bezoekers van den schouwburg, ten einde hunne geldelijke bijdrage te bekomen, om aan den heer V. D. zijn portret te kunnen aanbieden, geschilderd door Hendr. Luyten. Deze bijdragen zijn ingezameld door den heer Laroche, bestuurdlid, en mej. Elisa Jonkers, eerelid van den Tooneelbond.

Tot deze beide betoogingen is het aandeel van den Tooneelbond in de jubelfeesten beperkt:

Verder strekt zich bij gevolg ook niet zijne verantwoordelijkheid.

Aanvaard, enz.

De voorzitter van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Arthur Cornette.

Waarde Hoofdopsteller,

De heer P. B. is het met ons eens dat de repetitiën van het Lyrisch gezelschap erg stoorend zijn voor ons gesproken tooneel, en meent dat er maar een enkel middel bestaat om aan dien toestand een einde te stellen, namelijk voor het Vlaamsch Opera een eigen lokaal te bouwen. Wat het laatste betreft, wij zijn het volkomen met hem eens. Zeker zou dat welingericht gezelschap een eigen huis moeten hebben, maar zoolang dat niet gemaakt is, zal dus die stoornis blijven voortduren?

Al de plaatselijke bladen hebben er reeds over geklaagd dat het in den laatsten tijd waarlijk over zijn hout gaat. Dit over-zijn-hout-gaan is misschien wel een middel om het bouwen van een nieuw lokaal te bespoedigen, maar wat heeft het gesproken tooneel daaraan, gedurig meer en meer ergernis, elken avond wordt er geklaagd en gemord dat het een aard heeft.

Wat zou men er van denken indien de bestuurder van het gesproken tooneel eens bij gelegenheid van een operavoorstelling in de concertzaal algemeene repetitie ging houden van de *Harmonie van Duffel* en de solo voor dikke trom liet uitvoeren met zijne gekende overtuiging door Willem Janssens? Zoo'n repetitie was voldoende om al de zangers uit den toon te brengen, en heel de vertooning te bederven. En nochtans zou daar niets tegen aan te merken vallen, want de bestuurder zou met volle recht handelen. Wij vragen dus: zoolang de toestand zooals hij nu is moet blijven voortduren, een weinig inschikkelijkheid van wege het Lyrisch tooneel.

Zou er geen mogelijkheid bestaan de dagen der vertooning van het gesproken tooneel in de muziekschool te repeteeren? In alle geval moet daar iets op gevonden worden, want zoo kan die toestand niet blijven voortduren.

Met alle achting. G. D. L.

* * *

Wij ontvangen uit Vorst (Brussel) een brief betreffende het geval Toussaint-Verbeeck. Daar wij aan den rechtstreekschen belanghebbende ontzegd hebben in onze kolommen eene polemiek van persoonlijk karakter te openen, kunnen wij nog veel minder aan een derde het recht toekennen, zich te komen bemoeien met eene zaak die wij als afgedaan beschouwen.

Komt het stuk van den heer Toussaint, zooals onze briefwisselaar meent te weten, nog dezen winter te Antwerpen voor het voetlicht, dan zal *Warwick* door ons zoo onpartijdig beoordeeld worden als ware er nog nooit een letter over geschreven of gedrukt geweest.

Jubelfeest Frans Van Doeselaer.

Het feest voor den heer Van Doeselaer ingericht, ter gelegenheid van zijn gouden Jubileum, door den Zuid Ned. Tooneelbond, belooft allerprachtigst te zijn

De plechtige ontvangst op het stadhuis door Burgemeester en Schepenen is vastgesteld op 9 dezer, om 12 uren, in de zaal Leys.

De jubilaris zal aan zijn huis afgehaald worden in galarijtuig door het bestuur van den Bond en naar het stadhuis gevoerd, gevolgd door al de artisten, in prachtrijtuigen. De heer A. Cornette voorzitter van Z. N. Tooneelbond zal den jubilaris aan Burgemeester en Schepenen voorstellen en de Burgemeester zal den heer Van Doeselaer een gouden gedenkpenning aanbieden.

Donderdag 11 dezer heeft de galavoorstelling plaats. Gouverneur en Burgemeester zijn voor dezen feestavond uitgenoodigd en zullen naar alle waarschijnlijkheid de vertooning met hunne tegenwoordigheid vereeren, waar het niet aan volk zal ontbreken, want volgens het schijnt is van heden al geen enkel plaatsken meer te bekomen.

De bijzonderste geschenken die den jubilaris zullen aangeboden worden zijn: zijn geschilderd portret, levensgroot door den kunstschilder H. Luyten; een pracht- en kunststuk van allereerste gehalte. Verder een schouwgarnituur zooals men er maar zelden aan een jubilaris aanbiedt. Deze twee

stukken komen van de gelden ingezameld door Mej. E. Jonkers en H. Laroche, en kunnen dus aanzien worden als de officieele geschenken van de gewone bezoekers, vrienden en vereerders van den heer Van Doesolaer.

N. B. — De geburen van den Jubilaris, alsook de inwoners van aan en rond den schouwburg zijn verzocht hun huizen te bevlaggen op Dinsdag 9 dezer en te verlichten op 11 November, dag der feestvertooning.

Van den Belleman.

Het is bepaald op 18en November dat de heer HUBERT LAROCHE in het kunstverbond te Antwerpen zal optreden. *De Kurassiers van Canrobert* en *De Maire van Antwerpen*, die wij reeds het genoegen hadden, tijdens het Congres te Dordrecht, van hem te hooren, zijn ook op het programma. Voorts tal van nieuwigheden.

Wij hopen wel, aanstaande week, het programma in zijn geheel mede te deelen.

De Salontyroler, *de Sabijnsche Maagdenroof, Mijn Naam is Lehmann* en de *Bloemenheld*, zijn hernemingen van vroeger reeds vertoonde successtukken, die de heer Van Doeselaer ons voor dit sezoen nog belooft.

Uit een oogpunt van openbare zedelijkheid schijnt Aken een modelstad te willen worden, althans indien waar blijkt wat de nieuwsbladen onlangs meldden, dat het gemeentebestuur aldaar de opvoering van stukken van Hauptmann, Sudermann en dergelijke vreeselijke schrijvers geheel verboden heeft.

Wij lezen in het Weekblad voor muziek van Amsterdam dat keizer Wilhelm II van Duitschland het voornemen heeft geuit om een theater te vormen gelijk aan dat te Bayreuth, maar alleen bestemd voor tooneelvoorstellingen, waar jaarlijks modelopvoeringen van klassieke en vaderlandslievende tooneelstukken zouden gegeven worden.

Men meldt over de vertooning van *De Zwerver* te Leiden door de Rotterdamsche Tooneelisten : De zaal was nagenoeg uitverkocht. Willem van Zuylen kreeg na het vierde bedrijf een fraaien krans van de studenten. Het stuk had zeer veel succes, ofschoon de voorstelling na het eerste bedrijf dreigde niet te kunnen doorgaan, doordat het scherm hardnekkig weigerde te zakken. Het ongeval was vrij gauw verholpen.

Het Théâtre-International, dat den steun heeft van mad. Ratazzi de Rute, Sarcey, Henry Fouquier en Emile Faguet, zal in de Bouffes-du-Nord voornamelijk stukken van het Spaansche en het Italiaansche repertoire geven ; behalve meer moderne : « Don Juan Tenorio van Zorrilla, Le Seducteur de Seville van Tirso de Molina, La Force du Destin van Rivas ; ook een bewerking van Tirso de Molina's: Damné pour manque de foi,door George Sand, gevonden onder haar nagelaten werken. Got wordt directeur van den Internationalen Schouwburg.

Te Syracuse heeft in het verwonderlijk gaaf bewaarde oude Grieksche theater een opvoering plaats gehad van de Hiketides van Aischylos, voor het eerst ten tooneele gebracht in de 78e Olympiade m. a w. 525 v. C. De opvoering is uitnemend geslaagd en heeft op de toeschouwers — er is in het theater plaats voor 20,000 menschen — een diepen indruk gemaakt.

De Nieuwe Gids van November zal het slot van Kloos' vertaling van Sophokles' Antigone brengen. Deze vertaling is aangekocht door de Nederlandsche tooneelvereeniging.Het werk is ook vertaald door Prof.van Leeuwen te Leiden ; deze vertaling zal door den heer A. W. Sijthoff worden uitgegeven en Het Nederlandsch Tooneel zal haar vertoonen.

Verschenen Werken.

Van de hand van onzen medewerker Palmer Putman zullen eerlang verschijnen : *Groeninghe!* vaderlandsch drama in vier bedrijven en zes tafereelen, en *Lastige geburen*, blijspel met zang in één bedrijf. Ten zeerste aanbevolen. Inschrijvingen te sturen aan den schrijver-uitgever te Waereghem.

PLAKBORD.

ATNWERPEN. — «Paleis voor Volksvlijt». — «De Scheldebarden». Zondag, 7 November, om 7 uur s'avonds: **Lisa**, drama in drie bedrijven door Oct. Kops ; **Een Onweer**, geprimeerd blijspel in 1 bed. door Hubert Melis.

— Lokaal der Vereenigde Genootschappen. Door de tooneelmaatschappij « Rosiers, » op zondag 7 november 1897, **De oude Kassier**, tooneelspel in vier bedrijven door Rosier Faassen en « **De zwarte Koning**, blijspel met zang in één bedrijf door C. Devisschere.

HAMME. — Tooneelmaatschappij « Trouw aan Kunst ». Lokaal « St. Secilia ». Kerkstraat. Op Zondag 14 en Maandag 15 November, prachtige vertooning van **Bloemeken**, drama in 3 bedrijven door N. De Tière en **Het Schoonste Meisje van Hamme**, operette in 2 deelen.

HOUGAERDE. — «De Jonge Vlamingen». Zaterdag 6 en Zondag 7 nov. om 7 uren: **Een Onweer** blijspel in 1 bedrijf door H Melis; **Een Ridder geboren**, id. door Verschueren, daarna Concerto

HARLEBEKE. — «Groote Schouwburg». Zondag 7 Nov. ten 6 uren : **De Schat van den Vrek** drama in 2 bedr. door K. Ondereed. **Een Kokette**, tooneelspel in 1 bed. door G. De Lattin, **Een Onweer**, blijspel in 1 bed. door Hubert Melis.

ELDORADO VAN ANTWERPEN.
— Alle avonden Spectakel-Concert.

Antwerpen.

Nederlandsch tooneel van Antwerpen

EENE MISDADIGE

Nieuw drama in 4 bedrijven, van Nestor De Tière.

Jan Catries, mulder	de hr Van Keer
Ursuul, zijne vrouw	mev. Verstraete-Laquet
Bello, hunne dochter	mej. Elisa Jonkers
Liesbel, vroedvrouw	mev. Lemmens
De oude Notaris	de hr Van Cauter
Edward Moones, zijn zoon	Lemmens
Bruno, Gits veldwachter	Dilis
Judith Simon	mev. Dilis
Boer Jans	de hr Laroche
Pauw, muldersknecht	P. Janssens
Cille, dienstmeid	mev. Verstraete-D
De burgemeester van 't dorp	de hr Devos (vader)
Doktor Stubbe	Devos (zoon)
Een jonge boer	Delahaye
Een huisknecht, tevens koetsier	Leurs
Een hovenier	Thees
Mev. Stubbe	mej. Vergult.

PIETJE

Comedie in één bedrijf, door Nestor Detière

Emil,	de hr W. Janssens.
Emma,	mev. Dilis.
Een stadscommissionnaris	de hr Delahaye.
Een magazijnboodschaplooper,	Thees.

DE TWEE VERSTOOTELINGEN

Drama in 2 afdeelingen en 8 tafereelen door Pierre Decourcelle.

Georges de Kerlor	MM. Lemmens
Rober d'Alboize, kapitein	Dilis
Braquin, bijgenaamd de Stak	Laroche
Brisquet, oppasser van een kap.	Bertrijn
Mr de St. Hyrieux	Van Keer
Mulot	P. Janssens
Fadart	Van den Bosch
Paul Humbert	W.Janssens
Boisdru	Devos vader
Goguelu	Antoons
Dokter Vernier	Van Cauter
De bestuurder van het hospitaal	Devos zoon
Een zieke	Babusiau
Een koster	Thees
Een veldwachter	Cauwenberg
Een politie agent	Delahaye
Helene de Kerlor	Mev. M. Verstraete
Carmen de St. Hyriex,	Mej. E. Jonkers
Claudinet,	Mev. Bertrijn
Fanfan,	Dilis
Zephyrine,	Verstraete L.
Zuster Simplice,	Lemmens
Marianne Goguelu,	Gorlé
De kleine Fanfan, 5 jaar oud,	j. hr Delahaye

Nederlandsch Lyrisch Tooneel

De Vliegende Hollander.

Zangspel in 3 bedrijven door R.Wagner.

Daland,	de hr. H. Fontaine.
Erik,	L. Leysen.
De Hollander,	J. Judels.
Een stuurman,	Berckmans.
Senta,	Mej. C. Duyse.
Mary,	Mev. Pédé-Baets.

W. Koopal & Co

Agentschap voor aankondigingen

64, Provinciestraat (noord), Antwerpen

AANPLAKKING EN UITDEELING VAN DRUKWERKEN IN BELGIË, HOLLAND EN DUITSCHLAND

— IN 24 UREN. —

HONDERD VOORBEHOUDEN PLAATSEN TE ANTWERPEN VOOR HET AANPLAKKEN

SCHRIJVEN VAN ADRESSEN
op banden en briefomslagen voor alle beroepen.
— Onder band doen. —

Aankondigingen op muren. | Verhuring van draagborden en wagens

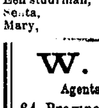

Het Oud SCHOENTJE

Gemeentestraat, 27

aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.

Het is voorwaar in 't groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen,slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht, Specialiteit van kinderschoeisels.

Op aanvraag worden de goederen afgehaald en te huis besteld.

Men gelast zich met het Verwen, Degraisseeren Droogen, op zijn nieuws wasschen van alle soorten van stoffen.

STOOMVERWERIJ
Gustave VAN TIGGELEN-GEERTS
REYNDERSTRAAT, 41. (tegen de Groenplaats) ANTWERPEN.
Bijhuizen : Gemeenteplaats, 12 & Diepestraat, 79.

Inrichting van wasschen en Cremeeren van Storen en Gordijnen Dekens en gewatteerde Spreijen, Handschoenen, Pluimen,enz.
Gematigde prijzen en Onmogelijke Concurrentie.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN

Huwelijkstullen, Bloemkorven in allen aard, enz. enz.

Mlle L. LAMBOTTE

Kronen voor Concerten en Begrafenissen

ARTIEKELS VAN PARIJS

Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.

Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

ELIXIR D'ANVERS

FIJNE LIKEUR

TENTOONSTELLING
AMSTERDAM 1895
EEREKRUIS
hoogste belooning
Medalje H.M. de Koningin

BORDEAUX 1895
GOUDEN MEDALJE
Eerediploma
door de hooge jury toegekend.

Handschoenen fabriek.

Handschoenen op maat op 3 uren — Kostelooze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor,enz., — Engelsche, Zijden, halve zijden,garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.

VAN STEENKISTE

oud huis Berbigette.

33, GROENPLAATS, 33

ANTWERPEN.

CAFÉ TIPO-TIP
Carnotstraat, 11, Antwerpen.
Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

VERHUISWAGENS van af 1.50 tot 3.— fr. per uur. — Groote naar believen tot 8 meters toe. CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk, Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS. Kunstlei. 74, Hoek van Hopland. Grooten keus van allerbeste pianos van fr.575, 625, 675, enz onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

Gustave FAES

25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.

* MUZIEK *

Snaarinstrumenten in allen aard	Uitsluitelijke Verkoop van
Métronomes,Diapasons,enz.	Snareninstrumenten
Echte Napelsche en Fransche	eigenhandig vervaardigd van
SNAREN	RICHELME van MARSEILLE
MUZIEKPAPIER	Collin Mézin van Parijs
Abonnementen	Mangenot van Mirecourt
tot het lezen van partitiën.	

Korte Gasthuisstraat, 25

VERKOOP PER **Abonnement**

Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.

A LA BONNE SOURCE

Te koopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.

Meubelen in allen aard, enz., enz.

IN DEN GOUDEN SLEUTEL

Guillme OOMS

KLAPDORP, 39. ANTWERPEN.

HORLOGIEMAKER & GOUDSMID.

MAGAZIJN VAN

Schouwgarnituren in alle soorten en aan alle prijzen.

Gouden en zilveren Horlogiën, Juweelen, Goud en Zilverwerk.

MUSIKAAL GESTICHT

LEYTENS-VAN DEN BERGH

KUNSTLEI, 10

Pianolessen, Solfège, Théorie en Harmonie

BIJZONDERE LESSEN

Heropening der cursussen van af 15 September.

Geen kale hoofden meer.

Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Joukley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.

Te verkrijgen : De Beul, Antwerpen. Puls, Kolanderplaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Nolf, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands.

Flesschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.

Eenigdepot : VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen Gebreveteerd.

Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

Brood- & Banketbakkerij

GUSTAAF KURTEN

GEMEENTESTRAAT, 51

Schuins over de Zoologie.

Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz. Worstenbrood.

Bekroond met de gouden medalie in de Wereldtentoonstelling van 1894.

CRIÉE CENTRALE

Huis gebroeders DE WYNGAERT

VAN ERTBORNSTRAAT,

Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades

Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds

Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs- Schapen- en Verkensvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Antw. Drukk. CL. THIBAUT Grätiekapelstr. 7.

Zaterdag, 13 November 1897. Eerste Jaargang. (Nieuwe reeks). Nr 7.

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers: voor Noord-Nederland; J. Vriesendorp voor Zuid-Nederland: A. Cornette.— Secretaris: H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Borneostraat, 49 te 's Gravenhage,

— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

Frans Van Doeselaer.

Bestuurder van den Nederlandsche Schouwburg van Antwerpen.

Nederlandsch Tooneelverbond.

Officieele mededeelingen.

Op de Zondag l. l. gehouden vergadering van het Hoofdbestuur van het Nederlandsch Tooneelverbond is in plaats van Mr. J. Kalff Jr. als algemeen secretaris aangewezen Jhr. Mr. H. Smissaert. — Met de redactie van het Noord-Nederlandsch deel van het orgaan werd tijdelijk belast de heer F. Lapidoth (Borneostraat, te s'Gravenhage). — Na uitvoerige besprekingen werd *Werkstaking*, het tooneelspel in 3 bedrijven van C. P. Brandt van Doorne, gerenvoyeerd naar het Lees-Comité. — Om de zaak der volksvoorstellingen nader toe te lichten is eene commissie uit het Hoofdbestuur benoemd, bestaande uit de HH. Mrs. W. G. F. A. v. Sorgen, A. Fentener v. Vlissingen en den secretaris.

De alg. secretaris,
H. Smissaert.

Aan de Afdeelings-Secretarissen.

De Secretarissen der Afdeelingen worden uitgenoodigd mij eene opgave te zenden van: 1°. de samenstelling van het Bestuur; 2°. den naam van den Gedelegeerde bij de vergaderingen der Commissie van Beheer en Toezicht over de Tooneelschool; en 3°. het getal der leden hunner Afdeeling. Gaarne ontving ik deze opgave voor 21 November aanstaande.

Amsterdam, Vijzelstraat 78. 10 November 1897.

De alg. secretaris,
H. Smissaert.

De afdeelingssecretarissen, die nog niet voldeden aan het verzoek van den algemeenen secretaris in nr 2 van *Het Tooneel* — het verzoek hem een lijst te zenden van de leden hunner afdeelingen met vermelding der juiste adressen — verzoek ik die lijsten thans aan mij te willen zenden.

De alg. secretaris,
H. Smissaert.

N. B. Vervolg der officieele mededeelingen op blz. 27.

Een Verzoek.

Het artikel des heeren A. Ising Jr in *Het Tooneel* van voorleden week, -

het verslag over de 50ste opvoering van «Luilekkerland», in verschillende bladen, -

de woorden van Koning Carol I, bij de opening der nieuwe Hoogeschool te Jassy: » Een factor van de eerste orde, misschien » wel de voornaamste, is de graad van be» schaving eener natie, ...

Ziet daar als het ware drie gegevens, welke mij tot nadenken hebben gebracht.

Zij zijn eigenlijk genoeg welsprekend in zich-zelf.

Wanneer men zich de reeks degelijke stukken herinnert, welke door onze eerste gezelschappen niet dan slechts eenige malen vertoond kunnen worden, en ondervindt dat bij stukken als «Maandaghouders», «Luilekkerland» en anderen, de toevloed van publiek aanleiding geeft tot het vieren van zilvren en gouden feesten,— dan is —als zij waarheid bevat — de meening van Carmen Sylva's echtgenoot niet vleiend voor ons Amsterdamsch publiek.

Het met de Revues behaalde en nog te behalen succes misgun ik den heeren Prot en van Lier in geen enkel opzicht; ik ken hen als practische mannen en vind het even billijk dat zij voordeel plukken van hun rusteloos pogen, als ik het onbillijk vind dat de belooning voor noesten arbeid door de grilligheid en onverschilligheid van het publiek anderen onthouden wordt.

Met het oog op het gouden feest dat dezer dagen aller aandacht heeft getrokken, vraag ik: welke der vele stukken van *degelijk* gehalte zijn tegenwoordig repertoire-stukken?

Hoe velen zouden het verdienen te zijn, als het publiek zich slechts de moeite gaf hen op te merken!

Waaraan is dan toch de tegenwoordige depreciatie der werkelijke waarde van de tooneelspeelkunst te wijten? Is zij — de depreciatie — ook al een teeken fin-de-siècle, en mag men hopen, dat als de eeuw wier laatste jaren zoo algemeen den stempel van overprikkeling dragen, eindelijk zal uitgeleefd zijn, ook voor onze kunst een herboren van het als «ouderwetsch» gebrandmerkte leven met zich-zelf zal aanbreken? Voorzeker zal dàn in menig product van den hedendaagschen tijd, de weerspiegeling van gezond leven opgemerkt en gewaardeerd worden, en men tot de overtuiging komen, dat het toch jammer is eenmaal zoo ongevoelig voor ware verdiensten geweest te zijn.

Maar... in afwachting van die dagen... moeten de schouwburgbesturen dan voortgaan de lichtzinnigheid van ons publiek te exploiteeren? Moeten de tooneelschrijvers hun hart het zwijgen opleggen, om hun pen in dienst te houden van het genre dat de hoogste tantièmes belooft?

Kan men roeien tegen stroom? — Helaas, neen!

Toch is er iets dat beproefd kàn worden en waardoor het m. i. mogelijk is de «beschaving» wakker te schudden, opdat zij zich hoe langer zoo meer uite.

Wanneer ieder die dit blad leest — ik spreek immers tot «vrienden» van het tooneel — zich voorneemt alle weken één bezoek te brengen aan één onzer tooneelgezelschappen, die een degelijk stuk vertoonen, dan zal niet alleen uit de wrijving van indrukken als het ware een nieuwe «behoefte» ontstaan, maar zal men 't onwillekeurig als een plicht gaan beschouwen jegens de kunst en jegens zijne vrienden en bekenden, dezen aan te sporen hier of daar een dosis levensmoed op te doen, of eenigen anderen steun voor het intellectueele leven te gaan zoeken.

Vermeerderen zulke bijzondere gevallen, dan zullen schrijvers en directies zich bejiveren, het tooneel de kerk al meer en meer te doen nabijkomen. Het is m. i. toch een onomstootbare waarheid, dat het verval op velerlei gebied ontstaan is uit een vermindering van godsdienstige behoefte bij de menschen. Men versta mij wel; met «godsdienstige behoefte» bedoel ik in deze, niet het kerkgaan, maar wel het gevoel van... de behoefte om meer over zich-zelf tevreden te willen zijn, — zonder tot eigenwaan te vervallen. Ik weet, dat evenals in de kerk, men ook in den schouwburg gesticht kan worden, mits men er heenga met den wensch, onder den invloed van een uiting der kunst te komen.

Alle weken worden stukken gespeeld waarin men iets goeds, iets opbouwends, eene waarschuwing, een memento kan vinden; — aan lofwaardige pogingen der tooneelbesturen ligt het waarlijk niet, doch zonder afdoenden steun van het publiek kunnen zij niet volhouden. — Zooals de gouddelvers het goud niet op hen wachtende vinden aan de oppervlakte der aarde, zoo moet hij, die den schouwburg bezoekt uit innerlijke behoefte, zich de moeite geven niet alleen met zijne ooren maar ook met zijn hart te hooren. Al ligt het gewenschte niet voor de hand, — die zoekt, zal vinden.

Heeft de eene of andere voorstelling u, medeleden van het Noord-Nederlandsch, of Zuid-Nederlandsch Tooneelverbond, dus geboeid, om welke reden dan ook, spoort — al ware het slechts één van — uwe vrienden aan, er ook naar toe te gaan en ge zult... alleen voor u-zelf natuurlijk... eenmaal gevoelen een nuttige schakel geweest te zijn in den keten van het gezonde kunstleven.

Vraagt iemand ooit of de doctor hem wel het meest helpende middel voorschreef? Hij neemt het, vertrouwend, in en wacht de uitkomst af. Overwege ieder, die iets gevoelt voor de «roeping» van het tooneel qua talis wat ik beoog, wellicht dat van allen die dit lezen één... zal kunnen getuigen hoe aangenaam het is anderen op te wekken tot meer warmte en liefde voor een der edelste kunstuitingen.

Amst 8 Nov. 1897. L. S.

INGEZONDEN.

Shakespeare-voorstellingen.

Heer Redacteur,

Onlangs las ik in de *N. R. Ct.* een artikeltje dat mij trof en dat ik mij daarom de moeite getroost heb voor U af te schrijven. Het luidde als volgt:

« Men meldt ons uit Amsterdam:

« Het was weder verrassend te bemerken, hoe de Shakespeareaansche humor pakte, nog wel bij een Zondagspubliek. En als niet van den sprankelenden dialoog menig vonkje was blijven hangen onder het verhemelte der acteurs en actrices, de gulle lach zou in den schouwburg niet van de lucht zijn geweest. Dit geldt natuurlijk de éene helft van Veel leven om niets», een blijspel, dat voor de andere helft drama is, drama met zelfs nog al situaties. Maar ook in zijn geheel heeft het stuk toch geboeid en dat in weerwil van de, gelijk wij zeiden, niet overal gelukkige vertooning die het hier en daar aan gratie en dartelheid ontbrak, ook bij de personen, die het stuk hebben te dragen; mevrouw Van Ollefen — Beatrice en den heer Chrispijn — Benedict.

« In elk geval is het resultaat der opvoering toch weder zoo, dat de Vereeniging « Het Nederlandsch Tooneel » er eene richting door ziet aangewezen, die zij wel

zou doen meermalen te betreden. Als zij een stuk van Shakespeare ten tooneele bracht, heeft zij er — op een enkele uitzondering na — altoos genoegen aan beleefd. Dat komt omdat een stuk van Shakespeare zelf zoo veel draagt en zoo'n stuk kost is voor alle monden, voor hoog- en laaggezetenen, het volk en den geleerde. »

En, terwijl ik dit las, maakte ik zoo bij me zelven eenige bedenkingen, die ik ook maar zoo vrij zal wezen U mede te deelen.

Ik dacht namelijk of de wenk, door den Amsterdamschen correspondent van de *N. R. Ct.* aan het bestuur der Vereeniging « Het Nederlandsch Tooneel » gegeven, niet evenzeer van toepassing zou zijn op menige andere tooneeldirectie in Nederland, op de Antwerpsche in de eerste plaats. Ik zeg: in de eerste plaats, krachtens de wel wat egoïstische, maar toch zoo echt menschelijke spreuk: *charité bien ordonnée commence par soi-même.*

Wij toch, in Antwerpen, die zoo gaarne ook eens van Shakespeare zouden willen genieten, komen zoo zelden in de gelegenheid een der werken van dien reus der dramatische kunst te zien opvoeren! Indien onze voortreffelijke Jan Dilis ons niet van tijd tot tijd zijnen *Hamlet* gaf, of hij en zijne even uitstekende collega Elisa Jonkers hunnen *Romeo en Julia*, indien wij niet alle vijf of zes jaar eens het bezoek kregen van eenen Rossi of eenen Salvini of eenen anderen buitenlandschen kunstenaar (een enkele maal hadden wij ook Bouwmeester als Shylock), die in Shakespeare-rollen optreedt, dan zouden wij den grooten Engelschen dramaturg bijna niet anders meer kennen dan bij name. Sinds er geen lyrische drama's meer gegeven worden, krijgen wij zelfs dien heerlijken *Zomernachtsdroom* niet meer te zien, die voor enkele jaren met zooveel succes werd gespeeld en eenen diepen indruk heeft gemaakt, ook op het gewoon publiek; ik bedoel daarmee: dat publiek dat Shakespeare niet *leest*, en in 't algemeen *geen* tooneelstukken leest, maar er wel van houdt iets moois te hooren en te zien.

En ik vraag me zelven af: waarom zou dit niet anders? Waarom behoort Shakespeare niet tot ons loopend repertoire? Dat onze artisten er niet voor geschikt zouden zijn, laat ik niet zeggen. Voor de enkele malen dat ze in de gelegenheid werden gesteld er hunne krachten aan te beproeven, is het althans gebleken dat ze er toch wel iets van terecht weten te brengen, al gaat ook een deel der Shakespeare-poëzie verloren, zij het dan min of meer door de schuld der acteurs zelven, of voor een ander deel door de schuld van de regie, hetgeen herhaaldelijk het geval bleek.

Door veelvuldige oefening zouden de gebreken allengs vermeden worden, de schoonheden meer tot haar recht komen, de ontwikkeling èn van de acteurs èn van het publiek er onzeglijk veel bij winnen, de geletterden meer naar den schouwburg gelokt worden, en het volk.....

O ja, daar ligt de struikelsteen, hoor ik mij toevoegen. Zou het volk, de massa van wier aanwezigheid eene tooneelonderneming toch hoofdzakelijk moet kunnen bestaan, dan soms den weg naar den Schouwburg niet verleeren in nog ruimere maat dan de enkele geletterden er zouden heensnellen, zoodat het eindresultaat zou blijken te zijn... een gat in de kas van den directeur?

Ik kan het geen enkel oogenblik gelooven. Shakespeare bezit inderdaad eigenschappen die zijne werken, een ruim deel ten minste, genietbaar maken voor toeschouwers van allerlei behoeften en smaak. Wie niet onder de bekoring komt van zijn dichterlijke taal, wie zich niet kan verdiepen in de fijnheden zijner psychologische analyse, die zal toch ten minste geboeid worden door de toestanden, getroffen door de scenieke effecten, geroerd door den pathos van het gesproken woord, medegesleept door het voortschrijden der handeling.

Ik zou het ten minste eens willen zien beproeven, liefst met een Zondagspubliek, en dan natuurlijk ook in de eerste plaats met zijne treurspelen: *Macbeth, Othello, Hamlet, Romeo en Julia, Koning Lear.* Voor het wekedagsche publiek zouden waarschijnlijk de comedies even gewilde kost zijn; ik denk aan *De lustige vrouwen van Windsor*, aan *De spijtige Schoone getemd*, aan *Veel leven om niets*, enz.

Ik ben zoo nieuwsgierig geweest eens na te gaan wat er in de schouwburgen van Duitschland sedert de opening van het thans loopende tooneeljaar zoo ongeveer van Shakespeariaansche stukken is opgevoerd geworden. Voor de periode half-September tot half-October heb ik namelijk een statistiekje opgesteld, waarin niet minder dan vijftien verschillende stukken voorkomen niet ongeveer 75 vertooningen.

Zoo telde ik *Othello* 12 maal, *Zomernachtsdroom* 11, *De Spijtige Schoone getemd* en *De lustige vrouwen van Windsor* elk 8, *Romeo en Julia* 7, *Hamlet* en *Een Winteravondvertelling* elk 6, *De Koopman van Venetië* 4, *Koning Lear* en *Macbeth* elk 3; de andere vertooningen verdeelen zich over *Coriolanus, Antonius en Cleopatra, Julius Caesar, Richard II, Zooals gij wilt.* -

Wilt gij weten, Heer Redacteur, wat er mij overkomen is in den nacht nadat ik mijn avond had doorgebracht met de opzoekingen, waarvan ik u hierboven den korten inhoud meedeel je?... Toen heb ik een droom gehad; ik droomde van den armen man, die zoo gelukkig zou geweest zijn met de kruimels die vielen van de tafel van den rijkaard. Gij kent die treffende parabel, niet waar?... Anders verzond ik u naar het Evangelie van Lucas, hoofdstuk XVI; daar vindt gij ze voluit, de geschiedenis van LAZARUS.

Antwerpen.

Antwerpen.

Nederlandsche Schouwburg.

Overzicht der week.

Verleden Zondag werden de *Twee Verstootelingen* opgevoerd, die gelijk altijd, veel brave menschen deden woenen, iets wat recht aandoenlijk is, doch bij hartelooze lieden, zooals er zelfs op een Zondag wel eens eenige durven komen, zich in gelach omzet. Ach! de wereld is zoo boos, en de schouwburg is eene kleine wereld, vooral 's Zondags.

De Maandag avond was gewijd aan Nestor De Tière, die zulke eer stellig verdient, want tooneelschrijvers met een talent als 't zijne kunnen we in ons Vlaamsche landeken wel op de vingers van eene hand tellen.

Eerst werd *Pietje* gegeven, een klein stukje, dat mij maar juist goed genoeg scheen om gespeeld te worden, terwijl het laat opkomend publiek zich behagelijk in zijn zetel nedervlijt. Floris van Westervoort heeft toch zeker mijn smaak niet bedorven? *Pietje* is onwaarschijnlijk en flauw. Jonggehuwden doen wel eens een beetje kinderachtig, maar zoover brengen ze 't toch niet van den weg. Daar zit geen ziertje geest zoomin in den dialoog als in de verwikkeling. Wat een geluk dat het spoedig zeemzoetjes afgeloopen was en het forsche drama *Eene Misdadige* aanving. Hier wordt men dadelijk den klauw van den leeuw gewaar.

De schilder openbaart zich in dit stuk veel meer dan de dichter Het onderwerp immers — een onteerd meisje, dat in een oogenblik van vertwijfeling haren ontrouwen minnaar doodschiet — staat als vinding op dezelfde hoogte als het straatnieuws, hetwelk de reporter dagelijks op 't bureel van zijn blad aanbrengt. De opgevoerde feiten zijn zelfs *al* te waar om artistiek te mogen heeten, en 't is de zedenschildering, gevoegd bij eene ongemeene begaafdheid om karakters te scheppen, welke den doorslag verleent aan 't drama en dit nogal heel zwaar doet wegen in de schatting der critiek.

Wat een leven gedurig op het tooneel, evenzeer in de handelingen der personages als in hunne taal! Bijzonder het eerste bedrijf is een parel. Ik herinner mij niet, ooit iets schooners op de planken te zien te hebben. Die herberg met het molenhuis tot achtergrond, die raaskallende boer, dronken van ellende, pratend tegen zijnen hond, die witbestoven molenaar met zijne knechts en meiden, die echte boerinnen — ik vergeet ze nooit, ook hunne woorden en daden niet. Heel het tafereel levert de weerga op van de allerbeste voortbrengselen onzer moderne schilders van landelijke binnengezichten.

De tweede akt is insgelijks goed, doch te brutaal, hij doet pijn en geeft aan 't drama zijn karakter van volkstuk. De groote massa wil inderdaad hard geschokt worden, want zijne spieren geraken niet gemakkelijk aan 't trillen, doch een schrijver, die voor een ontwikkeld publiek werkt, heeft geenzins noodig tot het uiterste te gaan. Hij duidt het ergste enkel aan en laat evenveel gevoelen als er op de planken te zien is. Daarom dunkt mij *Eene Misdadige* een drama van de logge soort, waarbij de toeschouwer te vergeefs op wat zielsgenot wacht.

De derde akt mocht wegblijven. Hij brengt geene aarde aan den dijk. We konden best veronderstellen, dat het met de bedrogen dochter van den molenaar slecht zou afloopen.

Beter is de vierde en laatste, hoewel toch ook erg melodramatiek. De doopplechtigheid is weer een aardig stuk leven nochtans, doch de ontknooping blijft immer de zwakke zijde van Nestor de Tière zijn talent.

Alles bijeengenomen is *Eene Misdadige* naar ons oordeel een kunstwerk, rijk aan prachtige partijen, maar geen van eerste gehalte.

Het stuk werd voortreffelijk gespeeld vooral door de vrouwelijke artisten en verder door de heeren Laroche, Van Keer en Dilis. Evenwel zou eene tweede vertooning er de schoonheden nog beter van doen uitkomen.

Woensdag werd *Peperman* gegeven, een *Plezierreisje naar Spa*, het vroolijke blijspel van Labiche. Het doet nog immer heel veel plezier, hoewel de eerste akt ons thans wel een beetje ledig en verouderd voorkomt. De schrijver kende de menschen, en wie ziet zijnen evennaaste niet gaarne voorgesteld op het tooneel, waar men eens hartelijk kan lachen met zijne zwakheden en gebreken.

Op eene gewone week zou ik hiermee uitgepraat zijn, doch het was eene feestweek ter eere van den heer

Frans Van Doeselaer,

en 't verschaft ons geene kleine vreugd, den lezer een oogenblik te kunnen onderhouden over een man, die in Antwerpen bij 't volk en de burgerij gekend en bemind is gelijk weinigen. Dit is een voordeel van den tooneelspeler en in de eerste plaats van den comiek, wien de werkers en wroeters om 't dagelijksch brood eene pòos van vergetelheid danken te midden hunner beslommeringen en verdrietelijkheden van den dagelijkschen sleur.

Stellig, de heer Van Doeselaar is populair te Antwerpen. Dit kon men gemakkelijk waarnemen verleden Dinsdag, ter gelegenheid der plechtige ontvangt op het Stadhuis.

De zaal Leys was opgepropt met volk. Heel het gezelschap van den achtbaren Jubilaris was tegenwoordig, benevens de leden van den tooneelraad, veel schouwburgbezoekers, letterkundigen en kunstenaars. De Burgemeester, de Schepenen en de meeste leden van den gemeenteraad verwelkomden den feesteling, die aan de overheid werd voorgesteld door den heer Arthur Cornette, voorzitter van den Zuid-Nederlandschen tooneelbond.

De heer burgemeester Van Rijswijck wenschte den heer Van Doeselaer geluk met zijn gouden jubileum als acteur, en hij maakte te dier gelegenheid een beknopt overzicht van de geschiedenis der Nederlandsche tooneelspeelkunst te Antwerpen gedurende de vijftig laatste jaren. Onze schouwburg is zeer hoog gestegen in de achting zelfs van de meest ontwikkelden onder ons volk, en dit heeft hij voor een groot deel te danken aan het talent en de toewijding van den heer Van Doeselaer Tot herinnering van dit heuchelijk feest stelde hij de Jubilaris eene gouden medaille ter hand.

De heer Van Doeselaer was zichtbaar al te zeer aangedaan om heel welsprekend te zijn. Diep ontroerd dankte hij de stedelijke overheid voor zooveel blijken van achting en waardeering, van harte den wensch beamend, geuit door den heer Burgemeester, de vijftigste verjaring te kunnen meefeesten van de stichting van het vaderlandsch tooneel te Antwerpen.

Hiermede was *deze* plechtigheid afgeloopen, waarvan het bouquet voor den Donderdag was voorbehouden.

Toen had het feest op den schouwburg plaats, in tegenwoordigheid van den heer Burgemeester weer, van de heeren Schepenen Goemaere en Verspreeuwen, alsmede van het puik der Vlaamsche bevolking uit de Scheldestad, eene eivolle zaal.

De Jubilaris had *Kleine Oorlog* doen opvoeren, het gekende Duitsche blijspel, eene gelegenheid voor hem om zelf op te treden, en waarin overigens al de leden van zijn gezelschap eene rol konden vervullen. Of er met leven en geestdrift gespeeld werd!

Doch 't schoonste kwam *na* de vertooning. Toen het gordijn ditmaal opging, stond het tooneel versierd met den onnoemlijken schat van rijke geschenken, den heer Van Doeselaer op kwistige wijze aangeboden door zijne talrijke vrienden en vereerders van heinde en ver. Zijn prachtig portret, door niemand minder dan Hendrik Luyten geschilderd, bekleedde de eereplaats tusschen de juweelen, de gouden kronen en palmen. De geestdrift der toeschouwers was buitengewoon.

De heer Arthur Cornette nam het eerst het woord om den gevierden tooneelspeler en bestuurder in naam van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond een hartelijk woord van dank en hulde toe te spreken, herinnerend de gewichtige diensten, door den Jubilaris aan het vaderlandsch tooneel bewezen in zijne dubbele hoedanigheid.

De heer W. Lemmens voerde het woord voor zijne kunstbroeders en- zusters, en hij deed zulks in zeer bewogen, uit het hart opwellende termen.

De heer Hendrickx bracht den groet en gelukwensch van de artiesten uit Brussel; de heer Wannijn deed hetzelfde voor die van Gent.

Uit Noord-Nederland was de heer Van Hovene verschenen om den feesteling te feliciteeren, ook wegens zijne vrouw Philomena Jonkers.

Nog verscheidene andere sprekers voerden het woord, zonder te rekenen de ontelbare telegrammen, o. a. van den heer Gouverneur en van mevrouw Catharina Beersmans, waarin den Jubilaris vol geestdrift een hoezee! van wijd en zijd werd toegeroepen. Hij werd ten slotte met kransen en palmtakken overstelpt!

Wees maar welsprekend in zoo'n oogenblik!.... De heer van Doeselaer wou het niet wagen, zijne overtalrijke vrienden en feestvierders eenvoudig dankend voor al wat zoo gul voor hem gedaan was.

Nadat eindelijk alles afgeloopen scheen, werden er nog heel veel flesschen champagne geledigd in de Wandelzaal van den schouwburg, allemaal op de gezondheid van Frans Van Doeselaer.

Lang moge hij leven!

WILLEM VRIJ

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

De Vliegende Hollander was het eerste werk van Wagner dat door ons Lyrisch Tooneel vertolkt werd. — De eerste opvoering, door ons gezelschap bij zijn ontstaan gegeven was die van den *Freischütz*, en het op den voet volgen van *De Vliegende Hollander* scheen als het credo te zijn van de jonge onderneming, die onbeschroomd en flink zich waagde aan de schoonste uitingen der wereldkunst.

Te bejammeren is het dat, na een zes à zevental jaar loffelijk en onverpoosd werk, het edel pogen van Fontaine en Keurvels op geen grooteren bijval bogen mag, en dat de rijke stad Antwerpen niet in staat is eene schaar dilettanti te leveren, groot genoeg om eene instelling als ons Lyrisch Tooneel, onbezorgd te laten leven. Wèl waren er verheven harten, die met milde giften de zaak steunden; wel waren er noeste werkers, die hunne vrije stonden besteedden aan den bloei

van het muzikaal tooneel, maar niet van enkelen kan de steun komen, die, voor zulk een zaak, zoo groot dient te zijn!

Kon er vroeger al eens een of ander afgedongen worden op de waarde der kunstenaars, thans is het gezelschap zóó dat het den toets van veeleischenden doorstaan kan. De opvoering van *De Vliegende Hollander* heeft er het bewijs van gegeven. Inderdaad, nooit, bij voorgaande gelegenheden, kregen wij eene *Senta* te hooren als thans het geval was. Hoe dikwerf wij het werk ook reeds hoorden, nooit wisten wij de ballade zoo heerlijk voordragen als nu. Schoonheden, die anders verloren gingen, kwamen uit, onder andere het *ohé* van het begin der ballade, dat, zuiver genuanceerd, een veropenbaring was. Juffrouw Duyse gaf, in één woord, veel, zeer veel schoons. De schoolsche stijfheid die ons zoo zeer bij hare voorgangsters trof, had hier plaats gemaakt voor een spel vol temperament. Indien wij ééne opmerking mochten maken zou het zijn om heur te vragen de hooge noten zediger aan te geven.

De heer Judels heeft niet beantwoord aan de verwachtingen, die wij van hem koesterden. We kenden hem als een zuiver artiest, die zichzelven hooge eischen stelt, en voor wie goed doen slechts goed genoeg is. Aan zijne inzichten is dan ook zijn niet-gelukken geen zins te wijten, want de uitbeelding van zijn rol was een zeer artistieke, maar, gewoon als hij is zijne kunst slechts in een meer beperkte ruimte te doen gelden, was zijne stem niet opgewasschen tegen de ruimte van den schouwburg en de zwaarte van het orkest. Oneer was er dan ook aan zijn optreden niet verbonden; wie kunst smaken kan zal nog Judels hebben toegejuicht om de genotvolle oogenblikken die hij, door zijne waarlijk artistieke voordracht, te genieten gaf.

Ik weet niet of het alleen is door het immer stijgen van mijn waardeering voor Fontaine als kunstenaar, dat ik ook alle dagen met meer genot zijne kunst smaak. Nooit hoorde ik hem zoo heerlijk als in de laatste dagen, bij de opvoeringen van den *Vrijschutter* en van den *Hollander*; Leysen had van den persoon van *Eric* eene andere voorstelling gemaakt dan vroeger; zij was veel gelukkiger. Ook als zanger heeft hij welverdienden bijval behaald.

Het lied van den stuurman, in het eerste bedrijf, werd vol gevoel weergegeven door den heer Karel Berckmans.

De rol van Mary hoorden wij nooit beter uitkomen dan thans. Mevrouw Pédé-Baets heeft haar rol voortreffelijk gezongen en gespeeld. Ook de kooren en het orkest verdienen met lof vermeld te worden.

* * *

Voor heden avond is aangekondigd: *De Beiaardspeler van Brugge*, van Albert Grisar, met de vertaling van onzen confrater Paul Billiet.

* * *

Men vraagt ons of het niet goed zou wezen de rol van den Hollander te laten zingen door den heer Piens, den baryton van groot opera. Wij geven zulks in bedenking aan de heeren Bestuurders.

H. M.

Brussel.

(Ingezonden).

De Nouveau Théâtre, gelegen in den Passage du Nord, voorheen Musée Castan, heeft verleden Zaterdag, 6 November, zijne deuren geopend.

De zaal is heel en al ingericht naar den trant van *Bayreuth*; de stallen zijn in vorm van amphitheater, die aan het publiek een onbelemmerd zicht vergunnen; de schildering is kunstvol, in lichtkleurigen toon, door den Heer Charlet van Brussel uitgevoerd.

Een vindingrijk gedacht van het bestuur: men kan voor 25 frank aandeelhouder worden, waarvoor men recht heeft op 25 frank inkomkaarten.

Het repertorium zal bestaan uit de beste werken van gekende Belgische en Fransche schrijvers.

Het openingstuk was: *La Vie Bohème*, comédie in 5 bedrijven, door Th. Barrière en Murger, het huidig succes van de Comédie francaise.

Het gezelschap bestaat uit gekende Fransche kunstenaars, als daar zijn:

Mme Muguéra, Mme Susanne, Mme Goldstein, Mme Guyma enz.; de Heeren Varnay, Gariendet, Mevisto, Tressy, Vaye, Herbert.

Wij wenschen aan den jongen bestuurder, M. Moura De Lacotte, inrichter van de Théâtre d'Art te Brussel, veel geluk in zijne onderneming.

D. D.

Herbergprinses in Holland.

Voor personen, niet vertrouwd met de toestanden in Noord-Nederland, voor wat betreft den kunsteigendom, zal het volgend nieuwsje zeker eene aardige verrassing wezen, en voor hen, die weten hoe het bij onze Noorder-broeders toegaat, wanneer het er op aankomt de rechten van den kunstenaar te waarborgen, zal het slechts een reden te meer zijn tot verontwaardiging!

Nu dan, *Herbergprinses* gaat te Amsterdam vertoond worden door de Noord- en Zuid-Nederlandsche Opera-Vereeniging van den heer De Groot. Om echter de kosten van aankoop der partituren, enzoovoorts, te sparen, heeft Monheer De Groot de bijna ongelooflijke vrijheid genomen het werk zelf te doen orkestreeren, en, wat al even erg is, de tekst van Nestor de Tière blijft achterwege, en het werk zal gespeeld worden met een fonkelnieuw scenario.

Ja, Mijnheeren, het is zoo, al schudt gij ook ongeloovig het hoofd, en, indien het waar is dat wij in Vlaanderen in de Ibseniaansche tijdrekening nog 13 jaar achteruit zijn, dan, goddank, kunnen wij, Vlamingen, toch zeggen dat wij onze Noorderbroeders, waar het geldt kunstbeschermen, wel een beetje vóór zijn.

Zoohaast Blockx vernam wat er gaande was, bevroeg hij zich natuurlijk aanstonds bij zijnen uitgever, den heer Heugel te Parijs, die verklaarde nog geene aanvraag tot opvoeren ontvangen te hebben van den heer De Groot, alhoewel de opvoering van *Herbergprinses* door hem reeds aangekondigd was.

« Je n'ai pas traité avec ce monsieur, » schrijft de Heer Heugel aan den Heer Jan Blockx, doelend op den Heer De Groot, « ce monsieur qui aura fait orchestrer par un manœuvre quelconque selon ses habitudes ».

Die « selon ses habitudes » is kostelijk, en werpt een zonderling licht over de toestanden in 't Noorden.

« Vous feriez bien de protester dans les journaux de Hollande » gaat de Heer Heugel voort, en, indien dit de eenige raad is, die een uitgever in zulk geval geven kan, ligt daar wel het bewijs in dat er geen ander rechtsverhaal tegen die schandalige feiten bestaat dan de rechtbank van de openbare denkwijze.

Dat wordt nog meer bewezen door den brief, door Jan Blockx aan een zijner vrienden in Holland geschreven:

« Ja protesteeren! » en dat is, zoo het schijnt, alles wat er te doen is; men heeft in Holland het recht, uw werk door een ander te laten verknoeien; dat is reeds zeer erg; maar dan voert men 't nog op onder uw naam! Te zeggen, dat we machteloos zijn tegenover zulk een diefstal. Wat zou een advocaat hier kunnen doen? Heugel zou hier een heelen boel geld aan verliezen en dit alles zonder resultaat. Bestond er een wet die zoo iets verhoedt, dan ja! »

Nu, dat de bestaande toestanden niet normaal zijn, dat zij onwaardig zijn van een land, dat meê aan de spits der beschaving staat, bewijzen wel de hevige protestaties die er uit het geleerd midden in Noord-Nederland opgaan; zoo herinneren wij ons nog het krachtdadig verzet, door den heer Robbers in het voorlaatste Nederlandsch Congres aangeteekend. Wij bestadigen ook dat de pers er zich mede bemoeid heeft, en roepen de aandacht op de kranige woorden, door *Het Vaderland* in deze omstandigheden geschreven:

« Heeft men hier weer te doen met eene instrumentatie nagemaakt uit het klavieruittreksel of is de directie op listige wijze in bezit van het materiaal gekomen?

Op deze vragen is de directie zedelijk verplicht een antwoord te geven, om haar eigen eer te verdedigen; daarom hopen wij dat zij onder deze omstandigheden van eene opvoering van de *Herbergprinses* af zal zien. Het feit dat het letterkundig en artistiek eigendom van vreemden bodem door onze wet slecht verdedigd wordt, mag niemand tot handelingen verleiden die door de rechtbank der publieke opinie streng veroordeeld worden. »

Dat is waardige taal, die, wij hopen het, zooveel weerklank zal vinden, dat zij voeren moge tot het verdwijnen van den wraakroependen toestand.

HUBERT MELIS.

Van den Buiten.

Rupelmonde, 9 Nov. 1897.

Ik weet waarlijk niet waarbij het komt, dat onze platteland-tooneelen zoo lang met hunne vertooningen laten wachten.

Zou het denkelijk 't schoone najaarsweder zijn, dat onze buitenjongens de repetitien doet vergeten, of is er misschien verzwakking van liefde tot het tooneel bij hen te bestadigen?

Wat er van zij, tot nu toe kregen we slechts ééne vertooning te Hamme, in de prachtige zaal « La Liberté » door de acteurs van den Antwerpschen Schouwburg. De zaal was eivol en 't ontbrak er ook niet aan warme toejuichingen na de bedrijven, welke ditmaal niet *au galop* werden gespeeld, zooals het in vorige jaren maar al te dikwijls gebeurde met de Gentenaars, om den laatsten trein niet te missen.

De bond « Trouw aan Kunst » te Hamme kondigt zijne eerste vertooningen aan voor Zon en Maandag 14 en 15 November eerstkomende met *Bloemeken* van de Tière en *Het schoonste Meisje van Hamme*, opérette. 't Is lang gekend dat deze maatschappij flinke acteurs heeft, die slechts na grondige studie en na zeker te zijn van 't welgelukken hunner zaak, de deuren voor 't publiek openen.

Te Rupelmonde studeert men, *De Violier*. *Roosje van den Veldwachter* en *Twee hanen voor ééne henne*, met juff. Bruylandts van Antwerpen voor actrice.

Van den gunstig gekenden tooneelbond van Eykevliet vertelt men het onaangename praatje, als zou er eene scheuring tusschen de beste acteurs ontstaan zijn.

Dat ware recht betreurenswaard, én voor den bond én voor onze buitenlieden, die er een feest van maakten, het flinke spel dier — bij ons zoo befaamde tooneelliefhebbers — bij te wonen. Wij zijn overtuigd dat de heer Bestuurder van Homissen geene moeite zal sparen om den val van zijn tooneel te voorkomen en ons dit jaar, — zooals verleden winter — op meer dan eene prachtige vertooning zal vergasten.

LOD. SCHELTJENS.

N. B. Wij sluiten ons ten volle aan bij den wensch van onzen geachten medewerker; meer dan eens zijn wij in de gelegenheid geweest de voortreffelijke pogingen van den heer Van Homissen te schatten, en wij hopen dat de mannen, die hij reeds op eene betrekkelijke hoogte gebracht had, de handen opnieuw zullen inslaan.

DE REDACTIE.

Parijsche Correspondentie.

Théâtre Antoine De stichter van het *théâtre libre*, de hervormer van het tooneel, die even meededirekteur van het Odéon was, heeft van af einde September zijn eigen schouwburg in de vroegere zaal van de *Menus Plaisirs* (Boulevard de Strasbourg). Een «théâtre régulier» met Antoine tot eigenaar-direkteur en Gémier tot régisseur-général; met Arquillière en Pons Arlès, met de dames Luce Collas, Irma Perrot, Barny tot voornaamste leden, geopend met « Blanchette » van Brieux en « Boubouroche » van Courteline... dat kondigde zich aan op uitnemende wijze. En nog altijd houden beide genoemde stukken zegevierend het programma.

Maar Antoine heeft beloofd, naast zijn gewone voorstellingen, te geven een reeks stukken « d'avant-garde », werken van jongeren, één voorstelling per maand, dus acht per seizoen.

De eerste daarvan heeft heden (5 November) plaats gehad.

Twee jonge auteurs op het *tableau*.

Van Emile Fabre kenden wij reeds « l'Argent »; het zien, heden, van zijn « Le Bien d'Autrui » heeft den goeden dunk van dezen tooneelschrijver niet verminderd.

Een brave familie, die in pijnlijk bescheiden omstandigheden leefde is plotseling rijk geworden door het sterven van een neef die geen testament heeft nagelaten. Vader, moeder, dochters en zoon, ook de aanstaande schoonzoon, hebben zich spoedig aan den rijkdom gewend... helaas, daar wordt, door den vader plotseling ontdekt dat er wel een testament bestaat, waarbij de neef zijn geheele vermogen nalaat aan zijn maitresse. Het eerlijkheidsgevoel van den vader verzet zich tegen het in bezit houden van hetgeen hem niet toekomt, maar geheel de familie, met den aanstaanden schoonzoon, verzet zich tegelijk tegen den afstand er van. Die strijd waarin allen tegen den eerlijken man samenwerken is zeer krachtig en reëel geteekend. Hij houdt vol, zelfs wanneer de bevoorrechte maitresse sterft zonder eenig familielid na te laten dat in haar rechten treedt (wij vernemen dat zij een vondelinge was) en het stuk eindigt op het oogenblik dat de vader in een aanval van wat de aanstaande schoonzoon noemt: *la monomanie de l'honnêteté*, ondanks de overwegende redenen der zijnen, afstand van zijn vermogen gaat doen.

In de drie bedrijven, die op waardeerbaar heldere wijze verloopen, is de burgerlijke hebzucht, zooals wij die kennen in onze modern maatschappelijke kringen, waar « het geld » alles beheerscht, geteekend zonder overdrijving. De argumenten die mooten dienen om den vader te overtuigen zijn... volstrekt eerlijk in de oogen der lieden van onzen tijd. Zoo denkt men, zoo handelt men en zoo noemt men zich fatsoenlijk, omdat het geldbezit de zedelijkheid — de echte bedoel ik, — doodt en hebben hebben is, krijgen de kunst, maar vooral behouden talentvol is.

Men mag dit stuk *rosse* noemen, men heeft gelijk; maar het is een stuk leven echt burgerlijk modern, en dat is er de verdienste van.

Met Antoine in de rol van den eerlijken vader — een vóórhistorisch wonderdier — met Gémier in die van den aanstaanden schoonzoon, die zijn aanstaanden schoonvader krankzinnig verklaart en voor wien, als genecsheer, geen middel onwaardig is om te overtuigen, met... de nevenkrachten die goed geschoold waren, behoef ik niet te verzekeren dat de opvoering uitmuntend was.

Hors les Lois, een *acte* in verzen van Louis Marsolleau en Arthur Byl is een voortreffelijk geslaagde komische satyre op de maatschappelijke verhoudingen. Ik zal het niet betrekkelijk, want het heeft te veel direkt betrekking op toestanden die hier inheemsch zijn, het zou bovendien, ondanks de kortheid, te veel uitlegging vorderen, dan dat ik mij nu daaraan zou mogen wagen.

B.

Nederlandsch Tooneelverbond.

Het Hoofdbestuur van het Nederlandsch Tooneelverbond maakt bekend, dat het in afwachting van de nadere benoeming van een redacteur door de Algemeene Vergadering den Heer F. Lapidoth te 's-Gravenhage met ingang van den 15e November met de redactie van het Noord-Nederlandsche gedeelte van *Het Tooneel* heeft belast.

Amsternam, 8 Nov. 1897. Namens het Hoofdbestuur vn., de loco-secretaris, L.J. Vinkesteyn.

Van den Belleman.

Wagner's Meistersinger werd 10 dezer voor de eerste maal in de Groote Opera te Parijs opgevoerd.

Het Odéon te Parijs heeft de Corbeaux van Henri Becque gegeven, dat vijftien jaar geleden in de Comédie française is afgefloten. In verband met dit verleden is het wel merkwaardig, dat Becque's machtige stuk, een grauwe rots van realisme, thans — althans volgens de Petit Bleu — bij de eerste vertooning zeer gunstig door het Odéon-publiek is ontvangen.

Emants' gezelschap Utile et Laetum zal worden uitgenoodigd een voorstelling te geven voor de leden van het Tooneelverbond te Groningen. (Vad.)

Uit Amsterdam : Op verzoek van mejuffrouw Catto Esset zal Willem Royaards dezen winter voor de leerlingen der Vereeniging voor vocale en dramatische Kunst een college geven in « rollenstudie. »

Henri Albers zal binnenkort gastvoorstellingen geven bij de Noord- en Zuid-Nederlandsche Opera-vereeniging, directeur de heer De Groot, te Amsterdam, in *Hamlet*, *Rigoletto*, *La Favorite*, enz. Hij zal in het Fransch zingen, wat hij reeds zeven jaren lang doet, en de leden van het gezelschap De Groot zullen hem in de Fransche taal antwoorden.

Wij laten hier thans het volledige programma der stukken volgen, waarop de heer *Hubert Laroche* de leden van het *Kunstverbond* te Antwerpen zal vergasten.

Gringoire, door Th. De Banville. *Ne waor Marie*, door Sijpgens. *Ze wacht me*, door G. Lorrain. *De Kurassiers van Canrobert*, Pol De Mont. *De X Stralen*, door XXX. *De Maire van Antwerpen*, fragment door Frans Gittens.

Mevrouw Van de Weyer-Heuts, cantatrice, en de heeren Jules Roelants en Jos. Bosiers zullen het programma afwisselen.

Wij hopen wel dat deze avond de reeks voordrachten zal openen met welke de heer Laroche zich voorstelt na Nieuwjaar in Noord-Nederland een kunstreis te maken.

John Gabriël Borckman van Henrik Ibsen, het drama dat verleden winter op den Nederlandschen Schouwburg te Antwerpen, door de Rotterdamsche Tooneelisten voor rekening van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond werd vertoond, werd deze week, Dinsdag, voor de eerste maal opgevoerd te Parijs op het *Nouveau Théâtre*. Zooals men merken kan, is de tijdrekening in het Noorden ook nog vooruit met die der Ville Lumière.

Henri Malins de bekende geestige fransche novellist heeft zich met veel geluk op het tooneelgebied gewaagd. Zijn eerste tooneelwerk *Medor* werd deze week voor het eerst opgevoerd op het Théâtre du Gymnase te Parijs en bekwam een ongemeenen bijval. De bestuurders hebben hem dan ook voor aanstaanden winter een nieuw werk besteld. Dus tooneelwerken op bestelling. Echt fin de siècle.

De Municipaliteit van Marseille heeft dit jaar de toelage van het Opera afgeschaft. De gewone bezoekers en abonnenten van den Schouwburg hebben het er deze week, dinsdag, zoo bont gemaakt dat men met de grootste moeite de vertooning heeft kunnen eindigen. Men riep aanhoudend «Démission ou Subvention ! » Na de vertooning begaf men zich naar de woning van den Maire en heeft men er zulk kabaal gemaakt dat de politie er is moeten tusschenkomen.

Men spreekt van niets minder dan van de Maire die er zoo 't schijnt de grootste schuld aan heeft, af te zetten.

De Beuckelaer's CACAO is de beste.

Uit plaatsgebrek werden verscheidene artikels, onder andere dat over de Tooneelschool, van G. Delattin, verschoven tot aanstaande week.

PLAKBORD.

HAMME. — Tooneelmaatschappij « Trouw aan Kunst ». Lokaal « St. Cecilia ». Kerkstraat. Op Zondag 14 en Maandag 15 November, prachtige vertooning van **Bloemeken**, drama in 3 bedrijven door N. De Tière en **Het Schoonste Meisje van Hamme**, vertoning in 2 deelen.

DEYNZE. — Maatschappij « Vooruit » Zondag 14 November 1897. **De Scheiding**, drama in 4 bedrijven, door Toussaint, en **Schrik van Soldaten**, blijspel in één bedrijf, door P. Kints.

MERXPLAS.— Maatschappij « De Kunstvrienden » Zondag 14. Maandag 15 November 1897. **Een Slaapmiddel**, blijspel in één bedrijf door Fr. Van Laer, en **De Wraak**, drama in 5 bedrijven, door Alex Daudoys.

ELDORADO VAN ANTWERPEN.
— Alle avonden Spectakel-Concert.

Antwerpen.

Nederlandsch tooneel van Antwerpen

DE VODDENRAPER VAN ANTWERPEN

Groot vervlaamscht drama in 8 tafereelen en een voorspel, door VICTOR DRIESSENS en J. CEULEMANS.

VOORSPEL

Jan Roelands, voddenraper,	de hr	Laroche
Pieter Geeraerts		Van Keer
Frederik Diegens, gelddrager		Dela Haye

DRAMA

Jan Roelands, onder den naam van vader Roelands	de hr	Laroche
Pieter Geeraerts, » (Baron Hofman)		Van Keer
Henri van Kruizevelde		W. Janssens
De rechter van justicie		Devos
Karel Diegens		Devos (zoon)
Cornelius knechten van		Van den Bosch
Karel den Baron		Cauwenbergh
Marie Diegens	mev.	Bertrijn
Clara Hofman	mev.	Dilis
Mad. Potard, vroedvrouw	mev.	Lemmens
Coletta Van Oven	mev.	Gerlé
Een kommissaris van politie	de hr	Leurs
Een deurwaerder		Clauwaert

De Maire van Antwerpen

Drama in 5 bedrijven door Frans Gittens.

Werbroeck, maire van Antw.	de hr	Van Keer
Hélène, zijn vrouw	mev.	Verstraete-L.
Charlotte } hun	mej.	Jonkers
Steven } kinderen	mev.	Dilis
Nic. Werbroeck zijn broeder	de hr	Devos
D'Argenson, prefekt der 2 Nethen		Lemmens
Bellemare		W. Janssens
Mevrouw Bellemare	mev	M. Verstraete
Pierre Berryer advocaat	de hr	Dilis
Jonkheer de Crelissen		Bertrijn
Van Bleck, schilder dichter muzikant en stadsbeambte		Laroche
Napoleon I		Van Cauter
Lacoste bestuurder van het Octrooi		Clauwaert
Een gendarm		P. Janssens
Een brigadier der gendarmen		Devos
Een ceremoniemeester		Antoons
Een gevangenisbestuurder		Van den Bosch
Een portier		Leurs
1e man uit het volk		De la Haye
1e »		Thoes
Een bediende		De Groodt
Een vreemdeling		Babusiau
Mevrouw d'Argenson	mev.	Gorlé
Eene volksvrouw		Brabants

Nederlandsch Lyrisch Tooneel

De Beiaardspeler van Brugge.

Zangspel in 3 bedrijven en 4 tafereelen

Mathias Claes, oud beiaardspeler van Brugge	MM.	Fontaine
Willem, officier in spaansche Dienst		Berchmans
Don Juan d'Hermosa, gouverneur van Brugge		Judels
Van Bruck, neef van Mathias, tavernier		Van Aerschot
De Nikker, oud inquisiteur in dienst van Don Juan		Tokkie
Olivier Sforce, vlaamsch officier		Van Elsacker
Maria van Brabant,	Mej.	Persoons
Béatrisc, dochter van Mathias Claes		Van Elsacker
Meibloem, nicht van Béatrisc		Kamphuizen

SILVANA

Opera in 4 bedrijven.

Rijngraaf Roland van Sternberg.	MM.	Henry Fontaine
Graaf Gerold, zijn zoon,	»	K. Berckmans
Ratto, een kolenbrander,	»	B. Tokkie
Guntram von Bornhoven, vazal van Burggraaf,	»	Jef Judels
De Abt van St-Goar,	»	G. Van Elsacker
Een cipier,	»	Fr. V Aerschot
Silvana,	Mej.	A. Kernitz
De Sage,	»	A. Kennes
Dryada, de Godin van het woud.	»	A. Persoons

W. Koopal & Co
Agentschap voor aankondigingen
64, Provinciestraat (noord), Antwerpen
AANPLAKKING EN UITDEELING VAN DRUKWERKEN IN BELGIE, HOLLAND EN DUITSCHLAND
— IN 24 UREN. —
HONDERD VOORBEHOUDEN PLAATSEN TE ANTWERPEN VOOR HET AANPLAKKEN
SCHRIJVEN VAN ADRESSEN
op banden en briefomslagen voor alle beroepen.
— Onder band doen. —
Aankondigingen op muren. | Verhuring van draagborden en wagens

Het Oud SCHOENTJE
Gemeentestraat, 27
aan de Oststatie. — ANTWERPEN.
Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone kens van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

Op aanvraag — te huis besteld.
Men gelast zich met het Verwen, Degraisseeren Droogen, op ijn nieuws wasschen van soorten van stoffen.
STOOMVERWERIJ
Gustave VAN TIGGELEN-GEERTS
REYNDERSTRAAT, 41. (tegen de Groenplaats) ANTWERPEN.
Bijhuizen : Gemeenteplants, 12 & Diepestraat, 79.
Inrichting van wasschen en Cremeer en van Storen en Gordijnen
Dekens en gewatteerde Spreijen, Handschoenen, Pluimen, enz.
Gematigde prijzen en Onmoegelijke Concurrentie.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN
Huwelijkstuilen, Bloemkoven in allen aard, enz. enz.
Mlle L. LAMBOTTE
Kronen voor Concerten en Begrafenissen
ARTIEKELS VAN PARIJS
Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.
Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

ELIXIR D'ANVERS
FIJNE LIKEUR
TENTOONSTELLING
AMSTERDAM 1895
EEREKRUIS
hoogste belooning
Medalje H.M. de Koningin
BORDEAUX 1895
GOUDEN MEDALJE
Eerediploma
door de hooge jury toegekend.

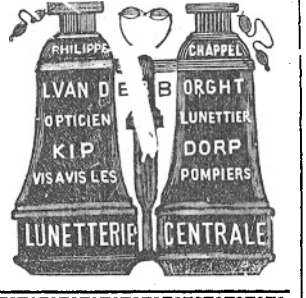

Handschoenen fabriek.
Handschoenen op maat op 3 uren — Kostelooze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve-zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.
VAN STEENKISTE
oud huis Berbigette.
33, GROENPLAATS, 33
ANTWERPEN.

CAFÉ TIPO-TIP
Carnotstraat, 11, Antwerpen.
Nabij de Oststatie.

Lekkere gezoden worsten.

VERHUIS WAGENS van af 1.50 tot 3.— fr. per uur. — Groote naar believen tot 8 meters toe. — CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk, Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS, Kunstlei, 74, Hoek van Hopland. Grooten keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675 enz onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

Gustave FAES
25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.
MUZIEK
Snaarinstrumenten in allen aard
Métronomes, Dinpasons, enz.
Echte Napolesche en Fransche
SNAREN
MUZIEKPAPIER
Abonnementen tot het lezen van partitiën.
Uitsluitelijke Verkoop van
Snareninstrumenten
eigenhandig vervaardigd van RICHELME van MARSEILLE
Collin Mézin van Parijs
Mangenot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25
VERKOOP PER
Abonnement
Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.
A LA BONNE SOURCE
Te koopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.
Meubelen in allen aard, enz., enz.

IN DEN GOUDEN SLEUTEL
Guillme OOMS
KLAPDORP, 39. ANTWERPEN.
HORLOGIEMAKER & GOUDSMID.
MAGAZIJN VAN
Schouwgarnituren in alle soorten en aan alle prijzen.
Gouden en zilveren Horlogiën, Juweelen, Goud en Zilverwerk.

MUSIKAAL GESTICHT
LEYTENS-VAN DEN BERGH
KUNSTLEI, 10
Pianolessen, Solfège, Théorie en Harmonie
BIJZONDERE LESSEN
Heropening der cursussen van af 15 September.

Geen kale hoofden meer.
Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Jonkley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.
Te verkrijgen : De Beul, Antwerpen. Puls, Kolander plants, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Nolf. Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands.
Flesschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.
Eenigdepot : VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen Gebreveteerd.
Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

Brood- & Banketbakkerij
GUSTAAF KURTEN
GEMEENTESTRAAT, 51
Schuins over de Zoologie.
Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz. Worstenbrood.
Bekroond met de gouden medalje in de Wereldtentoonstelling van 1894.

CRIÉE CENTRALE
Huis gebroeders DE WYNGAERT
VAN ERTBORNSTRAAT,
Tusschen de Miller Colonnes en de 3 Arcades
Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds
Verkoop bij o, bod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs-, Schapen- en Verkenvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Antw. Drukk. CL. THIBAUT Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag, 20 November 1897. Eerste Jaargang (Nieuwe reeks). N° 8

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers: voor Noord-Nederland: F. Lapidoth; voor Zuid-Nederland: A. Cornette. — Secretaris: H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Borneostraat, 49 te 's Gravenhage,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

Nederlandsch Tooneelverbond.

Officieele mededeelingen.

Aan de Afdeelings-Secretarissen.

De Secretarissen der Afdeelingen worden uitgenoodigd mij eene opgave te zenden van: 1° de samenstelling van het Bestuur; 2° den naam van den Gedelegeerde bij de vergaderingen der Commissie van Beheer en Toezicht over de Tooneelschool; en 3° het getal der leden hunner Afdeeling. Gaarne ontving ik alsnog deze opgave.

Amsterdam, Vijzelstraat 78. De alg. secretaris, H. Smissaert.
10 November 1897.

De afdeelingssecretarissen, die nog niet voldeden aan het verzoek van den algemeenen secretaris in n° 2 van *Het Tooneel* — het verzoek hem een lijst te zenden van de leden hunner afdeelingen met vermelding der juiste adressen — verzoek ik die lijsten thans aan mij te willen zenden.

De alg. secretaris,
H. Smissaert.

Ter Inleiding.

Met de deur in huis vallen is wel een goede manier om schuchtere menschen te overbluffen, maar tot « de goede manieren » behoort het niet. Daarom moet hij, die door het Hoofdbestuur van het Nederlandsch Tooneelverbond tijdelijk is aangesteld tot redacteur van ons orgaan, wel een heel klein *speech*-je afsteken, hoe afkeerig hij ook is van toasten zonder een troepje vrienden en lieve geburen van 't schoone geslacht en een schuimenden beker champagne, die iemand den moed geeft zich zoo maar, pardoes, op den voorgrond te stellen en wat te gaan zeggen, waarop, in die omstandigheden, geen der gasten let als de overtuiging maar hoorbaar is aan zijn stem.

Ik kies dit beeld, omdat we hier, in *Het Tooneel*, onder ons zijn. In mijn verbeelding zie ik om mij heen geen vaag « publiek », maar lezers, misschien wel vriendelijke lezers en lezeressen, met wie de waarnemende redacteur voor Noord-Nederland althans iets gemeen heeft. Op één punt sympathiseeren we zeker; een gemeenschappelijk ideaal vereenigt ons in één zelfde streven, in één groote liefde en, wie vereenigd zijn in liefde, kunnen elkander niet mis-verstaan.

Hoewel schroomvallig, durf ik dan ook beginnen met uwe toegevendheid in te roepen. Ofschoon maar tijdelijk redacteur van ons orgaan (want ter Algemeene Vergadering zal moeten blijken of de leden van het Nederlandsch Tooneelverbond mij dan wel een ander wenschen te belasten met de taak, die mij slechts voorloopig is opgedragen), ofschoon maar een plaatsvervanger, dus, waag ik het een vrij belangrijke verandering te brengen in het Noord-Nederlandsche gedeelte van dit blad.

Ge zult het zien aan het hoofd van de volgende rubriek; ge hebt zeker al geraden wat mijn bedoeling is; maar dat ontheft mij niet van de verplichting u deze zoo kort mogelijk te omschrijven.

Niet meer zooals vroeger zal de Noord-Nederlandsche leider van *Het Tooneel* in hoofdzaak optreden als tooneelcriticus.

Voor een geestige bespreking, door een degelijk deskundige geleverd, blijven onze kolommen natuurlijk geopend; maar de hoofdopsteller zelf zal er zich op toeleggen iets anders te geven, namelijk een *Overzicht* van de stukken, die zijn gespeeld en de sijze waarop zij door Publiek en Pers ontvangen werden. Zooveel mogelijk, zullen ook wij hoofdartikelen geven van algemeenen aard, zooals er in dit nummer een voorkomt, benevens degelijke studies, een enkele maal een biografie, misschien, en verder nieuwtjes en korte besprekingen van nieuwe of vergeten werken over het « Tooneel », stukken, die zijn uitgegeven en dergelijke.

In het gedeelte, waarvan de redactie aan mij is toevertrouwd, hoop ik u te geven feiten, belangwekkende berichten, overzichten uit Noord-Nederland en een overzicht van het voornaamste wat er in de buitenlandsche tooneelwereld voorvalt. Dit plan is — laat het mij met gepaste nederigheid bekennen — een stout voornemen. Om dàt elke week goed en ook maar bij benadering volledig te doen, moeten bergen drukwerk doorlezen worden en in den beginne zal ieder uwer nog al eens een leemte moeten constateeren, vooral in het buitenlandsch overzicht. Uw redacteur voor Noord-Nederland zal zijn uiterste best doen die overzichten allengs beter te maken.

Dit is dan ook een der redenen, waarom ik uw toegevendheid inriep. De andere is deze: ik heb plotseling het werk van uw door ons allen gewaardeerden, vroegeren redacteur moeten overnemen. In gewone omstandigheden aangekomen, zou ik mij dezen zomer zes maanden hebben kunnen voorbereiden en zou ik deze week eenige nieuwe stukken zelf hebben gaan zien om er u den hoofdinhoud van te vertellen en de *visu* meê te deelen hoe zij door het publiek zijn ontvangen. Er was nu, tusschen den dag mijner voorloopige aanstelling en dien, waarop mijn eerste regelen ter perse moesten gaan, zóó veel te schrijven, te bespreken, te reizen, dat ik mijn overzicht bijna geheel moet bouwen op gegevens van anderen. Men leide daaruit niet af dat dit mijn gewoonte zal zijn. Behalve zelf lezen, wil ik ook zoo veel mogelijk zelf gaan zien en hooren.

Dit is nog niet alles wat ik u noodzakelijk dien mede te deelen. Het zou mij aangenaam zijn en we zouden er allen wel bij varen, indien tooneeldirecteuren, artiesten, dramaturgen... kortom zij, die tot het tooneel in betrekking staan, er toe konden komen ons blad te beschouwen als het orgaan, waarvan zij volstrekt zeker zijn dat het door enkel belanghebbenden wordt gelezen, door méér nog dan belangstellenden, door menschen die liefde gevoelen voor de dramatische kunst in haar verschillende uitingen en daarom de redactie op de hoogte zouden willen houden van hun plannen, hun voor onze lezers belangwekkend nieuws. Soms kan de vermelding van zulk een nieuwsje zijn een loutere vriendelijkheid van hun kant, maar in vele gevallen kan de opname daarvan door ons wezen een kleine dienst, die dan weer tegen den anderen opweegt. Zóó zouden we nog een nieuwe rubriek: *Tooneelnieuws* kunnen krijgen met meer dan van elders bijeengezochte mededeelingen en berichtjes over nieuwe uitgaven.

F. L.

Nora.

Wij denken een dienst te bewijzen aan onze lezers te Antwerpen met hun den beknopten inhoud van dit stuk te doen kennen, hetwelk Donderdag aanstaande door het gezelschap van den heer Van Doeselaer in den Nederlandschen Schouwburg alhier gaat vertoond worden.

Het stuk speelt in de woning van den advocaat Robert Helmer, Nora's echtgenoot. Jaren geleden heeft Nora, uit liefde voor haren man, eene onvoorzichtige daad begaan, door het strafwetboek als schriftvervalsching gebrandmerkt. Ziehier in welke omstandigheden dit geschiedde:

Helmer was toen doodsgevaarlijk ziek. De dokter wist er geen ander redmiddel meer op, dan.... eene reis naar het Zuiden. Reizen kost geld, en dit laatste ontbrak bij het jonge gezin. Nora wilde echter haren man redden, het mocht dan ook kosten wat het wilde. Zij stelt zich in betrekking met zekeren Gunther, een soort zaakwaarnemer, afgestelden ambtenaar, van twijfelachtig karakter, die haar de voor de reis benoodigde 1800 daalders voorschiet, tegen een borg, het handteeken van Nora's vader. Deze ligt echter op zijn ziekbed; Nora wil hem in zijne stervensure niet met die zaak bekommeren, en zet zelve haars vaders handteekening onder de schuldbelofte.

Door zuinigheid en door het verrichten van letterkundigen en anderen arbeid, is zij er reeds in gelukt een deel van de schuld af te betalen, schuld waarvan haar man niets weet, daar hij in de meening gebracht werd en blijft verkeeren, dat het reisgeld voortkwam van de erfenis van Nora's vader, die op het tijdstip van Helmer's ziekte overleden was.

Op dit gegeven berust het geheele tooneelspel.

Op het oogenblik dat het stuk begint, opent zich voor Nora een verblijdend vooruitzicht: Helmer is benoemd tot directeur eener bank en met nieuwjaar aanstaande (het is Kerstavond) gaat zijne nieuwe betrekking in. Thans zal zij in staat gesteld zijn, het laatste deel der schuld af te betalen. Zij gevoelt zich gelukkig, en heeft, in de blijde verwachting, kerstgeschenken aangekocht voor haren man en hare drie kinderen Erwin, Bob en Emmy

Nora ontvangt het bezoek van eene vroegere vriendin, vrouw Linden, en verkrijgt van Helmer dat deze aan de arme eene betrekking bezorgt bij de bankinrichting, alwaar hij macht verkregen heeft om het personeel naar eigen inzicht te wijzigen. Helmer zal vrouw Linden benoemen, en Gunther, die thans aan diezelfde bank verbonden is en voor wiens karakter hij geene achting kan hebben, afdanken.

Gunther, zich door dit gevaar bedreigd gevoelende, maakt gebruik van het wapen dat hij in de hand heeft: Nora's valsche handteekening. Hij dreigt Nora, het geheim aan Helmer bekend te maken, indien zij er niet in gelukt, zijne afdanking te beletten; want hij houdt aan die plaats, die voor hem als eene soort rehabilitatie, een diploma van eerlijkheid is in de oogen der maatschappij, terwijl zijne afzetting een kaakslag zou zijn, hem door zijn superieur toegebracht.

Nora, door angst gedreven, beproeft haren echtgenoot op zijn besluit te doen terugkomen, doch zij gelukt er niet in. Gunther brengt zijne bedreiging ten uitvoer. Helmer leert de waarheid kennen, en overlaadt zijne vrouw met de bitterste verwijten. Ten slotte schenkt hij haar toch vergiffenis, nadat de berouwhebbende Gunther hem den schuldbrief heeft ter hand gesteld, en deze in de vlammen in rook is opgegaan. Deze gebeurtenissen hebben Nora echter tot nadenken gebracht: zij ziet thans in dat zij verkeerd had gehandeld, maar tevens dat het samenwonen met haren man eene onmogelijkheid is geworden, dat zij niet bij elkaar passen, dat hunne karakters te zeer verschillen.. Zij wil dan ook scheiden, geeft aan Helmer zijnen ring terug, eischt den haren, en vertrekt in den hollen nacht, man en kinderen zonder verder afscheid verlatende.

Ziedaar, in ruwe trekken geschetst, den korten inhoud van het stuk, of beter het geraamte der handeling. Naar deze keknopte samenvatting te oordeelen, kan de lezer wellicht van meening zijn, dat *Nora*, ter uitzondering alleen van het zeer verrassende slot, slechts een tamelijk banaal tooneelspel is, zooals er in alle litteraturen bij de vleet bestaan.

En toch zou hij zich vergissen. *Nora* is wezenlijk niets vulgair: het is integendeel een werk dat niet anders kan dan in hooge mate de belangstelling van den toeschouwer boeien. Hetgeen er de verdienste van uitmaakt, is dan ook niet zoozeer de vinding der fabel, dienende tot hetgeen wij noemden het geraamte der handeling, maar hetgeen aan dit geraamte vorm en leven geeft.

Wij verstaan daardoor de bewerking der actie, de pakkend-mooie tooneelen die in elk der drie bedrijven voorkomen. Zoo, om er maar enkele te noemen, in het eerste bedrijf, de lieve scène tusschen Nora en hare drie kinderen, zoo dramatisch onderbroken door de onverwachte verschijning van Gunther; het tooneel in het 2e bedrijf, waar Nora, met doodelijken angst voor de ontdekking van haar geheim in het hart, in tegenwoordigheid van haren man eene repetitie houdt van de tarentella die zij den volgenden avond op een gecostumeerd bal moet dansen; in het 3e bedrijf, de groote slotscène tusschen Helmer en Nora, met al hare verrassende wendingen

Maar curieuser nog dan dit alles is de teekening der karakters, die, al zijn ze mogelijk niet alle, bij diepere ontleding, van zekere inconsequenties of excentriciteiten vrij te pleiten, toch voor ons staan, vol leven en waarheid: Nora, het « lichtzinnige sijsje, » die acht jaren lang voor haren man de comedie der onmondigheid heeft gespeeld, maar ten slotte blijkt eene vrouw van onbuigbare wilskracht — of moeten wij liever zeggen: eigenzinnige hardvochtigheid? — te zijn; Helmer, wiens strenge beoordeeling van verkeerde handelingen, wiens bewustzijn van eigen vlekkelooze eerlijkheid, meer nog schijnen te wortelen in de vrees voor het oordeel der wereld dan in een waar begrip van zedelijkheid (is hij niet bereid aan Nora hare misdaad te vergeven, van 't oogenblik dat het *bewijs* harer schuld vernietigd is, hij die haar met de heftigste verwijtingen overstelpte, nog één oogenblik te voren, hoewel hij toen ook al wist, dat zij misdaan had uit liefde tot hem, om hem het leven te redden?); Gunther, wiens bedreiging als een zwaard van Damocles over het hoofd van Nora hangt, maar die ons in zijn zucht om weer een eerlijk man te zijn, en ook voor zoodanig aanzien te worden in de wereld, in 't geheel niet onsympathiek is, doch zeer begrijpelijk voorkomt.

Vrouw Linden staat meer, de andere personages geheel op den achtergrond, behalve

nochtans dokter Rank, wiens rol, hoewel meer van episodieken aard, als eene der voornaamste van het stuk mag gelden, en tevens als een der zonderlingste concepties van Ibsen's genie. Wij lieten met opzet zijn naam heelemaal weg uit bovenstaand overzicht, ten einde een gewichtigen factor met den sluier des geheims gedekt te laten, met het onschuldige doel den lezer te overtuigen dat men Ibsen niet moet leeren kennen in *Het Tooneel*, maar op het tooneel.

Antwerpen. A.

Björnson over Ibsen.

Nu dat *Nora* eindelijk ook te Antwerpen in het Nederlandsch gaat gespeeld worden, kan het voor onze lezers alhier zeker wel van eenig nut zijn te weten hoe de beroemde Noorsche dichter Björnstjerne Björnson denkt over het Noorsche karakter, over Noorsche kunst en meer in 't bijzonder over zijnen misschien nog meer beroemden landgenoot Henrik Ibsen.

Dit blijkt namelijk uit het verslag van een onderhoud, door Björnson verleend aan den Parijschen correspondent van het (Amsterdamsche) Handelsblad, die, na het journalistencongres, dezen zomer te Stockholm gehouden, te hebben bijgewoond, de gelegenheid had benuttigd om een tochtje door de Scandinavische landen te maken, en ook aan Björnson een bezoek bracht.

Aan bedoeld verslag, dat we in Juli l.l. te lezen kregen, ontleenen wij het volgende brokje, dat aan bovenvermelde omstandigheid eene eigenaardige actualiteit ontleent:

« Het gesprek vlotte hoe langer hoe meer, en ik durfde het wagen met ons Westersch hoofdbezwaar tegen de Noorsche kunst te voorschijn te komen. Björnson gaf het mij als het ware in den mond. Wij, Noren, zeide hij, zijn een geheel ander volk dan de Zweden; die hebben meer het Fransche karakter, iets onbepaalds, iets zwevends, gracieuse lijnen, maar zonder houvast; de Noren daarentegen zijn mathematisch, streng belijnd in hun doen en laten, in hunne opvattingen en in hunne uitingen.

«Dat was het moment. Het bezwaar, begon ik, dat anders tegen de Noorsche kunst en bepaaldelijk tegen die van *Ibsen* geuit wordt, is het nevelachtige, het onbestemde, het duistere van zijne drama's.

« Björnson wachtte mij zichtbaar op dat terrein. Zijn oog schoot vlammen, als had hij mij en allen, die van de duistere Noren spreken willen vernietigen.

« Volkomen onwaar, het komt alleen van het slechte lezen; las men goed en vertaalde men minder slecht, dan zou men moeten erkennen, dat er geen enkele dramatische schepping van Ibsen bestaat, die niet scherp belijnd, nauwkeurig bepaald is. Er kan geen sprake zijn van onduidelijkheid in zijne bedoelingen; lees slechts goed, en gij zult niet tusschen tweeërlei uitleg de keuze hebben. Ik geloof niet, dat Ibsen die diepe wijsgeer is, waarvoor sommigen hem willen laten doorgaan, maar hij is een meester in de techniek en een zeer hoog kunstenaar. Van de dramatische auteurs van onzen tijd is er geen enkele, niet alleen in Noorwegen, maar nergens ter wereld, die op één lijn met Ibsen gesteld mag worden, en al zijn drama's, ondanks betgeen men er tegen aanvoert, zijn ware en groote kunstwerken, die als zoodanig genoten en op hoogen prijs mooten worden gesteld. » C.

Antw.

Overzicht

(NOORD-NEDERLAND).

Royaards.

Het is prettig dat ik mijn eerste overzicht mag beginnen met de mededeeling dat Royaards pleizier heeft gehad van zijn eerste optreden bij de Rotterdamsche Tooneelisten en 't bewijst veel, want de voorstelling duurde vier uren, ofschoon de pauzen niet lang waren. De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* wijdt den hoogst begaafden kunstenaar hartelijke regels, waarvan we er hier enigen laten volgen, ofschoon onze trouwe *Pavidus* zeker wel uitvoerig verslag zal geven van een zoo gewichtig feit als het wederoptreden van een hoogst begaafd Nederlandsch tooneelkunstenaar, dien we wel eens voor goed hadden kunnen verliezen.

« Toen Willem Royaards, ontmoedigd ten deele, ten deele ook, ietwat óvermoedig, begeerig naar ruimer baan dan het tooneel in Nederland geven kan, rondliep met het voornemen om in den vreemde zich een toekomst te zoeken, dacht hij aan Engeland; en zijnen vrienden sprekend van dat groote plan, wist hij al zijne liefde voor zijn vak bloot te leggen in den mooi-eerzuchtigen wensch, van daar in het land van den grooten Will', eenmaal Shakespeare te mogen spelen.....

Nu liggen de buitenlandsche reizen achter den jongen kunstenaar als iets uit zijn tijd van Sturm und Drang. Eénige verwezenlijking heeft de wensch, toevallig, gekregen; doch niet naar Engeland is Royaards geweest, maar naar het land van Schiller. Ook daar heeft zijn liefde hem gedreven tot het hoogste: zelf er zijn spektakelstuk spelend, is hij voor den trouwen eerbied waarmee het Duitsch tooneel steeds Schiller blijft dienen, niet ongevoelig geblieven, en toen er een keuze moest worden gedaan voor zijn eerste optreden onder onze Tooneelisten, heeft hij de Räuber voorgesteld, dat stuk der-jeugd van Duitschland's grooten dichter, vol van een Shakespeareaanschen ná-klank.»

Na het een en ander te hebben gezegd omtrent het stuk (door Royaards zelf bewerkt naar een andere, door Kainz gebruikte bewerking voor het tooneel, spreekt de beoordeelaar terloops over de rollende r's van Royaards, die den criticus doen denken aan Veltman, doch er wordt dadelijk bijgevoegd dat de terugkeer van door het publiek herkende spreekmanieren direct het gevolg is van den terugkeer tot zoo een stuk, waar soberheid en natuurlijke eenvoud niet de karakterestiek van zijn.

« Deze nadruk in zegging en spel is hier nóódig, en wij weten niet, wat meer in Royaards te bewonderen, de zelfbeheersching den debutant van den aanvang af eigen, of de naar eisch stijgende kracht door den zóó krachtig begonnen, zoo direct domineerenden artiest ontwikkeld.»

« De voorstelling rees en daalde met hem» (Royaards) en in de *N. R. C.* wordt den kunstenaar hulde gebracht voor het uitnemend kennen van zijn rol. Onvastheden en tekstverminkingen vergeeft ons publiek aan onze zoo vaak reizende kunstenaars, doch zij schaden altijd. De grime van Royaards wordt prachtig genoemd. Royaards heeft willen geven, de geest des kwaads, die het leven haat; omdat het hem niet heeft laten leven. Dat was een zware langdurige taak: het gróóte in Franz von Moor.

Ook den heer Fartaud (Karel von Moor) zijn de blijken van waardeering niet onthouden, lezen we, en de beoordeelaar zelf noemt Haspels (graaf von Moor). Faassen (Pastor Moser) kende zijn rol minder goed. « Eenige hulde » wordt gebracht aan het warme spel van Mev. van Kerckhoven (Amalia), aan de ferme voordracht van Mej. Klein (Kosinsky), aan het vaak geestige, prettige doen van den heer Brondgeest (Spiegelberg), aan de schutterlijke goedrondheid van den heer De Vos (Schweizer) en aan de romantische fraaiheid van de décors, die snel verwisseld werden. De heer Van Kerckhoven in de rol van Daniel, den ouden huisknecht, wordt later nog geprezen.

Niet minder dankbaar en voldaan is de Rotterdamsche correspondent van *De Telegraaf*, die gaarne verklaart dat Rooyaards verdienstelijk werk heeft geleverd.

« Zoowel de bewerking van het stuk als de wijze waarop hij de rol van Frans Moor vervulde zijn zeer te prijzen. Evenals Iffland den schrijver in geestdrift wist te doen ontvlammen, maakte Royaards op het publiek een diepen indruk door zijn gevoeld spel, en na ieder bedrijf waarin hij optrad viel hem dan ook een driewerf herhaald terugroepen ten deel.

Evenzeer valt de heer Tartaud te roemen als Karel Moor. Ook deze had zijn rol met zorg bestudeerd, terwijl de heer D. Haspels een keurige type leverde van den grijzen vader.

Dames spelen er in *De Roovers* slechts weinig mede. Mevr. Van Kerkhoven-Jonkers vervulde de rol van Amalia. ..

Kortom, de opvoering had een schitterend succes en het bleek duidelijk, dat Schiller ongelijk had toen hij het stuk voor eene opvoering ongeschikt verklaarde.

Zooals de heer W. C. Royaards het voor ons toonee bewerkte en zooals het gister avond werd opgevoerd, kunnen wij de directie nog vele opvoeringen voorspellen. »

De Weldoeners der Menschheid.

Te oordeelen naar het verslag van den heer Van Nouhuys, hebben de Hagenaars zich heel wat minder vermaakt met het nieuwe stuk *De weldoeners der Menscheid*, dan de Rotterdammers bij dat oude, door den schrijver zelf eenmaal geheel ongeschikt ter opvoering verklaarde: *De Roovers*. In den Haag speelden, Woensdag (10 Nov.), De Vereenigde Rotterdamsche Tooneelisten, (firma Legras en Haspels,) het bovengenoemde tooneelspel in drie bedrijven, uit het Duitsch van Felix Philippi.

De beoordeelaar meent dat de schrijver, door te veel stof dooreen te haspelen, een slecht geheel heeft aamengesteld en op zeer onhandige wijze heeft gezocht naar volheid zonder het tot eenheid te kunnen brengen. Voor 't gevoel van V. N. « is het stuk scheef. » Hij begrijpt wat de auteur gewild heeft, maar vindt hem « haast overal er naast... Er zit een tragedie in dit stuk, maar de schrijver heeft ze niet gewild, en dat is wel heel erg. » Inderdaad, dat is erg. Daarom zal ik den heer Van Nouhuys maar niet de expositie van het stuk ontleenen in de hoop dat Pavidus er ons wat beters over te berichten heeft. 't Publiek klaagde over slecht verstaan; misschien verkeerde het Rotterdamsche in betere omstandigheden. Wat daarvan zij, we hopen hartelijk dat de wakkere directie een ander maal in 's Gravenhage gelukkiger zal zijn. Men houdt daar per slot van rekening wel van onze kunst, en men is er nooit kwaad en minder onverschillig dan op menige andere plaats van ons land.

Wie de laatste tooneelverslagen heeft gelezen, krijgt een onpleizierigen indruk. Het Nederlandsch Tooneel mocht maar van weinigen complimentjes inoogsten over de opvoering van *De Maagd van Orleans*, ofschoon de verdiensten van mevrouw Holtrop van Gelder werden erkend en het publiek der *première* in den Haag verre van ondankbaar was. Het stuk van Ganghofer *Het lichten der Zee* viel nog tegen, na de kritiek van den heer Van Nouhuys (naar deze ruiterlijke beoordeelaar zelf erkent, en men geeft aan 't publiek der residentie nog maar eens *Madame Sans-Gêne*, het mooie kijkspel, het prachtige kermis-stuk, zoodat men in de hofstad tot verleden Dinsdag moest wachten op *Veel leven om niets*, dat in Amsterdam voortdurend belangstelling schijnt te wekken. Wel aardig, dat Shakespeare het kan volhouden tegen Sardou, zelfs bij een niet zoo heel kieskeurig schouwburgpubliek! Rooyaards in *De Roovers*, dat is, met het sucees van *De Zwerver*, met Van Zuylen, minder met Erfmann voor zoo ver de uitvoering betreft, het eenige lichtpuntje in den grauwen hemel, waardoor, als kometen, zijn gestoven de dames Sarah Bernhardt en Reichemberg.

Reichemberg.

Eerstgenoemde is, zoo ge weet, den heer Vriesendorp tegengevallen, (*Tooneel* van 16 Oct. l. l.) maar anderen heeft zij weêr in vervoering gebracht, terwijl over de verdiensten van Mlle Reichemberg ook lang niet alle bevoordeelaars het eens zijn, wat tegenwoordig trouwens tot de zeldzaamheden behoort.

Mlle Reichemberg is... — laat ons niet onbescheiden zijn — een heel eind over de dertig en zij wil nog altijd voor jong meisje spelen, soms doet zij 't met uitstekend gevolg. Wanneer ten onzent een vreemde tooneelspeelster optreedt, moeten we veel betalen om haar te hooren. Publiek en Pers zijn daarom, volkomen terecht, veeleischend.

Over hetgeen de beoordeelaar van *De Telegraaf* (de heer B. de Canter) in 't algemeen zegt omtrent Mlle Reichemberg kan ik mij, na haar veel te hebben zien spelen in Parijs, dan ook onmogelijk boos maken. Men speelde te Amsterdam *Bataille de dames*. *De Telegraaf* zegt:

» Mlle Reichemberg is een klein vrouwtje met een scherp stemmetje, vlug ratelend haar woordjes, als rolden peperkorrels uit een bus, o zeker pikant — maar o, zoo geheel een opzetje, zoo geheel een automaatje, zoo geheel buiten alles om wat even naar levensinnigheid zweemt — een verfijnd klappei-tje, die zich naiefjes aanstelt, die van naief doen eee heel bouwseltje heeft opgesteld, bouwseltje van domino-steenen, dat met één klein rukje omvalt.

En dit rukje moet gegeven worden, mevrouw, het is de tijd van de chrysanthemums. Wij zijn blij met deze bloemen in het jaargetijde, dat het eikenblad kleurt als mahonie. Maar toch, zoo spits, zoo zwierig uw roode en bruin gouden bloembladlinten zich ook vormen tot wuft sierige rozetten — uw talent blijft voor mij als die geurlooze, koude, taaie, stroo-achtige bloem die alleen daarom zoo geviord wordt wijl ze komt schier zonder mededingers.

De *Poesies* en *Monologues* waren juist zooals het tooneelspel — zij stonden wat literatuur aan gaat, zoo hoog als spoorweglectuur en wat plastiek betreft als *Sheherazade*, *De Moriaan geschuurd* en *Asschepoester* uit ons Panopticum.

Deze voorstelling is er eene voor, wat de Parijzenaars noemen, de provincie; maar de provincie is dichtbij iets snuggerder dan ze er uitziet, bekeken van het platform van den Eifel-toren. En als men den boer opgaat komt men soms tot onaangename ervaringen — b.v. dat hekkenspringerij, panopticum en winkel-étalage kunstigheid wel worden bezichtigd vanwege de grappigheid en de curiositeit — maar de goede buitenlui gaan toch onvoldaan naar huis.

De Amsterdamsche berichtgever der *N. R. Crt* zegt dat met « fijn- vormelijke karakter » van het stuk geen voldoende rekening werd gehouden en haalt dit kleine feit aan om ons een goed denkbeeld te geven van wat men zich *pour l'exportation* met repertoire-stukken veroorlooft, waaraan zeker ter *Comédie* geen woord veranderd zou worden!

» Dwaas, neen dom was de tekstwijziging, die mej. Reichemberg zich veroorloofde, toen ze haar tante vertelde, dat zij den knecht had hooren zingen « les premières mesures d'un air de Wagner » — iets waaruit zij half en half opmaakte, dat die knecht iets anders is als hij schijnen wil. De tekst nu geeft aan « d'un air de Cimarosa »; Wagner bestond niet in 1817, het jaar waarin *Bataille de Dames* speelt. En Mad. Harris, die zich geen verandering veroorloofd had, sprak dan ook even later van Cimarosa. Als dit nu maniertjes zijn, die Mlle Reichemberg heeft meegenomen van » la Comédie Française » dan heeft dit geen hoogen dunk van het respect, waarmede aldaar de werken der kunst behandeld worden en natuurlijk pleit het ook niet voor Mlle Reichemberg zelve, die met haar interpolatie speculeerde op een zeer goedkoop lachoffekt, dat te Amsterdam trouwens in het water viel.»

Echter wordt aan hetzelfde blad geseind dat het stuk « met een prijzenswaardig ensemble» werd vertoond en roemt een (ander?) correspondent de geestige detailleering der rol en de fijne intonaties in haar keurig zeggen. Volgens dien beoordeelaar vielen de monologen ook zeer in den smaak.

In een aardig opgewekt praatje voor *Het Nieuws van den Dag* oordeelt nu weêr de heer Rössing:

Een Damesduel heeft het Fransche gezelschap van Madlle Reichemberg voldoende gespeeld. Meer dan eens heeft het een genot gevonden de ware Fransche comedie weer eens te mogen genieten, te hooren causeeren en niet vergast (?) te worden op eene openbare les in spreken en stemvorming; gestreeld te worden door geest en fantaisie.

Madlle Reichemberg vergde wel veel om haar als 16jarig meisje aannemenlijk te maken. Gelaat en stem logenstraffen dit. De

oogenblikken, dat het ware ingenue-achtige door het kinderlijk eenvoudige en gevoelige alles overwint, alles doet begrijpen en alles inneemt, kon zij niet door drukte en zekere geluidjes vergoeden...

De vertooning van *Een Damesduel* als geheel liep vlot en amuseerde van het begin tot het einde.

Mlle Reichemberg, Madme Harris en de heeren Max Barbier en Barlay vonden bijzonder veel voldoening in de geestige voordracht van alleenspraken, volgende op *Een Damesduel*.

Tot slot werd gespeeld: *Mieux vaut douceur* van Pailleron.

Van Nouhuys in *Het Vaderland* getuigt:

« Summasummarum — een zeer geslaagde avond. In de zaal een weinig talrijk, dankbaar publiek, dat in het eerst wat ongeduldig werd toen de voorstelling bijna een half uur na den aangekondigden tijd begon »

Doch hij erkent in den aanhef van zijn artikel, tot mijn genoegen (want ik vind opvijzelen van buitenlandsche kunstenaars, in dien ze 't niet ten volle verdienen, heel onverstandig) « Wat haar spel aangaat — het heeft voor mij dikwijls iets automatisch... Mlle Reichemberg stereotypeert een rol. Dit maakt bij herhaald zien haar spel wat machinaal, haar zeggen nu en dan wat gemaakt. »

En nu moeten wij, *voor ditmaal*, om zuiver technische redenen, het oordeel der weekbladen onbesproken laten.

F. L

Antwerpen.

Lyrisch Tooneel.

De vertooningen bespreken, die deze week door ons lyrisch tooneel gegeven worden, zou ons tot herhaling leiden.

Dezen avond Zaterdag, eerste herneming van *De Verkochte Bruid*, het lieve opera van Smetana, zóó eigenaardig en frisch. Wij kunnen niet genoeg alle liefhebbers aanzetten deze vertooning, die in uitstekende voorwaarden gegeven wordt, bij te wonen.

—

Herbergprinses in Holland. — Verschillende Noord- en Zuid-Nederlandsche bladen hebben ons artikel over *Herbergprinses* overgenomen of besproken. Zij zijn het alle eens met ons, en het is te hopen dat die eensgezindheid in de invloedhebbende middens weerklank vinden moge. Plaatsgebrek belet ons het artikel over te nemen, door den heer Nestor de Tière in *Het Laatste Nieuws* geschreven.

Uit Gent.

Het seizoen ving aan met *Belsama*, van Nestor De Tière. Ik meen mij gerust de moeite te mogen besparen hier nogmaals over de waarde of de hoedanigheden van dit stuk te moeten praten. Dit wil ik echter zeggen: *Belsama* werd op zeer bevredigende wijze opgevoerd, met een mooie tooneelschikking. Het diende onzer eerste jonge hoofdrol, Mevr. Smits-Grader, tot debuut.

Belsama schijnt mij het stuk niet te zijn waarin Mevr. Smits-Grader haar volle kracht kunne lucht geven. En toch voelde men reeds van bij haar optreden dat men hier stond voor eene kunstenares van niet gering talent. De houding is veelal indrukwekkend, de gebaren zijn sober. Wanneer onze tooneelspelers eens en voor goed zullen begrepen hebben dat juist dáárin, niet alleen eene der eerste vereischten, maar ook eene der eerste verdiensten besloten ligt, zal de kunst van het tooneel een grooten stap vooruit gedaan hebben. Als eene van Mevr. Smits' beste oogenblikken wil ik enkel het tooneel der zinnelosheid aanstippen. Hoe naïefkinderlijk, hoe roerend-eenvoudig heeft zij die moeilijke scène niet weêrgegeven! En steeds zonder inspanning, altijd natuurlijk, altijd als in gedachten verloren.

Ook de heer Smits-Grader, al was zijne rol van weinig belang, liet zich in *Belsama* gelden als een gewetensvol acteur, met een vast spel.

Bij den heer Stevens — ook een nieuweling — bewonderde ik vooral de mooie stem, breed en forsch, alhoewel ook zijn spel in niets te wenschen overliet.

Over de *Schim*, de komische opera naar het Fransch, met muziek van F. von Flotow, zal ik niets zeggen. Onze medewerker en vriend Jef Verbeeck was zoo goed er in dit blad over te schrijven.

Kean, een zeer oud stuk van Alexander Dumas, vader, werd hier voor de eerste maal in 't Nederlandsch opgevoerd. Het was een schitterende bijval voor den heer Ernest Van Havermate, onze uitstekende hoofdrol. Verleden jaar heb ik onze lezers genoegzaam gewezen op het veelzijdig talent van dezen sympathieken kunstenaar; in *Kean*, een afmattend stuk, gansch voor één rol geschreven, heeft hij nogmaals bewezen wat een knap acteur er in hem steekt. Het stuk was eveneens een succes voor Mevrouwen Coelingh-Vorderman en Jeanne Schauwvlieghe, die al de fijnheid van het eerste bedrijf uitmuntend wisten te vertolken.

Van den heer Edm. Roeland speelde men het *Kersenhof*. Ik zal nu juist niet beweren dat ik zeer hoog met dit stuk oploop. Idyllische-kalmte en de ideale rust van den huiselijken kring kunnen me wel bekooren; doch met die gedroomde braafheid van al de personen uit een stuk kan ik moeilijk over den weg. Nu, de opvattingen kunnen verschillen. Het stuk werd zeer liet gespeeld. Voor Mev. Dons, die eerst sinds dit jaar aan ons gezelschap is verbonden, was het de eerste maal dat zij in een stuk van meer dan één bedrijf optrad. Zij verwierf aldra de algemeene sympathie. Doch waarin deze lieve actrice zich op eene uiterst schitterende wijze van hare taak kweet, was in *De Manœuvers*, een blijspel in vier bedrijven, naar het duitsch van Gustav von Möser en Philo von Frotha. Haar spel was uitstekend: natuurlijk, guitig, jong. Zij had oogenblikken dat het een waar genot was haar te hooren, haar te zien. Ik kan het met genoegen bekennen dat Mevr. Dons-Albrecht eene der liefste ingenues is die wij ooit op de planken zagen.

Mevr. Kinsbergen-Rentmeester stond haar in de rol van Asta, knap ter zijde; haar bijval was eveneens groot.

Het gansche gezelschap was overigens uitmuntend. M. en Mev. De Somme-Gassée, de heeren Cackenbergh, De Neef en Stevens, evenals Mev. Schauwvlieghe werden flink toegejuicht. Eene bijzondere melding moet ik hier toch maken voor den Heer A. L. Van den Heuvel. Zijn spel was knap en zeer voornaam: zijn lof als salonkomiek hoeft overigens niet meer gemaakt te worden. Doch vooral aan hem was het te danken dat wij hier dit lieve duitsche stuk, zoo pittig en zoo geestig, te zien kregen. Hij was het die van het werk eene voortreffelijke vertaling leverde, — bijna een oorspronkelijk gewrocht.

Na de *Manœuvers* kregen wij de *Bloedvijanden*, oorspronkelijk drama in vier bedrijven van onzen stadgenoot en confrater Lodewijk Lievevrouw-Coopman. Uiterst eenvoudig als *Hema*, — eigenlijk eene goed afgekeken en trouw weêrgegeven schets van het plattalandsche leven, munt het stuk vooral uit door de natuurlijkheid van de dialoog. Hier heeft men — gelukkiglijk — niet die opgeschroefde en onnatuurlijk — bombastische taal van zoovele gewrochten onzer Vlaamsche schrijvers. In de *Bloedvijanden* spreken de lieden doorgaans zooals het volk in werkelijkheid spreekt. En dit is geen geringe verdienste. Het deed mij genoegen dat het stuk bijval bekwam. De vertolking was overigens uitmuntend. De heer Van Havermaete had eene pittige creatie gemaakt en de heer A. Cornelis was, als type, zeer gelukkig. Als pastoor was de heer De Somme typisch en onverbeterlijk; de heer De Neef van eene goed gelukte naïeveteit, de heer Smits een flinke veldwachter. Bij de dames waren Mevrouwen De Somme en Dons, evenals Mev. Coelingh-Vorderman, zeer goed.

Als kleinere stukjes werden opgevoerd: *De plaag van den dag*, P. Kints; *Eén moet er trouwen*, (naar 't duitsch); *Een Onweêr*, H. Melis; *Look in den Meersch*, J. Verschueren en *Haar hart is ontwaakt*, (naar 't duitsch), dit laatste een nieuw en schitterend succes voor Mev. Dons.

Wij hadden ook de heropvoering van *Een beroemd Proces* en van *Aangebrande Hutspot*, van August Hendrickx.

Misschien heb ik in deze vluchtige schets wel namen vergeten die recht hadden op een woordje aanmoediging of op een weinig lof. Het zou me spijt doen. In mijne volgende artikelen zal ik, voor zoovoel mogelijk, iedere week een overzicht van de opgevoerde stukken geven.

GUSTAAF D'HONDT:

Brussel.

Neef Sixtus is eene oude klucht, die kluchtig, ja al te grof-kluchtig werd gespeeld, en toch sommigen deed lachen. Dergelijke stukken moeten over de planken vliegen, niet log en loom voortrollen zooals 't het geval was.

* * *

Miss Multon, drama in drie bedrijven, is een stuk van romantisch — sentimenteelen aard, dat door wezenlijke hoedanigheden uitmunt. Sommige toestanden, vooral die waarop gansch het stuk is gesteund, zijn totaal onwaarschijnlijk. Maar die in botsing komende karakters zijn roerend, vaak juist, hier en daar psychologisch — diep afgeschetst, zoodat men het onmogelijke van den toestand vergeet om zich door de wezenlijk boeiende ontwikkeling te laten medeslepen.

De samenspraak laat te wenschen over, vooral door groote tiraden, die, klaarblijkelijk, uit den roman letterlijk overgenomen bladzijden zijn. De philosophische bedenkingen die in den mond der kinderen gelegd worden zijn onaannemelijk. Het karakter van den verlaten echtgenoot zou meer dienen uitgewerkt, toegelicht te zijn; zooals dat karakter wordt voorgesteld, komt de houding van den persoon onverklaarbaar voor.

Andere gebreken nog zijn aan te stippen, maar het stuk, in zijn geheel genomen, blijft merkwaardig.

De vertolking vormde een goeden samenhang, waarin Mevr. J. Cuypers door haar hartroerend, passend nerveus spel, uitmuntte. Zij werd goed bijgestaan door M. A. Hendrikx en Mevr. Coppieters. M. A. Rans schijnt ons van den ouden meester niet de opvatting, die behoort, getroffen te hebben.

* * *

Om te sluiten, *Vader Pluimsteen*, het geestige, lustige zangspel van Miry, waarin wij MM. A. Hendrikx, J. Vanderlee, L. Verstraete en Rodrigos met genoegen terug zagen. Mej. Ph Cuypers was het die de rol der behagzieke dichteres vervulde; zij heeft zich heel behendig uit den slag getrokken. M. L. Verstraete zingt schoon maar zou wat meer geest en minder charge mogen aan den dag leggen. Het lieve quatuor *Laat ons kalm en zeer bedaard...* werd uitstekend wel gezongen en gespeeld. Op bijzonder geestige manier, zong M. A. Hendrikx het lied: *Ik ben papa*; M. J. Vanderlee was onweerstaanbaar lachverwekkend in de vertolking zijner « groote arias ».

* * *

M. Marcel Myin doet opmerken dat hij de rol van Jacob, in *Roze Kate*, eerst den dag der vertooning, om 2 ure 's namiddags, in handen kreeg. Dat is zoo. Hij had, wel is waar, die rol meermaals in Holland vervuld, doch steeds met de wijzigingen, door ons in ons verslag gelaakt. De tijd ontbrak dus aan M. Myin om zich naar den oorspronkelijken tekst te regelen. M. Myin is te gewetensvol speler om uit eigen beweging eene hem toevertrouwde rol te wijzigen.

J. VERBEECK.

Tooneelnieuws.

(NOORD-NEDERLAND).

De heer Rössing schrijft in het *Nieuws* van 13 Nov. het volgende:

MEVROUW ALBRECHT-ENGELMAN EN RORIER FAASSEN.

Deze beiden artisten uit de goede, oude school, beiden een schoonen naam waardig dragende, zullen eerlang hun jubelfeest vieren, naar aanleiding van hun 50-jarigen tooneeldienst... ..

Mevrouw Albreght-Engelman is bezig met hare mémoires te schrijven, die, in samenwerking met een vriend, ook weldra het licht zullen zien en door de directie Prot en Zoon uitgegeven en verkrijgbaar gesteld zullen worden.

Als ik uit de school mocht klappen, zou ik kunnen mededeelen, dat een der blijgeestigste Hollanders voor dit feest een stukje heeft geschreven, dat het summun is van « jolyt en oubolligheid. »

't Is het voornemen der directie G. Prot en Zoon een luisterrijk tooneelfeest voor haar beminde sociétaire te organiseeren en in alle plaatsen des lands, die zich daartoe aanmelden — vele hebben 't reeds gedaan — dezelfde feestvoorstelling te geven als te Amsterdam zal gegeven worden.

't Zal wel onnoodig zijn afdeelingen van het Tooneelverbond, rederijkerskamers en andere genootschappen in de provincie op te wekken eene feestcommissie te vormen, om Mevrouw Albregt Engelman opnieuw te laten zien hoe hoog men haar schat en hoe levendig de naam van haar betreurden echtgenoot, wijlen Jan Albreght, nog in dankbare herinnering voortleeft.

—

Ook het *Leidsch Dbl.* wil een tooneelvoorstelling bieden aan zijn abonnees, en, het doet ons genoegen voor Tivoli en den heer F. Bouwmeester, evenals de Amst. Ct. koos het L. Dbl. Krelis Louwen van ons Rotterdamsche Gezelschap

N. R. Ct.

Het Buitenland.

Frankrijk mag er over klagen dat het hoe langer hoe minder koopwaar en nijverheidsvoortbrengselen over de grenzen zendt, zijn kunstenaars gaan geregeld naar verre landen. De fransche bladen vertellen met ingenomenheid van Réjane's succes in Rusland, waarop we echter, volgens een correspondentie in de *N. R. Ct*, iets hebben af te dingen. Volgens dien berichtgever was het succes, dat zij oogstte, hoewel zij na de derde acte verscheidene malen teruggeroepen werd, niet enorm te noemen, in ieder geval niet in overeenstemming met de betekenis van haar talent. Misschien moet dit feit worden toegeschreven aan de keuze van het stuk. Réjane gaf *La Douloureuse* van Maurice Donnay en onze lezers hebben al van den heer Ising Jr gehoord welke eigenaardige bezwaren er aan de opvoering van dit stuk zijn verbonden voor een niet-parijsch publiek.

Voert Frankrijk zijn kunstenaars uit, om ze — 't moet gezegd — evenals de Rotterdammers het Royaards deden — met geestdrift weêr in halen wanneer zij terugkomen, het gaat wat vrijzinniger dan vroeger oordeelen over de stukken uit den vreemde. Den 9den November werd *Gabriël Borkman* vertoond op het tooneel van *L'œuvre* en met belangstelling door de meerderheid met enthousiasme door de jongeren buiten de vooroordeelenstaanden aangehoord, ofschoon volgens Catulle Mendès en de tooneel-correspondens van *Het Vaderland* het stuk slecht gespeeld werd. Lugne Poë werd, trouwens, warm toegejuicht, behalve in het slottooneel, toen hij volgens Mendès — « a poussé si artificiellement le lyrisme jusqu'au ridicule. »

In het parijsche *Odéon* geeft men Zaterdag middagen, gewijd aan voordracht van oude en nieuwe gedichten ». Het publiek is daar zeer meê ingenomen. Misschien zou, in enkele Noord-Nederlandsche steden, een proef kunnen genomen worden met iets dergelijks. Volgens onze dagbladen, denkt het bestuur der Haagsche Afdeeling er over die proef eens te wagen voor de leden van het Tooneelverbond. Er zijn veel kunstlievende dames in den Haag en die kunnen dan des namiddags eens wat anders doen dan boodschappen.

Voorts, beginnen te Parijs ook de *revues*. Die van de *Variétés* (*Paris qui marche*) moet veel bijval vinden en Jean Lorrain

ontdekte daardoor een ster, genaamd Eve Lavallière. Het stuk schijnt nog al los en de nieuwe kunstenares vooral zeer lenig te zijn.

F. L.

Parijsche Correspondentie.

Odéon. « Les Corbeaux » van Henry Becque had vijftien jaar geleden een kort bestaan in de Comédie Française; het is een goede daad van den heer Ginisty dit flinke zedenspel op het repertoire te hebben gebracht. Het eerste bedrijf, waarop ik de aanmerking zou kunnen maken dat het te veel voorbereiding, te veel *métier* is, brengt ons in kennis met de op end'op gelukkige familie van een zeer welvarend fabrikant, bestaande uit deze, zijn vrouw, drie dochters, waarvan de jongste op het punt is te trouwen, en een zoon, die een goedmoedige deugniet is. Aan het slot van het bedrijf wordt de plotselinge dood van den fabrikant, aan een beroerte, aangekondigd. Nu is niet alleen het geluk weg, maar begint, tegelijk en onverwacht, voor de weduwe en haar dochters de materieele ondergang. De geldzuchtige afgeleefde compagnon van haar vader en een deze ter wille staande notaris zijn de raven die in de drie volgende bedrijven met bek en klauwen tot hun profijt stuk voor stuk de nalatenschap van de onbeholpen vrouwen weten te verkleinen. De fabriek moet geliquideerd, eigendommen door hypotheek bezwaard verkocht worden. De verloofde der jongste dochter laat zijn geliefde in de steek zoodat zij krankzinnig wordt. En zoo komt ten slotte de verstandigste der dochters er toe het aanbod van den ouden geldwolf aan te nemen — tegen haar zin en tegen dien van haar moeder, maar met het vooruitzicht de haren voor de diepste armoede te bewaren — en de vrouw te worden van den compagnon van haar vader.

Zij zijn de raven, de oude geldwolf, die zijn voordeel zoekt overal, ook in zijn huwelijk met het meisje « dat goed rekenen kan », de woordenrijke notaris die zoo behendig den geldhonger van den sterken klient weet te voldoen ten koste van de zwakke vrouwen die geheel haar vertrouwen in hem stellen. Maar ook de verloofde der jongste dochter, die van een oogenblik van zwakheid heeft gebruik gemaakt (zij zouden immers tòch trouwen), ook de muziekleeraar der oudste dochter, die misschien een maîtresse kon vinden waar hij een leerlinge verloor, ook de architekt die huizen bouwde op den door hypotheeken bezwaarden grond — zij zijn de zwarte azende vogels die hier en daar in het zwakke vleesch een beet gaven en geven.... en de beste der dochters, zij die het meeste hart, het meeste verstand en de meeste zelfstandigheid heeft van al die zwakke wezens, offert zich voor de haren.

« Les Corbeaux » is een mooi stuk, mooi gespeeld door de artisten van het *Odéon*.

B.

Briefwisseling.

Van verschillende zijden wordt ons geschreven om het nummer I van *Het Tooneel* dat gansch uitverkocht is. Bij deze herinneren wij aan M. X. te Leeuwarden onzen brief vragende zoo spoedig mogelijk de dertig hem bij vergissende geadresseerde nummers terug te zenden.

Van den Belleman.

De Koninklijke Vereeniging. « Het Nederlandsch Tooneel » schijnt op het repertoire van dezen winter een aantal klassieke stukken te willen brengen, als *De Maagd van Orleans*, van Schiller, *De Vrek*, van Moliere, *Antigone*, van Sophocles, *Veel leven om niets* en *Cariolanus*, van Shakespeare. Ook is er spraak van een werk van Carmen Sylva, Rumenië's dichterlijke Koningin, *Utlranda* genaamd.

Als deze plannen in uitvoering gaan, dan zal buiten de plaatsen waar de K. V. H. N. T. hare opvoeringen geeft, wel gewatertand worden....

BERICHT. — Door plaatsgebrek werd het artikel van den heer G. Delattin, over de tooneelschool, dat van den heer J. Verbeeck, uit Brussel, en dat van den heer Plemp van Duiveland, uit de Maasstad, tot toekomende week verschoven.

De Beukelaar's CACAO is de beste.

Antwerpen.

Nederlandsch tooneel van Antwerpen

DE GOUDBOER

Tooneelspel in 3 bedrijven naar het Duitsch: DIE GOLDBAUER van Charlotte Birch-Pfeiffer, door J. A. Manus.

Antoon Kellmeyer, bijgenaamd Valken Toni	de hr	Lemmens
Willebald, baron van Heilkroon		Dilis
Wolfgang Kirchhe mer zoutkeetinspecteur		W. Janssens
Ruppert, bijgenaamd de goudboer		Van Keer
Vroni, zijne dochter	mej.	Jonkers
Madaï, weduwe, zijne zuster	mev.	Verstraete-L.
Afra Leutbalerin, zijn zusters kind		Dilis
Walli, huishoudster		Lemmens
Marcus, boerenknecht	de hr	Van den Bosch
Zacharias, bierbrouwer en herbergier		Devos
Xaverius, smid		Van Cauter
Cajetan } boeren van Ramsau		Clauwaert
Christiaan } boeren van Ramsau		P. Janssens
Kiliaan Brannen, een boer		Antoons

MIJNHEER DE VERTEGENWOORDIGER

Blijspel in 3 bedrijven, door E. Roeland.

De Kramer, Burgemeester	de hr	P. Janssens
Victorine, zijn vrouw	mev.	Lemmens
Anna, hun dochter		Bertrijn
Dolf Wouters	de hr.	Bertrijn
Minnekens, Notaris		Van Keer
Emiel, zijn zoon		W. Janssens
De Jager, onderwijzer		Van Cauter
Van Rydonck		Van Rijn
Baas Peeters		Devos, vader
Sus, knecht		Van d. Bosch

MARGARETHA GAUTIER

Drama in 5 bedrijven van Alexander Dumas.

Armand Duval	de hr	Lemmens
Duval, zijn vader		Van Keer
Gaston Rieux		Bertrijn
Saint Gaudens		P. Janssens
Gustave beminde van Nichette		Van den Bosch
De graaf de Giray		Van Cauter
De baron de Varville		W. Janssens
Arthur		Cesar
De dokter		Devos
Een besteller		Leurs
Een knecht		Babusiau
Margaretha Gautier	mev.	M. Verstraete
Prudence		Lemmens
Olympia		Verstraete-D.
Nanine		Dilis
Nichette		Bertrijn
Anaïs		Gorlé

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

DE VERKOCHTE BRUID

Zangspel in 3 bedrijven, muziek van Fred. Smetana.

Krusina, een boer	de hr	J. Judels
Kathinka, zijne vrouw	mev.	Pédé-Baets
Maria, hunne dochter	mej.	Kernitz
Micka, grondbezitter	de hr	G. Van Elsacker
Agnès, zijne vrouw	mej.	Persoons
Wenzel, hun zoon	de hr	Van Aerschot
Hans, zoon uit Micka's eerste huwelijk		Berckmans
Kezet, huwelijksbemiddelaar		Tokkie
Springer, bestuurder van een reizend gezelschap		Van der Stappen
Moef, als indiaan verkleed tooneelspeler		Verbeeck
Esmeralda, danseres	mej.	Kamphuysen

LOHENGRIN

Zangspel in 3 bedrijven van Wagner

Hendrik duitsche koning	MM.	H. Fontaine
Lohengrin		L. Leysen
Hertog Godfried		*
Frederik van Telramund		C. Piens
De Herant des konings		G. Van Elsacker
Elsa van Brabant	Mej.	C. Duyse
Ortrude		A. Van Elsacker

Vier edelknapen des konings, Saksische, Turingsche en Brabantsche edelen, edelvrouwen, edelknapen, mannen, vrouwen, enz.

ELDORADO VAN ANTWERPEN — Alle avonden Spectakel-Concert.

W. Koopal & C°
Agentschap voor aankondigingen
64, Provinciestraat (noord), Antwerpen
AANPLAKKING EN UITDEELING VAN DRUKWERKEN IN BELGIË, HOLLAND EN DUITSCHLAND
IN 24 UREN.
HONDERD VOORBEHOUDEN PLAATSEN TE ANTWERPEN VOOR HET AANPLAKKEN
SCHRIJVEN VAN ADRESSEN
op banden en briefomslagen voor alle beroepen.
— Onder band doen. —
Aankondigingen op muren. | Verhuring van draagborden en wagens

Het Oud
SCHOENTJE
Gemeentestraat, 27
aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.
Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

Op aanvraag worden de goederen afgehaald en te huis besteld.
Men gelast zich met het Verwen, Degraisseeren Droogen, op nieuws wasschen van alle soorten van stoffen.
STOOMVERWERIJ
Gustave VAN TIGGELEN-GEERTS
REYNDERSTRAAT, 41. (tegen de Groenplaats) ANTWERPEN.
Bijhuizen: Gemeenteplaats, 12 & Diepestraat, 79.
Inrichting van wasschen en Cremeeren van Storen en Gordijnen
Dekens en gewatteerde Spreijen, Handschoenen, Pluimen, enz.
Gematigde prijzen en Onmogelijke Concurrentie.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN
Huwelijkstullen, Bloemkorven in allen aard, enz. enz.
Mlle L. LAMBOTTE
Kronen voor Concerten en Begrafenissen
ARTIEKELS VAN PARIJS
Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.
Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

ELIXIR D'ANVERS
FIJNE LIKEUR

TENTOONSTELLING
AMSTERDAM 1895
EEREKRUIS
hoogste belooning
Medalje H.M. de Koningin
BORDEAUX 1895
GOUDEN MEDALJE
Eerediploma
door de hooge jury toegekend.

Handschoenen fabriek.
Handschoenen op maat op 3 uren — Kostelooze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve-zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.

VAN STEENKISTE
oud huis Berbigette.
33, GROENPLAATS, 33
ANTWERPEN.

CAFÉ TIPO-TIP
Carnotstraat, 11, Antwerpen.
Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

VERHUISWAGENS van af 1.50 tot 3.— fr. per uur. — Grootte naar believen tot 8 meters toe. — CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk. Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS. Kunstlei, 74, Hoek van Hopland. Grooten keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675, enz onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

Gustave FAES
25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.
* MUZIEK *
Snaarinstrumenten in allen aard
Métronomes, Diapasons, enz.
Echte Napelsche en Fransche SNAREN
MUZIEKPAPIER
Abonnementen tot het lezen van partitiën.
Uitsluitelijke Verkoop van Snareninstrumenten eigenhandig vervaardigd van BICHELME van MARSEILLE
Collin Mézin van Parijs
Mangenot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25
A LA BONNE SOURCE
VERKOOP PER Abonnement
Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.
Tentoonstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.
Meubelen in allen aard, enz., enz.

IN DEN GOUDEN SLEUTEL
Guill^me OOMS
KLAPDORP, 39. ANTWERPEN.
HORLOGIEMAKER & GOUDSMID.
MAGAZIJN VAN
Schouwgarnituren in alle soorten en aan alle prijzen.
Gouden en zilveren Horlogiën, Juweelen, Goud en Zilverwerk.

MUSIKAAL GESTICHT
LEYTENS-VAN DEN BERGH
KUNSTLEI, 10
Pianolessen, Solfège, Théorie en Harmonie
BIJZONDERE LESSEN
Heropening der cursussen van af 15 September.

Geen kale hoofden meer.
Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Jonkley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.
Te verkrijgen: De Beul, Antwerpen. Puls, Kolanderplaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Nolf, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands
Flesschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.
Eenig depot: VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen
Gebreveteerd.
Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

Brood- & Banketbakkerij
GUSTAAF KURTEN
GEMEENTESTRAAT, 51
Schuins over de Zoologie.
Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz.
Worstenbrood.
Bekroond met de gouden medalie in de Wereldtentoonstelling van 1894.

CRIÉE CENTRALE
Huis gebroeders DE WYNGAERT
VAN ERTBORNSTRAAT,
Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades
Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds
Verkoop bij opbod, teveus publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs- Schapen- en Verkensvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Antw. Drukk. Cl. Thibaut Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag. 27 November 1897. Eerste Jaargang (Nieuwe reeks). N° 9.

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers: voor Noord-Nederland: F. Lapidoth; voor Zuid-Nederland: A. Cornette.— Secretaris: H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Borneostraat, 49 te 's Gravenhage,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

INHOUD: Historische nauwkeurigheid, (Marcelles Emants). Rosier Faassen, (F. L.); Voordracht Hubert Laroche, F. v. Laer); Uit de Maasstad, (Pavidus); Ons schrijversrecht in Noord-Nederland, (Nestor de Tière); Antwerpen, (F. v. Laer en Interim); Brussel en Gent, (Jef Verbeeck).

Historische nauwkeurigheid.

Opvoeringen als van Dumas'*Dame aux Camélias* in het kostuum van zijn tijd en Sophocles'*Œdipus* hebben de vraag weer te berde gebracht: hoe moet men stukken uit een vervlogen tijd spelen; zooveel mogelijk gelijk zij in hun tijd gespeeld werden of overeenkomstig de eischen van den nieuweren tijd?

Het komt mij voor, dat aan de beantwoording van deze vraag vooraf dient te gaan een onderzoek naar den aard van het genot, dat dergelijke kunstwerken tegenwoordig nog kunnen verschaffen.

Als men een stuk verouderd noemt, dan is 't duidelijk, dat een geregeld voorkomend verschijnsel met een onjuiste benaming wordt aangeduid. Beter ware 't te zeggen: aan dit stuk zijn wij ontgroeid. De verandering ligt niet in het stuk: maar in de menschen.

Nu is 't eveneens duidelijk, dat men aan het eene stuk gauw, aan het andere veel langzamer ontgroeit. Dit is een gevolg zoowel van het behandelde onderwerp, als van de wijze van behandelen en voor het oogenblik is 't voor ons van geen belang eens te onderzoeken in hoeverre het langere leven van een stuk iets bewijst voor het betere gehalte.

Het feit, dat een publiek zich aan een stuk ontgroeid gevoelt, toont aan, dat dit publiek bij de vertooning niet meer hetzelfde genot smaakt als het publiek smaakte, waarvoor het stuk werd geschreven. Na korter of langer tijd zal dit verschijnsel zich altijd voordoen en wie kan er zich over verbazen, die heeft nagegaan hoe smaken, meeningen, opvattingen enz. zich voortdurend wijzigen?

Dat wij, bijvoorbeeld, tegenwoordig ons veel minder ergeren dan een twintigtal jaren geleden over 't geen men in 't algemeen — zij 't dan ook zeer onjuist — realistische voorstellingen noemt, mag als bekend worden aangenomen en het gevolg van deze veranderde opvatting is en moet zijn, dat tooneelen, die vroeger kras leken en daardoor een zekere werking oefenden, heden ten dage zwak zullen schijnen en dus weinig meer kunnen « doen ».

Nu het goddelijk, van-buiten-over-ons-lot-beslist-hebbend fatum der ouden vervangen is door een menschelijk, in-ons-wonend fatum van aanleg en neigingen, kunnen antieke treurspelen onmogelijk meer even machtig op ons werken als zij deden op de Grieken of Romeinen en hieraan wordt niets veranderd door de tegenwerpingen van hen, die zich bij voorkeur in de werken der oudheid verdiepen en beweren durven, dat die werken nog even frisch voor hen zijn, als waren zij eerst gisteren gemaakt.

Dergelijke bewonderaars vergeten ten eerste, dat zij niet eens meer kunnen beseffen welke werking antieke stukken eertijds hebben geoefend, bemerken bovendien niet, dat zich met hun artistiek genieten een antiquarisch curiositeitsgenot heeft vermengd, waarvan het genot der oorspronkelijke toeschouwers verstoken moet zijn geweest en verzuimen ten slotte op te merken, dat hun tegenwerpingen haar betrekkelijke waarde alleen voor enkele weinige kenners der oudheid kunnen bezitten.

Een werk van vroeger kan dus heden ten dage onmogelijk meer genoten worden, zoo als het volgens de oorspronkelijke bedoeling genoten *moest* worden en zooals het eenmaal genoten *is*.

Moet dit er nu toe leiden een werk van vroeger in 't geheel niet meer te vertoonen?

Van een artistiek standpunt beschouwd en zeer strikt geredeneerd zou men zeggen: ja; maar waarom zou men een oud stuk niet meer opvoeren met de wetenschap, dat het thans een ander genot zal verschaffen dan voorheen het geval is geweest?

Al deelen wij niet meer de levensopvattingen van den auteur, al is voor ons niet meer goed en kwaad, wat goed of kwaad was voor de personen, die hij ten tooneele voerde, al gevoelen wij anders dan de menschen uit zijn tijd en al uiten wij onze gevoelens op verschillende wijze, toch blijft 't immers mogelijk dat wij *tot op zekere hoogte* kunnen meeleven en bijgevolg.... genieten?

Moeten wij ons dit genot ontzeggen, nu de auteur er zich niet meer over kan ergeren? Mij dunkt van neen.

Evenwel, hieruit mag niet geconcludeerd worden, dat men een oud stuk zooveel mogelijk moet moderniseeren.

Al zijn wij er van overtuigd, dat ons genot een ander genot zal en moet zijn dan dat van de oorspronkelijke toeschouwers, toch zal 't zaak blijven ons genot zooveel mogelijk tot het oorspronkelijk bedoelde te doen naderen.

En hierdoor komen wij tot de vraag:

Wordt dit van zelf bereikt als men maar bij de vertooning van het stuk zoo nauwkeurig mogelijk de oude wijze van vertooning volgt?

Hoe groot de verleiding moge wezen om deze vraag terstond bevestigend te beantwoorden, bij nader overwegen zal het antwoord ontkennend moeten luiden.

Ieder weet, dat nagenoeg geen oud-Hollandsche klucht meer onveranderd wordt opgevoerd. Altijd worden gewijzigd, wat wij noemen de grofste onkieschheden. De reden is natuurlijk dat wij in dit opzicht tegenwoordig anders — als men wil · kiescher — denken en gevoelen dan voorheen, zoo dat dergelijke uitdrukkingen thans een veel sterker werking zouden oefenen dan oorspronkelijk was bedoeld, door ons te kwetsen in plaats van ons te doen lachen. Met het wijzigen ervan heeft men dus niet het stuk willen verminken, maar 't in staat stellen zooveel mogelijk weer het genot te schenken dat het oudtijds ongewijzigd schenken kon.

Wijzigingen kunnen derhalve beslist noodzakelijk zijn.

Nu zal 't wel altijd gevaarlijker zijn ze in den tekst te maken dan in de wijze van vertooning.

De Grieken speelden op kothurnen en met maskers voor het gelaat. De inrichting van hun schouwburgen maakte een en ander noodzakelijk en de toeschouwers waren er zoodanig aan gewend, dat deze vervorming van het menschelijk voorkomen niemand verhinderde onder den indruk te komen van de aangrijpende handeling.

Wilde men heden ten dage een antiek stuk nog eens op deze wijze doen opvoeren, dan zouden alleen enkele oudheidkenners zich in den schouwburg van lachen kunnen onthouden, terwijl voor het groote publiek het dramatisch genot geheel verloren zou gaan. En zoo laat men terecht de kotturnen en de maskers weg.

Bij de opvoering van een oud stuk komt alles dus aan op de dubbele vraag: welken indruk hebben inhoud en vertooning vroeger gemaakt en welken zullen zij thans te weeg brengen?

Luidt het antwoord: de beide indrukken zullen nagenoeg dezelfde zijn, dan zal 't zaak wezen de nieuwe opvoering geheel op de oude te doen gelijken.

Zegt men — en dit zal wel 't meest voorkomen — dit en dat zal tegenwoordig een gansch anderen indruk maken, dan zal men wel doen eenige wijzigingen aan te brengen.

Oordeelt men: het stuk kan niets meer « doen » van 't geen het vroeger heeft « gedaan », dan gaat het in 't geheel niet aan zulk een stuk nog te vertoonen.

Het spreekt van zelf, dat er voor de wijzigingen, waarvan hier sprake is, geen vaste regelen zijn te geven. Alleen een man van bijzondere artistieke ontwikkeling, ondervinding en smaak zal in elk voorkomend geval kunnen beslissen: hier en aldus moet met de traditie worden gebroken of van de oorspronkelijke lezing worden afgeweken.

Voor de vertooning van antieke werken heeft men menschen noodig, die aan grondige kennis van de oudheid paren een niet minder deugdelijke wetenschap van al wat hun tijd is. De antiquaar, die niets dan oudheidskenner is, al ware hij ook onfeilbaar in zijn vak, kan hoogstens wenken geven. De beslissing mag bij hem zeker niet berusten.

Een eigenaardig licht werpt op deze quæstie de vertooning van *La Dame aux Camélias* in het kostuum van den tijd, waarin het stuk werd geschreven.

Tot nog toe werd dit drama vertoond in 't geen men noemde het moderne kostuum en dus in werkelijkheid elk jaar in een ander kostuum, dat rekening hield met de mode van het oogenblik.

Zoolang de zeden, gewoonten, opvattingen, zienswijzen enz in dit werk ten tooneele gevoerd, tamelijk wel overeenstemden met de zeden, gewoonten, opvattingen, zienswijzen enz., op dat oogenblik heerschend, bestond hiertegen geen bezwaar. Toen dit echter niet langer het geval bleek te zijn, kon 't niet anders, of een reprise in het oorspronkelijk kostuum moest noodzakelijk schijnen om de toeschouwers te verzoenen met de onhedendaagschheid van 't geen zij kregen te hooren en te zien.

Hier doet zich dus schijnbaar het omgekeerde voor van 't geen boven werd behandeld.

Evenwel .... reeds dadelijk veroorlooft Sarah Bernhardt zich afwijkingen van het oorspronkelijk kostuum

Nu kan men dit zeker gedeeltelijk op rekening stellen van Sarah's liefhebberij om in 't algemeen zeer individueel met haar kleeding om te springen; maar geheel en al wordt dit verschijnsel er toch niet door verklaard. Wij mogen gerust aannemen dat zij heeft voorgevoeld — wat ook is geschied — dat het terugkeeren tot het oorspronkelijke kostuum — dus tot een kostuum, dat wel beschouwd, bij het stuk hoorde — hoe veel daar te zeggen viel, tegenwoordig toch ook een verkeerde werking zou kunnen oefenen en de aandacht afleiden.

Een mode, die nog niet lang geleden heerschende was, wekt altijd hilariteit op, terwijl die hilariteit niet meer wordt gewekt door een dracht die veel meer is verouderd.

Niet onmogelijk is 't dus, dat men beter gedaan zou hebben de reprise van *La Dame aux Camélias* in het kostuum van den tijd nog wat uit te stellen en ondertusschen óf het stuk te laten rusten óf het, met bijvoeging van een jaartal op het programma, nog maar te spelen in de hedendaagsche kleedij.

Hieruit blijkt dus wel, dat men goed zal doen elk geval op zich zelf te beoordeelen; maar tevens blijkt er uit, dat een vertooning, waarbij zoo getrouw mogelijk de oude wijze van vertoonen is gevolgd, zeker niet altijd de meest geschikte is om aan een stuk zooveel mogelijk recht te laten weervaren.

Hoe vreemd het ook moge klinken: het kan niet ontkend worden, dat een historische nauwkeurigheid aan de reproductie van een artistiek werk veel afbreuk kan doen.

Den Haag. MARCELLUS EMANTS.

Rosier Faassen.

Ook deze tooneelspeler heeft zijn autobiographie geschreven en we zijn hem daarvoor erkentelijk.

Mijn Leven, versierd met negen portretten van den bekenden acteur, verscheen dezer dagen, bij de firma Nygh en van Ditmar te Rotterdam, die zeker wel pleizier van de uitgave zal hebben

De vrienden van Rosier Faassen, die ook in Zuid-Nederland talrijk zijn, koopen het boek niet alléén. Allen, die belang stellen in de geschiedenis van ons modern tooneel vinden hierin gegevens, die volstrekt niet zijn te versmaden. Zelfs kan dit eenvoudig stukje aanleiding geven tot een heele verhandeling over de opleiding van den tooneelspeler. Er ligt van alles in en het belangrijkste staat tusschen de regels.

Faassen is Hagenaar van geboorte « met een beetje Fransch en een beetje Duitsch bloed in de aderen». Zijn vader was militair en schreef tooneelstukjes, waarin hij als acteur optrad. Toen onze Faassen geboren werd, hield de oude heer een koffiehuis in de Heerenstraat, *Het Brabantsch Koffiehuis*, waar de stamgasten Belgen waren. Reeds als kleine jongen sprak hij goed Fransch en hij deuteert dan ook al heel gauw als tweede komiek in een Fransch gezelschap; doch niet dan nu eerst te zijn opgetreden in door hem zelf uit het Fransch vertaalde stukken, waarvan het eerste heette *Klaveren-Vrouw*. Over het *Vaudeville-Français*, waar Faassen in het Fransch speelde van 1851-1854, verhaalt hij allervermakelijkste bijzonderheden. Monsieur et Madame Matifas, directeur en directrice, zijn heerlijke figuren voor een modernen *Roman comique* en al is Faassen bij lange na geen Scarron, zijn eenvoudige vertelling is ten hoogste boeiend, waar we worden binnengeleid bij Matifas « een breed geschouderden kerel, die met ontbloote borst on armen, op de knieën het spit lag te draaien, waaraan een prachtige kalkoen was gestoken. Een vilten pet en een afgezakte broek volmaakten zijn kostuum. »

De Matifas heeft een vrouw, die wat veel van een goed glas wijn houdt en aanleiding geeft tot runnoerige huiselijke tooneelen. Man en gade sympathiseeren echter volkomen in hun manier van administreeren. De

ontvangsten der speelavonden gaan in een zak en ieder neemt of leent daar uit, zoolang er nog in is. Met boekhouderij en 't vervelende zaalhuur-betalen houdt het artistiek echtpaar zich niet op. De kluchten en parodieën vallen zeer in den smaak en het *Vaudeville-Français* werd druk bezocht. Matifas werd als directeur vervangen door den kastelein, die weêr door den ouden heer Faassen en, toen die stierf, kwam de negentien-jarige Rosier Faassen aan het hoofd der onderneming te staan.

Onze jonge artiest schijnt wezenlijk wel eenig talent voor de boekhouderij gehad te hebben; althans in den beginne liep alles mooi. Maar slechte tijden kwamen: een commissie, die beloofd had subsidie te verleenen, bleek alles behalve gul van aard te zijn en met Mei 1854 ging het wakkere gezelschap uit een.

Nu was Rosier Faassen dus nog pas twintig jaar. Hij had gespeeld in 't Nederlandsch en zich afgebeuld in het Fransch; hij had stukken vertaald en een théater beheerd... van alles had hij gedaan, behalve studeeren. Als een echte held van Scarron moest hij zijne artistieke opleiding ontvangen in — en door de praktijk. Nochtans schijnt hij tijd te hebben gehad om een beetje Duitsch en Engelsch te leeren.

Gelukkig voor hem, wordt hij verbonden aan het gezelschap Schoeman en Van Lier, waar hij ook alweêr debuteert in een door hem zelf vertaald stuk. Hoe men daar moest werken, hoe men reisde, hoe men moest leeren rondkomen met een minimum... dat alles vertelt Faassen ons heel gezellig. « In de zeven jaren, dat ik bij A. Van Lier ben geweest, heb ik onnoemlijk veel gespeeld, blijspelen, drama's, spektakelstukken, ja zelfs opera's » — zegt hij. Ondertusschen maakt hij kennis met Multatuli en met beroemde buitenlandsche tooneelspelers.

Nu komt een der aardigste fragmenten uit het boek: de kennismaking en verdere relatie met den grooten Victor Driessens, destijds directeur van den Koninklijken Schouwburg van den Haag, die Faassen voor drie jaar aan zijn gezelschap verbond.

(*Wordt voortgezet*).

den Haag, 23 Nov. '97. F. L.

Voordracht Hubert Laroche. *

De afdeeling van Noord-Nederlandsche Letterkunde van het Antwerpsch Kunstverbond, onder voorzitterschap van onzen hooggeschatten burgemeester, den heer Jan Van Rijswijck, opende Donderdag l.l. op zeer waardige wijze de reeks harer winterfeesten.

Verleden jaar reeds werd de heer Laroche uitgenoodigd om zijn veelzijdig talent door de leden van het Kunstverbond te laten waardeeren. Bekende omstandigheden, (keelontsteking, gevolgd door een totale stemverdooving), belett'en den artiest zijn woord getrouw te blijven.

Feest was het dus voor Laroche, dit jaar zijn zoolang achterwege gebleven belofte te kunnen volbrengen, feest was het ook voor de leden van het kunstverbond. Wij verhopen ook dat in Noord-Nederland de vlag zal worden opgestekon, wanneer het onzen taalbroeders zal gegund zijn dezen winter misschien onzen Laroche in zijn veelzijdig talent te leeren kennen.

Een voor het Noorden totaal onbekende is hij niet. Het gezelschap Van Doeselaer gaf er meermaals vertooningen waar hij in meespeeld; doch dit waren doorgaans kermisvertooningen en de keus der stukken is dan veelal van denzelfden aard; de stemming der artiesten heel dikwijls ook. Het gebeurt dan wel dat in de tooneelzaal de melodiën der draaiorgels uit de naburige paardjesmomolens worden waargenomen. Om ernstig kunstwerk te eischen was het dus niet de plaats

Fragmenten uit zijn lievelingstukken, gedichten of alleenspraken, de eene zooveel in aard verschillend van de andere, dat een gewoon artiest er zich niet aan wagen zou, had hij bij voorkeur gekozen voor het samenstellen van zijn programma.

Bijzonder bevielen ons de fragmenten uit *Gringoire*. Laroche leeft die verschillende gewaarwordingen mede en brengt die ook geheel en al over in 't gemoed der aanwezigen. Als lyrisch declamator beviel hij uitstekend. B zonder zijn slotgedicht: « Hebt doernis met het arme volk... Voor hen is 't leven niets dan lijden! » was treffend en diep gevoeld.

Gringoire, evenals een drietal andere stukken, werd getypeerd voorgedragen, het hetgeen algemeen beviel. Het armzalig plunje van den uitgehongerden dweeper, past trefbij zijne gezegden. Zoo ook was het 't geval voor *Ne waor Marie*. Het oude vadertje zonder tanden en zijn blauwen kiel, scheen oneindig passender dan de heer in prozaïsche gulakleedij.

Men kan hier wel tegen opwerpen dat men enkel de artiestieke zijde der vertolking in oogmerk dient te houden en het overige slechts bijzaak is. Ik ben het volkomen met U eens, maar toch meen ik ootmoedig te mogen opwerpen dat zoo'n opvoering in habiet hetzelfde effekt maakt als een schilderijententoonstelling met oningelijste tafereelen. Men geniet wel, doch het werk is onvolledig.

Hoe dikwijls werd er niet reeds gezegd van een voltooid paneel; « Laat er nu de lijst eens om zitten, dan zullen al die schoonheden nog eens zoo prachtig uitkomen ». Die woorden klonken mij, pas acht dagen gelegen, nog in het oor. Een bewijs toch dat die banale symetrieke lijst er voor iets heel bijzonder tusschen is, ja, zelfs dat het eene moeilijk zonder het andere gaat.

Zoo ook is het met een tooneelwerk. De passende kleeding (ook als 't kan het passend decor) is even onontbeerlijk.

Het schijnt echter in het Noorden niet in gebruik op die wijze te werk te gaan. Wij hopen wel dat de heer Laroche den knoop zal mogen doorhakken, wel overtuigd dat de toeschouwers er zich best zullen bij bevinden.

Dit geldt, natuurlijk niet, voor alle stukken, bijzonder niet voor gewone monologen, zooals: *Ze wacht me* van Lorin en de *X stralen*, dit laatste van den heer Laroche zelf. Ook niet voor *De kurassiers van Canrobert*, het heerlijke gedicht van Pol De Mont, dat even heerlijk werd voorgedragen en veruit den grootsten bijval genoot.

Voor *De Maire van Antwerpen*, fragment van Frans Gittens (passender ware: Van Blek vóór 't jaar 30, fragment uit, enz.) had hij weer het zoo passend, doch zoo typieke kostuum aangetrokken en een fermen kop gemaakt. In typeering munt de heer Laroche ook wonder uit.

Degenen die het Congres te Dordt bijwoonden, (of beter de gezellige avondjes na de ernstige vergaderingen en de prachtige avondfeesten) herinneren zich nog het voordragen van dit episodisch kluchtig verhaal en zijn ook de toejuichingen niet vergeten die den onvoorbereiden artiest te beurt vielen.

Aan toejuichingen ontbrak het hier dan ook niet. Het anders tamelijk koude publiek van het Kunstverbond scheen bijzonder goed gestemd. Herhaaldelijk werd de heer Laroche tot tweemaal teruggeroepen, wat hier bijna zonder voorgaande is. Kortom een prachtige avond èn voor den toeschouwer èn voor den artiest.

Wij hebben er na zulke uitvoering niet kunnen toe besluiten kritiek te maken. De pers in 't algemeen spreekt in dezelfden zin. Zulke vertolking staat boven alle kritiek Er blijft slechts bewondering. Wij hebben het er ook zoo voor gehouden en toegejuicht met den grooten hoop.

Wat vooral te bewonderen valt, is wel dat de heer Laroche op zijn betrekkelijk korte kunstloopbaan reeds tot zulke hoogte gestegen is. Laroche is slechts drie-en-dertig jaar oud en heeft reeds een naam die zelden door een artiest van ruimeren leeftijd bereikt werd. Wij hopen bij een andere gelegenheid wel eens te vertellen hoe en in welke voor waarden hij dit baantje opging.

Het schijnt dat andere kringen onzer stad reeds met den artiest onderhandeld hebben voor het geven dezelfde voordracht. Wij twijfelen ook niet of hij zal dezen winter zijne sinds verleden jaar ontworpen kunstreis in Noord-Nederland kunnen volbrengen. Aan bijval zal het hem daar ook niet ontbreken.

Antwerpen. F. V. Laer.

* Plaatsgebrek belette ons de vorige week dit artikel op te nemen.

Uit de Maasstad.

In een voorrede — men schreef onder de philosophie der naderende Revolutiedrama's met didactische voorreden — in een voorrede tot *Die Räuber* zeide Friedrich von Schiller dat hij voor zijn werk den dramatischen vorm alleen gekozen had wegens de voordeelen der methode « de ziel direct in haar geheimste bewegingen waar te nemen », maar dat zijn drama aan de Aristotelische eischen bij geen mogelijkheid kon voldoen. Drie buitengewone menschen kenbaar te maken in een handeling van vier-en-twintig uur! Het ging niet — en der critiek was al van te voren een wapen uit de hand geslagen.

« Nun ist es aber nicht sowohl die Masse meines Schauspiels, als vielmehr sein Inhalt, der es von der Bühne verbannt » — zoo gaat de voorrede verder. De personen die er een rol in spelen, zijn te slecht. De deugd wordt het levendigst gekleurd als men haar tegen over het kwaad stelt. Wie zich ten doel stelt het kwaad te vernietigen en « godsdienst, zedelijkheid en burgerlijke wet op hun vijanden te wreken », die moet toestanden schilderen, zóó erg dat « onder hun tegennatuurlijkheid de ziel ineenkrimpt ».

Schiller's *Räuber* was dus volgens de uitspraak van den dichter zelf voor opvoering ongeschikt! Ik denk er niet aan het tegen te spreken. Maar om dezelfde redenen als de dichter opgaf, die het misschien zoo erg niet meende? Mij dunkt, neen. Voor gruwelen op het tooneel zijn wij evenmin bang meer als voor symbolische monsters op het doek of dissonanten in de muziek. Is het om de « tegennatuurlijke » hartstochten der handelende personen — die wij toch van Shakespeare wel verdragen kunnen — of is het om de schreeuwende *onnatuur* van dit heele drama, dat wij Schiller's eigen oordeel volmondig bevestigen?

Een zweem van bewondering neem ik zeker ook bij mij zelf waar, als ik het vreeselijk rooverdrama lees. Het is in 1781 geschreven; de dichter was toen 21 jaar oud. Als de *Sturm und Drangperiode* aan vele zonen zulke wereldgedachten ingaf en het talent ze zoo te uiten, dat levenstijdperk zou misschien een betere reputatie genieten. Welk een geest! Maar de bewondering, men gevoelt het, is betrekkelijk. Zij gaat naar den schrijver, niet naar het werk.

Voor ons, gewoon-beschaafde, nuchtere menschen, is deze bruisende stortvloed van machtig-naïve, onbeteugeld-jeugdige krachtwoorden te kras. 't Is misschien de schuld van onze geestelijke en physieke verslapping, maar de vloed gaat ver over, of liever ver langs ons heen. De oogen uitkrabben; de ziel uit het lijf rijten; den Oceaan vergiftigen — het gaat onze verbeeldingskracht te boven. En dat zijn voor de personen van Schiller's *Räuber* allemaal heel gewone zaken. Zij doen, om met Woutertje Pieterse te spreken, die dingen voor hun pleizier. Wat mij betreft, met een beetje schaamte, gevoel ik mij bij het aanhooren als de Hallemannetjes, « die zoo buitengewoon fatsoenlijk waren. »

Duivel, bliksem, donder, hagel en onweer! roept — ik overdrijf niet — een roover in het drama uit, als hij een schot hoort vallen. Ik lach erom; niet omdat ik zooveel moediger ben, waarlijk. Het is de tijdgeest. Amalia, de reine engel, de trouwe geliefde, die als een onnoozel lam aan de meest doorzichtige listen van den belager Franz Moor ten prooi valt — he laas mij, ik kan den naam niet hooren of ik voel het naderen, het gevaarlijke zinnetje, dat mij den ernst van den toestand bederft :... *bemint gij den graaf?* Laat het de tijdgeest maar weer zijn, de geest van onzen tijd — of van dien van Schiller!

Heb ik de *Roovers* alzoo in mijn gedachte bij de draken geclasseerd, dan is het daarmee voor mij nog geenszins van het tooneel « verbannen. » De draken zijn er — voor het Zondagspubliek en voor groote tooneelspelers. Dezen hebben een zwak voor draken. En geen wonder! Er is altijd een overheerschende rol in, een scherp belijnde figuur met enkele sterk uitkomende hartstochten. De tooneelspeler, die zich die figuur kiest, kan al zijn krachten daarop samentrekken; hij behoeft zijn talent niet te versnipperen in het wisselend veelerlei der moderne psychologie; heel zijn talent wijdt hij aan één primitieve passie en beeldt des te aangrijpender *het* verraad, *den* laster, *de* heerschzucht, *den* moordlust, of *het* kwaad uit. Dat is een lokkende taak en alle groote tooneelspelers hebben die te hunner tijd aanvaard.

Er is dus niets verbazends in dat Rooyaards, die een groot tooneelspeler gaat worden, de rol van Franz Moor kiest voor zijn wederintocht in de Maasstad, thans bij de vereenigde tooneelisten van Le Gras en Haspels. Hij doet wat Barnay en Possart en anderen gedaan hebben en geeft daarmee tevens een blijk van piëteit jegens het land, waar hij veel leerde en dat hem goed ontving. En als zijn voorgangers greep hij, in zijn afgrijselijke rol, ons aan. Hoe onbewogen het lijden van den ouden Moor en de onnoozelheid van Amalia ons laat, het beeld van *den angst* dat Rooyaards ons in de bange nachten van den moordenaar en bedrieger te zien gaf, is niet onverschillig aan te zien. Een masker als hij zich gemaakt had blijft u nog aanstaren met de grijnsoogen en nagapen met den mond van ontzetting. En bereikt is, wat nu en hier voor dezen kunstenaar zeker het vurig begeerde en hoogst bereikbare is: dat hij in deze opvoering de éénige persoon ten tooneele geweest is; dat we van de anderen nauwelijks iets meer weten en dat we veel later zullen blijven spreken van den Franz Moor van Rooyaards, zelfs zonder ons te herinneren waar en wanneer en met wie wij hem die rol hebben zien weergeven.

Al het andere was bijwerk om Rooyaards; om elken schijn van geringschatting weg te nemen voeg ik er dadelijk bij, zeer verdienstelijk bijwerk. Het beteekent iets, ook in een draak, het spel van « de ster » niet te bederven. De lachspieren van de meeste aanwezigen staan toch al zoo strak gespannen bij het aanhooren van al deze sublieme-ridicule geweldklanken. Maar er werd niets bedorven; geen der bijpersonen heeft de proef te zwaar gemaakt. Als ik hier liever niet in bijzonderheden treed, maak ik een uitzondering voor den heer Van Kerckhoven, die zijn rol van weinig woorden en veel spel, altijd bij en om den hoofdpersoon heen in diens meest tragische momenten, voortreffelijk vervulde. Geen oogenblik leidde hij de aandacht van dezen af; geen oogenblik stond zijn uitnemend getypeerde figuur in den weg.

Rooyaards' mimiek in het prachtig bewerkte masker, Rooyaards' bewegen met zijn zoo wèl bedwongen en zoo gemakkelijk bewegende ledematen — gaf alles te zien wat deze hoogbegaafde kunstenaar vermag. Hij maakt misschien van enkele mimische trekken — zoo van het openen van den mond — wat veel gebruik; maar dit is hem te vergeven, waar hij zoo volkomen het bedoelde effect bereikt. Zijn neerslaan na den zelfmoord was een kunststuk; ik mag hierop met nadruk wijzen, omdat het alles immers werk was van uiterlijke kunst, zonder een zweem van intimiteit. Hij liet zijn mooie stem zonder ophouden huiveringwekkend valsch kraken en zijn Veltmanrrr's rolden de zaal in, zonder dat iemand ze te sterk vond.

Een mooie begin-avond; en toch natuurlijk niet een avond die voorspelt, welke kunst men hier van den gelukkig weergekeerden en blij begroeten acteur te wachten heeft. Wij hopen hem spoedig weer te zien in spel, dat ons gevoel wat minder sluimeren laat dan dit moord-en-bloed-werk; in de moderne tooneelstukken, waarin hij ons zoo vaak diep in 't gemoed heeft gegrepen.

Of in de groot-klassieke werken, welker vertolking dadelijk tot de ziel gaat: in den Hamlet, dien hij eens in Tivoli, heel jong en pas beginnend nog, aandurfde...

Ten slotte schrijf ik, voor wie het nog niet vernomen mocht hebben, het oude nieuwsje af dat we hier van Alida Klein de *Dame aux Camélias* en van Tartaud den *Orthello* te wachten hebben. Daaromtrent geen bespiegeling vooraf. Slechts zij gezegd, dat ik mij over den smaak van het publiek, als het zulke dingen liever blijkt te willen zien dan kluchten en revues, verheug. Hoe deze proeven ook mogen afloopen, zij bieden gelegenheid tot een ernstig pogen aan gene zijde van het voetlicht en tot een iets meer dan alledaagsch waardeeren aan dezen kant.

15 November.

Nu de bovenstaande brief tot mijn spijt de vorige week is blijven liggen, maak ik van de gelegenheid gebruik om hem aan te vullen met enkele woorden over de vertooning van *De Oneerlijken*, in Tivoli.

Het stuk is uit het Italiaansch vertaald, en goed; de schrijver is Gerolamo Rovetta. In Maart 1896 voerden de Tivolisten — zij heetten toen nog Joosten en Poolman — een stuk van denzelfden schrijver op: *De werkelijkheid*. De heer van Nouhuys schreef toen een waardeerend woord over den auteur en leidde diens arbeid bij het publiek in. Ik veronderstel dat: *De Oneerlijken* toen nog niet geboren waren; althans daarvan werd geen gewag gemaakt. Van den aard van Rovetta's werk heette het:

« Het satyrieke, dat zijn eerste geschrift (een vinnig literair pamflet: De Zoeloe's in de letterkunde) zoo bijtend maakte, openbaart zich ook in zijn tooneelstukken, dikwijls minder in de woorden dan in de toestanden. Rovetta is blijkbaar een pessimist. Hij ziet de zwakke zijden der menschen het meest, en er is iets schrijnends in de wijze, waarop hij er de aandacht op vestigt. De smart over hun handelingen, hun karakterloosheid en onbetrouwbaarheid is de ondergrond van het meerendeel zijner stukken, hoe luchtig sommige ook schijnen. »

Een zeer pessimistisch stuk is ook: *De Oneerlijken*. Een jong echtpaar uit de middenklasse: hij vertrouwd bediende aan een bankinstelling, zij het een ietsje beter gewend dan hij. Zij leven boven hun stand, maar de man — vreemd voor een financier — weet dat niet; de vrouw bestiert het geheele huishouden. Hij denkt dat zij altijd toekomt, haar kleeren en die van haar kind zelf maakt, het weet te vinden op kleinigheden. Maar dat lijkt er niet naar; zij heeft behoefte aan weelde en wat er tekort komt, betaalt een vaderlijke vriend, die de jongelui al lang kent, er veel aan huis komt en eindelijk, gedurende eene ziekte van den man, het tegendeel van vaderlijk is geworden. Hij oefent nu een ware tirannie over het vrouwtje uit; bestelt haar bij zich op het uur dat hem lijkt en zij, bevend voor ontdekking en de schande zeer sterk gevoelend, geeft toe. Maar de vriend wordt (al in het eerste bedrijf) ergens op straat vermoord; het huishouden is zijn voornaamste bron van inkomsten kwijt en — de man ontdekt alles. Na een aanval van razernij bekruipt hem de vrees voor het oordeel der wereld en hij wil dat nu het gezin zal blijven leven op denzelfden voet, rijker nog dan vroeger; al moest hij zich doodwerken.

In het voorbijgaan vestig ik de aandacht op deze onwaarschijnlijkheid. De man weet eensklaps dat het huisgezin ver boven zijn stand geleefd heeft en toch wil hij die leefwijze volhouden. En die zorgeloosheid is daarom van belang, omdat hier wèl moet uitkomen dat hij op dit oogenblik nog niet aan oneerlijk zijn denkt. Hij leeft er dus maar op los, zonder vrees voor een eindelijke catastrofe. Let wel, deze man is van beroep financier.

De catastrofe komt. Hij, de eerlijke, die zeer hard over oneerlijken of ook maar lichtzinnigen pleegt te denken, vergrijpt zich aan de kas der bank; hij kan niet teruggeven als de kas zal nagezien worden. En vrouw en kind achterlatend neemt hij de vlucht.

Gelijk men ziet, een toestand die geheel door het geld wordt beheerscht; de macht van het geld van het begin tot het einde. Alles meedoogenloos voorgesteld; een wreed stuk. Zelfs in de bijfiguren blijkt dit: een liederlijke vader, die bij het gezin zijn intrek neemt als het goed gaat en vertrekt als het hun tegenloopt; die het houdt met de dienstmeid en als bezigheid heeft het stoffen op een roman, waarvan de titel klaar is en verder nooit iets klaar zal komen; een oude *raté* van Daudet. Dit weerzinwekkende rolletje gaf de heer Fritz Bouwmeester zeer goed en ook de heer Holkers in zijn kort optreden als de huisvriend viel te prijzen.

Het stuk wordt natuurlijk gedragen door het echtpaar Moretti, den heer Erfmann en mevrouw Mulder-Roelofsen. Zijn zij beiden het niet die heel Tivoli dragen, geen der anderen te na gesproken? De heer Erfmann was het meest op dreef in het laatste bedrijf; zijn verhaal uit de rechtszaal, zijn voorbereiding tot de vlucht, zijn angst en schaamte, als ook hij een oneerlijke gaat worden, grepen sterk aan. In het tweede bedrijf was het oogenblik van de ontdekking goed; even, in het onderhoud met de vrouw van den oneerlijken beamblte, die zijn hulp komt inroepen, was hij er totaal uit.

Voortreffelijk was mevrouw Mulder-Roelofsen, die tegenwoordig in Tivoli veel, zeer veel geeft. Na de rol van Toinette in *De Zwerver* nu de zeer moeilijke van Elisa Moretti. Zeer moeilijk want bijna voortdurend is zij op het tooneel, soms tijden lang zonder iets te zeggen. En dan weet zij steeds het juiste midden te treffen tusschen te veel stil spel en onopgemerkt blijven. De zware druk, waaronder Elisa, het teere wezen dat een zeer goede moeder en een zeer brave vrouw had kunnen zijn, aldoor loeft, lag op mevrouw Mulder den ganschen avond; haar geveinsde vroolijkheid, haar gemeende hartelijkheid, haar ongewilde hartstocht zelfs was gedempt. Voor zoo iets is temperament noodig; dat gaat maar niet alleen met begrijpen en voordragen.

Wanneer zullen mijn stadgenooten eens leeren inzien dat het hun zedelijke tooneelplicht is niet alleen naar de Aert-van-Nesstraat te loopen? Waarom moest het bij de tweede opvoering van *De Oneerlijken* al leeg zijn? De stad is toch waarlijk niet te klein voor twee gezelschappen Wanneer zoo'n tweede gezelschap, als indertijd de Vos en van Korlaer, het dan opgeven moet en iemand als de Vos zich bitter uitlaat, dan vindt men hem onfatsoenlijk. Men is hier trotsch op zijn twee komedies; maar men bezoekt er maar een!

Als nastukje ging een akelig kluchtje: *Leer om leer*, dat zelfs de heer Van Warmelo niet amusant kon maken. Een opmerking aan den heer Morriën, die een meubelmakersknecht voorstelde. De weeldezucht van onzen tijd zal ook deze categorie der arbeidende klasse niet onaangetast gelaten hebben, maar toch betwijfel ik of zij zich kleeden bij den kleermaker van den heer Morriën. In het modieuse grijze pak, met keurig boord en das, die men toevallig aanheeft, even op het tooneel te loopen en mee te spelen, is ongetwijfeld gemakkelijker dan door kleeding en grime een weinig te typeeren. De heer Morriën is echter nog niet zóóver, dat hij zich dergelijke ongegeneerdheden tegenover het publiek kan veroorloven — zelfs niet in een klucht.

Ten slotte nog iets. Toen ik onlangs over de vertaling schreef, die Tivoli voor *De Zwerver* gebruikt heeft, dacht ik niet anders of zij was van prof. A. G. Van Hamel. Ik heb het er niet bij gezet — nu ja, eerlijk gezegd, omdat ik de vertaling niet heel mooi vond. Antonio, stond op het program, en Antonio, dat is prof. Van Hamel. Het *Nieuws van den Dag* heeft intusschen uitgesproken wat ik verzweeg en prof. Van Hamel in de gelegenheid gesteld mede te deelen dat de bedoelde vertaling van *De Zwerver* niet van zijn hand is.

Dit neemt mijn aanvankelijke verbazing weg en ik ben blij het te vernemen. Een andere vraag is, of Tivoli zijn goeden naam zal behouden, als het zich aan zulke kunstjes schuldig maakt. Onwetendheid kan het niet pleiten; het speelde een vertaling van: *On ne badine pas avec l'amour* van Antonio, toen wèl prof. Van Hamel. Dit had Tivoli moeten weerhouden dien schuilnaam andermaal te gebruiken. De letterkundige oneerlijkheid hier in Nederland is toch al erg genoeg — nog veertien dagen geleden werd er in dit blad een kras staaltje van gegeven — dan dat men nu ook onder de bekende pseudonymen op goeden buit zou uitgaan. Op zijn klacht had prof. Van Hamel van de directie een « zeer onvoldoende verklaring » ten antwoord gekregen. De manœuvre is, hoe ook verklaard, in hooge mate afkeurenswaardig.

PAVIDUS.

20 november.

Antwerpen.

Nederlandsche Schouwburg.

De vertooning van Zondag laatstleden was, als keus van stukken, zeer aanlokkend. Voorheerst kregen wij *De Goudboer*, reeds vroeger in ons blad besproken, en dat thans weer allerbest beviel en zeer wel vertolkt werd.

Mej. Elisa Jonkers en Mevr. Dilis maakten een alleraardigst paar jonge, guitige boerinnetjes, die allebei een hard hoofdje hebben en een tong, om al de jongens aan het lijf te krijgen. Ook hebben beide zeer verdienstelijk hunne rol vervuld.

Evenals de heer W. Lemmens in zijn gemoedelijke rol van Valken Toni, beviel ons de heer Van Keer in de titelrol. Mevr Verstraete-Lacquet, de immer jammerende weduwe, de heeren Dilis en Willem Janssens in hunne ondergeschikte rollen, waren onberispelijk. In een woord een zeer gelukkige, immer bevallende herneming, die wij altijd nog met veel genoegen zullen terugzien.

Nadien kregen wij eene *première* en wel van een onzer meest voortbrengende jonge oorspronkelijke schrijvers.

't Was wel te merken aan de tegenwoordigheid der heeren critici en van tal van tooneelschrijvers, dat er belang werd gesteld in deze opvoering, bijzonder bij de laatstgenoemden.

Mr De Vertegenwoordiger, een zeer goede titel voor een blijspel, werd in den laatsten tooneelwedstrijd, uitgeschreven door de stad Antwerpen, eervol vermeld. Het moest dus wel eenig belang hebben, gezien den iever van onzen bestuurder om het eerst van al de eervol vermelde stukken op te voeren.

Het onderwerp is wel eigenaardig, al is het niet heel hoogstrevend:

Dolf Wouters, handelsreiziger in keurslijven voor 's vaders rekening, landt aan te Mispellendale, dorp waar binnen kort de ijzerenweg zal worden aangelegd. Hij komt de eerste de beste herberg ingeloopen om zijne koffers neer te leggen en maakt er bij toeval kennis met de dochter van den burgemeester, dien hij ook bij toeval vroeger in de hoofdstad had leeren kennen. Na zijn vertrek met zijn liefje, improviseert de raad van het dorp hier een vergadering om te spreken over de feestelijkheden die men zal inrichten om de inhuldiging van den ijzeren weg te vieren.

Men zal ook den heer Wouters, vertegenwoordiger der gemeente in de staatsraad, die hun dien ijzerenweg verschafte, verzoeken om de plechtigheden bij te wonen. Toevallig bemerkt men de koffers van Wouters, den handelsreiziger, waarop buiten zijn initialen ook het woordje Representant staat. Dit is natuurlijk meer dan voldoende om gissing te doen ontstaan, wat tot allerlei kluchtige voorvallen aanleiding geeft. De handelsreiziger wordt bij zijne terugkomst door den dorpsraad plechtig ontvangen. Allen rekenen het zich tot eer hem als gast in hunne woning te mogen ontvangen. Hij verkiest het aanbod des burgemeesters, omdat hij dan veel met zijn Anneke zal kunnen minnekoozen.

Het slot van het eerste bedrijf, wanneer ieder der raadsleden het zich tot eer rekent, wie zijn koffer, wie zijne hoeddoos, wie zijn regenscherm te dragen, is van goed allooi en wel, naar ik meen, het beste tooneel uit het gansche stuk.

Tot hier echter gaat ook maar de belangstelling De misverstanden die thans oprijzen, ook nog het tooneel van het veel te lange boniment, (voordracht mag men dit niet noemen), het tooneel der koordekens enz. zijn meestal te veel uitgewaterd of te dikwijls herhaald. Men ziet hieraan dat de schrijver moeite gehad heeft om zijn drie bedrijven te vullen. Maar waarom altijd drie bedrijven? De twee laatste bedrijven konden, met eenige gelukkige wijzigingen tot één omgewerkt worden. Na de *voordracht* diende er licht te ontstaan, want het is onaanneemlijk dat een beschaafd man als Wouters zich langer tot zulke komedie leene.

De vertolking was niet al te gelukkig. Buiten de heer Bertrijn en de dames Bertrijn en Lemmens, schenen de overigen wat al te veel *charge* te geven. De tooneelschikking uit het tweede bedrijf was ook heel ongelukkig.

Wij zullen de tweede opvoering afwachten, met de vaste hoop dat de schrijver, die voorzeker beter nog dan wij de feilen opgemerkt heeft, dien tijd de noodige verbeteringen hebbe toegebracht.

Maandag, voor eene welgevulde zaal hernoming van *Margaretha Gautier*. Wij deden nutteloos ons best om Mevr. Marie Verstraete in die rol goed te vinden. Hoe de heer Lemmens nog zoo wel speelde, is niet te begrijpen. De andere rollen, hoewel allen ondergeschikt, werden tamelijk goed vertolkt.

Woensdag, voor een welgevulde zaal: *De Dochters van Haseman*. Wij moeten ons, gezien de enge plaatsruimte, bepalen met te bestadigen dat allen die gekomen waren om het hart eens lustig op te halen, in geenen deele teleurgesteld werden. Het spel was, op weinige uitzonderingen na, uitstekend.

De vertooning op Donderdag door den *Zuid-Nederlandschen Tooneelbond* zijnen leden aangeboden, is boven alle verwachting gelukt. Wel is waar bestadigde men dat de hoogste rangen niet to best bezet waren, (met kunstvertooningen is dit immer zoo), doch al wat in Antwerpen eenigszins aan kunst meêdoet, was gekomen om de eerste van Ibsen's *Nora* te zien

Wij hadden volle vertrouwen in de verdeeling, wel wetend dat onze artiesten, bij zulke gevallen, als naar gewoonte goed werk zouden leveren. Ditmaal echter hebben zij zich wezentlijk allen, zonder uitzondering, overtreffen. Wij gelooven niet dat Nora *beter kan* vertolkt worden.

De groote eer komt echter in de eerste plaats toe aan Mevr. Dilis-Beersmans in de zware hoofdrol. Nooit zagen wij volleddiger, wonderlijker spel.

De heer J. Dilis (*Hellmer*) H. Bertrijn (*Dokter Rank*) Mevr. M. Verstraete (*Mevr. Linden*) Hubert Laroche (*Gunther*) stonden haar waardig ter zijde. Ook de mindere rollen, bijzonder de kinderen, waren zeer bevredigend.

In het volgend nummer zal er volleddiger over deze opvoering gehandeld worden; plaatsgebrek belet ons thans alle verdere uitweiding.

Vooraf ging *Eene Kokette* het lieve stukje van G. De Lattin, waarin Mejuffer Elisa Jonkers, Mevr. Verstraete-Lacquet en de heer J. Dilis al hun talent te best gaven.

F. V. LAER.

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

Evenals in Vlaanderen, is ook in een ander hoekje van Europa een strijd ontstaan, eerst, als bij ons, zuiver op taalgebied, later zijn terugwerking vindend in de kunst.

Smetana, Fibich, Dvorak, ziedaar namen van de schitterendste vertegenwoordigers der Czechische muziekbeweging, mannen die de aandacht van Europa op hun verwaarloosden en vernederden stam hebben gevestigd.

Eigenaardig en tevens verleiden is de *Verkochte Bruid*, gansch doordrongen van den aard van het Boheemsche volk, met die gemoedelijke en roerende melodiën, volksch en toch verre van alledaagsch.

Het werk heeft in de leden van ons lyrisch gezelschap goede vertolkers gevonden: Mejuffers Kernitz en Kamphuyzen hebben recht op allen lof, evenals Mevr. Pédé-Baets; Mejuffe

Persoons mocht, voor eene moeder, wel wat ouder er uitzien, want zulk een moeder als nu zullen er velen Hans Micha benijden!

De Heer Berckmans was goed, behalve in het duo 1e bedrijf, dat hij bedorven heeft door zijn poging om steeds uit volle borst te zingen. De Heeren Judels, Van Elsacker en Van der Stappen waren goede bijrollen en kooren en orkest puik.

Dezen avond: de *Tooverfluit*.

INTERIM.

Brussel.

LIEFDEBLOEM

Drama in één prologus en vijf bedrijven door L. Ducatillon.

Liefdebloem is eene naïeve geschiedenis, die naïef, soms al te naïef ten tooneele wordt gebracht.

De prologus is, op verre na, de beste brok van gansch het werk; het is eene poëtische, zinnebeeldige samenvatting van het stuk en brengt eene innige, frissche gewaarwording te weeg, al wordt de dichterlijke toon, die op enkele plaatsen recht schoon klinkt niet altijd volgehouden.

Over het eigenlijke stuk kunnen wij denzelfden lof niet uitspreken: wel is waar, komen er eenige schilderachtige groepeffekten in voor, en zijn enkele tegenstellingen en toestanden — vooral de slotscène — ontroerend; wel is waar weet de schrijver, hier en daar, in den mond zijner personen kleur en beeldrijke uitdrukkingen en gezegden te leggen, die van plaatselijken opmerkingsgeest getuigen; wel is waar, ook, munten eenige details uit door oorspronkelijkheid en kracht en zijn een paar typen juist geboetseerd; — maar benevens die hoedanigheden biedt het werk gebreken aan, die er de waarde veel van verminderen.

Zichtbaar heeft de schrijver, in het stuk, den zinnebeeldigen toon van den veelbelovenden prologus willen volhouden; doch ook de bekommernis om zijne personen in een brutaal waar licht te stellen, heeft zich tevens bij hem opgedrongen; de uitslag is dat taal en dialoog beurtelings hoogdravend, dichterlijk sentimenteel romantisch, ook verrassend alledaagsch, gezocht realistisch zijn, zonder dat de toestanden noch de karakters, dat open af gaan in voldoende mate wettigen.

De actie loopt verloren in tal bijgevoegde geschiedenissen, nutteloze incidenten, die door de overigens vergeeflijke onbehendigheid van den schrijver in sommige toestanden het toppunt der naïefheid bereiken.

De karakters zijn niet aangrijpend, omdat zij niet logisch worden volgehouden, dus als onwaarschijnlijk voorkomen en, bijna alle, uiterst conventioneel zijn. De toestanden ontroeren zelden, hoe dramatisch ook de schrijver dezelve hebbe gedroomd, omdat zij niet nieuw zijn, — vooral, omdat zij op geene nieuwe, oorspronkelijke, maar wel op eene banale, meermaals elders geziene wijze worden behandeld, ook, omdat zij slechts aangeraakt, niet uitgewerkt zijn en krioelen van in het oog springende tegenstrijdigheden.

Misschien ware het mogelijk geweest, met de eenvoudige gegevens waarop M. Ducatillon een werk van vijf bedrijven heeft willen bouwen, een goed stuk in drij akten te maken: gedurende het derde bedrijf en de eerste helft van het vierde, gaat, inderdaad, de handeling geen enkelen stap vooruit.

Liefdebloem werd verdienstelijk vertolkt. Mev. Julia Cuypers vervulde gewetensvol de voor haar weinig geschikte rol van Veria. M. Myin deed goed de figuur van Rik Damman uitschijnen; hij wist wezenlijke aandoening in zijn spel te leggen; hij hoede zich evenwel, zooals wij reeds zegden, voor de hem eigen overdreven gelaatsuitdrukking. De persoon van Delcourt werd bijzonder juist en sober weergegeven door M. Wicheler. M. J. Vanderlee was een uitstekende liedjeszanger die op heel eigenaardige wijze het lieve « Lied van den Loteling » deed uitkomen. De overige rollen werden min of meer verdienstelijk vervuld door MM. Bolle, Deridder en Verstraete, Mevr. Rans en Mej. Lefevre.

Aan de figuratie valt te verwijten, dat zij door de overdrijving van sommige tooneelen den naïeven kant ervan koddig maakte.

Met lof vermelden wij de lieve decors van den prologus en van de dorpsplaats in het eerste bedrijf, alsmede het schoone winterlandschap, van het derde bedrijf.

Jammer is het dat enkele vreemde, onverklaarbare lichteffekten, soms de illusie gansch wegnamen.

M. Paul Gilson had voor *Liefdebloem* eene partituur geschreven, die het kenmerk draagt van zijn oorspronkelijk talent; de toondichter heeft zijne ingeving gezocht in oude vlaamsche volksliederen die als leidmotiven zijn werk doorloopen. Eene opmerking zij ons veroorloofd: was het wel noodig de wijze van *Sa pater* te veranderen, en heeft het lied bij die verandering wel gewonnen?

JEF VERBEECK.

Gent.

Niet zonder verwondering werd alhier opgemerkt dat *Het Tooneel* geen enkel verslag mede deelde betreffende den Nederlandschen Schouwburg van Gent. In het nummer van Zondag l. l. wordt die leemte gedeeltelijk gevuld met een al gemeen overzicht door den Heer G. d'Hondt ingediend. Het is te wenschen dat, voortaan, regelmatig verslag gegeven worde over Gent. De moeite welke zich de Bestuurder getroost om degelijk werk te leveren verdient ten allerminste die aanmoediging. *)

Dat M. Wannijn zijne artisten op hunne lauweren niet laat inslapen blijkt genoegzaam uit het feit dat hij op zestien avonden achttien verschillende stukken ten tooneele bracht, waaronder enkele van bijzonder moeilijke opvoering.

Ik had het genoegen de vertooning van 16 dezer bij te wonen. De volgende stukken werden opgevoerd: *De Dochters van Haseman*, naar het Duitsch, en *Kas in, Kas uit*, blijspel met zang door M. L. Peerenboom.

Het eerste stuk, een parel van echt humour, is gekend; ik bepaal mij dus met te verklaren dat de vertolking een geheel uitmaakte, zooals het me weinig gegeven werd te mogen toejuichen. Volmaakte rolkennis, juiste toon, volkomen besef van toestanden en karakters gingen zelden in dergelijke maat gepaard.

Al de artisten verdienen melding: de HH. De Somme, met zijn tot in de koddigste toestanden gemoedelijk spel, Van Havermate, zeer natuurlijk. De Neef aangrijpend doch niet ongedwongen genoeg, Smits-Grader, een afgekeken lichtzinnige edelman, Cackenberg, zeer vermakelijk, en vooral L. Van den Heuvel, die van den onder alle andere omstandigheden lachverwekkenden stotteraar een diep roerend figuur wist te maken. De dames De Somme-Gassée, Smits-Grader, C. Kinsbergen, Dons en Coeling-Vorderman brachten het hare bij om een omtrent volmaakt geheel te verwezenlijken.

De Dochters van Haseman werd voorafgegaan door *Kas in, Kas uit*, een blijspel dat, nietteg enstaande eenige langdradigheid, details en tooneelen bevat die getuigen van juiste opmerking en wezenlijke tooneelkennis kortom, een goed blijspel dat, overigens, gunstig werd onthaald en hartelijk deed lachen.

J. VERBEECK.

*) Op dit meent de redactie te moeten aanmerken dat, in 't vervolg, een regelmatig verslag over Gent zal verschijnen. Het gemeentebestuur van Gent heeft aan ons blad, het eenige Vlaamsche tooneelblad in België, den vrijen toegang geweigerd, die de vorige jaren werd toegestaan, en dat op grond dat de Schouwburg over te weinig plaatsen beschikt. Waarom dan niet consequent gehandeld, en de Fransche bladen ook niet toegelaten!

Ons Schrijversrecht in Noord-Nederland.

De heer Nestor de Tière schrijft ons volgende nota:

De Belgische bladen denken dat wij ontwapend zijn tegenover letterdieverij, in Noord-Nederland gepleegd. Zij hebben het verkeerd voor.

De betrekkingen tusschen België en Noord-Nederland zijn vastgesteld door de Wet van 14 Maart 1859, die de overeenkomst bekrachtigt van 30 Auugstus 1858 De wet gewaagt enkel van *wetenschappelijke en letterkundige* werken: het eigendom van muziek en beeldende kunst is dus van alle bescherming beroofd.

Na mijn schrijven in de Brusselsche blapen, over 't geval met *Herbergprinses*, ontving ik, van meer dan ééne zijde, hoogst belangrijke inlichtingen over de wet van 14 Maart 1859. Edoch, die inlichtingen zijn niet volledig genoeg om de quæstie afdoende te bespreken. Ik wacht tot ik grondiger kennis hebbe opgedaan.

NESTOR DE TIÈRE.

BERICHT: Wegens plaatsgebrek, deze week geen *Overzicht*.

PLAKBORD.

BRUSSEL. — « Koninklijken Vlaamsche Schouwburg ». — Maatschappij « De Morgenstar ». Op Diensdag 30 nov. ten 7 1/2 ure, **De Plaag van den Dag**, blijspel in 1 bedrijf door P. Kiuts, **Eerloos**, drama in 3 bedr. door W. G. Nonhuys, **Welkom hier**, blijspel in 1 bedr. door Jan Ducaju.

ANTWERPEN. — El Bardo. — Maatschappij « De Violier ». Maandag 29 dezer, **Schuldig, Vorstenplicht en dansfeest**.

ANTWERPEN. — Thalia. — Maatschappij « De Mergendstar » Maandag 29 dezer, om 7 1/2 uren, **Hageroos en Geitenwachtster en Keizer Karel en de Berchemsche Boer**.

Op aanvraag worden de goederen afgehaald en te huis bezteld.

Men gelast zich met het Verwen, Degraisseeren Droogen, op ijn nieuws wasschen van soorten van stoffen.

STOOMVERWERIJ
Gustave VAN TIGGELEN-GEERTS
REYNDERSTRAAT, 41. (tegen de Groenplaats) ANTWERPEN.
Bijhuizen: Gemeenteplaats, 12 & Diepestraat, 79.
Inrichting van wasschen en Cremeeren van Storen en Gordijnen
Dekens en gewatteerde Spreijen, Handschoenen, Pluimen, enz.
Gematigde prijzen en Onmeegelijke Concurrentie.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN
Huwelijkstuilen, Bloemkorven in allen aard, enz. enz.
Mlle L. LAMBOTTE
Kronen voor Concerten en Begrafenissen
ARTIEKELS VAN PARIJS
Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.
Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

ELIXIR D'ANVERS
FIJNE LIKEUR
TENTOONSTELLING
AMSTERDAM 1895
EEREKRUIS
hoogste belooning
Medalje H.M. de Koningin
BORDEAUX 1895
GOUDEN MEDALJE
Erediploma
door de hooge jury toegekend.

Handschoenen fabriek.
Handschoenen op maat op 3 uren — Kosteloze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.
VAN STEENKISTE
oud huis Berbigette.
33, GROENPLAATS, 33
ANTWERPEN.

CAFÉ TIPO-TIP
Carnotstraat, 11, Antwerpen.
Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

Het Oud SCHOENTJE
Gemeentestraat, 27
aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.
Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

VERHUIS WAGENS van af fr. 1.50, 2, 2.5, 3 3.50 per uur. — Grootte naar believen tot 8 meters toe. - CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk, Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS. Kunstlei, 74, Hoek van Hopland. Grooten keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675. enz onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

Gustave FAES
25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.
MUZIEK
Snaarinstrumenten in allen aard
Métronomes, Diapasons, enz.
Echte Napolitaansche en Fransche
SNAREN
MUZIEKPAPIER
Abonnementen tot het lezen van partitiën.
Uitsluitelijke Verkoop van
Snaren instrumenten
eigenhandig vervaardigd van
RICHELME van MARSEILLE
Collin Mézin van Parijs
Mangenot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25
VERKOOP PER
Abonnement
A LA BONNE SOURCE
Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.
Te koopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.
Meubelen in allen aard, enz., enz.

IN DEN GOUDEN SLEUTEL
Guillme OOMS
KLAPDORP, 39. ANTWERPEN.
HORLOGIEMAKER & GOUDSMID.
MAGAZIJN VAN
Schouwgarnituren in alle soorten en aan alle prijzen.
Gouden en zilveren Horlogien, Juweelen, Goud en Zilverwerk.

MUSIKAAL GESTICHT
LEYTENS-VAN DEN BERGH
KUNSTLEI, 10
Pianolessen, Solfège, Théorie en Harmonie
BIJZONDERE LESSEN
Heropening der cursussen van af 15 September.

Geen kale hoofden meer.
Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Jeakley ontelbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.
Te verkrijgen: De Beul, Antwerpen. Puls, Kolander plaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Nolf, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands
Fleschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.
Eenigdepot: VAN CROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen
Gebreveteerd.
Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

Brood- & Banketbakkerij
GUSTAAF KURTEN
GEMEENTESTRAAT, 51
Schuins over de Zoologie.
Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz.
Worstenbrood.
Bekroond met de gouden medalje in de Wereldtentoonstelling van 1894.

CRIÉE CENTRALE
Huis gebroeders DE WYNGAERT
VAN ERTBORNSTRAAT,
Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades
Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds
Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs-Schapen- en Verkenvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Antw. Drukk. CL. THIBAUT Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag, 4 December 1897. Eerste Jaargang. (Nieuwe reeks). Nr 10.

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers: voor Noord-Nederland: F. Lapidoth; voor Zuid-Nederland: A. Cornette.— Secretaris: H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Borneostraat, 49 te 's Gravenhage,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

INHOUD: Een Tooneelschool te Antwerpen, (G. Delattin); Rosier Faassen, (F. L.); Mlle Reichemberg (J. Feith); De Goudmijn onzer schouwburgen, (Taco H. De Beer); Jules Lemaitre, (Een lezer); Mevr. Van Peene's jubelfeest, (G. D. H.); Antwerpen, (G. D. L.); Nora, (X.); Ned. Lyr. Tooneel, (H. M.); Tooneelwedstrijd (Lod. Scheltjens)

Nederlandsch Tooneelverbond.

Het Hoofdbestuur verzoekt eventueele klachten over de verzending van het Tijdschrift en veranderingen in de ledenlijsten der Afdeelingen in te zenden aan de Administratie van het *Tooneel*, Schie 80, Schiedam.

Amsterdam,
1 Dec. 1897

Namens het Hoofdbestuur v. n.
C. J. Vinkesteyn,
loco-secretaris.

Het Tooneelverbond te Amsterdam

heeft een propaganda-comité benoemd, waarvan de heeren leden hebben op zich genomen ieder in zijnen kring werkzaam te zijn om belangstelling te wekken voor het Nederlandsch Tooneelverbond.

Men is al vast begonnen met een circulaire te verspreiden, die, behalve door de heeren Mercus (voorzitter) en Schreuder (secretaris) van het comité, onderteekend is door nog elf andere heeren.

Het uitnemende denkbeeld verdient navolging in andere plaatsen. Wij wenschen dezen ijverigen leden van ons Verbond van harte succès op hunne bemoeiingen. REDACTIE.

EEN TOONEELSCHOOL te Antwerpen.

Wij hebben in ons vorig artikel trachten aan te toonen, dat er wel degelijk tooneelonderwijs mag gegeven worden, ja, dat het noodzakelijk is voor een tooneelspeler sommige dingen, met zijn vak in innig verband, te kennen, en wij gelooven niet dat deze bewering — die wij overigens niet hebben uitgevonden — door een bevoegd mensch met degelijke bewijzen zou kunnen weerlegd worden.

En toch zijn er menschen die niet van onze meening zijn. En die komen dan gewoonlijk op hun oud vermemeld stokpaardje aandraven, en schreeuwen het luid over dak en goot, dat zij kunnen wijzen op een heele boel artisten die naam hebben gemaakt, en toch geen school gezien hebben, dus, zoo wat doorslaande argumenten ofte spijkers met koppen. Eén ding wordt ongelukkiglijk maar al te vaak vergeten, namelijk, dat de meesten van die ongeschoolde artisten, zoo maar niet geheel van onderwijs verstoken bleven, want velen hunner hebben gewerkt onder de leiding van een flink regisseur, — een menschensoort dat uitsterft — wiens lessen zij zich erg ten nutte wisten te maken. Zoo hadden hier bij ons over ongeveer twintig jaar, de meeste van deze ongeschoolde artisten met naam, voor regisseur en leeraar, den heer Eloy Lemaire, den destijds zoo artistieken leider van het gezelschap der Variétés, en als men van zoo'n man zijn lessen geprofiteerd heeft, mag er niet gezegd worden: zij hebben zichzelf gevormd. Eloy Lemaire was wel degelijk een tooneelonderwijzer, en of hij u nu les gaf in een gebouw waar boven op stond geschreven: *Tooneelschool*, of dit deed gedurende de repetitiën in de Variétés, de school was er, zij het dan ook in andersoortige vorm.

Eens dit gezegd, kunnen wij daar in eenen adem het tweede punt bijhalen dat wij in dit artikel meenden te bespreken, en luidt als volgt:

» Hebben de jonge lieden die zich op tooneelspelen toeleggen, er belang bij tooneellessen, goed gegeven, te volgen? Kunnen die lessen nadeelig werken op hun temperament, loopen zij gevaar er hunne oorspronkelijkheid bij in te schieten, wanneer zij b.v. te veel geschoold worden? »

Of de jonge lieden daar belang bij hebben goed gegeven tooneellessen te volgen! Dat spreekt toch van zelf. Maar!!! — ik schrijf hier opzettelijk 3 uitroepingsteekens, — worden tooneellessen wel altijd verstandig, en goed gegeven, b. v. door de tooneelregisseurs, die dan bij ons toch feitelijk de professors in de school vertegenwoordigen?

Zie, als ik daar aan twijfel, dan heb ik daarvoor misschien wel redenen, en die redenen, zij volgen.

Het is eenige jaren geleden, dat wij heel onverwachts in de Scheldestad, naast het bestaande tooneelgezelschap van den heer Van Doeselaer, er een tweede zagen tot stand komen, voorzeker samengebracht om het eerste veel kwaad te berokkenen, daar men ernstig dacht op te treden. Bij dit tweede gezelschap waren er een drietal artisten van naam die reeds lang hun sporen hadden gewonnen, eenige jongens en meisjes met aanleg, en verder de kleine garnaal, zooals wij hen noemen, die het nooit verder brengen dan bij het begin

Aan het hoofd van dit gezelschap stond als regisseur een man om zijne kennissen hoog geroemd, als tooneelspeler jaren lang toegejuicht, een kerel met een onbetwistbaar talent. Een man met fijn ontwikkelden geest, een gestudeerd en belezen man, een man die voelde, die begreep, en van zijn prilste jeugd af in het vak, daar al de geheimen van kende, een man om zoo te zeggen in de wieg gelegd om als regisseur te gebieden, die... enfin iemand met al de kwaliteiten die een goed regisseur moet bezitten. En die man toog aan het werk, en drilde, drilde, drilde! Mijn God, hij zou van elkeen waar wat in stak wel dadelijk een artist gaan maken. En al de menschen die hij drilde, die door hem gedrild waren, of die wenschten door hem gedrild te worden, zelfs diegenen die niet gedrild moesten worden, nieuwsgierigen die alleen met groote belangstelling het drillen volgden, zij juichten den meester in zijn drilkunst toe. Heil den grooten drilmeester; heil den grooten man.

En wij, wij bleven niet onverschillig, wij gevoelden dat er iets gebeurde, wij geraakten in geestdrift, wij juichten mée. Helaas, het juichen was van korten duur, want zij die scherp toekeken, moesten al spoedig ondervinden, dat de man met al zijn kwaliteiten, al zijne belezenheid, al zijn tooneelkunde, een kwaliteit miste, en wel de bijzonderste: de man had *geen goede leermethode*. Hij wist perfekt hoe het moest gedaan worden, hij kende alles op zijn duimken, en liet dat heel duidelijk aan elkeen hooren en verstaan, maar in plaats van zijn leerlingen aldus toe te spreken: « Nu jongen, draag dit gedeelte eens voor, zooals *gij* dat gevoelt, net zooals *gij* dat percies doen kunt, tracht het te doen zoo natuurlijk mogelijk » (niet waar, een goed leeraar zou ongeveer bovenstaande aan een goed leerling zeggen?) maar dat deed onze regisseur nu precies geheel anders om... « Neen, jongen! » klonk het dan, « dat deugt niet. Luister goed, ik zal het u voor de derde maal voorspelen. » Gij mijn vader! Gij!... Een lammeling zijt ge wel, mijn vader niet!

En als hij deze regelen of andere had voorgedreund — iets wat hij heel goed deed — dan vergde hij van de jongens en meisjes, dat ze hem dat net zouden nazeggen, dat ze hunne stem zouden laten klimmen en dalen, op dezelfde plaats waar hij het deed, dat ze den toon hunner stem zouden verlagen of verhoogen net als hij het gedaan had.

Wat was nu de uitslag van zulk een onderwijs? Op het einde van het eerste speelseizoen deden allen, (het drietal uitgezonderd) net als hun regisseur; zij spraken als hij, zij gingen als hij, gesticuleerden als hij, kortom zij volgden hem na tot in zijn minste bewegingen. En wat was het gevolg? Jongens met aanleg waren een geheel jaar verkeerd geloopen, en misschien wie weet voor altijd verloren, want op die manier kost het den leerlingen hunne oorspronkelijkheid voor zoover zij die bezitten, en hun idée van persoonlijke opvatting leed er even geweldig onder.

» Kan men de kinderen te veel scholen? »

Volgens mijn inzien ja. En ik zou er vast tegen stemmen als men den leertijd in een tooneelschool langer dan drie of hoogstens vier jaar wilde stellen; op vier jaar moet men genoeg kennen, om er vandoor te kunnen. Over dit en de andere punten, zullen wij gelegenheid hebben in een volgend artikel een woordje te zeggen. Alsook over een vijfde punt, dat ik van heden reeds wil aanteekenen. Namelijk: ingeval het tooneelonderwijs in Antwerpen uitgebreid wordt, zou het dan voor een verdienstelijk leerling nuttig zijn, een of twee jaar den hoogeren cursus te volgen aan de tooneelschool van Amsterdam?

G. DELATTIN.

Rosier Faasen.

(*Vervolg*).

«Zoo er tegenwoordig *natuurlijk* comedie in Holland wordt gespeeld, heeft men het grootendeels aan Victor Driessens te danken. Met zijn aangeboren ruwheid wist hij beter dan eenig ander regisseur u in een paar woorden op de hoogte te brengen. Hen, die den ouden tooneeltoon aansloegen, sprak, of liever, zong hij na, en deed hun terstond begrijpen dat zij er naast waren. Mannen en vrouwen werden door hem even hard aangepakt en ik heb menig jong actricetje zien beven... Hij had nauwelijks een stuk gelezen, of hij «zat er in», begreep en doorleefde de toestanden en gewaarwordingen en wist den juisten toon aan te geven... Eene tooneelschool onder directie van zoo'n man had goede vruchten kunnen opleveren... maar ik haast mij er bij te voegen dat menig leerling na de eerste les weggeloopen zou zijn. »

Dan komen anecdotes omtrent Driessens' ruwheid en zijn manier om met rumoerig publiek om te gaan.

Wat voor ongelooflijk vermoeiend leven destijds de tooneelspelers hadden, lezen we in hoofdstuk XXII. Het repertoire was onmogelijk uitgebreid en zeer verscheiden; maar het gezelschap was niet evenredig groot, zoodat Faassen uitroept: « hoe ik toen mijn rollen leerde, begrijp ik nu niet best meer, en toch zaten onze voorstellingen altoos uitstekend in elkaar. »

Men speelde te Den Haag, Rotterdam, Leiden en Delft. Naar buiten, ook naar Rotterdam, ging men per wagen, zoodat de artiesten soms om 2 of 3 uur in den nacht thuiskwamen; « was de weg gevaarlijk ten gevolge van sneeuw of ijs, dan om vier uur in den morgen, wanneer er soms nog een rol moest worden nagelezen van een stuk, dat den anderen dag te Leiden moest gaan of moesten de dames iets aan haar kostuums veranderen » (!!)

Al dien tijd, speelde men vertaalde stukken, tot Cremer zijn *Emma Berthold* gaf, waardoor Faassen zich opgewekt gevoelde om ook wat oorspronkelijks te maken. Den 23en Januari 1866, ging in Den Haag voor het eerst zijn *Werkstaking*, den 10en Februari 1873 gevolgd door de *Militaire Willemsorde*, door *De hond van den tuinman* en de *Koopman in Oudheden*, (30 Dec. 1873.) *De Broederhand* en *De oude Kassier* (2 Febr. 1875.)

In September 1876, treedt Faassen voor het eerst te Rotterdam op in « De Kleine Schouwburg », waar hij onder andere zal spelen in *Danichefs* en zouden worden opgevoerd *Vorstenschool* en *De Kiesvereeniging van Stellendijk*. Faassen schrijft *Thuis blijven*, *De ledige Wieg*, eerst in één, later in twee bedrijven, *Manus de Snorder*, *Anne-Mie* (1878 en 1879.) Met vrij levendige dankbaarheid herinnert de schrijver-tooneelspeler zich hoe hij, ter gelegenheid van de eerste voorstelling van *Anne-Mie* te Antwerpen, werd ontvangen door den diep betreurden burgemeester Leopold de Wael, Victor Driessens, Jan van Beers, Peter Benoit, Gittens en anderen.

Faassen was toen al iemand van beteekenis en constateert met zelfvoldoening dat de maatschappijen van *Letterkunde* te Leiden en van *Kunsten en Wetenschappen* te Utrecht hem (1877) tot lid verkozen.

Dan krijgen we 't verhaal van de Londensche reis in 1880, waarbij niet het gezelschap, maar wel de auteur Faassen stoffelijk voordeel had. Aardig naïeve opmerkingen over Londen krijgen we tusschen eenige tooneelanecdoten.

In October 1882, komt *Zonder Naam* en kort daarop *Zwarte Griet* (12 Dec.) Een jaar later, ging voor het eerst *Hannes* en nog een jaar later *Platijn en Co*. *De Remplaçant* ging 25 Dec. 1886, *Malle Anne*, 28 Februari 1888 en, 6 Januari 1889, *Het Bultje*, volgens den heer Faassen, door een boertige critiek in de *Nieuwe Rotterd. Courant* gesmoord.

Nu komen we aan pijnlijke gedeelten van het boek. De gevierde tooneelspeler is blijkbaar niet tevreden met de algemeene erkenking van zijn talent als acteur en hij schijnt er onder te lijden dat de Pers niet gunstiger oordeelt over zijn dramatische voortbrengselen.

Toch wordt hij met lof genoemd door prof. Jan ten Brink in zijn uitvoerige *Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde*, en, al is men in Jonckbloet's gelijknamig werk niet teeder voor hem, er zijn in deel VI, drie volle bladzijden aan hem gewijd, waar ik de conclusie lees: « Neerland zal Faassen een groot plastisch talent ontzeggen. » En dat is al heel wat.

De « créaties » van den acteur worden vergeten, het werk van den dramaturg blijft

soms langer, wel eens eeuwen bestaan en misschien is daarom onze Rosier Faassen zooveel meer ingenomen met hetgeen hij gaf als schrijver dan met zijn scheppingen als tooneelspeler. En dan... *genus irritabile vatum!*

Nog eenige feiten van minder belang worden meegedeeld. Dan komt die groote, die heerlijke gebeurtenis in Faassens bestaan: zijn benoeming tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Dit is — zegt Faassen zelf — de apotheoze van zijn leven en we worden aangedaan van de vreugde, die deze bejaarde kunstenaar aan den dag legt, waar hij spreekt en jubelt over dat lintje, dat het echte *enfant de la balle* eerst volkomen heeft geconsacreerd als een « meneer. »

Den Haag. F. L.

Mlle Reichemberg.

't Was het missen van de aansluiting van den trein op Holland, dat Mlle Reichemberg en haar troep noodzaakte op het laatste oogenblik haar optreden te Amsterdam af te telegrafeeren.

Het publiek zat reeds te wachten op het belletje voor den aanvang, toen het hiervan werd verwittigd. De voorstelling werd uitgesteld tot Dinsdag 2 November. Als direct gevolg van dit spoorwegincident is de Parijsche actrice eenmaal te Amsterdam opgetreden en heeft men haar slechts kunnen zien in Scribe's en Legouvé's *Bataille de Dames*, een stuk, dat aan hedendaagsche tooneeleischen wel een beetje is ontgroeid, maar dat het toch met geestig, vlug spel best kan doen.

Maar dezen keer heeft het 't niet gedaan.

Men verveelde zich bij de monologen, waar het stuk van wemelt; het spel van la comtesse d'Antreval (Mme Harris van het *Vaudeville*) was te zwaar, te loom, zoodat zij beter poseerde voor de moeder van de 16 jarige Léonie dan voor de nog genoeg verleidelijkheden bezittende, amper 15 jaar oudere tante van deze. De fijne humor, waarmee zij telkens loopjes met den baron de Montrichard had te nemen, kwam niet genoeg uit; hierdoor schoot zij dikwijls te kort, om het publiek over vele al te groote onwaarschijnlijkheden in haar intrigues heen te helpen.

Van Gustave de Grignon (Barlay van het *Gymnase*) kan ik het tegenovergestelde zeggen; hij was juist te vlug, sprong als een kangeroe over het niet al te breede tooneel van van Lier op-en-neer en maakte in één woord van het leuke type, dat van vaders zijde de bloêheid, van moeders zijde den moed erfde een onaannemelijk karikatuur.

Henri de Flavigneul (Max Barbier van het *Vaudeville*) voldeed 't best: een gunstig gezicht, een mooie knaap in zijn begin-negentiende-eeuwsch costuum en *assez crâne* om de twee bewoonsters van het kasteel d'Autreval het hoofd op hol te brengen. Enkele onmogelijkheden, b.v., wanneer de schrijvers den knecht *in* het salon laten, terwijl de gravin den prefect over een hoogst ernstig onderwerp spreekt, zijn natuurlijk meer debet aan het stuk dan aan den vertolker; de teruggetrokken betamelijkheid, den bediende passende, werd in bedoeld tooneel door Barbier met de noodige soberheid toegepast.

Le baron de Montrichard (Fétis van *l'Odéon*) was... zonder veel kleur. Misschien wel de beste opvatting, die van zijn rol mogelijk was.

En ten slotte Mlle Reichemberg.

Afgaande op haar sociétaireschap van niets minder dan van la Comédie Française en haar voor de eerste maal ziende, is ze voor mij bepaald een teleurstelling geweest.

Wat ongelukkig emplooi ook! Mijn goeie Wensma van het Nederlandsch Tooneel, *de* heerenknecht bij uitnemendheid, wanneer hij vol eerbiedige toewijding de visite op het Leidsche plein aandient, of het theewater binnenbrengt — men zal toch niet verwachten, dat zich om hem de troep groepeert en dit gezelschap tournées gaat maken? Zoo beschouw ik ook het emplooi van ingénue. Ik kan mij zelfs niet voorstellen, dat men hierin kàn uitblinken. Om goede ingénue te zijn, moet men beantwoorden aan het dameskrantjeswoord « lief ». Spreekt men bij de groote emplooien, in het drama bijvoorbeeld, van hartstochtelijk spel en hartstochtelijker spel, bij de ingénue is het lief, blijft 't lief en kon de een nooit »liever» zijn dan de andere. 't Is zoo'n melk-en-water genre. Altijd eenvoudig en rein, altijd spreken met een zangfluitstemmetje in zinnetjes met vraagteekentjes, aardige domheidjes zeggen en naïvigheidjes uitflappen, jong te moeten doen, met verlegen vingertjes aan ceintuurtjes trekken, de oogjes neer, geacht worden zoo engelachtigjes een kleur te krijgen wanneer de jonge luitenant of welke pretendent in-den-dop ook binnenkomt, iets te korte japon dragen, hooge boezelaars, Suzerlvlechten, de periode nog niet te boven zijn in gekunstelde aanstellerigheid vader langs den baard te streelen, bij moeder, tante, nicht of god-weet wie op schoot te gaan zitten.

Dat is wat een goede ingénue moet kennen!

En iets nieuws op dit gebied is er niet te verzinnen, hiermede houdt het geven in het ingénue-emplooi op en meer heeft Mlle Reichemberg ons als tekst niet gegeven.

Zelfs minder.

De vlugge dartelheid van de zestienjarige ontbrak, de *lieve* naïveteit was er niet, of 't moest zijn, dat Léonie deze zóóver dreef, dat zij Henri de Flavigneul in 1897 een lied van Wagner liet zingen. Behalve het hooge en zuivere timbre van stem was alles wat zij verder vertoonde zeer middelmatig door een onnatuurlijke gedwongenheid, waarvan ik uit galanterie de oorzaak hier wil van zwijgen, zoo dat zij in de scène van haar bekentenis aan den baron de Montrichard bepaald onvoldoende was en bij haar binnenkomen, na den val van haar paard en haar ontdekking, dat de bediende van haar tante geen bediende is, koud, ongevoeld en lauw was.

Zij verbeterde zich geducht in de monologen; haar *Le vent* werd geestig gezegd, met het onveranderlijk hooge fluitstemmetje, maar daarnaast een uitspraak om voor te kuielen. Evenwel was het middelmatigheidpeil, wil in *Mieux vaut Douceur* van Pailleron, dat vlot en voldoende door Barbier en Fétis werd gespeeld, juist voor het einde weer bereikt, zoodat Mlle Reichenberg ook in deze comédie en un acte — ik spreek hier natuurlijk voor mijzelf — een teleurstelling was.

Dat neemt niet weg, dat de monologen van haar, Mme Harris, Max Barbier en Barlay als totaalindruk — *il faut toujours résumer* — een gunstige heeft achtergelaten en al weer bewezen heeft, dat in het genre monoloog die Franschen toch eenig zijn.

En een goede eindindruk is toch maar het voornaamste. J. FEITH.

NASCHRIFT.

Dit stukje, op uitnoodiging van onzen vorigen redacteur voor Noord-Nederland geschreven, gewerd ons te laat om eerder te worden opgenomen, doch wij wilden het geen plaatsje in ons blad onthouden.

DE REDACTIE.

De Goudmijn onzer Schouwburgen

Ik bedoel *niet* een mijn, waaruit onze schouwburgen goud graven als in Klondijke, maar eene goudmijn, van de opbrengst van welks aandeelen onze schouwburgen moeten bestaan. Nu weet men nooit, wat een goudmijn waard is, vóór dat men er aandeelen in heeft. — Werpen die veel renten af, dan is de mijn best, en anders ...

De menschen, die gaan dokteren over den zieke, den teringlijder, die men schouwburg noemt, zijn allen menschen, die geen aandeelen in de goudmijn hebben en die dus inderdaad *niet* weten, wat de mijn waard is.

Sedert ± 20 jaar worden er jeremiades aangeheven over slechte finantieele resultaten en over onverschilligheid van het publiek. Jammer dat men niet opgeeft, *waardoor* dat publiek zoo onverschillig is geworden. Eerst de *diagnose* en dan de behandeling der ziekte.

Eerst een drietal feiten.

1° *De Doofpot* beleefde in een jaar *drie honderd* voorstellingen, *Gysbrecht van Amstel* is 260 jaar oud en heeft in al dien tijd geen *drie honderd* voorstellingen beleefd.

2° *Luilekkerland* heeft ± 70 voorstellingen gehad (tot heden) en in dit seizoen brengen Shakespeare, Molière en alle Nederlandsche Auteurs samen het niet tot *zeventig* voorstellingen.

3° *Alle* schouwburgen te Amsterdam zijn noodlijdend, maar het *Café Chantant* en het *Specialiteiten theater* bloeien en maken rijke winsten. Zie bijv, den groei en de uitbreiding van den *tjingel tjangel* in de Amstelstraat.

Uit die drie feiten blijkt, dat de tooneeldokters *ongelijk* hadden, die beweerden:

1° dat men Shakespeare en Molière moest spelen,

2° dat men Vondel, Breeroo, Langendijk en dergelijke moest spelen,

3° dat men stukken van de allermodernste moderniteit moest spelen.

Immers, 1° de stukken van Shakespeare en Molière moeten schitterend gemonteerd worden anders jaagt de klassieke naam de toeschouwing weg en toch... hoe ook vertoond, deze stukken hebben steeds verlies opgeleverd;

2° de stukken onzer klassieken hebben het zelden langer dan drie of vier voorstellingen uitgehouden; en steeds verlies opgeleverd;

3° de nieuwste stukken van Ibsen en van allerlei *Fransche modernen* hebben steeds het lot onzer *Hollandsche klassieken* gedeeld.

De oorzaken waardoor de schouwburgen geen zaken maken en bij gebrek aan geld allerlei proefnemingen doen, die ook alweer mislukken, zijn drieerlei:

1° *De prijzen zijn te hoog.* Men wil niet op den laagsten rang zitten en ziet er tegen op *f* 2.00 of *f* 2.50 per persoon te betalen, daarbij 10 cent. plaatsbespreken, 10 cent. programma, 5 à 10 cent. kleeren bewaren, gezwegen van tram en vertering.

N. B. De *Salon des Variétés* heeft met 75 *cents in vertering* d. i. *f* 0.75 voor plaats, programma en vertering, prachtige zaken gemaakt en onze muziekuitvoeringen voor 10 cent, 25 cent en 50 cent entrée, maken heel wat beter zaken als de dure opera met plaatsen van 3 en 4 gulden.

2° *De stukken zijn niet naar den smaak van het publiek* in weerwil van de goede (!) lessen der (?) kritiek, die deze en gene directie wel eens opvolgt: de door de kritiek afgekeurde stukken *Madame sans Gêne*, *De Levende Brug*, *Don Cesar de Bazan* e. v. o. trekken steeds publiek; eenige jongelui hebben op steeds meer aanmatigenden toon het publiek willen beduiden, wat ze moesten mooi vinden; het publiek heeft er zich niet aan gestoord, maar is thuis gebleven. Het publiek gaat uit om zich te amuseeren en *niet* om den haagwijzen heer Q. N. pleizier te doen.

3° *onze nationale opvoeding is de meest geweldige vijand van het goede* tooneel. Van zijn 6° tot zijn 26° jaar wordt de Nederlander gedoemd tot examendoen volgens steeds omvangrijker programmas, niet ten bewijze, dat men weet, *wat men zoo innig graag weten wilde* veel minder hoe, *wat men inderdaad later zal noodig hebben*, maar alleen, dat men alle stokpaardjes kan berijden, die de examinatoren afdraven, alle kunstjes kent, die zij aardig vinden. Onder dien geestelijken druk en die eindelooze worsteling, inspanning en verveling, zoekt men alleen *ontspanning*, alleen verstrooiing, die *niet* inspant, *niet* vordert dat men denkt, *niet* ernstig is. Ziedaar de reden, dat ons publiek wel specialiteitentheaters bezoekt en tjingel-tjangel-kunst huldigt, maar behoorlijk bedankt, voor stukken, die *de* kritiek prijst.

Ik heb in het openbaar in allerlei betrekkingen de zaak van het tooneel voorgestaan en gediend, ik heb er veel tijd, veel arbeid en veel geld (voor zoover ik het missen kon) voor over gehad, maar ik heb het lot van Cassandra gedeeld. Ook dit artikel zal het tooneel niet redden, maar wellicht oorzaak zijn, dat er een paar jeremiades en een paar toasten achterwege blijven, die zeer zeker met den stand van ons tooneel *niets* te maken hebben en ernstige menschen hinderen en ergeren door hun algemeenheid en de onwaarheid der beweringen.

TACO H. DE BEER.

Amsterdam, 15 Nov. 1897.

Rousseau en Jules Lemaître over het Fransch Tooneel.

In een los praatje, wijst Jules Lemaître (*Annales politiques et littéraires* van 21 Nov.) op het merkwaardige feit dat Jean-Jacques reeds hetzelfde verweet aan het Tooneel van Molière als Brunetière herhaaldelijk aan het tegenwoordige fransche tooneel verwijt. Onze lezers kennen de eindeloos besproken meening van Rousseau over Molière's *Mysantrophe*. Jules Lemaître brengt die eens even in herinnering en gaat dan voort door te wijzen op de eigenaardige waarde van Rousseau's oordeel in tooneelzaken. Niemand was beter dan hij in staat oorspronkelijk en onbevooroordeeld te zeggen wat hij daarvan dacht. Zijn positie was éénig. Rousseau is in de beschaving en de letterkunde van zijn dagen komen binnenvallen met woestheid en de gevoelens van Voltaire's *Huron* uit *l'Ingenu*. Maar Jean-Jacques was een geniale Huron. Hij zag, behalve de tragedies van Corneille en Racine, die van Voltaire en van Crébillon en de comedies van Marivaux, Boissy, Destouches, Gresset en Piron. Men kan zich niets deftigers of coquetters denken dan dit dubbele repertoire.

Saint-Preux uit la *Nouvelle Héloïse* trekt dan ook dapper los op die groote mannen. Hij zegt: met al hun genie, zijn het toch maar praatjes-makers. De helden doen niets dan redeneeren, heel mooi, heel snorkend en men ziet dadelijk dat de spreker vóór alles wil uitblinken. Alle gevoelens uiten zich in algemeene zedenspreuken en hoe opgewonden de helden ook zijn, ze denken steeds meer aan het publiek dan aan zichzelf. Dit komt hiervandaan, dat de Franschman op het Tooneel niet in de eerste plaats natuur en illuzie, maar geest en gedachten wenscht. En dan zegt Rousseau, wat nòg veel waarheid bevat: Voor de toeschouwers is de acteur altijd de acteur, nooit de persoon, dien hij voorstelt. Die man die spreekt als beheerscher der wereld, is niet Augustus, maar Baron; de weduwe van Pompejus is Adrienne; Alzire is Mlle Gaussin en de trotsche wilde is Grandval. Aan de Comédie zijner dagen verwijt hij dat ze zich slechts bezig houdt met een klein deel der menschheid. Er zijn in de groote stad Parijs vijf of zes honderd duizend zielen, waarover men nooit hoort op het tooneel,

En nu getuigt Jules Lemaître:

« Nog heden ten dage, en behoudens zeer enkele en bijna alle zeer ongunstig ontvangen uitzonderingen, is het Tooneel inderdaad nòg maar een vermakelijkheid en elk dramatisch werk is in de eerste plaats ontworpen voor een spijsverterende menigte, waarvan het gemiddeld gehalte noodwendig middelmatig is, die inderdaad slechts vermaakt wil worden en die er voor bedankt na te denken. Nog altijd is de stof zeer beperkt. We hebben er niet veel meer dan het overspel bijgekregen Het Tooneel is en blijft anecdotisch. Den Haag. LEZER.

Mev. Van Peene's Jubelfeest.

Op Donderdag 29 November, werd den negentigjarige Mev. Van Peene een eenvoudige, maar zeer hartelijke hulde gebracht. De destijds zoo sympathieke en zoo gevierde tooneelspeelster, die gedurende vele jaren de lievelinge was van ons schouwburgpubliek en die, in zekeren zin, het nederlandsch tooneel alhier hielp tot stand komen, had wel vroeger op deze hulde mogen aanspraak maken. De zaal was goed gevuld en onder de aanwezige vereerders bevonden zich de heer Gouverneur der provincie en de heer Burgemeester der stad vergezeld van den Schepen van Schoone Kunsten. Verscheidene redevoeringen werden uitgesproken: blijken van huldе, sympathieen oude vriendschap. Ik zal vermelden de heeren Blockx, Wannyn, Van Doeselaer, Sadones, Droesbeke, Millecam. Een pracht-album met haar portret, bloemen, enz., werden haar overhandigd. Het gezelschap voerde op *Vondel*, het beste gewrocht van wijlen H. Van Peene, haar echtgenoot. De heeren Van Havermaete, Camelio, Vanden Heuvel, Smits, Stevens, Cackenbergh en de dames Smits-Grader en Coelingh-Vorderman traden in dit stuk op dat met veel talent werd vertolkt

In de zaal heerschte de grootste en hartelijkste geestdrift, vooral onder de huldebetooging en onder het zingen van den *Vlaamschen Leeuw* door den heer Stevens en het gezelschap. Deze laatsten, even als het orkest en de koren verleenden hunne belanglooze medewerking tot het feest. J. D H.

Antwerpen.

Overzicht der week

Zeer gaarne hadde ik deze week een praatje gehouden over allerlei dingen, ons tooneel, of artisten betreffend.

Ik stelde mij voor, zoo eens heel gemoedelijk te redekavelen onder vier, zes of acht oogen, met een twee of drie onzer tooneelmenschen. Ik zal voor 't oogenblik hem niet noemen, wien ik zoo eens hartelijk mijn meening wenscht te zeggen om een of ander, dat zij in den regel, volgens mij, verkeerd doen, of wat ze ook wel in 't geheel niet doen. Ik zeg: volgens mij, en dat dient zoo in de eerste plaats, daar helgeen ik soms zou aanrekenen als een gebrek, voor anderen misschien een verdienste is en omgekeerd, want over het algemeen verschillen de meeningen merkelijk, en zijn de opvattingen soms zoo zonderling tegenstrijdig, dat men schier in zichzelf niet meer vertrouwen kan.

Ik meende dus bij het schrijven der kritiek over *Marie-Antoinette*, wat zondag voor een overvol huis vertoond werd, even als over *Lena* vertooning van Maandag, en *De Sabijnsche Maagdenroof* van Woensdag, er zoo eens tusschen haakjes den eenen of den anderen bij te halen, zooals dat gewoonlijk door *kritiek* verstaan wordt; ik stelde mij reeds voor daar eens een heel gewetensvol zaagsken over te spannen; ik had zelfs mijn slachtoffers reeds gekozen. Pardaf!... daar komt mijn secretaris met het voor heur erg verblijdend nieuws aandraijen: Copij te veel! Veel te veel copij! .. Daar lag mijn voorgenomen praatje in 't zand. Enfin, het zal voor een ander maal zijn. 't Is jammer ook, want had over de *Sabijnsche Maagdenroof*, heel gaarne... maar het kan niet zijn, zegt onze secretaris, het kan niet. Met groote moeite heb ik toelating gekregen om te vertellen, dat onze Bestuurder F. Van Doeselaer aan Prins Albert is voorgesteld geweest op de vertooning van *Gardenia*. De fransche bladen hebben zijn naam niet vermeld. Nochtans heeft de Prins zich wel vijf minuten met hem onderhouden.

De heer Rooman, voorzitter van *Gardenia*, sprak tot onzen Prins: « Hoogheid, ik stel u hier Mijnheer Van Doeselaer, bestuurder van onzen Nederlandschen Schouwburg voor, een der populairste mannen van Antwerpen, die onlangs zijn gouden jubileum als tooneelspeler heeft gevierd. » De Prins was zeer gecharmeerd, en hoopte dat onze Sus, nog veel jaren aan het hoofd van ons gezelschap mocht blijven, waarvan men hem veel goeds heeft verteld.

Daar is misschien een gelegenheid om onzen Prins eens te verzoeken eene voorstelling bij te wonen.

G. D. L.

Nora.

O, die Nora!... Wat heeft ze in de laatste acht dagen te Antwerpen al pennen en tongen in beweging gebracht! De pennen van al wie zich met tooneelcritiek bemoeien; de tongen van die honderden, die verleden week de voorstelling hebben bijgewoond, voor zijne leden ingericht door den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond en ook voor het gewoon publiek toegankelijk gesteld. Nu, een gewoon publiek was het eigenlijk niet, dat de vertooning op 25 November in den Nederlandschen Schouwburg alhier bijwoonde. Buitengewoon mocht het veeleer heeten, in dezen zin althans, dat vele geletterden, die zich anders al bijzonder weinig met het tooneel afgeven, ditmaal, om den wille van Ibsen, den weg naar den schouwburg hebben gevonden.

En nu, sinds de vertooning is afgeloopen, worden in de belangstellende kringen nog immer met vuur gedachten en indrukken gewisseld over Nora, over den gang van het stuk, over de ontknooping, over de karakters, over de titelrol in allereerste plaats. Waren er voorheen slechts enkele tientallen, die het stuk hadden gelezen of zich konden herinneren het vroeger in eene andere taal of elders te hebben zien spelen, nu toch zijn er honderden, die Nora van aanschijn tot aanschijn hebben aanschouwd, die haar hebben gehoord in haar bedrijf en haar zeggen. En de menschen raken niet uitgepraat over dit tooneelspel en over het slot, dat zoo geheel anders is dan zij gewoon zijn te zien en dan zij misschien ook wel verwachtten en hoopten.

Wij komen wat laat aandragen met onze beoordeeling, maar het is nu eenmaal het lot van een weekblad, de rol van Ruth te spelen en zich tevreden te moeten stellen met aren te lezen op het veld waar de dagbladen reeds met een overvloedigen oogst zijn weggereden.

Wij herinneren ons ergens gelezen te hebben, dat Ibsen zelf eens heftig zou afgestreden hebben, dat het hem in zijne stukken om thesissen of bewijzen te doen is, dat hij er eene eigene philosophie zou op nahouden, of het tooneel als spreekgestoelte zou betreden om den volke maatschappelijke theorieën te verkondigen. Wat ik bedoel, moet hij gezegd hebben, is alleen kunstwerk te leveren, en als zoodanig moet mijn arbeid dan ook uitsluitend beoordeeld worden.

Indien Ibsen dit wezenlijk verklaard heeft, dan komt het ons voor, dat hij zich zelven beter kent en juister beoordeelt dan menige Ibseniaan, die in zijn afgod niet zoozeer een dramatischen kunstschepper dan wel den apostel van een nieuw geloof, den verkondiger eener nieuwe leer vereert. Dat hij in vele zijner stukken gebruik maakt van theorieën en beschouwingen, ontleend aan de natuurlijke en maatschappelijke wetenschappen, volgens de opvattingen der laatste decenniën, dit kan niet betwist worden, en strekt slechts ten bewijze dat Ibsen ten volle een kind zijner eeuw is, met zijnen tijd meegaat en aan niets menschelijks vreemd blijft.

Alzoo, — om niet wijdloopig te worden en ons alleen bij Nora te bepalen, — indien dit tooneelspel, gelijk wij door Ibseniaansche estheten hebben hooren verklaren, moest dienen ten bewijze dat de vrouw in de eerste plaats recht heeft, zoo goed als haar mannelijke wederhelft, op het mensch-zijn, dat zij eerst mensch, daarna pas echtgenoot en moeder is, — wij voor ons zouden sterk aarzelen aan het slot van dit stuk, in stede van het gelijkte: Gordijn, de klassieke formule: Q. E. D. te schrijven.

In de figuur van Nora toch is te weinig eenheid, de omwenteling in haar geheelen gemoedstoestand geschiedt zoo plotseling, het slot is in zulke mate onwaarschijnlijk, dat wij de mogelijkheid van het bestaan dier vrouw en de waarschijnlijkheid van de ontknooping dier handeling niet zonder moeite kunnen toegeven. Of zou het waar kunnen wezen, dat dit lichtzinnige vrouwtje, dat wij in 't eerste bedrijf betrappen op kinderachtige snoeplust, in eens een wilskracht aan den dag legt, die haar man en kinderen doet verlaten om zich, zooals ze zegt, op haar eigen opvoeding te gaan toeleggen? Ons dunkt, zulke dingen gebeuren alleen op het tooneel, nooit of nimmer in de werkelijkheid.

Dat hare hartstochtelijke liefde en vereering voor haren echtgenoot plots afkoelt tot het vriespunt, nu zij ondervindt dat Robert niet de man is waarvoor zij hem in hare verbeelding hield, dat hij zich niet sterk genoeg toont om hare schuld — de schuld die zij om zijnentwil op zich heeft geladen — te vergeven, om ze te deelen, om ze op zich zelven te nemen en, als 't noodig is, voor de gansche wereld alléen te dragen om den wille van Haar, — ja, dat kan er nog door, dat is begrijpelijk. Zulk eene ontgooocheling kan tot wanhoop vervoeren. En dat zij zich in die omstandigheden van haren man afwendt, — het weze zoo. Maar hare kinderen, hare drie onnoozele spruitjes verlaten, zonder een groet, zonder een afscheidskus .. neen, het wil er bij ons niet in, dat één moeder ter wereld, hoe geëxalteerd zij ook weze, tot zoo iets in staat zij. Helmer heeft haar, wel is waar, gezegd dat zij niet meer waardig is de opvoeding harer kinderen te leiden, dat haar adem een moreele pest is voor die kinderen; maar hij heeft naderhand dit woord ingetrokken als zijnde slechts uitgesproken in eene opwelling van toorn. Doch al had hij dit ook niet gedaan, en al was Nora ten volle overtuigd dat het waarheid is wat hij zegde, dan nog zou het moederlijk gevoel, het moederlijk instinct, zoo ge wilt; luider spreken bij haar dan alle redeneeringen en sophismen.

En toch... ja... *chi lo sà*... Wie peilt de grondelooze diepte van een vrouwelijk gemoed?... Misschien is het Ibsen die gelijk heeft tegen ons... Zijn onbetwistbaar recht was het in elk geval, zich eene Nora te droomen zooals hij haar opvatte, niet zooals ze in de wereld voorkomt. En zijn slot is ook gewettigd, in dezen zin, dat, zonder die ontknooping, het heele stuk geen reden van bestaan had: het zou dan nog wel Nora kunnen heeten, maar niet Het Poppenhuis. Maar laat nu Nora ook al waar zijn, dan is zij zeer zeker eene uitzondering. Wij geven toe, dat ook uitzonderingen op het tooneel mogen gebracht worden, ja dat zij soms zeer geschikte dramatische personages kunnen zijn, maar wat *bewijskracht* steekt er in eene uitzondering? Steunt de wijsgeer, de logisch-denkende, de wetenschappelijk-zoekende wel ooit eene stelling op eene exceptie?...

Zoo kan men voort redeneeren tot in 't oneindige; en zoo wordt er over Nora gesproken, in zeer uiteenloopenden zin.

Maar, waar allen het over eens zijn, dit is, dat het een pakkend stuk is, dat men niet kan lezen, dat men vooral niet kan zien spelen — als het goed gespeeld wordt — zonder het dramatisch genie van den dichter en van den tooneeltechnieker in hooge mate te bewonderen.

En nu de vraag: Of het op 25 November in den Nederlandschen Schouwburg van Antwerpen inderdaad goed werd vertolkt? Het is ons meer dan een genoegen, het is ons een geluk te mogen antwoorden: ja, de vertooning was in vele opzichten puik, en strekt tot eere van het gezelschap des heeren Van Doeselaer. En dat ook het publiek met dit oordeel volkomen instemt, het is op den gedenkwaardigen avond dien Antwerpen aan den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond verschuldigd is, genoegzaam gebleken. Het publiek heeft echt, zuiver kunstgenot gesmaakt en zijne dankbaarheid in warme toejuichingen uitgedrukt.

Deze toejuichingen, zij waren in de eerste plaats gericht tot Mevrouw Dilis-Beersmans (Nora).

Het was sinds lang voor niemand een geheim, dat Mevrouw Dilis een der beste krachten is, aan het gezelschap van den heer Van Doeselaer verbonden. Wie haar, avond voor avond, gedurende de zeven maanden van elk tooneeljaar voor het voetlicht zag komen in rollen van allen aard en gehalte, weet dat zij over meer dan gewone middelen beschikt, dat zij een onfeilbaar geheugen, een onverzwakte arbeidzaamheid, een echt tooneeltemperament bezit. Dat zij als welgeschoolde actrice ook in klassieke stukken volkomen op hare plaats is — dat heeft zij laten blijken als Jessica, als Ophelia, enz. Maar dat zij zich kon vooruitwerken tot op het eerste plan, dat zij een geheel werk op hare schouders kon dragen: daarvan moest zij nog het bewijs leveren. En dit bewijs heeft zij schitterend afgelegd met hare vertolking van Nora, die haar voor goed eene plaats verzekert in de rij der zoogenoemde « eerste rollen ».

Het fantaske, het nerveuze van Nora's karakter, het handelen naar uit den diepen grond van het onbewuste opgerezen impulsies, heeft zij volkomen begrepen en weergegeven. In dramatische oogenblikken waren er in hare stem somwijlen intonaties, die ons, doch met minder kracht, herinnerden aan het metalen organen harer geniale moeder.

Heeft zij van deze iets van het timbre der stem, niet zoo de beweeglijkheid der wezenstrekken; maar zelfs het strakke, de impassibiliteit van het masker viel haar hier mede, nu zij het einde van het derde bedrijf kon spelen als eene die, het « wonder » dat zij verwachtend was, in den rook der illusie ziende verdwijnen, haar hart voelt verstijven onder den ijskouden druk van hoopelooze vertwijfeling. En was iets Maeterlinckachtigs in deze opvatting van Nora.

Haar gejaagd binnentreden, wanneer zij tehuis komt met de Kerstgeschenken voor man en kinderen en dienstboden; het verstoppertje-spelen met de kleinen (een verrukkelijk tooneeltje van kinderlijke naïefheid en schalken levenslust); hare gesprekken met Gunther; de dans-scène, waar zij, door wanhoop gedreven, in immer sneller thempo, tot een wilden rhythmus, tot een paroxysme van passie en smart stijgende, hare tarantella voordraagt; het slottooneel, het vertrek uit de echtelijke woning, nadat zij met Helmer heeft afgerekend: deze behoorden tot de schoonste momenten van den den avond, en gaven de volle mate van Mev. Dilis' talent.

Waardig werd zij ter zijde gestaan door de medespelenden, de heeren Dilis, Laroche en Bertrijn.

Wij hadden ons de rol van Robert Helmer wat stijver, wat strenger voorgesteld dan de heer Dilis ze ons gaf. De man, die steeds den mond vol heeft van eerlijkheid en plicht, van zedenleer en religie, kan moeilijk, dunkt ons, zoo los van houding, zoo zwierig van beweging zijn als wij hem hier zagen. Bij den terugkeer van het bal, wanneer zijne zinnen verhit zijn door het succes zijner vrouw en door de genietingen der feestelijke samenkomst, ja, dán is het te begrijpen dat de natuur boven de leer gaat; maar op andere oogenblikken zal de man, die vóór alles gesteld is op respectabiliteit, zal de bankdirecteur, vol van het besef van zijn gezag en verantwoordelijkheid, er zekerlijk stemmiger, ingetogener, zoo ge wilt... pedanter uitgezien hebben.

Het uitwendig contrast tusschen hem en zijne Nora zou sterker geweest zijn dan wij het hier mochten aanschouwen.

Behoudens deze aanmerking, hebben wij niets dan lof over voor de gewetensvolle wijze, waarop de heer Dilis zijne rol heeft vertolkt.

Wie van den heer Laroche (Gunther) had verwacht dat hij de rol van Günther zou opgevat hebben als die van den classieken verrader in het melodrama, zal zich teleurgesteld gezien hebben. De heer Laroche heeft volkomen begrepen, dat hier geene heftigheid van toon noch gebaren te pas komen. Vooreerst, de man is in den grond niet slecht; hij heeft gefaald; hij verdedigt thans zijn goeden naam, de betrekking die hem wederom tot eerlijk man stempelt in de oogen zijner kinderen, in het aanzien der maatschappij; hij doet het met het wapen waarover hij beschikt. Maar juist de kalmte waarmede hij optreedt, dat zichzelven-volkomen beheerschen het welk hem kenmerkt en zijne handelingen bestuurt: dit maakt zijne verschijning oneindig treffender dan razende bedreigingen het zouden vermogen te doen.

De heer Bertrijn maakte van de rol van dokter Rank eene creatie, welke hem zeer tot lof strekt. Uit-en inwendig scheen hij wel de aan ruggemergstering lijdende, koelbloedig over eigen toestand philosopheerende arts te wezen, dien Ibsen ons heeft willen voorstellen. Het was zeer goed: zulk een figuur vergeet men niet licht.

Ook mevrouw M. Verstraete (als Christine Linden) had haar deel in het algemeen succes. Wij zagen nochtans liever dat zij bij hare eerste ontmoeting met Nora (eerste bedrijf, derde tooneel) niet zoo dikwijls van plaats verwisselde met deze laatste. Die herhaalde chassé-croisé's zijn niet natuurlijk, maar geheel overbodig, daar zij den gang van het gesprek hinderen. Deze aanmerking komt eigenlijk voor rekening van den regisseur, die bij eene volgende opvoering wel wat te verbeteren zal vinden. Een fijnen kenner van tooneelschikking hoorden wij na afloop van de vertooning zeggen: « Een Noorsch stuk, met Fransche regie! » Het oordeel is hard, maar niet geheel onverdiend.

Slotsom: De vertooning van Nora heeft weer eens bewezen, dat het gezelschap van den heer Van Doeselaer nog wel iets anders kan dan de Parijsche draken te spelen, die het genot van het Zondagspubliek uitmaken, of de Duitsche kluchten, die de Woensdagbezoekers aantrekken. Wanneer hun de

gelegenheid daartoe wordt verschaft, en zij den noodigen tijd aan studie kunnen besteden, dan zijn onze Antwerpsche artisten volkomen in staat tot het leveren van echt kunstwerk.

Mochten hun die gelegenheid en die tijd minder karig worden aangeboden dan meestal het geval is : het ware een weldaad voor ons tooneel.

Antwerpen. X.

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

«De Tooverfluit» van Mozart.

In gemoede, ik kan bezwaarlijk begrijpen vanwaar de overgroote bewondering van de eenen en langs den anderen kant de hoovaardige minachting komen die ten huidigen dage voor *De Tooverfluit* worden aan den dag gelegd. Dat het werk, ook bij meer *gebildeten*, in zijn tijd tot een geestdriftige bewondering kon vooren is zeer begrijpelijk, maar minder begrijpelijk is het dat de tegenwoordige verguizers van den « divin Mozart » geen rekenschap houden van den tijd waarin het stuk werd getoondicht.

Wagner zelf, die der toonkunst hare wezenlijke, verheven roeping had aangewezen, wist hoeveel hij Mozart te danken had, en dweepte met hem.

In een onlangs verschenen artikel van Edward Grieg vinden wij over Mozart het volgende, dat bewijst dat ook deze Noorsche meester er ver af is mêe te doen aan het minachtend schokschouderen der jongeren :

Het is voldoende, zegt Grieg, van Wagner en Mozart te vergelijken om de juistheid van het spreekwoord te bewijzen dat de uitersten elkander raken. Deze twee meesters zijn, inderdaad, elkaars tegenvoeters; er het bewijs van leveren is niet noodig. En nochtans verbindt er een hechte band die twee. Zonder twijfel is Weber de onmiddelijke voorganger geweest van Wagner, en daarna is het Glück, die hem het meest heeft beïnvloed. Maar misschien is hij Mozart meer dan Glück schuldig. De grootheid van Mozart is zoodanig, inderdaad, dat zijne terugwerking zich hedendaags nog gevoelen doet, en dat wij ten huidigen dage nog alles van hem te leeren hebben. Ik denk, onder meer, aan het uitgebreid recitatief zijner operas ; Wagner had hem slechts te volgen om den dialoog in zijn muziekdrama te scheppen.

We zijn thans echter gewoon aan de muziek te vragen dat zij ons meer en hooger genot verschaffe dan ons oor te streelen ; wij wenschen dat zij de taal zij van de ziel, die uitdrukt wat wij innerlijk gevoelen, die onze stemmingen overbrengt en meêdeelt. Die dàt zoekt in Mozart, vindt zich bedrogen, maar hem dáárom veroordeelen mag niet, want, meester Grieg drukte ook dit gedacht uit : hadde Mozart geleefd na Wagner, dan ware hij, de open geest, misschien een van Wagners verkleefde volgelingen geweest.

Wij hebben veel genoten bij de puike vertolking van Mozart's werk. In de eerste plaats dienen genoemd Mejuffer Kamphuizen, dan de trio : Mev. Pédé-Baets, Mej. Van Elsacker en Persoons. Als Papagena was Mej. Velders goed voor eene debutante, en de knapentrio Van Eggelpool-Van den Berg-Kennis zeer verdienstelijk.

Onvoldoende was Mej. Kernitz. Wèl heeft zij goede oogenblikken als actrice, maar heure stem is zwak en kleurloos, kortom, onvoldoende.

He heer Berckmans zong met veel gevoel zijne moeilijke rol ; de heer Fontaine was niet bij stem ; de heer Van der Stappen was puik, en wij koesteren veel hoop voor hem De heer Judels was een schoon figuur en voldeed zeer goed in zijne rol. De heer Van Aerschot is, tusschen de artisten van ons opera, niet op zijn plaats.

Groot succes voor den heer Bernard Tokkie, zóó voor den acteur als voor den zanger.

H. M.

Tooneelwedstrijd.

Verleden week ontvingen we den omzendbrief van den Tooneelwedstrijd der Zang- en Tooneelmaatschappij « De Vrede » te Sint Gillis (Waas).

Zoo'n onderneming, te midden der velden, en in eene streek waar het tooneel vóor weinige jaren nog niet gekend was, mogen we voor onze tooneelliefhebbers van den buiten als eene blijde gebeurtenis aanzien. De wedstrijd is immers een beste middel om hunnen naijver onderling aan te sporen en de beoordeeling der Jury (zoo deze uit bevoegde mannen is samengesteld) eene doorslaande proef over de waarde van hun spel.

« Ons doel bij dezen wedstrijd » zeggen de inrichters « is de verheffing onzer Nederlandsche taal en van het Nederlandsch tooneel » waarvoor we hun dan ook niets anders dan lof kunnen toezwaaien ; maar, of zij dat doel bij hunne onderneming zullen bereiken, betwijfelen wij zeer.

Om bij middel van het tooneel de Nederlandsche taal te verheffen is het niet onverschillig welke stukken op de planken worden gebracht en hierover zegt het reglement geen woord. Zal men er nietsbeduidende stukjes toelaten of vertaalde prullen, die beter voor een *Café Concert* dan voor een ernstig tooneel passen ?

Of zal men zich uitsluitend aan goede Nederlandsche tooneelschrijvers houden ? In dit geval alleen kan de wedstrijd voor *onze* taal en *ons* tooneel waarde hebben. Ons dunkens, zouden de inrichters goed doen zich op dit punt klaar uit te drukken, zoowel in het belang van het doel dat zij beoogen als in dit van 't welgelukken van hunnen wedstrijd, want geen ernstige tooneelgroep zal zich laten inschrijven, wanneer hij niet op voorhand verzekerd is, dat zoowel het *stuk* als de *acteur* in aanmerking wordt genomen.

Art. 9 der Verorderingen, zegt ook, dat de maatschappij zich niet gelast met de schrijversrechten en deze in 't gebeurlijk geval ten laste der mededingers zijn.

Dat is bepaald verkeerd gehandeld en zet de mededingers er onrechtstreekt toe aan of wel om het schrijversrecht niet te betalen, wat in onze streek maar al te vaak gebeurt, ofwel om nietswaardige dingen te vertoonen, die geen schrijversrecht verdienen.

De uitgeloofde prijzen zijn immers zoo gering, dat de mededingers niet zeer talrijk zullen zijn en daarom vinden wij het best, dat de maatschappij de schrijversrechten ten haren laste name. Trouwens, onze Nederlandsche tooneelschrijvers toonen zich in dusdanige gevallen heel inschikkelijk.

Wij laten het nu verder aan de maatschappij « De Vrede » over onze opmerkingen te beslissen en verhopen dat haar tooneelwedstrijd, waarop we als medewerker aan *Het Tooneel* zijn uitgenoodigd, naar wensch moge gelukken.

Rupelmonde, Vlaanderen.

LOD. SCHELTJENS.

Verschenen Werken.

Wij hebben ontvangen :

Een tooneelspel in de straat, zedenschets in één bedrijf, door Prosper Van Langendonck.

Het is een geestig en gemakkelijk stukje, dat, wij zijn er zeker van, weldra zijne ronde in al onze Maatschappijen doen zal.

PLAKBORD.

ANTWERPEN. — Schouwburg « El Bardo. » Maandag, 6 December, om 7 uur, **Pierlala**, blijspel in 3 bedr. door Aug. Hendrickx en **De brief uit Parijs**, blijspel in 1 bedr. door Van Praeg.

ELDORADO VAN ANTWERPEN. — Alle avonden Spectakel-Concert.

W. Koopal & Co
Agentschap voor aankondigingen
64, Provinciestraat (noord), Antwerpen
AANPLAKKING EN UITDEELING VAN DRUKWERKEN IN BELGIË, HOLLAND EN DUITSCHLAND
IN 24 UREN.
HONDERD VOORBEHOUDEN PLAATSEN TE ANTWERPEN VOOR HET AANPLAKKEN
SCHRIJVEN VAN ADRESSEN op banden en briefomslagen voor alle beroepen. — Onder band doen. —
Aankondigingen op muren. | Verhuring van draagborden en wagens

Het Oud SCHOENTJE
Gemeentestraat, 27
aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.
Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

Op aanvraag worden de goederen afgehaald en te huis besteld.
Men gelast zich met het Verwen, Degraisseeren Droogen, op fijn nieuws wasschen van soorten van stoffen.
STOOMVERWERIJ
Gustave VAN TIGGELEN-GEERTS
REYNDERSTRAAT, 41. (tegen de Groenplaats) ANTWERPEN.
Bijhuizen : Gemeenteplaats, 12 & Diepestraat, 79.
Inrichting van wasschen en Cremeeren van Storen en Gordijnen Dekens en gewatteerde Spreijen, Handschoenen, Pluimen, enz.
Gematigde prijzen en Onmogelijke Concurrentie.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN
Huwelijkstullen, Bloemkorven in allen aard, enz. enz.
Mlle L. LAMBOTTE
Kronen voor Concerten en Begrafenissen
ARTIEKELS VAN PARIJS
Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.
Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

ELIXIR D'ANVERS
FIJNE LIKEUR

TENTOONSTELLING AMSTERDAM 1895
EEREKRUIS
hoogste belooning
Medalje H.M. de Koningin
BORDEAUX 1895
GOUDEN MEDALJE
Eerediploma
door de hooge jury toegekend.

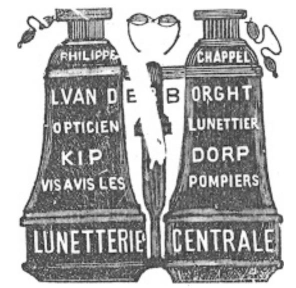

Handschoenen fabriek.
Handschoenen op maat op 3 uren — Kostelooze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve-zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.
VAN STEENKISTE
oud huis Berbigette.
33, GROENPLAATS, 33
ANTWERPEN.

CAFÉ TIPO-TIP
Carnotstraat, 11, Antwerpen.
Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

VERHUISWAGENS van af fr. 1.50, 2, 2.50, 3 3.50 per uur. — Grootte naar believen tot 8 meters toe. — CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk. Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS, Kunstlei, 74, Hoek van Hopland. Grooten keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675, enz onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

Gustave FAES
25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.
* MUZIEK *
Snaarinstrumenten in allen aard | Uitsluitelijke Verkoop van
Métronomes, Diapasons, enz. | Snareninstrumenten
Echte Napelsche en Fransche SNAREN | eigenhandig vervaardigd van
MUZIEKPAPIER | RICHELME van MARSEILLE
Abonnementen | Collin Mésin van Parijs
tot het lezen van partitiën. | Mangenot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25
A LA BONNE SOURCE
VERKOOP PER Abonnement
Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.
Tentoonstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.
Meubelen in allen aard, enz., enz.

IN DEN GOUDEN SLEUTEL
Guillme OOMS
KLAPDORP, 39. ANTWERPEN.
HORLOGIEMAKER & GOUDSMID.
MAGAZIJN VAN
Schouwgarnituren in alle soorten en aan alle prijzen.
Gouden en zilveren Horlogiën, Juweelen, Goud en Zilverwerk.

MUSIKAAL GESTICHT
LEYTENS-VAN DEN BERGH
KUNSTLEI, 10
Pianolessen, Solfège, Théorie en Harmonie
BIJZONDERE LESSEN
Heropening der cursussen van af 15 September.

Geen kale hoofden meer.
Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Joukley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het baar terug bekomen hebben.
Te verkrijgen : De Beul, Antwerpen. Puls, Kolanderplaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Nolf, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands
Fleschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.
Eenig depot : VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen Gebreveteerd.
Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

Brood- & Banketbakkerij
GUSTAAF KURTEN
GEMEENTESTRAAT, 51
Schuins over de Zoologie.
Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz. Worstenbrood.
Bekroond met de gouden medalie in de Wereldtentoonstelling van 1894.

CRIÉE CENTRALE
Huis gebroeders DE WYNGAERT
VAN ERTBORNSTRAAT,
Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcade.
Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds
Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs- Schapen- en Verkensvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Antw. Drukk. CL. THIBAUT Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag, 11 December 1897. Eerste Jaargang. (Nieuwe reeks). N° 11.

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers: voor Noord-Nederland; F. Lapidoth; voor Zuid-Nederland: A. Cornette.— Secretaris: H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Borneostraat, 49 te 's Gravenhage,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

INHOUD: A. C. Wertheim (F. L. en J. L. A. Schut en S. J. Bouberg-Wilson); Overzicht (Noord-Nederland) (F. L.); Van een Leeuwentemmer, (A. C.); Antwerpen, (Willem), Gent (G.D.H.); Feestcomiteit Mevrouw Van Peene, (Nestor de Tière); Verbetering, (Red); Tooneelnieuws.

A. C. WERTHEIM.
1832-1897.

Wederzijdsche sympathieën mogen al geen rekening houden met het bestaan der staatkundige grenzen tusschen Noord- en Zuid-Nederland, het streven der Noord-Nederlandsche Redactie naar actualiteit in den goeden zin des woords wordt nog al eens belemmerd door den afstand tusschen 's Gravenhage en Antwerpen en zal er door belemmerd blijven, zoolang het gebruik maken van den telegraaf tot de zeldzaamheden zal moeten behooren.

Wij gevoelen dit vooral, nu wij, later dan in Noord-Nederland gedrukte weekbladen, een woord kunnen wijden aan de nagedachtenis van den grooten man, wiens naam wij met eerbied boven dit artikel schreven.

Abraham Carel Wertheim is niet meer!

Onze dagbladen hebben hem geschetst als bekwaam man van zaken, als weldoener, als staatsman, als voorstander van de vrijzinnige denkbeelden. Aanstonds zullen wij het woord geven aan twee zijner oprechte, dankbare vereerders. Maar vóór hen, mogen wij een weemoedigen groet brengen aan de pas gesloten groeve te Overveen, waar hij rust onder een schat van bloemen, niet alleen, maar ook onder het veel grootscher plengoffer van mannen-tranen geschreid op zijn graf.

Wertheim deed wel, vaak anoniem, overal waar hij kon. Maar in ons orgaan mogen wij volstaan met in hem te herdenken den vriend, den beschermer van ons Noord-Nederlandsch Tooneel. De schouwburg van Lier was in rouw toen zijn overschot daar werd voorbij gebracht en de Koninklijke Vereeniging *Het Nederlandsch Tooneel* liet zich vertegenwoordigen bij de begrafenis door niemand minder dan Mr. M. G. L. van Loghem. Geen wonder, want Wertheim heeft die Vereeniging helpen oprichten en schonk haar voortdurend zijne belangstelling, waarvan ten duidelijkste bleek op het oogenblik na den brand van den Amsterdamschen Stadsschouwburg, toen den hij directeur Stumpff durfde toeroepen; « gaat maar voort! » «Wertheim's groote tooneelkennis bleef niet zonder invloed op het répertoire» — getuigt de heer Rössing in het *N.v. d. D.* en aan dien invloed moeten wij het opvoeren der Shakespeare-stukken te danken hebben. « Als er wat schoons te verrichten viel, was Wertheim de man. »

Vooral tijdens het leven van zijn broeder J. L. Wertheim, heeft de betreurde kunstbeschermer veel gedaan voor de Tooneelschool te Amsterdam ook en daarvoor zijn wij hem dankbaarheid verschuldigd.

Het is hier de plaats niet een volledige levensbeschrijving van den grooten doode te geven. De Noord-Nederlandsche bladen hebben, trouwens, uitvoerige artikelen aan Wertheim gewijd. Maar wij gunnen gaarne het woord aan de heeren Schut en Bouberg-Wilson, die roeping gevoelden hier te zeggen, wat zij misschien zouden hebben uitgesproken aan de groeve te Overveen, nog vol van hun groot leed. F. L.

's Gravenhage.

Met grooten ernst vatten wij de pen op, om aan de nauw gesloten groeve een woord van dank uittespreken, een woord van hulde te brengen aan den man, die op kunstgebied in het algemeen en op dat van het tooneel in het bijzonder, zooveel hoop, zooveel verwachting in zijn graf meênam.

Mr. Quack sprak in zijn afscheid namens de vele en velerlei maatschappijen en inrichtingen waarin de heer Wertheim werkte, voorzeker een woord naar het hart van duizenden en duizenden, toen hij als zijne meening getuigde, dat de betreurde vriend wel tegenstanders — geen vijanden had. Welk een verheven en ideaal beeld werd in die door het hart bezielde afscheidsrede voor ons geestesoog getooverd!

De heer Wertheim had behoefte aan tegenstanders — om zijne overtuiging met te meer gloed te kunnen uiten, om zich te kunnen toonen in den bezielenden eenvoud van een kracht en macht die in het diepste van het hart haar oorsprong heeft.

De *Vereeniging tot oprichting en instandhouding van het Kleine-Gartman fonds* van welke wij de eer hadden met den overledene bestuurders te wezen, is wellicht de eenige stichting, die hem niet in zijn kracht heeft gekend, omdat haar werken, als het ware nog binnenskamers wordt verricht.

Daarom heeft zij bescheiden gewacht tot allen, die van meer konden getuigen, hun woord van dank en vereering hadden gesproken. Maar nu moet 't ons dan ook van het hart, dat wij dankbaar zijn voor de goede zorgen welke de overledene voor de vereeniging heeft gehad, zorgen die, helaas! in geen verhouding staan tot de mate van hoop en vertrouwen, welke wij met het oog op de toekomst koesterden.

De oudjes van de « Prins Kendrikstichting » hebben hun bloemenhulde gebracht in den vorm van een anker, als symbool dat de heer Wertheim was het plechtanker der stichting, waarin zijn dankbaar en waardeerend hart hen een kalmen ouden dag heeft toegedacht. Voor onze vereeniging is hij het anker der hoop dat gekapt werd, vóór het in de diepte van den woelenden strijd om te helpen en te steunen kón neergeworpen worden.

Wat de heer Wertheim aan het personeel zijner firma heeft geleerd: trouw en plichtsbetrachting, zoo als de heer Van den Stempel benijdenswaardig eenvoudig en hartelijk aan Wertheim's graf heeft geuit, *heeft* hij geleerd aan allen, die het voorrecht hebben gehad met hem samen te te werken. Moge het hem... ook ons... gegeven zijn, zijn leer rijtelijk verstaan te hebben en te kunnen navolgen! De wil is vaak aanwezig, maar dien wil te gehoorzamen is dikwijls zóó moeilijk, en somtijds den mensch onmogelijk, geslingerd als hij wordt door veel en velerlei. Om in zulk een strijd pal te staan moet men niet alleen intelligentie van hoofd bezitten, maar ook intelligentie van hart. Juist daarom stond onze diepbetreurde vriend zóó hoog, omdat hij door den eenigen God die langs zoo veel verschillende wegen wordt gediend, maar voor *alle* schepselen dezelfde is, met de verheven macht die van «weten *is* willen» uitgaat, was begiftigd.

Al is de heer Wertheim « te vroeg van ons gegaan », al is hij « gestorben ein Mensch wie alle », en worden wij door dit laatste citaat van een der aan kransen en bloemen gehechte opschriften er aan herinnerd, dat hij in het mensch-zijn ons allen gelijk was en ten einde toe gelijk is gebleven, sedert zijn heengaan — snel als alles wat hij ooit gedaan heeft — heeft het beeld onzer herinnering naast zich gekregen een tweede beeld, dat in den bekenden vriendelijken blik een bede spreekt tot voortgaan op den weg, dien hij heeft aangewezen. Wie daarvoor gevoelig zal blijken, bewijst tevens dat hij de groote kracht, die van Wertheim is uitgegaan in de maatschappij, heeft verstaan en begrepen.— Wie het gegeven voorbeeld zoo goed als hij zal vermogen natevolgen, levert mede voor een deel het onomstootelijk bewijs, dat Wertheim niet te vergeefs heeft geleefd.

Het was ons, toen de heer Quack aan de nog ongeslote groeven sprak, als steeg voor het oog der verbeelding, uit de aarde welke zooveel beminds had ontvangen, een reine engel op, die den adem van barmhartig willen en pogen een ieder toezond, die daar in diepe verslagenheid op het eenvoudige kerkhof te Overveen aanwezig was.

Dat er Vrijdag 3 December aan het graf van den heer Wertheim op treffende wijze *waarheid* werd gehuldigd, zag men dankbaar bewezen, door de aandoenlijke adhaesie van een stillen traan hier, door een beteekenisvol hoofdknikje dáár, als een van 's mans groote eigenschappen van hoofd en hart werden aangestipt.

Uit liefde geboren — in liefde heengegaan.

A. C. Wertheim was een mensch als wij allen, maar... welk een mensch!

Gelukkig de kinderen die zulk een vader beweenen!... Duizenden weenen met hen meê.

Als allen die het willen, een tiende volbrengen van wat zij in deze dagen als hulde aan het verheven voorbeeld, zich voornamen, blijft A. C. Wertheim tot in het verste nageslacht een standaardnaam van het edele, het goede en het schoone!

God doe zegen rusten op zijn werk!!!

J. L. A. SCHUT.
S. J. BOUBERG-WILSON.

Amsterdam zondag morgen 5 Dec. 1897.

Overzicht
(NOORD-NEDERLAND).

Jaloersch.

't Is maar een mop, doch het heet: « blijspel in drie bedrijven. » De koninklijke Vereeniging *Het Nederlandsch Tooneel* kocht het handschrift en het recht van opvoering van het fransche stuk *Jalouse*, de vrucht der samenwerking van Alex. Bisson en Ad. Leclercq (laatstgenoemde moet een belgisch journalist wezen.) We zijn hier dus niet allemaal op roof uit.

Jalouse voldeed zeer te Parijs, waar 't in het *Vaudeville* voor 't eerst werd opgevoerd.

Men zal het daar hebben gewaardeerd, dat er weêr eens een lachstuk was, waarin de dames haar rokken en de heeren hun pantalons aanhouden en dat men desnoods met zijn vrouw en volwassen dochters kon gaan zien. Het stuk is namelijk onder de « fatsoenlijke » fransche blijspelen te rangschikken en dan ook fransch-fatsoenlijk.

Ik zei al, dat het een « mop » was; maar het heeft gepakt als een meesterstuk. Nadat het den 17en November voor 't eerst te Amsterdam ging en daar veel succes had, werd het te 's Gravenhage, Arnhem en Bussum met geestdrift ontvangen. De Haagsche schouwburg was bij de *première* hier overvol en het talrijke publiek, welks verwachting hoog was gespannen door de gunstige verslagen der Amsterdamsche bladen, vermaakte zich kostelijk, niettegenstaande het stuk wel eén bedrijf korter had kunnen zijn. Het werd dan ook bijzonder goed gespeeld, zoodat wij met groot genoegen een mooie « Pers » mogen resumeeren.

De fabel is vrij kinderachtig. Een jaloersch vrouwtje kwelt haar man. De gehuwde meid en knecht zullen gebruik maken van haar jaloerschheid om een dag uit te kunnen gaan. Als er diner is, besproeit de meid haar meneer met reukwater en legt ze een paar blonde haren op zijn jaskraag. Mevrouw bespeurt een vreemd luchtje, vindt de blonde haren en... wil scheiden. Natuurlijk komt alles goed af en krijgen we een ingewikkeld historietje op den koop toe. Gezegd moet worden dat een paar wel aardige, ofschoon niet heel oorspronkelijke typen (de ouders van het jaloersche mevrouwtje en hun oude dienstmeid) het stuk prettig verlevendigen.

Het spel, zeide ik reeds, wordt algemeen geroemd. Maar niet allen roemen dezelfde kunstenaars, zoodat er voor een iegelijk een woord van lof uit de dagbladen valt op te pikken.

Mejuffrouw de Vries, die voor 't jaloersche vrouwtje speelde, wordt « geenszins onverdienstelijk » genoemd door de *Telegraaf*; staat nummer één op het lijstje van den correspondent der *N. R. Courant*. De heer Rössing, in het *Nieuws*, rijkt de eerepalm aan Mevr. Chr. Poolman (de oude meid), volgens hem « eenig en onverbeterlijk. » Anderen roemen Tourniaire en vooral Kreeft en van Ollefen « die hun komische rol als een pauwveêr op den neus balanceeren » (*Tel.*), doch de heer Rössing verkiest Schulze boven hen: « Hij heeft zich van zijne taak met buitengewone bonhomie gekweten, was nu en dan dramatisch komisch, en dan weer vol goeden luim. Schulze draagt een stuk. Wat hij doet leeft. »

Mej. Möllinger krijgt een vriendelijk woordje in 't *Vaderland*.... Ik zei al, er is voor iedereen wat goeds in de bladen.

De regie was van den heer Chrispijn, die zelf een bijrolletje speelde. Men vond vrij algemeen het tempo wat langzaam in het eerste bedrijf (o. a. de heeren Rössing en van Nouhuys).

De Oneerlijken.

Een ernstig stuk uit het Italiaansch van Gerolamo Rovetta, opgevoerd door het Tivoli-gezelschap te Rotterdam (17 nov.), een drama in drie bedrijven, hoog geroemd door den heer Rössing en wel mooi gevonden, maar toch met leelijke vlekken, door den strengeren criticus van de *N. R. C.*, die de vertooning niet zoo zeer roemt, terwijl *Telegraaf* en *Nieuws v.d. Dag* er enkel lof voor hebben. Zoo gaat het gelukkig dikwijls. Onze heeren van de critiek geven blijk van volkomen onafhankelijkheid. Ze vormen geen troepje dat reputaties tracht te maken of te vernietigen. Op het enthousiasme van de *N. R. C.* over Royaards in *De Roovers*, is een kil stortbad van bedenkingen gevolgd uit Amsterdam (vooral *N. v. d. D.* en *Tel.*) die Royaards te veel uiterlijk vonden, meer virtuoos dan diepvoelend kunstenaar in zijn

laatste schepping en ook niet oorspronkelijk.

Wat nu *De Oneerlijken* aangaat, ik behoef U, na onzen Pavidus, dit stuk niet meer te vertellen en kan dus volstaan met even te wijzen op de uitspraken der andere heeren critici:

Rovetta's werk wordt beoordeeld in *Het Nieuws* « als een der beste drama's, die in langen tijd op het tooneel zijn gebracht. Er komen trekjes van *Nora* en van *Eerloos* in dit Italiaansche stuk voor; alles volgt echter zoo logisch op elkander, dat de personen, het gegeven eenmaal aannemende, niet anders handelen kunnen dan zij doen, zoodat er hier aan eene navolging van wien ook niet gedacht kan worden ».

De *N. R. C.*, die een zeer uitvoerige bespreking wijdt aan dit stuk, vergelijkt het even met *L'Engrenage* en, na bedenkingen te hebben geopperd, roept de criticus toch uit:

« Ja, er is toch wel heel veel moois in dit stuk van den schrijver van Werkelijkheid. Dadelijk geslagen met ontroering heeft het ons geenszins, daar is het te grillig en te onbeholpen en ook te overladen met leelijkheid voor; (waartoe die afgrijselijke figuur van Elisa's vader er zóó nog bij?) Maar men gaat het schoone hoe langer hoe meer inzien, wanneer men er later over nadenkt. Al is er alliage in van buitenlandsche voorbeelden, er is toch ook een eigen kracht in dit werk van het land der Panamino's ».

De heer Erfmann leverde volgens de *Tel.* « een uitmuntende vertaling. » Over het spel oordeelt de *N. R. C.*:

« Voor een deel is het niet volkomen gelukken van de vertooning (die nochtans tot een telkens driemaal halen aanleiding gaf!) te wijten aan het spel. Voor den heer Erfmann was deze rol te moeilijk. Hij had, vooral in het midden van het tweede bedrijf, zeer gelukkige oogenblikken, maar het slot van dit bedrijf en ook het derde gingen nog boven zijn krachten. De heer Fritz Bouwmeester is niet de man, om de rol van den vader lichter en door iets melankolieks-ironisch van gansche opvatting minder onverdragelijk te maken. Alleen Mevrouw Mulder was op haar best: hare Elisa domineerde van het eerste begin af en bleef een diepen indruk maken. »

Maar de heer Rössing is er over in geestdrift geraakt. Deze kenner getuigt: « De voorstelling was voortreffelijk; ik zou niet weten, hoe de vertolkers hunne rollen beter hadden kunnen spelen dan zij gedaan hebben. Met veel genoegen breng ik dan ook hulde aan Mev. Mulder-Roelofsen (Moretti's vrouw) en de heeren Erfmann (Moretti) en Fritz Bouwmeester (haar vader), die de hoofdrollen, aan de dames Beukers, Snijders en Miserius en de heeren Holkers, Morriën en Van Warveld, die de kleinere rollen vervulden. Hoewel het eene eerste voorstelling gold, was het stuk door en door gekend, zoodat den toeschouwers dus een genot door het Tivoli-gezelschap is bereid. »

De Kiesvereeniging van Stellendijk

te Amsterdam opgevoerd door de *Nederlandsche Tooneelvereeniging* voor de *Amsterdamsche Courant* had wederom veel succes. De vertooning wordt geroemd. Ternooy-Apel (Haspelstok), Van der Horst (Schor) en Westerhoven (Steekamp) krijgen een extra waardeerend woord.

Jan Ongeluk

ging 23 November in den *Hollandschen Schouwburg* te Amsterdam. 't Is de vertaling van een duitsche klucht, door tachtig duitsche tooneelgezelschappen met veel succes opgevoerd, *Hans Huckebein* geheeten in het vaderland der scheppers Blumenthal en Kadelburg en *The lady of Ostend* in Amerika. De klucht trekt veel menschen. De hoofdrol wordt vervuld door. . de kinematograaf!

Om de Kroon

het drama in vijf bedrijven door François Coppée, metrisch vertaald door J. L. A. Schut en weer opgevoerd door *Het Nederlandsch Tooneel* geeft den verslaggever van *De Telegraaf* aanleiding de volgende waardeering van den franschen dichter te laten drukken. « Coppée is een wan-natuurmensch en geen dichter. Coppée dat is het type van den kantoorklerk, een kantoorklerk van reusachtige kantoorklerkigheid, die het met een gevoel zoo klein en spits als een naainaald door een Eiffel-torenachtige wilskracht heeft gebracht tot de hoogte waarop hij nu is — het ideaal van alle kantoorklerken met dichterlijke aspiratiën en reusachtigen wil.

Ik noem het woord kantoorklerk — maar ik meen een precies, spichtig mannetje, met een groenig jasje aan, met zwarte strepen op de linker lapel, alwaar hij 's middags zijn pen afveegt. Een stok-droog mensch-exemplaar, die zijn leven uitleeft met het uitzicht op een grijs binnenplaatsje, zijn machinaal invullen van debet en credit en zijn trippelgangetje van zijn muffkamoor naar het mufle kamertje dat hij bewoont — ik bedoel een intellectueelen stokvisch, een harde zonder kuitje, maar in plaats daarvan een beetje hersen-protoplasma, dat alleen voor eenvoudig registreerwerk is te gebruiken.

De poëzie van Coppée is niets anders dan het invullen van de posten debet en credit...

Hij is een reus van oneerlijkheid, valschheid, sentimentaliteit — en men kan niet anders dan reusachtig-stierlijk het land aan hem hebben.

Om de Kroon is de imitatie-poëzie van een imitatie-dichter.

Deze verzen zijn valsch van het begin tot het einde; deze strophen krassen tegen elkaar als de glaspaarlen waarvoor een negerin haar eer verkoopt... » enz.

* * *

Het bovenstaande, voor een vorig nummer bestemd, heeft weer volop genoten van de gastvrijheid der Antwerpsche drukkerij. We hadden te veel bijdragen! Laten we ons in de groote belangstelling onzer medewerkers verheugen! Dadelijk nieuws brengt ons blad den lezer toch niet. In vergelijking met de dagbladen, is het weekblad maar een langzame bode. Daarom juist, doen we ons best rustig feiten te constateeren. We kunnen ons niet mengen in den stijd van den dag. Die is toch al uitgevochten voor we aan 't woord komen. Nu mogen sommigen het jammer vinden, dat we nooit een oordeel « heet van de naald » geven en anderen 't bejammeren, dat ons enthoesiasme hier eerst ettelijke dagen na 't ontstaan kan uiting vinden, daaraan is nu eenmaal niets te doen en zoolang geen particuliere telefoon onzer studeerkamer verbindt met die van onzen vriend Arthur Cornette, zal er nu en dan een belangrijk artikel precies een week later verschijnen dan 't werd verwacht.

In den *Groote schouwburg* te Rotterdam, ging Mürger's *Parijsche Bohemers*. Het stuk is veel beter vertaald dan de titel, als we den verslaggever der *N. R. C.* mogen gelooven, wien 't méeviel dat er zooveel van den fonkelenden tekst is behouden in de vertaling; maar toch heeft het publiek lang niet alle geestigheden begrepen. Niet alle spelenden waren, waar 't pas gaf, vroolijk genoeg. Mevrouw Kerckhoven-Jonkers moet echter volmaakt in den toon zijn geweest.

« Het was als een wervelwind van blijheid, toen zij in het tweede bedrijf Marcel weer in haar kamer vond, en dan dat ongeduld der begeerte naar geld en pret in het derde bedrijf, en vooral ook de goed gescandeerde en toch fijne nuanceering van Musette's stemmingen in dat uiterst moeilijke vijfde bedrijf » zegt de *N. R. C.*

Mejuffrouw Klein speelde, volgens denzelfden beoordeelaar, met warm gevoel en allerliefste minigheid, ofschoon niet voldoende aan het slot van het tweede bedrijf en wanneer Mimi wegvlucht van het bal. Verder getuigt de verslaggever:

« De heer Tartaud (Marcel) was alles behalve slecht op dreef, maar leven geven aan de rol deed hij toch zoo min als de heer Royaards (Rodolphe,) die iets gemaakts had in al zijn doen en weinig warmte legde in zijn liefde. Was hij ook niet al te mooi gekleed? En dat terwijl de heer Tartaud weer veel te weinig naar een type 1840 had gezocht. Wanneer zal er toch eenheid komen in de opvattingen van kostuums enz.? »

Eenige dagen later, ging het stuk te Amsterdam in den *Hollandsche schouwburg*. *De Telegraaf* meldt o. a. « Mürger heeft de Bohemers beschreven, maar van het wezen van den echten Bohémien, van de echte tragiek die in hun leven ligt, vertelt hij niets. Het is een verzameling grollen, op harteloos-geestige wijze aaneengeregen.

De vertooning van het stuk door het Rotterdamsch gezelschap is verdienstelijk. Bijzonder te roemen zijn Royaards, met een mooi De Mussetgrime, Brandgeest en mej. Klein. »

En nu komt het woord aan Pavidus.

In denzelfden *Hollandsche schouwburg* te Amsterdam, ging 4 Dec. de Nederlandsche vertaling van Maeterlinck's *Interieur*. Er werd nog al gelachen ofschoon de vertolkers deden wat zij konden. De heer Rössing zegt, na den heer Van Kuyk genoemd te hebben:

« De moeielijke pantomime is door Mev. Hes de Boer — De Rijk en Adriaan van der Horst en de meisjes heel goed gespeeld. Dit geschiedde dan ook in het licht. Het schrikken van Hes de Boer, bij het vernemen van den dood, en het uit de kamer stormen was zeer mooi. Ook alle anderen, vooral de figuranten, kweten zich goed van hun taak.

Eenige karakteropvattingen bij enkele anderen ware wenschelijk geweest en bij allen — een spel en zeggen dat de angst meer over de toeschouwers brengt. » De monteering moet vrij voldoende zijn geweest.

We moeten einden zooals wij begonnen zijn: met een « mop ». Op tooneelgebied wordt den Haag een gevaarlijke concurrente van 't in de koekenbakkerij vermaarde Weesp. Ditmaal komt het gevalletje uit Duitschland. 't Handschrift is ook wéer héél eerlijk aangekocht van de schrijvers. Ze heeten Oscar Walther en Leo Stein, de vrucht hunner samenwerking heet *Het Offerlam*, is in drie bedrijven, en werd 7 Dec. voor 't eerst in de residentie vertoond.

Een gewezen huzarenluitenant (Fourniaire) staat op trouwen en wordt dan overvallen door een gewezen liefje (Sophie de Vries), en dat nog wel ten huize zijner bruid (Rud. Scheffer) waar hij voortdurend verblijf schijnt te houden. De oude « vlam » moet nu maar doorgaan voor de vrouw van een professor (Kreeft). Maar diens wettige gade (Mev. Rössing) komt opdagen en... na veel erge dingen komt alles in orde.

Het publiek moest het voor den heelen avond daarmée doen: doch we zijn hier goedig en men ontving dit lachstuk vrij goed: waarschijnlijk omdat het wezenlijk aardig werd gespeeld door de reeds genoemde dames en heeren, bijgestaan door Van Ollefen, mev. Van Korlaar, Kremer, Schulze, mej. Hopper, mej. Möllinger en den heer Verenet. Vooral de heer Kreeft was uitmuntend als «offerlam», mej. Scheffer was een lief bruidje en mej. Sophie de Vries ganschelijk niet onverdienstelijk. Van de rol der professorsvrouw viel niet meer te maken dan mev. Rössing deed. — Kortom, als gezegd is, allen deden hun best om aardig en vroolijk te spelen.

We kregen verleden week op verzoek nog een *Jaloersch* in plaats van *Om de Kroon*. Men is bang ons wat veel sombers of verhevens te geven.

Laat ons bedenken dat de Amsterdammers a. s. Donderdag *Antigone* krijgen en zeer christelijk ons verheugen in het kunstgenot, dat zij smaken zullen. Den 8 Dec. gaat *Eerloos* door W. G. Van Nouhuys in het *Casino*.

's Gravenhage. F. L.

Van eenen Leeuwentemmer.

Le style c'est l'homme même.

Onder den titel: « Vlamingen en ons Tooneel » en het motto: « Wij kunnen hen niet temmen! » plaatste de heer J. Vriesendorp, de afgetreden Noord-Nederlandsche hoofdredacteur van *Het Tooneel*, in *Hollandia* van 27 November 1897, een artikel dat wij niet anders kunnen noemen dan smadelijk tegenover de Vlamingen.

De aanhef is al aanstonds karakteristiek genoeg om te doen zien in welke stemming de heer J. Vriesendorp naar de pen heeft gegrepen, toen hij den strijd tegen zijn vroegere medewerkers aanbond. Dat zulke stemming bij hem niet enkel de indruk van een oogenblik is (wie toch heeft op z'n beurt niet eens 'n booze luim?), is ons ongelukkiglijk in meer dan éene omstandigheid al te overtuigend gebleken.

Doch laten wij liever het woord aan den heer J. Vriesendorp, die zich als volgt aan het geëerd publiek voorstelt:

« Nadat wij op vier-en-twintig totaalschetterkundige kongressen arm-in-arm hebben geloopen onder de flapperende banieren van Noord en Zuid, versierd vele met heraldieke leeuwen, al of niet getongd van keel, maar zeker klimmende van hartstochtelijke heldhaftigheid; nadat wij op die feestelijke landdagen elkaar de volksliederen hebben toegebruld, komende daarvan het leeuwenaandeel aan het Zuiden; nadat ook wel een Noord-Nederlandsch Leeuwtje de belooning zal zijn geweest voor het letterkundig vuurwerk, dat op die bijeenkomsten is afgestoken: zou het nu niet langzamerhand tijd zijn geworden om over al die vurigheid van toen eens een paar emmertjes koud water uit te storten?

Reeds vaak genoeg heb ik de enkele goede eigenschappen van den Vlaming hier en daar vermeld, zij waren en zijn mij voldoende om *tot opzekere hoogte* Flamingantte zijn en te blijven; maar nooit mogen die goede eigenschappen ons er toe brengen de slechte over het hoofd te zien, ik sta er zelfs op hier te bewijzen, dat het voor ons brave, bovenal ernstige noorder-tooneelvrienden onverantwoordelijk moet worden geacht met den Vlaming door dik en dun te gaan.

Want ik vertrouw hen niet, ik geló6f niet, dat zij van ons gediend zijn, ik weet zeker, dat als zij het al zeggen, dat ze het dan toch met meenen. »

Na deze inleiding maakt de heer J. Vriesendorp, op zijn manier, nog eens het historiek van de onderhandelingen, welke hebben geleid tot een begin van samenwerking van Noord en Zuid op tooneelgebied en inzonderheid tot de versmelting der beide Bondsorganen. Daarbij weet de schrijver allerlei hoogst belangwekkende bijzonderheden aan te halen, waarvan de mededeeling de lezers van Hollandia ongetwijfeld in sterke mate zal geboeid hebben. Want Hollandia is « een weekblad voor Nederlanders in den vreemde ». Nu stellen wij ons heel gemakkelijk voor, hoe het voor Nederlanders in Zuid-Afrika, in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, op Curaçao of Sumatra, pakkend zal geweest zijn, toen zij van den heer J. Vriesendorp vernamen dat hij, met een viertal landgenooten naar Antwerpen gekomen « om de samenwerking te bevorderen », Marcellus Emants voor de vergadering « waarschuwde » en hem nog zei: « let op, als we niet voet bij stuk houden, nemen ze ons te pakken! » en dat hij op het eind van de vergadering Pol de Mont « bij zijn jasje had getrokken » en hem gezegd: zóó kunt ge ons niet laten gaan: er moet een motie worden aangenomen. »

« Den wijze is niets gering », en zulke feiten als hier door den heer Vriesendorp worden medegedeeld, behooren wis en zeer tot de geschiedenis: nu zijn ze voor eeuwig geboekt!

De heer Vriesendorp schijnt ons echter eenigszins van de historische methode af te wijken, waar hij gebruik maakt van woorden hem, naar hij beweert, gezegd of geschreven door personen die hij niet noemt of zelfs niet noemen mag. Dit zijn eenvoudig kwade perspractijken: het grenst aan misbruik van vertrouwen.

Zoo doet de heer V. waar hij schrijft: « Den eenen Zondag stemt men wit, den anderen zwart, » schreef mij een Vlaming van groote beteekenis en later verbood hij mij zijn naam openlijk te noemen. »

En verder:

« Voor den fieren Vlaamschen Leeuw ben ik niet bang meer, sedert een Antwerpsch gemeenteraadslid, volbloed Flamingant, mij in vertrouwen meedeelde, dat het diertje hoognoodig een bezoek zal hebben te brengen aan den... *dentiste*, zulle! »

Het komt ons voor dat men in een deftige polemiek geen gebruikt maakt noch van de woorden, geschreven door iemand die ver-

biedt openlijk zijn naam te melden, noch van hetgeen door een ander *in vertrouwen* is medegedeeld.

Erger maakt het de heer V. echter, waar hij met de waarheid heelemaal overboop ligt. De gansche geschiedenis van de onderhandelingen tusschen Noord en Zuid is scheef voorgesteld en heeft al te klaarblijkelijk voor doel, de Vlamingen van kwade trouw en bedriegelijke inzichten te doen verdenken. Het zou al te veel ruimte beslaan, indien wij op onze beurt, heel dit historiek moesten herbeginnen : wie er belang in stelt, leze de Handelingen van het Taalcongres te Antwerpen in 1896 gehouden.

Daar toch is diezelfde zaak in 't lang en in 't breed besproken geworden ; de heer V. zelf heeft er het woord gevoerd, er werd hem geantwoord, en het slot der bespreking was eene motie, door de 3e afdeeling met algemeene stemmen aangenomen, en door de algemeene vergadering met dezelfde eenstemmigheid bekrachtigd ! Dat deze motie geene doode letter is gebleven, blijkt ten overvloede uit het feit dat het Nederlandsch Tooneelverbond en de Zuid-Nederlandsche Tooneelbond op dit oogenblik een gemeenschappelijk orgaan bezitten, waar Zuid- en Noord-Nederlandsche schrijvers broederlijk in samenwerken en ook met elkaar de beste betrekkingen onderhouden — sedert het aftreden van den heer Vriesendorp.

Eén staaltje van diens heeren waarheidsliefde willen we toch even aanstippen.

« Terwijl wij Nestor de Tière en Frans Gittens opvoeren, zoek ik op de Vlaamsche speellijst te vergeefs naar onze stukken.

« Heusch, ze willen ons niet. »

Voilà comment *on* écrit l'histoire.

De heer V. moet niet goed gezocht hebben of in zijne opzoekingen weinig geluk hebben gehad. Anders zou hij op de Vlaamsche speellijst de namen hebben aangetroffen van zoo menigen landgenoot, wiens werken ten onzent op het repertoire staan, als daar zijn. Justus van Maurik, Hubertus Jansen, W. N. Peijpers, Rosier Faessen, Speyer-Klerk, W. G. van Nouhuys, Floris van Westervoort, Ernest van der Ven, van Eysden, van Kersberghen, Mevrouw Snijder-van Wissenkerke, enz. Wij noemen ze zooals het toeval ze ons in het geheugen brengt, en voegen er nog de dramatische componisten C. Van der Linden en Van Milligen bij.

De heer V. gelieve daarbij op te merken, dat onze tooneelbestuurders zich niet veroorloven de stukken onzer Noordelijke taalgenooten te wijzigen, en dat geen hunner het wagen zou ze uit het Nederlandsch in het Vlaamsch zoogezegd te laten vertalen, welke gemeenheid wel eens is gepleegd geworden in Holland tegenover een Vlaming : *Lena* heette immers uit het Vlaamsch van Des. Deleroix vertaald te zijn in het Nederlandsch door Roobol ! En feit, waartegen destijds met heftigheid is geprotesteerd geworden door de Vlaamsche pers.

De heer V., een pose à la Bidel aannemende, laat zich in het slot van zijn opstel deze bedreiging ontvallen :

« Zoolang zij mij niet vierkant gezegd hebben, wat zij van Noord-Nederland in zake tooneel verwachten, wanneer zij niet beginnen met de verklaring, dat zij bij ons ten achter zijn en nu ook daarom bij ons in de leer willen : tot zoolang zet ik over dit onderwerp geen poot meer op het papier. »

Wat hij dus van de Vlamingen verwacht is, dat wij amende honorable zouden doen, onze minderheid erkennen en ootmoedig zouden smecken het licht te mogen aanschouwen, dat in het Noorden schittert. Of wij daarbij een boethemd moeten aantrekken, op de knieën moeten gaan zitten, met de strop om den hals en een stroowisch in de hand, wordt niet uitdrukkelijk gemeld, maar zal wel in de bedoeling liggen.

Op dit vriendelijk aanbod kunnen wij enkel antwoorden, dat wij gaarne van Nederland willen leeren waar het ons een goed voorbeeld geeft, dat wij denken van onzen kant in zekere opzichten ook aanspraak op waardeering te hebben, dat wij vooral graag willen blijven samenwerken met onze vrienden uit het Noorden om onze gemeenschappelijke taal en kunstbelangen te dienen, maar dat het ons nooit of te nimmer zal overkomen bij den heer V. « in de leer » te gaan, noch om te weten hoe men de geschiedenis moet schrijven, noch om van hem lessen te ontvangen in de kunst van een eerlijke polemiek te voeren.

De heer V. heeft ons gegund, een onbenevelden blik te werpen in het diepe van zijn gemoed : toen hij naar Antwerpen kwam, was het hem niet te doen om eene eerlijke samenwerking, waarbij elke partij hare waardigheid behoudt ; hij kwam om den Vlaamschen Leeuw te tommen, om hem kunstjes te laten doen, om de zweep over hem te zwaaien. En zie, dit is den heer V. niet gelukt : de Vlaamsche Leeuw heeft zich niet gewaardigd de kromme sprongen te maken, die de heer V. hem wilde doen verrichten ; hij heeft zich niet eens boos gemaakt, noch klauwen noch tanden laten zien, maar hij heeft aan zijn would-be-tommer eenvoudig den... staart toegekeerd.

Inde irae ! ..

Een flink clysteer, heer V., dit is een souverein remedie tegen de ontsteking der gal ; maar in chronische gevallen moet het van tijd tot tijd eens vernieuwd worden.

Antwerpen. A. C.

Antwerpen.

Nederlandsche Schouwburg.

OVERZICHT DER WEEK.

Verleden Zondag speelde men *Den Bultenaar* weer eens, de vreugd van de minst ontwikkelden onder de ongeletterden, het lijfstuk van 't geestdriftig jong publiek uit den poesjenellenkelder.

« Pas maar op ! » roept een oude onkel van me, die me dat hoort zeggen. « Het zou zeker altijd van Ibsen of van Shakespeare moeten zijn ? »

« Toch niet ! Van Suderman en Emile en Augier en Hauptman ware ook goed ! » roep ik spottend.

« Gijlié schrijvers meent het altijd beter te weten. De stukken die ik van Shakespeare gezien heb, zijn ook draken ! »

Verder bromde hij nog zoowat tusschen de tanden, en ging toen voort met het lezen zijner gazet.

Ik wou hem aan 't verstand brengen, dat in de drama's en treurspelen van Shakespeare de onderwerpen wel romantisch en vreemd zijn, maar dat de karakters met meesterhand geteekend werden, de menschenkennis bij den dichter ongelooflijk is en elk stuk een poëzie ademt, die beurtelings bekoort en diep aangrijpt.

Mijn oom luisterde echter niet en liet mij ongestoord voortpraten. Ik had op dit thema wel gaarne met hem eens een gedachtenwisseling gehouden, doch hij zweeg als een visch en ik scheidde er dan ook maar uit.

Maandag werd *Nora* voor de tweede maal opgevoerd. Geen plaatsken op den schouwburg, of 't was bezet, een bewijs, dat litterarische stukken toch ook volk lokken, tevens een spoorslag voor den bestuurder om voort te gaan op den goeden weg, dezen winter door hem ingeslagen.

Mevrouw Beersmans woonde de vertooning bij en is dus getuige geweest van den triomf, door hare zeer talentvolle dochter, Mevrouw Dilis, in de titelrol behaald ; zij heeft kunnen waarnemen, dat een uitgelezen publiek zijn groote ingenomenheid, neen bewondering ! voor het heerlijke spel lucht gaf door stormachtige toejuichingen en overvloed van bloemen.

Nochtans was 't mevrouw Beersmans alleen niet, die zich fier gevoelde. Alle Antwerpenaren, die nog een klein beetje meedoen aan vaderlandsche tooneelspeelkunst, spraken met opgetogenheid over het begaafd gezelschap van den heer Van Doeselaer, want inderdaad, artisten, welke *Nora* zoo uitstekend vertolken, mogen alles aandurven.

Men heeft de laatste daad van Nora, de hoofdpersonage onwaarschijnlijk geheeten .. Voor ons is zij dit slechts onder een zeker voorbehoud, namelijk op grond harer redeneering bij 't einde van 't stuk, waar zij haar vertrek uit de echtelijke woning poogt te verrechtvaardigen door de noodzakelijkheid, waarin zij zich volgens hare voorstelling bevindt, om hare opvoeding te gaan voltooien.

Nora, zoo 'n naïef en speelsch vrouwken, zou niet zoo plotseling zulke verfijnde philosophie kunnen ontwikkelen en om eene kronking van zoo uitsluitend zedelijken aard eensklaps henengaan, veire weg van al die haar beminnen, en dat met zulke ongelooflijke bedaardheid, zooveel kalmen overleg.

Maar anders... Heeft de lezer nog nooit eene vrouw weten wegvluchten met een minnaar, man en kinderen onmeedoogend in den steek latend ?

Waartoe noodig, onszelven immer wijs te maken, dat ons volk braver is dan 't Fransch en Duitsch volk ? We durven de waarheid niet vlak in 't gelaat zien. We zijn huichelaren gelijk de Engelschen, en, evenals deze, er niets beter om, al beelden we 't ons in.

Nora... Doch kom ! Voor een blad als het onze is er nu genoeg over gezegd.

Wat betreft het stukje, dat voorafging : *Mevrouw is jaloersch*, het is in onzen schouwburg niet op zijne plaats, al bezit het de verdienste van een naïef dorpspubliek te kunnen vermaken.

Dat *De Sabijnsche Maagdenroof* verleden Woensdag voor den tweeden keer gespeeld werd, bewijst in welke hooge achting het staat, zoowel om 't stuk zelf als om de geestige opvoering.

Eene vraag ; Waarom krijgen we nooit eene schepping van Dumas zoon en Emile Augier te zien ? Men moet het goede nemen, waar het is, ook buiten Duitschland.

WILLEM.

Gent.

Voor veertien dagen hadden wij hier een gastvoorstelling door den heer Louis Daenens. Als stuk had hij gekozen *Korporaal Simons* waarin hij, met veel voorliefde, de titelrol vervult. De heer Daenens, een stadgenoot, die hier vele aangename herinneringen heeft nagelaten, werd uiterst sympathiek onthaald.

Vervolgens kregen wij de lieve Duitsche comedie *De Dochters van Haseman* : de heer Jef Verbeeck heeft u reeds zijne meening betreffende de waarde en de vertolking van dit stuk gezegd. Ik hoef er dus niet meer op terug te komen.

Hierop volgde *Het Oostersch pantoffeltje*, een opera komiek naar het fransch *La Babouche* van F. Sarnette, met vlaamschen tekst van onzen stadgenoot Isidoor Albert. Dit is het tweede stuk in dien aard dat wij dit jaar te zien kregen. De bestuurder bewijst daardoor dat hij zich geene pogingen wil besparen om het volk toch maar naar den Nederlandschen Schouwburg te trekken. Maar.... de beste pogingen kunnen soms ook wel eens mislukken. Het spijt ons het te moeten bekennen : de goede wil van den heer Wannyn wordt niet naar behooren beloond Wel komt het publiek, doch niet in voldoende aantal om den bestuurder de aanzienlijke onkosten te vergoeden welke hij zich oplegt. Want dit mag niet uit het oog worden verloren : — en ik druk er dan ook bijzonder op — lukt de komische opera ten onzent, dan ligt daar weer een breed arbeidsveld gereed voor onze jeugdige componisten. Maar, helaas ! wat wilt ge ? Het volk is niet dankbaar. En het zal nog wel een tijdje duren, meen ik, vooraleer zijn smaak zal gelouterd, en zijn genoegen in drakerige tooneelgewrochten zal verdwenen zijn.

De vertolking van *La Babouche* was zeer bevredigend. Mevr. Marguerite en de heer Stevens waren, evenals vroeger in *De Schim*, zeer gelukkig. Mevrouw Smits-Grader, onze eerste hoofdrol, beviel zeer goed in dit stuk, alhoewel het minder in haar emploi ligt. Zij had een lief en zeer gepast toilet. Mevr. De Somme ook behaalde bijval evenals de heer De Neef en de heer Smits, die zich een eigenaardige type van opperpriester wist te maken. De heer Cornelis was een wel geslaagde groot-vizier.

Bij de eerste voorstelling had ik weinig vrede met de vertolking van den heer Van den Heuvel, anders een zeer knap artist. Hij gaf de personnage niet weer die de schrijver gedroomd had : hier eenigszins overdrijving, daar een weinig onnatuurlijk. Bij de twee volgende opvoeringen van het stuk was hij soberder, zegt men. Ik wensch er hem geluk om.

De vertaling van den heer Isidoor Albert is niet van diegenen die men goed geslaagd mag noemen. Men kan haar niet van zekere overhaasting en weinig-zorg-daaraan besteed, vrij pleiten. 't Is waar dat zoo iets soms niet heel gemakkelijk valt.

Verleden zondag nu hadden wij alhier de eerste opvoering van de *Harmonie van Solteghem*, verleden jaar ten uwent gespeeld onder de benaming van *De Harmonie van Duffel*. Het stuk heeft natuurlijk uitbundig doen lachen. Het publiek had er 'n dolle pret in. Het schijnt zelfs dat er menschen van... Solteghem gekomen waren om te hooren wat men zoo al van hunne harmonie zou gezegd hebben !

Nu, gelukkiglijk was het eene eenvoudige klucht. De vertolking — alhoewel men hier en daar minder rolvast scheen — was zeer verdienstelijk. De heer De Somme, in de rol van den rentenier De Smet, deed hartelijk lachen. Dit is nu ook een rol naar zijn kolfje. Mevr. De Somme was eveneens zeer goed, evenals de heeren Cornelis (*Roodhoofd*) en Cackenbergh (*oom Stevens*). De bestuurder der harmonie had in den heer Van den Heuvel een gewetensvol vertolker gevonden met al het faterige dat sommige van die plattelandsche *would-be* kunstenaars kenmerkt. De heer Stevens was onberispelijk in de rol van den apotheker Bertryn, terwijl Mevr. Kinsbergen eene knappe en zeer goede meid was. Mevr. Dons-Albrecht, in de rol van Maria, De Smet's dochter, was, als naar gewoonte, uitmuntend. Aan al hare rollen weet deze lieve actrice een zeer eigenaardig en tezelfdertijd zeer artististiek karakter te geven. Zij is ons dus ook zeer sympathiek.

GUSTAAF D'HONDT.

INGEZONDEN.

Aan het Feestcomiteit « Mevrouw Van Peene. »

Waarom werd niet meer propagande voor dat feest gemaakt ? Ondergeteekende ontving niet eens een omzendbrief. 't Feest is gelukt. Goed. Doch, velen zullen in mijn geval zijn, en hadden aan de plechtigheid deel genomen.. indien ze verwittigd geweest waren

Ik neem, persoonlijk, deze gelegenheid te baat om der tachtigjarige kunstenares mijne diepste hulde aan te bieden.

NESTOR DE TIÈRE.

Verbetering.

In het verslag over Mlle Reichemberg *schreef* de heer Jan Feith : « Mlle Reichemberg liet in 1817 een aria van Wagner zingen » en de auteur bedoelde daarmeê te wijzen op een anachronisme. *Gedrukt* werd bij ongeluk 1897. Men leze dus 1817.

RED.

Tooneelnieuws.

De groote tooneelwedstrijd voor Noord- en Zuid-Nederland, uitgeschreven door het bestuur der tooneelvereeniging « Aduindo » zal plaats hebben 30 April, 7 Mei, 14 Mei, 21 Mei en 28 Mei 1898, in het gebouw « Maison Stroucken. »

Prospectussen zijn op aanvrage verkrijgbaar bij den speciaal-secretaris, den heer S. v. d. Kar, Rapenburgerstraat, 132, Amsterdam, terwijl de inschrijving is opengesteld tot 15 Januari 1898. *Tel.*

Een commissie van werkende leden van Amsterdamsche Tooneelvereenigingen »

(dilettanten) heeft zich gevormd ten einde pogingen in 't werk te stellen om gezamenlijk in samenwerking met andere liefhebberij tooneelgezelschappen de speelkunst der dilettanten te verfijnen en te beschaven.

Zondag 5 Dec. te 12 uur zal in het café « Stadhuis, » Jonge Roelensteeg, 4, (bovenzaal), een vergadering dier commissie plaats hebben, waartoe alle belangstellenden beleefd worden uitgenoodigd. Men wordt verzocht bewijzen van lidmaatschap, diploma's of insignes mede te brengen. *Tel.*

Van Vlaanderen's *Opera-Gids* verschenen: *Cleopatre, Carmen* (2e druk) en *Mignon* (2e druk.)

Mevrouw Van Eysden-Vink en de heer Willem van Zuylen zullen den 19en te Amsterdam als monologisten optreden op een matinée van de Amsterdamsche Courant.

In de Revue diplomatique van Parijs verscheen een zeer waardeerend artikel over de eerste uitvoering, in intiemen kring, van het zangspel Druon Antigoon, van de Vlamingen Lenars, voor den tekst, en Britt voor de muziek. —Zoo zullen we dan toch stilaan een oorspronkelijk repertorium bijeenkrijgen.

Dinsdag aanstaande gaat het Antwerpsch gesproken gezelschap te Kortrijk eene vertooning geven ten voordeele van het gedenkteeken op het Groeningheveld. Men zal er spelen *De Dochters van Haseman* en *Ik trouw met mijn dochter.* — De heer Van Doeselaer verricht hier een loffelijk werk, maar hij hadde vast de kroon op het werk gezet indien hij, bij die bij uitstendheid vlaamsche gelegenheid, vlaamsch had doen spelen.

Brussel. Verschoven, wegens laattijdig toekomen, een verslag van J. Verbeeck over *Eerloos, Eene Misdadige, De Borstspeld, Een Broeder.*

Zijn eer, de nieuwe comedie van onzen collega Delattin, wordt den 20n dezer te Antwerpen opgevoerd.

Voor de aanstaande Van Dyckfeesten, hebben onze stadgenooten, de heeren J. Malschaert en C. de Kinder, tooneelschrijvers, een operatekst gemaakt, getiteld Antoon Van Dyck, en dezen reeds in handen gegeven van den toondichter Ed. Beyls.

Dit zangspel zou door de artiesten van ons Vlaamsch lyrisch tooneel tijdens de Van Dyckfeesten worden opgevoerd, en zal voorzeker de *clou* uitmaken van het programma.

Onze uitstekende kunstenaar, Hubert Laroche, heeft weer een groot succes behaald te Antwerpen op een voordracht-avond ingericht in den Katholieken kring.

Er is spraak dat *Herbergprinses* van Jan Blockx en De Tière te Rotterdam zou opgevoerd worden door het Antwerpsche gezelschap, wel te verstaan zoo de eischen van het lyrisch tooneel niet te overdreven zijn.

Voorwaar, Multatuli had gelijk, toen hij schreef dat zetters een onaangenaam soort menschen zijn. Zoo deden zij over twee weken den heer Van Laer zeggen dat er eene Noord-Nederlandsche afdeeling in den Cercle bestaat, en we zijn te Antwerpen al zoo blij dat we een Nederlandsche hebben! Het artikel over mev. Van Peene teekenden zij J. D. terwijl er moest staan: G. D., en zo drukten: den vrouw instede van der vrouw; en, om zich nog meer te wreken op onzen secretaris deden zij hem in een artikel van den Heer Delattin aandraijen (sic). Ja, zetters zijn een onaangenaam soort menschen.

De Beuckelaer's CACAO is de beste.

PLAKBORD.

BOOM. — « De Vriendekring » Zondag, 9 Januari, om 6 1/2 uur. **Cilia.** tooneelspel in 4 bedr. door C. De Visschere en **Een Onwêer,** blijspel in één bedr. door H. Melis.

MEERHOUT. — « Hoop en Harmonie » Vrijdag 10 en Zondag 12 December, **Een Onwêer,** blijspel in één bedr. door H. Melis, **De Zwarte Koning,** blijspel in één bedr. door De Visschere, en **Het Huis in de Peperstraat,** door L. Lievevrouw.

CRAINHEM. — « Kunst en Vrijheid » Zondag 12 en Maandag 13 December, **Te Vroeg t' Huis,** blijspel in één bedr. door H. Van Kalken, **Een Onwêer,** blijspel in één bedr. door H. Melis en **Onze Neef Sixtus,** blijspel in één bedr. door J. Wytinckx.

ELDORADO VAN ANTWERPEN. — Alle avonden Spectakel-Concert.

Antwerpen.

Nederlandsch tooneel van Antwerpen

DE HEIDEBOEREN

Drama met zang in 4 bedrijven, van P. KINTS.

Kruger, rijke heideboer	de hr Van Keer
Dommel, landman	P. Janssens
Nikker, zaakwaarnemer	Van Cauter
Berrie Bracke, knecht bij Kruger	Bertrijn
Heilwoord, zotte Heil genaamd, landlooper	W. Janssens
Een doodgraver	Dela Haye
Magdalena, vrouw van Kruger	mev. Lemmens
Staze, Dommel's dochter, dienstmeid	mej. Jonkers

'S AVONDS IN DE MANE

Blijspel in één bedrijf.

De Baljuw	de hr P. Janssens
Boterbloem, sergant der Keizerlijken	Bertrijn
Schuerman, pachter	Devos, vader
Peer Livien, boerenknecht	Antoons
Reinhard, soldaat	W. Janssens
Lika, nichtje van Schuerman	mv. Dilis
Aldegonde, vrouw van den Baljuw	Gorlé

Boeren, boerinnen en keizerlijke soldaten

De veertiende aan tafel

Blijspel in 3 bedrijven door Edm. Roeland.

Frans Van den Bossche	de hr Van Keer
Flora, zijn vrouw	mev. Verstraete-L.
Rosa, hunne dochter	Bertrijn
Ursula, oude vrijster hunne nicht	Lemmens
Willem Gœthals, hun neef	de hr W. Janssens
Jef Van Damme, behanger	Laroche
De Férolé, dagbladschrijver	Bertrijn
Netje dienstmeid	mev. Verstraete-D.
Jan Vrijdael	de hr Devos
De politiecommissaris	Cesar
M. Robyns	Babusiau
Zijne vrouw	mej. Vergult
M. De Kogel	de hr Dela Haye
Zijne vrouw	mej. Janssens
M. Middeleer	de hr Clauwaert
M. Aernouts	Thees
1e knecht	Devos (zoon)
2e »	Antoons

DE TWEE VERSTOOTELINGEN

Drama in 2 afdeelingen en 8 tafereelen door Pierre Decourcelle.

Georges de Kerlor	MM. Lemmens
Rober d'Alboize, kapitein	Dilis
Braquin, bijgenaamd de Stak	Laroche
Brisquet, oppasser van een kap.	Bertrijn
Mr de St. Hyrieux	Van Keer
Mulot	P. Janssens
Fadart	Van den Bosch
Paul Humbert	W. Janssens
Boisdru	Devos vader
Goguelu	Antoons
Dokter Vernier	Van Cauter
De bestuurder van het hospitaal	Devos zoon
Een zieke	Babusiau
Een koster	Thees
Een veldwachter	Cauwenberg
Een politie agent	Delahaye
Helene de Kerlor	Mev. M. Verstraete
Carmen de St. Hyriex,	Mej. E. Jonkers
Claudinet,	Mev. Bertrijn
Fanfan,	Dilis
Zephyrine,	Verstraete L.
Zuster Simplice,	Lemmens
Marianne Goguelu,	Gorlé
De kleine Fanfan, 5 jaar oud,	j. hr Delahaye

Nederlandsch Lyrisch Tooneel

FIDELIO

Zangspel in twee bedrijven 3 tafereelen, gedicht van J. Sonnleitner en G. Treitschke. muziek van Lod. VAN BEETHOVEN. Vertaling van E. Duward. Tooneelschikking van F. Derickx hoofdregisseur.

Don Fernando, minister,	de hr G. Van Elsacker
Don Pizzaro, gouverneur der staatsgevangenis	» C. Piens
Florestan, gevangene,	» L. Leysen
Leonore, zijne gemalin, onder de naam van Fidelio	mej. C. Duyse
Rocco, gevangbewaker,	de hr H. Fontaine
Marzelline, zijne dochter,	mej. Kamphuyzen
Jacquino, portier,	de hr Van der Stappen

Staatsgevangenen, een hoofdman, officieren, wachten, volk

W. Koopal & Co

Agentschap voor aankondigingen

64, Provinciestraat (noord), Antwerpen

AANPLAKKING EN UITDEELING VAN DRUKWERKEN IN BELGIË, HOLLAND EN DUITSCHLAND

— IN 24 UREN. —

HONDERD VOORBEHOUDEN PLAATSEN TE ANTWERPEN VOOR HET AANPLAKKEN

SCHRIJVEN VAN ADRESSEN op banden en briefomslagen voor alle beroepen. — Onder band doen. —

Aankondigingen op muren. | Verhuring van draagborden en wagens

Het Oud SCHOENTJE

Gemeentestraat, 27

aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.

Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

Op aanvraag worden de goederen afgehaald en te huis besteld.

Men gelast zich met het Verwen, Degraisseeren Droogen, op nieuws wasschen van allerlei soorten van stoffen.

STOOMVERWERIJ **Gustave VAN TIGGELEN-GEERTS**

REYNDERSTRAAT, 41. (tegen de Groenplaats) ANTWERPEN.

Bijhuizen: Gemeenteplaats, 12 & Diepestraat, 79.

Inrichting van wasschen en Cremeeren van Storen en Gordijnen Dekens en gewatteerde Spreijen, Handschoenen, Pluimen, enz.

Gematigde prijzen en Onmogelijke Concurrentie.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN

Huwelijkstuilen, Bloemkorven in allen aard, enz. enz.

Mlle L. LAMBOTTE

Kronen voor Concerten en Begrafenissen

ARTIEKELS VAN PARIJS

Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.

Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

ELIXIR D'ANVERS

FIJNE LIKEUR

TENTOONSTELLING

AMSTERDAM 1895

EEREKRUIS

hoogste belooning

Medalje H.M. de Koningin

BORDEAUX 1895

GOUDEN MEDALJE

Eerediploma

door de hooge jury toegekend.

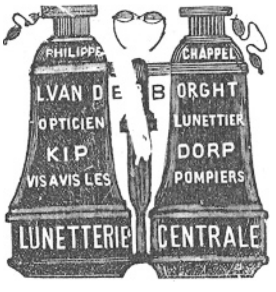

Handschoenen fabriek.

Handschoenen op maat op 3 uren — Kostelooze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve-zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.

VAN STEENKISTE

oud huis Berbigette.

33, GROENPLAATS, 33

ANTWERPEN.

CAFÉ TIPO-TIP

Carnotstraat, 11, Antwerpen.

Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

VERHUISWAGENS van af fr. 1.50, 2, 2.50, 3 3.50 per uur. — Grootte naar believen tot 8 meters toe. — CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk. Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van **ALPH. JANSSENS, Kunstlei, 74, Hoek van Hopland.** Grooten keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675. enz onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

Gustave FAES

25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.

* MUZIEK *

Snaarinstrumenten in allen aard	Uitsluitelijke Verkoop van
Métronomes, Diapasons, enz.	Snareninstrumenten
Echte Napelsche en Fransche	eigenhandig vervaardigd van
SNAREN	RICHELME van MARSEILLE
MUZIEKPAPIER	Collin Mézin van Parijs
Abonnementen tot het lezen van partitiën.	Mangenot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25

A LA BONNE SOURCE

VERKOOP PER **Abonnement**

Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.

Te koopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.

Meubelen in allen aard, enz., enz.

IN DEN GOUDEN SLEUTEL

Guillme OOMS

KLAPDORP, 39. ANTWERPEN.

HORLOGIEMAKER & GOUDSMID.

MAGAZIJN VAN

Schouwgarnituren in alle soorten en aan alle prijzen.

Gouden en zilveren Horlogiën, Juweelen, Goud en Zilverwerk.

MUSIKAAL GESTICHT

LEYTENS-VAN DEN BERGH

KUNSTLEI, 10

Pianolessen, Solfège, Théorie en Harmonie

BIJZONDERE LESSEN

Heropening der cursussen van af 15 September.

Geen kale hoofden meer.

Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Jonkley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.

Te verkrijgen: De Beul, Antwerpen. Puls, Kolander plaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Nolf, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands

Flesschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.

Eenigdepot: VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen Gebreveteerd.

Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

Brood- & Banketbakkerij

GUSTAAF KURTEN

GEMEENTESTRAAT, 51

Schuins over de Zoologie.

Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz. Worstenbrood.

Bekroond met de gouden medalie in de Wereldtentoonstelling van 1894.

CRIÉE CENTRALE

Huis gebroeders DE WYNGAERT

VAN ERTBORNSTRAAT,

Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades

Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds

Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs- Schapen- en Verkensvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Antw. Drukk. Cl. Thibaut Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag, 18 December 1897. Eerste Jaargang (Nieuwe reeks). Nr 12.

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers: voor Noord-Nederland: F. Lapidoth; voor Zuid-Nederland: A. Cornette.— Secretaris: H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Borneostraat, 49 te 's Gravenhage,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

INHOUD: Een Tooneelschool te Antwerpen, (G. Delattin); Overzicht Noord-Nederland. (F. L.); Een protest, (M. Horn); Antwerpen, Fr. v. L. en H. M.); Brussel, (J. Verbeeck); Kortrijk.

Nederlandsch Tooneelverbond.

Officieele mededeelingen.

LEESCOMITÉ.

Bij het Leescomité is ingekomen een treurspel getiteld *Chatterton*.

MARCELLUS EMANTS.

EEN TOONEELSCHOOL te Antwerpen.

(*Vervolg*).

Tot heden is het nog altijd niet geweten, of het tooneelonderwijs alhier zal uitgebreid worden. Men werkt volop aan het nieuw pak van ons Vlaamsch Conservatorium, maar of de commissieleden al eens aan het verwijden en het vernieuwen van het oud versleten jasje hebben gedacht, dat is iets wat wij tot nog toe niet vernomen hebben.

Ik begrijp, dat men eerst een heele boel schikkingen omtrent andere leervakken hoeft te nemen. En dan, uitbreiding van het tooneelonderwijs, zal het budjet alweer met een aardig sommetje vergrooten, en, vraagt men wellicht, is die uitbreiding wel noodzakelijk? Bij zulke redeneering willen wij heel nederig bijpassen, dat, zoolang er geen voldoende tooneelonderricht zal gegeven worden, het onderwijs aan ons Conservatorium niet als volledig kan aanzien worden.

Wij spelen dus nog altijd de rol van moeder An, en blijven op den uitkijk, in de hoop dat er toch iets zal bijkomen.

In afwachting willen wij met eenige woorden van ons derde punt gewagen, met verzoek ons terecht te wijzen als wij den bal misslaan.

Het derde punt luidt als volgt:

« Is het misschien beter voor de door de natuur mild bedeelden, zichzelven te vormen, vrij van alle school of onderwijs, gesteund op eigen natuurlijken aanleg en gevoel en schoonheidszin?

Op die vraag zou heel gemakkelijk het volgende antwoord kunnen gegeven worden:

« Als de mensch intelligent genoeg is om zich zelf te vormen, wel laat het hem dan in Godsnaam doen, dan hoeft hij die vervelende professors niet onder de oogen te zien, heeft geen schoollessen te volgen, hem blijven 'n heele boel vervelende aanmerkingen gespaard, en hij is vrij als een zwaluw in de Meimaand. »

Hier wil ik echter een klein verhaaltje voorzetten.

Ik heb eens een vriend gehad: hij was een nog al verstandig jongmensch, die dol was op komedie-spelen. Hij scheen veel aanleg te hebben, en daar hij nog nooit van een tooneelschool had hooren reppen — ik spreek over gebeurtenissen van voor 20 jaar — kwam het nooit in zijn hoofd aan iets te denken dat op tooneelonderwijs geleek. Hij liefhebberde in maatschappijen, speelde alle mogelijke eerste rollen, en werd daar al spoedig — in min dan twee jaar — als *jeune premier* een beroemdheid.

En toen kwam er ook een tijd dat hij er aan dacht de hem zoo gul toebedeelde gaven om te zetten voor de duiten, bij een gesubsidieerd tooneel: hij zou dus tooneelspeler van beroep worden.

Het gezelschap, waaraan hij zich verbonden had, miste op dit oogenblik juist een flink regisseur, een der eerste artisten moest diens werk doen en tezelfder tijd in de op te voeren stukken mèe optreden, iets wat moeilijk samenloopt.

Laat ons nu eens veronderstellen dat de nieuw aangeworven acteur alles bezit om eens een meer dan gewoon tooneelspeler te worden. Dit aangenomen gaan wij verder.

Hij moet dus beginnen te werken, heel en al met eigen krachten; geen talentvol regisseur die hem drilt, geen ander confrater die hem voorthelpt, voorai als men in den nieuw gekomen een ernstig concurrent bemerkt. Hij staat alleen tusschen een heele boel menschen die hem niet kunnen luchten, hem alle mogelijke parten bakken, en niets beters wenschen dan hem eenmaal belachelijk te kunnen maken, opdat hij zijn matten zou rollen.

De jongen, laat ons nemen dat hij twintig jaar is geworden, begint zijn rol te leeren; ondervinding heeft hij reeds opgedaan in de maatschappijen, en hij is er niet verlegen om, al was de rol nog veel moeilijker. Wat doet hij bij het leeren van zijn rol? Hij tracht haar op de letter van buiten te zeggen, hij repeteert, men wijst hem min of meer zijne plaatsen aan in het stuk, zoo eventjes, van verre, want de d. d. regisseur moet zelf te recht komen, daarbij, drie, vier nieuwe stukken in de veertien dagen, het is niet om te doen. In de vlucht wijst men hem wel eens te recht als hij wat te ver buiten schreef loopt, men doet hem wel eens een paar zinnen opnieuw zeggen, maar verder laat men hem maar loopen voor eigen rekening.

Wat kan zoo'n jongen nu toch uit eigen beweging bij die rol denken? Zou hij zich afvragen wie, of wat hij de eer heeft voor te stellen? In 't repeteeren en bij de lezing heeft hij wel gehoord, dat hij zoo en zoo'n mensch is, of dat hij dit en dat heeft verricht of moet verrichten, maar aangezien men daar niet speciaal zijn aandacht op vestigde, weet hij er bij de opvoering al niet meer van dan na de lezing, en denkt hij meer aan de prachtige scènes, waarin hij fureur denkt te maken, met het zoo pathetisch mogelijk uit te galmen, dan aan den persoon, dien hij heeft voor te stellen.

Dan komt de avond van zijn eerste optreden.

In zijn loge vindt hij een volledig ridderkostuum met wapens en heel de boel. Een groote blikken toiletdoos is gevuld met veelkleurige schminkstokken en al wat men zoo al noodig heeft om van zijn eigen zelf 'n anderen mensch te maken. De voorstelling begint krak om acht uren, en hij is van half zeven in zijn loge.

Hij weet niet goed waar eerst meê te beginnen, en als hij begonnen is, aarzelt hij zich voort aan te kleeden. Moet dat wambuis nu met de knoopen van voor, of van achter aan 't lijf zitten?....

Hij werkt reeds een half uur, en in dat half uur heeft hij reeds zijn beide beenen zoo rimpelig mogelijk aangekleed. Het is er vast niet te warm, en toch breekt het zweet hem uit, wijl hij vreest nooit klaar te komen. Er is reeds voor het kwartier gebeld, nog zijn wambuis, en een beetje rood in 't midden van zijn kaken, zijnen degen, en handschoenen, zie daar: hij is er meê klaar, juist in anderhalf uur. Het werd tijd, want er is juist afgebeld.

Als hij beneden komt, gaat er een schaterlach op: zijn wambuis zit hem verkeerd, en er ontbreekt verder een heele boel om hem op een ridder te doen gelijken. De d. d. rigisseur vloekt eens ferm en heeft nog juist gelegenheid om te beletten dat men het gordijn ophale, de vriend moet zich herkleeden, en de vertooning kan eerst een kwartuurs later beginnen.

Zou dat nu wezentlijk zoo gebeurd zijn, indien de vriend zich had leeren kleeden en grimeeren in een vakschool?

Maar komaan, laat ons hier over heen stappen, de tijd brengt dat allemaal in zijn plooikens.

Het gordijn is op, de vriend speelt komedie, maar hij weet volstrekt niet wat hij vertelt. Hij doet het eventwel nog al kras, want hij wordt niet uitgelachen.

Zoo blijft hij eenige jaren voortspartelen, want hij heeft den treurigen moed het vol te houden; rollen van beteekenis echter laten zich wachten, en hij heeft nochtans talent. Er komt ook *routine*, maar beschaving blijft heelemaal weg.

Op zekeren dag komt er aan het gesubsidieerd tooneel een bekwaam regisseur. Deze, een man van talent, die zijn vak kent, bemerkt dadelijk dat er met den vriend in kwestie wat te doen is; hij neemt den jongen onder handen, verzoekt dat hij tusschendoor eens bij hem aan huis zou komen, en praat dan met hem over allerlei dingen waarvan de vriend nooit te voren hoorde. Zij spreken over het weergeven van karakters, over het scheppen van tijpen, over natuurlijk spreken en bewegen, over het instudeeren van een rol, hoe men zich in den persoon dien men heeft voor te stellen môet inwerken, er geheel in doordringen, hoe het woord, het gebaar, de mimiek in overeenstemming moet zijn met het voor te stellen individu enz., enz... te lang om te melden. En nu eerst gaat er voor den armen jongen een licht op, nu begint hij pas te begrijpen wat het zeggen wil fatsoenlijk komedie te spelen, nu krijgt hij lust in zijn vak, hij zal studeeren, ernstig studeeren, nu weet hij wat het zeggen wil een rol te studeeren, hij had daar vroeger immers geen begrip van, nu gaat hij vooruit.

Het volgende speelseizoen is hij zoodanig veranderd, zijn opvatten en weergeven is zoo geheel anders dan vroeger, hij is wezenlijk in een enkel jaar artist geworden.

En later werd hij aangehaald als een *self made* man, hij had « zich zelf gevormd », er was dus geen vakschool noodig. De vriend echter heeft dikwijls gedacht: Had ik van die lessen maar een jaar of vijf vroeger mogen genieten, wat zou ik een andere kerel geweest zijn!

Als ik dus weinig vertrouwen heb in het *zich zelf vormen* dan is het omdat de patient veel kans heeft te misloopen, en in de gunstigste omstandigheden, in alle geval minstens vijf jaar achteruit blijft.

Als ik hier door een voorbeeld kracht mag bijzetten aan mijne beweering, wil ik er een bijhalen, dat ons nog allen frisch in 't geheugen ligt.

Hubert Laroche, een der beste tooneelspelers van Noord en Zuid, heb ik zien debuteeren, de naam van het stuk komt mij niet te binnen, maar hij moest een reeds bejaard knechtje voorstellen, en had voor die gelegenheid een allerzonderlingste figuur gemaakt, zoo 'n specie van in de bloem geteekende landkaart. Hij deed zich voor als een schooljongen, die het potje heeft gebroken en er niet aan doen kon. Wat was het gevolg? Laroche werd uitgelachen! en ik lachte smakelijk meê, want het was verdiend.

Zou dat gebeurd zijn, indien Laroche uit een degelijke tooneelschool ware gekomen?..

Antwerpen. G. DELATTIN.

Overzicht

(NOORD-NEDERLAND).

Ons overzicht kan ditmaal geheel zijn gewijd aan de voorstellingen van 9 en 11 December te Amsterdam, toen *Het Nederlandsch Tooneel* daar opvoerde Sophokles'

Antigone

in de vertaling van prof. dr J. Van Leeuwen Jr, regie van den heer W. P. de Leur. Aangezien ik geen der leden van ons Tooneelverbond den inhoud van dit stuk behoef te vertellen, kan ik eerst het een en ander mèedeelen van de wijze, waarop het stuk is ontvangen door

de Pers

en geef dan eerst het woord aan den heer Rössing, dien ik, verleden week, een beetje verbijsterd door het overgroot aantal uitknipsels, dat mij onder 't maken dezer overzichten besneeuwt, wat heb laten zeggen over *De Oneerlijken*, hetgeen inderdaad werd geschreven door den correspondent voor het Rotterdamsche Tooneel van *Het Nieuws*, namelijk den heer M. Horn, die terecht protesteert. Hij en de lezers mogen mijne verontschuldiging genadiglijk aanvaarden.

Rössing

dan, zegt vooreerst dat de schouwburg bij de eerste voorstelling « leeg, doodelijk leeg» was. « Geen enthoesiasme, geen verrukking, geen geestdrift ». Er waren dan ook bijna in 't geheel geen dames in de zaal. De voorstelling was met zorg en nauwgezetheid voorbereid. De beoordeelaar zal de derde opvoering gaan bijwonen, vooral om den heer Louis Bouwmeester, want deze kunstenaar, van zeer bijzonder en groot talent, heeft door zijne meesterlijke creatie en aangrijpend spel de geheele vertooning gered. En Bouwmeester nu juist, was in den aanvang en lang daarna de man voor wien men vreesde.

De taal en dat boekdeel van een rol van Bouwmeester mist vaak bij alle voortreffelijkheid het ééne noodige: ziel. Deze drie elementen zijn voor Bouwmeester niet te overkomen struikelbalken. Daarom was het eerste gedeelte van zijn spel een ernstig worstelen en een smachten om hulpe van een stem uit de diepte.

Maar.... toen hij « een toestand » kreeg — het slot ... daar versloeg Bouwmeester allen, door zijn eenig en onvergelijkelijk talent.

Toen kwam er voor het eerst warmte onder de toeschouwers, en toen kon men met dankbaarheid in de handen klappen.

De vertooning bleek geheel modern ingericht, te oordeelen naar het plaatsen van het koor, niet volgen van choreographische bewegingen, naar het allerzonderlingste zeggen der verzen, naar het niet volgen van den cadans, naar het gemoedelijk wandelen

van den Koning door allen heen, naar de niet-altijd juiste kleeding en haartooi, naar... laten we den zak vol raadselen en vragen niet openen, biddende dat deze na het bijwonen der derde vertooning van *Antigone* gesloten moge blijven!

De Telegraaf

oordeelt even gunstig over Bouwmeester en noemt dezen den eenigen acteur, die zich waardig heeft betoond in het drama van Sophocles te mogen spelen:

« Bouwmeester, breed en zwaar, machtig en massief, graniete cariatyde, heeft zijn koningsrol koninklijk gedragen.

Zijn uitbeelding van de rol van *Kreon* is als de baan, die de zon 's daags aan den hemel bestrijkt. Statig en zwaar opdoemend aan een verren horizont, waar het bleeke morgenrood lichtelijk reeds de tint van 't komend bloed van den avond voorspelt, gaat zij op tot midden op den noen, hoog en brandend in de lucht, om te avond in zeeën van vuur naar de donkere nachtverdoemenis af te dalen. »

Deze beoordeelaar vindt verder dat Mev. Frenkel (men leze Brondgeest) maar eventjes bij haar afscheid heeft kunnen ontroeren, de klemtonen verkeerd legt en haar stem niet op de juiste wijze weet te gebruiken. Is die te gebruiken voor deze verzen? — vraagt de heer C. Ook mev. Holtrop bevalt hem niet. Zij is te uiterlijk larmoyant. Clous was als bode zeer nauwgezet en ten minste te dulden. Voor de rest van de spelers vindt C. « deze kunst onbereikbaar. »

Ook de Amsterdamsche tooneelverslaggever der

Nieuwe Rotterdamsche Courant

roemt den heer Bouwmeester alleen en met warmte. « Vooral waar hij in dialoog trad met Schoonhoven (Teiresias) werd een bijna vlekkeloos geheel verkregen. »

« De titelrol was in handen van mevrouw Brondgeest—Bouwmeester gegeven. Zij en mev. Holtrop (Ismene) moeten na veler inzien somtijds uit den toon der tragedie gevallen zijn, hunne woorden te lang gerekt hebben; van ernstige voorbereiding, studie en toewijding legde echter ook het spel van deze beiden getuigenis af.

Voorts werd Bouwmeester verdienstelijk bijgestaan door de heeren Henri de Vries, die Kreon's zoon, Haimon, voorstelde, en Clous. Als leiders der koren traden de heeren De Jong en Holtrop op. Maar Bouwmeester's spel was zoo domineerend, dat de herinnering der opvoering in de eerste plaats zijne figuur in de gedachten brengt. »

En in het (groene)

Weekblad de Amsterdammer

gaat de heer Van der Goes op zijn gemak de stelling verdedigen dat men hoe eer hoe beter met deze en dergelijke proefnemingen moet eindigen, er het Nederl. Tooneel ook

Deze kleine onjuistheden, die zich met elke vertooning kunnen wijzigen ten goede hebben echter het groote schoons niet kunnen schaden. Het geheel heeft een grootschen indruk nagelaten... voor zoover het dramatisch gegeven, ons naar negentiende eeuwsche begrippen gevormd gevoel kan beroeren. »

Over de spelers oordeelt Jehaëm veel gunstiger dan zijne Amsterdamsche collega's. Al dadelijk stelt hij mevrouw Brondgeest boven haar broeder:

« En nu — tot de vertolking terugkomende — vind ik, al is Kreon de hoofdpersoon volgens den auteur, de opvatting van mevr. Brondgeest-Bouwmeester zoo sympathiek, zoo grootsch en zoo wèl doordacht, dat zij zich daardoor als van zelf op den voorgrond brengt. Haar onberispelijk zeggen der zeer schoonvloeiende strophen, maar vooral haar gepassioneerd spel, ook wanneer haar rol tot passief — zijn dwingt, werd dan ook telkens met warme toejuichingen beloond.

Anders is dit met Kreon, wiens machtig spel, forsche zeggingskracht en enorme uitbeelding der smart leed onder het telkens missen van den draad.

Voor zoover Bouwmeester zich zelf kon geven, niet direct gebonden aan de maat en hij niet te angstvallig de woorden behoefde te wikken, toonde hij zich weer den heros van ons nationaal tooneel, die bij uitnemendheid het gemoed van de toeschouwers weet te brengen onder den invloed van zijn machtig talent. »

Ook voor de andere kunstenaars is de Utrechtsche criticus oneindig welwillender gestemd dan de meerderheid van de beoordeelaars:

« Mevr. Holtrop als de bevallige Ismène — Henri de Vries als de ongelukkige Haimoon hebben met hun eigen correctheid — van de laatste vooral viel 't mij op, omdat het zijn emplooi niet is — naar Sophokles, intentiën eene vertolking gezocht en gevonden, Van Schoonhoven noemde ik reeds, en met eere.

De overige — koorleiders, boden, wachters enz., zoo al expressie wat ontbrak en hun spel niet voldoende inhaakte, wat zooals ik reeds zeide, gemakkelijk is te verhelpen — zegden toch met nauwgezetheid hun rollen. »

Ik mag hier wel even bijvoegen dat dit verslag mij werd toegezonden door een vriend van ons *Tooneel* en dat de Redactie, die, met den besten wil niet *alle* couranten kan lezen, zich ten zeerste aanbevolen houdt voor mededeelingen en uitknipsels uit de provinciale bladen. Onze lezers zien uit het bovenstaande hoe belangwekkend die kunnen zijn.

Mijzelf rest nu maar een zeer bescheiden plaatsje voor hetgeen ik zoo gaarne nog

Als nu de verzen (ik bedoel in de vertaling) overweldigend schoon waren geweest, zouden we misschien daarvan hebben genoten. Maar overweldigend schoon is er geen regel in des heeren Van Leeuwen, zeker wel uiterst nauwkeurige overzetting, de maat die er in is, voelen we niet als een breeden golfslag; veel meer veroorzaakt de rhytmus hinderlijke stroomvertragingen in de dictie. De schuld der acteurs? Maar dan hun schuld alléén?

Mevrouw Holtrop, wier gaven ik hoog waardeer, was ook naar mijn opvatting heelemaal niet klassiek. Ze zou niet anders verdrietig zijn geweest in een modern drama en hier was het aan den dag leggen van ingehouden smart bepaald noodzakelijk. Haar spel was er uit. Dit viel vooral op, doordat mevrouw Brondgeest inderdaad zichzelf heeft overtroffen. Ik zag haar nooit zoo hoog tragisch, zoo gematigd in haar uiterlijk spel, zoo krachtig. 't Kan wezen dat ze hier en daar een klemtoon verkeerd heeft gelegd; maar die questie van klemtonen is er een, waarover lang niet alle spelers en deskundigen het eens zijn.

Mejuffrouw de Leur (Euridiké) maakte mij te veel bewegingen en deed te veel pogingen om ons door haar standen te treffen. Ze ging dàn vooruit, dàn achteruit, dàn scheen ze in zwijm te zullen vallen tegen een harer volgsters, dàn weêr bij te komen. Haar neêrvallen aan de trappen van den troon was goed, maar veroorzaakte veel last aan de meisjes, die met haar armen niet al te best raad wisten. Groote soberheid ware gewenschter.

Clous was héél, héél goed. Zijn verhaal was indrukwekkend en zoo sober gedaan. Haimon (de Vries) had goede oogenblikken, evenals Teiresias (Schoonhoven). De heer Ising (Een wachter) deed glimlachen, toen hij vroeg:

« Wat ergert u, de tijding of mijn stemgeluid? »

Men heeft het uiterste gevergd van de krachten der spelers en, om billijk te zijn, moeten we bedenken, dat zij zoo zelden in de gelegenheid zijn op te treden in zulke vreeselijk zware stukken. Ik zag, in wat ze er van maakten, al was 't lang niet onberispelijk, toch een belofte voor de toekomst. Indien het Nederlandsch Tooneel, aangemoedigd door het publiek, meer klassieke stukken geven kon en dorst, zouden ook zijn artiesten beter worden.

Dat allen werden overtroffen door den heer Bouwmeester is ook mijne meening, als men er één uitzondert. Hij was niet heel alléén zeer goed. Men mag Mevrouw Brondgeest gerust naast hem noemen.

Wat nu de monteering aangaat, ja... daar valt wat tegen te zeggen. Ik onderschrijf al dadelijk het oordeel van Jehaëm. En dan 't weglaten van 't altaar? Och, we doen zoo-

Een Protest.

De heer M. Horn, van Schiedam, schrijft ons:

U zult wel zoo beleefd zijn in « ons » orgaan te laten opnemen het volgende protestje tegen hetgeen de heer Vriesendorp in *Hollandia* geschreven heeft en in het nommer van gisteren is overgenomen. Herhaaldelijk is duidelijk in het openbaar op de congressen gezegd dat bezwaren bestaan tegen het samengaan van Noord en Zuid op tooneelgebied, maar dan was het juist de heer Vriesendorp, die mij in het debat bestreed. Het is dus in hooge mate ongerechtvaardigd, dat hij nu tegen de Vlamingen uitvaart, het is zijn eigen schuld, dat het zoo gekomen is. De Vlamingen waren steeds eerlijk en lieten het duidelijk uitkomen, dat zij bij die samenwerking veel van ons verlangden, doch slechts weinig wilden geven. Mijne argumenten tegen samenwerking ontleende ik dan ook juist aan hetgeen de Vlamingen betoogden en aan de wetenschap dat wij niet *kunnen* samengaan, omdat wij òf andere, òf concurreerende belangen hebben. Als de eerste stap tot samenwerking den heer Vriesendorp (en anderen) dus tegenvalt, zeg ik: Vous l'avez voulu, George Dandin.

(was get.:) M. Horn.

Schiedam, 12 Dec. 1897.

NASCHRIFT.

Wij voldoen aan het verlangen van onzen geachten briefschrijver zonder zijn gevoelens omtrent de samenwerking met Zuid-Nederland te deelen. Frits Lapidoth.

Antwerpen.

Nederlandsche Schouwburg.

OVERZICHT DER WEEK.

Wellicht is het U ook al eens gebeurd dat, het uur van eten daar, gij, niettegenstaande de overgroote, dampende en welriekende portiën, die de tafel U aanbood, hoegenaamd niet uw gewonen eetlust gevoeldet.

Dit gebrek aan lust sproot dan heel natuurlijk voort, doordat de keukenprinses, die met het bereiden van uw maal gelast werd, het niet naar uwen zin of niet naar uwen smaak had gekookt. In zulk geval eet men dan slechts omdat de tijd van eten daar is en omdat er op dien tijd dan toch moet geëten worden.

Zoo was het mij nu verleden Zondag ook op onzen Nederlandsche Schouwburg.

Overgroote schotels met allerlei letterkundige spijzen werden ons heel gewetensvol en met den grootsten ernst voorgebracht.

Vooraf kregen we, tot ontnuchtering, een schotel, verschooning, een drama in vier bedrijven, dat vroeger wel eens alleen met een heel klein *lever de rideau* gespeeld werd; dan een blijspel met zang in één be-

ettelijke jaren, door die immer toenemende aanlenging van spektakel, zien wij op Zondag middag aan de bijzonderste winkelhuizen onzer stad een plakkaatje hangen met de woorden : «Gesloten uit oorzaak van 't spektakel. » Misschien is dit wel de spoedigste oplossing der Zondagrust en... de bepaaldste vernieling onzer beste artiesten. Het is wellicht een beetje overdreven, doch wie weet ? Wij zullen dus wachten en alles aan den tijd overlaten.

Maandag hadden, tot voldoening van het medelijdende menschdom, *De twee Verstootelingen* voor de allerlaatste maal hun droevig leventje te lijden. Die arme kinderkens verdienen, na zulke lange en zoo dikwijls hernieuwde marteling, voor eeuwig uit de broek te blijven !

Alhoewel onze artisten, woensdag, al deden wat in hun macht was om *Een Pikante Roman* te doen bevallen, toch scheen dit stuk ons hoegenaamd niet te treffen.

De intrigue zelve, als men die Roman — kwestie voor de hoofd—intrigue nemen mag, is zoo zonder belang, zoo onwaarschijnlijk dat met den beste wil der wereld, het nog totaal onmogelijk is al die luttele voorvalletjes, één enkel oogenblik voor ernstig te houden en er meê op te gaan.

Slechts aan het einde van het tweede bedrijf kan men met zekerheid verklaren dat het wel *de Pikante Roman* is dien men is komen zien.

Men zou bijna genegen zijn te denken dat het er bij den schrijver enkel op aankwam een aantal menschen die er allen bijzondere, of liever nog: zonderlinge levenswijzen op na houden, op 't tooneel te brengen. Voorts een gepraat over kraaien en duiven, dat meestal met het stuk niet in verband staat; toestandjes met de vleet die, op zichzelf genomen, wel eens doen glimlachen en in een *Journal pour rire* of een ander fransch flauw ding wel te huis zouden hooren, maar volstrekt niet te verkoopen is voor gezonde duitsche humor.

Het is dan ook bijzonder aan het verzorgd spel onzer artisten te danken dat al die aardigheden zoo goed te recht kwamen.

Mejufvrouw El. Jonkers was een heel lieve jaloersch geworden vrouw des huizes. Mevrouw Bertrijn was alleraardigst met haar blonden krulletol; ook mevrouw Lemmens en mevrouw Verstraete-Driessens gedroegen zich heel wel in hunne ondergeschikte rollen.

Eene bijzondere melding verdient Mev. Dilis voor de eigenaardige wijze waarop zij zich als dienstmeisje voordeed.

H. Van den Bosch, als colporteur onverbeterlijk ! Daarom ook noemen wij hem afzonderlijk. De heeren Van Keer, Dilis, Bertrijn, en de heeren Janssens voldeden heel wel en de heer Laroche had voor zijn onbeduidend vervelend personaadje een zeer eigenaardige type verkozen. Waar, drommels, heb ik dien « heer » nog gezien ?....

Het immer goed bevallend stukje, *Goddank de tafel is gedekt*, sloot heel lustig den avond en behaalde, ondanks zijn jaren dienst, nog ruim zooveel bijval al het eerste en werd ook heel wel gespeeld.

F. V. Laer.

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

Wie, als wij, van zijn ontstaan af ons Lyrisch tooneel in zijne ontwikkeling gevolgd heeft, en getuige geweest is van de zoo vaak geloofde artistieke strekking van het gezelschap, moet, na de opvoering van *Fidelio*, met een bezwaard gemoed uit den schouwburg zijn gekomen.

Niet alleen kregen we eene uiterst oppervlakkige weergeving van het werk, een weergeving zonder eenige intensiteit, zonder ziel, in één woord, maar ook die oppervlakkige weergeving liet dan nog te wenschen.

Het was als een optreden uit plicht, niet meer uit roeping, het was de eerste de beste vertolking van een gezelschap, dat optreedt, daar het moet.

Er loopen onaangename geruchten over persoonlijke geschillen, kleingeestigheidjes waarover een paar leden niet zouden heen kunnen stappen ; de mensch zou al te zeer, in deze geschillen, zijn boven gekomen, en daardoor zouden zij, die vroeger slechts één doel voor oogen hadden, — de kunst —, inbreuk hebben gemaakt op de spreekwoordelijk geworden eensgezindheid waar 't het doel gold. Wij geven het in bedenking aan ons Lyrisch gezelschap : slechts door eendracht bereikt men het grootsche, en zij, die steeds zoozeer ieverden om den menschen 't verhevene te leeren smaken, mogen zich niet inlaten met persoonlijke geschillen, die toch zoo kabouterig-klein staan vòòr het reuzenwerk dat kunst heet.

Dat zelfs de wederopvoering van *Herbergprinses* door die omstandigheden geleden heeft, valt buiten twijfel, alhoewel zij, gelukkiglijk, de voorgaande vertolking van *Fidelio* heeft kunnen doen vergeten.

De veranderingen aan het werk gebracht door de schrijvers kunnen we niet gelukkig vinden, uitgezonderd die van het eerste tafereel van het tweede bedrijf, dat veel wint. Het kan er echter bij ons niet in dat Rabo, de smid, zooals 't hier 't geval is, zou terugkomen om zijn lief in de armen van Merlijn te vinden, en daar alleen een dreigende vuistballing voor veil te hebben. Dat strookt niet meer met den wild-onstuimigen kerel, die in het laatste bedrijf, voor eenzelfde geval, — en hij moet er dan al meer aan gewoon zijn, — potten en kannen van het schenkbord scheert, en, als een spaansche vechtersbaas, dadelijk naar 't mes grijpt. Zoo komt er een inkonsekwentie in 't karakter. Dat nu voor wat het scenische gedeelte betreft.

Voor de muziek verliest het ensemble aan het slot van het eerste bedrijf veel van zijn kracht, daar het ontbonden wordt door het optreden van Rabo. Wij meenen ook eene wijziging gehoord te hebben aan de instrumentatie van het belaardlied, wijziging die ook niet gelukkig mag genoemd worden.

Het eerste bedrijf was ver van gekend. Voor het werk van een Vlaming, dat zoozeer tot steun van het lyrisch tooneel bijdraagt, mocht men wat meer voorkomenheid over hebben.

Het tweede ging, gelukkiglijk, vlot van de hand, en na de heerlijke carnaval-scène moest het doek driemaal gehaald worden. Het derde bedrijf heeft ons het best bevallen en werd, zóó onder scenisch als muzikaal opzicht, flink voorgebracht.

Mej. Kernitz, Pôdé-Baets en de drie zusters van Rita, alsook de Heeren Fontaine, Leysen en Tokkie, hebben hun succes van de vorige jaren teruggevonden.

De heer Piens, die voor de eerste maal als Marcus optrad, werd warm toegejuicht, evenals mej. Van Elsacker, in de rol van Reinhilde, waarin zij eens te meer heeft doen uitschijnen dat de verwachtingen niet tijdel zijn die men van stonde of voor haar heeft gekoesterd

Nu wenschen wij dat het gezelschap, eensgezind als voorheen, zijne gewone veerkracht hervinde, en alzoo de taak van den beoordeelaar aangenamer moge maken.

H. M.

Brussel.

Eerloos, het gekende werk van Van Nouhuys, werd onlangs door de tooneelmaatschappij *De Morgendstar* alhier opgevoerd.

Het stuk is een treffend bewijs van hetgeen een oud, versleten onderwerp kan geven, wanneer het behandeld wordt met behendigheid en talent. Eenvoudig zijn de toestanden, stil zijn de effekten, alledaagsch is de handeling, en nochtans voelt men zich diep getroffen door het ware, flink geboetseerde, goed volgehoudene van de karakters, door de over 't algemeen juiste soberheid van de taal, door de dramatische tegenstelling van personen en toestanden.

Niet dat het werk van gebreken is vrij te spreken : taal en dialoog hellen hier en daar naar het conventioneete over ; het karakter van den lichtzinnigen zoon wordt op enkele plaatsen aanstootelijk kwaadaardig ; de zelfmoord van den vader, hoe aangebracht ook, is een blijft een banaal sloteffekt. Maar die gebreken nemen niet niet weg dat *Eerloos* een alleszins merkwaardig tooneelgewrocht is, dat wij met veel belangstelling hebben zien opvoeren.

De Morgenstar verdient lof voor hare poging, die overigens goed slaagde ; *Eerloos* werd verdienstelijk ten tooneele gebracht ; den heere A. Bataille komt eene bijzondere melding toe ; hij heeft zijne rol goed ingestudeerd en er iets weten uit te halen ; de overige spelers — de HH. L. Peerenboom, natuurlijk en ongedwongen, Vandeweghe, Van Outryve, de dames Wannyn, Van Sandt, deze laatste iet of wat koud, terughoudend — droegen het hunne bij tot het welgelukken van die belangwekkende voorstelling.

* * *

Misdaad en Onschuld, zoo heet het uit het Fransch vertaalde stuk dat voor een paar weken door het Brusselsch gezelschap werd opgevoerd. Het stuk is beneden alle beoordeeling ; met den besten wil en de lofwaardigste pogingen, konden de spelers geene belangstelling wekken.

* * *

Eene Misdadige van Nestor De Tière, kwam nadien aan de beurt Het belang dier opvoering lag voornamelijk in het optreden van Mev. Julia Cuypers. Onze lezers herinneren zich dat de hoofdrol van *Eene Misdadige* verleden jaar door Mev. Smits-Grader werd geschapen. Het ligt in onze gewoonten niet artisten met elkaar te vergelijken, omdat het lastig valt van juist rekenschap te houden met het verschil van temparement. Nochtans, wanneer een karakter van het gehalte van dat van *Bello Catries* in het gewrocht van Nestor De Tière opvolgenlijk door twee kunstenaressen als Mev. Smits en Mev. Cuypers, in dezelfde voorwaarden, met dezelfde omlijsting, met dezelfde medespelers, voor hetzelfde publiek wordt weergegeven, dan dringt eene vergelijking zich onwillekeurig bij elkeen op.

Het valt ons moeilijk te zeggen wie, van Mevr. Smits of Mevr. Cuypers, den grootsten bijval verdiende. Waar is het dat Mevr. Cuypers meer warmte, meer communicatieve aandoening in haar spel, en, vooral, in hare stem wist te leggen; onbetwistbaar is het dat zij in het tweede bedrijf tot een door Mevr. Smits niet bereikten graad van emotie, van vervoering is geklommen ; maar even waar is het ook dat zij den zielestrijd die de kindermoord voorafgaat niet heeft kunnen weergeven met al het ijselijke dat Mevr. Smits in haar spel, in hare gelaatsuitdrukking vooral had gelegd ; even waar is het nog dat Mevr. Julia Cuypers het vierde bedrijf te théatraal uitbundig heeft gespeeld en zelfs van de tooneelschikking des schrijvers is afgeweken.

Desniettemin, liet de vertolking van Mevr. Cuypers, even als, vroeger, die van Mevr. Smits, doch voor andere redens, een diepen indruk op het publiek na.

De overige spelers bleven op de hoogte van hunne vroegere opvatting. De H. A. Sprenger vervulde met veel natuurlijkheid de eertijds aan den H. A. Rans toegedeelde rol van Boer Jans.

* * *

De Borstspeld, blijspel in één bedrijf door Rik en Rie, kwam de vorige week voor de eerste maal voor het voetlicht. Zeggen wij het onmiddelijk : *De Borstspeld* bekwam grooten, welverdienden bijval. Het is een echt humoristisch blijspel, daarenboven lustig en levendig, krielend, het is het woord, van geestige zetten, van lachverwekkende tegenstellingen, met juist afgekeken personen, eigenaardige karaktrekken, gelukkig gevonden toestanden.

Worden de figuren hier en daar iet of wat overdreven, gechargeerd ; vertraagt soms de gang van de actie door letterlijke herhaling van dezelfde effekten ; verraadt de bouw van het stuk eene zekere onbehendigheid in 't ineenzetten, een bepaald gebrek aan technische kennis, toch is *De Borstspeld* een blijspel zooals wij er slechts zelden ten tooneele zien komen.

Het stuk werd overigens goed gespeeld : De HH. A. Rans en A. Hendrikx, de dames Rans en Ph. Cuypers werden naar verdienste toegejuicht,

Van Rik en Rie (is dat niet : H. Jacobs en Th. Coopman, zoon?) zullen wij meer hooren spreken.

* * *

Een Broeder, het tooneelspel van Edm. Roeland, dat den eersten prijs wegdroeg in den tooneelletterkundigen wedstijd uitgeschreven door *De Noordstar*, werd Dinsdag 7en dezer door de leden dier maatschappij opgevoerd.

Een Broeder is een uiterst eenvoudig tooneelspel, waarvan het belang uitsluitend berust op de in botsing komende karakters ; de handeling beslaat weinige ontwikkeling en toch is de kader waarin zij zich beweegt veel te eng voor de karakters, die niet altijd genoegzaam uiteengezet, soms, zelfs, enkel aangeraakt worden. Blijkbaar heeft de schrijver moeten afrekenen met door de uitschrijvende maatschappij gestelde voorwaarden; zooniet hadde hij ongetwijfeid zijne actie gedurende drie in plaats van twee bedrijven laten ontrollen, hetgeen hem in de mogelijkheid hadde gesteld den kant van twee zijner personen meer in het licht te stellen en, aldus, zekere toestanden meer waarschijnlijkheid bij te zetten.

Dat gezegd zijnde, verklaren wij volgaarne dat *Een Broeder* uitmunt door wezenlijke hoedanigheden. Het stuk is flink gebouwd, juist afgemeten ; de taal, al klinkt zij wat Fransch, is natuurlijk, passend, afwissellend; de oude steenenzoeker is een vermakelijk geteekend figuur ; de wantrouwende echtgenoot heeft een juist weergegeven en tot op het einde toe logisch volgehouden karakter ; sommige tooneelen, vooral in het tweede bedrijf, zijn heel goed bewerkt, boeiend. Kortom, *Een Broeder* noemen wij een verdienstelijk werk, volstrekt niet onwaardig van den schrijver van *Het Kersenhof*.

* * *

De vorige week, was het *Genoveva van Braband*.

Uit goede bron vernemen wij, dat, eerstdaags, *Nora* of *De Vyand des Volks* te Brussel opgevoerd wordt.

J. Verbeeck.

Kortrijk.

Van de vele tooneelmaatchappijen, die in onze stad groeien en bloeien, zijn er drie, die op den stadsschouwburg hunne vertooningen geven : *De Vlaamsche Zonen*, *Deugd en Vreugd* en de aloude *Kruisbroeders*. Deze laatste maatschappij had sedert jaren niets meer van zich laten hooren ; 't scheen dat ze voor goed was ingeslapen. Maar plotseling, verleden jaar, ontwaakte zij. Haar ontwaken is vol jeugdige kracht. Zondag laatst nog gaf zij er blijken van. 't Was hare tweede wintervertooning. *Het Kersenhof* van Edm. Roeland en *Jean-Marie* van A. Theuriet, vertaling Wertheim, werden met de meeste aandacht door het publiek aangehoord. — Den beiden stukken viel dat voorrecht te beurt. *Het Kersenhof* is veel beter dan de stukken, die we gewoonlijk te zien krijgen, alhoewel karakterteekening en zielsontleding zwak zijn, maar de stof is aangrijpend en moet bijval verwerven. Het goede wint op het slechte, de deugd zegepraalt.

Uit een letterkundig oogpunt beschouwd staat het tweede stuk veel hooger ; daar wordt de strijd tusschen liefde en plicht meesterlijk teruggegeven ; het slot bevalt ook : Thérèse heeft haren ouden echtgenoot trouw gezworen en legt hare liefde voor den jeugdigen Jean-Marie het stilzwijgen op,

Wat een genot zoo'n stuk te zien en te hooren opvoeren ! Jammer genoeg, dat we meestal niets anders dan draken te zien krijgen.

Ditmaal nochtans hebben *De Kruisbroeders* bewezen dat zij alle pogingen aanwenden om eene goede keus te doen, om stukken te kiezen waarvan het letterkundig gehalte boven het gewone feil verheven is. Mochten zij zoo voortgaan en ons nog menigmaal op zoo'n heerlijken kunstavond vergasten !

Nog iets, dat dient opgemerkt te worden. De

uitspraak is over 't algemeen zeer beschaafd: men houde hierbij in 't oog dat het geene beroepspelers zijn en dat bij liefhebbers doorgaans de uitspraak veel te wenschen overlaat. Stellig mag beweerd worden dat *De Kruisbroeders*, wat uitspraak betreft, de eerste plaats onder de tooneelmaatschappijen onzer stad bekleedt.

Het spel en de taal van Mev. Jeanne Gevaert-Steven, die hare welwillende medewerking verleend had, was uitmuntend en overheerlijk; niets dan lof kan de talentvolle kunstenares toegezwaaid worden; ook was het publiek door die krachtige, heldere, tot in het merg en de ziel doordringende stem medegesleept en diep ontroerd. Eene rilling voert door de ledematen als die trillende stem al hare liefde, haar medelijden, haar lang verkropte smart in eene dier uitroepingen legt: *Joël! Jean-Marie!*

* * *

Wij wenschen vurig nog dikwijls het talent van Mev. Jeanne Gevaert-Steven te mogen toejuichen en bewonderen.

Ook de twee andere tooneelspeelsters hebben hunne rol zeer goed vervuld: Mej. Coppitters als Elsje en Mej. C. Roman als Betje in *Het Kersenhof*.

Eene goede noot voor den heer Debackere als Dokter Baumer, voor den heer Byltiauw als Leo Verhalen, den Deus ex-machina van 't stuk en voor den heer Billioen, als knecht van Leo Verhalen.

De rol van den eigenaar van *'t Kersenhof* werd vertolkt door den heer O. Provost. Men mag van hem verwachten dat hij met zijne hoedanigheden het ver zal weten te brengen.

In het stuk *Jean-Marie* onderscheidden zich de heeren De Vreese als Joël en Byltiauw als Jean-Marie.

Zeer bevredigend mogen de verworvene uitslagen van de werkende leden der maatschappij heeten en het is te voorzien, dat zij, willen zij blijven voortwerken, eene eervolle plaats onder de Vlaamsche tooneelmaatschappijen zullen bekleeden. Hier mag ook de verkleefde medewerking van den wakkeren onder-voorzitter, den heer Goorieckx, niet onvermeld blijven. Vooruit dus, ijverige *Kruisbroeders*, altijd hooger! Excelsior!

Verschoven, uit plaatsgebrek, een paar artikels, waaronder een van den heer *Pävidus*, uit de Maasstad, en een naschrift op het overzicht van den heer F. L.

De Beuckelaer's CACAO is de beste.

PLAKBORD.

BOOM. — « De Vriendekring » Zondag, 9 Januari, om 6 1/2 uur. **Cilia**, tooneelspel in 4 bedr. door C. De Visschere en **Een Onweer**, blijspel in één bedr. door H. Melis.

BORGERHOUT. — Lokaal Kattenhof. — Op Zondag 19 December, om 6 1/2 ure, door den Kring **Euterpa**, opvoering van **De Scheiding**, drama in 4 bedrijven, en **Een Onweer**, blijspel in één bedr. door H. Melis.

BRUSSEL. — Koninklijke Vlaamsche Schouwburg. — Tooneelmaatschappij **De Kunstvrienden**. Op Dijnsdag 21 December 1897 om 7 1/2 ure opvoering van **Kaporaal Simons**, drama in 5 bedrijven door de HH. Dumanoir en d'Ennery.

WETTEREN. — Zaal der « Vereenigde Kunstmaatschappijen, » — Op Zaterdag 25 December 1897, om 5 1/2 ure, door den Kring **Met Tijd en Vlijt**, opvoering van **De gevolgen van een opgedrongen Huwelijk**, drama in 3 bedrijven door Alf. Cortvrient, en **Anne-Mie, of de gevolgen eener goede opvoeding**, blijspel met zang in één bedrijf door Nap. Destanberg.

EYKEVLIET. — Schouwburg « De Balans. » — Op Zaterdag 25, Zondag 26, December, 1897, Zondag 2, en Donderdag 6 Januari 1898, om 4 1/4 stipt, tooneelfeest door de Tooneelkundige Afdeeling des Genootschap **Taal en Kunst**. Opvoering van **De Pleiterszieckte**, gepr. drama in 5 bedrijven door Jef Haugen, en **Artisten in huis**, blijspel in één bedrijf door K. H. de Quéker.

Antwerpen.

ELDORADO VAN ANTWERPEN. — Alle avonden Spectakel-Concert.

Nederlandsch tooneel van Antwerpen

BEN-LEIL,

De zoon van den Nacht.

Drama in 6 tafereelen en een voorspel.

De hertog van Scylia	de hr	Dilis
De graaf d'Orbani		Bertrijn
Bravadura		P. Janssens
Guisca		Devos
Montefiore		Van Cauter
Tomasso		Antoons
1e zeeschuimer		Leurs
2e »		V. d. Broeck
3e »		Delahaye
1 soldaat		Babusiau
2 »		Leurs
1 vluchteling		Devos, z.
2 »		Clauwaerts
Julia Favelli	Mev.	M. Verstraete
Chebel		Verstraete-L.
Ben-Leil	de hr	Dilis
Donato		Bertrijn
De onderkoning		W. Janssens
Een bedelaar		Hoggeur
Een Lazarone		Degroodt
Een burger		Babusiau
Beppo, page	Mej	Meeuwissen
Myrtha		Jonkers
Phingar	Mev.	Gorlé
Fiametta		Dilis
Eene waarzegster		Brabants

ZIJNE EER

Tooneelspel in 3 bedrijven, G. Delattin

Aalbrecht Van Gelder,	de hr	Laroche
Marie, zijn vrouw	mev.	Verstraete-L.
Lucie zijn dochter	mej.	Jonkers
Filip, zijn zoon	de hr	Bertrijn
Jan Van Gelder, zijn broer		Van Keer
Frans Van Welle		Lemmens
Een dienstmeid	mev.	Gorlé

MIJNHEER DE VERTEGENWOORDIGER

Blijspel in 3 bedrijven, door E. Roeland.

De Kramer, Burgemeester	de hr	P. Janssens
Victorine, zijn vrouw	mev.	Lemmens
Anna, hun dochter		Bertrijn
Dolf Wouters	de hr.	Bertrijn
Minnekens, Notaris		Van Keer
Emiel, zijn zoon		W. Janssens
De Jager, onderwijzer		Van Cauter
Van Rydonck		Van Rijn
Baas Peeters		Devos, vader
Sus, knecht		Van d. Bosch

Nederlandsch Lyrisch Tooneel

HERBERGPRINSES

Zangspel in 3 bedrijven (4 tafereelen) van Nestor De Tière
Muziek van Jan Blockx.
Tooneelschikking van F. Derickx.

Bluts	hr.	B. Tokkie
Rita, zijne dochter	Mej.	Kernitz
Katelijn	Mev.	B. Pédé-Baets
Merlijn, haar zoon, toondichter	hr	L. Leysen
Reinilde, hare pleegdochter	Mej.	Van Elsacker
Marcus, Merlyn's vriend, toondichter	hr	Piens
Jan Rabo		H. Fontaine
3 zusters van Rita	Mej.	Van Eggelpoel
	»	J. Velders
	»	A. Kennes
Een heer	hr	Brouwers
Een zanger		Van Eeckhoven
Een oude boer		Van Elsacker
Een jonge boer		Van Eeckhoven

FIDELIO

Zangspel in twee bedrijven 3 tafereelen, gedicht van J. Sonnleitner en G. Treitschke, muziek van Lod. VAN BEETHOVEN. Vertaling van E. Duward. Tooneelschikking van F. Derickx hoofdregisseur.

Don Fernando, minister,	de hr	G. Van Elsacker
Don Pizzaro, gouverneur der staatsgevangenis	»	C. Piens
Florestan, gevangene,	»	L. Leysen
Leonore, zijne gemalin, onder de naam van Fidelio	mej.	C. Duyse
Rocco, gevangbewaker,	de hr	H. Fontaine
Marzelline, zijne dochter,	mej.	Kamphuyzen
Jacquino, portier,	de hr	Van der Slappen

Staatsgevangenen, een hoofdman, officieren, wachten, volk

W. Koopal & Co
Agentschap voor aankondigingen
64, Provinciestraat (noord), Antwerpen
AANPLAKKING EN UITDEELING VAN DRUKWERKEN IN BELGIË, HOLLAND EN DUITSCHLAND
— IN 24 UREN. —
HONDERD VOORBEHOUDEN PLAATSEN TE ANTWERPEN VOOR HET AANPLAKKEN
SCHRIJVEN VAN ADRESSEN
op banden en briefomslagen voor alle beroepen.
— Onder band doen. —
Aankondigingen op muren. | Verhuring van draagborden en wagens

Het Oud SCHOENTJE
Gemeentestraat, 27
aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.
Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

Op aanvraag worden de goederen afgehaald en te huis besteld.
Men gelast zich met het Verwen, Degraisseeren Droogen, op ijn nieuws wasschen van [illegible] oorten van stoffen.
STOOMVERWERIJ
Gustave VAN TIGGELEN-GEERTS
REYNDERSTRAAT, 41. (tegen de Groenplaats) ANTWERPEN.
Bijhuizen: Gemeenteplaats, 12 & Diepestraat, 79.
Inrichting van wasschen en Cremeeren van Storen en Gordijnen
Dekens en gewatteerde Spreijen, Handschoenen, Pluimen, enz.
Gematigde prijzen en Onmogelijke Concurrentie.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN
Huwelijkstuilen, Bloemkorven in allen aard, enz. enz.
Mlle L. LAMBOTTE
Kronen voor Concerten en Begrafenissen
ARTIEKELS VAN PARIJS
Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.
Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

ELIXIR D'ANVERS
FIJNE LIKEUR

TENTOONSTELLING
AMSTERDAM 1895
EEREKRUIS
hoogste belooning
Medalje H.M. de Koningin
BORDEAUX 1895
GOUDEN MEDALJE
Eerediploma
door de hooge jury toegekend.

Handschoenen fabriek.
Handschoenen op maat op 3 uren — Kostelooze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve-zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.

VAN STEENKISTE
oud huis Berbigette.
33, GROENPLAATS, 33
ANTWERPEN.

CAFÉ TIPO-TIP
Carnotstraat, 11, Antwerpen.
Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

VERHUISWAGENS van af fr. 1.50, 2, 2.50, 3 3.50 per uur. — Grootte naar believen tot 8 meters toe. — CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk. Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS. Kunstlei, 74, Hoek van Hopland. Grooten keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675. enz onversl jtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

Gustave FAES
25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.
* MUZIEK *
Snaarinstrumenten in allen aard
Métronomes, Diapasons, enz.
Echte Napelsche en Fransche
SNAREN
MUZIEKPAPIER
Abonnementen tot het lezen van partitiën.
Uitsluitelijke Verkoop van
Snareninstrumenten
eigenhandig vervaardigd van
RICHELME van MARSEILLE
Collin Mézin van Parijs
Mangenot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25
A LA BONNE SOURCE
VERKOOP PER
Abonnement
Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.
Te koopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.
Meubelen in allen aard, enz., enz.

IN DEN GOUDEN SLEUTEL
Guillme OOMS
KLAPDORP, 39. ANTWERPEN.
HORLOGIEMAKER & GOUDSMID.
MAGAZIJN VAN
Schouwgarnituren in alle soorten en aan alle prijzen.
Gouden en zilveren Horlogiën, Juweelen, Goud en Zilverwerk.

MUSIKAAL GESTICHT
LEYTENS-VAN DEN BERGH
KUNSTLEI, 10
Pianolessen, Solfège, Théorie en Harmonie
BIJZONDERE LESSEN
Heropening der cursussen van af 15 September.

Geen kale hoofden meer.
Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Jonkley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.
Te verkrijgen: De Beul, Antwerpen. Puls, Kolander plaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Noif, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands
Fleschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.
Eenigdepot: VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen
Gebreveteerd.
Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

Brood- & Banketbakkerij
GUSTAAF KURTEN
GEMEENTESTRAAT, 51
Schuins over de Zoologie.
Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz.
Worstenbrood.
Bekroond met de gouden medalie in de Wereldtentoonstelling van 1894.

CRIÉE CENTRALE
Huis gebroeders DE WYNGAERT
VAN ERTBORNSTRAAT,
Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades
Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds
Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs- Schapen- en Verkenvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Antw. Drukk. CL. THIBAUT Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag, 25 December 1897. Eerste Jaargang (Nieuwe reeks). Nr 13.

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers: voor Noord-Nederland: F. Lapidoth; voor Zuid-Nederland: A. Cornette.— Secretaris: H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Borneostraat, 49 te 's Gravenhage,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

INHOUD: Staat van het Nederlandsch Tooneelverbond op 20 December 1897 (H Smissaert); Uit de Maasstad (Pavidus); Feestavond van E. Jonkers (G.); Het Tooneel in Spanje F.L.) Nascheift uit de Maasstad (Pavidus); Laroche te s' Gravenhage (F. Lapidoth); Overzicht Noord-Nederland (F. L.); Antwerpen (Interim en G. Dielemans); Tooneelnieuws.

Officieel gedeelte.

Staat van het Nederlandsch Tooneelverbond op 20 December 1897.

EERELEDEN VAN HET VERBOND.

Mr N. J. van Hall, Mevr. M. E A. Waller-Schill, Prof. A. G. van Hamel en Prof. B. J. Stokvis.

HOOFDBESTUUR.

	Jaar van afreding
Marcellus Emants, ('s Gravenhage,) *Voorzitter*	1898
Jhr. Mr H. Smissaert, (Amsterdam,) *Secretaris*	1900
Dr C. J. Vinkesteyn, (Schiedam) *Penningmeester*	1898
M. B. Mendes da Costa, (Amsterdam)	1898
Mr L. J. Plemp van Duiveland, (Rotterdam)	1899
Mr J. Kalff Jr, (Amsterdam)	1899
Mr A. Fenteres van Vlissingen, (Amsterdam)	1899
J. Post van der Burg, (Delft)	1900
Mr W. G. F. A. van Sorgen, (Utrecht)	1900

AFDEELING ROTTERDAM.
491 leden.

F. Ebeling, *Voorzitter*,
J. Milders, *Secretaris*,
J. J. Havelaar, J. Ezn., *Penningmeester*,
L. J. Jacobson,
Mr L. J. Plemp van Duiveland,
C. van Rossem Czn,

AFDEELING AMSTERDAM.
432 leden.

A. N. J. Fabius, *Voorzitter*,
Jules L. N. de Gijselaar, *Vice-Voorzitter*,
Paul Scholten, *Secretaris*,
W. A. van der Mandere, *Penningmeester*,
Mr P. W. de Koning,
W. G. Nieuwenkamp,
M. Merens.

AFDEELING 'S GRAVENHAGE.
237 leden.

Mr J. E. Banck, *Voorzitter*,
Joh. M. J. Gram, *Vice-Voorzitter*,
Mr G. W. M. Jellinghaus, *Secretaris*,
Mr H. W. F. Struben, *Penningmeester*,
Mr H. Viotta.

AFDEELING DORDRECHT
61 leden.

D. Crena de Jongh, *Voorzitter*,
A. J. de Koning, *Secretaris*,
Jhr Mr T. J. de Marees van Swinderen, *Penningmeester*,
Dr H. J. Kiewiet de Jonge,
C. J. J. Verbroek van Nieuw Beierland.

AFDELING UTRECHT.
± 78 leden.

Prof. Dr J. H. Gallée, *Voorzitter*,
J. H Mignon, *Secretaris*,
Mr J. G. Brouwer Nijhoff, *Penningmeester*,
G. R. Dulman,
P. C. Bloys v. Treslong Prins.

AFDEELING MIDDELBURG.
40 leden.

Jhr Mr W. H. Snouck Hurgronge, *Voorzitter*,
Joh. L. van de Pauwert, *Secretaris*,
J. A. Altorffer, *Penningmeester*.

AFDEELING GRONINGEN
36 leden.

Honorair Bestuurlid: Jhr. Mr W. C. A. Alberda van Ekenstein,
Prof. Dr A G. Van Hamel, *Voorzitter*,
Mr B. ten Bruggen Cate, *Vice-Voorzitter*,
Prof. Dr K. D. Bülbring, *Secretaris*,
Mr A. W. F. H Sänger, *Penningmeester*,
J. Pik,
Jhr Mr D. R de Marees van Swinderen,
Jhr G. W. van Vierssen Trip.

AFDEELING DELFT.
21 leden.

J. Post van der Burg, *Voorzitter*,
M. P. Yssel de Schepper, *Secretaris-Penningmeester*.
W. Van der Tak.
E. Van Eibergen-Santhagens.

AFDEELING TIEL
20 leden.

J. A. Heuff, *voorzitter*,
J. L. Van Lidth de Jeude, *Secretaris-Penningmeester*.

AFDEELING HAARLEM
13 leden.

E. F. G. H. Smit Kleine, *Voorzitter*,
Mr. Th. de Haan Hugenholtz, *Secretaris*,
M. N. Beets, *Penningmeester*,
P. J. L. Huot,
H. G. Waller.

AFDEELING HARLINGEN
4 leden.

. . . . . *Voorzitter*,
Mr. A. H. Van Kleffens, *waarn. secretaris-penningmeester*.

AFDEELING GENT
6 leden.

Baron de Maere, *Voorzitter*,
B. Block, *secretaris-schatbewaarder*,
Aantal algemeene leden: 10

Gedelegeerden der Afdeelingen bij de Vergaderingen der Commissie van Beheer en Toezicht over de Tooneelschool:

Rotterdam, Mr. L. J. Plemp v. Duiveland.
Amsterdam, L. H. Chrispijn.
's Gravenhage, Mr. J. E. Banck.
Dordrecht, D. Crema de Jongh.
Utrecht, Mr. W. G. F. A, Van Sorgen.
Groningen, J. Pik.
Delft, Mr. P. Yssel de Schepper.
Tiel, J. A. Heuff.
Haarlem, E. F. G H. Smit Kleine.

Vergelijkend overzicht van den Staat van het Nederlandsch Tooneelverbond gedurende de jaren:

	1894	1895	1896	1897
Rotterdam,	501	485	480	491
Amsterdam,	574	492	453	432
's Gravenhage,	260	±235	251	237
Dordrecht,	64	60	59	61
Utrecht,	52	36	43	±78
Middelburg,	33	41	40	40
Groningen,	49	40	36	36
Delft,	40	33	±25	21
Tiel,	20	20	22	20
Haarlem,	15	14	13	13
Harlingen,	16	10	7	4
Gent,	7	7	6	6
Algem. leden,	22	18	17	10
	1656	±1491	±1452	±1449

De Secretaris,
H. Smissaert.

Uit de Maasstad.

La vie de Bohème - niet het tooneelspel van Th. Barrière en Henry Murger, maar de werkelijke *vie de Bohème*, de lustige armoede waarin het laatste stuk brood en de laatste flesch wijn gedeeld worden met den vriend van het uur, en het bed op drie pooten met de vriendin van het oogenblik; waarin de fatsoenlijke bourgeois het verachtelijkste schepsel is en de schuldeischer de natuurlijke vijand, tegenover wien alles geoorloofd is; waarin 's morgens honger geleden en 's avonds gedanst wordt ten paleize van mad. de Rouvres; waarin de poëzie niet bevriest bij een uitgedoofden haard en de liefde voor Musette niet verdwijnt, al werpt zij zich uit de arm n van den een in die van den ander — *la vie de Bohème* is alleen maar mooi op een afstand. Een afstand van tijd en plaats: dat leven gezien van hier uit, te Parijs en vóór 1850.

Er is nog meer noodig om dat mooi te maken voor ons gezicht. De bohémiens moeten niet maar alleen burgerjongens zijn met een beetje talent en een natuurlijke minachting voor het mijn en dijn; och, dan wordt het zoo gauw een jammerlijk ploertentroepje. Zij mooten heeten Hugo en de Vigny, Théophile Gautier en Sainte Beuve en de Musset; of althans den ondoofbaren geest bezitten van Anatole of het genie van Coriolis uit Goncourt's Manette Salomon. Zij moeten zijn:

Chacun de nous, futur grand homme,
Ou tout comme....

Als *die* allen bij elkaar zijn in de « grande boutique romantique » — nu, dan komt het er niet op aan of een berenleider wordt opgelicht en of Musette zich van tijd tot tijd door een lord in de meubels laat zetten.

Een Hollandsch schouwburgpubliek voelt zelfs voor zulk een bohème niet veel. Wat zal het dan ondervinden bij het zien van een hoopje sentimenteele nietsdoeners, die tot eenig excuus nu en dan een niet onverdienstelijken kwinkslag tappen? Hun verdiende loon hebben ze, — men *ziet* het de menschen denken, wanneer de bohémiens in het vijfde bedrijf zoo miserabel bijeen zitten om de houten tafel, waar niets op staat. En voor meisjes als Mimi, laat staan als Musette, bestaat hier in Nederland ook al niet veel sympathie.

Bezwaren genoeg tegen de opvoering van dit oude stuk, voor het eerst te Parijs vertoond in 1819, bijna een halve eeuw geleden. Voeg daarbij dat de critiek de wederopvoering in het *Théâtre français* nu onlangs niet zeer gunstig heeft ontvangen. En geef ten slotte dit echt-Fransche Zigeuner-leven in handen van Hollandsche tooneelspelers....

Toch heeft het gepakt. Als er hier te lande zoo iets als een vie de Bohème bestaat, dan nemen tooneelspelers er het voornaamst en het origineelst deel aan. Zij begrijpen dus wèl wat zij te zien moeten geven. Vooral mevrouw Kerkhoven-Jonkers, wie haar zuidelijke afkomst hier zeer te stade kwam, was de ware persoon om het publiek met Musette te verzoenen. In haar spel was de echte, lichtzinnige vroolijkheid, met de vlagen van medelijdende goedhartigheid die het leven van pleizier even stilhouden. Vooral in het vijfde bedrijf was dat heerlijk om te zien; toen toonde mevrouw Kerkhoven weer ten volle hoeveel zij voor ons waard is.

Maar ook mejuffrouw Klein mag niet vergeten worden. Zij is een heel andere figuur — in het stuk en als persoon. Zeer naïef en, hoe stil ook, zeer hartstochtelijk. In een der groote bladen is de opmerking gemaakt dat zij niet genoeg liet uitkomen het beslissende van het moment, waarop zij 's avonds voor het eerst de deur van haar kamertje opent voor Rodolphe. Dat was geschreven na de eerste opvoering en het kwam mij voor, dat mej. Klein reeds bij de tweede haar voordeel met die critiek had gedaan. Het moment had toen, midden in de vroolijkheid, iets heel plechtigs. Ook het tooneel bij mevrouw de Rouvres, de melodramatische verschijning van het arme meisje in de balzaal, miste het effect toen niet. Mej. Klein wierp zich met groote heftigheid naar de deur — om daarbuiten de Seine te zoeken. En hoe prachtig had zij eerst gestaan tegenover de schitterende figuur van mevrouw van Eysden-Vink als mad. de Rouvres.

Men had, al was het ook niet volkomen getrouw, de costumes van den tijd gekozen. Naar mij voorkwam terecht en geheel in overeenstemming met de eischen, door den heer Marcellus Emants veertien dagen geleden in dit blad aangegeven. Hoeveel dit stuk ook lijkt op de *Dame aux Camélias* — Dumas heeft sommige scènes eenvoudig overgenomen (om geen ander woord te gebruiken.) zoo bv. het onderhoud tusschen Mimi (Marguérite) en den oom Durandin (de oude Duval) en ook de tooneelen in de balzaal, en het einde — hoeveel het er ook op lijkt, het stuk van Murger zit veel meer aan het tijdperk der romantiek vast dan het stuk van Dumas. En er waren enkele zeer geslaagde typen in uit den tijd van den Burgerkoning. Rooyaards leek op een portret van de Musset; Brondgeest had zich een prachtigen kop gemaakt en de coiffure van mejuffrouw Klein was uitmuntend.

Het spel van Rooyaards, altijd belangwekkend, kwam mij te bestudeerd voor. Tartaud heb ik nooit zoo goed gezien als in de rol van Marcel, vlug, lustig, gemakkelijk gespeeld. Van Rosier Faassen behoef ik niets te zeggen dan dat hij onbetaalbaar was als de bohème-bediende, doorkneed in Voltaire, het huishouden van zijn loszinnig clubje zoo goed en zoo kwaad het gaat bij elkaar houdend.

Ik moet mij tot deze vluchtige indrukken bepalen, want ik mag niet zulke lange brieven schrijven als mijn laatste was. Dan zou men te hooge eischen gaan stellen aan mijn causerie; en een criticus ben ik niet.

Over het geheel dus een avond die den gang naar den schouwburg waard was. Een te langgerekt laatste bedrijf, ietwat vervelend. Maar veel spel en veel stof tot na-mijmeren en een aanleiding om thuis Musset nog eens na te slaan en er een paar uur in te blijven lezen. Hetgeen ook al niet dagelijks voorkomt.

En een week later zijn we gaan van-Maurikken in Tivoli. Ik kan me haast niet begrijpen dat anarchisten indertijd bij de opvoering in de Koninklijke Vereeniging te Amsterdam boos zijn geworden en leven hebben gemaakt om deze *Anarchisten*. Dit is nu toch wel zoo'n goedig-lollig kluchtspel, dat het bijna niet eens als voorwendsel kan dienen voor een relletje. In Tivoli, waar het zeer leeg was, scheen geen enkele anarchist onder het publiek te zijn, maar is hij er

geweest, dan moet hij, dunkt me, gelachen hebben en evenmin « wilde woede in zijn arm gloeihoofd hebben voelen opbonken » als Gorter, Kloos, Verwey in het hunne bij de verzen en de taal van den poëet Theo Garsthof of Toorop en Dijsselhof bij het onderste boven staande schilderij, product van Groeneberg's « serene kunst. » Hoewel er natuurlijk wel wat meer achter zit, is Justus van Maurik zoo verstandig geweest zijn stuk als *kluchtspel* te betitelen en ook dit neemt het laatste zweempje ergernis weg, dat men nog zou kunnen ondervinden van het parodieeren van de taal, waarin dan toch maar hooge kunstwerken gedicht zijn.

Er zijn onbetaalbare moppen in. Als de dichter Theo juffrouw Annette wil leeren zien « met kunstoogen », valt het den toeschouwer inderdaad moeilijk recht op zijn stoel te blijven zitten. De heer van der Does deed zijn rol heel vermakelijk; hij staat dikwijls nog erg onhandig, maar soms, bv. toen hij zich tegen zijn moeder aanvlijde en de oogen sloot om te laten zien, hoe hij « mooooi zou willen sterven », was hij innig vermakelijk. Ook was er weer goede grime: Morriën, als schilder met zijn visschekop, dien hij in wederkeerige adoratie telkens aan Theo toesteekt; Warmelo met zijn insekten-poeder-uitvinders-gezicht, waar toch een zweem van Poolsch-anarchisme in zat (dat tusschen twee haakjes, mevrouw Mulder, toen zij hem voor het eerst op het tooneel zag, onbedaarlijk aan het lachen bracht); Bouwmeester, de zeekapitein, de raisonneur van het stuk, verkondiger van van Maurik's wereldbeschouwing; mej. Snijders ook, als schilderes, heelemaal niet de weelderige schoonheid van anders. Een uitzondering maakte de heer Mulder, die allerakeligst gegrimeerd was, met een gezicht om van te droomen; volstrekt geen figuur voor in een kluchtspel en stijf als een stokvisch die voor forel moet spelen.

In het derde bedrijf is Justus op zijn smalst. Dan wordt het een ware janboel op het tooneel en de ontknooping is verre van geestig. Die ontmaskering van de redactrice juffrouw Bertin, doet al te veel denken aan de verhaaltjes uit *Met z'n achten* en andere bundels; en daar zit iets moraliseerends in dat we in deze klucht volstrekt niet begeeren. Alsof het iemand kan schelen, dat die redactrice eigenlijk maar uit een minne bierkneip afkomstig is. Maar het eerste bedrijf is vermakelijk en in het tweede zijn kostelijke tooneeltjes.

Ik lees daar in het laatste nummer dat het Nederlandsch Tooneel *Jaloersch* van Bisson opvoert en « het handschrift en het recht van opvoering » daarvan heeft gekocht. «We zijn hier dus niet allemaal op roof uit», schrijft onze redacteur erbij.

Dinsdag spelen onze Tooneelisten van de Aert-van-Nestraat, niet jaloersch op het uitsluitend opvoeringsrecht van de Amsterdammers, hier *Jaloersch*. Zoo zijn onze manieren.

13 December. PAVIDUS.

Mej. Elisa JONKERS.

Feestavond E. JONKERS

ONDERDAG a. s. zal hij plaats hebben en voor diegenen die nog nooit een feest-voorstelling van deze gevierde artieste bijwoonden moeten wij zeggen: komt dat eens zien; en dan zult g'u eens een gedacht kunnen vormen hoe men in Antwerpen zijn artisten liefheeft en vereert.

Elisa Jonkers heeft een aantrekkingskracht als de zeilsteen, en met haar feestavond wil elkeen er bij zijn om haar toe te roepen: bravo! bravo! bravo!... En daarmêe willen zij dan zeggen: Blijf nog lang in ons midden, laat ons nog lang genieten van uw groot talent, leef nog lang voor uw kunst, uw kunst die gij zoo liefhebt, zoo hoog vereert. En bij dien welgemeenden wensch van de bijna heele Vlaamsche bevolking van Antwerpen voegen wij ook de onze even welgemeend, want wij beter dan wie ook, weten wat E. Jonkers vermag, wat ze reeds gedaan heeft, en nog doen kan voor ons Vaderlandsch Tooneel. Wij allen die voor het tooneel schrijven zijn haar dankbaarheid verschuldigd, wij hebben plichten tegenover haar te vervullen, en wanneer kunnen wij ons daarvan kwijten dan Donderdag a.s. met eerbiedig een kransje te voegen, bij de massa bloemen en kransen, en haar mêe luidruchtig toe te roepen: Bravo! de groote kunstenares, bravo, E. Jonkers! G.

Antwerpen.

Het Tooneel in Spanje.

De heer Henry Lyonnet heeft veel gereisd en dat wel speciaal om in vreemde landen de schouwburgen te bezoeken en er een onderzoek in te stellen naar den toestand van het Tooneel. We ontvingen van hem al vast één deel, waarin hij zijn ervaringen heeft opgeteekend. Het zal weldra door een tweede worden gevolgd. Het eerste draagt tot titel « *Le Théâtre en Espagne* », bevat aardige prentjes en portretten en werd uitgegeven te Parijs bij Paul Ollendorff. Dat boekje is zoo belangrijk, dat ik U allen wel durf aanraden het te koopen. Maar, we weten wel hoe 't gaat. De lezer van een aanprijzend artikel neemt zich voor het besproken boek te bestellen. 't Gaat hem door het hoofd en hij vindt dat de beoordeelaar beter had gedaan met zijn exemplaar een beetje voor hem te plunderen. Ik zal dit dan ook maar doen, in de hoop dat een dor résumé den waren liefhebber onbevredigd zal laten.

Dramatische Kunst en Digestie.

Een platheid? Met uw verlof — 't is een waarheid. Alle tooneeldirecteuren kunnen U verzekeren dat het succes van een stuk gering kan zijn als de bezoekers van den schouwburg te haastig gegeten hebben, en groot wanneer het op een uur wordt gegeven dat het publiek beter gelegen komt. Nu gaat men, zoowat de heele wereld door, al later eten. In vele landen moet het uur der voorstellingen telkens worden verlaat en als dat gebeurd is, gaan de menschen ook weêr een half uurtje later aan 't middagmaal. Dat moet spaak loopen. 't Is al gebeurd in Spanje

Daar is de dramatische kunst gecentraliseerd in de hoofdstad, evenals in Frankrijk. Bij ons, doet het er niemendal toe of een *première* heeft plaats gehad in Amsterdam, den Haag of Rotterdam. In Italië maakt het niet uit of een stuk voor het eerst is gegaan in Milaan, Florence, Turijn of wel in Rome. Maar in Spanje moet Madrid den toon aangeven. Daar worden de *Compañias* gevormd en wordt beslist omtrent het succes. En nu eet men laat in Spanje's hoofdstad. Dat wil zeggen: men gebruikt er 't middagmaal om een of twee uur, doch daarna begint men eerst te leven. De grootste drukte heerscht tot acht uur, half negen. Eindelijk gebruikt men het avond-chocolaadje, maar langzaam, rustig, behaaglijk. Er valt niet op te rekenen dat men iemand in den schouwburg ziet vóór half tien of tien uur. Nu houdt de Madrileen veel van het tooneel en hij wil er wel lang van genieten, doch op eene gansch andere wijze dan wij. Met loome schreden gaat hij nu en dan naar den Koninklijken Schouwburg (opera) en den Spaanschen Schouwburg (klassieke stukken) en de Komedie (repertoire van comédies); want daar geeft men stukken in veel bedrijven, die hij moet aanhooren allemaal, op straffe van niets te begrijpen van wat men speelt. Geabonneerden houden die schouwburgen zoo ongeveer in stand. Het groote publiek wil er niets van weten. Dit begunstigt uitsluitend de schouwburgen *Genero Chico* (kleine genre) zooals *Apolo, Zarguela, Esclava, Princesse-theater, Romea, Maravillas* enz. Het theater *Lara*, waar kluchten gegeven worden, volgt ook het stelsel der schouwburgen van 't *Genera Chico*. En dat is

Het Sectiën stelsel

Ja, daar maakt men gebruik van bij secties, juist als van den Haagschen tram. Men kan couponboekjes koopen en losse coupons, die elk recht geven op 't aanhooren van een bedrijf. Natuurlijk, zou dat niet gaan, indien men groote stukken opvoerde. Er is dan ook in Spanje om zoo te zeggen geen enkel successtuk van meer dan twee bedrijven en de heeren auteurs, die het buitenlandsche repertoire plunderen vinden er niets in de stukken van vier of drie bedrijven eenvoudig om te werken tot drama's in één, hoogstens twee bedrijven. 't Moet gezegd worden dat ze — als compensatie — meestal vergeten er bij te vermelden dat hun werk niet oorspronkelijk is. Zij laten zich op het tooneel voeren en nemen, buigend, de donderende bijvalsbetuigingen van 't verrukte publiek in ontvangst. Want het spaansche publiek is dankbaar en de acteurs zijn niet veel bescheidener dan de opper-stieren-dooders.

Maar, we moeten tot onze merinosjes terugkeeren. De speelavond is dan verdeeld in vier secties; (de Hagenaar denkt weêr aan zijn tram, doorgaans ook met vier halten.) Aan den ingang neemt men één, twee of meer kaartjes. Ze geven recht op een zitplaats, die altijd genummerd is. Elk kaartje heeft een verschillende kleur. Een controleur komt nu en dan eens kijken of men van 't goede is voorzien.

De Zaal.

De schouwburgen zijn zeer groot en bevatten 2000 tot 2034 plaatsen. Men rookt overal in de gangen, alleen in de allerdeftigste schouwburgen wordt niet gerookt in de zaal. Elders doet men dit zonder uitzondering. Er hangen wel borden met « Verboden te rooken » er op, doch daaraan stoort niemand zich, de nooit ontbrekende politieagent zoo min als de toeschouwers. Een tooneeldirecteur, die de hand mocht willen houden aan het verbod om te rooken, zou binnen 't seizoen geruïneerd wezen.

Programma's verkoopt men niet. De naam van den tooneelspeler schijnt het publiek minder belang in te boezemen dan bij ons. Geïllustreerde blaadjes, zooals *Blanco y Negro* vermelden 't een en ander van de stukken en de rolbezetting.

Prijzen der plaatsen.

Te Madrid zijn, evenals te Parijs, veel opkoopers (*revende dores*). Dat maakt de plaatsen duurder. Eén sectie voor een fauteuil kost b. v. 75 cent^ms aan het bureau, maar meestal moet men, als er een successtuk gaat, bij den opkooper terecht komen en die neemt u 25 cent^ms meer af. Dat wordt dus vier pesetas inplaats van drie. Voor ons nog goedkoop, is het theater voor den Spanjaard heel duur. Want hij gaat bijna alle avonden naar den schouwburg, nog al eens uit ijdelheid, om er zich te laten zien en ook veel uit gewoonte. Men gaat er heen *en famille* en neemt heel rustig het kleine kind in de luiers meê. Grootere kinderen genieten van de *matinées* op Zondag (van half vijf tot acht uur) en men ziet zo dan bij dichte groepjes over de loge-randen hangen. Dit kan alleen dàarom, omdat het spaansche tooneel « fatsoenlijk is. » Men hoort er geen enkel ergerlijk woord. Mama's en dochters kunnen elk stuk van 't repertoire aanhooren. Een zeer groot voorrecht voor de tooneeldirecties is dat er geen tingeltangels in Madrid zijn. Een paar etablissementen van dien aard worden slechts bezocht door matrozen en dergelijk volkje.

De Spaansche Schouwburg

staat onder directie van Mevrouw Maria Guerrero, die er trouw het klassieke repertoire laat opvoeren en daarin de moeilijkste vrouwenrollen vervult. Zij heeft met de grootste moeilijkheden te kampen, daar de Spanjaarden weinig op hebben met hun groote dramaturgen en het volk niet op de hoogte is van zijn letterkundige geschiedenis. Daarom geeft mevrouw Guerrero ook nieuwe drama's, doch zooveel mogelijk groote kunst. Zij roept tot zich Echegaray, Galdos, Feliny y Codina, Gaspar en anderen. Maar onze auteur kan de meesten hunner niet op hoogen prijs stellen. Ze doen de Franschen na en plegen plagiaat. Bovendien, zijn ze niet van hun tijd en een kwart eeuw achter bij de Duitschers, Engelschen, Noren, enz.

Ook in dien grooten schouwburg begint men om half tien, ofschoon de aanplakbiljetten acht uur aangeven. Wie op tijd komt, vindt de zaal duister en mag zich anderhalf uur vervelen.

La Comedia.

Mevrouw Guerrero is de ziel van den *Spaanschen Schouwburg*, de heer Mario is de ziel der *Comedia*, waarvan hij is directeur, regisseur, administrateur en zich belast met de opleiding der jonge artiesten. Zijn sterren heeten *Carmen Cobéna, Emilio Thuillier* en *Balanguer*.

Hij staat aan het hoofd van dertig tooneelspelers en reist om den broode met zijn geheel gezelschap van Paschen tot eind September. Het repertoire voor uik een reis telt doorgaans een vijf-en-twintigtal stukken in drie of vier bedrijven, plus een onberekenbaar aantal kleine stukjes. Het erge voor de spelers is dat, op zulk een reis, de voorstelling doorgaans eerst om één uur, half twee in den nacht is afgeloopen, soms om drie uur, waarna men den volgenden middag weêr moet optreden *en matinée*. Alle dagen wordt gerepeteerd van elf tot vier uur. Men begrijpt in welken toestand het gezelschap te Madrid terug komt. De heer Lyonnet teekent dan ook zonder al te groote bitterheid aan dat men de fransche stukken van vóór 1888 eenvoudig zoo maar overneemt en die van na het verscherpte verbod maar wat verhaspelt. Telkens herkent de vreemdeling een bekend stuk onder een vreemden titel. Zelden wil de bewerker weten dat hij 't niet gemaakt heeft en, als hij er voor uit moet komen, schrijft hij onder den titel « naar 't gegeven van een fransch drama ».

Welk stuk dan is verspaanscht moet men maar gaan zien. De bewerker laat zich toejuichen en op het tooneel sleuren door zijn dankbaar publiek. Nu en dan, wordt er wel geprotesteerd en komt de zaak voor 't gerecht — maar dat is toch een zeldzaamheid.

Lara.

Hier worden zoo wat vroolijke stukken gegeven. Maar de Spanjaard is niet zeer jolig van aard en het schouwburgpubliek zou b.v. niet dulden dan een acteur een tooneelspeelster op het tooneel omhelsde. Daarentegen maakt men vreeselijk veel kruisen en erg misbruik van 't *Maria Santisima*, wat wij weêr niet dulden zouden.

Lara is slecht gelegen. 't Is een schouwburg uit anno 1830 — aldus kenschetst Lyonnet het theater. Men speelt het genre Labiche en roept altijd de toegevendheid van 't publiek is, vóór het gordijn valt. De artiesten worden door de kritiek erg bedorven. Een dragelijke tooneelspeelster is maar inéêns « geniaal » en elk stuk, ook dat gevallen is, heet « buitengewoon toegejuicht. »

Jacinto Benavente wordt ons genoemd als de schrijver van een aardig blijspel in een bedrijf: *El marido de la Felelz*. 't Is niet veel!!

Genero Chico.

Dat is echt Spaansch! Alles voor de *Zarzuela* en door de *Zarzuela*. De rest telt niet meê. Die *Zarzuela* is zooiets als vaudeville-operette, maar wat anders ook nog, moeilijk te omschrijven, juist omdat het een zoo bij uitstek speciaal genre is.

(*Wordt vervolgd*). F. L.

Naschrift uit de Maasstad.

Jaloersch van Bisson en Leclerq werd hier vlug en vroolijk gespeeld. Mevrouw van Eysden-Vink en de heer Brondgeest fleurden den heelen schouwburg op door hun Fransch-levendig spel. Er zat gang in de vertooning, ten minste als *zij* op het tooneel waren. Mevrouw van Eysden met haar mooie toiletten en Brondgeest met zijn *air de Boulevardier*, beiden volmaakt rolvast, de woorden ratelend van hun lippen, hebben zich in dit weinig-om-'t lijf-hebbende kluchtspel heelemaal weten te ontdoen van de slibberige taaiheid die zooveel Hollandsche vertooningen ondragelijk maakt. Heel goed was ook mevrouw Burlage-Verwoert als de Fransche matrone, die de heftig bewogen echtgenooten zoo graag weer bij elkaar wil brengen.

Een Hollandsche noot, en een heel valsch klinkende, wierp mevrouw Faassen Van Helzen in dit lustige spel. Het is werkelijk onbehoorlijk zich dusdanig toegetakeld in het publiek te vertoonen en de regie moest aan deze eerbiedwaardige echtvriendin van een uitnemend acteur beduiden, dat haar plat-komiek hoofdbewegen en schuddegatten en napruttelen buiten de woorden van de rol, niet geduld kan worden in een omgeving, die toch zekere distinctie vereischt.

De heer Van Kerckhoven typeerde zeer goed den rijken boerezoon, die de aanstaande schoonfamilie juist altijd op de ongelukkigste momenten zijn huisgezin binnenleidt. Van den heer Haspels viel het te betreuren, dat hij zijn rol telkens volmaakt kwijt was; er waren pijnlijke stilten, maar hoe allervermakelijkste oogenblikken gaf overigens ook hij.

Het slot van het stuk is maakwerk; maar er moest een eind komen aan de verwarring. Sarcey heeft zich met het stuk vermaakt; waarom zouden wij hier minder goedlachs zijn dan de *Oncle National*?

Vooraf ging een genoeglijk Italiaansch stukje *Meneer 's verleden*, dat door Mej. Klein allerliefst en door den heer Tartant meer dan voldoende gespeeld werd. Over 't geheel een pleizierige avond.

19 December

Laroche te 's Gravenhage.

Het programma voor den kunstavond, gegeven door de Haagsche afdeeling van *Het Nederlandsch Tooneelverbond* moest, ongelukkig, op het laatste oogenblik eene wijziging ondergaan doordat een der dames, die de dramatische schets van Mej. Caroline Banck zouden spelen, plotseling ongesteld was geworden. De eerste opvoering van *Een gebroken hart* werd ons daardoor onthouden. In plaats daarvan kregen wij voordrachten door Mej. Heyblom, die zeer in den smaak vielen. Maar het groote succes was voor den heer Hubert Laroche, die zich oo: hier deed kennen als een tooneelspeler van groot talent. Na elk nommer van zijn program vol afwisseling werd hij terugge:oepen en men bewonderde zoowel zijn manier van verzen zeggen als zijn voordracht van fragmenten uit tooneelspelen en van monologen. Wij durven hem dan ook gerust een groot succes voorspellen in Utrecht en Delft, waar men het voorrecht zal genieten dezen knappen tooneelspeler te zien optreden.

Een mooie, buigzame stem, een groote vaardigheid in het grimeeren en een zeldzaam gevoel voor taalmuziek stempelen den heer Laroche tot een kunstenaar van niet alledaagsche verdiensten.

F. Lapidoth.

Overzicht
(NOORD-NEDERLAND).

Dinsdag, ging te 's Gravenhage *Demimonde* van Dumas fils. Volgens *Het Vaderland* was 't een triomf voor Mevrouw Brondgeest en Clous had veel goeds

Woensdag, woonde ik zelf de opvoering bij van *Fijne Beschuiten*, het bekende blijspel van Justus van Maurik. 't Werd gegeven in de groote zaal van den Dierentuin, altijd maar half bezet en waar 't wel eens akelig riekt naar calorifères, die niet goed aan zijn. De Tooneelvereeniging Tivoli-schouwburg kweet zich goed van haar taak en het publiek betoonde belangstelling. Wel verdienstelijk waren Erfmann, als jonkheer Montijn, van der Does (als Nicodemus), Holkers (als Klingelman en van Warmelo (als bode) en aan den kant der dames Mevr. Mulder (freule Stéphanie) en Mej. Snijders (Mev. Klingelman). Ook de meisjes-rollen werden goed gespeeld.

Antigone.

De verslaggever van *Het Nieuws* heeft, evenals ik, de tweede voorstelling van *Antigone* bijgewoond, althans gedeeltelijk, en schrijft daarover:

« Een tweede bijwoning der eerste twee bedrijven van *Antigone* was eene groote verrassing.

Van het oogenblik dat de Heer Louis Bouwmeester opkomt tot hij het tooneel verlaat, in al zijne tooneelen, was het een groot, onvermengd genot naar hem te luisteren en zijn zeggingskracht te bewonderen, en vervuld te worden van eerbied voor zijn massief, karaktervol spel.

Bij de eerste vertooning verkende hij terrein en ging gebukt door het proza der woorden.

Thans is hij zeker van zich in het terrein, en staat boven de woorden. Nu heeft hij leven in Antigone gebracht.

Het publiek geraakte geheel onder den indruk van zijn buitengewoon groot en machtig spel. Voor *Antigone* zelve, Mevr. Brondgeest-Bouwmeester, waren de tooneelen met haar broeder het schoonst. »

Uit Haarlem

schrijft een correspondent aan bovengenoemd blad:

» De tooneelgezelschappen, welke van elders des winters hier voorstellingen geven, klagen bijna altijd over de slechte opkomst van het publiek. Ook de Nederlandsche en Fransche Opera vermogen slechts zelden volle zalen te trekken. Voor een deel wordt dit toegeschreven aan de nabijheid van Amsterdam — waardoor verscheidene Haarlemmers liever de voorstelling te Amsterdam bezoeken — en ook aan het tegenwoordig te Haarlem zeer ontwikkelde muzikale leven. De vele zangvereenigingen verkeeren in bloeienden toestand, en alleen eene zeer bijzondere gastvoorstelling, zooals van Sarah Bernhardt, kon zich in een groote belangstelling verheugen.

Bovendien wordt in den laatsten tijd door het wél uitgaand publiek geklaagd over de eigenaardige concurrentie, welke het bestuur der Sociëteit « *Vereeniging* » de schouwburgdirectie aandoet door zelf goede Operaopvoeringen te geven — o. a. van de Italiaansche, — in de groote Concertzaal, voor welke gelegenheden zelfs belangrijke kosten gemaakt moeten worden. Deze concurrentie zou voor het publiek-zelf niet hinderlijk zijn, indien niet herhaaldelijk op één en denzelfden avond zoowel in den schouwburg als in de Vereeniging iets belangrijks op kunstgebied te genieten viel, ofschoon de liefhebbers toch onmogelijk op twee plaatsen tegelijk kunnen zijn. Het gevolg van die door het bestuur der Vereeniging reeds sedert lang in praktijk gebrachte handelwijze is dan ook geweest, dat de schouwburgdirectie — welke voorheen steeds aan de Vereeniging mededeeling deed van de vastgestelde speeldagen — die kennisgeving niet meer doet. Ook het bestuur der Vereeniging heeft nog geen overleg gepleegd met de schouwburgdirectie. Zoowel het publiek als de spelende gezelschappen hopen dat spoedig een einde komt aan dezen eigenaardigen toestand.

Uit Utrecht.

Ontvangt *Het Nieuws*, goede tijding:

« Te Utrecht gaat de afdeeling van het Tooneelverbond steeds vooruit, zoodat het Bestuur dier afdeeling alle voldoening heeft van zijn streven om aan de leden afwisseling en degelijk kunstgenot te bezorgen. Heden avond wordt den leden eene voorstelling aangeboden van *Een vijands des volks*, in het begin van Januari is eene soirée gewaarbord met medewerking van den heer *Hubert Laroche* en Mevr. *Holtrop-Van Gelder*, en in het laatst van Januari wacht den leden de gelegenheid om de *Antigone*-voorstelling bij te wonen. »

De Afdeeling Tiel

van het Tooneelverbond bood haar leden een avond aan met voordrachten van den heer Laroche, die een paar dagen te voren in den Haag voor het zelfde doel opgetreden was en in Januari ook in de Utrechtsche afdeeling verwacht wordt

De Antwerpsche tooneelspeler, die door den heer Hüff van Buren, voorzitter der afdeeling, met een korte inleiding aan het talrijk gehoor voorgesteld werd, had zijn publiek terstond voor zich gewonnen. Taal en uitspraak vonden dadelijk hooge waardeering. En dan de voordracht! Eenieder kreeg de overtuiging dat hij hier een tooneelspeler van groote gaven voor zich had.

Speler was Laroche in het stukje van Seipgens, *Ne waor, Marie*, en voortreffelijk declamator toonde hij zich in Pol de Mont's *Karassiers*, dat met de grootste aandacht gevolgd werd en zeer veel indruk maakt. In Gittens' *Maire van Antwerpen* gaf de spreker een proeve van humoristische voordracht, waardoor dit veelkleurige genrestukje volkomen tot zijn recht kwam. Op den indruk afgaande hier door den heer Laroche gemaakt, voorspellen wij hem dat weldra geheel Nederland hem zal willen hooren; aan den wensch en de politiek van het Tooneelverbond zal voldaan worden indien hij de voorlooper is van geheel Zuid-Nederlandsche tooneelgezelschappen die met onze gezelschappen nu en dan ruilen, opdat de taalgenooten van beide zijden van de grens ten slotte één gemeenschappelijk tooneel krijgen, gelijk zij thans reeds een gemeenschappelijk persorgaan bezitten. Conscience en Van Beers zijn door die van het Noorden eenmaal beschouwd als tot de hunne te behooren: door de voordracht van Laroche zullen ook dichters als Gittens en Pol de Mont meer en meer bij ons inburgeren.

De spreker had het voorrecht dat een tweetal heeren zich bereid verklaard hadden zijn gesproken woord door muzikale uitvoeringen af te wisselen.

Antwerpen.

ZIJN EER,

Drama in 3 bedr. door G. Lelattin.

Geen hoogdravende kunst.

Geen brutaal-schokkende toestanden, noch groote gezochte effekten.

'n Stil, droevig klaaglied, dat roert, meesleept. 'n Eenvoudig, huiselijk, o, zoo huiselijk, familiedrama, treffend door waarheid, diep aangrijpend.

't Is mij alsof ik nog zat te luisteren naar het gemoedelijk gekeuvel van dien door-en doorbraven huisvader; ik deel nog in zijn angst, zijn lijden, zijn foltering. Ik leef mèe in die stille, half donkere huiskamer, waar de schande binnendrong... Ik hoor steeds den spottenden lach der misieide dochter, waarboven de forsch-vermanende woorden van den oom, en hooger nog de flere, krachtige stem van den wrekenden zoon...

Ik luisterde naar de trillende stem van mijn geschokt gemoed, voor een oogenblik de koude redeneering afschuddend en mij overleverend, geheel en gansch, aan 't weinigje gevoelerigheid dat elk mensch toch nog behoudt bij de aanhoudende wrijving der brutale ondervinding, zoo doodend daarop inwerkend.

Want die koude redeneering zou mij gevraagd hebben: waar haalt die vader het recht zijn dochter van *vijf-en-twintig jaar* te verbieden van 't leven te genieten, indien dat genot voor haar het hoogste geluk is en een mindere stand heur leven zou vergallen? Mag hij heur opofferen aan de vermemelde openbare denkwijze, die eerlijk met ongelukkig paart, en elken mensch hetzelfde temperament wil opdringen? Zij zou mij gezegd hebben: Met welk recht maakt die zoon zijn vader verantwoordelijk voor de daad zijner zuster; waarom wil hij hem aanstellen als verdediger van *zijne* eer? Is hij niet mans genoeg om die zelf onbevlekt te houden? Zij zou... nog veel, veel meer gevraagd hebben, maar ik wilde zoo verre niet ontleden, ik wilde den schepper volgen in *zijne* vlucht en aanschouwen het droomgezicht dat zoozeer mijn hart beïndrukte: het samenzijn van menschen, gebukt gaande onder 't blinde juk der conventie, oude menschen daaronder vergroeid, jonge menschen in opstand daartegen. .. En het lijden der eersten trof mij zoo diep als de onverschilligheid der anderen.

* * *

Als technieker staat Delattin zeer hoog. Het stuk is flink gebouwd. Geen spoor van langdradigheid; eene steeds in kracht winnende spanning tot het laatste woord volgehouden.

Dat laatste woord: *Hieruit, gij!*, evenals het tooneel daartoe aanleiding gevende, dwingen hooge bewondering af. En hoe treft die soberheid in het aangeduide spel. Geen gezocht, overtollig heen-en-weer loopen. Hoe eenvoudig, echt-huiselijk, hoe waar en passend bij dat innig familiedrama.

Voorwaar een schoone inlijsting voor zulk prachtig doek.

Geen lof genoeg heb ik over, voor de vertolkers. En typeering, én samenspel, alles was tot in de minste bijzonderheid ingestudeerd.

Welk genot voor den schrijver en voor 't publiek, dat geen handgeklap spaarde en tot twee, driemaal halen deed om ten slotte den schrijver vóór 't voetlicht te roepen.

'n Schoone avond, 'n flink werk, dat zijn weg zal maken.

Den heer Laroche, als hoofdfiguur, wenschte ik 'n kleine opmerking te maken of liever 'n wenk te geven. In het tweede bedrijf had ik hem gaarne een octaaf lager willèn zien aanslaan, t. t z. niet zoo zenuwachtig, zoo opvliegend, maar stiller, eenvoudiger, vermanend eerder dan bestraffend, iets wat beter in den toon zou blijven, die het grenzeloos-zachte, het zwakke van dat karakter kenmerkt. Misschien zou dat tweede bedrijf hetzelfde effekt niet opleveren, doch 't zou der waarheid meer nabij zijn, misschien ook, en daar ben ik bijna zeker van, heeft de heer Laroche zich door zijn spel laten medesleepen en is, eens in vuur geraakt, van den rechten weg afgeweken.

Hoe 't zij, deze opmerking geldt alleen als *opvatting* der rol en geenszins als beknibbeling van spel. Daarover moeten, én schrijver èn vertolker het nu eens worden.

Wat mij tegen de borst stuitte was dat *Papa* en *Mama*. Wat klonk dat belachelijk wanneer Philip zegt: Een soldaat moet zelfs zijn *papa* verloochenen, wanneer die *papa* schande brengt over zijn huis. Ik vreesde waarlijk dat hij.... pa...pa...gnai ging zeggen.

In den gewonen dialoog kan het er door, maar in dergelijke krachtige tooneelen ruil ik voor geen goud ons gevoelvol vader en moeder.

Gust. Dielemans.

De plakkaat kondigde het stuk aan, als hebbende eene *eervolle melding* bekomen in den wedstrijd der stad Antwerpen. Pardon, 't was enkel eene *melding met onderscheiding*, en ik ben zeker dat de schrijver flerder is op deze bewoording dan op hoogergenoemde.

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

We hebben in de afgeloopen week opvoeringen gehad van *Fidelio* en *Herbergprinses* en voor Zaterdag is aangekondigd *Lohengrin*. Gaven de voorgaande vertolkingen reden tot bedillen, bij de twee laatste opvoeringen heeft het lyrisch gezelschap zich op waardige wijze hervat.

De vertooning van *Fidelio* was zeer voldoende. Eene verrassing was voorzeker het lieve duo tusschen Mej. Kamphuizen en M. Van der Stappen, dat we nooit zoo goed hoorden uitkomen.

Het is hier wel de gelegenheid om een

woord te ze;gen over Mej. Kamphuizen, de nieuwe lichte zangeres, die door sommige bladen, om al te in 't oog vallende redenen, niet welwillend, zelfs te kwader trouw wordt behandeld. In al de rollen waarin wij haar tot hiertoe zagen heeft zij blijk gegeven van een gewetensvol kunstbetrachten; dat was het geval met de *Tooverfluit*, met de *Verkochte Bruid* en nu wer meet *Fidelio*.

Mejuffer Duyse was vaster in hare partij en, met de heeren Leysen, Fontaine en Piens, oogstte zij veel bijval.

Herbergprinses lokt weer, als het vorig jaar, veel volk.

* * *

In studie : *Lika* van Van Oost, en *Diana*, van Edward Beyls.

* * *

Prachtige schermen zijn besteld voor *De Koningin van Saba* van Goldmarck, een werk dat eerstdaags met pracht en luister zal opgevoerd worden.

* * *

De Tooneelraad van den Nederlandschen Schouwburg vergadert vandaag om de beste middelen te bespreken om het bestaan van het Lyrisch Tooneel te verzekeren. Naar ons oordeel ligt er maar één middel voor de hand, namenlijk het bouwen van een schouwburg voor ons lyrisch gezelschap. Het heeft bewijs gegeven van leefbaarheid, en het is de plicht van het kunstlievend Antwerpen het bestaan van de jonge onderneming te verzekeren.

INTERIM.

Tooneelnieuws.

Den 17en Januari 1898 hoopt Mevrouw Albregt-Engelman haar 50jarige tooneelloopbaan te vieren en bij die gelegenheid op te treden in *Talent en Geboorte* en in *Sientje* nieuwe dramatische schets uit het leven van Amsterdam door Justus van Maurik aan de begaafde tooneelspeler opgedragen.

Het Nederlandsch Tooneel krijgt zijn Nieuwjaarswensch voor Amsterdam, uit te spreken in den Stadsschouwburg op 1 Januari 1898 door Mevrouw Chr. Poolman als Pieternel en den heer Schultze als *Thomasvaer*, ditmaal van A. Reijding, auteur van *Luilekkerland*. Het zal een klassiek-komische wensch zijn.

De Nieuwjaarswensch van 's Gravenhage wordt vervaardigd door een Haagsch dichter en uitgesproken door den heer Bart Kreeft en Mevr. Pauwels-v. Biene.

De Beuckelaer's CACAO is de beste.

PLAKBORD.

BOOM. — « De Vriendekring » Zondag, 9 Januari, om 6 1/2 uur. **Cilia**, tooneelspel in 4 bedr. door C. De Visschere en **Een Onweer**, blijspel in één bedr. door H. Melis.

ANTWERPEN. — Toon- Tooneelmaatschappij « De Morgendstar » Kerstfeest. Op Zaturdag 25 December, ten 5 ure namiddag in het lokaal Antwerpsch Koffiehuis. Twee kerstboomen zullen verlot worden.

LONDERZEEL. — Tooneelkring « Voor Taal en Kunst », op Donderdag 30 December en Zondag, 2 en 9 Januari 1898. **Schuldeloos**, gepr. drama in 3 bedrijven door H. Melis, **Eene Rat in de Val**, Zangspel in één bedrijf, Muziek van O. Broeckmeyer.

WETTEREN, — Zaal der « Vereenigde Kunstmaatschappijen, » — Op Zaterdag 25 December 1897, om 5 1/2 ure, door den Kring **Met Tijd en Vlijt**, opvoering van **De gevolgen van een opgedrongen Huwelijk**, drama in 3 bedrijven door Alf. Cortvrient, en **Anne-Mie, of de gevolgen eener goede opvoeding**, blijspel met zang in één bedrijf door Nap. Destanberg.

EYKEVLIET. — Schouwburg « De Balans. » — Op Zaterdag 25, Zondag 26. December, 1897, Zondag 2, en Donderdag 6 Januari 1898, om 4 1/4 stipt, tooneelfeest door de Tooneelkundige Afdeeling des Genootschap **Taal en Kunst**. Opvoering van **De Pleiterszickte**, gepr. drama in 5 bedrijven door Jef Haugen, en **Artisten in huis**, blijspel in één bedrijf door K. H. de Quéker.

ELDORADO VAN ANTWERPEN.
— Alle avonden Spectakel-Concert.

Antwerpen.

Nederlandsch tooneel van Antwerpen

HET GEBED DER SCHIPBREUKELINGEN

Drama in 5 bedrijven A. D'Ennery en P. Duggé.

Raoul de Lascours	de hr Devos
Louise de Lascours / Orgarita	mej Jonkers
Martha, een kind	jte juff. Barbiers
Carlos	de hr Van Keer
De markies d'Antas	
Barnabas	Laroche
Medoc	P. Janssens
Pacome	Breugelmans
Castile	Leurs
Buffard	Babusiau
Georges de Laval	Bertrijn
Horace de Brionne	W. Janssens
De geheimschrijver van den Gezant van 't Hof van Spanje	Van Rijn
Een officier	Clauwaert
Een intendent	Dela Haye
Een bediende	Leurs
Diana	mev. Dijs
De gravin de Theringes	Lemmens

DE GEVOLGEN VAN EEN LEUGEN

Blijspel in 4 bedrijven van Rudolf Kneisel.

August Helborg	de hr Bertrijn
Elise, zijn vrouw	mev. Dijs
Anna, nicht van August	Bertrijn
Berthold Eickman, jachtopziener	de hr W. Janssens
Houfling, koster	Laroche
Raad Zornbok	Van Cauter
Karel, kelner	Van den Bosch
Lolje, dienstmeisje bij Helborg	mev. Verstraete-D.
Amanda	mej. Pottier

NAAR MOSCOU EN ELBA
of DE GRENADIER VAN NAPOLEON I

Drama in 5 bedrijven, door Ch. Delamar.

Napoleon I	de hr Laroche
Gereraal Bertrand,	W. Janssens
Georges Holti, onder de naam van graaf de Carmagnon	Van Cauter
Armand Corneille (Ant. Bernard)	Bertrijn
Jean Letton	Van Keer
Eug. Bertrand, kapitein	Van. d. Bosch.
Roufiart, geheime agent van politie,	Babusiau
Blondet, » » »	Antoons
Johnville, mijnwerker	Dela Haye.
De graaf Ferrand	Cesar
Een ordonnance	Leurs
Mev. Bertrand	Mev. M. Verstraete
Adele, haar pleegdochter	Bertrijn
Hélène Corneille, vrouw van Armand	Gorle
Thérèse, dienstmeid	Mej. Pottier

Nederlandsch Lyrisch Tooneel

HERBERGPRINSES

Zangspel in 3 bedrijven (4 tafereelen) van Nestor De Tière
Muziek van Jan Blockx.

Bluts	hr. B. Tokie
Rita, zijne dochter	Mej. Kernitz
Katelijn	Mev. B. Pédé Baets
Merlijn, haar zoon, toondichter	hr L. Leysen
Reinilde, hare pleegdochter	Mej. Van Elsacker
Marcus, Merlyn's vriend, toondichter	hr Piens
Jan Rebo	H. Fontaine
3 zusters van Rita	Mej. Van Eggelpoel
	» J. Velders
	» A. Kennes
Een heer	hr Brouwers
Een zanger	Van Eeckhoven
Een oude boer	Van Elsacker
Een jonge boer	Van Eeckhoven

LOHENGRIN

Zangspel in 3 bedrijven van Wagner

Hendrik duitsche koning	MM. H. Fontaine
Lohengrin	L. Leysen
Hertog Godfried	***
Frederik van Telramund	C. Piens
De Heraut des konings	O. Van Elsacker
Elsa van Brabant	Mej. C. Duyse
Ortrude	A. Van Elsacker

W. Koopal & Co
Agentschap voor aankondigingen
64, Provinciestraat (noord), Antwerpen
AANPLAKKING EN UITDEELING VAN DRUKWERKEN
IN BELGIË, HOLLAND EN DUITSCHLAND
IN 24 UREN.
HONDERD VOORBEHOUDEN PLAATSEN TE ANTWERPEN
VOOR HET AANPLAKKEN
SCHRIJVEN VAN ADRESSEN
op banden en briefomslagen voor alle beroepen.
— Onder band doen. —
Aankondigingen op muren.
Verhuring van draagborden en wagens

Het Oud
SCHOENTJE
Gemeentestraat, 27
aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.
Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

worden de goederen afgehaald en
Op aanvraag
Men gelast zich met het Verwen, Degraisseeren Droogen, op nieuws wasschen van alle soorten van stoffen.
STOOMVERWERIJ
Gustave VAN TIGGELEN-GEERTS
REYNDERSTRAAT, 41. (tegen de Groenplaats) ANTWERPEN.
Bijhuizen : Gemeenteplaats, 12 & Diepestraat, 79.
Inrichting van wasschen en Cremeeren van Storen en Gordijnen
Dekens en gewatteerde Spreijen, Handschoenen, Pluimen, enz.
Gematigde prijzen en Onmogelijke Concurrentie.
te huis besteld.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN
Huwelijkstuilen, Bloemkorven in allen aard, enz. enz.
Mlle L. LAMBOTTE
Kronen voor Concerten en Begrafenissen
ARTIEKELS VAN PARIJS
Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.
Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

ELIXIR D'ANVERS
FIJNE LIKEUR

TENTOONSTELLING
AMSTERDAM 1895
EEREKRUIS
hoogste belooning
Medalje H.M. de Koningin
BORDEAUX 1895
GOUDEN MEDALJE
Eerediploma
door de hooge jury toegekend.

Handschoenen fabriek.
Handschoenen op maat op 3 uren — Kostelooze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.
VAN STEENKISTE
oud huis Berbigette.
33, GROENPLAATS, 33
ANTWERPEN.

CAFÉ TIPO-TIP
Carnotstraat, 11, Antwerpen.
Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

VERHUIS WAGENS van af fr. 1.50, 2, 2.50, 3, 3.50 per uur. — Grootte naar believen tot 8 meters toe. — CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk. Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS. Kunstlei. 74, Hoek van Hopland. Groote keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675. en onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

Gustave FAES
25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.
* MUZIEK *
Snaarinstrumenten in allen aard
Métronomes, Diapasons, enz.
Echte Napelsche en Fransche SNAREN
MUZIEKPAPIER
Abonnementen tot het lezen van partitiën.
Uitsluitelijke Verkoop van Snareninstrumenten eigenhandig vervaardigd van Bichelme van Marseille Collin Mézin van Parijs Mangenot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25
VERKOOP PER Abonnement
Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.
A LA BONNE SOURCE
Te koopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.
Meubelen in allen aard, enz., enz.

IN DEN GOUDEN SLEUTEL
Guillme OOMS
KLAPDORP, 39, ANTWERPEN.
HORLOGIEMAKER & GOUDSMID.
MAGAZIJN VAN
Schouwgarnituren in alle soorten en aan alle prijzen.
Gouden en zilveren Horlogien, Juweelen, Goud en Zilverwerk.

MUSIKAAL GESTICHT
LEYTENS-VAN DEN BERGH
KUNSTLEI, 10
Pianolessen, Solfège, Théorie en Harmonie
BIJZONDERE LESSEN
Heropening der cursussen van af 15 September.

Geen kale hoofden meer.
Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Joukley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.
Te verkrijgen : De Beul, Antwerpen. Puls, Kolander plaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Nolf, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands
Fleschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.
Eenigdepot : VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen Gebreveteerd.
Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

Brood- & Banketbakkerij
GUSTAAF KURTEN
GEMEENTESTRAAT, 51
Schuins over de Zoologie.
Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz. Worstenbrood.
Bekroond met de gouden medalie in de Wereldtentoonstelling van 1894.

CRIÉE CENTRALE
Huis gebroeders DE WYNGAERT
VAN ERTBORNSTRAAT,
Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades
Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds
Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs-, Schapen- en Verkensvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Antw. Drukk. CL. THIBAUT Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag, 1 Januari 1898. Eerste Jaargang (Nieuwe reeks). Nr 14.

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers: voor Noord-Nederland: F. Lapidoth; voor Zuid-Nederland: A. Cornette. — Secretaris: H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Borneostraat, 49 te 's Gravenhage,

— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

INHOUD: Een Tooneelschool, (Delattin); Overzicht, (F. L.); Utrecht, (J. H. Mignon); Tooneel in Spanje, (F. L.); Leysen, (H. M.); Engeland, (N. v. d. D.); Tooneelwedstrijd van St.-Gillis, (Scheltjens; Antwerpen, (Interim); Tooneelnieuws.

Aan onze medewerkers en lezers uit Noord en Zuid

Een heilvol Nieuwjaar

Frits Lapidoth
Arthur Cornette
Hubert Melis

EEN TOONEELSCHOOL te Antwerpen.

(*Slot.*)

Bij de verschillende punten, die ik in mijn eerste artikel over dit onderwerp ter bespreking had vastgesteld, vroeg ik: « kan een tooneelschool het natuurlijk spreken bevorderen? »

Dit punt, wel een der belangrijkste, wenschte ik door iemand anders te zien toelichten, bijvoorbeeld door den heer Bouberg Wilson, bestuurder van de tooneelschool van Amsterdam; dan eerst zou men voor goed het nuttige van dezen cursus kunnen beseffen. Ik noem den heer Bouberg Wilson, omdat hij in de eerste plaats op de hoogte is om te vertellen op welke manier die groote kunst in zijn school onderwezen wordt.

Te Antwerpen, in onze declamatieschool, wordt over het algemeen alles gedeclameerd: de naam der school zegt het overigens. Dit deed men daar zoo in den tijd van Jan Van Beers, en onlangs kreeg ik daarvan nog een staaltje te zien, dat mij eens te meer overtuigde, dat het in onze dagen nog lang niet veranderd is.

Jan Van Beers maakte voor elk dichtstuk de noodige intonatie's en gebaren, die werden gephotographieerd en ten eeuwigen dage bleven die zóó onveranderd dienen. Neemt tien leerlingen van de declamatieklas, zet ze alle tien op een rij, laat ze *De Brand* van Tollens, *De Zieke Jongeling*, of *Bij't Kerkportaal* van Van Beers voordragen, en gij zult bij alle tien dezelfde stemverheffingen, dezelfde stemdalingen, dezelfde gebaren opmerken.

De tien linker armen zullen regelmatig omhoog gaan, en de tien rechter armen regelmatig omlaag komen, en die het anders doet, is een beginneling; die kent het nog niet. Als men zulke dingen vóór 20, 30 jaar gedoogde, in onzen tijd zou dat ten strengste moeten verboden zijn, want zoo methodisch opzeggen, al zijn het dan ook gedichten, vervalscht de stem en het oor van den leerling, en maakt hem voor langen tijd doof voor alle natuurlijkheid, voor alle waarheid.

Natuurlijk spreken! Het is toch zoo moeilijk! Een bewijs daarvan is dat er bij ons in het Zuiden, waar zooveel menschen gevonden worden, die aanleg hebben voor het tooneel, dat er bij de artisten van onze drie gesubsidieerde schouwburgen, misschien geen tien aangetroffen worden, die het kunnen. Verwonderlijk is het, menschen, die met u over allerlei dingen kunnen praten op den natuurlijksten toon van de wereld, dat die zelfde menschen eens op het tooneel moeten uitpakken met een diepe keelstem, of met een geaffecteerd vervelend geneurie ceerd stemgeluid, dat zoo ver mogelijk verwijderd blijft van al wat natuurlijk is. Zou dat niet een gevolg zijn van de declamatie klas hooger vermeld, waar de meesten hunner de eerste bedorven tooneellucht hebben ingeademd? Hoe het zij, het is een gek verschijnsel, en het wil er bij ons maar niet in, hoe het mogelijk is dat een verstandig, ontwikkeld mensch, zoo onnatuurlijk kan doen, als hij op het tooneel is.

In afwachting dus dat ons een bevoegd man hier zal komen bewijzen dat men in een goede vakschool het natuurlijk spreken wel degelijk practisch kan leeren, willen wij onze meening zeggen omtrent het laatste punt. «Moeten wij onze goede leerlingen naar de tooneelschool van Amsterdam zenden? »

Een oogenblik. Veronderstellen wij eerst dat onze openbare besturen het ernstig meenen met het Vlaamsch Conservatorium, dan denken wij dat men het als een eersten plicht zal aanzien, het tooneelonderwijs zoo degelijk mogelijk in te richten, en als wij dan in die pap ook een stuksken te brokken hadden, dan zouden wij heel eenvoudig het volgende voorstel doen:

Maakt drie klassen in de declamatieschool als gij wilt, maar liefst zou ik dien leelijken naam geheel laten wegvallen. Vormt liever een echte tooneelschool, verdeeld in drie afdeelingen, lager, middelbaar en hooger onderwijs, stelt aan het hoofd dier klassen leermeesters, die zelf goed verstaan wat ze aan de jongelieden leeren moeten, menschen van het vak, waarin de leerlingen kunnen vertrouwen stellen, en waarin zij dan ook vertrouwen mogen hebben. Laat in de lagere klas toe alwie zich aanbiedt, maar weest streng, alvorens iemand in het middelbaar onderwijs aan te nemen, en vooral verzint goed, en weest dubbel streng voor het lager onderwijs, laat ze er vooral niet in toe, als zij niet alles bezitten om daar met vrucht het moeilijkste aan te leeren.

En hebt ge daar dan een paar bekwame leerlingen gevormd, en wilt ge die dan heel en al gelukkig maken, zendt ze dan voor een of twee jaar naar Amsterdam, en laat hen daar nog eens schaven door vreemde timmerlieden, zij zullen het daar eens zoo spoedig glad krijgen, want ik ben van meening dat onze menschen, voor wat de taal betreft, nergens beter naar school kunnen gaan dan in zoo'n vreemde tooneelschool waar ze van hun binnentreden af gedurende de lessen, voor en na altijd veel fatsoenlijker Nederlandsch zullen hooren dan hier bij ons; want, aangenomen dat men hier in de school tot de leerlingen een gekuischte taal zou spreken, dat men eischen zou dat zij altijd hun best zouden doen om goed Nederlandsch te praten, eenmaal buiten de klas hooren zij toch altijd de gewone straattaal, die, al spoedig, de aangename zuivere klanken komt verdringen, en heel en al bezit neemt van den leerling.

Daarbij komt nog dat de leerlingen hun gewoon midden een tijdlang verlaten, en het is reeds lang uitgemaakt dat men in den vreemde veel beter leert dan in zijn moederstad, om de eenvoudige reden dat men daar alleen komt om te leeren, men daar geen vrienden telt die u storen, en men alles veel beter vat omdat men alleen staat, alleen luistert, alleen gevoelt, alleen weent. De beste leerscholen bestaan in den vreemde; zendt een lammeling buiten de grenzen, en hij zal ophouden nog langer den lammeling te spelen, hij zal leeren. Daarbij komt nog dat men in Amsterdam over alle middelen beschikt en de school daar staat in geheel hare volledigheid. Ik meen dus dat men goed zou doen, de bekwaamste onder de bekwamen naar Amsterdam te zenden.

Antwerpen. G. DÉLATTIN.

Overzicht
(NOORD-NEDERLAND).

Het Haagsche publiek heeft weder eens getoond dat het ernstige, artistieke pogingen weet te waardeeren en is in grooten getale opgekomen om hier *Antigone* te zien. De schouwburg was vol. Een heer (waarschijnlijk een leeraar van 't gymnasium) had het goede denkbeeld er eenige leerlingen heen te geleiden en nog vele andere jonge lieden getuigden van groote belangstelling. Zij bezetten de goedkoopere plaatsen en vormden een publiek waarvoor ik, als ik tooneelspeler was, met den grootsten lust spelen zou.

Bouwmeester was minder op dreef dan bij de tweede voorstelling in Amsterdam. Zoo iets overkomt iedereen wel eens. De kritiek betoonde zich koel waardeerend. Het *Vaderland* protesteerde tegen 't opdragen der drie lijken, dat op het kleinere haagsche tooneel hinderlijker was dan in Amsterdam. Aan 't slot van zijn artikel, verwijt de heer Van Nouhuys aan de Amsterdamsche pers haar « scheldend, alles aftuigend, neerhalend geschrijf. » De *Haagsche Courant* constateert dat Bouwmeester in het smart-tooneel tot bulderen verviel, doch waardeert overigens het spel van Kreon.

«Mev. Brondgeest, hoewel voor *Antigone* niet de gewenschte persoonlijkheid, verraste door soberheid in stem en gebaar. Toch kwam haar spel somtijds in waardigheid te kort.»

Dreyfuss

of de banneling van het Duivelseiland, drama door den heer Sprinkhuyzen, had succes in den schouwburg van *Het Paleis voor Volksvlijt*, Hollandsch Tooneelgezelschap van Barend Barendse. De schrijver moest na afloop der vertooning op het tooneel komen en werd onder fanfares van t'orchest door het opgewonden publiek toegejuicht. De regisseur Saalborn had veel werk van de mise-en-scène gemaakt.

De Gebroeders van Hoogerhuizen,

een ander sensatie stuk, waarin de veroordeelden als onschuldig worden voorgesteld, is vervaardigd door den heer Ketting, telt acht tafereelen, wordt opgevoerd in de Amsterdamsche *Variétés*, met veel levendigheid gespeeld en met belangstelling aangehoord door een publiek, dat van hevige aandoeningen houdt. De *Telegraaf* roemt de spelers.

De Verzoendag

(eigenlijk Aschdag) is een klucht in drie bedrijven naar het duitsch van Fischer en Jarno vertaald door W. Rooyaards en opgevoerd door de Vereenigde Tooneelisten, firma Le Gras en Haspels, te Rotterdam. Het bevat een flauwe parodie op Hauptmann's *Versunkene Glocke* en de in Duitsche kluchten meer en meer voorkomende slaapkamer-verwarringen. Een vergeten damespantalon vervult er ook een rol in. 't Is niet der moeite waard hier de intrige te vertellen. Men roemt de spelers. De *Telegraaf zegt*:

» De bon-vivant van Van Zuylen was uit het leven gesneden. De dronkemans-scène was meesterlijk. Mevr. Beersmans speelde de manzieke oude jongejuffrouw. Welk een vondst om die rol in dat goedmoedige Vlaamsch te klappen, dat Vlaamsch met zijn frissche woorden, zijn kneuzige gemoedelijkheid. Rooyaards, Van Eijsden en mevr. Kerckhoven-Jonkers alle drie iets echts leggend in hun rollen, een verbeelding gevend, niet zichzelf.

Het slechtste mevr Guusje Hoolman. Ik geloof niet dat mevr. Poolman tooneel heeft gespeeld. Zij beweegt zich wel op het tooneel, zij spreekt wel met een helder stemmetje, zij doet wel lief.. maar het is zoo altijd hetzelfde. Zij bezit zoo geheel geen fantaisie; haar spel is vlak. Er zijn takkebossen en takkebossen en er zijn tooneelspeelsters en dames die op het tooneel spelen. »

De Nieuwe Rotterdamsche Courant getuigt ook:

» Wat we onthouden van de vertooning, is het spel van Van Zuylen, van Rooyaards, — en van Mevrouw Beersmans. Van Zuylen, een en al pret en vertier als zooveelste editie van een Lebemann; Rooyaards met zorg gegrimeerd en uitmuntend in het — strak en ernstig gehouden — karakter van een ouden knecht; Mevrouw Beersmans klappende Vlaamsch! Dat was een pracht van een trouvaille, die Vlaamsche nicht van Mevrouw Beersmans Zooals Daudet, tusschen ernstig werk door, heel Parijs (of de heele wereld) zich verkneuteren deed bij zijn typen van het rumoerige Fransche Zuiden, zoo heeft Mevrouw Beersmans vanavond met een typeering uit háár midi ons kostelijk genot gegeven. 't Was wel gek, dat we toch van Berlijn bleven hooren en van het Neue Theater; bij de Vlaamsche nicht had een Hollandsche pretmaker gehoord, maar zoo nauw kan men immers niets nemen.

De gezichten die Mevrouw Beersmans trok, haar standen en haar kostelijk geklap: dáárvoor ga de lezer dit laffe stuk zien.»

Minder voldaan is *Het Nieuws van den Dag.*

» Het spelen van *De Verzoendag* was niet in staat zich met den inhoud te verzoenen.

Het deel van het Rotterdamsche gezelschap dat deze klucht heeft gespeeld, geleek op een provinciaal tooneelgezelschap met twee sterren, Mevr. Cath. Beersmans en den Heer Willem Van Zuylen.

De vertaler van het stuk, de Heer Rooyaards, speelde een rol van beteekenis, een oude-knechtsrol. Hij had zich een aardigen kop gemaakt... maar Rooyaards en een type in een klucht, gaan niet samen. Rooyaards en komiek is niet te rijmen. Den ouden knecht speelde Rooyaards in gemoedelijken treurspeltoon, als de vertrouwde in het Fransche bastaard-klassieke drama, soms als eene goedemoederrol.

Deze uitkomende rol kwam volstrekt niet uit.

Mevr C. Beersmans met den Heer W. Van Zuylen hebben de voorstelling gered, en het stuk gedragen.

Vermakelijk ageerde Mevr. C. Beersmans als Vlaamsch-klappende vrouw, terwijl de Heer W. van Zuylen met opgewektheid en veel fantaisie de hoofdrol vervulde, en door zijn spel als boemelaar, laat thuis komende, in een nachtelijke scène, veel vergoedde.»

Trouw als Staal

is in zijn soort een groot spektakelstuk uit het Amerikaansch, waarin de edelmoedigheid wordt geprezen en de ondeugd aan de kaakgesteld. Veel opzienbarende décors, waaronder een geweldige stoomkamer, waterraderen enz. en zeer levendig spel. Men geeft het in 't Lorenztheater (Circus Oscar Carré) te Amsterdam voor een groote massa toeschouwers.

Zijn meisje komt uit,

het bekende tooneelspel van Mr Brooshooft, is door den heer Meinard Merens, bestuurlid van de Amsterdamsche Afdeeling van het Nederlandsch Tooneelverbond, vertaald in het Duitsch onder den titel van *Freifraülein Stuart oder Seine Braut kommt herüber, ürsprünglich Indisches Schauspiel in drei acten.*

De vertaling is *Nicht im Buchhandel erschienen.* De heer Rössing verzekert in het *Nieuws*:

» Er schijnt kans te bestaan, dat *Zijn Meisje komt uit* in Merens' vertaling in Duitschland gespeeld wordt. »

De brochure ziet er netjes uit.

Dinsdag, 28 Dec. onthaalde de Kon. Vereen. *Het Nederlandsch Tooneel* het Haagsche publiek op een zeer goed voorbereide opvoering van Shakespeare's *Veel leven om niets*, waarin alle spelers voldeden en waardoor de vele toeschouwers tot het einde geboeid werden. De mise-en-scène van Chrispijn getuigde wèer van smaak en vernuft; de kostuums waren rijk. Men moest laten zeggen dat de heer De Vries (don Pedro) zwaar verkouden was. Het ongeval ontstemde niemand dan de ont-stemden. De heer Schulze werd zeer toegejuicht als Brummel; Mev. Van Ollefen vond ik buitengewoon goed als Beatrice.

Den Haag. F. L.

Uit Utrecht.

Vergelijkend de belangstelling in ons nationaal Tooneel hier ter stede nu en vroeger dan moet ik met dankbaarheid constateeren dat we gaandeweg in de goede richting zeilen.

Niet kwantitatief maar kwalitatief.

Hierover kan ik nu niet spreken; misschien later. Iets anders, iets belangrijks moet ik behandelen — waarmee tevens wordt bewezen dat we op tooneelgebied vooruit gaan. We hebben hier eene » première » gehad: *Storm* van Friedrich Jacobsen, vertaald door M. Ternooy Apèl, gespeeld door het Nederlandsch Tooneelgezelschap, artistiek leider Henri van Kuyck.

Storm is een stuk uit de school van Ibsen, geschreven met groote bekwaamheid, roerende soberheid en een nobel trachten naar waarheid — maar geschreven zonder dat die waarheid is bereikt.

Laat ik U even het dramatisch gegeven ontwikkelen.

Een predikant is gehuwd (en woont op een eiland) met een meisje dat vroeger een ander toebehoorde; de predikant gaat op in zijn werkking zonder blijkbaar veel notietie te nemen van zijn jonge vrouw.

Dit heeft zoo drie jaren geduurd totdat op een bepaald moment de oorspronkelijk voor de jonge vrouw bestemde, overkomt, met de bedoeling haar eens in haar omgeving te zien.

Noodig is het hier even aan te stippen dat dit bezoek behoorlijk is voorbereid, even als de afwezigheid van den predikant die een zieke op een ander eiland wil bezoeken, zoodat in het zich nu ontspinnend feit niets buitengewoons is te vinden.

Want natuurlijk...maar waartoe dat alles. — Ziehier het slot dat aan Nora, maar meer nog aan een stuk uit het nieuwere Italiaansche repertoire herinnert, beiden, de predikant en diens vrouw staan aan het eind van een verschrikkelijk delemma. Hij weet dat zijn echtgenoote indertdaad toebehoort aan een ander, en zij weet dat haar heele leven zal moeten worden doorgebracht aan de zijde van den man die haar niet geestelijk kan boeien.

Met voordacht ben ik bij mijn relaas in ietwat versleten vormen vervallen.

Want iets nieuws leert ons de historie niet, we hebben het alles reeds meer gezien en meer meegeleefd, en het bedroeft ons te weten dat de figuur van den predikant niet beter is omlijnd zoodat de zwakheid van zijn vrouw nu grooter schijnt dan zij inderdaad is.

Hier valt de auteur geheel uit het principe van Ibsen, die nog aan vrouwenkracht en energie gelooft, in tegenstelling van een anderen Noor (Wijkonder) wiens vrouwenfiguren zwichten voor het onvermijdelijke, terwijl dat onvermijdelijke nog niet is aangetoond.

Storm is... het bulderen van den storm, dat ontzag inboezemt en als de stilte is ingetreden ons het geraas van zooeven doet vergeten.

't Is wat oppervlakkig, maar spant, en spant zoolang zij zich afwikkelt, die vreemde en oogenschijnlijk zoo doodgewone passage uit een menschenleven en toch laat zij geen deernis na omdat zij gebaseerd is op zwakheid en nog eens zwakheid.

Dit wat het stuk betreft — dat zeker niet zal nalaten gedurende een heel seizoen veel indruk te maken op wie het zien gaat. Het spel, voornamelijk dat van Van Kuyk, Mevr. Vander Horst en Van Westerhoven is boven elken lof verheven. Vooral de opvatting — het passief gelooven in haar roeping, het meegaan op den weg die ten verderve leidt — van Mevr. Vander Horst schijnt mij bijzonder gelukkig gevonden en rijp overdacht toe.

Wil men nog meer effect, men spele het in eens door, zonder pause, zonder entre-acte muziek, met de zelfde tooneelaankleeding als ten onzent.

Den heer Ternooy Apèl — die eenen niet sterk op den voorgrond tredenden persoon vertolkte, hoewel zonder diens inmenging het verloop van het drama wellicht anders zou zijn geweest — den heer Ternooy Apèl de eer uit stuk te hebben ontdekt en vertaald — minder om het nieuwe gezichtspunt ons geopend, dan wel om de gelegenheid aan dit tooneelgezelschap geschonken om weer eens te schitteren met subliem samenspel en goed overdachte typen.

J. H. Mignon.

Het tooneel in Spanje.

De Zarzuela.

(*Vervolg*).

De *Zarzuela* speelt doorgaans in achterbuurten. Negen-en-negentig keer van de honderd, treden er in op: een paar dozijn waschvrouwen, die 't publiek telkens malle dingen voorzingen, dan een paar passen voorwaarts en dan evenveel stappen achterwaarts doende of wel *chulas* met de neuzen in wollen doeken verborgen. En dat volkje spreekt met elkander zooals men hoort praten in de achterbuurten. Naar de beschrijving te oordeelen moet de Zarzuela zoo iets wezen als *Luilekkerland*, met de waspitjes en Pietje Puck. Doorgaans is er aardige muziek bij. Men gaat daarom tot twintig maal toe de *Zarzuela* zien, die heeft » gepakt. » Ze duurt maar één sectie, is dus in één bedrijf en elk bedrijf is verdeeld in drie tafereelen.

Beleefde *Luilekkerland* honderd voorstellingen, brengt het stuk 't misschien tot twee honderd, een *Zarzuela* » *Marcha de Cadiz* » werd drie honderd maal opgevoerd in één seizoen. Evenals in alle landen voor de *revues*, zijn er in Spanje voor de *Zarzuelas* speciale schrijvers, die natuurlijk een verschrikkelijk aantal vodden leveren tegen één stuk dat er in gaat.

Het succes-stuk wordt tot viermaal toe op één dag gegeven; maar men voert nog andere stukken ook op, zoodat de tooneelspelers zich van half negen tot half twee moeten afbeulen.

In de Provincie.

reizen de troepen der theaters van Madrid geheel of bij gedeelten. Die van de *Comedia* vertoeft er een half jaar. De *Spaansche Schouwburg*-troep gaat nu en dan voor vier maanden naar Buenos-Ayres, de gezelschappen van *Lara*, de *Zarzuela* enz. moeten ook aldus de kosten goed maken. Men blijft een of twee maanden in Barcelona, Bilbao, Valladolid, Valencia, Salamanca, Sevilla, Malaga enz. waar het repertoire *dagelijks* moet worden vernieuwd. Ongelukkig vinden de reizende gezelschappen in die groote steden al dadelijk concurrenten in de vaste troepen, die er worden gevormd voor één seizoen (October tot Paschen) en die vaste gezelschappen spelen *Zarzuelas*, althans op enkele uitzonderen na doen ze dat allen.

Wat de tooneelspelers verdienen

't Is niet veel. In het seizoen 1895-1896 verdienden Pinedo en zijn vrouw tezamen een goede dertig gulden Ned. Crt per speeldag van ge weet nu hoeveel uren; eene beroemde zangeres (Pretel) alléén 25 gulden voor twee stukken per dag en de meesten krijgen genoeg om te eten en zich te kleeden als zij bijzonder in den smaak vallen en de galeislaven van den directeur willen zijn. Ge moet hierbij nog weten dat van ieder tooneelspeler wordt gevergd dat hij een goed musicus zij. In aanzien komt bijna niemand, daar de naam der artiesten meestal niet eens op 't affiche komt.

Terwijl de toreros, in prachtgewaden vol flonkerende edelsteenen, zich overal gedragen als echte » geurmakers », kan de tooneelspeler niet eens zijn glaasje bier gaan drinken.

Het Kindertooneel

is een spaansche merkwaardigheid. De *Compania Infantil* staat onder directie van José Bosch, die met zijn gezelschap reist door heel Spanje, langs de noordkust van Afrika en zelfs de Canarische eilanden bezoekt met zijn dreumessen, waarvan de oudste veertien en de jongste vier of vijf jaar is. Die kindergen vormen een volledigen *Zarzuela*-troep met koren en figuranten. Ze spelen het repertoire zonder uitlatingen.

Het spaansche tooneel van 1896-1897.

De opera wordt een korten tijd van het jaar bespeeld door Italianen.

Met de klassieke stukken moet men vier maanden Zuid-Amerika bereizen om te kunnen bestaan;

het komedie-gezelschap reist de provincie af gedurende zes maanden en zoekt een goede zaal in Madrid;

de *zarzuela*-troepen bespelen de beste theaters in Madrid en verdringen overal in de provincie de andere gezelschappen;

stukken in meer dan een paar bedrijven wil 't publiek hoe langer hoe minder hooren;

't publiek is te onontwikkeld voor goede dramatische kunst. Een stuk van Echegaray beleeft maar twintig opvoeringen in Madrid;

de kritiek bestaat niet, ten minste van voorlichting door haar kan geen sprake zijn. Slechts een paar journalisten die over het tooneel schrijven, zijn den naam van Critici waardig. De rest doet niet anders dan uitbundig toejuichen en misbruik maken van *muy distinguido's, muy aplaudido's, genial's* enz., enz.

Het sectiën-systeem doodt de dramatische kunst in Spanje! Aldus besluit de heer Lyonnet, wiens boek wij nog eens met nadruk ter lezing aanbevelen.

Frits Lapidoth.

Tooneelgebruiken in Engeland.

In de Engelsche tooneelwereld — schrijft ons onze Londensche correspondent — heerschen soms nog eigenaardige gebruiken. Onbestemde berichten over den zeer practischen aard van de belooning van in den smaak vallende tooneelspelers moedigden tot de bijwoning van eene *benefice*-voorstelling in het Britannia-theater in Hoxton, een van Londens achterbuurten, aan. Deze schouwburg kan meer (circa 5000) bezoekers herbergen dan eenige andere in Londen. De meer dan 70-jarige eigenares, Mevrouw Lane, speelt zelve nog mede.

Eens per jaar komen de acteurs en actrices in hunne rollen afscheid van het publiek nemen, om met Kerstmis weder aan te vangen in de pantomimes — even onafscheidelijk van het seizoen als de bekende bruine onverteerbare pudding. Zulk een feestelijk afscheid had dezer dagen plaats.

Gespeeld werd eerst een erg sensationeel stuk; 't heet, geloof ik, *De Wapensmid van Moskou*, doch dat doet niets ter zake.

Na afloop van de voorstelling begon de eigenaardige plechtigheid. Alle tooneelspelers en speelsters van het gezelschap plaatsten zich in een halven cirkel op het tooneel, elk in het kostuum van de rol, waarmede hij of zij in den loop van het jaar het meest succes behaalde. Opvallend was, dat de rollen uit het bekende » christelijk drama », getiteld *Het teeken des Kruises*, het sterkst vertegenwoordigd waren; maar verwonderen kan 't niet, als men stuk en omgeving in verband brengt. Eén voor één kwamen de spelers naar voren, om een gedeelte van hun of haar rol te reciteeren en van het publiek afscheid te nemen. Geen hunner miste de verheffende dankbare toejuiching, waarmede het publiek de diensten tracht te beloonen van hen, die het weten bezig te houden en te vermaken. Al de dames en het meerendeel der heeren ontvingen tevens bloemenmanden of bouquetten met een afzonderlijk cadeau. Dat cadeau had soms den vorm van vazen of glaswerk en werd dan onverpakt overhandigd, maar meer van andere dingen, die men niet onnoodig aan de oogen van een nieuwsgierig publiek blootstelt en daarom bescheiden in nette, met linten toegebonden doozen uit de loges neêrgelaten of op het tooneel geschoven werd. De bescheidenheid verbiedt naar den inhoud dezer doozen ook zelfs te raden; maar het voorbeeld verdient elders te worden nagevolgd, al ware 't slechts om een minder snel aan bederf onderhevig stoffelijk bewijs van dankbaarheid dan bloemen in zulke gevallen gebruikelijk te maken.

(*Nieuws v. d. dag*).

De tooneelwedstrijd van St-Gilles (Waas.)

De eerste vertooningen van dezen wedstrijd hebben plaats gehad voor een talrijk, en we mogen het zeggen, voor een puik publiek van de gemeente en omliggende steden.

Met het tweevoudig doel, den kunstsmaak onzer kleine buitentooneelen te peilen en hunne gebreken na te gaan in *spel* en *woord*, waarover we dan later ons gedacht in *Het Tooneel* zullen uitzeggen hebben we 't besluit genomen dezen wedstrijd tot het einde toe te volgen.

Vooralsnu mogen we reeds zeggen, dat de poging der Tooneelmaatschappij » De Vreugde » — wat aangaat de bijtreding — de algemeene verwachting overtreft; want, niet alleen ettelijke dorpstooneelen willen er zich onderling op de planken meten; ook van de steden Antwerpen, Mechelen, Lokeren, St Nicolaas, Dendermonde enz, zijn de inschrijvingen vrij talrijk. Holland ook is niet onverschillig gebleven aan den oproep der moedige tooneelliefhebbers van Sint Gillis, zoodat de wedstrijd, waarover we bij de aankondiging maar een flauw gedacht hadden, heel interessant is geworden en ons toelaten zal het oog over een vrij ruimer veld veld te weiden dan we in den beginne hadden verhoopt.

Zondag 12 december, was het eene gekende maatschappij van Antwerpen, die met een bijna volledig programma op de planken kwam, benevens eenige afzonderlijke liefhebbers uit Holland en Zondag l.l. was de beurt aan » De Winterbloem » van Temsche met *Meirozeken*, tegenover liefhebbers uit West-Vlaanderen en het Land van Waas.

Nu reeds een verslag uitbrengen over 't weinige dat we te zien kregen ware onkiesch

en voorbarig: 't zou de leden der Jury in hunne werkzaamheid hinderen en de nog op te treden maatschappijen denkelijk onaangenaam zijn.

Na de uitspraak der Commissie van beoordeeling zullen we eveneens ons woordje zeggen, vrij en vrank, zonder vooringenomenheid voor dezen of genen mededinger, alleen de inspraak van onzen eigen kunstsmaak volgende.

Een vraag komt ons voor den geest, en dit bij de overweging van 't geen we reeds te zien en te hooren kregen

Zal men bij de beoordeeling wel nota houden van de keus der stukken, van de mimiek en de typeering? Bij de eerste opvoering hoorde ik zoo eventjes achter m'n rug zeggen: « De bravo's van 't publiek zullen de prijzen toekennen », — 't was namelijk na het parodieeren van.... Sarnepiet! 'k Had bijkans uit de kapel geklapt!

Ik wil maar zeggen, dat het *vox populi, vox Dei*, voor een publiek wiens kunstsmaak twijfelachtig is, niet van doorslaande waarde kan zijn. Een gezelschap, dat met een degelijk stuk voor de pinnen durft komen en hetzelve ordentelijk spelen kan, verdient de voorkeur boven nietswaardige prullen, al liepen deze zoo goed mogelijk van stapel. Weten de acteurs zich te doordringen van de personen die ze voorstellen moeten, is hunne typeering goed geslaagd enz.; dan verdienen ze de voorkeur bij anderen, die over dit alles maar een gebrekkig gedacht hebben, al is hun spel nog zoo goed en kranig.

Wij hebben volle vertrouwen in het gezond oordeel der Juryleden, die voor dit alles, we zijn er zeker van, oog en oor zullen leenen, zonder zich *te veel* te bekreunen om de *forte's en mezzoforte's* der toejuichingen van een publiek, dat — wij herhalen het — nog niet genoeg ontwikkeld is, om de fijne vruchten onzer tooneelliteratuur te smaken.

En, — op gevaar af voor een moeiial door te gaan, — zullen we ons thema eindigen met den wensch, dat er voor de mededingers meer gemak zou worden verleend tot hunnen opschik: de plaats, dienstdoende voor toiletkamer, waarin we ons met moeite rechtstaande konden bewegen, is te klein en te slecht verlicht om zich goed en ordentelijk op te knappen.

Op dit punt roepen wij de welwillende aandacht der inrichtings-Commissie, tot voldoening der acteurs, die er aan houden welvoeglijk voor het voetlicht te verschijnen.

LOD. SCHELTJENS.

M. LODEWIJK LEYSEN.

Alhoewel wij vroeger reeds het portret afkondigden van den gewetensvolle kunstenaar wiens naam boven dit artikel geschreven staat, denken wij nochtans onze Noorderbroeders te believen met nogmaals de beeltenis te laten verschijnen.

Lodewijk Leysen is een temperament. Hij begrijpt dat de tijden voorbij zijn toen het volstond een bekoorlijk zanger te wezen om den naam van kunstenaar te verdienen. Hij voelt en houdt rekening van de hoogere eischen die er gesteld worden aan den zangkunstenaar, ja, weet dat hij de vertolker zijn moet van de gevoelens en inzichten door den maker, den schepper van het kunstwerk gevoeld en gedacht.

Daarom is Leysen ons lief, en daarom roepen wij hem een hartelijk *goed heil* toe op den feestavond, die hem Donderdag a. s. wordt aangeboden, en waarop hij als Lohengrin zal optreden.

H. M.

Antwerpen.

De Strijd om het Meesterschap van Dielemans, is een van die stukken, die men vergelijken kan bij een aangenaam-koutenden vriend, die er schelmsche invallen op nahoudt, u pinkoogend de waarheid zegt, en dien ge dat maar in het minste niet kwalijk nemen kunt; een vriend die u zoo alle jaren eens komt opzoeken, dien ge blij zijt terug te zien, en dien ge, wanneer hij u de hand ten afscheid toesteekt, spijtig toevoegt: « nu al? »

Regelmatig, om het jaar, wordt het werk eens bovengehaald, en vindt het zijn bijval terug. — Het is eene uit het leven genomen brok, en de typen die er in verschijnen bestaan of kunnen bestaan. Het zijn geen aangekleede ledepoppen, die kwinkslagen verkoopen komen, maar hekelaars die het hunne bijbrengen om een door den schrijver gewraakten toestand in zijn vol daglicht te stellen.

De strijd is geen hoog *thesiswerk*, noch een *comédie de mœurs*. Het is een geestige geeseling van een reeds tot herhalens toe voorgebrachten, maar hier gansch nieuw en eigenaardig bemerkten toestand: wien hoort het gezag in huis: den man of der vrouw, en de wijze waarop de schrijver zijn onderwerp behandeld heeft doet het zweemen naar het blijspel, met een comedie-tint.

Wij gelooven dat, in het luimig genre, Laroche weinig beter rollen heeft dan in *De Strijd*. De verpersoonlijking die hij weergeeft van den rustigen, onder-den-pantoffelliggenden echtgenoot, immer tevreden zoo men hem maar aan zijn liefhebberij laat, het visschen, is vol schilderachtigheid en kleur. Hoe *waar* was hij in het tooneel waar opeens zijn eigenwaarde boven komt, en hij het hoofd opsteekt. Wij geven den schrijver in bedenking of het niet natuurlijker ware, na die opwelling, het: « is het nu goed? » weg te laten? Het vermindert de daad van Vriendelis, die man zijn moet in dat oogenblik om niet alle sympathie te verbeuren.

Indien de heer Dilis zijne zenuwachtigheid wat meer bedwingen kon in zijn over- en weer loopen op de planken zou het niets schaden aan zijne overigens zeer loffelijke vertolking.

De heeren Piet Janssens en Van Keer in hunne meer ondergeschikte rollen, waren goed en mejuffer Jonkers en mev. Bertrijn waren zeer verdienstelijk, evenals mevrouwen Lemmens en Verstraete. Indien het stuk bij eene volgende vertooning wat beter zal gekend zijn, zal de opvoering er veel bij winnen.

* * *

Zou de heer Van Doeselaer, na den bijval van *De Strijd*, ons niet willen laten kennis maken met het nieuw werk van Dielemans?

* * *

Na de *Strijd om het Meesterschap* ging een nieuw duitsch blijspel in één bedrijf, in 't Nederlandsch bewerkt door Jacques De Vos. Wij nemen aan dat de onverzorgde en onvoldoende opvoering schuld had aan de koele ontvangst, die dat stukje te beurt viel, maar de magere intrigue, zonder kleur bewerkt, zal nochtans nooit erg boeien. Lang, lang, lang was de tweespraak van het verliefd paar, die alle belang verloren had doordien de schrijver zelf de aardigheid van het slot reeds bij het begin verraden had.

Wij vonden den heer Van Cauter niet gelukkig in zijn rol; de heer Willem Janssens was uitstekend; Devos zoon zeer voldoende; een lief paarken Mr en Mev. Bertrijn; Mev. Gorlé goed getypeerd, maar fel overdreven; de figuratie doorslecht.

Eene goede noot voor den heer Antoons, die van zijn onbeduidend rolletje al maakte wat er van te maken was.

* * *

Een schitterende succes-avond, de feestavond van mejuffer Jonkers. Dat is maar uit te drukken met: eene betooging van sympathie voor de gevierde kunstenares. Voegen wij erbij dat het aangrijpend volksdrama van de Tière, *Roze Kate*, het zijne bijbracht om den geestdrift te doen stijgen.

H. M.

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

Voor eene overvolle zaal werd verleden Zaterdag, Kerstdag, *Lohengrin* vertoond. Dat is wel het best sprekend bewijs dat, zoo ons Lyrisch Tooneel over Zondagen beschikken kon, de toestand er vrij wat rooskleuriger zou uitzien dan thans. Het is niet mogelijk, voor welkdanigen schouwburg ook, zonder Zondagen te bestaan. Neem ze af aan 't is gelijk welk gezelschap te Antwerpen en ge snijdt zijn levensdraad af.

Verre van ons de gedachte dat die Zondagen zouden gegeven worden ten nadeele van den Heer Van Doeselaer. Neen. Een meer afloend middel dient er geschaft, een middel dat een eind stelle aan den onhoudbaren toestand, dat twee ondernemingen, die alle twee recht op bestaan hebben, elkaar in den weg loopen en elkaars handelingen belemmeren.

Het eenige middel dat voor de hand ligt is het verschaffen aan ons Lyrisch Tooneel, van eenen eigen schouwburg. Dat is de eenige oplossing mogelijk.

Dat talrijk publiek oefende op onze kunstenaars eenen aanwakkerenden invloed uit. Zelden woonden wij eene zoo verzorgde uitvoering van Wagners heerlijk werk bij. Reeds na het heerlijk preludium waren de menschen voor goed ingepakt. Heel den avond heeft het orkest zich op de hoogte gehouden.

Het zal overbodig zijn verder over de spelers uit te weiden. Reeds tweemaal hebben wij in dit blad ons gedacht gezegd over de vertolking van *Lohengrin* door ons lyrisch gezelschap.

* * *

De programmas kondigen aan als in studie: *De Koningin van Saba*.

H. M.

Tooneelnieuws.

Antwerpen zal waarschijnlijk toekomend jaar twee Nederlandsche Schouwburgen hebben. De heer Henri Verstraete zal zich, zoo loopt de mare, afscheiden van den heer Van Doeselaer, en een nieuw gezelschap doen optreden in den Cirk-Schouwburg. Indien de onderneming, — wat te voorzien is, — hetzelfde lot zal ondergaan als hare voorgangsters in 't zelfde lokaal, *elle vivra ce que vivent les roses*..

In de laatste vergadering van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond is besloten te kiezen voor de eerste vertooning van het aanstaande speelsezoen het bekroond treurspel in verzen *Koning Hagen* van Hubert Melis De hoofdrol, Koning Hagen, zal gespeld worden door den heer Laroche.

De Zuid-Nederlandsche Tooneelbond, die de verbintenis heeft aangegaan alle jaren zijnen leden eene pulkvertooning aan te bieden, zal er, naar alle waarschijnlijkheid, nog eene tweede inrichten. De leden hebben dus alle reden om tevreden te zijn, en het weze een spoorslag voor de belangstellenden om den Bond te steunen. Voor de tweede vertooning, die op het einde van het sezoen zou gegeven worden, zal een Hollandsch gezelschap uitgenoodigd worden, om, zoo mogelijk, met een oorspronkelijk werk op te treden.

Het is aanstaanden Dinsdag dat de eerste opvoering zal plaats grijpen van twee nieuwe oorspronkelijke werken, door het Antwerpsch lyrisch tooneel, namelijk die van *Diana* van Edw. Beyls en van *Lika* door Van Oost.

De Beuckelaer's CACAO is de beste.

PLAKBORD.

BRUSSEL. — Koninklijke Vlaamsche Schouwburg. — Tooneelmaatschappij « De Noordstar », op Dinsdag 4 Januari 1898, **Mathilda of een vrouwenhart** tooneelspel in 4 bedrijven door Dr. Roderich-Benedix, en op algemeen verzoek: **Pompier en Rifleman**, kluchtspel in een bedrijf door Th. Valckenaere.

BOOM. — « De Vriendekring » Zondag, 9 Januari, om 6 1/2 uur. **Cilia** tooneelspel in 4 bedr. door C. De Visschere en **Een Onweer**, blijspel in é n bedr. door H. Melis.

LONDERZEEL. — Tooneelkring Voor Taal en Kunst, op Zondag, 2 en 9 Januari 1898. **Schuldeloos**, gepr. drama in 3 bedrijven door H. Melis, **Eene Rat in de Val**, zangspel in één bedrijf, Muziek van G. Broeckmeyer.

EYKEVLIET. — Schouwburg « De Balans ». — Op Zondag 2, en Donderdag 6 Januari 1898, om 4 1/4 stipt, tooneelfeest door de Tooneel Afdeeling des Genootschap **Taal en Kunst**. Opvoering van **De Pleitersziekte**, gepr. drama in 5 bedrijven door Jef Haugen, en **Artisten in huis**, blijspel in één bedrijf door K. H. de Quéker.

ANTWERPEN. — Schouwburg « El Bardo ». — Maatschappij « De Klauwaarts ». Op Vrijdag 31 december **schitterend Nieuwjaarsbal**, aanvang: 9 uren.

ELDORADO VAN ANTWERPEN.
— Alle avonden Spectakel-Concert.

Antwerpen.

Nederlandsch tooneel van Antwerpen

ROBERT EN BERTRAND

of: DE LUSTIGE VAGEBONDEN

Kluchtspel in 5 bedrijven, naar het Duitsch van RADER

Eerste bedrijf: DE BEVRIJDING.

Robert	de hr P. Janssens
Bertrand	Laroche
Strambach, rijpier	Van Keer
Michel, zijn neef	Van den Bosch
Een Schildwacht	Van den Broek
Een korporaal	Sloemakers

Tweede bedrijf: DE BRUILOFT.

Robert	de hr P. Janssens
Bertrand	Laroche
Meelmeijer	Antboons
Michel	Van den Bosch
Hans	Habusiau
1e gendarm	Hogguer
2e gendarm	Bertrijn
Vrouw Lips, herbergierster	mev. Gorlé
Roosje, boerenmeisje	Dilis

Derde bedrijf: HET GEMASKERD BAL.

Robert onder den naam van prins Leo	de hr P. Janssens
Bertrand onder den naam van Capricini	Laroche
Baron van Kralenberg	de hr Devos
Dokter Cordnan	W. Janssens
Decius Bandheim	Cesar
Jaak, bediende	Devos, [zoon]
Mev. Forcheimer	mev. Lemmens
Isidora, dochter van Kralenberg	Bertrijn

Vierde bedrijf: MOEDER EN DOCHTER.

Robert als Pauline Müller (moeder)	de hr P. Janssens
Bertrand, als Pauline Müller (dochter)	Laroche
Strambach	Van Keer
Michel	Van den Bosch
Roosje	mev. Dilis
Vrouw Lips	Gorlé

Vijfde bedrijf: DE GEVANGENNEMING.

Robert	de hr P. Janssens
Bertrand	Laroche
Strambach	Van Keer
Meelmeijer	Antoons
Roosje	mev. Dilis
Vrouw Lips	Gorlé

ZIJN EER

Tooneelspel in 3 bedrijven, G. Delattin

Aalbrecht Van Gelder,	de hr Laroche
Marie, zijn vrouw	mev. Verstraete-L.
Lucie zij dochter	mej. Jonkers
Filip, zijn zoon	de hr Bertrijn
Jan Van Gelder, zijn broêr	Van Keer
Frans Van Welle	Lemmens
Een dienstmeid	mev. Gorlé

EEN BEROEMD PROCES

Drama in 6 afdeelingen,
met een voorspel in 2 afdeelingen, naar het Fransch:
UNE CAUSE CÉLÈBRE

van de heeren d'Ennery en Cormon.

Jean Renaud	Van Keer
Chamboran	Laroche
De graaf d'Aubeterre	Van Cauter
Lazare	Dilis
De Senechal	Devos
Raoul	W. Janssens
Een officier	Emiel
Een sergeant	P. Janssens
Een korporaal	Babusiau
Madeleine, vrouw van Jean Renaud	mej. Lemmens
Adrienne hun kind, 6 jaar	jeuff. Barbiers
Martha, volksvrouw	mev. Oorlé
De hertogin d'Aube erve	M. Verstraete
Mev. d'Armaillé, overste van het pensionaat van Hyères	Verstraete-L.
Adrienne	Dilis
Valentine	mej. Jonkers
Josephina	V der Heijden
Een marketenster	Vergult

Nederlandsch Lyrisch Tooneel

DE TOOVERFLUIT

Zangspel in drij bedrijven, 15 tafereelen

Sarastro	heer H. Fontaine
Tamino	K. Berckmans
Papageno	B. Tokkie
Monostatos	F. v. d Stappen
Koningin van den nacht	mej. A. Kernitz
Pamina	B. Kamphuyzen
Papagena	J. Velders
Eerste dame	A. Van Elsacker
Tweede dame	A. Persoons
Derde dame	mv. Pédé-Baets
Eerste knaap	Mej. M. van Eggelpoel
Tweede knaap	B. van den Berg
Derde knaap	A. Kennis
Spreker — Eerste priester de h.	H. Jef Judels
Tweede priester — Eerste geharnaste man	H. G. van Elsacker
Tweede geharnaste man	H. van Aerschot

DIANA

Oorspronkelijk zangspel in één bedrijf.

Marcus, jachtopziener	de hr Tokkie
Frits	Van d. Stappen
Diana	mej. Persoons

LIKA

Oorspronkelijk zangspel in 2 tafereelen.

K. De Haen, Burgemeester	de hr Van d. Stappen
Berthold, zijn zoon	Berckmans
Jan Debbo, kommissaris der Republiek	Piens
Nand, veldwachter	Judels
Een boer	V. Eeckhoven
Lika, Bertholds' verliefde	mej. Kamphuyzen
Godelieve, Lika's moeder	mev. Pédé-Baets
Een boerin	mej. Van Eggelpoel

LOHENGRIN

Zangspel in 3 bedrijven van Wagner

Hendrik duitsche koning	MM. H. Fontaine
Lohengrin	L. Leysen
Hertog Godfried	*
Frederik van Telramund	C. Piens
De Herant des koninga	G. Van Elsacker
Elsa van Brabant	Mej. C. Duyse
Ortrude	A. Van Elsacker

W. Koopal & Co
Agentschap voor aankondigingen
64, Provinciestraat (noord), Antwerpen
AANPLAKKING EN UITDEELING VAN DRUKWERKEN IN BELGIË, HOLLAND EN DUITSCHLAND
— IN 24 UREN. —
HONDERD VOORBEHOUDEN PLAATSEN TE ANTWERPEN VOOR HET AANPLAKKEN
SCHRIJVEN VAN ADRESSEN op banden en briefomslagen voor alle beroepen. — Onder band doen. —
Aankondigingen op muren. | Verburing van draagborden en wagens

Het Oud SCHOENTJE
Gemeentestraat, 27
aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.
Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

Drukkerij Cl. THIBAUT
7, GRATIEKAPELSTRAAT
Telephoon 1489. ANTWERPEN. Telephoon 1489.

Overzicht van eenige prijzen :

100	fijne Visietkaarten	Fr 1.00
100	» » met 50 Enveloppen-banden	» 1.25
1000	Enveloppen met firma, te beginnen van	» 2.50
1000	Briefhoofden of Factuurs (8°) » »	» 5.00
1000	» » (4°) » »	» 7.00

10 % vermindering per 10 duizend exemplaren.

Alle soorten van Registers.
KOPIJ BOEKEN, BESTE HOEDANIGHEID, 500 BLAD : FR. 1.75 EN 2.00
Inpakpapieren, Winkelpapier, enz. enz.

Komt te verschijnen
BIJ
Lodewijk Janssens & Zonen
TE ANTWERPEN
KONING HAGEN
Bekroond treurspel in vijf bedrijven
door
Hubert MELIS.
Prijs der volksuitgave : Fr. 1.25.
Mits toezending van deze som wordt het werk dadelijk opgezonden.

Op aanvraag worden de goederen afgehaal en te huis besteld.
Men gelieve zich met het Verven, Degraisseren, Droogen, op zijn nieuws wasschen van ... overten van stoelen.
STOOMVERWERIJ
Gustave VAN TIGGELEN-GEERTS
REYNDERSTRAAT, 41, (tegen de Groenplaats) ANTWERPEN.
Bijhuizen : Grimmenplaats, 12 & Diepestraat, 79.
Inrichting van wassehen en Cremeeren van Storen en Gordijnen
Fabriek en gewatteerde Spreijen, Handschoenen, Pluimen, enz.
Gematigde prijzen en Onmogelijke concurrentie.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN
Huwelijksbouquetten, Bloemkoeven in alle aard ons. enz.
Mlle L. LAMBOTTE
Kronen voor Concerten en Begrafenissen
ARTIEKELS VAN PARIJS
Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.
Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

ELIXIR D'ANVERS
FIJNE LIKEUR

TENTOONSTELLING
AMSTERDAM 1895
EEREKRUIS
hoogste belooning
Medalje H.M. de Koningin
BORDEAUX 1895
GOUDEN MEDALJE
Eerediploma
door de hooge jury toegekend.

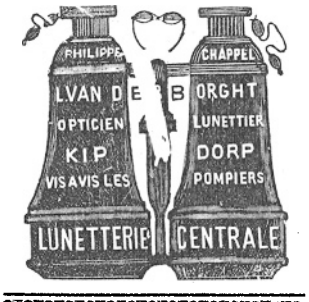

Handschoenen fabriek.
Handschoenen op maat op 3 uren — Kostelooze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.
VAN STEENKISTE
oud huis Berbigette.
33, GROENPLAATS, 33
ANTWERPEN.

CAFÉ TIPO-TIP
Carnotstraat, 11, Antwerpen.
Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

VERHUIS WAGENS van af fr. 1.50, 2, 2.5, 3, 3.50 per uur. — Grootte naar beleven tot 8 meters toe. — CH. BAELE, Meubelmakers-garnierder, St. Willebroidstraat, 22, 5e wijk, Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, piano's en coffre-forts.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS, Kunstlei, 74, Hoek van Hopland. Groote keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675. en onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

Gustave FABRY
25, Beddenstraat, 25, ANTWERPEN.
MUZIEK
Snaarinstrumenten in alien aard
Metronoms, Dispas enz. enz.
Echte Napolitsche en Franssche SNAREN
MUZIEKPAPIER
Abonnementen tot het lezen van partituren.
Uitsluitelijke Verkoop van Snaren instrumenten eigenhandig vervaardigd van RICHELME van MARSEILLE
Collin Mézin van Parijs
Mangeot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25
VERKOOP PER
Abonnement
A LA BONNE SOURCE
Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.
Te koop aanbieding der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.
Meubelen in allen aard, enz., enz.

IN DEN GOUDEN SLEUTEL
Guillme OOMS
KLAPDORP, 39. ANTWERPEN.
HORLOGIEMAKER & GOUDSMID.
MAGAZIJN VAN
Schouwgarnituren in alle soorten en aan alle prijzen.
Gouden en zilveren Horlogien, Juweelen, Goud en Zilverwerk.

MUSIKAAL GESTICHT
LEYTENS-VAN DEN BERGH
KUNSTLEI, 10
Pianolessen, Solfège, Théorie en Harmonie
BIJZONDERE LESSEN
Heropening der cursussen van af 15 September.

Geen kale hoofden meer.
Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Jonkley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.
Te verkrijgen : De Beul, Antwerpen, Puls, Kolonder plaats, Grat. Van Melkebeke, Mechelen, Nolf, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands
Flesschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.
Eenigdepot : VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen
Gebreveteerd.
Mits opzeg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

Brood- & Banketbakkerij
GUSTAAF KURTEN
GEMEENTESTRAAT, 51
Schuins over de Zoologie.
Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz
Worstenbrood.
Bekroond met de gouden medalie in de Wereldtentoonstelling van 1894.

CRIÉE CENTRALE
Huis gebroeders DE WYNGAERT
VAN ERTBORNSTRAAT,
Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades
Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds
Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen, Kalfs-, Schapen- en Verkenvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Antw. Drukk. Cl. Thibaut Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag, 8 Januari 1898. Eerste Jaargang. (Nieuwe reeks). N° 15.

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers: voor Noord-Nederland: F. Lapidoth; voor Zuid-Nederland: A. Cornette.— Secretaris: H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Borneostraat, 49 te 's Gravenhage,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

INHOUD: De Koninklijke Vereeniging (F. Lapidoth); Overzicht (F. L.); Uit Utrecht (J. H. Mignon); Antwerpen (Hubert Melis); Feestavond Willem Lemmens (G. D.); Edward De Beukelaer; Ingezonden (Job); Deynze (Pido); Tooneel-Litteratuur.

De « Koninklijke Vereeniging ».

Hieronder laten wij volgen een uittreksel uit het verslag van den Raad van Beheer der *Koninklijke Vereeniging Het Nederlandsch Tooneel*, uitgebracht in de vergadering der aandeelhouders van 27 Dec.

» We mogen er op wijzen, dat twee belangrijke stukken *Koning Oedipus* van Sophokles en *De Getemde Feeks* van Shakespeare hun intrede in den Stadsschouwburg deden, en dat onder de verdere stukken genoemd mogen worden: *De Atheensche Vrouw* van Leo Ebermann, metrisch vertaald door dr. H. C. Muller; *Fritz*, drama in één bedrijf van Hermann Sudermann; *John Gabriël Borkman* van Henric Ibsen — dit laatste met zeer artistieke décors naar teekeningen van G. H. Breitner en M. Bauer.

» Zijn wij als altijd grooten dank verschuldigd aan H. M. onze geëerbiedigde Koningin, zoowèl deze als haar Koninklijke moeder gaven bovendien meerdere bewijzen van belangstelling in ons streven door het bijwonen van verschillende voorstellingen.

» De heeren Jacques De Boer, W. C. Roijaards, A. Van Zuijlen en mej. Marie Lorjé verlieten om verschillende redenen het gezelschap. Wij betreuren het overlijden van Mv. Christine Stoetz, en van den heer C. C. Van Dommelen. Was de eerste een artieste van hoogen rang, die niet gemakkelijk wedergevonden zal worden, de tweede laat op zijn plaats een leegte achter, die evenmin zoo spoedig aangevuld wordt. De heeren L. H. Crispijn, A. C. Kreeft, A. G. Kremer en de dames Rika Hopper en Ida Möllinger kwamen tot ons; wij hopen met de beste verwachtingen.

» Amsterdam gaf voor de exploitatie wederom geen bevredigende resultaten. De wintervoorstellingen te Amsterdam, op Zondag, Maandag, Woensdag en Zaterdag, 116 in getal, brachten netto op *f* 52350; de zomervoorstellingen, 50 in getal *f* 12310. De wintervoorstellingen te Amsterdam, op Donderdag, 23 in getal, brachten netto op *f* 6010.

» De voorstellingen te 's Gravenhage, 75 in getal, brachten bruto op *f* 42214, het abonnement *f* 10880, het verhuren van het gebouw en aandeel in de winst *f* 901, te zamen *f* 53996.

» De voorstellingen elders en voor eigen rekening en bij uitkoop, resp. 52 en 22, brachten op *f* 31567 (hieronder is *f* 1408 abonnement).

» Na aftrek der reiskosten (*f* 31119), was de netto opbrengst van alle voorstellingen *f* 125615, terwijl die geraamd was op *f* 128690, zoodat er plm. *f* 3000 minder werd ontvangen dan de raming, hoewel er meer te Amsterdam, 's Hage en elders gespeeld is dan bedoeld was in de begrooting.

» Er werden gegeven 85 Nederl. Operavoorstellingen met een totaal bedrag door zaalhuur en bespreekgelden van *f* 2645; dit was begroot op *f* 2400.

» In den loop van 't seizoen 1896—97 werden gegeven 9 vreemde voorstellingen met een opbrengst van *f* 3258, tegen een raming van 10 voorstellingen tot een bedrag van *f* 3000; dus een meerdere opbrengst van *f* 258,35.

» Gegeven werden er 51 stukken: 2 Nederlandsche (voor de eerste maal) en 2 Nederlandsche (hervattingen); verder 24 uit het Fransch, 16 uit het Duitsch, 4 uit het Engelsch, 1 uit het Noorsch, 1 uit het Deensch, 1 uit het Grieksch vertaald. Van de vertaalde stukken waren 13 nieuw.

» De balans voor 1896—97 sluit met een cijfer van *f* 48629. Uit de winst- en verliesrekening blijkt, dat er een saldo op de exploitatie is van *f* 8552. Zonder het derde gedeelte van het waarborgkapitaal ad *f* 13333 zou er dus een verlies zijn geweest van *f* 5281 in het afgeloopen jaar.

» Aan de credit-zijde der balans vindt men terugbetaling aan deelnemers waarborgkapitaal 1894—1897 *f* 13925. De post is ontstaan door het saldo op de exploitatie *f* 8552 te vermeerderen met het saldo van 1895 1896 ad. *f* 875 dus *f* 9247 en daarbij te voegen de getaxeerde waarden van décors ad *f* 4000 en bibliotheek ad *f* 500. De Raad van Beheer stelt voor deze *f* 13925 in drie jaarlijksche termijnen aan de deelnemers van het waarborgkapitaal terug te betalen. Aan de debet-zijde der balans komen dan als eerste post de getaxeerde waarden der décors en bibliotheek voor. De debiteurenpost, groot *f* 21901, bestaat o. a. uit de door de Koningin toegezegde subsidie over Juli en Aug. ad *f* 4166; de cautie, gesteld in handen van B. en W. van 's Gravenhage voor de bespeling van den Schouwburg aldaar ad *f* 2500 uitgaven reeds nu gemaakt voor de inrichting van den Schouwburg aldaar, exploitatie 1897-1900 ad *f* 2881. »

Uit dit alles en uit hetgeen wij van elders weten blijkt maar al te duidelijk, dat *Het Nederlandsch Tooneel* lang geen goede zaken maakt en dat het heeft te worstelen met bezwaren, die door den Raad van Beheer met den besten wil niet kunnen worden overwonnen. De inkomsten zijn onvoldoende, de uitgaven zijn te groot.

Had men nu grootsche proefnemingen gedaan of bijna enkel oorspronkelijke stukken opgevoerd of zich het spelen van laffe kluchten ontzegd en geen spektakelstuk op het répertoire geduld, dan zouden belanghebbenden in 't financieële den Raad van Beheer van artistieke roekeloosheid of roekelooze artisticiteit kunnen beschuldigen. Doch wij weten allen hoever zulk eene beschuldiging zou afstaan van de waarheid. De Raad van Beheer heeft zeer voorzichtig een vermoedelijk kas-stuk laten volgen op een zeer vermoedelijk kas-stuk en zich maar nu en dan gewaagd aan een opvoering, waarvan men vooruit berekenen kon dat er meer glorie dan geld mèe was te behalen.

Ik dank mijn ijverigen voorganger, den heer Vriesendorp, een staaltje, dat hier later misschien in zijn geheel zal worden afgedrukt, en waaraan ik nu slechts deze gegevens ontleen:

In den Stadsschouwburg, werden tusschen 1 Aug. 1896 en 1 Aug. 1897 gespeeld de navolgende stukken:

Circusmenschen, 17 maal; *De Twee Jongens*, 17 maal; *De Getemde Feeks*, 12 maal; *Gravin Fritzi*, 9 maal; *Abt Constantin*, 9 maal; *Twee knappe dochters*, 8 maal; *De beroemde Vrouw*, 8 maal; *De Atheensche Vrouw*, 8 maal; *Trilby*, 7 maal; *Koning Oedipus*, 7 maal; *John Gabriël Borkman*, 7 maal; *Kean*, 6 maal; *De Danichefs*, 6 maal; *Dokter Claus*, 5 maal; *De Onechte Zoon*, 5 maal; *Anonieme brieven*, 4 maal; enz.

Dat is geen waaghalzen-répertoire en de stukken, die maar eens werden gespeeld omdat een proefneming mislukte hebben zeker de geldlade der Vereeniging niet ernstig aangetast.

Zoover ik weet, beschuldigt dan ook niemand den Raad van roekeloosheid. Veeleer wordt het tegenovergestelde verwijt gehoord: de Raad durft niet genoeg.

Ik heb er niet de minste reden voor al die voogden van 't *Nederlandsch Tooneel* vrij te pleiten. We zijn hier zoo neutraal mogelijk en bepleiten de belangen van de vaderlandsche tooneelspelkunst, niet die van welke Vereeniging, welk gezelschap, welke personen ook. Daarom durf ik hier gerust, tegen de opinie van velen in, beweren dat de Raad niet anders kàn handelen. Elke vereeniging van personen, gesteld als raad over belangen van anderen, is uit zijn aard, voorzichtig. Samenwerkende raadslieden en dokters in consult zijn zich nooit te buiten gegaan aan gevaarlijk initiatief. Ze zijn boven allen lof verheven als de Fortuin gunstig is en de Natuur meêwerkt, maar men is al heel gauw geneigd hen te beschouwen als remtoestellen, zoodra de zaken minder goed gaan en de Natuur wat traag is in 't helpen. Dat mag voor de families der zieken geen reden zijn om den patiënt in de armen van een kwakzalver te werpen en voor een Vereeniging niet om den wijzen Raad naar een andere wereld te wenschen; maar het is toch zoo. Gaat een zaak goed, dan ziet de directeur maar zelden zijn commissarissen; gaat ze slecht, dan roept hij ze telkens op.... om zijn verantwoordelijkheid tot een gewenscht minimum terug te brengen. Een raad is een rem. Voor 't kwade meestal; voor 't goede ook wel eens.

Indien er nu eens geen Raad van Beheer behoefde te zijn en de artiesten van *Het Nederlandsch Tooneel* enkel één voogd hadden in plaats van een college van voogden, zou die grootmachtige heer dan veel kunnen doen? Ik weet het niet. Ik geloof zelfs niet dat daar veel hoop voor zou bestaan, zoolang de Vereeniging, met onvoldoenden financieëlen steun, de hooge eer geniet dat verschrikkelijke paleis op 't Leidsche Plein te exploiteeren. Ware 't voor de aanzienlijke Amsterdammers mode dáárheen te gaan en nooit ergens anders; verkozen zij eigen loges te huren en gala-voorstellingen tegen hooge prijzen bij te wonen niet alleen wanneer vreemden, maar vooral wanneer vaderlandsche kunstenaars optreden, dàn kon 't misschien een voorrecht heeten den Amsterdamschen stads-schouwburg te bespelen. Nu is en blijft het een gevaarlijk element in de exploitatie. Verlichting, verwarming, suppoosten en ander personeel.... wat een post veroorzaakt dat alles in de rubriek « uit gaven! » Die post laat geen bezuiniging toe. Of de zaal leêg of vol is, of de monteering van het stuk duur is of goedkoop, de lampen en verwarmings-toestellen, de vele bedienden kosten precies evenveel. Een beetje weel te achter het doek waardeert iedereen; de groote weelde in de zaal wil 't publiek niet gaarne meê helpen betalen. De Koninklijke Vereeniging doet denken aan iemand, die te duur woont, en zich 't bloed uit de nagels moet werken om zijn stand op te houden.

Gegeven werden: 2 Nederlandsche stukken (voor de eerste maal) en 2 Nederlandsche hervattingen.

Twaalf maal zooveel fransche, achtmaal zooveel duitsche stukken, gingen er, dan die twee Nederlandsche. Maakt ook daarvan den Raad van Beheer geen verwijt. Hij zou U wijzen op het finantieele en het moreele resultaat van enkele niet geslaagde opvoeringen. Kon men per jaar tien, twaalf nieuwe oorspronkelijke stukken geven, dan zou een minder gewaardeerd tooneelwerk geen indruk van beteekenis maken op het nu toch al zoo wantrouwend publiek. Doch wie helpt den Raad aan een dozijn speelbare stukken van vaderlandsche dramaturgen? Ze zijn er niet. En daarom vreest men een eervolle mislukking veel meer dan een vernederend succes. De artiesten, die toch al zeer veel praesteeren voor een zeer klein salaris, kunnen niet bestaan van nòg minder. Een tooneelspeler moet ook eten en voor roem alleen krijgt men geen brood, zelfs geen crediet.

* * *

Bij dit alles komt nog dat de concurrentie feller en feller wordt. We hebben, gelukkig, in ons land nog niet het tooneel-doodende *Cafe-concert* op groote schaal. Doch, tegenover het *Nederlandsch Tooneel* verrijzen telken jare meer kleine tooneelgezelschappen, waarvan sommige in den smaak vallen.

Centralisatie is hier onmogelijk, omdat de *Koninklijke Vereeniging* niet zóó veel finantieëlen steun krijgt dat ze alle goede artiesten aan zich kan verbinden en het publiek voorstellingen kan aanbieden zóó uiterlijk prachtig en zóó goed van gehalte, dat geen ander gezelschap iets dergelijks vermag op eigen kosten. Zij kan nog veel minder haar entree-gelden lager — zij kan ze niet eens even laag stellen als haar concurrenten.

Ook geeft zij geen *genre*, dat elders niet te geven is. Ten minste, dat durft zij en mag zij slechts durven bij uitzondering. En toch moet zij dat doen om op den duur te kunnen bestaan. Het is mijn overtuiging dat de koninklijke vereeniging *Het Nederlandsch Tooneel* òf zal worden een zeer speciaal gezelschap, dat zich nagenoeg uitsluitend toelegt op het geven van stukken, die om de monteering, de groote menigte van spelers, de moeilijkheid van 't ensemble-spel enz enz. door geen ander kunnen worden vertoond, òf wel door toenemende concurrentie een steeds moeilijker bestaan zal gaan leiden totdat het eindelijk wordt ontbonden, tenzij men 't kunstmatig in het leven houdt.

Nu, is het nog te twee-slachtig. De zaal wordt gevuld door een klucht, die elders even goed kan worden vertoond; door een fransche comédie, elders precies even goed opgevoerd en men maakt verder goede zaken met stukken, die in een ander theater alléén nog niet zoo goed worden gemonteerd omdat men nog niet durft in dien zin met de Vereeniging te concurreeren. Maar morgen kan er een vennootschap zijn gevormd met genoeg kapitaal om van een *Madame sans gêne* nòg schitterender kijkspel te maken en het te laten zien voor een halven gulden minder. Wat dan?

* * *

Het is niet onze taak te wijzen op midde-

len ter verbetering. Het zou vermetel zijn en dom te gaan spelen voor raadgever in een zaak, waarvan wij den waren gang niet kennen. Ik heb alleen willen zeggen waarom men, naar mijne meening, vaak zoo onbarmhartig onbillijk oordeelt over de Koninklijke Vereeniging en haar wezenlijk uiterst nauwgezetten Raad van Beheer.

De cijfers spreken. Zij pleiten voor de voogden, die het onmogelijke zouden dienen te vermogen om glorierijk te worstelen tegen deze kwade dingen: een te kostbaar gebouw, een onverschillig publiek, een chronisch gebrek aan oorspronkelijke stukken, een Regeering die om het tooneel niet geeft en een steeds feller wordende concurrentie; terwijl zij *moet* werken met een gezelschap *a tout faire*.

Waren er nu nog maar uit de leden der Vereeniging twee troepen te vormen: één voor de grove kluchten en pseudo-blijspelen en één voor kunst-werken... Maar ook dit zal wel tot de onmogelijkheden behooren.

FRITS LAPIDOTH.

Overzicht
(NOORD-NEDERLAND).

Een Bruigom met twee Bruidjes.

Woensdag 29 December, kwam het Rotterdamsche Tivoli-gezelschap te 's Gravenhage met een voor hier nog nieuw stuk in drie bedrijven: *Een bruidegom met twee bruidjes*, uit het Fransch van Alfred Duru, vertaald door H. Smits. Te Parijs had het stuk nog al succes in 't *Palais Royal* en ook in den Haag werd zeer hartelijk gelachen, ofschoon de klucht wel wat leêg is en er geen nieuwe komische situaties in zijn. Ook hierin weêr bed-grappen, onmogelijke vergissingen en geen spoor van karakterstudie. De personen zijn niet meer dan automaten, die dwaze dingen doen omdat de auteur meende dat het publiek daar wel plezier in zou hebben. 't Werd vrij vlug gespeeld. Bouwmeester (Quincampoix), Holkers (Beaucanard), mev. de Heer (Athénaïs) hadden wel wat van hun rol gemaakt. De overige spelers waren zoo-zoo. Een kleine verbetering van den tekst, aangeraden door den verslaggever van de N. R. Ct, was werkelijk aangebracht en « pakte ». Een miniatuur triomfje, dus, voor de opbouwende kritiek. De jonge dames Léontine en Angélique (mej. Snijders en mej. Sasbach) zagen er lief uit. De *mise-en-scène* kon er meê door. Royaal was 't nu wel niet op het tooneel; maar dat vond ik voor deze gelegenheid dan ook minder noodig.

Het stuk werd gevolgd door *Ik heb iets vergeten*, klucht in één bedrijf, van J. Mannoury.

Verkeerd getrouwd

ging te Amsterdam in het *Frascati*-theater. 't Is uit dezelfde fabriek als *Jaloersch* en moet wel goed zijn gespeeld; althans het oordeel van den heer Rössing luidt niet ongunstig.

De Sensatie-stukken.

De N. R. Ct schrijft nog over de opvoeringen der in ons vorig nummer genoemde Dreyfus- en Hoogerhuis-vertooningen:

« Onder het opschrift: « Hanotaux de Schandvlek » maakt Albert Monniot in de *Libre Parole* er den Franschen minister van buitenlandsche zaken en den Franschen gezant te 's Gravenhage een verwijt van, dat geen verzet is aangeteekend tegen de vertooning te Amsterdam van «Dreyfus, de Martelaar van het Duivelseiland.» De schrijver vertaalt het heele program, waarop o. a. één tafereel voorkomt: « de verrader te Londen », en schrijft dan: « u begrijpt het toch? de verrader te Londen is commandant Esterhazy. ». En hij wijst er op, hoe nog onlangs te Parijs een tooneelstuk is verboden, enkel omdat er een Duitsch uniform in voorkwam.

Juist. Maar toen, evenals vroeger bij het verbieden van Bornier's Mahomet, ter wille van Turkije, heeft een groot deel van de Fransche pers ook ach en wee geklaagd over dergelijke slavernij.

« Les Bataves » hebben nu eenmaal geen censuur, en ons dunkt, daar zijn ze niet minder om. Wat niet wil zeggen, dat we iets anders dan antipathie hebben voor die Dreyfus- en Hoogerhuyzen-vertooningen te Amsterdam. »

Storm.

Het *Nieuws v. d. Dag* oordeelt aldus over de opvoering van het hier reeds besproken stuk (vorig nummer).

«De dames v.d. Horst en Kley hebben met de heeren H. v. Kuyk, Mari Ternooy Apèl, A. Faassen en bovenal Westerhoven het stuk met goed overleg en met opvatting gespeeld. Het tooneel was zeer goed verzorgd.

Vermelding verdient het karakteristieke kostuum van Mevr. Kley, door bewoonders der kleine eilandjes in de Noordzee, aan de kust van Duitschland, gedragen. Het stond Mevr. Kley goed. Karakteristiek kostuum, goed gedragen, geeft altijd teekening.»

Een nieuwe schouwburg te Amsterdam.

Men zegt, men drukt zelfs al, dat er plannen zijn gevormd voor de oprichting van een nieuwen schouwburg te Amsterdam, in den geest van den Rotterdamschen Tivoli-schouwburg. Men zou reeds het benoodigde kapitaal bijeen hebben en als artistiek leider (anderen zeggen ook als directeur) zou optreden de heer Crispijn, thans verbonden aan het Nederlandsch Tooneel. We hebben hier en daar al gevischt en gevraagd... maar niets naders te weten kunnen komen. Men gelieve dit bericht dus voor niets meer te houden dan het is: echo van gefluister.

Een Kriezis.

Het geestige blijspel van Marcellus Emants is nu in den handel. (Haagsche Boekhandel- en Uitgever-maatschappij.) Men weet te vertellen dat *Het Nederlandsch Tooneel* 't op het repertoire heeft geplaatst.

In de voorrede tot zijn blijspel in vier bedrijven zegt de schrijver o. a.: « *Een Kriezis* werd geschreven voor liefhebbers, niet met het oog op de krachten van een bestaand gezelschap. Hiermee wil ik niet gezegd hebben, dat het mijn streven is geweest een stuk te schrijven, dat niemand aanstoot zou geven en gemakkelijk goed was te spelen. Evenmin dat ik 't niet door tooneelspelers van beroep vertoond wensch te zien. »

Uit Utrecht.

De laatste week van 't jaar hebben Le Gras en Haspels ons bezocht en — het moet er maar direct uit — met een stuk ver en ver beneden de waardigheid van dit gezelschap dat zijn oude vrienden in een mooi gevulden schouwburg weer eens om zich vereenigde — succès had, om het spel — toegejuicht werd om de typen maar.... maar toch niet zoo in den smaak viel als bij een beter stuk zou zijn verzekerd.

Nauwelijks behoef ik niet te zeggen dat *Verzoendag* werd gespeeld met van Zuylen in de titelrol.

Over stuk en spel hebben anderen al zooveel gezegd dat ik me van dien plicht ontslagen acht.

Ook ga ik stilzwijgend — maar erkentelijk — voorbij de voorstelling door het gezelschap van der Horst (de Nederlandsche Tooneelvereeniging) op Zondag 2 Januari gegeven.

Een overvolle zaal luisterde en zag naar het nog maar altijd geliefde oud-Hollandsche kluchtje *De bruiloft van Kloris en Roosje* met Westerhoven in het karakter van «Thomas-vaer ».

Den belangstellenden lezer zij kond gedaan dat Kloris' hoed behoorlijk in de stalles aanlandde en men daar gebruikelijker wijs weer geen weg wist met dit hoofddeksel.

Overigens amuseerde men zich kostelijk met de op Utrecht toepasselijke rijmpjes en kon men aan het eind bijna niet scheiden van den vroolijken rondedans, typisch en kleurig als symbool van het opgewekte, van mufheid vrije leven onzer 17e eeuwsche voorvaderen.

Een vorig maal roerde ik even de kwaliteit- en kwantiteits-kwestie aan.

Laat ik dit nader toelichten.

Utrecht heeft geen vreemdelingen bezoek — althans niet des winters-avonds. Wie na zijn zaken, na zijn vergadering of wat hem naar onze stad voert, maar eenigszins kan — gaat met den middagtrein naar Amsterdam.

De schouwburg moet dus bestaan van een zeker aantal tooneelliefhebbers, menschen die belang stellen in onze kunst en die haar willen steunen.

Maar juist omdat er in het Sticht zooveel te steunen valt op allerlei gebied spreekt het van zelf dat de steunpilaren niet te dicht naast elkander staan onder het dak, dat zij schragen.

Toch is dit in den laatsten tijd veel beter geworden, en waar oorspronkelijk de Koninklijke Vereeniging speciaal op het monopolie aanspraak maakte is thans het aantal vrienden van (vroeger) Chrispyn en de zijnen (thans) Van Kuijk en diens omgeving zeer vooruit gegaan.

Moge dit zoo blijven, beide verdienstelijke gezelschappen hier beurtelings optreden voor volle zalen en steeds meer uitbreiden den kring hunner vrienden en vereerders tot verhooging van de glorie van ons nationaal Nederlandsch Tooneel.

Mijn bestek is afgebakend en ik dien mij binnen dat bestek te bewegen. Daarom maar terloops gemeld, dat onze afdeeling den 18en hoopt feest te vieren, Noord en Zuid in zijne kunstuiting denkt bijeen te brengen en weder een schrede nader te doen tot het groote doel: bekendwording van het streven van den Bond, uitbreiding van het ledental, verheffing van het afdeelingsleven.

Moge het nieuwe jaar ons veel goeds brengen.

J. H. MIGNON.

Antwerpen.

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

Ik wilde hem wel kennen die de spreuk: *ce qui ne vaut pas la peine d'être dit, on le chante*, heeft in de wereld gebracht, opdat ik hem zou kunnen vragen wat er dan wel dient gedaan te worden met *ce qui ne vaut pas la peine d'être chanté!* Eéns zoo gemakkelijk zou 't mij dan wezen den schrijver van *Diana*, zangspel in één bedrijf, de bestemming van zijn werk te wijzen...

Indien het gebrek aan eene dragelijke intrigue hier dan nog vergoed was door scenische geleidelijkheid en gebrek aan poëzie door de aanwezigheid van verzen, zou 't nog gaan, maar helaas, dat is het geval niet.

Wij kennen den schrijver als ernstig genoeg om zelf te begrijpen dat hij zijn werk moet inhouden en een flinke revanche nemen.

We zullen over de letterkundige waarde van het stuk zwijgen, maar vragen ons in gemoede af hoe twee verfijnde menschen als de bestuurders van ons lyrisch tooneel èn den schrijver van zulk stuk èn het Vlaamsch publiek èn hunner onderneming zelve den slechten dienst willen bewijzen het op te voeren.

Ware de muziek van den heer Edw. Beyls nu door schitterende kwaliteiten balsem komen gieten op de wonde, we zouden het begrijpen, maar zij ook slaat lam de vleugels uit, als voelde zij het vruchteloze van haar pogen om de woorden-bagage mêe naar omhoog te voeren. Zij is doelloos neergeschreven, technisch-vaardig, ja, maar zonder kleur.

De heer Beyls heeft echter bewezen dat hij iets zou kunnen leveren dat meer reden zou geven tot lof.

De heer Tokkie had een ondankbare rol, waaruit hij haalde wat er uit te halen was. Uit eerbied voor 't publiek zou mejuffrouw Persoons zeer gepast dat akelig gesnork mogen achterwege laten dat zij achter het beeld van Diana moet ten beste geven. Wij hebben gezien dat Diana zelve schuddebolde van ergernis bij zulk onverwacht gedoe. Voor het overige heeft zij levendig hare rol vertolkt, en zeer goed gespeeld. De heer Van der Stappen draagt perfect voor als Fransche-operettenzanger. Regelmatig komt de rechterhand op het hart terecht, en nooit mankeert hij de drie stapjes vóór- en de drie stapjes achterwaarts, vergezeld van eene gracieuse rugbuiging. Wij zijn echter op ons lyrisch tooneel aan zulke dingen niet gewend, of liever, we zijn ze verwend, gelukkiglijk, en we hopen dat de heer Van der Stappen er zich van moge ontmaken.

* * *

Na *Diana* kwam *Lika*, zangspel in twee bedrijven, door C. De Visschere en Van Oost. De Heer De Visschere heeft reeds eenige stukken voor het tooneel geleverd. Hij was vroeger zelfs acteur bij den Brusselschen Schouwburg, en bij hem is tooneelkennis te veronderstellen. Hij heeft er blijk van gegeven in *Lika*.

Handeling en afwisseling zit er veel in 't stuk. 't Is een gewillige rugschikking naar de wenschen van den componist, kortom, eenige tooneelen, geschreven om den toondichter gelegenheid te geven te werken, met effect te goochelen.

Indien de heer De Visschere aan den operavorm geene andere eischen stelt dan juist die, en niet van oordeel is dat de tekst moet wezen een schepping die den toondichter niet alleen toestanden maar ook gevoelens en bezieling moet meêdeelen, dan, zeggen wij, is hij ten volle gelukt en kan men hem, van zijn standpunt beschouwd, lof toezwaaien; want bezielen zal zeker niet het: *uw malsche borsten doen mijn spieren beven* en het niet te ontleden: *ik heb naar wellust dorst!*

O de menschen, die denken dat réalisme de vertaling is van platheid!

Nog waren er verzen in die op mij den indruk maakten van versjes uit de kinderkamer, en die, zoo ik ze mij niet textueel herinner, toch ongeveer zoo iets moeten zijn:

O schoone bloem,
die ik zoo roem...

O, zoo onze ondeugende Hildebrand zoo iets had moeten hooren in zijn jongen tijd, wat zou hij spoedig hebben mêegezongen: *het weer is guur en 't is elf uur...*

Nog eens, de heer De Visschere heeft blijken gegeven van tooneelschrijver te zijn, niet in den breeden zin van 't woord, evenwel, want de spreuk: *poeta nascitur* heeft hij niet beschaamd!

Zijn medewerker nu, de heer Van Oost, schijnt iemand te zijn vol beloften. Zijn werk getuigt van ervaring in de technick en van temperament tevens. Blijkbaar staat hij nog gansch onder den invloed van zijnen meester Jan Blockx. De bewonderende studie van dezes laatsten werk heeft, — wij nemen aan onwillekeurig —, den heer Van Oost in reminiscenzen doen vallen. Ook van *Milenka* was er een onvervalschte of ongewijzigde frase in *Lika* overgeloopen. Zelfs Massenet schijnt niet zonder invloed te wezen op den jongen componist, want ook uit dezes werk, bijzonderlijk uit *Le Cid*, waren duidelijk herinneringen in *Lika*.

Men zal bekennen dat het genoeg navolging is, zelfs voor een beginneling, en de heer Van Oost, wij zijn er van overtuigd, zal zichzelven een grooten dienst bewijzen met zich los te wringen aan slaafschen invloed.

Zijn werk is nog oppervlakkig. Het is nog berekend op effect, maar zoo het wint in intensiteit, in edelheid van uitdrukking, gelooven wij hem weldra te mogen begroeten als een onzer jonge verdienstelijkste componisten.

Lika was aan goede zorgen toevertrouwd, en in de eerste plaats dient vermeld mejuffer Kamphuizen, onze lichte zangeres, die een stormachtig en welverdiend succes inoogsste. Deze jonge kunstenares heeft op korten tijd, door haar gewetensvol werk, aller sympathie gaande gemaakt, èn als actrice, èn als zangeres. Haar lied in het eerste bedrijf, — een peeltje, — en de slotscène van het tweede, zijn stukken die zij op het volmaakte nabijkomende wijze heeft vertolkt.

Er was blijkbaar niet genoeg gestudeerd, wat te betreuren is, en een der eerste slachtoffers was de heer Berckmans, die een paar zeer opgemerkte aarzelingen had. Als opvatting van zijn rol was hij echter zeer te loven.

Mevrouw Pédé-Baets heeft ten zeerste voldaan. Ook zij is eene nauwgezette artiste, immer berekend voor hare taak.

Beter dan in *Diana* deed de heer Van der Stappen zich voor in *Lika*. Hij was goed van spel en zong zeer bevredigend.

Een waar figuur had de heer Judels gemaakt van den Vlaamschen renegaat. Zijne typeering en zijne vertolking kenschetsten den kunstenaar. Ook de heer Piens deed zich goed voor.

Indien 't werk beter gekend ware geweest zouden de kooren beter uit den slag gekomen zijn dan thans. Wij zijn overtuigd dat bij eene volgende opvoering al de krachten, na nog eenige studie, een goed geheel zullen vormen. Wij mogen niet vergeten met eere te vermelden de zeer geslaagde tooneelschikking van den verdienstelijken regisseur, den heer Jac. De Vos.

* * *

De taak van den beoordeelaar is niet altijd een aangename, laat staan een dankbare. Maar : *dura lex, sed lex !* We zijn verplicht geweest hier in geweten verslag te geven, en geen gevoel, zelfs niet dat der vriendschap, mag het oordeel wijzigen. Aangenaam ware 't voor ons geweest hier eene onbewimpelde loftuiting te mogen neerschrijven, des te meer daar 't eene zaak geldt waaraan wij mee onze beste krachten besteed hebben en nog besteden : het stichten van een eigen lyrisch tooneel.

De zaak kan echter nooit gelukken zoo we onszelven niet hooge eischen stellen en onzen tegenstrevers zoo niet sympathie, dan toch erkenning voor ons streven kunnen afdwingen door het leveren van geweetensvol werk. Daarom moeten we streng zijn ; 't ware der moeite niet geloond alleen te streven om eigen werk te doen opvoeren zoo dat werk den toets der esthetiek niet kon doorstaan.

Dan slechts zal men ons recht op een eigen lyrisch tooneel niet meer kunnen betwisten, wanneer wij, door eene ernstige kunstuiting, dat recht afdwingen !

HUBERT MELIS.

Wat het publiek betreft, dat betwist elkaar het minste plaatsken; wij zijn dan ook overtuigd dat er eene aanzienlijke ontvangst zal gemaakt worden; het is den heer Lemmens van harte gegund, want hij is een werker van belang, die steeds zijne rollen in de puntjes verzorgd voorbrengt. G. D.

Edward De Beukelaer.

De dagbladen hebben ons het bericht aangebracht van de benoeming van den Heer Edward De Beukelaer tot officier in de Leopoldsorde. Deze tijding is in de kunstwereld met een recht genoegen onthaald geworden, en niet het minst door de voorstanders van het tooneel, aan welk vak de Heer De Beukelaer zoo rijkelijk-mild zijne ondersteuning gewijd heeft.

Door eigen werk heeft de heer De Beukelaer het gebracht tot de hoogte waarop hij gekomen is, en zoo dat hem reeds recht geeft op eerbied, dan zal die eerbied zeker nog vergroot zijn door de prinselijke wijze waarop hij zijn steun aan de kunst, onder welken vorm ook, toekent.

Ter gelegenheid zijner onderscheiding roept onze redactie hem een hartelijk proficiat toe !

INGEZONDEN.

Antwerpen, 23 December 1897

MIJNHEEREN DER REDACTIE,

Ik ben geen schrijver, maar wel iemand, die met belangstelling alles volgt wat er bijzonders gebeurt op tooneelgebied.

Toen ik hoorde van het inzicht van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond om Ibsens *Nora* op te voeren was ik half ontstemd, niet omdat ik het feit zelf niet blij begroette, maar wel, omdat het ging gebeuren op *onzen* Schouwburg, waar het gehemelte van het publiek mij zoodanig verwend scheen door den zwaren en gepeperden kost die het gewoonlijk wordt voortgezet, dat zijn smaak er nog alles behalve gelouterd is, en dat ik vreesde dat, zoo *Nora*, onder de onverschilligheid vallen moest, het misschien voor altijd met de kunst ging gedaan wezen, omdat er dan toch met eenigen schijn van waarheid zou kunnen aangevoerd worden dat ons publiek er nog niet van *wil*.

De hemel zij echter gedankt ! De proef is gelukt, en dat het geen toevalletje was bewees het succès van *Zijn Eer* van Delattin, een stuk dat over ettelijken tijd ook geen tweemaal zou « gegaan zijn ».

En nu we zoover gekomen zijn dat we vertrouwen mogen gaan hebben zóó in onze artisten, — die blijken van « groot kunnen » hebben gegeven, — als in het publiek, vraag ik mij af of het geen tijd zou wezen ook eens te gaan denken aan heigene uw medewerker *Lazarus* over tijd schreef over de Shakespeare-opvoeringen.

Lazarus wees op het onschatbaar voorrecht dat elders de liefhebbers hebben, van uit de eererij hunner boekenkast de meesterwerken der kunst te zien verrijzen, in vleesch en been, het zenuwlooze geschreven woord gekleurd en verlevendigd door de fantazij van den acteur, uitzeggend wat hij opvangt uit de ziel van den dichter.

« Het hoogste slechts is goed genoeg » dient de gouden spreuk te wezen in de kunst. Dit weze de baken waarnaar wij ons streven richten !

Ik roep u op, Mijnheeren der Redactie, om door uw overtuigend woord en door uwe vasthoudendheid te bewerken dat ons, de hooger-eischenden, bevrediging gegeven worde. Al te zeer nog ploeteren wij voort in het afval en het straatvuil der kunst.

In de hoop dat schoone dagen mogen nakend zijn, blijf ik zitten op dien mesthoop en wacht geduldig !

JOB.

Deynze

'k Had verleden Zondag 't genoegen de vertooning van de maatschappij « Vooruit » bij te wonen. Laat me beginnen met te zeggen dat het me ten hoogste heeft verast zoo een « ensemble » te vinden bij onze Deynsche tooneelliefhebbers. Het mag gezegd : zelden heb ik een beteren samenhang gevonden onder liefhebbers.

Het programma bestond uit de *Twee Weezen* hetwelk op puike wijze werd gespeeld. De mannenrollen over 't algemeen heel goed en bijgestaan door de talentvolle Mevrouwen Daenens, Van Trappe, Wannyn, Losbaerts, Roman en Decoen. Dit gezegd geloof ik het overbodig er bij te voegen dat men ons op een kunstavond vergastte !

Mejuffer Van Trappe in de « Gravin de Linières » was niet min dan uitmuntend, — hare uitspraak is heerlijk. Hoe aangenaam klinkt die zuivere taal in de ooren ; en wat is het jammer dat het vlaamsch zoo dikwijls op de planken wordt geradbraakt ! Dient bijgevoegd, dat mijn opmerking den Deynschen vrienden niet wordt toegepast want 'k moet bekennen dat de uitspraak over 't algemeen beschaafd is.

Mevrouw Wannyn was goed, doch zag ik haar liever in andere rollen dan in « Henriette ».

Juffer Losbaerts gaf ons een tamelijk goede « Louise » en Mejuffer Romon verwierf veel bijval in de rol van « Marianne » maar wie van de vrouwen zich bijzonderlijk onderscheidde was Mevrouw Malvina Daenens in de zoo moeilijke rol van « La Frochard ». — Maar welk is nu wel eigenlijk het vak dier kunstenares ? 'k Heb haar gezien in alle rollen en altijd vind ik ze even goed, ja uitmuntend. Bravo voor zoo'n talent ! — Mochten wij het dikwijls bewonderen !

En nu een woordje over de liefhebbers van « Vooruit » : Heer Minnens was door zijn uiterlijk een echte « Graaf de Linières. »

De rol van « Ridder de Vaudry » werd op zeer betamelijke wijze vervuld door den heer Van Dercruyssen ; insgelijks een heel verdienstelijke optreding.

De heer R. Goeminne, ofschoon speler van de eerste broek, zooals hij zichzelf zoo bescheiden noemt, gaf ons een « Markies de Presles » in staat de moeilijksten te bevredigen. Met de hoedanigheden welke hij bezit, belooft hij een volmaakt speler te worden.

Van den heer Van Overbeke kan ik niets anders zeggen dan dat hij ons een onverbeterlijke « Pierre » gegeven heeft, type en spel waren prachtig, allen lof.

Den heer Van Temsche had ik graag een losbandiger « Jacques » zien spelen.

Heer Van Coppenolle als dokter was heel voldoende en trok zich goed uit den slag niettegenstaande eene groote verkoudheid hem hinderde bij het spreken,

De andere bijgevoegde rollen waren insgelijks heel voldoende. 't Was een dier opvoeringen welke men, zonder vrees van weerlegd te worden, puike vertooning mag noemen.

'k Kan niet eindigen zonder allen lof toe te zwaaien aan 't orkest dat zich op zoo'n heerlijke wijze van zijne taak kweet. De tusschenbedrijven, meest altijd zoo vervelend, waren daar echt aangenaam, dank zij 't prachtig orkest !

'k Wenschte vurig nogmaals de Vrienden-Maatschappij « Vooruit » te mogen toejuichen zooals verleden Zondag. PIDO.

Feestavond WILLEM LEMMENS.

DE FEESTVERTOONING van dezen bij uitstek geliefden artist zal a. s. donderdag plaats hebben. *Roger de Geschandvlekte* is het stuk, waarin de heer Lemmens de titelrol uitstekend vervult. Wij zijn overtuigd dat deze gewetensvolle artist liever in een zuiver kunstwerk zou zijn opgetreden om de loftuigingen te ontvangen van zijn publiek, dat hem zoo hoog schat en zoo lief heeft, maar elkeen die een weinig van nabij de zaak kent, weet dat de artisten niet altijd hun zin doen in het te kiezen stuk, en dan, wie zal het hun kwalijk nemen als zij een beetje speculeeren op de massa, want voor de goede stukken komt immers het groot publiek niet.

Tooneel-litteratuur.

In den laatsten tijd verschenen, onder meer, in de vreemde litteratuur, de volgende werken :

Der Prophet von Memphis, dramatisches Gedicht von Paul Alexander. Hamburg, Rudolph's Verlags-Buchhandlung 1897. (1 m. 50.)

La Menteuse par A. Daudet et L. Hennique, pièce tirée de la nouvelle publiée par A. Daudet, illustrations de Myrbach. (Paris, Flammarion) 3,50 fr.

Lindelin, Märchendrama in 4 Akten von Jonas Lie. Leipzig, Göschen-sche Verlagshandlung 1898. (2 m. 50.)

Ghislaine, drame en trois actes par Alexandre Meunier. (l'action se passe en 1429.) Paris, Vanier 1897.

Der dramatische Monolog in der Poëtik des 17 und 18 Jahrhunderts und in den Dramen Lessings, von Friedrich Düsel (Theatergeschichtliche Forschungen, herausgegeben von Berthold Litzmann. Band XIV). Hamburg und Leipzig. L. Bosz 1897.

Les secrets de M. Ginistry directeur de l'Odéon et de *la Fille de l'Emigré* par Raphaël Parault. Paris, Vanier 1898.

Verschenen :

Gevolgen der Dronkenschap, drama in drie bedrijven door Prosper Van Langendonck.

Te verkrijgen bij den schrijver, Pereboomstraat, 54, Leuven.

De Beuckelaer's CACAO is de beste.

PLAKBORD.

BOOM. — « De Vriendekring » Zondag, 9 Januari, om 6 1/2 uur. Cilia, tooneelspel in 4 bedr. door C. De Visschere en Een Onweer, blijspel in 6 in bedr. door H. Melis.

LONDERZEEL. — Tooneelkring (Voor Taal en Kunst), op Zondag, 2 en 9 Januari 1898. Schuldeloos, gepr. drama in 3 bedrijven door H. Melis, Eene Rat in de Val, zingspel in één bedrijf, Muziek van G. Broeckmeyer.

ELDORADO VAN ANTWERPEN. — Alle avonden Spectakel-Concert.

Antwerpen.

Nederlandsch tooneel van Antwerpen

Het Geheim van den Blinde.

Groot volksdrama in 8 tafereelen, door W. Peypers

Barak Jonhson, alderman van Woodfield	de hr	Van Cauter
John Waters, schoenmaker		Laroche
Kitty, zijn vrouw	mev.	Lemmens
Philis, hun dochters		Verstraete-D.
Sara,		Dilis
Mistress Parry		Verstraete-L.
William, haar zoon, horlogiemaker	de hr	Lemmens
Wihl Baring, de blinde		Van Keer
Dora, zijn dochter	mej.	Jonkers
Kapitein Burns	de hr	W. Janssens
Luitenant Denis		Devos, zoon
De president der tentoonstelling		Devos, vader
Stephson, burgemeester te Woodfield		Hoggeur
Burks, schoenmaker		P. Janssens
Barnum, clown		Antoons
Sophie Cooper, herbergierster,	mev.	Gorlé
Betty, haar dochter	mej.	Wagemans
Swinner	de hr	Dela Haye
Mistress Swinner	mev.	Brabants
Bob	de hr	Van d. Bosch
Lemke,		Leurs
En lid der jury		Thees
Een werkman		Babusiau
Een burger		Van d. Broeck

KLEINE JACQUES

drama in 9 tafereelen, van W. Busnach.

Pierre Girard, fabriekw.	de hr Lemmens
De la Roseray, advocaat	Van Koer
Henri de Laverdac, dokter	Bertrijn
Georges de Larerdac, schilder	P. Jansens
Polyte Louchon	Laroche
Edward, dokter	Van Cauter
Graaf de Maximieux, diplomaat	W. Janssens
Mathivet, greffier	Devos
François, knecht van Georges	Antoons
Justin, knecht van de la Roseray	Clauwaert
Jeanne Marie, vrouw van Girard	mev. M. Verstraete
Cécile	mej. Elisa Jonkers
Gravin d'Avrigny	mev. Gorlé
Moeder Ropiquet,	Verstraete-L.
Kleine Jacques, zoon van Girard	mej. Barbiers
Een agent	de hr Van Rijn
Een rechter	Babusiau

DE DRIE HOEDEN

Blijspel in 3 bedrijven door Alfred Hennequin.

Ysenboot rentenier	de hr Laroche
Frank, muziekmeester	P. Janssens
Adolf de Pooter	Bertrijn
Paul Vervliet	W. Janssens
Jozef, huisknecht	Van den Bosch
Isabella, mevrouw Ysenboot	mev. Verstraete-L.
Maria, hare dochter	Dilis
Lotje, dienstmeid	Gorlé

ONZE VROUWEN

Blijspel in 5 bedrijven
van G. von Moser en F. van Schönthan.

Otto Dorn, rentenier	de hr Van Keer
Adèle, zijn vrouw	mev. Verstraete-L.
Grete } hun	mej. Jonkers
Hedwig Stein } dochters	mev. M. Verstraete
Pepperman, boodschapper	de hr Laroche
Felix Stein	Dilis
Karel Hilberg	Van Cauter
Fanny Hilberg	mev. Verstraete-D.
Ella Brandt	Dilis
Paul Grosser, schrijver	de hr Bertrijn
Max Cornelis, bouwkundige	W. Janssens
Ulrika, keukenmeid bij Dorn	mev. Lemmens
Amelie, dienstmeid bij Stein	Gorlé
Anna, dienstmeid bij Hilberg	mej. Van d. Heyden
Ferdinad,	den hr. Devos
Jan	Anthoons
1e gast	Dela Haye
2e "	Slootmakers

Nederlandsch Lyrisch Tooneel

DIANA

Oorspronkelijk zangspel in één bedrijf.

Marcus, jachtopziener	de hr Tokkie
Frits	Van d. Stappen
Diana	mej. Persoons

LIKA

Oorspronkelijk zangspel in 2 tafereelen.

K. De Haen, Burgemeester	de hr Van d. Stappen
Berthold, zijn zoon	Berckmans
Jan Debbo, kommissaris der Republiek	Piens
Nand, veldwachter	Judels
Een boer	V. Eeckhoven
Lika, Bertholds' verliefde	mej. Kampnuyzen
Godelieve, Lika's moeder	mev. Pédé-Baets
Een boerin	mej. Van Eggelpoel

W. Koopal & Co
Agentschap voor aankondigingen
64, Provinciestraat (noord), Antwerpen
AANPLAKKING EN UITDEELING VAN DRUKWERKEN IN BELGIE, HOLLAND EN DUITSCHLAND
— IN 24 UREN. —
HONDERD VOORBEHOUDEN PLAATSEN TE ANTWERPEN VOOR HET AANPLAKKEN
SCHRIJVEN VAN ADRESSEN op banden en briefomslagen voor alle beroepen. — Onder band doen. —
Aankondigingen op muren. | Verhuring van draagborden en wagens

Het Oud
SCHOENTJE
Gemeentestraat, 27
aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.
Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gesten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

worden de goederen afgehaal en
Op aanvraag
Men gelast zich met het Verwen, Degraisseeren Droogen, op ijn nieuws wasschen van soorten van stoffen.
STOOMVERWERIJ
Gustave VAN TIGGELEN-GEERTS
REYNDERSTRAAT, 41. (tegen de Groenplaats) ANTWERPEN.
Bijhuizen: Groenteplaats, 12 & Diepestraat, 79.
Inrichting van wasschen en Cremeeren van Storen en Gordijnen
Bokens en gewatteerde Spreijen, Handschoenen, Pluimen, enz.
Gematigde prijzen en Onmogelijke Concurrentie.
te huis besteld.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN
Huwelijkstuilen, Bloemkoiven in allen aard, enz. enz.
Mlle L. LAMBOTTE
Kronen voor Concerten en Begrafenissen
ARTIEKELS VAN PARIJS
Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.
Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

ELIXIR D'ANVERS
FIJNE LIKEUR

TENTOONSTELLING
AMSTERDAM 1895
EEREKRUIS
hoogste belooning
Medalje H.M. de Koningin
BORDEAUX 1895
GOUDEN MEDALJE
Eerediploma
door de hooge jury toegekend.

Handschoenen fabriek.
Handschoenen op maat op 3 uren — Kostelooze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.
VAN STEENKISTE
oud huis Berbigette.
33, GROENPLAATS, 33
ANTWERPEN.

CAFÉ TIPO-TIP
Carnotstraat, 11, Antwerpen.
Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

VERHUIS WAGENS van af fr. 1.50, 2, 2.50, 3 3.50 per uur. — Groote naar believen tot 8 meters toe. — CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk, Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS, Kunstlief, 74, Hoek van Hopland. Groote keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675, en onversijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

Gustave FAES
25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.
MUZIEK
Snaarinstrumenten in allen aard
Métronomes, Diapasons, enz.
Echte Napolsche en Franschc
SNAREN
MUZIEKPAPIER
Abonnementen
tot het lezen van partitiën.
Uitsluitelijke Verkoop van
Snaren instrumenten
eigenhandig vervaardigd van
RICHELME van MARSEILLE
Collin Mézin van Parijs
Mangeot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25
VERKOOP PER
Abonnement
A LA BONNE SOURCE
Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.
Te koopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.
Meubelen in allen aard, enz., enz.

IN DEN GOUDEN SLEUTEL
Guillme OOMS
KLAPDORP, 39. ANTWERPEN.
HORLOGIEMAKER & GOUDSMID.
MAGAZIJN VAN
Schouwgarnituren in alle soorten en aan alle prijzen.
Gouden en zilveren Horlogien, Juweelen, Goud en Zilverwerk.

MUSIKAAL GESTICHT
LEYTENS-VAN DEN BERGH
KUNSTLEI, 10
Pianolessen, Solfège, Théorie en Harmonie
BIJZONDERE LESSEN
Heropening der cursussen van af 15 September.

Geen kale hoofden meer.
Door het gebruik van het echt Amerikaansch Hoschkruid van Dr Jonkley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.
Te verkrijgen: De Beul, Antwerpen, Puls, Kolanderplaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Nolf, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands
Flesschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.
Eenigdepot: VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen
Gebreveteerd.
Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

Brood- & Banketbakkerij
GUSTAAF KURTEN
GEMEENTESTRAAT, 51
Schuins over de Zoologie.
Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz
Worstenbrood.
Bekroond met de gouden medalie in de Wereldtentoonstelling van 1894.

CRIÉE CENTRALE
Huis gebroeders DE WYNGAERT
VAN ERTBORNSTRAAT,
Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades
Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds
Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs-Schapen- en Verkenvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Drukkerij Cl. THIBAUT
7, GRATIEKAPELSTRAAT
Telephoon 1489. ANTWERPEN. Telephoon 1489.
Overzicht van eenige prijzen:

100	fijne Visietkaarten	Fr 1.00
100	» » met 50 Enveloppen-banden	» 1.25
1000	Enveloppen met firma, te beginnen van	» 2.50
1000	Briefhoofden of Factuurs (8°) » »	» 5.00
1000	» » (4°) » »	» 7.00

10 % vermindering per 10 duizend exemplaren.
Alle soorten van Registers.
KOPIJ BOEKEN, BESTE HOEDANIGHEID, 500 BLAD: FR. 1.75 EN 2.00
Inpakpapieren, Winkelpapier, enz. enz.

Komt te verschijnen
BIJ
Lodewijk Janssens & Zonen
TE ANTWERPEN
KONING HAGEN
Bekroond treurspel in vijf bedrijven
door
Hubert MELIS.
Prijs der volksuitgave: Fr. 1.25.
Mits toezending van deze som wordt het werk dadelijk opgezonden.

Antw. Drukk. Cl. Thibaut Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag, 15 Januari 1898. Eerste Jaargang. (Nieuwe reeks). Nr 16.

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers: voor Noord-Nederland: F. Lapidoth voor Zuid-Nederland: A. Cornette.— Secretaris: H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Borneostraat, 49 te 's Gravenhage,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

INHOUD: Een Indisch Tooneelspel, (Fritz Lapidoth); Overzicht, (F. L.); Laplanders Idylle, (A. C.); Feestavond Mr en Mev. Dilis, (G. D. L.); Mej. Betsy Kamphuysen; Een Nieuwe Schouwburg, (G. D. L.); Bericht; Tooneelnieuws; Verschenen werken, (M.)

Een Indisch Tooneelspel.

HET LEEMEN WAGENTJE, uit Sanskrit en Prákrt in het Nederlandsch vertaald door J. Ph. Vogel. — Amsterdam, Scheltema en Holkema, December 1897.

Dit werk is een academisch proefschrift en zijn letterkundige beteekenis mogen we vergelijken met die van professor Kalff's prachtige dissertatie over *Het Lied in de Middeleeuwen*. Beide geleerden hebben als debuut in hun loopbaan, onze litteratuur verrijkt met een meesterwerk en aldus de hoogste verwachtingen opgewekt die, wat prof. Kalff aangaat, reeds in vervulling zijn gekomen. Wie aldus begint, heeft recht op ons aller hulde. Dat dr Vogel, daarenboven, onze tooneellitteratuur heeft uitgebreid met een vertaling, waarover de geleerden niet alléén met lof spreken, doch die ook de niet-kenners van sanskrt en prákrt met groote dankbaarheid vervullen, brengt ons er toe zijn werk in dit speciale weekblad met meer dan een enkel woord aan te kondigen. Daarbij komt nog dat, naar wij vernemen, de Koninklijke Vereeniging *Het Nederlandsch Tooneel* het plan heeft gevormd dit stuk, zij het dan ook bewerkt naar een andere vertaling, op te voeren en het ons dus misschien zal gegeven zijn over de dramatische waarde van het eeuwen-oude tooneelspel nog beter te oordeelen dan men dat kan doen bij de lezing.

Terloops zij hier nog herinnerd aan het feit dat het gezelschap *L'œuvre* onder directie van Lugné Poë in 1895 Nederland bezocht met *Le Chariot de terre cuite* (1), bewerkt voor het moderne tooneel door Victor Barrucand, naar vroegere bewerkingen door Gérard de Nerval en Méry en dat, in deze fantazie op de motieven van het oorspronkelijke stuk, nog genoeg was overgebleven van de kracht der oorspronkelijke blij-eindigende tragedie, om het wonderlijke tooneelspel (vrij goed vertolkt door de spelenden, maar ook niet meer) een grooten indruk te doen maken op het publiek. Naast mij ligt eene beoordeeling van Camille Mauclair, die het werk opvatte als een symbolistisch tooneelstuk en het volle licht laat vallen op hetgeen in de dramatische handeling maar een vrij onbeteekende episode schijnt: het leemen wagentje, waarmeê een kind speelt, doch dat wordt veranderd in een schat, zoodra de edelmoedige hetaere er haar sieraden in werpt. Wij voor ons, zouden in dit tafereel, hoe aangrijpend ook, niet durven zoeken het zwaartepunt van dat geweldige stuk in tien, ver van korte bedrijven; maar we hebben nu een betrouwbare vertaling genoten en niet een bewerking, waarvan de heer Vogel moet getuigen dat zij met het oorspronkelijke niet meer dan titel en verhaal gemeen heeft, waaruit volgt dat het voornaamste ontbrak: de poëzie, de gloed, de *couleur locale*.

Ook in het *Königl. Schaüspielhaus* te Berlijn werd *Het leemen wagentje* opgevoerd en met grooten bijval begroet (December 1893). De tooneelbewerking was van Emil Pohl. Kenners van het oorspronkelijke dweepen daarmee niet. Toch had ons *Nederlandsch Tooneel* zich voorgenomen deze bewerking, door Seydel vertaald, te volgen; maar toen zij dit voornemen koesterde, bestond het mooie werk van den heer Vogel nog niet en het is dus zeer wel mogelijk dat zij thans besluit van dit laatste een dankbaar gebruik te maken.

Precies zoo als de vertaling daar ligt, zal men haar niet kunnen opvoeren; maar het komt mij mogelijk voor dat een vakman, in overleg met den heer Vogel, door eenige coupures en kleine wijzigingen, er in zou kunnen slagen iets te geven waardoor èn de duitsche èn de fransche tooneelbewerkingen verre zouden worden overtroffen.

* * *

De heer Vogel begint en eindigt met geleerde aanteekeningen, die door geen belangstellende ongelezen mogen worden gelaten, maar die wij hier niet kunnen resumeeren omdat zij ons te ver zouden voeren van hetgeen voor ons hoofdzaak is: het drama en dat nog wel beperkt tot hetgeen wij er van zien, zonder te letten op de beteekenis van een groot gedeelte der handeling, die alleen door kenners valt te genieten in alle bijzonderheden. Maar, ook ontdaan van de archeologische aantrekkelijkheid, is het *Leemen Wagentje* zeer genietbaar.

Het volle licht valt op de hetaera Vasantasenâ. Zij wordt vervolgd door den batelijken koningszwager Samsthânaka, die haar de uiterste gunsten wil afdwingen; maar heeft met louterende liefde zich gegeven aan den edelen brahmaan Cârudatta, die arm is, maar groot van moed, en die al dadelijk optreedt als haar beschermer tegen den belager. Als in een *roman d'aventures*, zien we nu van allerlei gebeuren en maken wij kennis met allerlei soort van menschen. Een dief, die steelt om een geliefde slavin te kunnen vrijkoopen en een onschuldige, die wordt gekerkerd omdat de koning hem, na een voorspelling, vreest, zijn, met den konings-zwager Cârudatta en Vasantasenâ personen van groot gewicht in dit stuk.

Hoofdzaak is de louterende liefde.

Vasantasenâ wordt van gewone hetaere tot grootsche figuur. Voor geen schatten wil zij langer haar gunsten geven, geen offer is haar te groot om den geliefde ter wille te zijn en als, eindelijk, door een noodlottig toeval, de schurk Samsthânaka haar in zijn macht krijgt, laat zij zich liever dooden dan kussen door den lafhartigen bloedverwant des konings.

Hier, in het achtste bedrijf *Verworging* genaamd, is de dramatische kracht geweldig en wij, met onze moderne kunstbegrippen, gaan bij een eerste lezing al vreezen dat de toon nu niet meer zal kunnen rijzen. Doch, daarin vergissen wij ons. Alle elementen zijn nog lang niet uitgeput. De Indieër heeft geen haast en de dichter (dr Vogel dürft niet aan te nemen dat het werkelijk Dandin is, en vindt het niet waarschijnlijk dat Koning Çûdraka daarvoor mag worden gehouden), de dichter tracht rustig alle gegevens uit te putten (1). In het negende bedrijf, krijgen we een meesterlijk behandeld geding, waarbij de slechtaard den goeden veemheer Cârudatta onschuldig doet veroordeelen als moordenaar van de hetaere. Prachtig is de verradersrol geschreven en het zwenken der meening van de rechters ten ongunste van den beschuldigde wordt met treffend talent aanschouwelijk gemaakt.

Langzaam, zonder een oogenblik te veel van onze aandacht te vergen, voert de dichter ons in het tiende bedrijf naar de gelukkige ontknooping.

De Konings zwager heeft gezegevierd. De hetaere, die hem versmaadde, waant hij door zijn hand gewurgd, een slaaf, getuige van zijn misdaad, is in zijn slot gekerkerd, en men zal den onschuldigen veemheer ter dood brengen. Maar Vasantasenâ is door den verrader niet vermoord. Het gelukte een beweedadigde haar levensgeesten weder op te wekken. De beulen aarzelen zoo lang tot er redding komt. Het slachtoffer van den koning heeft den tyran gedood; de slaaf is losgekomen en getuigt van Samsthânaka's misdaad; Vasantasenâ verschijnt en de gruweldaad wordt bewezen. Caradutta huwt de geliefde en schenkt den booswicht genade, uitroepend:

« Van nu af aan is ons de hoogste blijdschap....
't Lot maakt sommigen leeg en sommigen gevuld,
voert andren tot hoogheid weer;
Doet ook sommigen den weg ten ondergang betreden,
voert and'ren die bijster zijn;
Wijl 't in 's werelds bestand een samenstel vertoont
van wat elkaar strijdig is,
Speelt 't Noodlot met den mensch, als hadde het te doen
met kruikjes aan 't waterrad. »

Niet alleen de overweldigende dramatische kracht van dit stuk treft ons. Menig fragment — en dit pleit ook zeer voor den vertaler — fonkelt ons tegen als een juweel van ware poëzie. Gun mij het genoegen U alleen maar wat aan te halen uit het vijfde bedrijf, waarin we een onweder hooren beschrijven

Terwijl de pauwen, het bespeurend, de staarten spreiden,
D'ontruste zwanen, tot vertrekken bereid, 't trotseeren,
Bevangt den hemel in een oogwenk 't ontijdig onweer,
En tevens 't harte van den minnaar, naar liefde smachtend.
Als 't lichaam donker van den Lang-gelokte,
met kranenrijen tot een schelp gebogen,
Is in haar zijden kleed van bliksemdraden,
de Wolk verrezen, als de Discus-drager.
Die drop'len, neergegoten schijnend als vloeibaar zilver,
Ijlings ontvallen aan de buiken der regengevers,
Bij 't licht der bliksemlamp een oogwenk gezien—verdwenen,
Vallen als afgesneden franje van 't kleed des hemels....

Door wolken, grauw als versch tamála-loover,
heeft 't firmament het zonlicht opgedronken;
Mierboopen zinken onder regenstralen,
als olifanten onder 't schot der pijlen;
De bliksem als een gouden lamp gevormd is,
die op de tinne heen- en- weder slingert;
't Maanlicht, als liefste van een zwakke gade
wordt, voortgejaagd, door wolken heengevoerd...
Met bliksemsnoer den gordel saamgebonden,
als olifanten die elkaar bestormen,
Houden die wolken met haar regenstralen
op Indra's last d'aard' als aan zilv'ren koorde.

Door wolken, van den fellen wind gezwollen,
en als de wilde-buffelkudde donker,
Gevleugeld met den bliksem en beweeglijk
als innerlijk bewogen oceanen,
Wordt d'Aarde thans — zoo mateloos van geuren
en met jong-gele loten gras bewassen —
Door regenstralen die terneder storten,
gespleten als met diamanten pijlen....

« Kom toch, o kom! » dùs met schelleren klank
door de kreten der pauwen begroet.
Door d'als onstuimig opspringende krane
met smachtend verlangen omhelsd,
Ook door de zwanen, den lotus verlatend,
met hevig' ontroering aanschouwd,
Donker als anjana (1) schijnend te maken
de landen, verbreidt zich de wolk....
Te loor gegaan zijn nu de glinsterlichten,
als weldaad, aan onedelen bewezen;
Als vrouwen, die den liefste moeten derven,
zijn zonder glans de toppen van de bergen. ..

Denk U die regels, machtig uitgezegd als reizangen, gevoegd in een drama vol passie en vol kracht. Vul wat gezegd is aan, zoo ge kunt, met de verbeelding van een oosterling en eerst dan zult ge U een denkbeeld kunnen vormen van het overweldigende dezer indische dramatische kunst.

Er zou, hoe vreemd dit op het eerste gezicht ook schijne, eene vergelijking te maken zijn tusschen dit tooneelspelen eenige stukken van Shakespeare, waarin het hoogst-verhevene staat tusschen het allerscherpst weergegeven reeële; want ook de indische dichter versmaadt geenszins het aan 't alledaagsche ontleende motief en schuwt evenmin het raketspel van woord en wederwoord tusschen twistenden om, dadelijk daarop, de vleugelen weer breed uit te slaan en ons te voeren hoog boven dat gewone gedoe. Zijn verbeelding is als de leeuwerik, die lang kan trippelen door de weide om ineens loodrecht op te stijgen, de zon tegemoet.

* * *

«*Het leemen Wagentje*» is niet uitgegeven in dien saaien, den lezer ontmoedigenden vorm, waarin ten onzent de meeste academische proefstukken in druk uitkomen. De firma Scheltema en Holkema deed het boek verschijnen in mooi quarto-formaat, gedrukt op hollandsch papier (imitatie van Gelder?) met mooie letter en *marges* niet te eng en niet overdreven breed. De heer F. Hart Nibbrig versierde het sober en waardig met voortreffelijk gedachte en keurig uitgevoerde decoratieve teekeningen als vignetten boven de verschillende bedrijven. Al die teekeningen zijn zonder voorbehoud te roemen; ik wijs hier alleen op de kapel en de libellulen, dansend boven een lotus-vijver (vierde bedrijf), de pauwen boven het vijfde en de zwanenvijvers boven het zevende en tiende.

We mogen dit al te vluchtig artikel niet besluiten zonder den wensch uit te drukken dat weldra van bevoegde hand een het werk waardiger, uitvoeriger bespreking moge volgen. Wij konden slechts, in alle bescheidenheid, onzen lezers op dit heerlijke drama opmerkzaam maken.

den Haag, 10 Januari 1898.

FRITS LAPIDOTH.

(1) Voor het eerst te Parijs opgevoerd den 22sten Januari 1895.

(1) Op het affiche van l'œuvre wordt dez (Soudraka) als oorspronkelijk schrijver genoemd.

(1) Anjana=zwarte oogenzalf.

Overzicht

(BUITENLAND).

Het voornaamste nieuws uit Parijs en Weenen zij hier zoo beknopt mogelijk vermeld. We zijn zeer ten achter geraakt doordat ons eigen repertoire vrij wat belangrijks bracht en het zal dus niet mogelijk wezen hier een volledig overzicht aan te bieden.

Parijs.

Vrij belangwekkend als proeve moet zijn geweest *Dans la nuit*, opgevoerd 18 Nov. '98 door de *Escholiers*, die zich al sinds jaren mogen verheugen in de gunst van een klein kringetje liefhebbers. 't Is een tragedie in vijf bedrijven door André de Lorde en Eugène Morel en de hoofdpersoon is een verloofde, die blind wordt, zijn meisje blijft

hem trouw en ze verbinden zich in den echt. Maar de vriend der jeugd van het jonge vrouwtje verschijnt en wekt haar sluimerend gebleven liefde. De blinde man komt tot de vreeselijke ontdekking dat zijn vrouw een ander lief heeft, lijdt verschrikkelijk, maar eindigt met te berusten en te vergeven. Hij zal troost vinden in zijn geloof. Mendès roemt de vertolking en ziet in de nog zeer jonge schrijvers mannen van grooten aanleg.

In het *Ambigu* : *La Maitresse d'école*, in vijf bedrijven en zeven tafereelen, waarvan één proloog, door Edmond Farbé. Het is een stuk vol gruwelen en vol politiek, maar meesterlijk gespeeld, vooral door Mevrouw Tessandier, die een hartstochtelijke moeder uit het volk voorstelt.

In *'t Vaudeville*, een abonnementsvoorstelling van een komedie in drie bedrijven, *l'Aveu*, door L. Gleize. Een aardig vrouwtje wordt erg het hof gemaakt door een clubman en voelt zich aangetrokken door den hartenbeul. Zij gaat naar haar man en zegt hem alles. Jammer dat er in dien meneer niet wat meer pit is. Het eenige, wat hij doet, is met zijn vrouw op reis gaan. Hij had zijn huwelijksreis nog eens in 't heel kompleet met haar moeten overmaken. Doch hij is niet zeer galant, een beetje water en melk is die meneer ! Het vrouwtje geneest niet en haar goedig perceel van 'n echtgenoot wil wel toestemmen in een scheiding, wat hun zeer kwalijk genomen wordt door hun kennissen, die wel verkiezen om te gaan met vrouwen, die haar man bedriegen, maar niet met gescheiden dames, die geen bedrog verkiezen te plegen. De gelukkige overwinnaar is volstrekt niet verrukt over 't geval ; de echtgenooten verzoenen zich, de « wereld » is tevreden en het publiek is 't maar half, volgens de dagbladen.

Bij *Antoine* ging 26 Nov. *Le repas du Lion*, vier bedrijven in proza door François de Curel, een mijn-drama van sociaal-demokratische strekking. Het leeuwenmaal krijgt de patroon, de werklui zijn maar jakhalzen, die de afgekloven beentjes erlangen. Erg veel geredeneer, en weinig logica. Het stuk heeft geen natuurlijk verloop en het slot bevredigt niet, vindt de kritiek. Bij de generale repetitie werd het geheele laatste bedrijf er afgehakt en een ander persoon uitverkoren om te worden doodgeschoten dan de Curel eerst daartoe had bestemd.

Een triomf voor Antoine als tooneelspeler en *metteur en scène*.

Les mauvais Bergers.

In de *Renaissance* ging 15 December, *Les mauvais Bergers*, tooneelspel in vijf bedrijven door Octave Mirbeau, den welbekenden, heftigen parijschen publicist. Er wordt nog al geredeneerd in dit stuk en de schrijver laat er zijn meeningen in verkondigen over de verhouding tusschen werklieden en patroons. Aangrijpende tooneelen hebben wel indruk gemaakt. Sara Bernhardt speelde voor eenvoudig meisje. De *mise en scène* moet heel kranig zijn geweest en van een treffend realisme. De kritiek heeft niet zeer gunstig over dit werk geoordeeld; vooral Sarcey met zijn *saltimbanques de la phrase* was hard voor den schrijver. Clémenceau was verrukt; maar dien kan men geen specialiteit in tooneelzaken noemen,

Porto-Riche, de gelukkige auteur van *Amoureuse*, gaf zijn *Le Passé* voor het *Odéon*. De heer de Casembroot, die in den *Nederlandschen Spectator* uitvoerig verslag geeft van parijsche *premières*, zegt daarvan:

Le Passé.

Een lang stuk met een verpletterende vrouwenrol, geschreven voor Sarah Bernhardt en gespeeld door Mme Raphaèle Sizos zooveel mogelijk « à l'instar » in persoon. Het had ook voor Réjane kunnen zijn, en vergis ik mij niet, zoo is het stuk onder zijn oorspronkelijken titel *Faiblesse* eerst naar de Renaissance, toen naar het Gymnase en van daar naar het Vaudeville getogen, om eindelijk in het Odéon terecht te komen. Of dit in zijn voordeel is geweest? Er werd in het tweede Théâtre Français wel eens beter gespeeld dan tegenwoordig. Ik zeg dit vooral met het oog op het heerenpersoneel, dat zeer talrijk is en waaronder niettemin voor zekere rollen keuzen worden gedaan, die alleen te rechtvaardigen waren zoo men niet beter had. Decori en Albert Lambert zijn door hunne burgerlijkheid en vulgariteit, de een als man van de wereld, de ander als dokter, in *Le Passé* bepaald potsierlijk en Candé, die als *Le Passé* het verleden van de jonge weduwe Dominique Brienne, het geheele stuk met deze behoort te dragen, werkt er zeker niet toe mede het begrijpelijk te maken hoe die vrouw, die zoo hoog een dunk van de ware liefde heeft, die het karakter van haar zelfzuchtigen, losbandigen, leugenachtigen en ongentlemanliken vroegeren minnaar door en door kent, nochthans telkens weder in de oprechtheid zijner liefde begint te gelooven en eindelijk op het punt geraakt hem weder in de armen te vallen. Zoover komt het echter niet want wanneer hij in vervoering haar zegt hoe hij met haar vlieden zal ver van wereld en menschen, naar een buitentje in de omstreken van Parijs, wijst zij hem verontwaardigd de deur, want zij weet hoe hij ook daar al zijn vorige minnaressen gehuisvest heeft en acht hare liefde te hoog om te worden beantwoord zooals die harer talrijke maar minder kieskeurige voorgangsters. De dialoog is ongemeen levendig en de bedoeling van den schrijver is dat het geheel met een brio « à l'emporte pièce » gespeeld worde, waardoor hij hoopte aan den kant der toeschouwers het gevaar van afmatting te vermijden, welke door de doorgaans lange ontboezemingen der hoofdpersoon ontstaan. Ik geloof dat hij op een anderen artistieken bodem dan dien van het Odéon die wensch geheel vervuld had kunnen worden, doch men kan niet ontkennen dat Mme Sizos daarvoor deed wat in haar vermogen lag. Voldoende is dit echter niet en het stuk, slecht ingeleid door eene als expositie allergebrekkigste en verwarrende eerste akte, zal misschien ten gevolge der lauwheid der overige medespelers korter leven dan het eigenlijk verdient. Vraagt men evenwel of het hooger staat dan *Amoureuse*, zoo moet, dunkt mij, het antwoord beslist ontkennend luiden. Hierin toch was de schrijver — en misschien wel Mme Réjane — er in geslaagd ons belang te doen stellen in twee schepsels, die hoegenaamd niet belangstellend zijn. Dat was knap, knap zooals het is van een schilder, die van 'n paar uien en een aardappel een interessant schilderij weet te maken. Thans verlangt hij echter dat we ook even zoovoel voelen voor een 38-jarige weduwe, wier zeldzaam verliefd temperament ons, die sedert de invoering der Hoogere Burgerscholen physiologie met den paplepel binnen krijgen, op zijn minst genomen verwonderen moet. Uit een wetenschappelijk oogpunt moge zij een merkwaardig « geval » zijn, voor leeken zal zij stuitend blijven.

Dezelfde verslaggever bezocht een voorstelling van het beruchte *Théâtre réaliste* van Chirac. Na ons daarvan het een en ander leelijks te hebben verteld, besluit hij terecht :

« Zou het geen tijd worden al die kunstverkrachters eens het masker van het ge laat te rukken waarachter zij in naam van ik weet niet wat voor Jan Klaassen esthetika slechts hun persoonlijke ijdelheid dienen om ook eens mèe te roeren in de brij der algemeene aanstellerij ? ».

Maar, in mijn tijd, dacht niemand dat Chirac wat anders bedoelde dan speculeeren op de minne liefhebberij van zeker publiek en ook nu nog zal wel geen mensch dat masker houden voor meer dan het is.

Men is algemeen in verrukking gebracht door het nieuwe stuk in verzen van Edmond Rostand (vijf bedrijven) opgevoerd in de *Renaissance*, alwèer, den 30 December l.l. De particuliere correspondant der *N.R Crl.* wijdt er een lang artikel aan en alle fransche bladen prijzen 't om strijd. We zullen ons het stuk laten vertellen door den geënthoesiasmeerden correspondent der *Nieuwe Rotterdamsche Courant* :

Cyrano de Bergerac.

Christian était beau ! Cyrano, dat weet de geschiedenis ook van hem te vertellen, is leelijk geweest, leelijk door zijn te langen neus. Het verhindert hem niet om verliefd te worden op zijn nicht, de schoone Roxane, een hoofsche juffer die nu wel niet als Molière's Cathos elke gedachte aan de liefde onuitstaanbaar vindt, maar toch verlangt dat haar geliefde de « carte du Tendre » kenne en in teedere, dichterlijke en beeldrijke taal haar zijn hulde kunne brengen. Doch de vrouw in haar is bekoord geworden door de fiere, mannelijke verschijning van Christian de Neuvillette en zonder hem nog gesproken te hebben is haar hart in liefde ontstoken.

Onder haar oogen heeft Cyrano, na met ongelooflijke brutaliteit een tooneelvoorstelling in het hotel de Bourgogne te hebben verstoord door den hem onuitstaanbaren tooneelspeler Montfleury het zwijgen op te leggen, een jeugdigen pronker met een degenstoot gestraft voor een opmerking over zijn neus. En hij heeft dat gedaan onder het improviseeren van een toepasselijke ballade met overeenkomstig zijn belofte den stoot bij den laatsten versregel. Roxane laat Cyrano verzoeken haar een onderhoud toe te staan. Zou zij getroffen zijn geworden door de tinteling van zijn geest, door zijn vaardigheid van tong en degen ? Heelaas neen ! zij komt haar liefde belijden voor Christian en hem verzoeken dien jongen edelman, juist ingelijfd bij een compagnie van Gascogners, groote schetteraars allen maar ook echte houwdegens, tegen zijn kameraden te beschermen. In die compagnie is Cyrano toch onder de meest geduchten.

Met een bloedend hart neemt Cyrano die taak op zich en hij gaat verder zelfs, wanneer Christian hem bekent wel soldaat te zijn maar vreemd te staan tegenover de letteren. Cyrano zal zijn penvoerder worden, Cyrano de spraak der liefde hem vertolken. Wat hij denkt en dicht, Christian zal het als eigen taal tot Roxane mogen spreken. Een avond bij een serenade zal Cyrano zijn liefdelied hem influisteren, om een oogenblik later zelf zijn hart uit te storten voor Roxane, wier oor de stem van Christian meent te hooren klagen en jubelen ; hij zal, bij het beleg van Atrecht, wanneer beiden te velde zijn, de briefschrijver worden van Christian, schrijvende in zoo gloedvolle taal dat de geliefde die roepstem niet kan weerstaan en verschijnt te midden der soldaten. Daar komt Roxane dan aan Christian vertellen dat het niet meer zijn uiterlijk is, zijn gestalte en houding welke haar gevangen houden, maar dat zijn ziel en gemoed, zooals zij zich hebben uitgesproken in zijn brieven, haar het hart hebben doen zwellen van weelde en geluk. Wat beteekent daarbij vergeleken het uiterlijk schoon ? Met zulke geestesgaven zal zij hem liefhebben, hoe ook, leelijk, mismaakt !

Leelijk ? mismaakt ? Mag Christian dan zijn geluk onthouden aan Cyrano, wiens geheim hij daareven heeft ontdekt ? Hij vordert een verklaring tusschen Cyrano en Roxane, maar nauw staan beiden tegenover elkander of een schot dondert van Atrecht's wallen : Christian die zich buiten de bescherming der loopgraven heeft gewaagd, slaat doodelijk getroffen ter aarde. Een bevrijding voor Cyrano ? Neen, eerst nu begint zijn zwaarste taak. Hij zal de herinnering helpen plegen aan den beminde. Christian in Roxane's oogen moet blijven de held van haar droomen. Vijftien jaren lang verzorgt aldus Cyrano Christian's nagedachtenis bij de wereldlijke kloosterzuster, steeds in rouwgewaad gehuld, die Roxane geworden is. Tot op dat uur, zijn stervensavond, dat hij vraagt den brief te mogen lezen door haar op Christian's lijk gevonden, het laatste teeken van zijn liefde dat Roxane bezit. En dan, terwijl de avond begint te vallen, leest Cyrano dat schrijven, hardop en met een warmte welke Roxano doet opkijken, terwijl dichter en dichter de schemering om beiden duistert. Weggezonken reeds is de zon; donker wordt het ; maar Cyrano leest door want dien brief, hij kent hem van buiten. Als al het geschrevene is het zijn werk geweest. Zoo wordt het licht voor Roxane, maar hij die, onwillens nog, de waarheid heeft gebracht strijdt zijn laatsen strijd met den dood !

Dit in-dichterlijke gegeven, verheven en toch zoo-eenvoudig, dat bovenmenschelijke kracht laat ontluiken op den bodem van het menschehart en dus in haar oorsprong het bloed doet leken van aardsche smart en pijn, wordt voor ons ontwikkeld in een reeks van de meest schilderachtige tafereelen, vol afwisseling en beweging, steeds gespannen houdende de aandacht, steeds verrukkende den geest en het oog. Ik herinner mij niet, in de jaren van mijn hier-zijn, een stuk te hebben gezien dat zoo onverdeeld genot geeft, dat zoo van het begin tot het einde u onder de de bekoring houdt, als dit sprookje in het kleed der werkelijkheid.

En dan de heerlijke, smijdige taal, flonkerend en schitterend, met Cyrano's boertige invallen en vlijmende spotternijen, opvlammende met zijn hartstocht ! Er klinkt het geklik-klak van degens in door en in haar strofen suizelt de avondstilte; er jubelt de overmoed van den sterke in en de lijdende schreit er zijn weemoed in uit. De schrijver der Romanesques (van 1894), van de Princesse Lointaine een jaar later, van de heerlijk-mooie Samaritaine uit de Paaschdagen van dit jaar, had reeds getoond hoe groote meester hij is over zijn taal, hoe hij een woord vindt voor alles wat hij zeggen wil, hoe de versregels hem ontvloeien, zangerig of schril, luimig, zich aanpassende bij elke gemoedsaandoening, vertolkende elken weemoed, en alle blijdschap. Edmond Rostand heeft hier zich nog overtroffen !

Het spel in Cyrano de Bergerac ? Laat ik, om te kunnen besluiten, er slechts van vertellen dat Coquelin in deze rol misschien zijn grootsten triomf heeft gevierd. Ik woonde Dinsdag de première bij. Tooneelschrijver en tooneelspeler moeten nog hun ooren hooren tuiten van de geestdriftige toejuichingen. Trouwens, deze zullen zich wel elken avond herhalen, en voor langen, heel langen tijd !

F. L.

Laplandsche Idylle.

De heer J. Vriesendorp schijnt het maar niet te kunnen vergeten noch vergeven, dat hij zoo deerlijk schipbreuk leed in zijn waanwijze poging om den Vlamingen eens te komen wijzen wat zij op tooneelgebied zooal te doen en te laten hebben, en om den Vlaamschen Leeuw te leeren dansen op *zijn* pijpen. Het beest bleek te log ('t is van den Leeuw dat ik spreek) om te willen luisteren naar het Amsterdamsche fluitje, en liet den heer V. zijn wijsheid verkondigen zonder er zich in 't minst aan te storen. Daarom is mijnheer V. nu zoo vreeselijk boos. En ten tweede male lucht-i zijn gramschap in het Loudensche weekblad *Hollandia* (1) waar hij een stukje liet in opnemen, dat wij hier ook nog eens ter sprake willen brengen.

Over het eerste gedeelte van het opstelletje kunnen wij stilzwijgend heenstappen ; het raakt niet ons, redactie, maar een onzer vrienden, die zelf behoorlijk genoeg gebekt is om den heer V. te woord te staan, indien hij het noodig oordeelt op diens geschrijf nog verder acht te slaan.

Uit het tweede deel citeeren wij de volgende regels :

« De Hollandsche stukken staan wel op de Antwerpsche speellijst, ik neem het gaarne aan. Worden zij ook vertoond ? »

Wij vragen : wat zijn stukken, die op een *speel*lijst staan, doch niet *vertoond* worden ? Dus gespeeld, en toch niet vertoond ?... Doch verder :

« In de laatste twee jaren, die der verbroedering namelijk, vond ik niet meer dan *Het Geheim van den Blinde* (W. Peypers) en *Zwarte Griet* (Faassen).

« Ook werd er nog de *Amsterdamsche Kaartlegster* van den laatste door Frits Bouwmeester ingevoerd, maar afgekeurd.

« Heerlijk is het volgende, ontleend aan de kritiek (2). Waarom beginnen sommige onzer (N. B.) goede spelers Hollandsch te praten ? Omdat het stuk in Holland speelt ? Nou, dan moeten zij in de duitsche stukken maar duitsch en in *De Nieuwe Jongen*

(1) Nr van 1 Jan. 1898. « Vlamingen en ons Tooneel. II »

(2) Het Nederlandsch Tooneel, n° 4, 1895.

ngelsch spreken of zij zijn niet logiek. Spreekt Nederlandsch, mijnheeren, en vaagt we hielen aan alle gewestspraken. Vergeet niet dat wij in Antwerpen zijn, de stad gewend voor haar gezuiverde uitspraak. »

«Zij willen nòch Hollandsch, nòch Nederlandsch (wie kent het verschil?) maar Antwerpsch! »

Wat een machtige logika toch! Een der redacteuren van Het Nederlandsch Tooneel schreef in 1895, zich tot de leden van het toenmalig Antwerpsch tooneelgezelschap richtend: Spreekt Nederlandsch, Mijnheeren, en... bekommert u om geen gewestspraken.

En uit die woorden trekt de heer V. deze conclusie: Zij willen nòch Hollandsch, nòch Nederlandsch (wie kent het verschil?) maar Antwerpsch!

Waarlijk, er hoort moedwilligheid en wade trouw toe om aldus te redeneeren.

Dat de heer V. geen verschil kent tusschen Hollandsch, tusschen zijn Hollandsch bijv., en Nederlandsch, d. w. z., de taal der beschaafde lieden, pleit stellig niet voor de juiheid van zijn gehoor. Verwonderen kan ons dit echter niet al te zeer, nadat wij de er hadden Z. Weled. Geb. in eigen persoon mogen hooren op het Congres van 1896.

Maar het verschil opmerken tusschen dialectspraak, hetzij dan van Antwerpen of van Amsterdam, van Brussel of Rotterdam, van Gent of van den Haag, of van welke stad of streek ook in Zuid- of Noord-Nederland, en het Nederlandsch zooals het klinkt uit den mond van geletterden, die hunne uitspraak verzorgen, — dat doen *wij* wèl, en in dien geest was het dat de redacteur van *Het Nederlandsch Tooneel* aan het Antwerpsch gezelschap den raad gaf, Nederlandsch te spreken, geen gewestspraak, ook geen Hollandsch, zelfs niet in een Hollandsch stuk.

In hoeverre dit laatste nu goed van hem gezien was, kan hier in 't midden blijven. Met goede recht van het gebruik der gewestspraken in verhalen of tooneelstukken, welke eene bepaald lokale kleur dragen, wanneer dist het aanwenden van het dialect kan bijdragen tot het verhoogen dezer kleur, is eene quæstie die hier voor het oogenblik niet in bespreking ligt. Aangenomen zelfs dat de schrijver van bovenvermeld stuk zou ongelijk gehad hebben, het nabootsen van het Amsterdamsche dialect in Faassen's baartlegster te veroordeelen, zooveel blijkt ook in elk geval zeer duidelijk uit zijne woorden, dat hij zuiver Nederlandsch aanbeves, en dat de heer V. bij gevolg de waarheid verdraait wanneer hij in de aangehaalde woorden het tegenovergestelde leest van hetgeen zij zoo klaar te verstaan geven.

De heer V. eindigt alzoo:

« In geen geval werd het beste, wat wij hebben, aan de Vlamingen aangeboden; ook dat willen zij niet. »

Men zou kunnen zeggen: Indien het beste dat gij hebt niet aan de Vlamingen werd aangeboden, zoo werden zij niet in de gelegenheid gesteld het te willen of niet te willen, en is er hun bijgevolg ook niets te verwijten...

Maar nu valt het nog buitendien te betwijfelen, indien wij ons gingen vermeten het beste wat Holland bezit te willen vertoonen, dat de heer V. zelf het ons niet allerkwalijkst zou durven te nemen. Immers, het is nog zoo heel lang niet geleden dat hij ons behoorlijk inpeperde dat wij daartoe alle bevoegdheid missen. Schreef hij toch niet in *Het Tooneel* van 15 November 1894, in een artikel Uit Vlaanderenland:

« Het spijt me altijd als een Belg ernstig is, dat begrijp ik van iemand uit Groningen, van menschen te Amsterdam, van Ibsen en Laplanders, maar van Belgen snap ik dat niet. Het is me niet wel doenlijk, ze me anders voor te stellen dan overdreven, in zonte pracht, of met een blauwen kiel en achtig zijden pet. Verkiezingsrumoer en almend lied zijn voor mij de Belg. En is dat oppervlakkig dan doe ik boete.

« Nu doet het mij zeer, dat Belgen ernstig zijn en taalcongressen houden om eigenlijk onze taal te bewonderen met pogingen om die hunne tot in den oetspraak geliek te maoken aan de Nederlandsche en daarom is het me zoo vreemd, dat zij op hunne planken, waar naar mijn eenzijdig inzien slechts de vlaamsche klucht en het vlaamsche lied met het melodrama, onder leiding van den grooten Nestor de Tière thuis behooren, ook ernstige, hooger (?) (3) staande Nederlandsche stukken vertoonen.

« Het doet me pleizier voor de heeren Mendes da Costa en Justus van Maurik, (4) welke laatste eigenlijk met zijn eene been op Vlaamsch Tooneelgebied staat, dat hun stukken o. a. te Gent worden opgevoerd, dat men er *Zijn Model* en *Fijne Beschuiten* geeft, doch den aard van 't land is men ermeê aan 't verloochenen. »

Genoeg, niet waar? Tusschen den heer V. van *Het Tooneel* en dien van *Hollandia*, tusschen dien van 1894 en dien van 1897-98, valt de keuze ons moeilijk. Wanneer niet een voldoend getal Nederlandsche stukken op onze Vlaamsche Schouwburgen gegeven worden, dan heet het men een sarkastischen grijns: Gij ziet het, zij willen niet! Wanneer pogingen gedaan worden om ons publiek bekend te maken met de fijnere stukken van het Nederlandsche repertoire, dan is 't weer tot ons, met ironisch medelijden: Gij verloochent den aard van 't land, blijft bij uwe Vlaamsche kluchten, want..... ernstig wordt ge toch nooit; het doet mij zeer, als ik uw vruchteloos pogen zie om het te worden; dat kunnen alleen wij, « menschen te Amsterdam » en ..... de Laplanders.

Gelukkig dat er te Amsterdam en elders vele lieden zijn, die de toestanden in België beter kennen, land en volksaard beter waardeeren, en, om de toenadering te bewerken, het verstandiger aan boord weten te leggen dan de heer V.

Vlamingen en Hollanders kunnen malkaar best verstaan, en, om te beginnen, een heel eind met elkander samengaan; later zal men zien of er nog meer kan gedaan worden, want de tijd moet de vrucht doen rijpen; maar, er is één voorwaarde: laat de Laplanders er in 's hemels naam buiten! want die zouden 't spel verbrodden eer het nog goed begonnen is.

Antwerpen. A. C.

(3) Dit (!) is van den heer V. zelf. Explique qui pourra!

(4) Zou dat vraagteeken van zoo even ook pleizier gedaan hebben aan de heeren Mendes da Costa en Justus van Maurik?

Mej. Betsy KAMPHUYSEN.

EENDER verdienstelijksteen meest-geliefde kunstenaressen van ons Lyrisch Tooneel is voorzeker mejuffer Betsy Kamphuysen, ter wier eere Dinsdag aanstaande *De Tooverfluit* gespeeld wordt.

Reeds van haar eerste optreden af won zij ieders sympathie door hare gewetensvolle vertolking.

Onzen goeden confrater « Les Entr'actes » verdanken wij eenige biografische nota's over de feestelinge:

Geboren in Januari 1872 te Amsterdam. Kwam te Antwerpen in den ouderdom van 2 jaar, waar heure ouders deelmaakten van het gezelschap-Driessens. Van hare prilste jeugd af had zij eene groote voorliefde voor het tooneel. Zij speelde verschillende kinderrollen, waaronder de straatjongen in *Paljas*. Op 15 jarigen ouderdom keerde zij naar Noord-Nederland weer.

Zij werd koriste en gedienstigheidsrol bij het gezelschap-Van Lier. Daarna als koriste en kleine rol aan de « Koninklijke Vereeniging van het Nederlandsch Tooneel ». Intusschen vervorderde Mej. Kamphuysen hare zangstudiën met Mev. Culp Kiel, operzangeres te Amsterdam, als leermeesteres; zij deed groote vorderingen en werd een jaar nadien verbonden aan het Nederlandsch Opera, onder het bestuur van den Heer De Groot, als tweede dugazon. Na twee jaar bijval ging Mej. Kamphuysen over naar het Nederlandsch Opera, bestuur C. Van der Linden, waar zij drie jaar bleef als tweede zangeres. De rollen waarin zij het meest uitblonk waren: Santuzza, (*Cavalleria*), Venus, (*Tannhäuser*) en Margaretha, (*Faust*).

Het is dan dat het Vlaamsch Opera haar aanbiedingen deed, die zij met gretigheid aannam.

Feestavond Mevr. en M. DILIS.

EZE feestavond is van meer dan gewone beteekenis. Niet alleen om *Adrienne Lecouvreur*, dat een wezentlijk kunstwerk mag genoemd worden, waarin Mevr. en M. Dilis uitstekend, mogen wij schrijven, de hoofdrollen vervullen, maar vooral om nog eens, voornamelijk aan Mevr. Dilis, te doen gevoelen hoe hoog onze bewondering voor haar is gestegen sinds wij *Nora* hebben toegejuicht. Om verschillende redenen hadden wij graag dit laatste stuk op de plakkaat gezien. Is het de beste rol niet van M. Dilis, zijne gade schittert daarin als een ster van eerste grootte; en dan, het was nog eens een vertooning te meer van dit weergaloos tooneelwerk, dat helaas alweer gedoemd schijnt om nog lang te blijven liggen en vergeten te worden.

Het is dus plicht voor allen, den feestavond van deze twee talentvolle artisten bij te wonen. Dat er volk zal ontbreken, neen, want moest elk afzonderlijk (hetgeen maar alleen billijk zou zijn) zijn feestavond hebben, dan nog zou het volle zaal zijn. Wij denken dus, dat diegenen welke de vertooning willen bijwonen, spoedig moeten inschrijven, anders gebeurt er weer, zooals met het beneflet van Mej. E. Jonkers, dat er op het laatste oogenblik honderden menschen geen plaats vinden.

De vertooning heeft plaats Donderdag a.s.

G. D. L.

Een nieuwe Schouwburg.

Het schijnt dat men er ernstig aan denkt een nieuwen Schouwburg te maken voor het Lyrisch tooneel te Antwerpen. De gelegenheid komt nooit beter voor dan met de verbreeding der Leysstraat, en door den Cirkschouwburg die daar vast tegen ligt.

De Cirkschouwburg, zooals hij nu is, heeft geen reden van bestaan. Die zaal was hoogstens goed genoeg voor een paardenspel van 2den rang; waarvoor het lokaal eigenlijk werd gemaakt. Alleen er is veel ruimte en plaats in overvloed om een lokaal te bouwen dat aan al de eischen zou voldoen.

Wij hebben sinds het verdwijnen van de Variétés eenen schouwburg minder in ons stad, en dat verlies begint zich meer en meer te doen gevoelen, en er zal een dag komen, misschien is hij niet ver af, dat die Schouwburg dringend zal geëisch t worden.

Wij zegden dus dat het Cirkgebouw juist het geschikte was, dat de ligging (façade in de Leysstraat) nooit beter kon gevonden worden, om een plaats te maken in het midden van de stad waar leven en beweging zou komen als op den Boulevard Anspach te Brussel.

Om dit plan te verwezenlijken behoeft er veel geld, heel veel geld, dat moeten wij bekennen, maar wij geven in bedenking, of hier niet een zaak te exploiteeren valt die genoeg zou opbrengen om in eenige jaren den nieuwen Schouwburg terug te winnen. De « Variétés » is verdwenen en met haar de prachtige wereldberoemde bals. Waarom zou men den nieuwen Schouwburg niet derwijze inrichten dat hij dienen kunne als balzaal, en waarom zou men van die danszaal niet iets maken dat nog nooit in België te zien is geweest, zoo iets als het groot Opera van Parijs, in balzaal herschapen? Zie eens hoeveel duizenden dat gebouw niet zou kunnen opbrengen met carnaval en kermis en bij ander gelegenheden.

Er is meer, die zaal zou kunnen gemaakt worden om des zomers te dienen als tentoonstellingsgebouw, vooral voor schoone kunsten, bloemen enz... En waarom zou men het ook niet kunnen bouwen om te dienen als zomerlokaal voor groote muziekuitvoeringen, matinée's enz... waarvoor wij in 't midden van ons stad te vergeefs een lokaal zoeken?

Men denke er ernstig over na: er is een nuttig werk uit te voeren, dat veel geld zou kosten, maar levens eenen ruimen intrest zou opbrengen, als de beel verstandig wordt ineengezet.

G. D. L.

Bericht.

Beleefd verzoeken wij onze geachte medewerkers uit Noord-Nederland hunne bijdragen of mededeelingen te willen sturen aan het adres van den hoofdredacteur voor Noord-Nederland, Borneostraat, 49 te 's Gravenhage. Rechtstreeksche toezending aan het bureel van het blad te Antwerpen heeft voor gevolg vertraging in het plaatsen der stukken.

Tooneelnieuws.

De mededingende maatschappijen tot den tooneelwedstrijd van St-Gillis-Waas, worden verzocht den dag op te treden, hun door het bestuur aangewezen. Sommige achterblijvers verwaarloozen de reden hunner afwezigheid te doen kennen, aldus eene leemte in 't programma latende, wat de taak van den Bestuurraad vrij lastig maakt.

Opgepast, achterblijvers!

Verschenen:

De Borstspeld, blijspel in één bedrijf, door Rik en Rie.

Onze confrater Jef Verbeeck gaf in zijne

vorige briefwisseling een allergunstigst verslag over de opvoering van dit stukje, en, na zelf eene voorstelling ervan te hebben bijgewoond en het nog eens doorbladerd te hebben, kunnen wij niet anders dan ons bij de woorden van den heer Verbeeck aansluiten.

De Borstspeld is een geestig-geschreven stukje, vol afwisseling, dat, wij zijn er zeker van, veel zal gespeeld worden.

Wij bevelen het volmondig aan.

M.

PLAKBORD.

ANTWERPEN. — Schouwburg Thalia, Maatschappij «De Morgendstar» Op Maandag 17 Januari 1898, prachtige vertooning. De Goudboer, tooneelspel in 4 bedrijven, naar het hoogduitsch van Charlotte Birch-Pfeiffer door Mat ern.

ELDORADO VAN ANTWERPEN. — Alle avonden Spectakel-Concert.

Nederlandsche Schouwburg.

HERBERGPRINSES

Zangspel in 3 bedrijven (4 tafereelen) van Nestor De Tière
Muziek van Jan Blockx.

Bluts	hr.	B. Tokkie
Rita, zijne dochter	Mej.	Kernitz
Katelijn	Mev.	B. Pédé Baets
Merlijn, haar zoon, toondichter	hr	L. Leysen
Reinilde, hare pleegdochter	Mej.	Van Elsacker
Marcus, Merlyn's vriend, toondichter	hr	Piens
Jan Rabo		H. Fontaine
3 zusters van Rita	Mej.	Van Eggelpoel
	»	J. Velders
	»	A. Kennes
Een heer	hr	Brouwers
Een zanger		Van Eeckhoven
Een oude boer		Van Elsacker
Een jonge boer		Van Eeckhoven

DE TOOVERFLUIT

Zangspel in drij bedrijven, 15 tafereelen

Sarastro	heer	H. Fontaine
Tamino		K. Berckmans
Papageno		B. Tokkie
Monostatos		F. v. d Stappen
Koningin van den nacht	mej.	A. Kernitz
Pamina		B. Kamphuyzen
Papagena		J. Velders
Eerste dame		A. Van Elsacker
Tweede dame		A. Persoons
Derde dame	mv.	Pédé-Baets
Eerste knaap	Mej.	M. van Eggelpoel
Tweede knaap		B. van den Berg
Derde knaap		A. Kennis
Spreker — Eerste priester	de h.	H. Jef Judels
Tweede priester — Eerste geharnaste man		H. G. van Elsacker
Tweede geharnaste man		H. van Aerschot

Nederlandsch tooneel van Antwerpen

MARGARETHA GAUTIER

Drama in 5 bedrijven van Alexander Dumas.

Armand Duval	de hr	Lemmens
Duval, zijn vader		Van Keer
Gaston Rieux		Bertrijn
Saint Gaudens		P. Janssens
Gustave beminde van Nichette		Van den Bosch
De graaf de Giray		Devos zoon
De baron de Varville		W. Janssens
Arthur		Cesar
De dokter		Devos
Een besteller		Leurs
Een knecht		Babusiau
Margaretha Gautier	mev.	M. Verstraete
Prudence		Lemmens
Olympia		Verstraete-D.
Nanine		Dilis
Nichette		Bertrijn
Anaïs		Brabants

De Liersche Schapenkop.

Blijspel met zang in één bedrijf

De baron van Schoonhoven	de hr	Devos
Frederik Terbeke		Dilis
Gustaaf van Dalen		Bertrijn
Jacob, bediende		Hogguer
De baronnes	Mev.	Lemmens
Helena		Dilis

ZIJNHEER

Tooneelspel in 3 bedrijven, G. Delattin

Aalbrecht Van Gelder,	de hr	Laroche
Marie, zijn vrouw	mev.	Verstraete-L.
Lucie, zijn dochter	mej.	Jonkers
Filip, zijn zoon	de hr	Bertrijn
Jan Van Gelder, zijn broer		Van Keer
Frans Van Welle		Lemmens
Een dienstmeid	mev.	Gorlé

EEN KWADE LUIM

Comedie in één bedrijf door J. Van Holtrop.

ules Lievens,	de hr	Dilis.
Georges,	mej	E. Jonkers.
Jozef, dienstknecht,	de hr	P. Janssens.

DEN TREIN TE LAAT

Blijspel in één bedrijf door E. Verschueren.

Bluschmans,	de hr	Van Keer
Kornelis, zijn zoon		Van den Bosch
Suzan Zwoegers	mev.	Lemmens
Petronel, hare dochter		Bertrijn
Caillou, statieoverste	de hr	P. Janssens
Jan Baptist van Doren		Laroche

ONZE VROUWEN

Blijspel in 5 bedrijven
van G. von Moser en F. van Schönthan.

Otto Dorn, rentenier	de hr	Van Keer
Adèle, zijn vrouw	mev.	Verstraete-L.
Grete } hun dochters	mej.	Jonkers
Hedwig Stein } hun dochters	mev.	M. Verstraete
Peperman, boodschapper	de hr	Laroche
Felix Stein		Dilis
Karel Hilberg		Van Cauter
Fanny Hilberg	mev.	Verstraete-D.
Ella Brandt		Dilis
Paul Grosser, schrijver	de hr	Bertrijn
Max Cornelis, bouwkundige		W. Janssens
Ulrika, keukenmeid bij Dorn	mev.	Lemmens
Amelio, dienstmeid bij Stein		Gorlé
Anna, dienstmeid bij Hilberg	mej.	Van d. Heyden
Ferdinad,	den hr.	Devos
Jan		Anthoons
1e gast		Dela Haye
2e »		Slootmakers

W. Koopal & Co

Agentschap voor aankondigingen
64, Provinciestraat (noord), Antwerpen

AANPLAKKING EN UITDEELING VAN DRUKWERKEN IN BELGIË, HOLLAND EN DUITSCHLAND
— IN 24 UREN. —

HONDERD VOORBEHOUDEN PLAATSEN TE ANTWERPEN VOOR HET AANPLAKKEN

SCHRIJVEN VAN ADRESSEN
op banden en briefomslagen voor alle beroepen.
— Onder band doen. —

Aankondigingen op muren. | Verhuring van draagborden en wagens

Het Oud SCHOENTJE
Gemeentestraat, 27
aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.

Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

Op aanvraag worden de goederen afgehaald en te huis besteld.

Men gelast zich met het Verwen, Degraisseeren Droogen, op fijn nieuws wasschen van [illegible] soorten van stoffen.

STOOMVERWERIJ
Gustave VAN TIGGELEN-GEERTS
REYNDERSTRAAT, 41. (tegen de Groenplaats) ANTWERPEN.
Bijhuizen: Gemeenteplaats, 12 & Diepestraat, 79.
Inrichting van wasschen en Cremeeren van Storen en Gordijnen
Dekens en gewatteerde Spreijen, Handschoenen, Pluimen, enz.
Gematigde prijzen en Onmogelijke Concurrentie.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN
Huwelijkstuilen, Bloemkoiven in allen aard, enz. enz.

Mlle L. LAMBOTTE
Kronen voor Concerten en Begrafenissen
ARTIEKELS VAN PARIJS

Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.
Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

ELIXIR D'ANVERS
FIJNE LIKEUR

TENTOONSTELLING
AMSTERDAM 1895
EEREKRUIS
hoogste belooning
Medalje H. M. de Koningin

BORDEAUX 1895
GOUDEN MEDALJE
Eerediploma
door de hooge jury toegekend.

Handschoenen fabriek.

Handschoenen op maat op 3 uren — Kostelooze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.

VAN STEENKISTE
oud huis Berbigette.
33, GROENPLAATS, 33
ANTWERPEN.

CAFÉ TIPO-TIP
Carnotstraat, 11, Antwerpen.
Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

VERHUISWAGENS van af fr. 1.50, 2, 2.50, 3, 3.50 per uur. — Grootte naar believen tot 8 meters toe. — CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk. Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS, Kunstlei, 74, Hoek van Hopland, Groote keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675, en onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

Gustave FAES
25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.

* MUZIEK *

Snaarinstrumenten in allen aard
Métronomes, Diapasons, enz.
Echte Napelsche en Fransche
SNAREN
MUZIEKPAPIER
Abonnementen
tot het lezen van partitiën.

Uitsluitelijke Verkoop van
Snareninstrumenten
eigenhandig vervaardigd van
RICHELME van MARSEILLE
Collin Mézin van Parijs
Mangenot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25

A LA BONNE SOURCE

VERKOOP PER
Abonnement
Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.
Te koopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren vóor het Winterseizoen.
Meubelen in allen aard, enz., enz.

IN DEN GOUDEN SLEUTEL
Guill^me OOMS
KLAPDORP, 39. ANTWERPEN.

HORLOGIEMAKER & GOUDSMID.
MAGAZIJN VAN
Schouwgarnituren in alle soorten en aan alle prijzen.
Gouden en zilveren Horlogiën, Juweelen, Goud en Zilverwerk.

MUSIKAAL GESTICHT
LEYTENS-VAN DEN BERGH
KUNSTLEI, 10
Pianolessen, Solfège, Théorie en Harmonie
BIJZONDERE LESSEN
Heropening der cursussen van af 15 September.

Geen kale hoofden meer.

Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Jonkley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.

Te verkrijgen: De Beul, Antwerpen. Puls, Kolander plaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Noif, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands

Flesschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.

Eenig depot: VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen
Gebreveteerd.

Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

Brood- & Banketbakkerij
GUSTAAF KURTEN
GEMEENTESTRAAT, 51
Schuins over de Zoologie.
Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz
Worstenbrood.
Bekroond met de gouden medalie in de Wereldtentoonstelling van 1894.

CRIÉE CENTRALE
Huis gebroeders DE WYNGAERT
VAN ERTBORNSTRAAT,
Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades.
Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds
Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs-, Schapen- en Verkensvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Komt te verschijnen
BIJ
Lodewijk Janssens & Zonen
TE ANTWERPEN

KONING HAGEN

Bekroond treurspel in vijf bedrijven
door
Hubert MELIS.

Prijs der volksuitgave : Fr. 1.25.

Mits toezending van deze som wordt het werk dadelijk opgezonden.

Antw. Drukk. Cl. Thibaut Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag, 22 Januari 1898. Eerste Jaargang. (Nieuwe reeks). Nr 17.

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers: voor Noord-Nederland: F. Lapidoth voor Zuid-Nederland: A. Cornette.— Secretaris: H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Borneostraat, 49 te 's Gravenhage,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

INHOUD: Mevr. W. J. R. Albregt Engelman, (Fritz Lapidoth); Oversicht, (F. L.); Antwerpen (F. Van Laer en H. M); Brussel, (Jef Verbeeck); Ingezonden, (G. Delattin); Tooneelnieuws.

Mevr. W. J. R. Albregt Engelman.

Onze oude garde viert maar feest en het publiek geeft onvermoeid blijken van belangstelling in de vreugde van hen, die het kunstgenot hebben verschaft. Kort geleden, was het Rosier Faassen. Nu is het mevrouw Albregt-Engelman, die, evenals Faassen, haar levensbeschrijving uitgeeft.

Vandaag, Maandag 17 Januari, wordt zij 64 jaar en is het ook vijftig jaar geleden, dat zij voor het eerst in 't publiek optrad. Wij behoeven er dus niet aan te herinneren dat zij geen cursus van een dergelijke inrichting als de *Tooneelschool* heeft doorloopen. Zij had een tooneelschool thuis. Haar vader was, namelijk, de tooneelspeler Reinier Engelman, vereerder van wijlen Andries Snoek, en hare moeder was actrice, geboren Bid. Vroombroeck (een oneigenaardige naam voor een acteur) en Van der Linde bemoeiden zich ook al met haar vorming; doch Mevr. Nazet-Koning schijnt — evenals op mevrouw Kleine-Gartman — op haar een zeer grooten invloed te hebben uitgeoefend.

Er was maar één dame, met wie mevrouw Albrecht het nooit goed heeft kunnen vinden. Met deze lag zij voortdurend, ja, levenslang overhoop. Het is die, door den grooten, duitschen Albrecht zoo treffend afgebeeld. *Melancholia* geheeten. Men moet haar zien en hooren in duitsche of nederlandsche blij- en kluchtspelen, waarin een echt gemoedelijke, vooral komische rol voor haar is. Nog altijd als geknipt voor aardige of komische oude vrouwerollen, weet z' haar publiek in die prettig-vroolijke stemming te brengen, die we hier, in Nederland, zoo bijzonder waardeeren. Om daarin zoo heelemaal weer eens te komen, gaan de meesten onzer naar de komedie. Hevige aandoeningen worden veel minder algemeen verlangd.

Mevrouw Albregt-Engelman, over wier particulier leven enkel met lof wordt gesproken, genoot de eer bij aanzienlijke publieke personen aan huis te komen, vooral te Rotterdam, waar de burgemeester Joost van Vollenhoven, haar man en haar met den duitschen zanger Niemann aan zijn tafel ontving.

Ook den vroegeren tooneelverslaggever der *N. R. Ct.*, den heer Haverkorn van Rijsewijk herdenkt zij met groote vriendschap. Al was hij streng en wel eens scherp, hij wist het — oordeelen de kunstenaars zelf. Trouwens, Mevrouw Albregt-Engelman maakt geen geheim van haar genegenheid voor de Rotterdammers en komt ook daar ter stede haar vijftigjarige tooneelloopbaan herdenken:

« Nu nog zooveel jaren later, krijg ik soms plotseling 'n heimelijken trek weer in Rotterdam te zijn onder al onze goede vrienden. Maar hoe velen zijn er niet dood! Voor een artiest is Rotterdam alles. Rotterdammers kunnen in het gewone leven zoo aangenaam voor een artiest zijn. Ik herinner me nog: een mijner kinderen lag zwaar ziek. 's Avonds, tegen de gewoonte in, staat in eens de dokter voor me: In rok, witte das om. « Schrik niet, » zegt de dokter. « ik ben bij m'nheer en mevrouw X op een groot diner. Bij het dessert heeft mevrouw X mij in het oor gefluisterd: ik heb m'n koetsje laten voorkomen, toe dokter, rijd even naar Mina Albregt, haar kind ligt op den' dood, anders zou ze van avond met haar man hier ook zijn! » De dokter ging naar m'n kind. Bij het heengaan maakte hij mij zoo gelukkig, dat ik ging huilen: « Moeder » — zei hij — ik kan mevrouw X een gelukkige tijding brengen, de ziekte heeft een gunstige wending genomen. Je kind wordt beter! »

Van die fijngevoeligheden die ik van Rotterdamsche familiën heb mogen ondervinden zou ik nog veel kunnen vertellen. Wat hebben ze mij niet gevierd toen ik in hun stad mijn 25-jarige tooneelloopbaan heb herdacht. »

Evenals in het boekje van den heer Rosier Faassen, zullen de lezers in dat van Mevrouw Albregt weêr aardige anecdoten vinden uit het leven der tooneelspelers uit vroeger jaren. We nemen er maar een paar over.

« Ik hoop niet, dat ze zullen denken: wordt ze op haar ouden dag nog schrijfster, want heusch dat zou ik helaas niet kunnen; er is ook al veel ter gelegenheid van mijn 25- en 40 jarige loopbaan geschreven. Den 17den Januari word ik 64 jaar, maar kan me dat zelf niet begrijpen dat ik al zoo'n oudje ben. Mijn 50 jarig feest reken ik van het tijdstip, dat ik geld ging verdienen, want op vijf-jarigen leeftijd speelde ik reeds: Lili, in: *Het vrouwtje van den Donau.*

Ik herinner me nog zeer goed dat het publiek schik in mij had, en 's avonds bracht de heer Stoetz, echtgenoot van mevr. Stoetz-Majofski, die toen orkestmeester was, mij altijd een zakje suikergoed. Op zekeren avond had hij dat vergeten, en toen ik mijn eerste liedje gezongen had, liep ik naar den voor rond en zei tegen hem: « Ik heb mijn suikertjes niet gehad! » Mijn vader en moeder stonden altijd in de coulisse, en waren erg verschrikt, mijn goeie moeder heeft me dat later nog dikwijls verteld. Mijn lieve vader Reinier Engelman, waar ik zóóveel van hield, stierf, toen ik nog geen twaalf jaar was, maar ik heb nog dikwijls een kinderrolletje met hem gespeeld, zooals: het kind in: *Menschenhaat en Berouw*; Kareltje in: *De Speler* enz.

Met den ouwen heer Vroombroek speelde ik: *De oudoom en zijn nichtje.*

Ik was 16 jaar toen ik Albregt leerde kennen en beschouwde mijn verloving eerst als een grapje. Albregt was toen ook nog zoo jong en kwam van een ambulant gezelschap. daarom dacht ik: « Och 't is een aardigheidje! » Albregt dacht er niet zoo over en vroeg mijn moeder om mijn hand.

Na een jaar trouwden wij. Ons huwelijk was immer gelukkig, ofschoon wij veel verliezen te betreuren hadden van onze kinderen. Wij hebben er negen gehad, waarvan mij slechts twee zijn gebleven. Beiden zijn in 't buitenland, zoodat ik op mijn ouwen dag dus geheel alleen blijf.

Neen, toch niet alleen, want als ik 's avonds voor 't publiek sta, ben ik dat altijd dankbaar dat het mij nooit vergeten heeft en voel me dan weer gelukkig; men zal het waarschijnlijk niet willen gelooven, maar, ik doe mijn werk nog altijd met het grootste genoegen.

Er zijn tegenwoordig wel stukken, die ik minder prettig vind om in te werken, maar men moet met zijn tijd meegaan en de Fransche stukken zijn nu eenmaal tegenwoordig een beetje vroolijk.... »

* * *

« Wij waren met de najaarskermis in Den Bosch en moesten met Rotterdam doubleeren.

Nu moest er te Rotterdam een nieuwe voorstelling gaan, die bestond uit: *De Rustverstoorster* en *Op een Badplaats*, een stukje waar Jeannette Corijn, Willem van Zuylen en ik in speelden.

Beide stukken gingen voor 't eerst. In *De Rustverstoorster* speelde ik de oude Mevr. Zeeveldt en in het mastukje een jong vrouwtje.

Nu had ik den vorigen avond in Den Bosch niet te spelen, en zei tegen Albregt: mij dunkt, ik moest morgen maar alleen naar huis gaan, dan ben ik meer op mijn gemak voor de nieuwe voorstelling. Albregt had er eerst veel tegen, maar wij besloten toch maar, ik zou gaan. 's Morgens vroeg vertrok ik met de boot: onderweg kwam er een zwaren mist opzetten, zoodat de boot niet verder kon gaan.

Daar heb ik maar eventjes den heelen dag en nacht op die boot gezeten! Er waren 'n heer en dame, medepassagiers aan boord; de mijnheer moest pleiten in Den Haag en de dame op een concert zingen in Diligentia. Wij hadden ons met ons drieën aangesloten; de heer kwam 's morgens om zeven uur bij ons en zei: « Ja, dames! als jelui moed hebt, gaan we met 'n klein bootje van boord, en er zullen twee mannen met een kompas bij hen, zien ons naar Gorkum te krijgen. De boot lag toen te Loevestein en wij gingen mee, maar hadden volle twee uur werk om van daar naar Gorkum te komen. Men kan begrijpen wat benauwde uurtjes dat waren voor ons. Daarigekomen, (spoor was er nog niet), een rijtuig genomen; de mijnheer bij den koetsier op den bok en zoo naar Utrecht gereden.

Daar aangekomen stond de chef mij op te wachten, en zei: Mevrouw waar kom je toch vandaan, ik heb al drie telegrammen van Mijnheer Albregt! » Die was natuurlijk, — daar hij den volgende dag in den Den Bosch den mist gezien had, met 't gezelschap per spoor naar Rotterdam gegaan — thuisgekomen en vond mij daar niet. Hij kon 't niet gelooven en wist niet wat er van te denken. Hij ging naar de plaats waar de boot moest aankomen, en vernam daar dat de boot bepaald ergens voor anker lag. Hij wist geen raad. Want wat moest er 's avonds gespeeld worden? daar het andere gedeelte van 't gezelschap nog in Den Bosch was.

Ik stapte inmiddels te Utrecht op het spoor, en de chef telegrafeerde aan Albregt, dat ik onderweg was. Aan het station stonden ze mij op te wachten; 't was circa 4 uur, ik was zooals te begrijpen is dood-moe, en te zenuwachtig om te eten. Ik ging zonder te dineeren naar de komedie en speelde 's avonds de twee nieuwe rollen. Na dien tijd gaf Moor mij den bijnaam van Van Speyk, om mijne heldendaad.

* * *

Iets van geheel anderen aard, doch niet minder grappig is mij te Leeuwarden overkomen. Ik was toen betrekkelijk nog jong en speelde daar *De Rustverstoorster*. De mannen hadden de gewoonte bij Fokking de Koe een domineetje te spelen. Toen Albregt tot mij zei: « Ouwe », zoo noemde hij mij reeds toen wij pas gehuwd waren. — « Ouwe! Jeannette Corijn, Sophie de Vries en Götz komen je gezelschap houden. »

Hij zond — wij hadden gemeubileerde kamers bij Roel de Graaf — portwijn en gebakjes voor ons. Wij zaten heel gezellig bij elkaar te borduren terwijl er om beurten werd voorgelezen, toen er onverwachts drie boeren-heeren werden aangediend. Het is bepaald langer dan 25 jaar geleden en toen waren de heerenboeren nog niet wat ze nu zijn.

Wij lieten ze binnen komen, de grootste der drie nam het woord en vroeg: « Wie heeft gisteravond die schoonmoeder, die stokebrand gespeeld? »

Nu moet ik er bij zeggen, dat ik een beetje kwaad was. Ik was toen zooveel jonger en had niets geen plezier die ouwe rollen te moeten spelen.

Ik zei dan ook kortaf: « Ik meneer, waarom? »

« Nu », antwoordde hij, « die zou ik u met plezier een pak slaag willen geven. »

In 't eerst ontstelden wij; maar stonden daarna bedaard op, en hebben de heertjes met ons vieren heel netjes de deur uitgekregen.

Wat was er echter gebeurd? Die boeren waren ook bij Fokking de Koe geweest. Onze mannen zaten te spelen en werden gehinderd door het gepraat der boeren, die maar steeds over de voorstelling van *De Rustverstoorster* spraken.

« Ja » — zei er een — « als ik wist waar dat ouwe wief woonde, ging ik er naar toe, en zou der eens goed onder handen nemen. »

« Nu » — zei Albregt daarop — « daar kan ik je aan helpen » — hij gaf ze ons adres en zij gingen er op af. Albregt dacht: Mina heeft de andere bij zich: zij zullen die heertjes wel antwoorden.

Nu moet ik zelf zeggen, het was goed aan ons toevertrouwd! Albregt stond met de andere heeren op een afstand te kijken, en kwam, toen de boerenvisite vertrokken was met een leuk gezicht binnen, en vroeg:

« Hé! wie waren die heeren? »

Ik begreep direct dat hij er iets van wist, en vroeg boos: « O, zoo, moest ik een pak slaag krijgen voor die mooie rol? »

Toen alles opgehelderd was, lachten wij allen recht hartelijk om het voorval. Albregt inviteerde ons daarna allen bij Fokking de Koe, hij zou daar dien avond gastheer zijn, en, om alles goed te maken, kreeg ik een prachtigen ring van hem.

Wat een goeie, vroolijke, maar tevens degelijke man was hij toch.

Neen, als ik hier alles moest neerschrijven, ons leven vooral te Rotterdam, met Moor en v. Zuylen; Meyer en Sam Van Beem en anderen, die nog in het land der levenden zijn, zij allen kunnen getuigen dat het een gelukkig leven als mensch, maar vooral als artieste was. Slechts noode heb ik Rotterdam verlaten, maar mijn beste man wilde het zoo. En de vrouw is verplicht haar man te volgen. »

« *Het Zondagsblad van Het Nieuws van den Dag* » wijden een geïllusteerd artikel aan de feestvierende. F. L.

Den Haag.

Hoe mevrouw W. J. R. Albregt-Engelman haar leven vertelt, een bladzijde uit de geschiedenis van het tooneel opgedragen aan Justus van Maurik Jr., samengesteld door J. H. Rössing. (Amsterdam Van Holkema en Warendorf.)

Overzicht
(BUITENLAND).

Weenen.

De bekende Weensche conférencier Hermann Bahr heeft een stuk geschreven getiteld *Joséfine*, waarin hij ons een Napoléon tijdens de opkomst teekent volgens het gelezene uit Joseph Turquan's *La générale Bonaparte* en andere werken als, wellicht, die van generaal de Ricard, Barras' gedenkschriften enz. enz. Zoo kon hij een Napoleon geven gelijk het theaterpubliek er nog nooit een had gezien — een Napoleon in zijn kleinheden en zijn zwakheden. Zoolang hij nog zoo is, blijft hij verliefd op zijn vrouw ; maar in het vierde bedrijf is hij eerste consul en met Joséphine's invloed is het gedaan. Omtrent ontvangst en spel, deelt de verslaggever van de *N. R. C.* mede :

In het *Volkstheater* vertoond, verwekte dit stuk « een storm van applaus, nevens een storm van afkeuring. Sommigen zagen in Napoleon een carricatuur en namen het Bahr kwalijk dat hij het had durven wagen dien persoon in zoo'n licht te vertoonen ; het scheen wel of hij een loopje met hen had willen nemen. Anderen daarentegen zagen in dit alles een interessante en historische teruggave van den jongen Corsikaan.

Joséfine werd gespeeld door Frau Odilon, de Weensche Réjane, een uitstekende actrice, voor wie zulke rollen om met de Duitschers te spreken « auf den Leib geschrieben sind » en wier Madame Sans Gêne beroemd is in de heele Duitsche tooneelwereld. Voeg daarbij prachtige toiletten, een zorgvuldige mise-en-scène, een paar alleraardigste bijrollen, zooals die van Talma, van den korporaal Moustache en van vrouw Larose, dan was dat alles wel geschikt om het publiek een prettigen avond te bezorgen. De moeielijke rol van den jongen Bonaparte, die ruw en onbeschaafd optreedt, wiens haren, zooals Josefine zegt van tijd tot tijd gekamd moeten worden, werd zeer goed door den heer Kramer gespeeld. »

Ledige Leute.

Feliz Dörmann schreef een realistisch stuk, waarin voorkomen een vrouw uit de lage volksklasse Aloisa Brandl met drie dochters en evenzooveel minnaars. Men gaat het stuk zien om de krasse tooneeltjes. De *N. R. C.* zegt « het stuk is in zijn soort brillant, maar aan het soort is een luchtje. » Veel meer heeft men op met *Bartel Turaser* door den gisteren nog onbekenden Philip Langmann. Zijn eerste werk heeft in het *Volkstheater* een zeldzaam succes gehad en wordt door den verslaggever gekenschetst als « zooiets als de *Mauvais bergers* op zijn Oosterrijksch », wat echter niet blijkt uit zijn inhoud opgave, die we hieronder laten volgen.

Bartel Turaser

is een verver in een van de talrijke lakenfabrieken in Brünn, die van zijne voorvaderen niet alleen een huisje geërfd heeft maar ook de karaktertrekken van de Moraviërs : een krachtig gevoel voor recht en een te zachte inborst. Dit gebrek aan weerstandsvermogen heeft ten gevolge dat hij in plaats van zijn meisje Marie Zelber te trouwen, zich verslingert aan een ander, flinker wijf, Albini, die hem twee kinderen schenkt, de eenige vreugde in zijn treurig bestaan.

Bij het opgaan van het gordijn zien wij Turaser aan het ziekbed van zijn kind. Die jongen zou wel spoedig beter worden bij krachtigen kost en goede geneesmiddelen, maar daartoe ontbreekt het geld. En aan de fabriek van Turaser is juist een werstaking uitgebroken : het volk had zich verzet tegen een opzichter die zijn lui slecht behandelt, de vrouwen achterna loopt, maar bij den patroon een wit voetje heeft. Die opzichter heeft de zuster van Anna Zelber, het vroegere meisje van Turaser, voor de keus gesteld om zijn minnares, of broodeloos te worden, waarop Anna haren belager aanklaagt wegens afdreiging en zich op het getuigenis van Turaser, die het gesprek gehoord heeft, beroept. Nu is de kans dat de opzichter. Kleppl, veroordeeld wordt zoo groot dat deze naar Turaser gaat om hem om te koopen. De schurk weet dat zijn slachtoffer geld noodig heeft voor zijn ziek kind en bouwt daarop zijn plan. Wel wordt de verleider den eersten keer afgewezen, maar den tweeden keer weet hij Turaser toch zoover te brengen dat deze zich bereid verklaart, voor *f* 200 en een hooger dagloon valsche getuigenis af te leggen. Nu heeft zijn kind wel is waar eten en medecijnen, maar de opzichter wordt vrijgesproken en Anna Zelber wegens laster veroordeeld. Sedert dien tijd wordt Turaser door zijne kameraden geboycot, maar hij troost zich over die blijken van diepe verachting met het bewustzijn dat hij nu aan zijn jongen al 't noodige kan geven. Maar het kind sterft toch, en de buurlui zeggen dat het is omdat men het te veel eten gegeven heeft.

Dat kan Turaser echter niet gelooven. Volgens hem steekt daar wat anders achter : de jongen wist dat zijn vader een gemeene streek gedaan heeft ; hij heeft het wel is waar niet kunnen zeggen, maar zijn oogen waren vol verwijting. Neen, niet de ziekte heeft het kind gedood, maar zijn eigen slechte daad ; de vader die zijn kind had willen redden, beschouwt zich nu als de moordenaar. En ofschoon zijne kameraden en ook Anna hem sedert lang vergeven hebben, Turaser is overtuigd, dat hij boete moet doen. Hij geeft zich bij de politie aan, en als eenige verdediging voor zijn handelwijze zegt hij « wir sind halt arme Leute, » met welke typische woorden het stuk eindigt.

Dit arbeidersdrama wordt nu voor het beste gehouden dat in de laatste jaren in Oostenrijk geschreven is, en als Langmann houdt wat hij belooft, dan hebben we in hem, volgens de critici, een groote dramatische kracht. De directie van het Volkstheater is daar zoo zeker van dat zij zich reeds door een contract het recht van opvoeren verzekerd heeft van alle latere stukken van dezen schrijver. »

Ook in een Weener correspondentie van *Het Vaderland* werd dit stuk zeer geprezen.

Sudermann's « Johannes ».

De Berlijnsche correspondent van de *N. R. Ct.* seint van Zaterdag :

In het Duitsche theater is van avond de eerste voorstelling gegeven van Sudermann's *Johannes*, het bijbelsch treurspel in vijf bedrijven en een voorspel. Het stuk had enorm succes, vooral in het tweede bedrijf, waarin Herodia in vereeniging met hare verliefde dochter Salome den strengen Johannes den Dooper voor zich tracht te winnen, en de Dooper, dreigende met den toorn Gods en de wraak van het Joodsche volk, beide verleidsters, die hem heimelijk in eene pronkkamer van het paleis ontvingen, van zich afstoot, en als zondige boeleersters vervloekt. De dichter werd na dit bedtijf onder stormachtige toejuichingen teruggeroepen. Ook het laatste bedrijf, het gastmaal van Herodes voorstellende, waarbij de jonge Salome ter eere van den Romeinschen legaat om het hoofd van den Dooper als loon danst, pakt geweldig, zoodat den schrijver ten slotte een daverende ovatie gebracht werd en het onbeduidend protest van een paar tegenstanders spoedig geheel moest verstommen.

Er zit een flinke climax in het stuk en de schrijver heeft op gelukkige wijze het gevaar vermeden, dat hij liep door het bijbelverhaal van de stemming van de moderne tragedie te vervullen.

Agnes Sorma vervulde schitterend de rol van de jonge Salome, die, eerst in zondige liefde voor Johannes ontgloeid, later als zij door haar beleedigde moeder, is aangehitst, het hoofd van den Dooper steeds vuriger verlangt, naarmate haar haat, uit versmade liefde, feller wordt.

Suderman heeft ongetwijfeld met zijn stuk zeer groot succes ingeoogst, een succes dat, naar het zich laat aanzien, gedurende dit seizoen zal voortduren. F. L.

Antwerpen.

Tweede opvoering van « Zijne Eer »

Ofwel zijne groote bewondering, ofwel mangel aan plaats belette, na de eerste opvoering, den heer Dielemans den inhoud te geven van het laatste tooneelwerk van Gustaaf De Lattin. Na deze, de tweede, denken wij het nog passend en achten wij het ook plicht, onze lezers met dit werk, dat door de pers zoo algemeen gunstig is begroet, kennis te laten maken. Tevens zullen wij hun, zoo beknopt mogelijk, het oordeel der verschillende lokale en inlandsche bladen laten kennen.

Albrecht Van Gelder, een zeer eenvoudig beamte, heeft twee kinderen, die hij zonder de noodige strengheid heeft opgeleid ; ook zijne vrouw heeft hieraan groote schuld. Philippe, zijn zoon, een officier, begeeft zich in een wereld ver boven zijn staat ; hij speelt en verliest 5000 frank. Hij maakt een valschen wissel op vaders naam. Deze betaalt, doch stelt zich voor zijn jongen hiervoor wel eens te straffen. Philippe, die het zwakke karakter zijns vaders kent, wil zichzelf eene boete opleggen. Als officier zal hij naar Congo gaan en zich beteren ; moest hij hier blijven, hij voelt het, hij zou weder aan het spel gaan. Morgen vertrekt de boot, hij wil zich genezen, voor goed genezen, en is dit na twee jaren niet volbracht, dan zal hij terugkeeren, want hij wil een man van eer worden.

Lucie is van heel anderen aard. Bij haar bemerkt men dat de zwakke opvoeding nog meer kwaad heeft gesticht. Zij wil enkel pronken en jammert slechts omdat hier alles zoo stil, zoo vervelend en omdat vader niet rijk is. Zij maakt kennis met den heer Van Welle, een man met geld en die dus zonder moeite, niet haar hart, maar toch het meisje wint. Van Gelder bemerkend dat die toestand onteerend wordt voor hem en de zijnen, wil zijn dochter, die zich echter reeds heel en al aan Van Walle gegeven heeft, van dit spoor afleiden en Van Welle de deur uitwijzen, tot deze er toe besluit haar hand te vragen. Lucie weigert, voorgevend dat zij Van Welle niet meer verlaten *kan*. Een oogenblik, voor zijn eer vreezend slaat de vader tot woede over, doch, het lijden zijner vrouw bespeurend, die hij zoo innig bemint, begeeft hem de noodige wilskracht om tot het einde te gaan.

Van Welle blijft dus in huis komen; zelfs heeft hij de heele woning laten opsmukken. Van Gelder is totaal te neer en durft zelfs niet meer naar zijn bureel gaan. Hij leeft dus mede van de schande zijner dochter. Zijn broeder Jan tracht hem to vergeefs op te beuren. Lucie, die niets dan genot zoekt, komt terug van een matinée, gevolgd door Van Welle. Deze is jaloersch geworden op zijne schoone overwinning die, naar het blijkt, ook door anderen aangebeden wordt. Van Welle wil aan dit leven een einde maken en haar trouwen, doch Lucie weigert thans omdat het te vroeg en ook te laat is. Te vroeg, omdat zij nog niet genoeg heeft van dit leven dat haar aanlokt en toelacht. Te laat, omdat die vereeniging haar eer toch niet meer redden kan.

Philippe keert terug. Hij heeft in Congo zijn lichte fout geboet. Hij is over den toestand ingelicht en verwijt zijn vader van de schande zijner dochter te leven. Van Gelder sterft schielijk onder het striemend verwijt van zijn zoon. Lucie, die zich intusschen voor de koers heeft gekleed, komt heel bedaard terug en vraagt of vader nu dood is. Philippe die voor zijn vader op de knieën weent, jaagt haar verontwaardigd uit de woning : Hieruit, gij. ..!

Zooals te zien is : een werk van zeer modernen aard.

Wij laten thans het woord aan de pers en zullen, beleefdheidshalve, met de fransche organen beginnen.

Les Entr'actes

na een breedvoerigen uitleg van het werk, zegt o. m. : « Groot succes, laat ons het vooral zeggen, een zeer gewettigd succes !

. . . . . Het schijnt wel dat de schrijver er aan hield ons te wijzen dat onze arme *eer*, zoowel als onze vrije wil heel dikwijls niets meer zijn dan een speelbal, naar alle kanten geslingerd, een heel broos iets, waarop wij zoo fier zijn en dat toch zoo spoedig verlept !...

. . . . . Men zou echter den schrijver eenige kleine opmerkingen kunnen maken.

Die wisselgeschiedenis is wat te brutaal; ook de verhouding tusschen het tweede en derde bedrijf is al te groot; ook de slotscène alhoewel zeer treffend, een weinig gezocht.

Maar *Zijn Eer* heeft mij diep getroffen. Het werk is talentvol gebouwd en geschreven en zal zoowel aan het alledaagsche als aan het beschaafde publiek bevallen. Ook ben ik overtuigd dat het als een der beste werken van ons repertorium zal blijven. »

Le Méphisto

is niet minder geestdriftig :

« Er heerscht in dit werk een breede opvattingsgeest, die het heele stuk treffend en belangwekkend maakt, ondanks de neiging van den schrijver om dikwijls, wellicht al te dikwijls, de aktie in stilzwijgende tooneelen te doen voortgaan. Het opkomen van Aalbrecht namelijk, in het eerste bedrijf, is in dit opzicht een vinding en toont, bewonderenswaardig, den gemoedstoestand van den lijdenden man aan. De twee eerste bedrijven zijn, overigens, prachtig gebouwd; enkel in het derde bedrijf zijn eenige kleine tooneeltjes die zeer middelmatig zijn, doch die zijn ruimschoots vergoed door den treffenden terugkeer (*singlante rentrée*) van Philippe, een treffende bladzijde vol roerende werkelijkheid. (d'un réalisme empoignant). »

Over de artiesten spreekt het blad evenals al de anderen met den meesten lof en kent hun een goed deel van het succès toe.

Le Matin

Alhoewel niet zoo uitbundig als de twee eersten, wijdt echter een zeer gunstig artikel aan het nieuwe werk. Hij zegt o. a. :

« Zooals te merken valt, is dit - théâtre moderne », wel eenigszins van realistischen aard. Is het eerste bedrijf wat tranerig en hierdoor verlammend, (*un peu larmoyant et par là languissant*) ook zijn er zeer treffende tooneelen in het tweede en het derde bedrijf, waar Van Gelder ontdekt dat zijn dochter de bijzit geworden is van Van Welle, ook waar deze laatste jaloersch geworden op zijne lichtvink (cocodette), die hij nochtans zelf zoo gemaakt heeft : de straf van het kwaad door het kwaad. » Verder zegt hij. « Wij zullen echter niet te veel vitten op allerlei kleinigheden, want de schijver heeft, in zijn geheel, een zeer verdienstelijk werk geleverd. »

Bij al dien ernst diende er wel iets vroolijks te komen. De kritieker van

L'Orchestre

biedt ons hiertoe eene uitstekende gelegenheid.

Wij willen om onze lezers niets van het genot te laten verliezen, dit artiekel heel oorspronkelijk overnemen. Het is al te leutig om door vertaling iets van zijn waarde te ontnemen. Hier gaat het :

« Nos devoirs professionnels nous ont empêchés d'assister à la représentation complète de la nouvelle pièce *Zijn Eer*. Ce que nous en avons vu, nous a laissé bien perplexe. Quelles ont été les intentions de l'auteur ? Nous avons essayé en vain de les démêler. A moins d'y voir certaines allusions dont on a parlé et que nous ne saisissons guère, nous ne comprenons rien à la portée de ces scènes dépourvues d'intérêt et à la peinture de ces caractères dépourvus généralement de toute idée de suite. Il y a là un vieux bonhomme qui fait grand étalage de sentiments d'honneur et qui ne les met nullement en pratique, au contraire, il laisse tout le monde chez lui en faire à sa guise ; sa fille permet à un galant, qui du reste a la galette et dont toute la famille accepte les libéralités, de lui conter fleurette ; tous deux tranchent du maître dans cet intérieur étrange... pendant que le vieux bonhomme continue à larmoyer que c'est à vous donner des nausées ! Autour de ces deux personnages évoluent la mère et un oncle qui, avec une égalité d'âme remarquable, se montrent partisans d'un je m'en fichisme des plus accomodants, et à la fin nous tombe des nues, ou d'Afrique, un fils arrivé tout exprès pour accabler son papa de tirades fort irrespectueuses et qui ont vite fait de foudroyer le malheureux sur un sopha ! Puis, pour se punir de sa belle action il ne trouve d'autre moyen que de chasser sa sœur !... »

Gelukkig zegt hij toch dat de spelers het stuk gered hebben. Dat is wel kritiek, niet waar? En zeggen dat ditzelfde blad de luikerwaalsche klucht *Tâti'l Perriqui* destijds een meesterwerk vond. Die heer Ludwig heeft de oncle Sarcey niets meer te benijden.

Le Petit Bleu

te Brussel verschijnend deelt buiten de heeltenis van den schrijver en een beknopten inhoud van het stuk een kort doch zeer vleiend woord mede: Ces trois actes écrits avec beaucoup de nervosité, ont beaucoup plu au public, d'énergiques acclamations ont salué le nom de l'auteur.

Van de vlaamsche organen zijn er (buiten ons orgaan) slechts twee, die verslag over dit werk gemaakt hebben.

Het Volksbelang

van Gent drukt zich uit als volgt.

— « Zeggen wij maar aanstonds, het stuk heeft bijval gehad en terecht: *Zijne Eer* is een goed stuk, een hartroerende greep uit het dagelijksche leven, waarin de karakters flink geteekend, de toestanden goed bestudeerd, de handeling der verschillende rollen best in overeenstemming zijn. Wij stellen *Zijne Eer* even hoog als *Emma* van den zelfden schrijver, beiden zijn uitstekende aanwinsten voor ons Nederlandsch repertorium.

Een opmerking nochtans. Wij vinden iets stuitends, iets schokkends, iets onzedelijks in het laatste bedrijf, als wij den terugkeerenden zoon den in onmacht liggenden vader om zijne .. zwakheid tegenover de verkeerdheden der zuster, tegenover de to geeflijkheid der moeder te zien krijgen. Deze houding in koelen bloede, diende o. i. wat vermilderd, wat minder onmenschelijk te wezen van wege een kind dat, na jaren afwezigheid, zijn beminde ouders terugziet! Het slottooneel tusschen broeder en zuster vinden wij daarentegen zeer juist en alleringrijpendst. » —

De Nieuwe Gazet

het antwerpsch dagblad, uit zich ongeveer aldus.

« *Zijn Eer* van Gustaaf De Lattin, is een flink, een zedelijk en solied vlaamsch stuk, dat op ons repertorium een eereplaats verdient en ook krijgen zal.

Ziedaar onze meening en gelukkig zijn we, die zoo kort zoo afdoend te kunnen uiten, omdat zij ook de meening is van allen die gister met geestdrift den schrijver in 't midden der door hem geschapen familie hebben gejoepen!

Zonder precies op 'n sociaal op psychologisch drama van eersten rang te kunnen bogen, heeft toch de schrijver in *Zijne Eer*, een macht van menschenstudie en tooneelkennis bewezen, waarover wij hem niet genoeg feliciteeren kunnen. »

Verder wijst de criticus ook op de zoogezegde feil door *Het Volksbelang* aangehaald.

De opmerking is niet onjuist, doch mijns inziens ligt de fout niet in het gewrocht zelf. Met een lichte wijziging in de tooneelschikking zou ze misschien heel en al wegvallen.

Het stootende hiervan is dat Van Gelder, bij de ontmoeting met zijn zoon, wat al te vlak op de sofa neervalt; wellicht ook is de feil dat de zoon te veel op het voorplan komt en derwijze zijns vaders gemoedstoestand al te goed bespeuren kan. Ofwel dus: Philippe blijve meer op het achterplan ofwel, en dit ware wellicht het beste: Albrecht keere zich meer om en ruste alzoo op het kussen links in den sofa. Bij zijn laatsten snik legge hij het hoofd achterover, dan eerst zie zijn broeder dat hij gestorven is. Philippe zal dan eerst merken dat hij in al zijn opgewondenheid te ver is gegaan en wanhopend voor zijn vader nederknielen.

De scène, alzoo gewijzigd, zou, naar ik meen, veel natuurlijker schijnen. Men beproeve het voor een volgende vertooning, vrij van nadien eene andere, misschien weeral meer bedachte wijziging te doen.

Wat wij als eene zeldzaamheid mogen aanstippen is dat hij de tweede opvoering de schrijver door het publiek (ditmaal zeker geen vriendenpubliek) volstrekt op het tooneel werd geëischt; na vijfmaal halen, verscheen hij eindelijk. Er werd hem namens eenige vrienden een prachtige palm overhandigd. Nu, dit was heel verdiend.

F. V. LAER.

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

Een heugelijke avond zal voor Mejuffer Kamphuyzen blijven de opvoering, te harer eere, van *De Tooverfluit*. Zooals de heer regisseur De Vos het welgemeend en welgepast aanvoerde, is de feestelinge op weinig tijds, om haar willen en haar kunnen, de lievelinge geworden van ons lyrisch tooneel, en mag haar feestvertooning tellen tusschen de mooiste, die wij mochten bijwonen.

Een aanstekelijk gevoel van sympathie had zich ook over de artiesten uitgespreid, die allen, zonder onderscheid, het hunne bijbrachten om *De Toovèrfluit* eene waardige opvoering te doen beleven.

* * *

Een heuglijk nieuws geworden ons, een nieuws dat al de voorstanders van het tooneel met niet geringe blijdschap zal vervullen. Op een verzoekschrift, door het Beschermingscomiteit van het lyrisch Tooneel aan het Gemeentebestuur van Antwerpen gezonden, een schouwburg vragend voor het lyrisch Tooneel, heeft het College van Burgemeester en Schepenen geantwoord dat het zich gunstig verklaart aan de zaak en hoopt eerlang er een begin van uitvoering aan te geven.

Wij gelooven de tolk te zijn van al de voorstanders der zaak met het Gemeentebestuur van Antwerpen te bedanken voor zijn grootsch besluit, waardig van het Magistraat van de hoofdstad van handel en kunst!

* * *

Wij kunnen niet genoeg onze lezers aanraden de feestavoorstelling bij te wonen, die Donderdag, 27 dezer, ter eere van Mev. Pédé-Baets gegeven wordt. Deze gewetensvolle artieste verdient ten zeerste hulde voor haar rechtzinnig streven, en wij zijn dan ook overtuigd dat de getrouwen van het Lyrisch Tooneel hun plicht zullen begrijpen.

H. M.

Brussel.

Schuldeloos. Bijna onopgemerkt ging, alhier, omdat zij 's namiddags plaats greep, de eerste opvoering voorbij van dat drama van onzen medewerker Hubert Melis.

Nochtans verdient het werk wel belangstelling, niet dat het door uitzonderlijke hoedanigheden uitmunt, maar omdat de strekking en de behandeling het kenmerk dragen van wezenlijke persoonlijkheid; men voelt het dadelijk: hier is iemand t'huis.

Schuldeloos is de eenvoudige, meermaals behandelde geschiedenis van een geldhuwelijk; in de bewerking, niet in het onderwerp zelf, ligt het belang van het stuk.

Wat, reeds bij eene eerste lezing, treft, is de diepe veelzijdige ontleding der karakters die, al zijn zij niet overal afgeleid, logisch volgehouden, toch steeds getuigen van grondige studie en onloochenbaar trachten naar waarheid en rechtvaardigheid.

Gaat de schrijver soms niet te verre in die zielsontleding? Treedt hij niet te vaak in overtollige, nutteloze bijzonderheden? Zou het werk er niet bij winnen indien de karakters min uitgewerkt en zekere toestanden verkort werden? Wij meenen ja, — en schrijven aan dat soms al te verregaande psychologisch uiteenzetten zekere onwaarschijnlijkheden in de toestanden en langdradigheden in de samenspraak toe, die de actie bijwijlen tot vervelens toe verlammen.

Dergelijke gebreken, die veeleer getuigen van volsappigheid, zijn licht te verhelpen en kunnen overigens niet opwegen tegen de gezonde, veelbelovende hoedanigheden van het werk: eene gemeende, communicatieve aandoening en, vooral, eene gespierde, natuurlijke taal die sterk afsteekt tegen de weeke, conventioneele boekentaal onzer alledaagsche dramaschrijvers.

Schuldeloos word tamelijk goed vertolkt; MM. Verstraete, Bolle, Wicheler en Willekens, alsmede Mevr. Rans en Mej. Blankenstein vermelden wij met lof; Mej. Coppieters deed haar best.

* * *

Een haastig woord, een blijspel van Ed. Mathys, kwam hier verleden woensdag ten tooneele, benevens twee andere stukken, waarover beoordeeling volgt.

In *Een haastig woord* zit geest en leven; de karakters zijn humoristisch afgeteekend, alhoewel, hier en daar, te veel gezocht; bijzonder gelukkig gevonden tegenstellingen maken eenige tooneelen onweerstaanbaar lachverwekkend. Wel is de boertige kant van het stuk soms wanklinkend overdreven; wel zouden een paar alleenspraken, die de handeling nutteloos rekken, veel verkort, zoo niet gansch weggelaten mogen worden; desniettemin blijft *Een haastig woord* een verdienstelijk tooneelstuk dat wij met genoegen aanbevelen.

Een haastig woord werd geestig vlug gespeeld door MM. Rans, Wicheler en Vanderlee, Mej. Blankenstein en Mej. Coppieters.

* * *

De Gasthuisnon, van Lievevrouw-Coopman, is een onwaarschijnlijk, romantisch verhaal, met onmogelijke toestanden en, op één na, onnatuurlijke karakters; sommige tooneelen, op zich zelf beschouwd, zijn oppervlakkig roerend, niet zonder behendigheid geleid, doch het gansche stuk is onaannemelijk, valsch.

Indien, niettegenstaande dit al, *De Gasthuisnon* in zekere maat bijval verwierf, dan is het vooral te danken aan het boeiende, diep treffende spel van M. Edm. Hendrikx. De andere rollen werden waargenomen door MM. Myin en Sprenger en Mej. Coppieters.

* * *

35 Millards. Veelbelovende titel van een veelbelovend stuk.... Theodoor Thiry, kleermaker van beroep, heeft in een dagblad gelezen dat een Vlaamsche koopman, met name Thiry, in de 17de eeuw te Venetië gestorven, eene erfenis heeft achtergelaten van 68 miljoen. Die erfenis met de kapitalisatie van de intresten, beloopt thans tot het niet onaardig sommetje van...35 millards... ja, Mijnheer, noch min noch meer. Theodoor Thiry twijfelt er geen oogenblik aan of hij behoort tot de gelukkige erfgenamen, des te meer daar, volgens het gezegend gazetje mededeelt, een voorname tak der Thiry's afkomstig is van Maarlingen, zijne geboortestad. Het gansche huisgezin, Stien, de kleermakersgast, inbegrepen, trekt naar Maarlingen om de noodige inlichtingen betreffende de erfenis in te zamelen. Zij komen — natuurlijk — onverrichter zake terug, maar blijven daarom van hunne aanstaande rijkwording niet min overtuigd, tot groote wanhoop van Stien, wiens huwelijk met Rozeken, de dochter, door die zoo onverwachte als verbazende erfenis onmogelijk wordt gemaakt. Intusschen, heeft een zaakwaarnemer zich welwillend met het bijleggen der moeilijkheden gelast. Rozeken gaat trouwen met een verren, ouden kozijn, rijk geworden karamellenfabrikant: plots valt, als een donderslag, het nieuws dat de gansche geschiedenis louter uitvinding is: de erfenis ligt in 't water. Gelukkiglijk betaalt de oude kozijn al de schulden, ziet af van zijn huwelijk met Rozeken, die in den echt treedt met den gelukkigen Stien.

Ziedaar den korten inhoud van 't stuk. Nieuw is het onderwerp niet; een *fait-divers*: niets meer. Het is dan ook niet door de vinding van het onderwerp, maar wel, voornamelijk, door de boetseering der handelende personen dat het blijspel van M. L. Peerenboom uitmunt. Al die personen zijn juist afgekeken *typen* zooals wij er elken dag kunnen ontmoeten, ja, maar die het eene kunst was zoo trouw en tevens zoo humoristisch weer te geven. Al die typen hebben een karaktertrek die hen het gansche stuk door bijblijft, te beginnen met het klein Janneken dat *studeert om zoo lastig mogelijk te zijn*, om te eindigen met den grootvader wiens « *'t is niet van dit of van dat of van ci en van là* » op weg is om spreekwoordelijk te worden.

Onder technisch oogpunt, valt op 't stuk volstrekt niets af te wijzen. Daarenboven is de taal natuurlijk, de dialoog afwisselend, vermakelijk, niet zelden geestig; sommige détails en tooneelen dragen den stempel van wezenlijke *vis comica*. Het gansche stuk getuigt van een echt persoonlijken, ironischen opmerkingsgeest.

Wil dat zeggen dat het van gebreken vrij te spreken is? Hoegenaamd niet; het tweede bedrijf, vooral, laat te wenschen over, hoofdzakelijk omdat hier de actie maar traagsleepend vooruitgaat en eene zekere eentonigheid verraadt. Ten andere, vinden wij enkele gezegden te veel gezocht; de type van den rijk geworden karamellenfabrikant, hoe vermakelijk ook, schijnt ons overdreven. Wat er ook van zij, die gebreken nemen niet weg dat wij *35 Millards* als een zeer verdienstelijk blijspel beschouwen.

35 Millards werd flink gespeeld. Aan M. Edm. Hendrikx komt in de eerste plaats onvoorwaardelijk lof toe; hij heeft van de rol van den grootvader eene schepping weten te maken; overigens werd hij op merkwaardige wijze bijgestaan door MM. Bolle, Vanderlee, Sprenger en Roderigos en door Mej. Ph. Cuypers en Mevr. Rans.

Verloren Eer, een uit het Duitsch vertaald tooneelspel, werd verleden week door de maatschappij *De Verbroedering* alhier opgevoerd.

Verloren Eer is een niet onverdienstelijk werk, vooral merkwaardig door de strekking. De toestanden, al zijn zij niet altoos natuurlijk aangebracht, ontroeren en boeien. Het is in elk geval een werk met de keus van hetwelk de opvoerende maatschappij gelukwenschingen verdient.

M. L. Daenens speelde *meesterlijk*; wij onderlijnen het woord: het is passend juist. De overige spelers, MM. Vanderaa, Battaille, Poot, alsmede Mevr. Wannijn en Mev. Malvina Daenens droegen het hunne bij om een goed geheel uit te maken. Eene bijzondere melding verdient M. Willekens, die, op 't allerlaatst oogenblik gevraagd om M. Dandois te vervangen, zich verrassend goed uit den slag wist te trekken.

JEF VERBEECK.

INGEZONDEN.

HEER HOOFDOPSTELLER,

Sta mij toe gebruik te maken van uw geëerd blad *Het Tooneel* om den heer F. Van Doeselaar en zijne artisten te bedanken voor de goede zorg aan mijn stuk *Zijn Eer* besteed, en voor de kunstrijke vertolking, die mij, vooral na de tweede vertooning, buitengewoon getroffen heeft. Het was de volmaaktheid dicht nabij, en zeker zou het moeielijk zijn, 't zij gelijk van welk gezelschap, eenen beteren uitslag te bekomen.

Daarom nog eens dames en heeren die er in meewerktet, een hartelijk: Ik dank u!

G. DELATTIN.

18 Januari 1898.

Tooneelnieuws.

Dreyfus, of de gevangene van het Duivelseiland, het sensatiedrama dat in Noord-Nederland zooveel oplief maakte, was ook te Antwerpen aangekondigd. De heer Burgemeester heeft echter aanstonds verbod gelegd, en alle kunstliefhebbers zijn het met hem eens geweest. Of het stuk nu al beleedigingen inhield of niet tegenover eene andere natie, het past eenen goed gesubsidieerden schouwburg niet schandalen te exploiteeren om volk te lokken.

In eene briefwisseling uit Antwerpen aan 't *Laatste Nieuws* sprak men over willekeur en dwang door de *Société des Auteurs et Compositeurs dramatiques* van Parijs aan den dag gelegd bij het innen van schrijversrechten.

Willekeur en dwang zijn steeds af te keuren, wie er ook gebruik van make. We kennen de feiten niet waarop de briefwisseling zinspeelt, we weten niet wie gelijk heeft of ongelijk; doch, 't zij ons toegelaten — en we denken de meening uit te drukken van al onze tooneeldichters — er op te wijzen hoe weinig welwillend een menigte maatschappijen — er zijn, ja, loffelijke

uitzonderingen — zich gedragen, voor het betalen der verschuldigde rechten. Vele vragen niet eens de toestemming tot opvoering, enkelen vermelden zelfs den naam des schrijvers op 't programma niet, maar al de maatschappijen van bedoeld slag schijnen het eens te zijn om den schrijver het vorderen zijner rechten tot vijf à tienmaal te laten herhalen vooraleer hem antwoord te gunnen, tevens om hem tot slot van rekening... niet te betalen!

Die maatschappijen dienden in acht te nemen dat, indien zij den zaalbaas, de muziekanten, den pruikmeester, den kostumier, de speelsters, enz., enz., betalen, zij den schijver, die de ziel is hunner avondstonden, niet mogen over het hoofd zien en alsdan zijn geesteseigendom miskennen.

PLAKBORD.

BORGERHOUT. — Belle Vue, Turnhoutsche baan, 310. — Op Zondag 23 Januari, Vertooning door « De lustige Vrienden » bestaande uit **De Liefdezuster**, comedie in 3 bedrijven door Is. Albert, **Het Huis in de Peperstraat**, blijspel in 1 bedrijf door Lod. Lievevrouw-Coopman, en **Een Onweer**, blijspel in 1 bedr. door Hubert Melis. Begin 7 ure.

BRUSSEL. — Koninklijke Vlaamsche Schouwburg. — Dinsdag 25 Januari om 7 1/2 ure, door de koninklijke maatschappij « De Morgendstar » opvoering van **Hun Eerste Bal**, blijspel in 1 bedrijf door I. H. R., **De Stiefmoeder**. tooneelspel in 3 bedr. van Roderich Benedix en L. Ernest J. z., en **Kas in, Kas uit!** blijspel in één bedrijf door L. Peerenboom.

OPHOVEN. — Maatschappij « De Vriendenkring. — Op Zondag 23 Januari, concerto en vertooning: **Een Onweer**, blijspel in 1 bedrijf door H. Melis. **Het Huis in de Peperstraat**, blijspel in 1 bedr. door Lod. Lievevrouw-Coopman.

ELDORADO VAN ANTWERPEN.
— Alle avonden Spectakel-Concert.

Antwerpen.
Nederlandsche Schouwburg.

DE BEDELARES VAN St. SULPICE,
Groot nieuw drama in 10 tafereelen.
PERSONEN:

Gilbert Rollin	MM. Lemmens.
De abt d'Areyns	Van Keer.
Lucien de Kernoël	W. Janssens.
Servais Duplat	Laroche
Gaston Deprety, onder den naam van Georges de Grancey,	Bertrijn
Mtr Richard,	Van Rijn
Dokter Bordet,	Van Cauter
Marcel,	P. Janssens
Dokter Germain	Devos, vader
De Chef der Veiligheidspolitie	Morrens
Een bedelaar	Antoons
Paul Rivat,	Cauwenbergh
Een tweede bedelaar,	Van den Bosch
Een lanteernopsteker,	Dela Haye
Een visscher,	Babusiau
Een knecht,	Devos, zoon
HenritteeRollin,	Mev. Marie Verstraete
Marie Blanche, Rose,	» Dilis
Jeanne Rivat,	Mej. Elisa Jonkers
Véronique,	Mev. Gorlé
Georgette,	Talboom
Marguerite,	Vergult
Een ziekenoppaster,	Janssens

Werklieden, werkvrouwen, enz.

NORA

Tooneelspel in 3 bedrijven, van H. Ibsen.

Robert Hellmer, Advocaat	de hr Dilis
Nora, zijn vrouw	mev. Dilis
Erwin, Bob, hun kinderen	jonge hr. Dela Haye
Bob,	»
Emmy,	jonge juff. Gorlé

Dokter Rank	de hr Bertrijn
Mev. Linden	mev. M. Verstraete
Günther,	de hr Laroche
Marianna, kinderjuffrouw	mev. Gorlé
Helene, dienstmeisje	mej. Wagemans
Een besteller,	de hr. Babusiau

BOERENBEDROG
Nieuw blijspel in één bedrijf, door G. Springael

Boer Nelis, landbouwer.	de hr Laroche
Beth, zijne vrouw,	Mev Lemmens.
Lieske hun dochter,	» Bertryn.
Louis, briefdrager	de hr. W. Janssens.
Kazak, veldwachter,	» Devos, vader.
Vliegenteer, schepen,	de hr Van den Bosch.
Stookmans, id.	» Antoons.
Een bakker,	» Devos, zoon.
Een likeurrist.	» Cauwenbergh.

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

HERBERGPRINSES
Zangspel in 3 bedrijven (4 tafereelen) van Nestor De Tière
Muziek van Jan Blockx

Bluts	hr. B. Tokkie
Rita, zijne dochter	Mej. Kernitz
Katelijn	Mev. B. Pédé Baets
Merlijn, haar zoon, toondichter	hr L. Leysen
Reinilde, hare pleegdochter	Mej. Van Elsacker
Marcus, Merlyn's vriend, toondichter	hr Piens
Jan Rabo	H. Fontaine
3 zusters van Rita	Mej. Van Eggelpoel
	» J. Velders
	» A. Kennes
Een heer	hr Brouwers
Een zanger	Van Eeckhoven
Een oude boer	Van Elsacker
Een jonge boer	Van Eeckhoven

DE TOOVERFLUIT
Zangspel in drij bedrijven, 15 tafereelen

Sarastro	heer H. Fontaine
Tamino	K. Berckmans
Papageno	B. Tokkie
Monostatos	F. v. d Stappen
Koningin van den nacht	mej. A. Kernitz
Pamina	B. Kamphuyzen
Papagena	J. Velders
Eerste dame	A. Van Elsacker
Tweede dame	A. Persoons
Derde dame	mv. Pédé-Baets
Eerste knaap	Mej. M. van Eggelpoel
Tweede knaap	B. van den Berg
Derde knaap	A. Kennis
Spreker — Eerste priester	de h. H. Jef Judels
Tweede priester — Eerste geharnaste man	H. G. van Elsacker
Tweede geharnaste man	H. van Aerschot

W. Koopal & Co
Agentschap voor aankondigingen
64, Provinciestraat (noord), Antwerpen
AANPLAKKING EN UITDEELING VAN DRUKWERKEN IN BELGIË, HOLLAND EN DUITSCHLAND
— IN 24 UREN. —
HONDERD VOORBEHOUDEN PLAATSEN TE ANTWERPEN VOOR HET AANPLAKKEN
SCHRIJVEN VAN ADRESSEN
op banden en briefomslagen voor alle beroepen.
— Onder band doen. —
Aankondigingen op muren. | Verhuring van draagborden en wagens

Het Oud SCHOENTJE
Gemeentestraat, 27
aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.
Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

Op aanvraag worden de goederen afgehaal en te huis besteld.
Men gelast zich met het Verwen, Degraisseeren Droogen, op nieuws wasschen van alle soorten van stoffen.
STOOMVERWERIJ
Gustave VAN TIGGELEN-GEERTS
REYNDERSTRAAT, 41. (tegen de Groenplaats) ANTWERPEN.
Bijhuizen: Gemeenteplaats, 12 & Diepestraat, 79.
Inrichting van wasschen en Cremeeren van Storen en Gordijnen
Dekens en gewatteerde Spreijen, Handschoenen, Pluimen, enz.
Gematigde prijzen en Onmogelijke Concurrentie.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN
Huwelijkstullen, Bloemkorven in allen aard, enz. enz.
Mlle L. LAMBOTTE
Kronen voor Concerten en Begrafenissen
ARTIEKELS VAN PARIJS
Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.
Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

ELIXIR D'ANVERS
FIJNE LIKEUR

TENTOONSTELLING
AMSTERDAM 1895
EEREKRUIS
hoogste belooning
Medalje H.M. de Koningin
BORDEAUX 1895
GOUDEN MEDALJE
Eerediploma
door de hooge jury toegekend.

Handschoenen fabriek.
Handschoenen op maat op 3 uren — Kostelooze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.
VAN STEENKISTE
oud huis Berbigette.
33, GROENPLAATS, 33
ANTWERPEN.

CAFÉ TIPO-TIP
Carnotstraat, 11, Antwerpen.
Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

VERHUISWAGENS van af fr. 1.50, 2, 2.50, 3 3.50 per uur. — Grootte naar beleven tot 8 meters toe. — CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk. Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS, Kunstlei, 74, Hoek van Hopland. Groote keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675, en onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

Gustave FAES
25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.
* MUZIEK *
Snaarinstrumenten in allen aard
Métronomes, Diapasons, enz.
Echte Napelsche en Fransche SNAREN
MUZIEKPAPIER
Abonnementen tot het lezen van partitiën.
Uitsluitelijke Verkoop van Snareninstrumenten eigenhandig vervaardigd van Richelme van Marseille, Collin Mézin van Parijs, Mangenot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25
A LA BONNE SOURCE
VERKOOP PER Abonnement
Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.
Te koopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.
Meubelen in allen aard, enz., enz.

IN DEN GOUDEN SLEUTEL
Guillme OOMS
KLAPDORP, 39. ANTWERPEN.
HORLOGIEMAKER & GOUDSMID.
MAGAZIJN VAN
Schouwgarnituren in alle soorten en aan alle prijzen.
Gouden en zilveren Horlogiën, Juweelen, Goud en Zilverwerk.

MUSIKAAL GESTICHT
LEYTENS-VAN DEN BERGH
KUNSTLEI, 10
Pianolessen, Solfège, Théorie en Harmonie
BIJZONDERE LESSEN
Heropening der cursussen van af 15 September.

Geen kale hoofden meer.
Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Jonkley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.
Te verkrijgen: De Beul, Antwerpen. Puls, Kolanderplaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Nolf, Merxem en bij de hijzonderste apothekers des lands
Flesschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.
Eenigdepot: VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen Gebreveteerd.
Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

Brood- & Banketbakkerij
GUSTAAF KURTEN
GEMEENTESTRAAT, 51
Schuins over de Zoologie.
Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz Worstenbrood.
Bekroond met de gouden medalie in de Wereldtentoonstelling van 1894.

CRIÉE CENTRALE
Huis gebroeders DE WYNGAERT
VAN ERTBORNSTRAAT,
Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades
Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds
Verkoop bij opbod, tevens publicke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs-Schapen- en Verkenvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Komt te verschijnen
BIJ
Lodewijk Janssens & Zonen
TE ANTWERPEN
KONING HAGEN
Bekroond treurspel in vijf bedrijven
door
Hubert MELIS.
Prijs der volksuitgave: Fr. 1.25.
Mits toezending van deze som wordt het werk dadelijk opgezonden.

Antw. Drukk. Cl. Thibaut Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag, 29 Januari 1898. Eerste Jaargang. (Nieuwe reeks). Nr 18.

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers : voor Noord-Nederland : F. Lapidoth; voor Zuid-Nederland : A. Cornette. — Secretaris : H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Borneostraat, 49 te 's Gravenhage,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

INHOUD : Overzicht, (F. L.); De Koninklijke Vereeniging, (Abe Nes); Antwerpen, (G. Delattin en Interim); Feestavond Aug. Van Keer, (F.); Gent, (Gustaaf d'Hondt); Verschenen werken, (Jef Verbeeck); Shakespeare in eigen land, (J. T. G.); Tooneelnieuws.

Overzicht

(BUITENLAND).

Peter the Great.

De zoon van den beroemden engelschen tooneelspeler Henry Irving heeft een drama geschreven, dat op het *Lyceum-theatre* is vertoond en met ingenomenheid is aangehoord. Laurence Irving's *Peter the Great* moet, volgens de kritiek, wel geen meesterstuk wezen ; maar de schrijver is nog zeer jong en zijn werk schijnt veel te beloven voor de toekomst. Men constateert dat hij oorspronkelijk werk heeft geleverd en dat is al heel wat.

Een bepaald succes werd niet behaald door den schrijver, wel door hem, die de hoofdrol vervulde en dat was niemand minder dan Henry Irving. De Londensche correspondent van de *Telegraaf* deelt het volgende mede :

« Neen, *Peter the Great* is geen groot stuk; het heeft al de fouten van een jeugdig schrijver (er is te veel gepraat tegenover te weinig actie in de eerste bedrijven ; er zijn te veel tastbare bewijzen van groote pogingen tot het maken van mooie en effectvolle zinsneden — (die althans in den mond van Peter niet op hun plaats zijn) maar tegelijkertijd ook toont de schrijver ons zijn individualiteit ; hij is origineel, gevoelt zich niet gebonden aan de conventies van het drama ; hij volgt niet dat platgeloopen pad der oudere dramatisten, hij « durft », en slaagde er daardoor in een stuk te creëeren, waarin hij middelmatigheid ver achter zich liet liggen

De levensgeschiedenis van Czaar Peter is te algemeen bekend, dan dat het noodig zou zijn een uitgebreide beschrijving te geven van de intrige van het stuk, dat behalve in details heel weinig van de geschiedenis afwijkt. Het doellooze, droomerige, doe-niet-achtige karakter van Alexis, den zoon, was misschien een weinig te veel geaccentueerd, om met de geschiedkunde steek te houden, en ook is de oorzaak van zijn dood (op het tooneel door vergif) nooit precies bewezen geworden, maar dat zijn kleinigheden, die er volstrekt niet op aan komen.

Het stuk is, zooals ik reeds zeide, te lang ; er zijn vijf bedrijven, en daarmede moet volgens mijn idée het volgende gebeuren : het eerste en tweede bedrijf goed snoeien ; het derde bedrijf weglaten ; het vijfde bedrijf is ook onnoodig, en dan pas zal men het stuk met geduld uitzitten.

In het eerste bedrijf heel veel gepraat en lawaai ; Peter heeft juist een nederlaag geleden en men gelooft ook dat hij gevangen genomen is. Men heeft Eudoxia, de moeder van Alexis, voor de gelegenheid uit haar gevangenschap vrijgelaten om bij de troonsbestijging van haar zoon tegenwoordig te zijn.

De ontgoocheling heeft echter spoedig plaats bij de komst van Peter, die in een slecht humeur is, omdat hij een verlies geleden heeft. Hij beschuldigt zijn zoon van verraad, en wil hem op de pijnbank zetten; Catherina echter, die kort te voren het leven van Peter zelf redde, bewees dezen dienst nu aan den zoon, onder belofte dat deze laatste zich voor de taak van Czaar aller Russen een beetje prepareert.

Tweede bedrijf. Men bouwt St Petersburg. Alexis heeft ondertusschen nog niets uitgevoerd. Krijgt het ook met vader aan den stok. Alexis heeft er genoeg van en vlucht op raad van zelfzuchtige hovelingen.

Derde bedrijf, heele mooie mise-en-scène, hetgeen de grootste attractie van dit gedeelte van het stuk is ; daarom zou het misschien jammer zijn dit bedrijf op te offeren ! Alexis schuilt in een fort in Napels ; hij heeft zijn liefje (met wie hij het werkelijk ernstig meent) bij zich. Met een mooi praatje van Peter's agenten haalt men hem over terug te gaan.

De geheele scène — de vlucht van Alexis — had in tien woorden in het volgende bedrijf behandeld kunnen worden.

Het vierde bedrijf is werkelijk het behoud van het stuk. Alexis staat nu terecht voor den Grooten Raad ter zake van samenzwering tegen zijn vader en voor zijn vlucht.

Hij ontkent eerst alles, niettegenstaande de met bloed bedekte getuigen, die men in een kamer daarnaast op de pijnbank tot spreken forceerde, doch toen ook Euphrosine (zijn liefje, die nu wel merkte dat er toch niets meer van hem te halen viel) als getuige tegen hem opkwam, bekende hij, en vertelde in zeer sterke woorden wat hij eigenlijk wel van de handelwijze van zijn bloeddorstigen vader dacht.

Dit was een zeer effectvolle scène, en gaf Alexis een kans om te toonen wat in hem was. Daarop volgde uitspraak der rechters, hetgeen natuurlijk de ter dood veroordeeling was, welke nu nog slechts de handteekening van den Czaar vereischte.

Hier kwam het talent van den jongen schrijver uit ; deze scène is werkelijk grootsch. De inwendige strijd die Peter de vader, met Peter den Czaar voert, is meesterlijk voorgesteld, en even meesterlijk geschreven.

Hoe weinig de lange alleenspraken op het tooneel ook te verdedigen zijn, was zij hier een triomf voor den schrijver en ook voor den acteur, wiens talent hier meer dan ergens anders in het stuk bijzonder uitblonk.

In het vijfde bedrijf vraagt Peter de vader vergiffenis aan zijn zoon, terwijl Peter de Czaar met een streekje van de pen het vonnis herroepen kan.

Misschien een ongerijmd tafereeltje, maar door den schrijver natuurlijk genoeg voorgesteld, en dat wil voor een onnatuurlijke daad als deze al heel wat zeg en.

Het dragen van het lijk over het tooneel, waar de Czaar op de knieën ligt ; evenals het geschreeuw van de pijnigen, zoowel als hunne verschijning, was te ver gevoerd realisme.

Er is veel voor, maar nog meer tegen het stuk te zeggen, dat niet meer dan een succes *d'estime* genoemd mag worden, maar alle begin is moeilijk, het belooft veel en ik zou mij moeten vergissen als Laurence Irving niet een man is met wien in het vervolg in de dramatische wereld rekenschap moet gehouden worden. »

Les Transatlantiques.

Het nieuws uit Parijs luidt niet zeer gunstig. Het stuk, dat Abel Hermant vervaardigde naar zijn dialogen uit de *Vie parisienne*, heeft geenszins voldaan, wat te voorspellen was. Zijn caricaturen van Amerikaansche rijkaards zijn wat kinderachtig overdreven en als men zoo iets laat zien is 't nog minder genietbaar dan als men 't alleen maar laat lezen. De familie Shard zal wel zeer kort in het *théatre du gymnase* heerschen en dus vertellen we hier het stuk maar niet, daar 't voor export naar landen met minder dwaze begrippen over de Amerikanen toch totaal ongeschikt is.

La Ville morte.

't Nieuwe tooneelstuk van Gabriële d'Annunzio, in Sarah's komedie vertoond, met de directrice in de hoofdrol, heeft evenmin groot enthousiasme gewekt, niettegenstaande er vóór de opvoering veel reclame voor werd gemaakt. Het is een *moderne tragedie* in vijf bedrijven, die speelt in het aloude Mycenae en daarom *La ville morte* heet. De verslaggever van de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* vertelt den niet gemakkelijk te resumeeren inhoud aldus :

« Anne (Sarah Bernhardt), en haar man Alexandre (Brémont) leven te Mycenae in gezelschap van Leonardo (Deval) oudheidkundige en opgraver van antieken en zijne zuster Blanche-Marie (Blanche Dufrène). Anne is blind, niet geboren maar geworden en haar man raakt verliefd op Blanche-Marie die deze liefde beantwoordt. Maar ook Leonardo is verliefd op Blanche-Marie — zijn zuster ! Vijf bedrijven lang word n wij nu, meestal in dichterlijke taal, maar o zoo lang, zoo lang ! op de weeklachten onthaald van Anne die met de scherpzinnigheid der blinden, de verhouding voelt tusschen haar man en Blanche-Marie; van deze die aan die liefde weerstand biedt ; van Leonardo die met niet minder kracht zijn bloedschendigen hartstocht tracht te bedwingen. Gelukkig blijft Blanche-Marie rein, maar ten koste van haar leven. Leonardo, om haar reinheid te redden, verdrinkt zijn zuster en dan met dat in blank gewaad gehuld lijk vóór zich, met Alexandre erbij, die als te laatgekomene niet anders weet te doen dan te zwijgen, vertelt de broeder het gebeurde. Daar laten voetstappen zich hooren ! Beide mannen willen het lijk opnemen om het te verbergen, doch reeds is Anne, de blinde genaderd, door een angstig gevoel gedreven naar de noodlottige plaats, welke, een heerlijk-koel plekje in het dorre, verschroeiende landschap, zij gewoon daar te komen, op den tast heeft weten te vinden Leonardo en Alexandre leggen het lijk neder, in verbijsterd stilzwijgen de blinde ziende voortschuifelen naar de doode. Tot een : Arrête ! uit Alexandre's mond klinkt. Anne buigt bevende neer, betast de doode, strekt de sidderende handen uit naar het gelaat en gilt een : « Je vois !... Je vois ! » Het gordijn valt. — Hij voegt daarbij de volgende waardeering :

« Zeer mooie decors, en over het geheel goede vertolking; de taal met fraaie beelden hier en daar vormen de aantrekkelijke zijde van deze tragedie. De schoonheid welke d'Annunzio stellig in haar heeft willen neerleggen, is mij verborgen gebleven; de gedachten, of schuilen zij in dien gewelddadigen dood welke Blanche-Marie rein doet blijven? hebben niet tot mij gesproken; de pracht van d'Annunzio's schitterende maar dikwijls vergiftige ideeën-wereld heeft niet voor mijn oogen gebloesemd.

Een verrukkelijke silhouet in deze tragedie is de figuur van Blanche Dufrène. »

Van het spel zegt Catulle Mendès, die met het stuk weinig opheeft, in *Le Journal* van 22 Januari :

« Het stuk, waarvoor men een bewonderingswaardig prachtige decoratie en *mise-en-scène* heeft over gehad, werd met grooten ijver gespeeld. De heer Deval (die weet hoezeer ik hem in verschillende vroegere rollen heb bewonderd) heeft mij van avond maar matig voldaan. Hij scheen mij toe banaal te zijn in zijn angst om het te schijnen en was niet echt genoeg in zijn emphaze ; de heer Brémond (als Alexandre) was even vurig en gematigd als immer; we hebben in mevrouw Canti een teerhartige en zoo ware minne bewonderd ; Mlle Dutrène die me dikwerf maar middelmatig toescheen, was zeer heftig hartstochtelijk en vaak gelijk aan een levend, aesthetisch verwrongen standbeeld ! Wat mevrouw Sarah Bernarht betreft, (de blinde Anne) ik was verbaasd haar zóó schoon te zien. Geen enkel grof effekt. Zij heeft zelfs versmaad den starren dwaalblik der blinden na te bootsen... Sarah Bernhardt heeft overweldigender scheppingen te genieten gegeven; maar nooit met jonger stem, getuigend van grooter zekerheid en trouw aan den schrijver. »

Een antiek Theater in Rome.

Eleonore Duse en d'Annunzio maken plannen voor het oprichten van een nieuw theater, waar voornamelijk klassieke stukken zullen worden gespeeld. De correspondent der *N.R Crt* te Rome beweert daaromtrent uit zeer goede bron het volgende vernomen te hebben :

« Er bestaat een commissie, waarin o. a. prinses Laetitia Bonaparte, prinses Torlonia, prinses Paulina de Metternich en Mathilde Sepao. Men wil het gebouw zetten in Albano, dus dicht bij Rome, op een van de mooiste punten aan de campagna ; er zal over dag gespeeld worden in de maanden April en Mei, om de twee jaar. De inrichting van het tooneel als die van het Grieksch theater : halverwege onder het tooneel het orkest — de zaal gaat tegenover het tooneel in sterke helling op ; de zitplaatsen staan rechthoekig op de lengte-as van het gebouw Men wil er opvoeren den Antigone, in vertaling van d'Annunzio, den Hamlet, met Mme Duse in de hoofdrol en een nieuw drama van d'Annunzio, dus niet uitsluitend de Grieksche tragedie.

Als hier nu werkelijk een samenspel zal komen waarbij ieder de voldoening van zijn eigen ijdelheid geeft aan de hoogste werking van het geheel, kan het vóorjaar van 1899 een belangrijk moment worden in de geschiedenis van het moderne tooneel.

Men mag echter niet al te optimistisch zijn bij deze toekomstmuziek ; hoewel de middelen tot uitvoering voor een deel gevonden zijn in de belofte van samenwerking van eenige der voornaamste acteurs en actrices van Italië gegeven, bezwaren blijven het maar niet zoo in eens te vernietigen sterrensysteem, de vaagheid van een repertoire, van nog te schrijven drama's en nog te componeeren muziek, de eigenaardige gewoonten en makke smaak van het Italiaansch publiek.

Al zou het hier bij vrome wenschen blijven, het feit dat zij van deze zijde zijn uitgesproken, is daarom niet minder een hoopvol teeken. »

FRITS LAPIDOTH.

Den Haag.

De « Koninklijke Vereeniging ».

's Gravenhage, 9 Januari 1898.

Geachte Hoofdopsteller!

In n° 15 neemt gij den handschoen op voor den veel verguisden Raad van Beheer der « Koninklijke Vereeniging », en pleit zijn gestie vrij met een « hij kan niet anders. »

Vergun mij met u in gevoelen te verschillen en (stuurman aan wal wel is waar) enkele punten aan te stippen die bedenking doen ontstaan tegenover uwe vrijspraakconclusie.

Als drie factoren van den slechten gang der zaken noemt gij aan het slot van uw artikel: 1° een te kostbaar gebouw; 2° een onverschillig publiek; 3° een chronisch gebrek aan oorspronkelijke stukken.

Mijns inziens kan geen van drieën als « verzachtende omstandigheid » gelden voor den sinds jaren beschuldigde.

Ad. I. Wie belet de K. V. het Leidscheplein-paleis minder kostbaar in te richten, en desnoods het voor een minder kostbaar tooneelspeel-huis te verlaten? Bovendien, als het publiek den weg naar het Leidscheplein verloren heeft, is dan niet groote schuld daarbij aan den Raad van Beheer? Onverstandig was het, het Amsterdamsch publiek te tarten door afschaffing der pauzemuziek. De liefhebberij voor die muziek moge wansmakelijk zijn, — toegegeven; doch onverstandig was het, de eeuwenoude gewoonte, de aan den Amsterdammer zoo dierbare mos maiorum opeens af te schaffen. Publiek is uit zijn aard een conservatief oud heertje, en van de gunst van dat oude heertje moet de tooneeldirectie leven, al voert ze ook een Koninklijk blazoen.

En allerminst moet men het oude heertje plagen met orde-voorschriften die aan 't bij ons gehate Duitsche « maaszregeln » herinneren. Zoo wordt op 't Leidscheplein aan de suppoosten betaald voor elk te bewaren kleedingstuk of stok of regenscherm; is het waar dat de suppoosten zich het recht aanmatigen de dames onder den mantel te fouilleeren om overtreding van dit fiscaal gebod te constateeren? Mij werd dit verzekerd; is het zoo, dan jagt men daarmede eenvoudig het publiek weg.

Ad II: Publiek's onverschilligheid.

Deze vindt haar grond in verschillende oorzaken, waarvan ik (niet voor de eerste maal) er twee voorname wil releveeren: de rolverdeeling en het repertoire, beide trouwens nauw samenhangend.

Indien de Comédie française met haar voortreffelijk geschoold personeel in staat is alle genie's, ook het klassieke te entameeren, dan is daarmede nog niet gezegd dat men volstaan kan met comédie néerlandaise te *willen* spelen om het ook te *kunnen*. Toch schijnt hier de fout van de K. V. te schuilen, die tot zichzelve zegt: Waarom zouden ook *wij* het klassieke treurspel niet entameeren. En de ervaring heeft toch reeds geleerd, dat de samenstelling van het gezelschap daarvoor absoluut niet is berekend. Over de Antigone-voorstelling moge de kritiek der dagbladen verdeeld zijn, — zeer zeker is het, dat zij in geen enkel oog onverdeelden bijval heeft gevonden. Het slotwoord brengt van Hall's beoordeeling in de *Gids* van Januari: hands off van het klassieke treurspel; niet ieder is 't gegeven de cothurn aantepassen.

Hoe kan het anders? Hoe ter wereld komt men op het denkbeeld, eene vertolking van *Antigone* te verwachten van dezelfde artiste, die gisteren *Madame sans Gêne* uitbeeldde en aan wie men eergisteren een laffe kluchtspel-rol in *Zenuwachtige Vrouwen* opdroeg? De mislukking wijte men niet aan de inderdaad veelzijdige mevrouw Brondgeest, doch aan den weinig artistieken zin der K. V.

Intusschen, de oorzaak is niet ver te zoeken: de K. V. wil *faire grand à tout prix*, en meent haar roeping te vervullen door, ongeacht de beschikbare middelen, in elk geval meester — stukken (in twee woorden wel te verstaan) te spelen. Vandaar de mislukte poging om alleen ter wille van Schiller's naam de *Jungfrau von Orleans* te geven, een ijdel kijkspel, alleen jaren geleden gered door de uiterlijke praal en het eenig samenspel der Meiningers, doch bij 't Nederlandsch Tooneel neerkomend op een mislukte rederijkerij.

Toch is de schuld niet aan Crispijn, dat hij een grutter-koning was, noch aan den verdienstelijken komiek Schulze, dat la Hire kostelijk deed lachen. Hetzelfde resultaat zal bereikt worden, indien men morgen Bouwmeester als jeune fat laat optreden of Mevr. Poolman als Backfisch! En de K. V. schijnt niet te vatten dat le ridicule tue!

Ik kom tot het repertoire en vraag mij voor de zooveelste maal af, wat de K. V. bezielt bij haar hardnekkig vasthouden aan Duitsche kluchten en even hardnekkig verwaarloozen van het moderne Fransche repertoire.

Of moet nogmaals gevraagd worden, waarom Maupassant, Hervieu, Laredan, Brieux, Donnay stijfkoppig worden geweerd? En vreest de K. V. met echte watervrees het nieuwe, moet haar dan nog de herinnering worden opgefrischt aan Blanchette, Jean Darlot en Sudermann's *Eer*? Blanchette o. a. werd eenige jaren geleden uitmuntend gegeven; is 't in de oogen van den Raad van Beheer soms verouderd? Dan wete hij, dat het nog heden in Antoine's schouwburg avond aan avond voor een uitgelezen publiek enorm succes heeft. Of zijn wij meer geblaseerd dan Parijs?

De derde verzachtende omstandigheid, het gemis aan oorspronkelijke stukken, kan na het bovenstaande onbesproken blijven. Nooit ofte nimmer is de nationale herkomst van een tooneelspel in ons land een factor geweest voor blijvend succes.

Men geve wat goed is, wat speelbaar is, wat pakt, en lette niet op, uit welken hof het stamt.

Wat dan wèl de oorzaak is van de ellende? Dat de Raad van Beheer der Koninklijke Vereeniging niet berekend is voor zijne taak; — dit is de harde, eenvoudige waarheid.

ABO NEZ.

Een woordje aan J. Vriesendorp.

Gij doet me waarlijk te veel eer aan met uw gezegde dat « naar uw eenzijdig inzien slechts de Vlaamsche kluchten, het Vlaamsche lied met het melodrama, onder de leiding van den grooten Nestor de Tière, op *onze* planken thuis behooren ».

Waarom dat schimpen? Gij kent niet eens mijn werken. Gij kent hoogstens *Roze Kate* (die, met voorbehoud van het melodramatisch staartje, vrij wat anders is dan een draak) en de *Wolvin uit 't Zwartbosch*, het *eenig* (ik onderlijn) melodrama waaraan ik mij bezondigde (1) en dat de H.H. Hendrickx en Rans mij, als aanvangstuk zeven, weken vóór de opening van hun eerste bestuurjaar, verzochten te willen schrijven. *Bone Deus!* men verlangde iets decoratiefs en vaderlandsch, vol vuur en vlam, en ik leverde het... heldhaftig beest!

Al mijn andere werken — zes en twintig in getal — zijn comedieën, karakterschetsen, burger- en boerendrama's benevens een treurspel: *Belsama*. Wie ze niet kent, ga niet uit van een *enkel* product dat minder is, of van dit of geen gewrocht, welk, door een ruw — realistischen kant op een persoonlijk standpunt aanbotst, om het algeheele van 't reeds voortgebrachte uit te krijten voor vruchten geofferd aan den *uil*.

Ik besta het over mij zelf te spreken; vast: men is soms, om der waarheid getuigenis te geven, gedwongen een personeel woord in 't midden te brengen.

Wat de medekunstgenooten, de Vlaamsche tooneeldichters betreft, kunnen niet allen bogen op degelijkheid, enkelen echter mogen het gerust doen en hun getal zal wel dat opwegen der goede dramatische schrijvers van Noord-Nederland.

NESTOR DE TIÈRE.

(1) Ik was bepaald tegen deszelfs opvoering in Amsterdam. Ik zag al te zeer in dat het stuk, door zijn landaard zelf, in Holland niet kon lukken. Ik voorspelde dit den H. H. van Lier, zooals deze het overigens kunnen getuigen; doch, zij drongen aan. 't Was in 96. — Hr A. C. deed het terecht opmerken: vroeger sprak de heer Vriesendorp met meer heuschheid over de Vlamingen. De *Wolvin* noemde hij dan een « reusachtig stuk werk, vol kracht, en dat met hoogopvlammende geestdrift dient vertolkt ». Hij gispte de *« leuke hollanderigheid der speters »* en heette, in 't algemeen, de Hollanders *« saaie kinderen van een natten bodem »*.

Antwerpen.

Overzicht der week

Wat ons deze week erg mèeviel, was de derde opvoering van het groot succes *Nora*. Reeds drie vertooningen op een seizoen, dat is brutaal, en het feit wordt nog brutaler, omdat er zooveel gewone bezoekers niks van begrijpen en weg blijven, en er dus verleden maandag een heel spiksplinternieuw publiek aanwezig was om toe te juichen. Dus *Nora*, die nieuwe klanten aanbrengt, wie had zoo iets kunnen denken? Elkeen meende dat het met een, of hoogstens met twee vertooningen zou afgeloopen zijn, maar ja wel, met de derde vertooning zoo maar minstens twee honderd menschen moeten weigeren, het is om van te droomen. Het ergste wat er nu kan gebeuren is bepaald een vierde, een vijfde, ja wie weet, een zesde opvoering misschien. Komt het zoover dan moet de schouwburg dien avond bevlagd worden.

En aan wie nu de eer van dit succes? In de eerste plaats natuurlijk aan het stuk zelf, dat wij hoe langer hoe meer, voor het beste houden wat Ibsen voortbracht. Omdat het een stuk is uit den heele, waarin niets is overgelaten aan het teeval, dat bestudeerd is als niet een, dat gedurig afgewisseld is is door de meest boeiende, en pikantste tooneeltjes. B. v. het tooneel met de kinderen; het tooneel tusschen Rank en Nora met de roode kousen, de beroemde Tarentella, en zooveel andere, allen meesterstukjes op zich zelf, die den aandachtigen toehoorder onwillekeurig beet nemen, zelfs al maakte hij deel van de groote familie der Droogstoppels. En zoo komen er nog al veel kijken, die als ge moest vragen « Hewel Marus, hoe vindt ge dat stukske? » Zij zouden antwoorden. « Wel Lawie, dat is nog al goed, als ze daar onder die tafel kruipt, hé, en dan dat dansen, ik vind ik dat madammeke Dilis dat nog al goed deed. » Meer moet g'er niet van verwachten, en toch gevoelen zij een heele boel vreemde dingen, maar hetgeen zij gevoelen is niet te vertolken door woorden, zij dragen het stilzwijgend mèe, en mompelen een paar keeren « Het is toch een aardig stukske... »

In de tweede plaats is het succes te danken, en dit misschien wel voor meer dan de helft, aan de vertolking, die verleden Maandag onzes dunkens beter was dan de eerste maal. Mevr. Dilis scheen er weer een heele boel zenuwen op na te houden, die in hare rol zoo wel te pas komen. Haar Tarentella heeft ons even als de eerste maal doen rillen; dat deed ze niet met de tweede vertooning. M. Dilis trof beter doel dan vroeger, omdat hij soberder was in zijn zeggen en doen, behalve in het laatste bedrijf, waar hij wat al te luidruchtig werd, en als hij nu nog wat minder heen en weer wilde loopen, zoo wat vaster op zijne voeten kon blijven, als menschen met heel veel wilskracht gewoonlijk doen, en daarbij nog wat meer ernst in zijn zeggen kon leggen om des te grooter contrast te vormen met *Nora*, dan werd *Helmer* misschien nog een van zijn beste rollen.

Hoe diep de indruk was, die Laroche te weeg bracht na zijn groote scène in het eerste bedrijf met Nora kan men berekenen naar het applaus dat zijn heengaan vergezelde. Het was geen dreunend rumoermakend, maar zoo'n onderdrukt, zoo'n met tegenzin uitgebracht applaus. Een verrader toejuichen!... Het is schier niet te gelooven en toch is 't gebeurd, en zie eens aan, Laroche heeft nochtans zijn rol niet opgedreund, heeft niet als een boosaardige heen en weer geloopen, niet gesticuleerd als een bezetene, volstrekt niet, dat ging alles zoo precies natuurlijk, elk woord zoo passend afgemeten, berekend om indruk te maken op het vrouwtje dat hij nog een kind waant, en waaruit hij zooveel mogelijk profijt wil trekken. Zoo'n doen is ware kunst, is de kunst van onzen tijd, en wij houden haar voor heel gezond.

Mr Bertrijn heeft ons nog beter bevallen dan de eerste en tweede vertooning, beter heeft hij ons in zijn binnenst laten lezen, beter doen gevoelen hoe een ongelukkig verloren man hij is, en vooral sterker doen zien, dat al zijn denken, heel zijn verlangen voor, en om Nora zijn. In het tweede bedrijf kwam dit verlangen sterk uit en deed aan de rol vast geen kwaad.

Mevrouw Marie Verstraete voldeed weer allerbest; alleen een verzoek, een eerbiedig verzoek. Loop toch zoo niet rond in het eerste bedrijf, Mevrouw. Gij komt daar pas in huis bij schier vreemde menschen, en gij loopt die kamer rond, zet u neer op schier al de aanwezige stoelen, en wat het leelijkst van al is, in uw gesprek met Nora, (1e bedrijf) als deze laatste zich aan uw rechterkant bevindt, staat gij eensklaps van de tafel op, draait rond de tafel heen en zet u percies aan den anderen kant weer neer, alsof het om een wedding gedaan was. Als gij het van uit de zaal moest zien Mevrouw, gij zoudt boos zijn op uw zelve. Blijf, vooral in het eerste bedrijf, heel ingetogen, verzet schier geen voet en ga niet zitten alvorens men er u toe dwingt, en vooral sta niet op zonder reden, want, geloof me, gij breekt heel den samenhang. Laat Nora rondkwispelen zooveel het haar lust, maar sta niet telkens op om haar vlak vóór u te hebben. Dat doet men immers niet in het werkelijk leven? Spreek voort met haar, zelfs al staat ze vlak achter u; Nora zal u dat niet kwalijk nemen, en het publiek ook niet.

Ziedaar eenige kleine opmerkingen, die, moesten zij in aanmerking worden genomen, misschien het geheel nog zouden verbeteren, ten minste zoo denkt er de ondergeteekende over.

* * *

Woensdag gingen arm in arm *Drie hoeden* met *Pietje* en *Een verschrikkelijke dochter*. Wij zouden over dien vrolijken trio niet gesproken hebben, wijl er vroeger genoeg werd van gezegd. Maar *Een verschrikkelijke dochter* zou Mevr. Bertrijn spelen en daarom waren wij wel eens nieuwsgierig wat zij er ging van maken.

Het stuk zelf beteekent niets, vóór 50 jaren was het misschien mogelijk soortgelijke dingen te doen slikken, tegenwoordig kan er dat niet meer door. Het is heel en al verouderd; alleen, en dat is nog al zonderling, *l'enfant terrible* zelf, heeft nog zeer weinig geleden: die rol, geschreven voor een meisje van 16 jaar, heeft door het guitig spel van Mevrouw Bertrijn het stuk dragelijk gemaakt, die rol op zich zelf alleraardigst, vraagt om goed vertolkt te worden; in de eerste plaats de persoon met het jonge voorkomen van 16 jaar en kan toch niet door een kind, of een beginnelinge gedaan worden, want wat er moet gezegd worden is heel moeilijk. Mevrouw Bertrijn echter is daar heel en al voor geschikt. In haar kort rokje gaf ik haar niet meer dan 14 jaar. En wat haar vertolking betreft, zeer verdienstelijk mag ik zeggen; dat was ook de meening van het publiek, dat haar geen handgeklap heeft gespaard.

G. DELATTIN.

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

Herbergprinses beleefde verleden Zaterdag haar 30e opvoering, en dat op twee jaar tijds, in één enkelen schouwburg.

Bij die gelegenheid had Jan Blockx zelf den dirigeerstok opgenomen en eene flinke ovatie viel hem ten deel.

Uitgenomen een paar aarzelingen vanwege de kooren, in het eerste bedrijf, was het een puike opvoering. De derde akt bijzonder werd, onder dramatisch en sceniek opzicht, goed gegeven.

* * *

Eene heropvoering van *De verkochte Bruid* had in alles behalve goede voorwaarden plaats. Een weinig meer eerbied voor een meesterstuk als dit zou zeker niet schaden. De schepping is zoo delicaat, zoo gevoeld dat zij met al de fijnheid moet

weergegeven worden, die men slechts bekomen kan na studie en werken.

* * *

Wij vernemen dat het bouwen van een nieuwen schouwburg door ons gemeentebestuur zeer wordt ter harte genomen. De heer Hoofdingenieur Roeyers zou reeds de meest geschikte plaats aan 't bestudeeren zijn waar het gebouw zou kunnen verrijzen.

* * *

De koningin van Saba zal binnen een tiental dagen worden opgevoerd. Wij zijn de nieuwe schermen gaan bezichtigen, geschilderd door de heeren Célos en Bernier, en wij mogen verzekeren dat zij tot het schoonste behooren, door dit huis reeds geleverd.

* * *

Wij roepen nogmaals de aandacht op den feestavond van Mevrouw Pédé-Baets, die Dinsdag 1 Februari plaats heeft. Men voert op: *De Tooverfluit.* INTERIM

Feestavond Aug. Van Keer.

NUS DAT HET TOT dit maal dezen artiest uitverkoren heeft om zijn beneflet of feestavond te vieren.

Ieder die onzen schouwburg bezoekt, weet welke gewichtige taak hij daar te vervullen heeft. Bijna iederen avond treedt hij op en doorgaans in een der zwaarste rollen, die hij, het weze gezeid, immer zoo gewetensvol mogelijk tracht te vervullen.

De schoone Buffetjuffer is de naam van het drama waarmede de beneficiant ons op zijn avond zal vergasten. Alhoewel de keus bijzonder geschikt is om het hoogere publiek te doen loopen, twijfelen wij toch niet of het zal op 3 februari aanstaande, vollen bak zijn op onzen Nederlandschen Schouwburg.

Wij raden ook allen aan dezen feestavond niet te verzuimen; hierdoor bewijze men den feesteling welke achting hij bij zijne medeburgers verdient. F.

Gent.

Enkele Nota's.

In de laatste weken hadden wij hier, als nieuwigheid, de eerste vertooning van een oorspronkelijk stuk: *33 Millards*, door den heer L. Peereboom. Het stuk heeft ongelukkiglijk niet best bevallen. Sommige toestanden zijn te veel onnatuurlijk om aannemelijk te zijn. Men vindt er niet dat ongedwongen humoristische in, de eerste vereischte van een werk van dien aard en ook het eenige wat een blijspel kan redden. De artisten *chargeerden* nochtans blijkbaar hunne rollen bij de eerste vertooning en toch liep het stuk niet goed van stapel.

Mevrouw Jeanne Schauwvlieghe had, voor hare beneficievertooning, genomen: *Stoffel, de gek uit 't gebergte.* Zij speelde in dit stuk met veel vuur en niet zonder talent. Ook was haar bijval groot.

De heer De Neef speelde *Martelares*, ter gelegenheid van zijn beneflet. Hij was uitmuntend in zijn rol. Dit stuk stelde ons in de gelegenheid Mevr. Smits-Grader, onze eerste hoofdrol, in een groote rol te zien, wat ongelukkiglijk maar al te zelden gebeurt. Zij speelde voortreffelijk en wist, door hare prijzenswaardige soberheid, het tot eene sterke uitdrukking van dramatische kracht te brengen. Ook de heeren Van Havermaete, De Neef, Van den Heuvel en De Somme, waren uitmuntend, evenals de dames Coelingh-Vorderman, De Somme en Dons.

Een nieuw duitsch blijspel werd dezer dagen opgevoerd: *Zij weet iets*, uit het duitsch vertaald door den heer Van den Heuvel. Ik was ongelukkiglijk in de onmogelijkheid de vertooning er van bij te wonen. Men zegt nochtans dat het niet ongunstig werd onthaald.

De grillige smaak van ons gewoon schouwburgpubliek heeft den bestuurder ook verplicht in het oude repertorium te putten. Zoo kregen wij dezer dagen *De twee Straatjongens*, het stuk van Decourcelle dat voor de nieuwere leden van ons tooneelgezelschap een welverdienden bijval bezorgde aan Mevr. Smits-Grader en Mevr. Dons, de lieve ingenue. Ook *Mast en Danneels* dat veel volk lokte.

De heer Cackenbergh gaf voor zijne benefietvoorstelling *De Manœuvers* en *De harmonie van Sotteghem*. Er was eene eivolle zaal, veel geestdrift en eene puike ovatie voor den gewetensvollen tooneelspeler.

Dinsdag was het de beurt aan den heer Maes. Hij gaf ons *Buttinger en Zoon* dat bevredigend werd opgevoerd. De heer Van Havermaete en Mevr. Kinsbergen waren uitstekend.

Het bestuur kondigt ons drie voorname voorstellingen aan. De eerste voor Dinsdag aanstaande — galavoorstelling aangeboden aan de heeren burgemeester en schepenen en leden van den gemeenteraad. Men voert op *De dochters van Haseman*, een stuk dat hier geestdriftig wordt onthaald en *Tante Plick en Nonkel Plak*, een blijspel in twee bedrijven van C. De Visschere.

Bij gelegenheid van hare beneficievoorstelling op Dinsdag over acht dagen, treedt Mevr. Smits-Grader op in *Eene Misdaadige* van Nestor de Tière, een stuk dat zij te Brussel voor de eerste maal opvoerde en waarin zij, schijnt het, een grooten bijval bekwam.

Op 15 Februari hebben wij eene buitengewone voorstelling met medewerking van Mevr. Theo Brondgeest-Bouwmeester. De gevierde Noord-Nederlandsche tooneelspeelster zal optreden in *Flora Tosca*. Deze voorstelling wordt door ons publiek reikhalzend te gemoet gezien daar Mevr. Brondgeest, die ons verleden jaar *Fedora* gaf, alhier de beste herinneringen heeft nagelaten.

GUSTAAF D'HONDT.

Turnhout.

Zondag ll. gingen in de ruime zaal van « De Spiegel » het drama *De Wraak* van Dandois en het blijspel *Het erfdeel van Matant* van Jos. Van den Brande. Het gold een liefdadigheidsfeest, ten voordeele van het wees- en oudmannenhuis, waarvan de *zuivere* opbrengst 1300 (dertien honderd) frank bedraagt. Dus, een ware triomf voor de inrichtende maatschappijen: « De Vriendenkring » en « De Rederijkers. »

Zij, die « De Vriendenkring » *Roze Kate, Tante Clara, De dochter van den Muzikant, De twee Weezen*, enz. zagen opvoeren, zullen ons zeker niet vragen of de vertooning van verleden Zondag goed van stapel liep.

Deze maatschappij heeft, onder de leiding van haren knappen tooneelmeester, H. Dieltjens, op weinige jaren, onhetwist, de eerste plaats ingenomen onder alle de tooneelkringen der Kempen, en bij elke nieuwe vertooning bestadigen wij, met een waar geluk, dat zij op de geplukte lauweren niet rust en immer nog streeft naar hooger en hooger.

Meester Franz Andelhof bestuurde het orkest waarin wij de beste muziekliefhebbers der stad aantroffen. Hij behaalde een buitengewoon succes.

LOD. D.

Brussel.

Verschoven, tot toekomende week, het verslag van onzen medewerker Jef Verbeeck over *Boudewijn Hapken.*

Van onze Buitentooneelen.

Het mooie weer, dat de winter ons overzond, noodigde mij uit nu eens hier dan eens daar te gaan kijken, wat onze buitentooneelen dit seizoen op de planken konden brengen.

Beantwoorden aan al de uitnoodigingen mij van links en rechts toegestuurd, ware totaal onmogelijk geweest, want geen dorpje hoe klein ook of 't houdt er een of twee vertooningen op na. Dat er hier veel kaf en weinig koren onder den vlegel blijft, hoef ik nauwelijks te zeggen; en daar ik in eene atmosfeer van kaf en stof geweldig kuchen moet en daardoor het publiek en mijne gezondheid stoor, was ik wel verplicht eene beperkte keuze te doen.

Al waar ik hoopte iets betrekkelijk goeds te zien en te hooren, of door vlijt en oefening belooft goed te worden, heb ik een kijkje genomen. En 'k mag het zeggen: men wordt oude, versleten prullen en nietswaardige dingen moede, zoowel van de zijde van 't publiek als van deze der tooneelspelers. De flinke vertooningen der Antwerpsche *acteurs* en *actricessen* hier en daar in onze groote gemeenten, dragen er veel toe bij om onze tooneelliefhebbers van den buiten te doen inzien, hoe belachelijk zij zich maken met hunne verouderde stukjes.

Aan *woord* en *spel* is er insgelijks vooruitgang op te merken; in menige plaats maakt de houten pop plaats voor den mensch, vooral daar, waar de tooneelliefhebbers het initiatief hebben opgevat nu en dan den Stedelijken Schouwburg te bezoeken, zoozeer met het doel om te leeren als om te kijken, en waar ze best het verschil kunnen beseffen tusschen spreken en parodieeren.

Ik ken maatschappijen — hun voorbeeld dient navolging — die de opbrengst hunner vertooningen besteden tot het bijwonen van goede, Nederlandsche stukken in den Nationalen Stadsschouwburg, om alzoo door den invloed van het voorbeeld hun eigen spel te verbeteren.

In andere gemeenten, waar de vrouw op de planken tot in de laatste jaren nog eene *maledictie* scheen te zijn, zag ik deze (de vrouw nl.) voor de eerste maal warm toejuichen. Eerst deed men het uit noodzakelijkheid, 't publiek wilde van het vervelend mannentooneel niet meer, daarna uit smaak, uit een beginnend gevoel naar hooger, naar beter.

Aan typeering laat het bij velen erg te wenschen, waardoor het stuk natuurlijk bij 't publiek van waarde verliest. Zoo zag ik onder andere *Moederhert* van De Tière, betrekkelijk goed weergeven, maar tengevolge der slechte typeering, den bijval missen, die het stuk anders hadde genoten.

Het beste wat ik te zien kreeg, was het tooneelfeest der afdeeling van het Fanfarengenootschap te Eyckevliet.

Een oogenblik vreesden we, dat die — bij onze dorpelingen zoo goed aangeteekende maatschappij — ten gronde ging, doch we hebben kunnen bestadigen, dat men daar nog zoo ijverig werkt als vroeger. De wakkere bestuurder en tevens flinke acteur M. Van Hoeijmissen, kent het middel om de grootste moeilijkheden uit den weg te ruimen; wij wenschen hem en zijne moedige acteurs — waarbij we M. Verbeeck van Antwerpen niet vergeten mogen — oprecht geluk met den bekomen bijval.

Te Rupelmonde kregen we *Roosje van den veldwachter, Helena* en *Den trein te laat*, met juffr. Ch. Bruylants van Antwerpen, op de planken: stukjes, die veel bijval genoten.

Eene maatschappij die veel belooft is « De Winterbloem » van Schelle; er zijn mannen bij, die met werk en studie flinke acteurs kunnen worden; doch, vooral voorzichtig in de keuze van tooneelstukken. Wie loopen wil vóór hij gaan kan breekt zich de beenen.

« De Winterbloem » van Temsche heeft aan haar goeden naam van vroeger niets verloren. Wat zij dit seizoen reeds op de planken bracht getuigt van haren kunstsmaak en onvermoeibaar pogen om het publiek voldoening te schenken. Het tweede winterfeest dezer maatschappij, bepaald op Zondag 30 Januari, e. k., doet ons het beste verhopen.

LOD. SCHELTJENS.

Verschenen Werken.

In samenwerking met Johan Kesler, leeraar, heeft de bekende Vlaamsche strijder, advokaat Maurits Josson, eene verhandeling uitgegeven over *de Nederlandsche spraakgeluiden (Castaigne-Brussel).* Zooals het voorwoord doet opmerken, bestond tot nog toe in het Nederlansch geen enkel werk waarin niet alleen de leer van de vorming en het ontstaan der spraakgeluiden, die van den nadruk op verschillende deelen van woord of van zin, op eene duidelijke en volledige, zij 't dan ook beknopte wijze werd verhandeld, doch waarin tevens werd gesproken over toon, houding en gebaar.

Het boek van Maurits Josson en Johan Kesler komt die leemte aanvullen.

Dat dergelijke verhandeling voor advokaten en redenaars, voor leeraars en onderwijzers, niet het minst voor tooneelspelers en rederijkers, kortom voor allen die prijs stellen op eene beschaafde uitspraak, nuttig kan zijn, hoeven wij niet te bewijzen.

De opsomming der werken die tot grondslag dienden van deze leer der Nederlandsche spraakgeluiden bewijst dat de schrijvers zich alle bestaande elementen hebben weten nuttig te maken.

In de inleiding onderzoeken zij het ontstaan, den aard en de voortplanting van het geluid, de vorming van het stemwerktuig en de eigenschappen van het menschelijk geluid. De regels die uitspraak en spelling beheerschen worden samengevat in het tweede gedeelte. Het bijvoegsel, eindelijk, handelt over de gebaren in 't algemeen en in 't bijzonder, de spraakgebreken, de vorming en het bewaren der stem, en de oefeningen ter verkrijging eener zuivere uitspraak.

Uit deze korte ontleding kan men besluiten dat het werk van Josson en Kesler een volledig geheel uitmaakt; misschien is het al te volledig zelfs, want in hunne bekommernis om niets ter zijde te laten, hebben de schrijvers niet genarzeld in bijzonderheden te treden van louter bespiegelenden aard.

De *Leer der Nederlandsche Spraakgeluiden* is een allernuttigst werk waarop wij de aandacht van alle belanghebbenden, voornamelijk van tooneelspelers en liefhebbers meenen te mogen vestigen.

J. VERBEECK.

Shakespeare in eigen land.

De verkrachting van 't lands grootsten tooneeldichter werd indertijd door vader Garrick volbracht. Want hij ook was eens « actor menager », en stond graag midden op de planken alleen te praten. Hij kookte de *Getemde Feeks* in een pot van eigen maaksel en bracht haar, als een kop « Bovril-extract » in één bedrijf op tafel. Het is een gruwelijk gerecht alleen geschikt voor het schellinkje en menschen beneden, die even weinig gevoel voor kunst hebben als de ongeletterden in den hooge. Dat een man als Tree de snoode daad van Garrick wéer heeft opgedolven, toont dat hij niet veel eerbied heeft voor de nagedachtenis van Garrick — het toont ook dat Tree van kunst geen gewetenszaak maakt. Goed gespeeld werd er, en mev. Tree was een openbaring als Katherina, maar al de virtuositeit der wereld vermag den toorn niet te sussen van hen die Shakespeare liefhebben en dat gesol met zijn werk verfoeien. In een ander land zou dat trouwens ook niet mogelijk zijn in een schouwburg van den eersten rang!

J. T. G.

(Hollandia).

Tooneelnieuws.

Ten voordeele van de weduwe en weezen van den heer Krauch, gewezen tooneelbediende van den Nederlandschen Schouwburg

te Antwerpen, wordt, met de medewerking van voorname artiesten, op maandag 1 Februari een groot kunstfeest ingericht, dat wij hier met het meeste genoegen aanbevelen.

Wij vernemen dat in den loop van toekomend speeljaar zal opgevoerd worden in den Nederlandschen Schouwburg te Antwerpen tooneelspel *Een hooge troef* van den heer J. L. A. Schut van Amsterdam, vermeld met onderscheiding in den laatsten driejaarlijkschen wedstrijd te Antwerpen. Ongewijden vermelden veel goeds van het werk.

PLAKBORD.

GEMEENTE SCHERPENHEUVEL. — Maatschappij « St-Catharina of de Leerzucht der Tooneelisten» in de groote Harmoniezaal, De Pleitersziekten, drama in 5 bedrijven door Jef Haugen en Het huis in de Peperstrraat, blijspel in een bedrijf door Li vevrouw-Coopman. De vertooning heeft plaats op Woensdag 2 en Zondag 6 Januari 1898.

BRUSSEL. — Koninklijken Vlaamsche Schouwburg. Maatschappij « De Noordstar ». Dinsdag 1 Januari 1898, Arnold van Wildeneck, drama in 5 bedrijven door A. Dandois en J. Morianx.

ELDORADO VAN ANTWERPEN.
— Alle avonden Spectakel-Concert.

Antwerpen.

Nederlandsche Schouwburg.

EENE MISDADIGE

Nieuw drama in 4 bedrijven, van Nestor De Tière.

Jan Catries, mulder	de hr	Van Keer
Ursuul, zijne vrouw	mev.	Verstraete-Laquet
Bello, hunne dochter	mej.	Elisa Jonkers
Liesbet, vroedvrouw	mev.	Lemmens
De oude Notaris	de hr	Van Cauter
Edward Moones, zijn zoon		Lemmens
Bruno, Gits veldwachter		Dilis
Judith Simon	mev.	Dilis
Boer Jans	de hr	Laroche
Pauw, muldersknecht		P. Janssens
Cille, dienstmeid	mev.	Verstraete-D.
De burgemeester van 't d rp	de hr	Devos (vader)
Doktor Stubbe		Devos (zoon)
Eén jonge boer		Delahaye
Een huisknecht, tevens koetsier		Leurs
Een hovenier		Thees
Mev. Stubbe	mej.	Vergult.

De veertiende aan tafel

Blijspel in 3 bedrijven door Edm. Roeland.

Frans Van den Bossche	de hr	Van Keer
Flora, zijn vrouw	mev.	Verstraete-L.
Rosa, hunne dochter		Bertrijn
Ursula, oude vrijster hunne nicht		Lemmens
Willem Gœthals, hun neef	de hr	W. Janssens
Jef Van Damme, behanger		Laroche
De Férolé, dagbladschrijver		Bertrijn
Netje dienstmeid	mev.	Verstraete-D.
Jan Vrijdael	de hr	Devos
De politiecommissaris		Cesar
M. Robyns		B.busiau
Zijne vrouw	mej.	Vergult
M. De Kogel	de hr	Dela Haye
Zijne vrouw	mej.	Janssens
M. Middeleer	de hr	Clauwaert
M. Aernouts		Thees
1e knecht		Devos (zoon)
2e »		Antoons

DE TWEE VERSTOOTELINGEN

Drama in 2 afdeelingen en 8 tafereelen door Pierre Decourcelle.

Georges de Kerlor	MM.	Lemmens
Rober d'Alboize, kapitein		Dilis
Braquin, bijgenaamd de Stak		Laroche
Brisquet, oppasser van een kap.		Bertrijn
Mr de St. Hyrieux		Van Keer
Mulot		P. Janssens
Fadart		Van den Bosch
Paul Humbert		W. Janssens
Boisdru		Devos vader
Goguelu		Antoons
Dokter Vernier		Van Cauter
De bestuurder van het hospitaal		Devos zoon
Een zieke		Babus au
Een koster		Thees
Een veldwachter		Cauwenberg
Een politie agent		Delahaye
Helene de Kerlor	Mev.	M. Verstraete
Carmen de St. Hyriex,	Mej.	E. Jonkers
Claudinet,	Mev.	Bertrijn
Fanfan,		Dilis
Zephyrine,		Verstraete L.
Zuster Simplice,		Lemmens
Marianne Go.uelu,		Gorlé
De kleine Fanfan, 5 jaar oud,	j. hr	Delahaye

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

LOHENGRIN

Zangspel in 3 bedrijven van Wagner

Hendrik duitsche koning	MM.	H. Fontaine
Lohengrin		L. Leysen
Hertog Godfried		***
Frederik van Telramund		C. Piens
De Herant des konings		G. Van Elsacker
Elsa van Brabant	Mej.	C. Duyse
Ortrude		A. Van Elsacker

DE TOOVERFLUIT

Zangspel in drij bedrijven, 15 tafereelen

Sarastro	heer	H. Fontaine
Tamino		K. Berckmans
Papageno		B. Tokkle
Monostatos		F. v. d. Stappen
Koningin van den nacht	mej.	A. Kernitz
Pamina		B. Kamphuyzen
Papagena		J. Velders
Eerste dame		A. Van Elsacker
Tweede dame		A. Persoons
Derde dame	mv.	Pédé-Baets
Eerste knaap	Mej.	M. van Eggelpoel
Tweede knaap		B. van den Berg
Derde knaap		A. Kennis
Spreker — Eerste priester	de h.	H. Jef Judels
Tweede priester — Eerste geharnaste man		H. G. van Elsacker
Tweede geharnaste man		H. van Aerschot

W. Koopal & Co
Agentschap voor aankondigingen
64, Provinciestraat (noord), Antwerpen
AANPLAKKING EN UITDEELING VAN DRUKWERKEN IN BELGIË, HOLLAND EN DUITSCHLAND
IN 24 UREN.
HONDERD VOORBEHOUDEN PLAATSEN TE ANTWERPEN VOOR HET AANPLAKKEN
SCHRIJVEN VAN ADRESSEN
op banden en briefomslagen voor alle beroepen.
— Onder band doen. —
Aankondigingen op muren. | Verhuring van draagborden en wagens

Het Oud SCHOENTJE
Gemeentestraat, 27
aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.
Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottiuen, slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

Op aanvraag worden de goederen afgehaald en te huis besteld.
Men gelast zich met het Verwen, Degraisseeren Droogen, op fijn nieuws wasschen van alle soorten van stoffen.
STOOMVERWERIJ
Gustave VAN TIGGELEN-GEERTS
REYNDERSTRAAT, 41. (tegen de Groenplaats) ANTWERPEN.
Bijhuizen : Gemeenteplaats, 12 & Diepestraat, 79.
Inrichting van wasschen en Cremeeren van Storen en Gordijnen
Dekens en gewatteerde Spreijen, Handschoenen, Pluimen, enz.
Gematigde prijzen en Onmogelijke Concurrentie.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN
Huwelijkstullen, Bloemkoiven in allen aard, enz. enz.
Mlle L. LAMBOTTE
Kronen voor Concerten en Begrafenissen
ARTIEKELS VAN PARIJS
Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.
Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

ELIXIR D'ANVERS
FIJNE LIKEUR

TENTOONSTELLING
AMSTERDAM 1895
EEREKRUIS
hoogste belooning
Medalje H.M. de Koningin
BORDEAUX 1895
GOUDEN MEDALJE
Eerediploma
door de hooge jury toegekend.

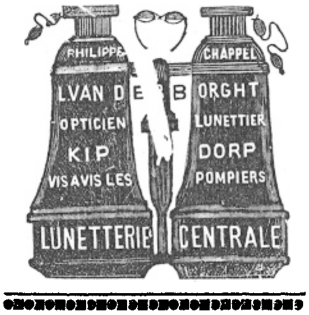

Handschoenen fabriek.
Handschoenen op maat op 3 uren — Kostelooze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.
VAN STEENKISTE
oud huis Berbigette.
33, GROENPLAATS, 33
ANTWERPEN.

CAFÉ TIPO-TIP
Carnotstraat, 11, Antwerpen.
Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

VERHUISWAGENS van af fr. 1.50, 2, 2.50, 3 3.50 per uur. — Grootte naar believen tot 8 meters toe. — CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk. Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS, Kunstlei, 74, Hoek van Hopland. Groote keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675, en onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

Gustave FAES
25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.
* MUZIEK *
Snaarinstrumenten in allen aard
Métronomes, Diapasons, enz.
Echte Napelsche en Fransche SNAREN
MUZIEKPAPIER
Abonnementen tot het lezen van partitiën.
Uitsluitelijke Verkoop van Snareninstrumenten eigenhandig vervaardigd van RICHELME van MARSEILLE
Collin Mézin van Parijs
Mangenot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25
A LA BONNE SOURCE
VERKOOP PER Abonnement
Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.
Te koopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.
Meubelen in allen aard, enz., enz.

IN DEN GOUDEN SLEUTEL
Guillme OOMS
KLAPDORP, 39. ANTWERPEN.
HORLOGIEMAKER & GOUDSMID.
MAGAZIJN VAN
Schouwgarnituren in alle soorten en aan alle prijzen.
Gouden en zilveren Horlogien, Juweelen, Goud en Zilverwerk.

MUSIKAAL GESTICHT
LEYTENS-VAN DEN BERGH
KUNSTLEI, 10
Pianolessen, Solfège, Théorie en Harmonie
BIJZONDERE LESSEN
Heropening der cursussen van af 15 September.

Geen kale hoofden meer.
Door het gebruik van het echt Amerikaansch Beschkruid van Dr Jonkley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die ganseh het haar terug bekomen hebben.
Te verkrijgen : De Beul, Antwerpen. Puls, Kolanderplaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Nolf, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands
Flesschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.
Eenigdepot : VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen Gebreveteerd.
Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

Brood- & Banketbakkerij
GUSTAAF KURTEN
GEMEENTESTRAAT, 51
Schuins over de Zoologie.
Gekend voor zijne lekkerekoeken, briochen, enz Worstenbrood.
Bekroond met de gouden medalie in de Wereldtentoonstelling van 1894.

CRIÉE CENTRALE
Huis gebroeders DE WYNGAERT
VAN ERTBORNSTRAAT,
Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades
Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds
Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs- Schapen- en Verkensvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Komt te verschijnen
BIJ
Lodewijk Janssens & Zonen
TE ANTWERPEN
KONING HAGEN
Bekroond treurspel in vijf bedrijven
door
Hubert MELIS.
Prijs der volksuitgave : Fr. 1.25.
Mits toezending van deze som wordt het werk dadelijk opgezonden

Antw. Drukk. Cl. Thibaut Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag, 5 Februari 1898. Eerste Jaargang (Nieuwe reeks). Nr 19.

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers: voor Noord-Nederland: F. Lapidoth; voor Zuid-Nederland: A. Cornette. — Secretaris: H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Borneostraat, 49 te 's Gravenhage,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

INHOUD: De Koninklijke Vereeniging, De Klucht en Uit Noord Nederland, (F. L.); Een Bondgenoot en Van denzelfden aan denzelfde, (A. C.); Laroche te Dordrecht, (H. M.); Henry Krauss in den Cirkschouwburg, (G. Delatin); Brussel, (Jef Verbeeck); Tooneelnieuws.

KONINKLIJKE VEREENIGING:

HET NEDERLANDSCH TOONEEL.

PRIJSVRAAG.

De jury voor het beoordeelen der ingezonden antwoorden op de prijsvraag voor « een tooneelstuk in drie bedrijven, geschikt om voor H. M. de Koningin ter gelegenheid der Kroningsfeesten opgevoerd te worden, en tevens om eene plaats te behouden op het repertoire, » was samengesteld uit de heeren: Taco H. de Beer, A. L. H. Ising, F. Smit Kleine, Mr. M. G. L. van Loghem, Dr. M. B. Mendes da Costa, H. L. F. Pisuisse en L. J. Veltman, koos den heer Pisuisse tot voorzitter en den heer van Loghem tot secretaris.

Er zijn 27 stukken ontvangen, benevens een dat uit één bedrijf bestond en dus aan de prijsvraag niet beantwoordde.

Na lezing, werden 23 stukken zonder debat afgekeurd.

De vier overigen waren gemerkt met de kenspreuken:

XXIV. *Sphinx.*
XXV. *Pro Patria.*
XXVI. *Een verloren illusie is een gevonden waarheid.*
XXVII. *Pro augusta regina nostra.*

De jury heeft, na de verdiensten en de gebreken dezer vier werken tegen elkander gewogen te hebben, eenparig de volgende uitspraak gedaan:

XXIV. *Sphinx.* Een schoon gedicht, maar niet een vertoonbaar tooneelstuk, vol historische onwaarschijnlijkheid en zielkundige tegenstrijdigheden.

XXV. *Pro patria.* Eene dramatische schets, waarin eene lofwaardige grond-gedachte gebrekkig is uitgewerkt. Het is somber van inhoud en, ook om deze reden, voor feestviering weinig passend.

XXVI. *Eene verloren illusie* enz. Een modern drama, dat in Nederland speelt, maar noch aan ons volksleven, noch aan onze historie ontleend is. Het laatste bedrijf is zwak en het onderwerp is met onvoldoende zaakkennis behandeld.

XXVII. *Pro augusta* enz. Staat ver boven al de anderen. Is niet zonder humor, de hoofdpersonen zijn sympathiek en goed getypeerd, er is veel historische kleur in en er komen pakkende tooneelen in voor. Het is echter voor eene gala-voorstelling veel te lang en wat er, bij ingrijpende besnoeiing, van de dramatische verdiensten over zou blijven, is onzeker. De karaktereenheid van enkele personen laat, volgens sommige juryleden, te wenschen over. Van de historische werkelijkheid wordt afgeweken, ten einde een gelegenheidseffect te verkrijgen, dat bij de feesten tot huldiging van H. M. de Koningin onder een deel der toeschouwers het tegenovergestelde van instemming zou kunnen opwekken.

Op grond van deze overwegingen heeft de jury niet de vrijheid gevonden een der ingezonden tooneelstukken tot bekroning voor te dragen.

De inzenders gelieven den naam van het door hen ingezonden stuk, het daarbijbehoorend motto en het adres voor terugzending op te geven aan den secretaris der jury, Mr. M. G. L. van Loghem, Willemsparkweg 74, Amsterdam.

De Klucht.

Nog altijd verkiest het groote publiek ten onzent, boven echt kunstgenot, de allerhevigste aandoeningen. Men zou 't zoo'n Nederlandschen schouwburg-bezoeker niet aanzien; maar hij wil wat uitbundigs. Of, hij moet getuige zijn van tooneelgruwelen, of hij moet wat dol-grappigs te zien krijgen. En indien een van deze twee voorwaarden is vervuld, zal hij zacht wezen in zijn oordeel en noch de spelers te precies narekenen, noch den maker van het stuk. Dan komt het er voor hem minder op aan hoe het effekt is verkregen; doch vindt men hem volkomen bereid zich over te geven aan den dramaturg en de vertolkers. Daarom hebben een draak en een klucht veel meer kans van slagen dan een drama en een blijspel. Deze ondervinding doen alle getrouwe schouwburg-bezoekers op. Hoe fijner, hoe echter het kunstwerk is, dat men ten tooneele brengt, hoe grooter gevaar er voor bestaat dat het publiek koud blijft of zelfs onaangenaam aangedaan. Hoe grover kunst, hoe meer kans op succes.

Een der groote oorzaken van dezen toestand is de beweegreden, die de meesten naar de komedie drijft. Men gaat daarheen om zich te vermaken.

De menschen die hun geld geven voor een avond in den schouwburg zijn heel andere lieden — over 't algemeen — dan de bezoekers van concerten en schilderijen-tentoonstellingen, wien 't om zuiver kunstgenot is te doen of die ten minste weten dat ze dan niet anders te genieten zullen krijgen.

De schouwburg staat, voor honderden, veel dichter bij het paardenspel dan bij de concertzaal en voor zeer velen valt de keuze tusschen een komedie en een honden-en-apenspel zeer moeilijk. Naar allebei gaat men in de hoop zich te vermaken. Hoe? Dat weet men niet zoo precies. In elk geval, moet het gegeven plezier glad af worden gekocht aan het bureau en vooral nooit nog eens moeten worden betaald in den vorm van inspanning. Vermoeien wil men zich op een concert, omdat... nu ja, muziek is nu eenmaal muziek. Maar een komedie is een plaats waar men vermaakt moet worden, waar men volstrekt lijdelijk neêrzit: met rustende hersenen en slappe zenuwen.

Ge kunt dat, van achter het dichte gordijn zoo akelig duidelijk waarnemen.

Zie uw aanstaande toeschouwers maar eens nauwlettend aan. De dikke meneer in de *stalles* maakt het zich zoo lekker mogelijk en verovert meer-terrein dan hem toekomt, rechts en links. Hij zou nog graag met zijn korte beentjes de rij fauteuils voor zich wegtrappen, maar die stoelen staan nu eenmaal vast in den planken vloer. Op « het presenteerblaadje » maken oude dames 't zich ook zoo behaaglijk als zij maar kunnen; de jongere schoonen doen haar best een klein beetje van de beschikbare aandacht voor zich in beslag te nemen... Alle menschen zetten een gezicht, waarop ge duidelijk kunt lezen de vraag: « nu, en wat heb jelui nu wel voor vermakelijks meêgebracht? Op welke manier denkt jelui nu mij wel aan 't lachen of aan 't schreien te krijgen? Kom maar eens op, met je moois. 't Moet een rijksdaalder waard zijn, hoor! »

Geen spoor van dat weldadig verwachten van iets hoogs en veredelends, waaraan de muziek-kunstenaar soms zoo veel kracht ontleent. De groote massa verwacht zoo iets niet en, indien gij het haar geeft, moet ge eerst van die menschen wat anders maken dan zij, als menigte, zijn bij het opgaan van uw scherm. Zij moeten, binnen een kwartier, worden gebracht tot het bewust-zijn dat ge wat meer, wat anders, wat hoogers, wat zwaarders, wat minder gemakkelijks gaat geven dan zij verwachten. Velen zullen uw streven betreuren en dood-eenvoudig hun hoofd laten rusten. Zij bedanken er voor zich moeite te geven, waar zij zijn gekomen om uit te rusten. Indien de fabel van het drama op zichzelf niet is als een vertelsel, dat hun wel bevalt of een uwer tooneelspelers hun geen groote belangstelling inboezemt door zijn optreden, zullen die menschen zich jammerlijk vervelen en 't u laten blijken. 't Is hun te moede als het iemand zou zijn, die in een paardenspel was gaan zitten en daar werd onthaald op een lezing over cosmografie.

Anderen doen meê zooveel zij kunnen. Maar 't gaat niet heel gemakkelijk. Ze waren niet in den gewenschten gemoedstoestand bij 't binnenkomen en zullen er maar half in zijn bij 't naar huis gaan. Bij een eerste opvoering van een stuk, dat zwaarder is dan verwacht werd, gaat, door de zaal, een onsympathieke strooming, die benauwt. Want de echte liefhebbers zijn altijd in de minderheid. Betrekkelijk weinigen zoeken kunst in den schouwburg, al stellen velen zich aan alsof zij dit zochten, wanneer ze een door de kritiek als « hoog » staand geprezen werk gaan hooren.

* * *

Nu, het omgekeerde.

Een stuk is gemakkelijker te volgen, is grover, minder soort van kunstwerk dan men algemeen dacht.

Zeer behaaglijk duwt de meneer uit de *stalles* zijn lichaam nog wat vaster in den leunstoel. Nog een beetje coquetter doet het mevrouwtje op 't balcon. De groote massa krijgt een prettig gevoel van verluchting. Zal het stuk een draak worden, dan ziet men terstond bekende figuren. Men behoeft niet te raden naar de karakters. Daar staat de verrader; die, ginds, is het jonge, schoone slachtoffer, die andere is de wreker. Hoe nu de verrader zal slecht doen, het slachtoffer zal gaan vallen in zijn netten, de wreker de gerechtigheid een handje kan gaan helpen... dit alles weet men niet en deze onzekerheid is precies genoeg voor het beetje na-de-theeaandoening, dat nog maar al te velen juist voldoende vinden.

Ze kennen de traditionneele draak-figuren als hun kennissen uit salon en societeit en dat geeft hun een pleizierig gevoel van rust en gemak, geen vreemde personnages voor zich te zien.

Of wel, men ziet dadelijk dat er een klucht, een grove klucht zal worden gegeven.

Dan gaat — men lette er maar eens op — het grootste gedeelte der toeschouwers dadelijk anders zitten. Er wordt wat geschuifeld met de voeten en heen-en-weêr geschoven met zwaarwichtiger lichaamsdeelen. Een enkel « ha! hààà! » rijst op uit rijen van naïeve schouwburgbezoekers en in de lucht hangt de lach, die bij den eersten goeden zet helder op zal gaan klinken. Is die nu maar eerst losgedooid, dan moge er komen wat er wil, 't onzinnigste wordt nog goed opgenomen en het ergerlijkste wordt graag vergeven. Want de liefde voor het grotesk-komische is nog groot onder de menigte en, sedert die liefde ongelukkig is op straat, viert zij uitbundig haar triomfen in komedie en tingel-tangel

* * *

Voorbij zijn, ten onzent, de dwaze feesten, waarbij het publiek veilig uiting kon geven aan zijne spotzucht en wreeden lachlust. Het narrenfeest, het ezelsfeest, de paaschpret, de kerstmis-jolen, de oogstfeesten, de dolle volks-spelen, de echte karnavals- en kermis-jool... alles is weg. Geen komische gezelschappen kunnen meer bestaan, zooals voorheen, toen een gekkenclub in Kleef bloeide en in Duitschland een narren-akademie van zich spreken deed. Men houdt zich ernstig en waardig. Maar de verzamelde menigte in spel en schouwburg eischt dat men hare geheime instincten rade en durve bevredigen. Geen ruwe jool meer op straat; maar dergelijke platheden, dergelijke speculaties op den lust in het laag-komische in den schouwburg. Niemand wil voor gek spelen; maar duizenden en duizenden willen den gek zien. Vandaar het succes van kluchten, die men wezenlijk beneden het beschavingspeil van ons schouwburgpubliek zou achten.

Inderdaad, zijn alle elementen van het grotesk-komische, zooals dat zegevierde in stad en land op al te vaak terugkeerende feesten, vertegenwoordigd in de kluchtspelen van onzen tijd. De klucht daalt nog, in de laatste jaren: zij daalt tot het obscœne en men juicht daarom, men beloont de schrijvers die « durven » en de tooneelspelers die « willen » met uitbundig gejubel.

Van eenvoudig dwaas door de situaties, is de moderne klucht al gauw wreed geworden Er is er bijna geen of men kan er wat heel tragisch in zien Gespot wordt met lichaamsgebreken en dan bulderen en balken van pleizier dezelfde achtenswaardige menschen, die hun kinderen streng zouden straffen indien ze een ongelukkige op straat uitjouwden. Aldus, verlangt de klucht.

Gespot wordt met den echtgenoot, die verblind is voor de gebreken zijner vrouw; goedig gelachen wordt om vraatzucht, ontrouw, gierigheid, logenachtigheid.... want de klucht mag niet hekelen en verzacht aldus de gebreken.

Maar, ik wil hier niet moraliseeren. We kunnen gerust wat dieper gaan. En dan zien we dat in onze moderne kluchten al minder en minder wordt gestreefd naar karakter-*charge* en al meer en meer het komische wordt gezocht in het onzinnige, groteske en het obscœne. We zijn nog wat verder naar beneden dan de middeleeuwsche kluchtenmaker, want onze leveranciers missen de naïveteit hunner oude voorgangers en ons publiek lacht niet meer om het zuiver platte, doch om 't gemeene.

Een Tabarin, om niet nog verder terug te gaan en geen middeleeuwsche oudheden op te graven, een Tabarin vermaakte met zijn vuile grappen het volk, dat die herhaalde of soms inspireerde in zijn huizen. De toeschouwers waren niet beschaafder dan hun geniale nar. Maar geen mensch vindt zich

meer den gelijke van een Tabarin en toch lacht men om aardigheden, die precies evenveel fatsoenlijker zijn] als consuur en weigever dat eischen. In geen huiskamer, zou men de situaties willen toelichten, die men zoo dol aardig vond in de komedie. Huichelarij ? Zonder twijfel ; maar die huichelarij wordt alleen bedreven omdat men zich verlaagd gevoelt door de toegejuichte klucht en men zich, met een door zenuwachtig lachen verwrongen gelaat, heeft laten beleedigen in den schouwburg.

En die wee-makende slaapkamer-tooneelen en al meer en meer voorkomende ontkleedpartijen op het tooneel ? Wat zijn die anders dan middelen om te speculeeren op den maar half nog sluimerenden aapmensch in den modernen schouwburgbezoeker ?

* * *

De klucht, de hierboven gekenschetste, grove klucht, werkt niet alleen nadeelig op de moraal ; maar, evenzeer op den smaak van het publiek ; misschien nog veel nadeeliger dan de draak. Want, een draak kan, voor toeschouwers van zekere beschaving, niet anders worden gespeeld dan met eenige matiging, met zekeren smaak ; terwijl de klucht daarentegen, ofschoon wel te luidruchtig, niet of bijna niet met te veel intensiteit in het groteske kan worden opgevoerd.

Ik vind het daarom zoo jammer dat onze beste Nederlandsche gezelschappen zich niet kunnen splitsen in twee groepen, waarvan een voor het kluchtspel blijft bestemd. Dat gedwongen zoeken naar grove effekten, dat gedwongen nalaten van alles wat naar innerlijk spelen gelijkt, dat even gedwongen spelen tegen zijn eigen gezond verstand in, zijn groote gevaren voor den tooneelspeler, die nog niet muurvast in zijn schoenen staat. Hij leert de middeltjes, waarmeê hij zoo uiterst gemakkelijk vat kan krijgen op het groote publiek. Zal hij die weten te versmaden als hij in een blijspel optreedt ? Kan hij zich niet zeer gemakkelijk een gebaar, een trek aanwennen, die herinnert, zeer te onpas in fijnere stukken, aan den potsenmaker uit de kluchten ?

Nog langer zou ik kunnen voortgaan met vragen. Doch waartoe? Wij zullen 't hierover wel allen eens wezen dat het opvoeren van kluchten niet de goede manier is om jonge tooneelspelers te vormen. En toch laten onze schouwburgdirecties hen vooral in grove stukken optreden. Ze worden blootgesteld aan de grootste gevaren zonder daartegen anders gewapend te zijn dan door hun aanleg, hun smaak en hun opleiding. Voldoende kan dat zijn voor de allerbesten; maar voor het talent van middelmatigen mag men het toch minstens genomen wel wat heel weinig noemen.

« En vroeger dan, toen men van alles speelde en 't reizen nog zooveel bezwaarlijker was? Ja.—Vroeger...Maar hoeveel goede kunstenaars stonden destijds aan de zijde van die weinigen, die we thans nog ten volle kunnen waardeeren ? En wat hebben die allerbesten uit de oude garde niet moeten bijwerken om te komen waar ze nu zijn ? —

den Haag, 16 Januari.

FRITS LAPIDOTH.

Uit Noord-Nederland.

Een mislukte wedstrijd op den Parnassus.

Naar men weet, was door den Raad van Beheer der Koninklijke Vereeniging *Het Nederlandsch Tooneel* de som van een duizend gulden uitgeloofd voor het beste, oorspronkelijke, vaderlandsche drama, geschikt om te worden opgevoerd ter gelegenheid van de kroningsfeesten en waardig gespeeld te worden voor H. M. de Koningin op den dag van Hare troonsbestijging.

Een dertigtal stukken waren ingezonden, maar geen enkel werd geschikt geoordeeld en men zegt dat de leden der Jury eenstemmig aldus uitspraak hebben gedaan.

Wat men nu zal doen, is ons niet bekend ; maar het verluidt dat een oud gelegenheidsstuk nog eens met aandacht zal worden gelezen en, hetzij zoo als het is, hetzij wat omgewerkt, maar weêr eens moet dienen. We durven echter aan dit praatje geen geloof slaan en publiceeren het hier uitsluitend om een der heeren van den Raad in de gelegenheid te stellen het in ons blad tegen te spreken. Misschien vernemen onze lezers dan meteen wat naders omtrent de plannen der vroede menschen, die ongetwijfeld wel wat beters verzinnen zullen.

Men kan toch H. M. niet noodigen op een opgewarmde-kliekjes-maal !

Goed Nieuws.

Een onzer meest bekende letterkundigen, een tooneelschrijver van groote verdiensten, is uitgenoodigd om voor het kroningsfeest te 's Gravenhage een historisch tooneelstuk te schrijven. Het aanbod is door bedoelden heer gelukkig aangenomen en daarom zal men in de residentie althans wat goeds krijgen. Voor prachtige *tableaux* zullen de kunstenaars van het genootschap *Pulchri Studio* zorgen.

Weêr een Jubileum.

In de afgeloopen week, was de beurt aan mevrouw Nelly de Heer van den Rotterdamschen Tivoli-schouwburg. Op den feestavond speelde men het tooneelstuk *Grootmoeder*, naar het Italiaansch van Giancinto Gallina en daarna *Schoonmama* van Sardou. In het eerste speelde zij de titelrol ; in het tweede stuk was de jubilarisse mevrouw Noirel : eerst, dus, stelde zij een oude, blinde vrouw voor en daarna een nog jonge schoonmoeder. Na het eerste bedrijf van *Schoonmama* kwamen al haar kunstbroeders- en zusters van *Tivoli* op het tooneel en werd mevrouw de Heer gelukgewenscht. Het ontbrak ook nu weder niet aan geschenken, bloemstukken en lauweren. De heeren Frits Bouwmeester. Warmelo en Ertman hielden toespraken.

Waarom Pohl ?

Tot onze verwondering vernemen wij dat « Het Nederlandsch Tooneel » zal gaan opvoeren het *Leemen Wagentje* in de bewerking van den Duitscher Pohl, niettegenstaande dr Vogel, in aanteekeningen op zijn mooie vertaling, uitdrukkelijk daartegen heeft gewaarschuwd. De willekeurige wijze waarop Pohl te werk gaat, blijkt reeds uit de geheel onnoodige verandering van enkele persoonnamen ; de aardige diefstal-scène laat hij geheel weg en fabriceert zelf een liefdesgeschiedenis tusschen den Vidûshaka en Mandanikâ.

Het is nu maar te hopen dat een ander gezelschap ons het ware *Leemen Wagentje* zal geven in een goede tooneelbewerking naar de nederlandsche vertaling. Nu wij die bezitten, kunnen wij het stuk genieten beter dan de Franschen en Duitschers het zagen. Dat de *Koninklijke Vereeniging* toch maar liever naar een verknoeiden, vreemden tekst het stuk laat opvoeren betreuren wij om barentwil in de eerste plaats ; want ons publiek zal 't betere zeker ook wel te genieten krijgen.

F. L.

Een Bondgenoot.

« Wat zoudt gij zeggen van den impresario, die een aankomend tooneelist met een ruk te midden van het tooneel zou slingeren, hem toeduwend : nu speel, wees natuurlijk, meesleepend, versta uw rol, deel uw gewaarwordingen mede en breng de zaal in vervoering. Heet dat niet: iemand in het water smijten om hem te leeren zwemmen?

« Helaas, wij hebben allen dit beklagenswaardig lot ondergaan. Zonder andere voorbereiding dan den duw in den rug van de hand van onzen patroon, hebben wij ons verplaatst bevonden naar het tooneel onzer werkzaamheid. Het voetlicht schitterde ons blind ; duizend oogen die ons aankeken, nagelden ons aan de planken ; wij schrokken van onze eigen stem als van een vreemde, want wij hoorden haar voor de eerste maal ; zelfs de nieuwsgierige blik van den brandwacht tusschen de schermen — van den deurwaarder zoo gij wilt — deed ons versteenen. Wij waren als gemeduzeerd.

« Ha ! Hij is kostelijk, die Luther, die daar beweert dat men de gansche kunst van den redenaar als volgt kan samenvatten : *Tret frisch auf, thu's Maul auf, hör' bald auf !* Van die drie voorschriften was er slechts één dat wij ons in staat gevoelden te volgen : het derde namelijk. En hoe dikwijls, na jaren oefening en ondervinding, klampen wij ons nog aan die redplank vast !

« Zonderling genoeg : in deze tijden van vakonderricht op allerlei gebied, van oefenlessen tot in het hooger onderwijs, is er geen school voor uiterlijke welsprekendheid Uitspraak, stembuiging, gebaren, vormen en wendingen, eigen aan het gesproken woord en die zooveel bijdragen tot de overredingskracht, de noodige zelfbeheersching, om zijn leidraad niet te verliezen, de inwendige blik op zijn eigen gedachtengang — het wordt alles overgelaten aan het toeval »

Zoo drukte zich Mr Jan Van Rijswijck uit, in de redevoering door hem uitgesproken op het jubelfeest van de Vlaamsche Conferentie der balie van Antwerpen. De spreker had het natuurlijk over de noodzakelijkheid van het bestaan eener kweekschool, waar de toekomstige pleitredenaars, de aankomende advocaten zich zouden kunnen oefenen en ontwikkelen in de moeilijke kunst der uiterlijke welsprekendheid.

Zijne beschouwingen over dit belangrijk onderwerp zijn echter evenzeer toepasselijk — *a fortiori* — op de tooneelspeelkunst, waaraan de redenaar dan ook heel snedig eene ter zake dienende vergelijking ontleende.

Is een oefenschool noodig voor den jongen rechtsgeleerde, om zich te bekwamen in de kunst van spreken, hoeveel meer is zij onmisbaar voor den adspirant-tooneelkunstenaar, die moet ingewijd worden in de geheimen der kunst van zeggen en spelen?

Immers, waar het bij den eerste in hoofdzaak aankomt op *hetgeen* hij zegt, — zijne voordracht is, om een beeld aan dezelfde toespraak van Mr Van Rijswijck te ontleenen, een mantel gehangen om de schouders der lieve waarheid, — daar het men bij den laatste alleen op de wijze *hoe* hij het zegt. *Wat* hij zegt, komt niet voor zijn rekening: dat gaat uitsluitend den dichter aan. De redenaar schept, de acteur herschept. Noem het reproduceeren, noem het interpreteeren, om het even : het is weergeven hetgeen hij doet, weergeven wat een ander gedacht, gevoeld heeft. In dat weergeven ligt zijn heele kunst, maar juist daarom is die kunst moeilijk, en behoort zij met alle zorg aangeleerd te worden.

Men kan iets vergeven aan een ongeoefend spreker, die wat goeds of wat nuttigs heeft te zeggen, al doet hij het ook gebrekkig. Voor den slechten acteur toont men zich te strenger, naarmate hetgeen hij te zeggen of te doen heeft schooner is, omdat hij ons het genoegen van dit schoone bederft door het onvolmaakte zijner vertolking.

Antwerpen. A. C.

Van denzelfde aan denzelfde.

De heer J. Vriesendorp, met eene volharding eener ernstiger zaak volkomen waardig, gaat onverdroten voort met in *Hollandia* te zaniken over *Vlamingen en ons Tooneel* (nr van 29 Januari). Hij publiceert ditmaal een brief, hem toegestuurd uit Antwerpen, den 10n Maart 1896, en waarvan de schrijver, destijds voorstander der stichting alhier van eene afdeeling van Het Nederlandsch Tooneelverbond, zijne spijt betuigt dat, in de plaats daarvan, de Zuid-Nederlandsche Tooneelbond tot stand is gekomen. Deze brief drukt eene persoonlijke meening uit, die wij natuurlijk eerbiedigen, doch waaraan verder geen bijzonder belang is te hechten. De overgroote meerderheid der belangstellenden in de zaak van het Nederlandsch Tooneel heeft goedgevonden een onafhankelijken Tooneelbond voor Zuid-Nederland op te richten, welke bond zich in betrekking stellen en zooveel mogelijk eendrachtig samenwerken zou met het Nederlandsch Tooneelverbond, liever dan eene afdeeling van laatstgenoemd Verbond tot stand te brengen. Het past niet ons, lasthebbers en vertegenwoordigers dezer meerderheid, het genomen besluit te critiseeren. Onze taak is het, in den zin der getroffen beslissing te handelen, en dit meenen wij tot hiertoe in de mate van ons vermogen en met h oog op de plaatselijke toestanden, zoo goe mogelijk te hebben gedaan. Theories kun nen heel schoon klinken, doch in de practij moet men soms afrekenen met ande factoren dan de phrases die op Congre sen en elders effect maken. De minderhe schijnt zich ten slotte hiervan ook reke schap te hebben gegeven, daar zij tot d Zuid-Nederlandschen Tooneelbond toeg treden is : althans met den schrijver v den brief van 10 Maart 1896 (tussch haakjes gezegd, een onzer beste en achten waardigste vrienden) is dit het geval.

Bedoelde brief is ons ook door den he Vriesendorp ter plaatsing toegestuurd g worden. Wij hebben niet kunnen besluit tot het opnemen van dit schrijven :

1° daar wij het beschouwden als niet t zake dienende. Waar zou het toch heengaa als het officiel orgaan van den Bond m ding moest maken van alle uiteenloopen zienswijzen zijner afzonderlijke leden ov de punten aan de dagorde zijner werkzaa heden, uitgedrukt in particuliere corr pondencies ?

2° omdat wij verlangden ten spoedig een einde te zien stellen aan het geze over eene afgedane zaak, waar voorsha niet is op terug te komen.

Het oogenblik schijnt te naderen, waar dit gehuilebalk gaat eindigen. *Holland* zelf, dat tot driemaal toe zijne gastvr kolommen heeft opengesteld voor de rec minaties van den heer Vriesendorp, vin thans de kwestie niet belangrijk geno om er verdere discussie over toe te laten.

Wij, van onzen kant, beloven plech onze lezers met dez onverkwikkelijke za niet meer te zullen lastig vallen, indien v door uitdaging er niet toe verplicht worde Wij hebben ernstiger en tevens aangenam zaken te bespreken.

Antwerpen. A. C.

Laroche te Dordrecht.

Laroche is te Dordrecht geweest, en na de verslagen der dagbladen te oordeel heeft hij een schitterenden bijval behaald.

Wij hebben vóór ons liggen het *Dordrechtsch Nieuwsblad*. Na eene beschouwi over het tooneel, zegt dit blad :

« Het eerste deel van het programma— deftig genootschap gaf afliches uit — b een frappanten kijk op de veelzijdigheid de voortreffelijk mimische kunst van dez Vlaamschen acteur, die heel wat heeft o nomen aan de neiging tot spotlust, die o Noorderbroeders, wel eens ten opzic onzer Zuidelijke tooneelburen bezielt. »

En verder :

« Wat hebben we niet genoten van fragment uit zijn *Maire van Antwerp* van die kostelijk pedante figuur, van d dichter van door hem zelf uitgevond 18-voetige verzen, die hij aan Napole wijdt en daarom Napoleonijnen noemt, om deze grooter was dan Alexander, die maar met Alexandrijnen moet doen.

Wat ratelde hij in zijn gezellig Vlaa schen tongval door over die kale Fransoz wat las hij in het eind niet komisch z dichtregelen op den voor Napoleon spel den pleisterkop van.... was het niet Apollo ?

Enfin, 't was geestig en fijn-komisch, n iets van Molière er in.

En vóór dit had hij de idylle *Ne w Marie* van Emile Seypgens in Limburgs dialect voorgedragen. Waar Mr Hurrelbrin het ons, zeer zangerig weliswaar, reciteer beeldde Laroche het uit in costuum, typeerend met mooie onde-mannetjes-bew gingen en hoewel in de laatste couplet minder voornaam, toch in heel zijn mimi en stembuiging eenig en wonderbaar contrast voor wie moest aannemen, dat dezelfde Laroche was die zoo even *Gringo* had gespeeld en gezegd in zuiver H landsch. »

Ook zijn orgaan wordt zeer geprezen :

« Wij hebben bewonderd de schakeer gen en nuanceering en in het gebruik van orgaan, dat alleen reeds hem tot een act stempelt en meer aan « School » doet d ken dan de stemmen onzer eigen acteurs.

Daarom was ook de stijging zoo mooi van het bang-bedeesde in zijn liefde, die tot uiting moet komen en zijn Richters-fierheid als het mede-lijden met die duizenden onterfden hem den zang van vrijheid en recht uit de ziel doet opwellen in een paroxisme van begeestering. »

Het blad besluit zijn artikel met de volgende vleiende bewoordingen :

« Onvergetelijk zal voor ons blijven, de groote dramatische zeggingskracht, ontwikkeld in Pol de Mont's van levendige ziening blinkende verzen, die ons de kurassiers van Canrobert den stormenden aanval zien wagen, tot den laatsten man gemitrailleerd.

Welk een rijkdom van stembuigen was hier te genieten, welk een verklanking van den ontzetting-wekkenden storm der den heuvel afrennende rossen, den donder hunner hoefslagen, den onontkoombaren kreet: — *En avant !...*

Zelden heb ik veel menschen zoo naar één stem zien luisteren, hun adem inhoudend, hun oogen gericht op wat een groot acteur daar in felle kleuren en helle geluiden voor hen opriep. »

Men ziet het, niet alleen binnen de enge muren van zijn stad wordt Laroche geprezen. De toejuichingen uit den vreemde zijn dáár om zijn groot talent getuigenis bij te zetten.

Antwerpen. H. M.

Henry Krauss in den Cirkschouwburg.

Het mag aanzien worden als een gebeurtenis, en hij mag er zich op beroemen onze tooneelmenschen uit hunnen sluimer te hebben opgewekt. Hij moest komen, hij zou komen, en hij is gekomen, Krauss, of een andere, 't zij gelijk wie, als hij maar de macht bezat van hen op te wekken uit den slaap der onverschilligheid. De macht bezit hij, dat is een feit, misschien ook berust het feit in de macht, omdat hij van Brussel komt, omdat men hem daar als een tooneelgod heeft aanbeden en bewierookt, maar dat is van minder belang.

Het Alhambra scheen een lijkhuis geworden, waar een dikke, duffe stoflucht hing, en dat de familie uit eerbied voor den diepbetreurden overleden gesloten hield tot de rouwtijd — die nooit scheen te eindigen — uit was. Krauss heeft dat lijkhuis geopend, deuren en vensters wagenwijd opengezet, frissche lucht doen binnenstroomen, jeugd en leven gebracht waar 't vroeger eenzaam, treurig, ledig was.

Wat wij hierboven aanhaalden voor het Alhambra van Brussel, is evenzeer toepasselijk op onzen Cirkschouwburg. Hier stroomt het nu insgelijks elken avond, en verdringt men zich — ten minste op de eerste plaatsen — om den tooneelgod te huldigen.

Zijn succes gaat van avond tot avond *crescendo*, en de tooneelmenschen, geheel wakker geschud, discuteeren over Krauss, en over niets, of niemand anders meer.

Hoe vindt g'hem ? Zijt g'hem gaan zien ? Puik hé ? Knap acteur, niet waar ? Wat stem, wat.....

De Antwerpsche pers is het volkomen eens. Krauss is een groot acteur. Daar kunnen wij ons dan ook wel bij aansluiten. Alleen, *Het Tooneel* is een vakblad en heeft dus voor plicht een beetje meer vierkant zijn gedacht te zeggen, vooral wanneer het een artiest betreft als Krauss, want een artiest is hij, dat heb ik nog door geen mensch hooren betwisten

Volgens onze bladen is hij nog erg jong, slechts 28 jaar, zegt men; als dat waar is dan heeft hij het reeds ver gebracht en staan hem — in ons land ten minste — nog een heele boel succès-avonden te wachten.

Krauss is een knap acteur, een kranige vent, met een allerprachtigsten tooneelkop, — lijkt sprekend op Willem Van Zuylen. Een schoon gelaat, vol..... uitdrukking, schreef ik bijna, maar dat is het eigentlijk niet ; beweging zou beter zijn, want uitdrukken met zijn gelaat, doet Krauss niet erg veel, — vast niet als W. Van Zuylen. — Hij beweegt zich heel sierlijk, veel, en gemakkelijk, met heel wat *routine*. Hij beheerscht, èn zijne medespelers, èn het groote publiek, door de kracht van het woord en het gebaar. Hij bestudeert zijne rollen in de puntjes, en vertolkt die heel persoonlijk is, of ten minste hij vertolkt ze op een manier, zooals wij ze nooit zagen vertolken. Hij heeft een lichte, welluidende barytonstem, en een zeggingskracht die verbaast. Ziedaar een heele boel kwaliteiten, waarmeê nog al iets te doen valt. Wat hij er meê doet, dat is het waarover wij eerlijk onze meening willen zeggen, op gevaar af gesteenigd te worden door zijne vereerders.

Krauss is in de eerste plaats een schreeuwer van belang, maar een mooie schreeuwer, dat moet gezegd ; in de tweede plaats een overdrijver lijk er geen tweede meer te vinden is. Alles wat andere groote artisten zeer *intens*, met heel veel gevoel, met heel veel hart, met veel gelaatsuitdrukking willen doen gevoelen, doen zien, doen hooren, dat schreeuwt Krauss uit dat er de zaal van dreunt, en niet tevreden met het zoo luid mogelijk uit te roepen, trappelt hij om zijne luidruchtigheid nog te vergrooten met de voeten, bonst hij met vuisten, en handen, op tafels, op muren, tot zelfs op den souffleurbak. (*Kean*, voorlaatste bedrijf). Tooneelen die eenvoudig, met heel veel zorg moeten gespeeld worden, overdrijft hij op alle mogelijke manieren, zoodat een eenvoudige, ernstige scène, daardoor, iets stuitend-komieks krijgt, of geheel opgaat in woorden en gebaren, waarvan niets overblijft. (Zelfde stuk: *Grime scène*).

Hij houdt geweldig van poseeren ; zie maar eens in de taveerne als hij den hertog de Merville buiten wijst, en zegt : « Et maintenant vous pouvez vous retirer !...dan poseert hij niet meer als een mensch, maar als een gekke tooneelspeler van vóór 50 jaar, en dat wil nog al wat zeggen.

Als men hem zoo hoort bulderen en schreeuwen zou men gaan denken, dat hij het ernstig meent, maar dat is niet zoo. De hevigste gemoedsaandoeningen glijden langs zijnen mantel weg, zoodat hij zelf er niet in 't minst is door aangedaan, want hij loopt over van de eene gemoedsaandoening in de andere, zonder dat hij het zelf weet, of voelt, (b. v. na de groote scène in zijne loge, als hij verneemt dat de vrouw die hij liefheeft de maltresse is van den Prins van Wales.) Ik heb nóg groote artisten zien spelen, en ik heb telkens opgemerkt dat zij na een hevige scène alle moeite hadden om terug in hunnen normalen toestand te komen. Zij nemen een groote poos, trachten stilaan hunne bedaardheid terug te winnen en zoo komen zij, niet zonder groote moeite, tot de kalmte weer ; dat is heel natuurlijk, en mist zijn effect nooit. Zie, daarmée heeft Krauss geen de minste moeite, dat gaat hem allemaal zoo gemakkelijk van de hand, dat men heel klaar merkt dat het hem niet ernstig gemeend, dat het maar komedie is; hij vermoeit zijne schreeuworganen, en hij vermoeit zijn publiek. Onder de menigvuldige prachtige scènen uit *Kean* willen wij er een aanwijzen die hij door zijn overtollig schreeuwen totaal ongenietbaar maakt : (Voorlaatste bedrijf, als hij den Prins van Wales in de loge bemerkt naast de vrouw die hij liefheeft.) Het was alsof een orkaan losbarstte, er kwam beweging in de zaal alsof de toeschouwers werden door elkaar geslingerd ; het publiek werd angstig en gejaagd, en 't scheen alsof de gasluchter eerst zou uitgedoofd worden en dan naar beneden vallen, en dus heel de zaal in het donker zou gezet worden door de kracht van het orkaan. Zóó ten minste deed het op mij een indruk. Als het orkaan over was ging het publiek aan 't toejuichen, alsof zij het erg prettig vonden dat hunne oorvliezen zoo geleden hadden, of zij hem wilden danken voor den uitgestanen angst.

Zou er nu van die prachtige scène niet veel meer te recht komen, gespeeld zooals een Rossi, een Driessens, een Louis Bouwmeester die spelen zouden, dat is te zeggen, met verkropte woede en verbeten jalouzie, met een stem door toorn ingetoomd, meer met oogen- en gelaatsuitdrukking, meer met het hart.... Het publiek zou misschien niet zoo verbluft hebben opgekeken, maar het zou den toestand beter begrepen, dus mée gevoeld, mée geleden hebben.

Krauss maakte in die, de bijzonderste scène, op mij net zooveel indruk als de acrobaat in een Cirk het doen zou bij een gevaarlijken sprong. Wanneer ik vreesde dat de eene nooit op de voeten zou terecht komen, duchtte ik voor de stem van den anderen, en van beiden kreeg ik een hartsbeklemming die zeer deed.

Krauss speelt dus komedie voor 't groot publiek, of voor den uil zooals wij zeggen, wat niet belet dat hij sommige tooneelen heel beschaafd doet. Hij vaagt zijn hielen aan groote kunst, dat is te betreuren, want hij beschikt zooals wij hooger zegden over al de middelen om een uitstekend acteur te worden, door heel de wereld toegejuicht.

Antwerpen. G. DELATTIN.

Brussel.

* Nog over «De Gasthuisnon.»

Men vindt onze beoordeeling over *De Gasthuisnon* te streng, niet gegrond.

Ons verslag was de samenvatting van den indruk dien wij bij de voorstelling opdeden; wij achtten het nutteloos in verdere bijzonderheden te treden, gezien het gehalte van het werk. Daar men er evenwel op aandringt, willen wij onze zienswijze nader uitleggen.

We schreven : *De Gasthuisnon* is een onwaarschijnlijk, romantisch verhaal, met onmogelijke toestanden en, op één na, onnatuurlijke karakters ; sommige tooneelen, op zichzelf beschouwd, zijn oppervlakkig roerend, niet zonder behendigheid geleid, doch het gansche stuk is onaanneemlijk, valsch. »

Men oordeele erover

In de doodenkamer van een gasthuis, is eene liefdezuster hare levensgeschiedenis aan 't vertellen aan den dokter van het hospitaal : zij was zestien jaren oud, werkte met haar vader bij een man, De Meester genaamd ; deze had de oogen op haar geworpen, doch haar vader waakte, sloeg De Meester half dood, werd wegens dien aanslag tot vijftien jaren dwangarbeid veroordeeld ; hare moeder stierf van verdriet ; zij zelf wou zich verdrinken, werd evenwel gered, en, uit dankbaarheid voor God, die haar het leven behield, werd zij gasthuisnon. Tot daar het verhaal dezer laatste Op 't oogenblik dat die vertelling eindigt, komt een man aankloppen ; hem wordt geopend : het is De Meester, die in 't gasthuis eene schuilplaats komt zoeken ; zijne fabrieken staan in laaie vlammen, nij zelf wordt achtervolgd door woedende werklieden. De dokter en de zuster weten geene andere veilige schuilplaats aan te duiden, dan het doodenbed. De Meester legt er zich in neer ; de zuster knielt biddend aan zijne sponde. Werklieden dringen met geweld de doodenkamer binnen, blijven op den drempel van de deur staan ; de vader der gasthuisnon, denzelfden dag uit het tuchthuis losgelaten, staat aan 't hoofd der opgeruide werklieden ; hij zoekt De Meester, wil zich op hem werken, hem het mes in de borst ploffen dat hij ter hand heeft ; de dokter poogt vruchteloos den woedenden werkman tot bedaren te brengen ; deze gaat naar het doodenbed toe ; de knielende zuster richt zich op ; de werkman herkent zijne dochter, laat zich door hare woorden vermurwen, ziet af van zijne wraak. Na zijn vertrek, bemerken de dokter en de non dat De Meester van schrik is gestorven.

Ziedaar den inhoud van 't stuk, dien wij omstandig genoeg hebben saamgevat, om, zonder verdere toelichtingen, het bewijs te hebben geleverd van de stoffelijke onwaarschijnlijkheid van het onderwerp en van de toestanden, die de schrijver ten tooneele brengt.

Wat komen die dokter en die zuster in eene doodenkamer verrichten, waar de tegenwoordigheid noch van den eerste noch van de tweede eenigermate gewettigd is ? Is het, daarenboven, in de verste verte aannemelijk dat werklieden, laat ze dan nog zoo aangehitst zijn, en gasthuis binnendringen ? Neen : het volk zou het gasthuis eerbiedigen, want het is de geheiligde tempel waar vele werkmanskinderen zorg en verpleging vinden ; eene kerk zou het volk misschien niet ontzien, een gasthuis zeker. De dokter weet zulks wel, want hij stelt den vluchtenden nijveraar gerust met de woorden : *Bedaar, hier hebt gij niets te vreezen.* Een tiental regels verder doet de schrijver, wel is waar, denzelfden dokter zeggen : *ik ken in gansch dit huis geen plekje waar uw leven veilig is ;* maar dat is eene onmiskenbare tegenstrijdigheid die den schrijver klaarblijkelijk is ontsnapt. — Nemen wij aan, niettegenstaande dit al dat het volk het gasthuis bedreige ; heeft de bestuurder dan geen enkel middel te zijner beschikking om den aanval af te weren ? Waarom telefoneert hij niet naar 't policiebureel ? Waarom blijft hij radeloos uitzien naar eene schuilplaats voor den vluchtenden De Meester ? Om niets anders dan gelegenheid te hebben dezen in het doodenbed te verbergen.

In hoeverre zijn zulke toestanden mogelijk, waarschijnlijk ? En is dat al iets meer dan eene aaneenschakeling van ver gezochte en met moeite gevonden tooneelen, tamelijk behendig ineengezet om te sluiten met het romantisch effekt van den dood van De Meester !

Indien de personen die zich in dien kader bewegen nu maar echte menschen waren, dan zou het gebrek van constructie nog over het hoofd kunnen worden gezien.

Maar taal en dialoog zijn conventioneel, niet zelden kinderachtig, de karakters, op één na, onaannemelijk voor al wie onderscheid kan maken tusschen wezenlijke, diepe aandoening en de oppervlakkige, zenuwachtige rilling welke een goed speler zelfs in onwaarschijnlijke toestanden kan teweegbrengen.

Op één na, schreven we : het karakter van de liefdezuster inderdaad. is juist ; het was ook niet moeilijk dat karakter vol te houden : die vrouw is en blijft eene vrome gasthuisnon.

Maar hoe wordt de geneesheer er toe gebracht de bekentenis van het levensgeheim eener liefdezuster uit te lokken ? Hoe kan die onaangebrachte, niet uitgelegde vertelling belang inboezemen aan dien ouden gasthuisdokter, die toch alles behalve sentimenteel van inborst moet zijn ?

De gebrekkige bewerking van den persoon van den vader is nog veel meer in het oog springend. In de eerste plaats, is het niet waar dat die man tot vijftien jaren dwangarbeid werd veroordeeld ; een vader die de eer zijner dochter verdedigt wordt vrijgesproken of, hoogstens, tot eenige maanden gevangenis verwezen. Laat ons echter dien vijftienjarigen lijfdwang als mogelijk beschouwen ; wij houden staan dat het karakter van den vader onjuist, onaannemelijk is. Welhoe ! Die man, die naar het bloed dorst van hem door wien zijn leven werd vernietigd, die man die zijn tamelijk bedenkelijk voornemen te kennen geeft van zijnen vijand « stuk voor stuk, uit zijn lichaam te snijden, en zich te wentelen in zijn bloed », die man, die niets ontziet, zelfs den bijzijnden dood niet, laat zich ontwapenen door eenige zalvende woorden van de gasthuisnon en vertrekt, gansch voldaan, met de belofte dat hem, zoo hij zich goed gedraagt, den volgenden morgen het graf zijner vrouw zal worden aangetoond.

Wat meer is, bij zijn heengaan, houdt die ruwe werkman, plots bekeerd, eene reine philosophen-redevoering, en verkondt « dat 't gansche raadsel van de menschelijke liefde is opgesloten in helpen en steunen, minnen, en vergeten en vergeven. »

Men ziet het : ons oordeel, ofschoon kortbondig uitgedrukt, was daarom niet min beredeneerd, gegrond. Indien wij er thans

---

* Bovenstaand artikel ontvingen wij, in het begin van de vorige week, met verzoek van onmiddelijke inlassching, vanwege onzen Brusselschen correspondent. Om geen pennetwist te openen, meenden wij het artikel opzij te mogen leggen.

Daar M. J. Verbeeck evenwel aandringt, laten wij het verschijnen.

De Redactie.

op terug komen, dan is het uit hoofde van de reeds aangehaalde bewering, als zou ons verslag ongewettigd streng zijn.

Men ziet het eveneens: het is ons niet te doen *de gedachten* van den schrijver te bespreken noch te betwisten, zijne betrachtingen op te sporen. Bij de beoordeeling van een stuk, wordt bij ons slechts één criterium waargenomen: waarheid, natuurlijkheid. Men brenge ten tooneele of bewijze wat men wil of kan: het maatschappelijk of wijsgeerig doel dat de schrijver mocht beoogen laten wij onbesproken; het komt bij ons niet in aanmerking om een tooneelspel te schatten; wij blijven enkel staan bij de middelen die worden aangewend tot het bereiken van dat doel.

* * *

Boudewijn Hapken, van Isidoor Albert, is een goed gebouwd stuk, in den trant der oude geschiedkundige werken met bevoegdheid en tooneelkennis opgevat, met veel afwisseling in de tooneelen en rechtzinnige bedoelingen in de toestanden samengebracht.

Wij zullen ons niet bezighouden met het onderwerp zelf, niet onderzoeken in hoeverre de legende overeenkomt met de geschiedenis, welke de schrijver, overigens, voor wat de details betreft, tamelijk trouw is bijgebleven, al veropenbaart hij, onder andere, de verrassende rechterlijke bijzonderheid van het bestaan van een wetboek in het begin der twaalfde eeuw.

Wij willen ons meer bepaaldelijk bezig houden met de *taal*, waardoor het stuk tevens uitmunt en zondigt.

Die taal is vloeiend, vaak dichterlijk, rijk aan woorden en beelden.

Maar zij is tevens onnatuurlijk en gemaakt.

De schrijver werd zichtbaar gedreven door de bekommernis om een treurspel te maken; maar de door hem geleverde dramatisatie van Boudewijn Hapken's legende bereikt geenszins de hooge vlucht eener tragedie, noch door de bewerking van de karakters, noch door den aard van de toestanden.

Het is niet voldoende, om een treurspel te scheppen, de optredende personen eene min of meer overdrachtelijke taal in den mond te leggen; de *toestanden* moeten echt tragisch, bovenmenschelijk grootsch zijn en, op zich zelf beschouwd, eenen indruk kunnen teweegbrengen die de gansche ziel van het publiek als 't ware krampachtig samenwringt.

Dat al zoekt men te vergeefs in *Boudewijn Hapken*; niet dat het onderwerp er zich niet toe leene; niet dat de in botsing komende karakters niet vatbaar zijn voor eene tragische bewerking; niet, zelfs, dat de schrijver karakters en toestanden niet tragisch hebbe gedroomd, maar omdat hij niet bij macht was én karakters én toestanden tragisch weer te geven.

Is. Albert heeft zich te goeder trouw ingebeeld een treurspel te schrijven; in die verkeerde opvatting van de innerlijke waarde van zijn anders verdienstelijk stuk, ligt de oorzaak van het hoofdgebrek van *Boudewijn Hapken*: langdradigheid. De handeling wordt nutteloos gerokken, verlamd, door de eindelooze, conventionneele, gevoelerige redevoeringen welke de personen beurtelings komen uitspreken. De voortdurende, alles overheerschende bekommernis om die personen de eenvoudigste denkbeelden met gezochte, ingewikkelde, hoogdravende beeldspraak te doen uitdrukken, heeft voor gevolg dat zelfs goed bewerkte tooneelen, juist genanalyseerde toestanden eene gewaarwording van zenuwachtig ongeduld nalaten. Het is al klank en woorden, — schoone klank, welluidende woorden, ja — maar holle klank, ijdele woorden die de handeling versmooren en de emotie doen stollen.

Hadde de schrijver, in plaats van *Boudewijn Hapken* als eene soort van epos in proza te willen voorstellen, zijn onderwerp op den passenden, naïeven toon eener volksvertelling bewerkt, dan zou het stuk er een geur van natuurfrischheid hebben bij opgedaan, die thans verloren gaat in de kunstmatige walmen waar de legende achter verholen ligt.

Boudewijn Hapken werd met veel zorg opgevoerd. De vertolking was zeer voldoende; Mevr. Julia Cuypers verdient in de eerste plaats lof voor hare merkwaardige vertolking van de rol van *Clotildis*; zij werd zeer goed bijgestaan door MM. A. Hendrikx (*Arnold*), en Myin (*Robrecht van Oostenburcht*); de overige rollen werden verdienstelijk vervuld door Mej. Blankenstein, Mevr. Rans, MM. Sprenger, Bolle en Verstraete.

* * *

Clown Kikajo van H. De Mey, is de gevoelvolle eereherstelling van den nederigen, misprezen circushansworst. *Clown Kikajo* is eigenlijk geen tooneelwerk; de lange, soms te lange alleenspraken die er in voorkomen wijzen het veeleer eene plaats aan onder de declamatiestukken, maar, in dit laatste vak, is het doodeenvoudig een meestergewrocht, zoo aangrijpend is het onderwerp, zoo stout werd het bewerkt, zoo diep heeft de schrijver het gevoeld, geleefd, dat enkele toestanden, vooral bij het slot, in den vollen zin des woords tragisch mogen heeten.

Clown Kikajo werd vertolkt door Mej. Blankenstein en M. Jan Vanderlee.

Het spel van Mej. Blankenstein was gemaakt, conventioneel; haar toon was al te declameerend.

M. Vanderlee, daarentegen, was prachtig in de rol van den geïdealiseerden clown, en, hadde hij iet of wat meer matigheid in zijne uitgalming gelegd, dan ware zijne vertolking alleszins volmaakt geweest. M. Vanderlee gaf wezenlijke kunst te genieten en veropenbaarde zich onder eene gedaante die wij bij hem niet veronderstelden te bestaan, namelijk die van treurspeler. De laatste scène speelde hij met eene wanhoop, zoo waar, zoo waanzinnig, zoo ijselijk, dat eene koude rilling de hardvochtigste toeschouwers aangreep.

Volmondig wenschen wij M. Vanderlee geluk met die gansch persoonlijke en uiterst belangwekkende vertolking.

J. VERBEECK.

Tooneelnieuws.

Een gekozene des Volks, blijspel van Jan Bruylants, is tot het genot der staatspremie toegelaten. Dit stuk zal misschien insgelijks nog dezen winter vertoond worden te Antwerpen.

PLAKBORD.

ANTWERPEN. — Schouwburg «El Bardo» — Op Zondag 30 Januari 1898 door de maatschappij «De Klauwaerts» vertooning van **Gaspard Hauser**, drama in 4 bedr. door A. Bourgeois en Ad. Dennery; **Het omgevallen Zoutvat**, blijsp. in 1 bedr. Daarna Bal.

Nederlandsche Schouwburg.

De Meester der Smeltovens

Tooneelspel in 5 bedrijven

Philippe Derblay	hr.	Lemmens
Moulinet,		Laroche
Bachelin,		Van Keer
De hertog de Bligny,		Dilis
De baron de Préfont,		Bertrijn
Octave,		W. Janssens
De generaal,		Devos, zoon
Gobert,		Devos
Doctor Servan		Dela Haye
De Prefekt,		Van Cauter
De Pontac,		Cesar
Een werkman,		Babusiau
Een bediende bij Philippe Derblay,		Leurs
Claire de Beaulieu,	Mej.	Elisa Jonkers
De Markiezin de Beaulieu,	Mev.	Verstraete-L.
De baronnes de Préfont,		Verstraete-Dr.
Athenaïs,		Dilis
Susanne,		Bertrijn
Brigitte,		Gorlé
Een bediende bij de markiezin de Beaulieu,		Babusiau

De Verschrikelijke Dochter.

Blijspel in één bedrijf.

Zenaïde Dumoulin	Mev.	Lemmens
Anaïs Dumoulin		Bertrijn
Jeannette, kamenier		Gorlé
Durocher		P. Jannssens
Edgard, zijn zoon		Van den Bosch

De Fabriekbestuurder

Nieuw tooneelspel in 3 bedrijven, door B. Block

Gruber, fabr. in meubelpapier	de h.	Van Keer
Eliza, zijne dochter	Mev.	Bertrijn
Eduard, bestuurder der fabriek	de h.	Bertrijn
Vrouw Verhoeve,	Mev.	Lemmens
Emiel, klerk der fabriek	de h.	Cauwenberg
Adolf, klerk der fabriek		Devos zoon
Lodewijk) werklieden		Van Rijn
Geert)		Clauwaert
Pieter, knecht		Babusiau

DE BORSTSPELD

Blijspel in één bedrijf.

Mijnheer Broeckmans	de hr	P. Janssens
Mevrouw	Mev.	Lemmens
Pypens, schoonz. v. Broeckmans	deh.	W. Janssens
Pypens, dochter v. »	mev.	Dilis

De Gestoorde Bruiloft

Jan Mathijs, matroos	de hr.	Laroche
Klaas, een boer		P. Janssens
Michel		Antoons
Jacquelin	mev.	Verstraete-D.
Monica	mej.	Jonkers

ELDORADO VAN ANTWERPEN. — Alle avonden Spectakel-Concert.

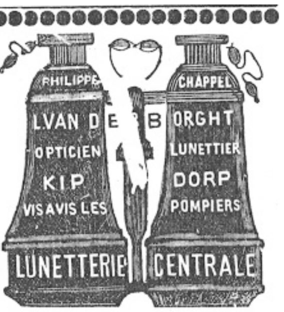

Handschoenen fabriek.

Handschoenen op maat op 3 uren — Kostelooze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.

VAN STEENKISTE
oud huis Berbigette.
33, GROENPLAATS, 33
ANTWERPEN.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van **ALPH. JANSSENS, Kunstlei, 74, Hoek van Hopland.** Groote keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675, en onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

VERHUISWAGENS van af fr. 1.50, 2, 2.50, 3 3.50 per uur. — Grootte naar believen tot 8 meters toe. — **CH. BAELE**, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrordstraat, 22, 5e wijk. Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

Het Oud SCHOENTJE
Gemeentestraat, 27
aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.

Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN
Huwelijkstullen, Bloemkorven in allen aard, enz. enz.

Mlle L. LAMBOTTE
Kronen voor Concerten en Begrafenissen
ARTIEKELS VAN PARIJS

Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.
Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

W. Koopal & C°
Agentschap voor aankondigingen
64, Provinciestraat (noord), Antwerpen

AANPLAKKING EN UITDEELING VAN DRUKWERKEN IN BELGIË, HOLLAND EN DUITSCHLAND
IN 24 UREN.
HONDERD VOORBEHOUDEN PLAATSEN TE ANTWERPEN VOOR HET AANPLAKKEN
SCHRIJVEN VAN ADRESSEN op banden en briefomslagen voor alle beroepen.
— Onder band doen. —
Aankondigingen op muren. | Verhuring van draagborden en wagens

Gustave FAES
25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.

MUZIEK

Snaarinstrumenten in allen aard
Métronomes, Diapasons, enz.
Echte Napelsche en Fransche
SNAREN
MUZIEKPAPIER
Abonnementen tot het lezen van partitiën.

Uitsluitelijke Verkoop van
Snareninstrumenten
eigenhandig vervaardigd van
BICHELME van MARSEILLE
Collin Mézin van Parijs
Mangenot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25
VERKOOP PER
Abonnement
Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.
A LA BONNE SOURCE
Te koopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.
Meubelen in allen aard, enz., enz.

Geen kale hoofden meer.

Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Jonkley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.

Te verkrijgen: De Beul, Antwerpen. Puls, Kolanderplaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Noff, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands

Flesschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.

Eenig depot: VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen Gebreveteerd.

Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

CAFÉ TIPO-TIP
Carnotstraat, 11, Antwerpen.
Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

Brood- & Banketbakkerij
GUSTAAF KURTEN
GEMEENTESTRAAT, 51
Schuins over de Zoologie.
Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz Worstenbrood.
Bekroond met de gouden medalie in de Wereldtentoonstelling van 1894.

ELIXIR D'ANVERS
FIJNE LIKEUR

TENTOONSTELLING
AMSTERDAM 1895
EEREKRUIS
hoogste belooning
Medalje H.M. de Koningin
BORDEAUX 1895
GOUDEN MEDALJE
Eerediploma
door de hooge jury toegekend.

CRIÉE CENTRALE
Huis gebroeders DE WYNGAERT
VAN ERTBORNSTRAAT,
Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades
Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds
Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs- Schapen- en Verkensvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Antw. Drukk. CL. THIBAUT Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag, 12 Februari 1898. Eerste Jaargang (Nieuwe reeks). Nr 20.

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers: voor Noord-Nederland; F. Lapidoth; voor Zuid-Nederland: A. Cornette.— Secretaris: H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Borneostraat, 49 te 's Gravenhage,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

INHOUD: Nederlandsche Tooneelbond; In Memoriam, (Marcellus Emants); M. Van Sorgen; Uit de Maasstad, (Pavidus); Uit de Bibliotheek, (Vorax); Driejaarlijksche Prijskamp van Tooneellitteratuur; Ons Lyrisch Tooneel, (H. M.); Antwerpen, (F. V. L., Delattin en Interim); Gent, (Gustaaf D'Hondt); Van kleine Menschen, (H. M.); Tooneelnieuws.

Afdeeling Amsterdam van het Nederlandsch Tooneelverbond.

Leden van de Afdeeling Amsterdam van het Nederlandsch Tooneelverbond worden door de Propaganda Commissie beleefd herinnerd aan de hun toegezonden circulaire, met verzoek elk voor één nieuw lid te willen zorgen.

Binnen kort wordt de 2e voorstelling (van de 5 beloofde) voor de leden van de Afdeeling gegeven en hebben de nu nog toetredende leden daarbij op de eerste rangen gratis toegang.

Het verzoek wordt hierdoor hernieuwd en tevens verzocht de aanvragen voor lidmaatschap tot den secretaris der Propaganda Commissie, den heer J. Willem Schreuder, Jur Cand. Frederiksplein 16, Amsterdam, te willen richten.

J. W. SCHREUDER.

In Memoriam
Mr W. G. F. A. Van Sorgen.

Het hoofdbestuur van het Tooneelverbond heeft een ernstig verlies geleden. Den 3den Februari l.l. overleed te Utrecht Mr W. G. F. A. Van Sorgen.

Hoewel reeds tal van jaren een steunpilaar van de Utrechtsche Afdeeling was de Heer Van Sorgen nog geen vol jaar lid van het Hoofdbestuur.

Daar bovendien de toestand van zijn gezondheid hem in de laatste maanden het geregeld bijwonen der vergaderingen niet vergunde, ligt het voor de hand, dat er van zijn werkzaamheid als Hoofdbestuurder niet veel valt te vermelden. Als ik toch meen zijn afsterven een ernstig verlies te moeten noemen, dan grond ik deze bewering op de zeer bijzondere plannen, waarmée de Heer Van Sorgen in het Hoofdbestuur zitting heeft genomen. Sinds lang koesterde hij de overtuiging, dat er tusschen Het Nederlandsch Tooneelverbond en de Koninklijke Vereeniging « Het Nederlandsch Tooneel » een veel betere samenwerking kon en moest bestaan.

»Als wij (de Koninklijke Vereeniging) handelend optreden en het Tooneelverbond ons daarbij zijn moreelen steun geeft « — zoo zeide hij—»dan zijn wij samen op dramatisch gebied zeer machtig. »

Mondeling en schriftelijk heeft hij deze overtuiging herhaaldelijk te kennen gegeven en verdedigd, en ongetwijfeld had hij, die nu in beide vereenigingen deel uitmaakte van het bestuur, veel kunnen doen om een samenwerking, welke inderdaad goede vruchten voor onze tooneelspeelkunst kan afwerpen, langzamerhand tot stand te brengen. Dat hij, gedwarsboomd door allerlei omstandigheden, zeker niet 't minst door zijn wankelende gezondheid, nog geen noemenswaardig resultaat kon bereiken, deed hem veel leed.

Laten wij hopen, dat altans zijn denkbeelden niet geheel en al verloren zullen gaan en dat de samenwerking, die hij zich dacht, er mettertijd toch nog zal komen. Zeker zal dan zijn naam in de toekomst nog vaak in het Hoofdbestuur met lof worden genoemd, terwijl wij in allen gevalle zijn nagedachtenis in eere zullen houden als die van een ernstig en loyaal strijder voor de belangen van de nationale kunst

den Haag 6 Februari 1898.

MARCELLUS EMANTS.

Mr Van Sorgen

(Willem, George, Frederik, Adriaan) werd te Zuilen bij Utrecht geboren den 29 Mei 1844. Hij studeerde te Utrecht in de rechten en vestigde zich aldaar als advocaat. Behalve novellen en een roman, schreef hij *De Tooneelspeelkunst in Utrecht en de Utrechtsche Schouwburg* ('s Gravenhage 1885).

Hij volgde Mr M. G. L. Van Loghem op als letterkundig adviseur van den Raad van Beheer der Koninklijke Vereeniging *Het Nederlandsch Tooneel* en gaf in die betrekking blijk van grooten ijver.

Bij de ter aarde bestelling te Utrecht op Maandag, 7 Februari, was het Hoofdbestuur van *Het Nederlandsch Tooneelverbond* vertegenwoordigd door den heer J. Post van den Burg.

Volgens het verlangen van den overledene is er aan de groeve niet over hem gesproken; slechts richtte een predikant enkele woorden tot de zoons, en zijn er geen kransen op het graf gelegd. Velen gevoelden zich nochtans gedrongen den tijdens zijn gansche leven voor iedereen zoo welwillenden man, den hartelijken vriend, door hunne aanwezigheid op het kerkhof een laatste hulde te bewijzen.

Onder dezen werden opgemerkt de leden van den Raad van Beheer van Het Nederlandsch Tooneel, de heeren Louis Bouwmeester, De Jong en Clous, artisten en De Leur, regisseur van de Vereeniging, het bestuur der Utrechtsche Schouwburg-Maatschappij, waarin de overledene ook zitting had, en deputaties van de afdeelingen Utrecht van het Ned. Tooneelverbond en der Ned. Vereeniging tot bescherming van dieren; waarvan hij vele jaren voorzitter is geweest.

Namens de familie werd den aanwezigen voor deze laatste hulde dank betuigd.

* * *

Mr Van Sorgen wordt als letterkundig adviseur aan de Koninklijke Vereeniging *Het Nederlandsch Tooneel* definitief opgevolgd door Mr M. G. L. van Loghem, die deze betrekking vóór het optreden van Mr van Sorgen ook reeds had vervuld.

Uit de Maasstad.

Het Offerlam, Schoonmama, De Kiesvereeniging van Stellendijk (nieuwe bezetting), waarmee onze schouwburgbezoekers zich in de laatste weken tevreden hebben moeten stellen, hebben mij, bij de drukke bezigheden die het hartje van den winter voor bijna iedereen meebrengt, eenigen tijd van welkome rust gelaten. Men kan over die stukken natuurlijk wel iets leesbaars schrijven, maar het hindert toch ook niemand als er over gezwegen wordt.

Wat ik niet mag verzwijgen is, dat mevrouw N. de Heer, van *Tivoli*, een jubileum vierde en dat men het haar aan huldeblijken niet liet ontbreken. Deze dame is voor *Tivoli* een zeer waardeerbare kracht en blijkens de huldiging die haar te beurt viel, ook een zeer gewaardeerde. De keus van haar benefietstuk was niet zeer gelukkig, maar dat gebeurt de besten.

De voorstelling van mevrouw Albrecht-Engelman hier ter stede kan ik voorbijgaan; er valt niets bijzonders meer van te vermelden. Het was er vol en er werd daverend gejuicht.

Maar wel behoor ik eenige regels te besteden aan het benefiet van mevrouw Kerckhoven-Jonkers in *De stem van het hart*, het tooneelspel van den Italiaan Marco Praga. Ook ten vorigen jare had de gevierde tooneelspeelster een stuk van dezen schrijver gekozen. (*Eene vrouw die liefheeft*). Ze geven haar hartstoichtelijk spel zulk een voortreffelijke gelegenheid om uit te komen. Het was dan ook ditmaal weer zeer mooi, wat mevrouw Kerckhoven schonk en de hartelijk ovatiën, die haar gebracht worden, zal niemand haar misgunnen.

Er is al heel wat gebeurd dat we eigenlijk weten moeten, vóór het scherm opgaat, maar dat ons gedurende het eerste bedrijf gemakkelijk aan het verstand wordt gebracht. Federico Capralba heeft door zijn losbandig leven zijn vrouw ongelukkig gemaakt. Toen hij de schande tot zelfs in hun huis bracht, heeft zij toegegeven aan de stem van den minnaar en is met dezen gevlucht, haar beide dochters van tien en twaalf jaar achterlatende. Capralba, wien het erom te doen is schandaal te vermijden, heeft haar nog een terugkeer voorgesteld maar zij, hoeveel strijd het haar ook kostte om haar kinderen, heeft geweigerd. Nu leeft zij al acht jaar stil, vergeten, ingetogen, met haar minnaar en beiden lijden onder hun verhouding. Giulia, de oudste dochter, is verloofd en deze tijding heeft de moeder, na acht jaar scheiding, sterk aangegrepen. Is het toch wel goed geweest, wat zij gedaan heeft?

Zie, eensklaps, onverwacht, komt Giulia tot haar. Zij is ongelukkig; zij zal den veel ouderen man, met wien zij verloofd is, trouwen om haar vader genoegen te doen. Die vader! Na het vertrek der vrouw heeft hij alles gedaan om het schandaal, dat zijn huis getroffen heeft, uit te wisschen; althans om de maatschappelijke meening te houden op zijn hand. Hij heeft zijn dochters opgevoed zonder ooit van de moeder te spreken; een « goede vriend » heeft ze zoowat ingelicht. Hij eischt nu de geheele liefde dier dochters voor zich. Hij zal Giulia laten trouwen met den rijken man, die haar ondanks de reputatie der moeder hebben wil en de familie in staat zal stellen den stand op te houden, dien zij door den achteruitgang harer geldmiddelen bezig is te verliezen.

Maar Giulia is ongelukkig en zij gaat naar haar moeder. En zoo begint dan de strijd om de liefde van het meisje tusschen de twee, al jaren gescheiden, fel hatende ouders. Met fijne trekken, modern-dramatisch is die strijd geteekend; alle grove middelen zijn verzuimd. Het eind is zelfs niet sterk genoeg uitgebeeld, zoodat het den toeschouwer onduidelijk is en hij pas later, nadenkend, op het spoor komt. Giulia is na een vreeselijk tooneel met haar vader, naar Fulvia, de moeder, gevlucht en deze heeft het kind met open armen ontvangen. Voortaan zal haar leven alléén aan de dochter gewijd zijn. Maar de vader komt om haar te halen en na een heftig onderhoud tusschen de twee gescheiden echtgenooten, wordt er een compromis gesloten. Giulia zal niet trouwen tegen haar zin, maar zij zal bij haar vader blijven en de moeder slechts nu en dan eens komen zien.

Eerst later komt men tot het begrip, hoe natuurlijk en waar dat is. Stel u het meisje, tot haar twintigste jaar bij den vader opgevoed, het mondaine leven leidend en daaraan gewoon, plotseling overgeplaatst in de stille woning der moeder, eenzaam nu weliswaar, maar toch een vrouw die door de wereld geminacht wordt. Bijna onmogelijk niet waar? dat de stem van het hart bij de dochter zoo luid zal *blijven* spreken, dat zij hier haar geluk zal vinden, waar zij in het oog der wereld tot een gelijke positie als haar moeder zou afdalen. Dit zou wel zeer melodramatisch zijn; maar de maatschappelijke plaats van het meisje is nu eenmaal bij den vader. Wat mij niet helder wordt, is hoe Giulia zelve, die de stellige belofte heeft afgelegd bij haar moeder te blijven; die het tooneel tusschen de ouders niet heeft bijgewoond, dit alles zoo eensklaps begrijpt en gewillig met den vader meegaat. Het is alsof de schrijver, die Giulia vooral in het tweede bedrijf sterk op den voorgrond heeft gezet, haar hier in eens loslaat en zijn krachten uitsluitend wijdt aan de twee ouders, wien het leven nu dwingt elkaar de hand te reiken en weer uiteen te gaan, maar dan de liefde der dochter te deelen. Nog eens — dat de moeder daarvan de noodzakelijkheid heeft leeren inzien, begrijp ik; niet hoe de dochter, die zelf tot de ontdekking van het taaie egoïsme van den vader is gekomen, dezen weer vrijwillig volgt naar zijn huis.

Het gansche stuk loopt om Giulia, maar toch zijn de beide ouders de hoofdpersonen. Mevrouw Kerckhoven, de moeder, is bewonderenswaardig, eerst in haar stille droefheid, dan in haar wilde blijdschap om het herwinnen van de dochter, in haar fellen haat tegen den vader, uitbarstend in het laatste bedrijf en hem de vernedering en verachting van al de jaren, aan de scheiding voorafgegaan, voor de voeten werpend en dan in de doodsche berusting, waarmee zij het meisje weer met hem laat vertrekken. Maar ook De Vos was prachtig als Capralba, die zijn kinderen lief heeft uit egoïsme, en in den strijd om de liefde van Giulia te behouden tegen geen middelen opziet om de moeder te belasteren. Hoe schreeuwt hij het reine, teere kind, haar de handen van de ooren wegrukkend, de schande der moeder toe! En later in de scène met de moeder, hoe arrogant is hij eerst, dan plotseling bang, dan brutaal en eindelijk, ook hij, berustend. De Vos geeft dat alles meesterlijk.

Mejuffrouw Klein schittert in het tweede bedrijf, in de tooneelen met den vader, dien zij in zijn ware gedaante leert zien en tegenover wien zij de rechten en de liefde der moeder verdedigt. Ook in haar spel met het jongere zusje, dat verbitterd is en van de moeder die wegliep, niets hooren wil, is zij zeer goed. Maar men moet haar niet naast mevrouw Kerckhoven zien. In het eerste bedrijf hinderde het bepaald, hoe de dochter daar stond met de armen stijf en recht en

het scheen haast dwaas, zooals mevrouw Kerckhoven van alle kanten op haar aanvloog en haar kuste en omhelsde en maar niets van haar bruisenden hartstocht aan het jonge meisje scheen te kunnen mededeelen. De schuld lag aan mejuffrouw Klein, voorzoover het het haar althans verweten mag worden dat zij meer toorn dan liefde, meer kracht dan teerheid, meer hersen- dan hart-aandoening weet te geven.

Een mooie voorstelling, zeer belangwekkend. Er volgde een aardig nastukje, van Dumas: *De man der weduwe*, vlug en lustig gespeeld door den heer en mevrouw Van Eysden-Vink, Tartaud, en de dames Klein en Haspels.

Dezen winter mogen we tevreden zijn. In den Grooten Schouwburg schijnt een nieuw leven gevaren; de heer Simons uit Londen, die klaagde dat er hier zoo weinig te doen was, heeft het alleen maar slecht getroffen in zijn kerstvacantie. Thans weer de tijding dat we Edmond Rostand's *Cyrano de Bergerac*, 't welk zoo'n enormen opgang maakte te Parijs, door de Vereenigde Tooneelisten zullen zien opvoeren en dat nog wel in de vertaling van een van Nederland's eerste dichters: Willem Kloos. Dit is stout gedurfd van het gezelschap en ik wensch van beeler harte dat het er geluk mee moge hebben. Willem van Zuylen is of gaat naar Parijs om Coquelin atné te bestudeeren als Cyrano.

En Tivoli zal nog met *Werkstaking* van Brandt van Doorne komen, het stuk dat de vuurproef van ons Leescomité doorstaan heeft.

Klagen zou dus ondankbaarder zijn dan ooit!

7 Februari. PAVIDUS.

Uit de Bibliotheek.

In nr 18 van *Het Tooneel* plaatste een onzer medewerkers eene beknopte aankondiging van het werk van Maurits Josson en Johan Kesler, *De leer der Nederlandsche spraakgeluiden*. Indien wij er heden op terugkomen, is het niet om iets af te dingen van den lof, aldaar aan dit boek toegezwaaid: integendeel, zoo de ruimte van ons blad het toeliet, zouden wij volgaarne breedvoeriger uitgeweid hebben over een werk, zoo nuttig als het hier genoemde, en dat wezenlijk beter nog verdient dan eene banale aanbeveling. Voor eene doorgaande critiek, wij herhalen het, beschikken wij, bij den overvloed van stof, niet over de vereischte plaats.

Maar wellicht kan het zijn nut hebben, hier eens in 't voorbijgaan te wijzen op eenige werken, die, naast het voornoemde, van grooten dienst kunnen zijn aan wie zich toeleggen op de kunst der uiterlijke voordracht of het tooneelspel. Velen weten mogelijk niet welke rijke litteratuur onze taal in dit opzicht bezit, zoowel aan oorspronkelijke als aan vertaalde geschriften.

Vooreerst, wat de zuivere uitspraak betreft, durven wij nauwelijks melding maken van *De klinkers en medeklinkers in de Nederlandsche taal*, door Dr W. L. van Helten (Rotterdam, Otto Petri), noch van *De physiologie der spraakklanken, in het bijzonder van die der Nederlandsche taal*, geschetst door F. C. Donders (Utrecht, van der Post), twee zeer geleerde werken, maar waarvan de wetenschappelijke inkleeding den kunstbeoefenaar misschien eerder afschrikken dan aantrekken zal. Daarentegen zouden wij gerust de *Uitspraakleer der Nederlandsche taal*, door K. L. Ternest (Gent, Jul. Vuylsteke) durven aanbevelen, indien dit practische werkje nog eenige aanbeveling noodig had; het beleefde reeds drie uitgaven, en prijst dus zich zelven.

Hoogstverdienstelijk is eveneens *Spreken en Zingen, in verband gebracht met de Nederlandsche taal*, door A. M. Eldar (Tiel, D. Mijs), te meer daar hier, naast de regels, ook talrijke oefeningen voorkomen, die aan het werkje eene eigenaardige waarde bijzetten.

Wat nu verder, in hoogeren zin, de kunst van den declamator en den tooneelspeler aangaat, ziehier een keus van geschriften, waaruit de beginneling en zelfs de meer gevorderde allicht veel zal kunnen putten, dat hem stof tot nadenken, overwegen en vergelijken aanbieden kan:

J. M. Larive, *De kunst van Declameren*, naar het Fransch door G. T. N. Suringar. (Leeuwarden, Suringar);

Handboek voor praktische Tooneelspeelkunst. Vrij bearbeid naar het Hoogduitsch van August Lewald, door C. J. Roobol (Amsterdam, Theod. Bom;

De aesthetische voordracht, naar het Hoogduitsch van Roderich Benedix, voor Nederland bewerkt door J. H. Ankersmit (Deventer, Ter Gunne);

De kunst der mondelijke voordracht of uiterlijke welsprekendheid door wijlen Mr B. H. Lulofs, opnieuw uitgegeven door Dr J. Van Vloten (Amsterdam, Brinkman);

De schoonheidsleer des tooneelspelers door Martin Kalff (Haarlem, de Graaff).

Vergeten wij niet hier ook melding te maken van *De Leestoon en het leesonderwijs met het oog op de beschaafde voordracht*, door C. van der Zeyde (Amsterdam, Otto), waarin uitstekende wenken worden gegeven, — en, in eene geheel andere orde van gedachten, *De Hygiene der stemorganen*, eene handleiding voor zangers en redenaars, door sir Morell Mackenzie, naar den 5e Engelschen druk bewerkt door Dr Cohen Tervaert (Haarlem, Erven Bohn).

Met het oog op de uitdrukking der gemoedsbewegingen door houding, gebaar en gelaatstrekken, is van het allerhoogste belang: *Het uitdrukken der gemoedsaandoeningen bij den mensch en de dieren*, door Charles Darwin, Nederlandsche bewerking van Dr Hartogh Heys van Zouteveen (!).

In het Fransch en het Hoogduitsch ontbreekt het evenmin aan geschriften van allen aard over alles wat betrekking heeft op de kunst des tooneelspelers: uitspraak, dictie, mimiek, costumeering, enz.

Hier ook maar de bijzonderste dezer vreemde werken op te sommen, is een ondoenlijke arbeid. De Nederlandsche tooneelspeler of dilettant, die zich theoretisch op de hoogte van zijn vak wil brengen, krijgt in elk geval uit bovenstaande regelen het overtuigend bewijs dat hem *in eigen taal* de noodige hulpmiddelen daartoe niet ontbreken.

Antw. VORAX.

Driejaarlijksche Prijskamp der Nederlandsche Tooneelliteratuur

De Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs maakt kenbaar dat de volgende handschriften van tooneelwerken aan zijn oordeel zijn onderworpen voor het toekennen van den driejaarlijkschen prijs van Tooneelletterkunde.

Albert, I. *Germanicus*, treurspel in 5 bedrijven; *De Wulpsche Vrouw*, comedie in 3 bedrijven.

Bauwens, Dr I. *Twee Tijgerinnen of een Vrouwenstrijd om de Heerschappij*, treurspel in 5 bedrijven.

Billiet, P. *De Rechte Weg*, tooneelspel in 3 bedrijven.

Dandois, A. *De Wraak*, drama in 5 bedrijven; *Huwelijksstrijd*, tooneelspel in bedrijf.

De Cneudt, R. *Een Kruisweg*, drama in 4 bedrijven.

De Kinder, C. *De Abenceragen*, drama in 4 bedrijven; *Hilda*, lyrisch drama in 4 bedrijven.

De Kinder, C. en Malschaert, J. *Antoon van Dijck*, zangspel in 4 bedrijven.

De Meijere, V. *Gunlang en Helga*, drama in 3 bedrijven.

De Stobbeleere, T. *De gevolgen van een Schab*, blijspel in 1 bedrijf.

De Tière, N. *Pietje*, comedie in 1 bedrijf.

De Visschere, C. *De Zwarte Koning*, blijspel in 1 bedrijf.

(1) Ook verdient aanbevolen te worden het werk van den Italiaanschen professor Paul Mantegazza, *La physionomie et l'expression des sentiments*, waarvan ons wel eene Fransche, doch geene Nederlandsche vertaling bekend is.

Dielemans, G. *Een Gewichtige Stap*, comedie-blijspel in 4 bedrijven.

Gittens, F. *Van Blek in 't jaar 30*, drama in 5 bedrijven; *Mellusina*, lyrisch drama in 4 bedrijven.

Haller, Dr J.-L. *Rollo van Moerland*, tooneelspel in 5 bedrijven.

Haugen, J. *De Pleitersziekte*, drama in 5 bedrijven.

Jacobs, H. *De Berstspeld*, blijspel in 1 bedrijf.

Kervijn de Volkaersbeke, (Baron) en Van Britsom, K. *Besloten Tijd*, drama in 5 bedrijven.

Kints, P. *De Plaag van den Dag*, blijspel in 1 bedrijf.

Lievevrouw-Coopman, *Hlodwig en Clothildis*, lyrisch stuk in 5 bedrijven; *De Ware Schuldigen*, comedie in 3 bedrijven; *Het Huis in de Peperstraat*, blijspel in 1 bedrijf.

Mathijs, E. *Een Haastig Woord*, blijspel in 1 bedrijf.

Peerenboom, L. *35 Millards*, blijspel in 3 bedrijven.

Rambonx, M. *Cools, een Held van 1798*, tooneelspel in 3 bedrijven.

Roeland, E. *Het Kersenhof*, tooneelspel in 3 bedrijven; *Mijnheer de Verlegenwoordiger*, blijspel in 3 bedrijven.

Van Assche, P. *Hedwig*, spel in 5 bedrijven.

Van den Bossche, *Broederliefde*, tooneelspel in 1 bedrijf.

Van de Wiele, M. en Ickx, L. *De Erfvlek*, tooneelstuk in 5 bedrijven.

Van Goethem, E. *Door Oomen Opgevoed*, blijspel in 3 bedrijven.

Vanhaute, D. *Ark van Noë*, tooneelspel in 5 bedrijven.

Van Laer, F. *De Filistijnen*, blijspel in 4 bedrijven.

Verhulst, R. *Vorst en Volk*, drama in 5 bedrijven; *De Lauwerkroon*, zangdicht in 3 bedrijven.

Verscheuren, E. *Een Ridder geboren*, blijspel in 1 bedrijf.

Verschueren, J. *Look in den Meersch*, blijspel in 1 bedrijf.

Versnaeyen, K. *Bij den Kolonel*, blijspel in 1 bedrijf.

Wytynck, J. *Onze Neef Sixtus*, blijspel in 1 bedrijf.

Een stuk in drij bedrijven, getiteld: *Door Spel en Drank*, en vergezeld van een gesloten briefje, is mede ingekomen. De schrijver wordt verzocht, met naam en woonplaats en verklaring dat hij Belg is, zich te doen kennen in het Ministerie van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs. Anders kan dit stuk niet mededingen.

Ook de volgende gedrukte tooneelwerken werden ingezonden om aan de jury onderworpen te worden:

Albert, I. *De Liefdezuster*, comedie in 3 bedrijven.

Anri, P. *Maartsche Buien*, blijspel in 2 bedrijven.

Block, B. *De Fabrickbestuurder*, tooneelspel in 3 bedrijven.

De Mont, P. *Prinses Zonneschijn*, spel in 3 bedrijven.

De Visschere, C. *Tante Plick en Nonkel Plak*, comedie-blijspel in 2 bedrijven.

De Catillon, L. *Liefdeblocm*, spel in 5 bedrijven.

Hegenscheidt, A. *Starkadt*, drama in 5 bedrijven.

Hendrikx, A. *Pier Lala*, blijspel in 3 bedrijven.

Lievevrouw-Coopman. *Bloedvijanden*, drama in 4 bedrijven; *De Gasthuisnon*, drama in 1 bedrijf.

Melis, H. *Koning Hagen*, treurspel in 5 bedrijven.

Ramboux, M. *Godelieve*, muziekdrama in 3 bedrijven.

Roeland, E. *Een Broeder*, comedie in 2 bedrijven.

Stappaert, J. *Martha of Laster en Onschuld*, tooneelspel in 4 bedrijven; *Moeder Rika*, blijspel in 1 bedrijf.

Suetens, W. *Vergeten*, tooneelspel in 2 afdeelingen.

Van Cuyck, F. *De Kinderen Beschikken*, tooneelspel in 4 bedrijven.

Ons Lyrisch Tooneel.

Vreesden wij nog, eenige dagen geleden dat de verwikkelingen die zich hadden voorgedaan in het Bestuur van ons Lyrisch Tooneel, zouden schaden aan de instelling, thans hebben we, gelukkiglijk, meer reden dan ooit om tevreden te zijn over de schikking, in het belang der zaak getroffen.

De heer Henry Fontaine had verklaard het Bestuur van het Lyrisch Tooneel niet meer in gemeenschap met den heer Keurvels te kunnen aanvaarden. Redenen van bestuurlijken aard waren er oorzaak van. Zo oordeelde de heer Fontaine het volstrekt noodig dat er één opperhoofd slechts de leidende stem in vele gevallen hebben mocht, daar het verschil van meening tusschen twee bestuurders veelal de stremming van goed werk veroorzaakte.

Van zijnen kant verklaarde de heer Keurvels dat hij de bezwaren van den heer Fontaine niet deelde, en dat hij de verbroukking van hunne overeenkomst graag zou voorkomen.

De heer Fontaine bleef echter bij zijn besluit, en het Beschermingscomiteit van het Lyrisch Tooneel werd bijeengeroepen om naar de beste middelen uit te zien om den toestand te verhelpen.

Men was het één om het heengaan van één der Bestuurders als ten uiterste nadeelig voor de zaak te beschouwen, daar het mocht stilzwijgend bepaald heeten, dat, met het ontslag nemen uit het Bestuurschap, ook verdere medewerking aan de instelling, verbonden scheen.

De heer Fontaine is een geliefd zanger, gewetensvol kunstenaar, wiens medewerking bezwaarlijk kan gemist worden. De heer Keurvels daarentegen, als uitstekend orkestmeester en *gebildet* man, oefent een onmisbaren invloed uit op de gekuischtheid de geschoolheid der opvoeringen.

De keuze was dus moeilijk, en die Gordiaansche knoop (pardon!) ware niet door te hakken geweest, indien een man, waar aan de kunst te Antwerpen zooveel reeds te danken heeft, de heer Karel Van Walle, niet met lofwaardigen opofferingsgeest de opdracht had aanvaard, waarmée het Bureel van het Beschermingscomiteit zich bij hem aanbood, namelijk: dat hij het Bestuur van het lyrisch tooneel op zich zou nemen.

De heeren Fontaine en Keurvels verklaarden zich aan deze keuze te onderwerpen, ja, haar als eene gelukkige uitkomst te begroeten. De heer Van Walle, als voorzitter van het Beschermingscomiteit met den gang der instelling vertrouwd, zou het hooge toezicht over de zaak op zich nemen, en voornoemde heeren zouden zich aan zijne besluiten onderwerpen.

Een feit, zonder voorgaande misschien in onze kunstbeweging, mag bij deze gelegenheid niet onvermeld blijven. Als eenige voorwaarde tot het aanvaarden van zijn zending stelde de heer Van Walle: dat hij uit de zaak geene hoegenaamde geldelijke winst zou trekken, en dat, zoo de onderneming een batig slot mocht aanwijzen, hij de winst in de onderstandskas van de kunstenaars zou storten.

Hoezeer ook de leden van het Beschermingscomiteit betuigden zóóveel belangloosheid en opoffering niet te mogen inwilligen, moesten zij toegeven toen de heer Van Walle er eene voorwaarde *sine qua non* van maakte.

Onze lezers zullen waarschijnlijk ten volle met ons instemmen wanneer wij hier openlijk hulde brengen aan den heer Van Walle.

Hopen wij nu het beste voor de toekomst! Een glansrijke uitkomst beloone den waardigen werker!

Antwerpen. HUBERT MELIS

Antwerpen.

Overzicht der week

Alhoewel de vertooning van Zondag ll. ons niets nieuws voor het oog bracht, mag de herneming van *Le Maître des Forges* niet zonder aanstippen voorbijgaan. Ohnets' tooneelwerk blijft nog zeer genietbaar, on-

danks de onmogelijke koelheid van Philippe Derblay en Claire de Beaulieu, die geen van beiden schijnen te weten op welke wijze te verzoenen...

Maar, enfin, het stuk is al te dikwijls besproken en bevat te veel goede tooneelen om op deze kleinigheid (zonder dewelke het stuk echter onmogelijk wordt), terug te komen. Wenschen wij enkel de artiesten geluk over hunne onberispelijke vertolking en in de eerste plaats, de twee hoofdfiguren, mejuffer E. Jonckers en den heer W. Lemmens.

Maandag, 7, eerste opvoering van *De Fabriekbestuurder*, nieuw tooneelspel in drij bedrijven, van B. Block, eervol vermeld in den laatsten tooneelwedstrijd, uitgeschreven door de stad Antwerpen.

Ware de heer B. Block een beginneling. wij zouden hem aanraden zich te oefenen, de kans voorspiegelend dat hij, met veel oefening en studie, wellicht een goed tooneelschrijver zou kunnen worden. Wij hebben echter voor ons andere papieren : de heer B. Block werd geboren toen er nog geen spraak was de Nederlanden te verdeelen, en wellicht levert hij ons thans, (wij hopen het voor hem), zijn zwanenzang.

Wat het onderwerp en de bewerking betreft, die zijn heel ver van modern te wezen. Zoo bijv. hebben wij in het eerste bedrijf, tweede tafereel, het antwoord van *Eduard*, den fabriekbestuurder, aan twee zijner klerken, antwoord dat wel bevallen kan op een heel gewone kiesvergadering, doch hoegenaamd niet meer te huis hoort in een hedendaagsch tooneelwerk. Hierop volgt een alleenspraak van 's minstens twee bladzijden tekst, waarin dezelfde Eduard zichzelven zijne heele levensgeschiedenis, van zijne geboorte tot nu, verhaalt, en uiterst wanhopig en schier ontroostbaar is dat hij zijne ouders niet gekend heeft. – Komt de baas der fabriek (zijn vader, wiens dochter hij bemint). Zelfde theorische en wijsgeerige bedenkingen als daar zooeven, ook weer wat uitleg over Eduards' geboorte. Nadien zal Eduard met de werklieden onderhandelen die meer loon verlangen, daar de baas denkt niet bedaard genoeg te zullen blijven. Eduard herhaalt dus voor de derde maal en voorzeker niet beknopter, aan de werklieden hoe hij de zaken begrijpt enz. enz..

Onnoodig, denken wij, verder uitweiding te maken; voegen wij er slechts bij dat in het geheele werk, geen enkel tooneel voorkomt dat belangrijk genoeg schijnt om, zelfs bij een zeer onbeschaafd theaterpubliek, indruk te verwekken.

Om te bewijzen dat wij ons hoegenaamd niet aan overdrijving schuldig maken, melden wij dat geen enkel der lokale dagbladen, (die anders nochtans de minste gebeurtenis op tooneelgebied aanstippen), zich gewaardigd heeft verslag te leveren van dit *eervol vermeld* tooneelspel.

De heer Bertrijn (Eduard) in de eerste plaats, Mevrouwen Bertrijn en Lemmens, alsook de heer Van Keer, verdienen allen lof voor de wijze waarop zij hunne ondankbare taak hebben volbracht.

In *Hun eerste Bal*, dat Woensdag voorafging, bekwamen Mej. Elisa Jonckers en heer J. Dilis hun gewoon succes.

Tilly, comedie in vier bedrijven, dat vroeger reeds breedvoerig besproken werd, genoot eveneens een zeer prijsbare vertolkinh. Mevrouwen Marie Verstraete, Dilis, Beersmans en Mev. Bertrijn, alsook de heeren H. Laroche, Bertrijn en de heeren W. en P. Janssens verworven veel bijval.

Maandag, 4 aanstaande, vierde opvoering van *Nora*. Dit feit mag ten onzent wel als een wonder vermeld worden, gezien den aard van het stuk. Het is dan ook deels aan het prachtige werk, deels aan het intens spel te danken, dat Ibsen's werk zooveel opvoeringen beleeft. Wij twijfelen er niet aan of de zaal zal, evenals den vorigen keer, te klein wezen.

F. L. V.

Feestavond Mevr. M. Verstraete.

In de *Twee Rozen, of de grafkelders der Grijze Monikken* zal deze artiste optreden voor haar benefiet vertooning. Mevr. Verstraete geniet in hooge mate de gunst van het Antwerpsch publiek, en is die in alle opzichten waardig. Zij is eene zeer verdienstelijke tooneelspeelster, die menige rol van beteekenis op haar repertoire heeft. Zij kan, als zij wil, goed werk leveren, bewijzen daarvan de eerste opvoering van *Heimat*, verleden jaar, waarover wij haar hartelijk gefeliciteerd hebben. Wij kunnen niet genoeg onze lezers aanzetten deze vertooning bij te wonen Zij moet het vernemen uit een opgepropte zaal, dat men haar talent naar waarde weet te schatten, en het moge haar aansporen om hare kunst lief te hebben, en meê te werken uit al hare krachten om de kunstwerken waarin zij optreedt te doen gelukken.

Op voorhand, Mevrouw, een welgemeend en hartelijk proficiat ! ..

G. DELATTIN.

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

De eerste opvoering van de *Koningin van Saba*, door ons Lyrisch Tooneel, heeft een overweldigenden indruk nagelaten. Het is een grootsch werk, waarin èn tekst èn mumuziek wedijveren in edelheid en vlucht.

Wij zullen ons beperken voor deze week met in bovenstaande woorden onzen algemeenen indruk weêr te geven, ons voorbehoudend toekomende week het werk nader te bespreken, daar wij vooraf nog eene of twee opvoeringen van Goldmarck's werk wenschen te volgen.

Zeggen wij alleen dat de *Koningin van Saba* wordt opgevoerd met een buitengewonen luister van schermen en kleedijen, en dat de vertolkers, de H.H. Leysen, deze vooral, Piens, Judels, Tokkie, en de dames Duyse, Van Elsacker en Kamphuyzen een grooten bijval behaalden

INTERIM.

Jacq. De Vos

De opvoeringen van *Sylvana, Lika* en *De Koningin van Saba*, met regie van Jacq. De Vos, hebben ons in de gelegenheid gesteld den kunstvollen smaak en de beslagenheid van den heer Jacq. De Vos, regisseur bij ons Antwerpsch Lyrisch Tooneel, te schatten.

De taak van regisseur bij eene kunstinstelling als de lyrische is geen lichte, en des te grooter is dus de verdienste wanneer men die taak begrijpt op eene wijze, die ten volle de goedkeuring aller liefhebbers wegdraagt.

De heer Jacq. De Vos is een sympathiek en geliefd kunstenaar, en de woorden die wij hier schrijven dienen dan ook als eene aanbeveling om den verdienstelijken man te gedenken op den feestavond, dien men hem Dinsdag aanstaande zal aanbieden.

Men zal opvoeren *De Koningin van Saba*, het grootsch gewrocht, dat een ongehoorden bijval bekomt bij ons Lyrisch Tooneel.

H. M.

Gent.

Dat men mijn artikel van heden niet den schijn geve eener anti-critiek. Men zal begrijpen, meen ik, dat, verplicht hier ook te spreken over de opvoering, in onze stad, van *De Gasthuisnon*, dramatische schets van onzen stadgenoot L. Lievevrouw-Coopman, mijne taak eenigszins kiesch wordt, vooral na de zeer gestrenge critiek waarvan het stukje hier, in deze kolommen, het voorwerp was.

Ten onzent heeft de *schets* — ik druk op het woord — bevallen, dat is onbetwistbaar; zij heeft zelfs een mooien bijval behaald bij het dinsdag-publiek, een publiek van gelouterden smaak. De indruk dien het heeft teweeggebracht, was groot.

Mijn oordeel over het stuk ? Mijn God ! op het tooneel bestaat conventie, dat is nu eens en vooral uitgemaakt. Schrijvers als Hauptmann, Sudermann, Maeterlinck, Mirbeau, nemen er hun toevlucht toe. Overigens, Zola zelf heeft ergens geschreven : « ....les conventions s'imposent, il faut accepter des illusions plus ou moins parfaites, à la place des réalités. »

Ik zal nu niet beweeren dat de heer Lievevrouw daarvan niet ruimschoots gebruik hebbe gemaakt ; maar dat sluit, mijns erachtens, de betrekkelijke waarde van zijn dramatische schets niet uit, want, nog eens, het stukje is maar 'n schets, meer niet.

Of moet men de oorzaak van den bijval die hier der *Gasthuisnon* ten deel viel, zoeken in de zoo intens-werkelijke vertolking van 't stukje ? Want Mevr. Smits-Grader was eene non van hoogverheven opvatting, de heer Van Havermaete had van de rol van den werkman eene diep aangrijpende creatie gemaakt, de heer Cornelis was in zijn volle temperament als « de Meester » en de heer De Neef een dokter van waardige, natuurlijke soberheid.

Overigens, dat binnenstormen van « de Meester » in het gasthuis is niet banaal, alhoewel zijn smeeken daar wat korter kon zijn, en het slot, die man gestorven van schrik, is tragisch-natuurlijk, eerder dan romantisch.

Het was dien dag ook de beneficie-vertooning van Mevr. en M. Smits-Grader. De beneficianten hadden als stuk gekozen *Een Misdadige*, van Nestor de Tière. Er is reeds zooveel en zoo vaak geschreven en gestreden over dit sober boerendrama, diep aangrijpend van realiteit, met zijn brutale, stijfkoppige, sterk-ikzuchtige personnages, dat ik me gerust de moeite mag besparen er nogmaals op terug te komen. Ik wil slechts dit doen opmerken : dat ook de Tière, wiens onbetwistbare knapheid men eens te meer in dit stuk moet roemen, hier niet geaarzeld heeft het « conventionneele » duchtig aan te spreken, vooral in zijn laatste bedrijf, dat zoo vreemd afsteekt bij de drie vorige.

Een Misdadige mag beschouwd worden als het *eigenlijke* eerste optreden van onze hoofdrol, Mevr. Smits-Grader. Wat 'n diepingrijpende schepping wist zij te maken van die brutaal-eerlijke type van Bello ! Een echte boerenmeid, « kort-af » in het eerste bedrijf ; van een ongemeene kracht in het tweede, wanneer zij Edward en Judith de deur uitwerpt en hun al hare verachting in 't gelaat spuwt en ook een weinig later, wanneer zij hare eerlijkheid plaatst tegenover de brutaal-domme ikzucht van haren vader ; — van eene dramatische soberheid bij den aanvang van het derde bedrijf en dan klimmend tot eene woeste uitbarsting in het tooneel der heete koorts ; — uitmuntend in het laatste bedrijf.

De heer Van Havermaete heeft zijn gansche ziel gestort in den persoon van boer Jans, den dronkaard, waarvan hij een indrukwekkend figuur maakte ; de heer Cornelis was, als mulder Catries, uitmuntend van natuurlijkheid en waarheid : de mooiste créatie die ik van hem zag. Zeer verdienstelijk was de heer De Neef (Edward Moones) ; ik had hem nochtans liefst minder ernstig, minder opvliegend gezien, vooral bij de tweede vertooning. De heer Smits was bevredigend als veldwachter Gits, — hij hoede zich nochtans voor het declamatorische — en de heer Stevens een guitige Pauw.

Ursuul, vrouw Catries, vond in Mevr. De Somme eene gewetensvolle vertolkster ; zij speelde vooral zeer goed het tafereel der sufheid, wanneer zij Bello in hare hut bezoekt. Van Liesbet, de vroedvrouw, had Mevr. Coelingh-Vorderman alweer eene verrassende creatie gemaakt, uitgepluisd tot in de fijnste bijzonderheden en uitstekend volgehouden tot het einde toe. Mevr. Kinsbergen beviel zeer goed als Cille, de meid.

De heeren De Somme en Cackenbergh kweten zich goed van hun klein rolletje.

De vertooning was een succes. De vertolkers werden herhaaldelijk, onder luidruchtige toejuichingen teruggeroepen.

Mevr. en M. Smits-Grader waren daarenboven het voorwerp eener vleiende en zeer sympathieke betooging. Bloemen en geschenken werden hun in groot getal aangeboden. Voorzeker zullen zij van dien avond eene aangename herinnering bewaren.

GUSTAAF D'HONDT.

Van kleine Menschen.

Op het laatste oogenblik vernemen wij dat de solisten van het Lyrisch Tooneel een verzoekschrift hebben gezonden aan den heer Fontaine, hem vragend dat hij het bestuurschap van het Lyrisch Tooneel voor toekomend jaar zou aanvragen.

De heeren solisten wisten allen zeer wel dat er eene schikking getroffen was met het Beschermingscomiteit, en hunne handelwijze is dus eene rechtstreeksche indruisching tegen de besluiten van dat Comiteit en eene ondankbare en laakbare daad tegenover den heer Edward Keurvels.

Ondankbaar is zij in hooge mate omdat die dames en heeren zich op dit gepast oogenblik niet weten te herinneren dat, bijaldien zij van Keurvels al eens een hard woord kregen, zoo hij al niet immer het voorbeeld van zachtmoedigheid mocht heeten, zij desniettemin aan hem voor een groot gedeelte hunne artistieke opleiding te danken hebben.

Wat komen hier in vredesnaam kleine geschillen van persoontjes doen, wanneer ze staan vóór een grootsch werk als de instelling waaraan zij meêwerken ?

De handelwijze der heeren en dames solisten is ook verre van erkentelijk tegenover het Beschermingscomiteit, voor welks besluiten zij wel wat meer eerbied mochten toonen. De menschen die nooit geprutteld hebben wanneer het Beschermingscomiteit door zijn toedoen hunne wedden verzekerde, mochten thans wat minder het hoofd opsteken, daar gezegd comiteit zijne ingeving om te handelen slechts zoekt in zeer groote belangstelling voor de zaak.

De brief waarvan spraak komt ontijdig. De heer Fontaine heeft eene verbintenis aangegaan, die hij niet breken mag of kan. Daarbij, na zes jaar opoffering van Keurvels, is het thans niet het oogenblik om hem te trachten te verwijderen, nu er spraak is van, door een nieuwen schouwburg, de zaak voor goed te vestigen.

H. M.

Antwerpen.

Tooneelnieuws.

De feestavond van het Antwerpsch lyrisch tooneel ter eere van Mevrouw Pédé-Baets is, onder kunstopzicht, ten zeerste gelukt. Geschenken en toejuichingen werden der waardige kunstenares niet gespaard. Wij hopen dat zij nog lang moge bijblijven.

De heer Jef Judels heeft verleden Zaterdag op puike wijze de rol van den heraut uit *Lohengrin* gezongen.

Werkstaking, een drama in 3 bedrijven van den heer Brand-Van Doorne is aan den heer F. Van Doeselaer aangeboden.

Verschillende personen, die *Werkstaking* lazen, hebben het aan onzen bestuurder ten zeerste aanbevolen.

Het is dan ook een werk van groote verdienste, dat ongetwijfeld geroepen is om veel bijval te hebben.

Wij hopen het dit jaar misschien nog te Antwerpen te kunnen toejuichen.

Bij den Antwerpschen Schouwburg zijn de repetitiëen begonnen van *Een Koninklijken naam*, door C. De Kinder en Joz. Malschaert. Dus nogmaals een oorspronkelijk werk, dat, wij hopen het, bijval zal vinden.

Emma, drama in 6 bedrijven van G. Delattin zal binnen kort heropgevoerd worden bij den Antwerpschen Schouwburg.

De Zuidnederlandsche tooneelbond zal binnen kort zijne vertooning aankondigen, te geven door de Vereenigde artiesten van Rotterdam, waarin denkelijk zullen optreden de dames C Beersmans en Ph. Jonckers, De leden van den bond zullen vrijen toegang

hebben; alhoewel zij slechts recht hadden op eene vertooning krijgen zij er twee.

Een brief voor Vondel. — Aan den stadschouwburg te Amsterdam is een « onbestelbare » brief ontvangen, gericht aan *Monsieur Joost van den Vondel, Auteur dramatique, Grand Théâtre, Amsterdam.*

De inhoud bleek te bevatten een uitknipsel uit het kunstblad *Era*, te Londen, behelzende een Engelsche beoordeeling van de Gijsbreght-opvoering.

Het uitknipsel werd gezonden door den *Courrier de la Presse*, van M. Gallois te Londen.

M. Gallois hoopte zeer waarschijnlijk vader Vondel tot klant van zijn bureel te krijgen.

Ongelukkig is er niemand wien de kritiek meer « koud » laat dan Vondel.

(*Amst. Crt*)

Het gemeentebestuur van Gent is voornemens een prijskamp uit te schrijven voor een tooneelwerk, op te voeren ter gelegenheid van de opening van den nieuwen schouwburg. In een flink geschreven artikel, in het *Volksbelang* verschenen, geteekend P(ol) A(nri), vraagt steller of het niet wenschelijker ware een als goed erkend stuk te kiezen insteê van zich bloot te stellen aan de gevaren en soms onaangename verrassingen van een prijskamp.

PLAKBORD.

BRUSSEL, — Koninklijke Vlaamsche Schouwburg Maatschappij « De Kunstvrienden ». Op Dijnsdag 15 Februari 1898, **De verboden Vrucht**, lustspel in drie bedrijven door August Hendrikx en **Het blinde Kind**, drama in één bedrijf door Mev. Slimbroeck-De Peuter.

Nederlandsch tooneel van Antwerpen

De Kruiwagen van Vader Martin

Groot drama in 3 bedrijven.

Martin, kruier	de hr Laroche
Geneviève, zijn vrouw	mev. Verstraete-L.
Armand, hun zoon	de hr Lemmens
Amelie, hun dochter	mej. Jonkers
Felicien, vriend van Armand	de hr W. Janssens
Charançon	P. Janssens
Dubourg	Devos
De burggraaf	Cesar
Olympia	mev. Verstraete-D.
Griselda	Gorlé
Julia	Wagemans
Een tuinman,	de hr Babusiau
Een matroos	Thees
Een loods	Delahaye

DE DRIE HOEDEN

Blijspel in 3 bedrijven door Alfred Hennequin.

Ysenboot rentenier	de hr Laroche
Frank, muziekmeester	P. Janssens
Adolf de Pooter	Bertrijn
Paul Vervliet	W. Janssens
Jozef, huisknecht	Van den Bosch
Isabella, mevrouw Ysenboot	mev. Verstraete-L.
Maria, hare dochter	Dilis
Lotje, dienstmeid	Gorlé

NORA

Tooneelspel in 3 bedrijven, van H. Ibsen.

Robert Hellmer, Advocaat	de hr Dilis
Nora, zijn vrouw	mev. Dilis
Erwin, (hun	jonge hr. Dela Haye
Bob, (	»
Emmy, (kinderen	jonge juff. Gorlé
Dokter Rank	de hr Bertrijn
Mev. Linden	mev. M. Verstraete
Günther,	de hr Laroche
Marianna, kinderjuffrouw	mev. Gorlé
Helene, dienstmeisje	mej. Wagemans
Een besteller,	de hr. Babusiau

HET KOSTHUIS SCHÖLLER

Kluchtspel in 3 bedrijven van Carl Laub.

Philip Klaproth, rentenier	de hr Laroche
Ulrika, zijne zuster	mev. Verstraete-L.
Ida, haar dochter	Dilis
Mev. Pleiffer, schoonzuster van Klaproth	Lemmens
Frederika, haar dochter	Bertrijn
Alfred neef van Klaproth	de hr Dilis
Franciska, nicht van Klaproth	mej. Van d. Heyden
Bernardi, Afrikaansche reiziger	de hr P. Janssens
Schöller, muziekdirecteur	Van Cauter
Rumpel, neef van Klaproth	Bertrijn
Majoor Gröber	Devos
Josephine Krüger, schrijfster	mev. M. Verstraete
Kisling, schilder	de hr W. Janssens
Een Kellner	Antoons
1e Gast	Thees
2e »	Dela Haye

TIK-TAK

Blijspel in één bedrijf.

Jef Droogmans, hotelhouder	de hr P. Janssens
Anna, zijn vrouw	mev. Gorlé
Lena, hun dochter	Bertrijn
Jules, horlogiemaker	de hr W. Janssens
Spannentrap, docter	Van Rijn

DE BORSTSPELD

Blijspel in één bedrijf.

Mijnheer Broekmans	de hr P. Janssens
Mevrouw »	Mev. Lemmens
Pypens, schoonz. v. Broekmans	deh. W. Janssens
Pypens, dochter v. »	mev. Dilis

DE TWEE ROOZEN

Richard III,	de hr. Van Keer.
Raoul de Fulke, onder den naam van Scroop,	Lemmens.
Hug Hawkins, alchimist,	Larocha.
Richmond,	Bertrijn
Rutland, vertrouwde van Richard	Van Cauter.
John Slanger, moordenaars,	W. Janssens.
Dighton, »	P. Janssens.
Forrest, »	Van den Bosch.
William, leerling van Hawkins,	Mev. Dilis.
Weberby, dokter	de hr Delahaye
Montagu	Devos, zoon
Leimery	Devos
Patrick	Antoons
De koningin moeder weduwe van Eduard IV	Mev. M. Verstraete
Lady Elisabeth	Mej. E. Jonkers
De hertogin van York, moeder van Richard	Mev. Lemmens
Nelly, dochter van Hawkins	Bertrijn

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

DE KONINGIN VAN SABA

Zangspel in 4 bedrijven, door von Mosenthal, metrisch overgezet door HUBERT MELIS.

Koning Salomo	de hr Piens
De hoogepriester	Judels
Assad	Leysen
Baal Hanan	Tokkie
Een tempelwachter	Van Elsacker
Sulamith, zijne dochter	Mej. Duyze
De Koningin van Saba	Van Elsacker
Attaroth, hare slavin	Kamphuysen

ELDORADO VAN ANTWERPEN.
— Alle avonden Spectakel-Concert.

W. Koopal & Co
Agentschap voor aankondigingen
64, Provinciestraat (noord), Antwerpen
AANPLAKKING EN UITDEELING VAN DRUKWERKEN IN BELGIË, HOLLAND EN DUITSCHLAND
— IN 24 UREN. —
HONDERD VOORBEHOUDEN PLAATSEN TE ANTWERPEN VOOR HET AANPLAKKEN
SCHRIJVEN VAN ADRESSEN op banden en briefomslagen voor alle beroepen.
— Onder band doen. —
Aankondigingen op muren. | Verhuring van draagborden en wagens

Handschoenen fabriek.

Handschoenen op maat op 3 uren — Kosteloze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve-zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.

VAN STEENKISTE
oud huis Berbigette.
33, GROENPLAATS, 33
ANTWERPEN.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS, Kunstlei, 74, Hoek van Hopland. Groote keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675, en onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

VERHUIS WAGENS van af fr. 1.50, 2, 2.50, 3, 3.50 per uur. — Grootte naar behoven tot 8 meters toe. — CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk. Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

Het Oud SCHOENTJE
Gemeentestraat, 27
aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.
Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bedient, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN
Huwelijkstuilen, Bloemkorven in allen aard, enz. enz.
Mlle L. LAMBOTTE
Kronen voor Concerten en Begrafenissen
ARTIEKELS VAN PARIJS
Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.
Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

Gustave FAES
25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.
MUZIEK
Saaiinstrumenten in allen aard
Métronomes, Diapasons, enz.
Echte Napelsche en Fransche SNAREN
MUZIEKPAPIER
Abonnementen tot het lezen van partitiën.
Uitsluitelijke Verkoop van Snareninstrumenten
eigenhandig vervaardigd van RICHELME van MARSEILLE
Collin Mézin van Parijs
Mangenot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25
VERKOOP PER
Abonnement
Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.
A LA BONNE SOURCE
Te koopstellingen der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.
Meubelen in allen aard, enz., enz

Geen kale hoofden meer.
Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Jonkley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.
Te verkrijgen: De Beul, Antwerpen. Puls, Kolander plaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Nolf, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands
Flesschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.
Eenigdepot: VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen
Gebreveteerd.
Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

CAFÉ TIPO-TIP
Carnotstraat, 11, Antwerpen.
Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

Brood- & Banketbakkerij
GUSTAAF KURTEN
GEMEENTESTRAAT, 51
Schuins over de Zoologie.
Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz
Worstenbrood.
Bekroond met de gouden medalje in de Wereldtentoonstelling van 1894.

ELIXIR D'ANVERS
FIJNE LIKEUR
TENTOONSTELLING
AMSTERDAM 1895
EEREKRUIS
hoogste belooning
Medalje H.M. de Koningin

BORDEAUX 1895
GOUDEN MEDALJE
Eerediploma
door de hooge jury toegekend.

CRIÉE CENTRALE
Huis gebroeders DE WYNGAERT
VAN ERTBORNSTRAAT,
Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades
Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds
Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs- Schapen- en Verkenvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Komt te verschijnen
BIJ
Lodewijk Janssens & Zonen
TE ANTWERPEN
KONING HAGEN
Bekroond treurspel in vijf bedrijven
door
Hubert MELIS.
Prijs der volksuitgave : Fr. 1.25.
Mits toezending van deze som wordt het werk dadelijk opgezonden

Antw. Drukk. CL. THIBAUT Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag, 19 Februari 1898. Eerste Jaargang. (Nieuwe reeks). Nr 21.

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers: voor Noord-Nederland; F. Lapidoth voor Zuid-Nederland: A. Cornette.— Secretaris: H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Borneostraat, 49 te 's Gravenhage,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

INHOUD: Wedstrijden, (Frits Lapidoth); De Vuurproef van het Leescomité, (Marcellus Emants); Overzicht, (F. L.); Willem Van Zuylen te Antwerpen; Antwerpen, (Hubert Melis); Gent, (Gustaaf D'Hondt); Kortrijk, (Alvares); Een Repertorium; Tooneelnieuws.

Wedstrijden.

Naar aanleiding van ons kort woord. »*Een mislukte wedstrijd op den Parnassus*», voorkomende in numero 19 van *Het Tooneel*, hadden wij het voorrecht een particulier schrijven te ontvangen van een onzer zeer goede vrienden, tevens een groot vriend van de Koninklijke Vereeniging *Het Nederlandsch Tooneel*. Tot ons leedwezen, mogen wij dien brief, noch den naam van den schrijver openbaar maken. Zelfs uit het schrijven wat aan te halen is ons niet vergund. Daarom kunnen wij er alleen van zeggen dat het bevatte een protest tegen onze » spottende, sarcastische uitdrukking ».

Een mislukte wedstrijd op den Parnassus! Door dat te zeggen wierpen wij al een blaam op de K. V. die het toch wezenlijk niet helpen kon dat er geen betere stukken waren ingekomen.

Nu zien wij, tot ons genoegen, dat in het *Volksbelang* werd gewaarschuwd tegen het uitschrijven van een dergelijken prijskamp voor een tooneelwerk, uit te voeren ter gelegenheid van de opening van den nieuwen schouwburg te Gent. De heer Pol Anri vraagt of het niet wenschelijker ware een als goed erkend stuk te kiezen, insteë van zich bloot te stellen aan de gevaren en soms onaangename verrassingen van een prijskamp.

Op onze beurt, vragen wij of de K. V. niet veel beter gedaan had door een bekend Nederlandsch letterkundige, van wien te verwachten viel dat hij met iets goeds voor den dag zou komen of zich onbekwaam verklaren, uit te noodigen het verlangde historiestuk te schrijven. Nederland is niet groot en de betrekkingen der leden van den Raad van Beheer strekken zich ver uit. Men weet wel zoo ongeveer of er iemand is, die een zeker tooneelstuk zou willen schrijven of daaraan misschien bezig is of vroeger wel eens wat dergelijks heeft gemaakt. Het verluidt al heel gauw of er al dan niet kans op bestaat van den een of den ander wat goeds te krijgen. Weet men zeker dat geen der mannen van naam zoo iets wil of kan doen, eerst dàn — dunkt ons — en indien men bepaald een historiestuk of een gelegenheidsstuk *moet* hebben, eerst dan is men verantwoord als men zijn toevlucht neemt tot het wanhopig middel: het uitschrijven van een wedstrijd.

Wanhopig, noemen wij het, en daarbij glad verkeerd in zijn gevolgen.

Men bereikt er niets mêe, in ons land. Immers, het is niet aan te nemen dat op de uitnoodiging der K. V. *in casu* of van welke vereeniging ook, zelfs niet op die van den Staat, een onzer zeer enkele dramaturgen zich zal gaan zetten aan 't schrijven van een gelegenheidstuk. Heeft hij er een, welnu, dan weet hij zeer goed dat hij door alle tooneelbesturen met open armen zal worden ontvangen, zoodra hij het mocht willen laten lezen. Heeft hij er geen, dan denkt hij over wat anders en hij zal geen werk, waarvoor hij iets gevoelt, laten liggen om, in mededinging met vele anderen, wat te maken, waarover hij eerst moet beginnen na te denken als hij den wedstrijd uitgeschreven ziet. Daarenboven, met al zijn eerbied voor de jury leden, kan hij vinden dat de meerderheid niet waarschijnlijk juist zijne opvatting en zijne behandeling der stof goed zal keuren. Er kunnen redenen zijn waarom hij eerder van het tegenovergestelde overtuigd is. Ofwel hij denkt over wedstrijden zoonls wij en onthoudt zich van mededinging uit beginsel.

Maar zij, die niets beteekenen, niets hoegenaamd ooit hebben geloverd, lezen de uitnoodiging met een geheel ander oog. Ze zien er in zoo iets als een aangeboden loterij-briefje. Het kost maar wat moeite. Het kan naam en geld aanbrengen. Zo hebben geen vaag vermoeden van het moeilijk werk, dat van hen wordt verlangd. Een beetje litteratuur doet hen veronderstellen dat zij ook wel een toepasselijk historiestuk kunnen maken. Je neemt maar een episode uit de Vaderlandsche geschiedenis en, in plaats van zelf te vertellen wat er gebeurde, laat je 't de handelende personen zeggen. Zoo nu en dan een gevecht, een gevangenneming... en vooral een paar vaderlands verheerlijkende phrazen doe je zien en hooren. Op goed geluk af, zet je 't stuk in elkaàr en... wie weet? Slaag je niet, dan kraait er geen haan naar. Geen mensch hoort ooit dat je hebt meêgedongen. De jury mag het afschrift gerust houden.

Het pleit wezenlijk voor de zelfkennis van onze talloozo schrijvende landgenooten dat er maar zeven-en-twintig stukken zijn ingezonden. 't Hadden er best honderd-vijftig kunnen zijn. De jury is er goed afgekomen! En het allerverwonderlijkste is nog dat er één vrij goed stuk bij was. Naar wij vernemen, getuigde dat, zoo niet van dramatisch, dan toch van echt dichterlijk talent! De auteur weet bepaald zelf niet wat er in hem steekt.

Wat de K. V. nu zal doen is nog niet bekend. Ons wil zij 't niet zeggen. Daar zullen zeker gegronde redenen voor bestaan. Wij hopen dat zij en anderen door de ondervinding wijzer geworden zijn. Laat de Gentsche Gemeenteraad zich aan haar spiegelen.

Een wedstrijd kàn onverwachts een talent doen ontdekken in een zeer groot land, waar prachtige speelbare stukken misschien sluimeren in de kasten van tooneeldirecties en men zeer moeilijk, zonder machtige beschermers en een flink gevulde beurs, een eerste proeve van dramatische kunst kan opgevoerd krijgen. Maar in Nederland, waar we een leescomité hebben, waar alle direkties hunkeren naar een goed, nieuw tooneelwerk... dàar zijn geen sluimerende talenten, die gewekt moeten worden door een prijsvraag en geen onbekende genieën, die zich inéens openbaren... in een gelegenheidsstuk nog wel.

den Haag, 10 febr. '98.

FRITS LAPIDOTH.

De Vuurproef van het Leescomité

(Onderstaand artikeltje in antwoord op den brief *Uit de Maasstad* van Pavidus, in «Het Tooneel» van 12 Febr. l.l.)

O, Pavidus, moet ik ook u er op wijzen dat het Leescomité de ingezonden stukken niet aan een « vuurproef » onderwerpt?

Moet ik ook u er aan herinneren, dat het Leescomité is ingesteld om beginnende tooneelschrijvers bij te staan met een onpartijdig oordeel, met raad, als het stuk voor verbetering vatbaar is, met tusschenkomst bij tooneeldirecties, indien het opgevoerd worden kan?

Dat *Werkstaking* — Brandt van Doorne's eersteling op dramatisch gebied — reeds aan hooge eischen kan voldoen, is ongetwijfeld een gelukkig verschijnsel; maar daar leide men niet uit af, dat men steeds hooge eischen zal mogen of moeten stellen aan de stukken door het Leescomité een vertooning waardig geacht.

Het tegendeel is waar.

MARCELLUS EMANTS.

Overzicht
(NOORD-NEDERLAND).

Werkstaking.

Ongelukkig, ben ik door eene lichte ongesteldheid verhinderd geworden zelf de eerste voorstelling van dit oorspronkelijk Nederlandsch drama te gaan bijwonen. Met ongeduld verbeidden alle belangstellenden in ons nationaal Tooneel de eerste dagblad-berichten en met groote vreugde vernamen wij dat zij gunstig luidden. Wel werd het stuk onder voorbehoud geprezen; doch het succes moet beslist geweest zijn.

Nieuws en *Telegraaf* constateerden dit. Het *Handelsblad* van Amsterdam schrijft:

« In Tivoli had Zondagavond *De Werkstaking* van C. P. Brandt van Doorne, een schitterend succes, dank het uitmuntend spel vooral van Frits Bouwmeester. Drie-, viermaal moest het scherm na elk bedrijf omhoog. Het stuk zit zeer goed in elkander, doch de grondslag is eenigszins ziekelijk. Een werkman, die niet aan een werkstaking heeft medegedaan, wordt nl. door zijn patroon opgeofferd, en geen uitkomst ziende, schiet hij eerst zijn dochter, voor wier eer hij beducht is, en daarna zichzelf dood. Die laatste scène was zoo aangrijpend, dat een der toeschouwsters het op de zenuwen kreeg ».

Maar nu komt de *N.R.C.* onze blijdschap temperen. De heer Johan de Meester is met het stuk niet ingenomen. In een feuilleton, geheel aan *Werkstaking* gewijd, beweert deze invloedrijke beoordeelaar dat er wel enkele goede tooneelen in zijn, maar ook veel onwaarschijnlijke en slecht voorbereide gedeelten. Hij besluit:

« In een tooneelstuk de werkstakingswoeling te willen geven, onpartijdig, is zeker een verdienstelijk streven, hoewel een sterk-socialistisch of een sterk-anti-socialistisch tooneelstuk toch ook heel mooi zou kunnen zijn. De heer Brandt van Doorne echter heeft zijn stuk Werkstaking gedóópt, maar een zonderling geval van gemeene-behandeling behándeld, waarbij we van dien ons allen zoo bekenden, ons allen zoo interesseerenden, zoo nabij liggenden grooten strijd dezer dagen bijna niets te zien krijgen. Alleen het slot van het eerste en het begin van het tweede bedrijf kunnen meedoen. De rest is sentimenteel en zwartgallig verzinsel van den heer Brandt van Doorne, theatrale onnateur — Murink's pessimisme in het derde bedrijf! — van iemand, die zoo heerlijk natuurlijk heeft weten te blijven in vele fraaie roman-tafreelen, maar die, zich zettende tot een tooneelstuk, aan het opblazen van zijn inventievermogen is gegaan, waar toen meestal wind uit kwam.

Het stuk wordt goed gespeeld De heer Fritz Bouwmeester maakt van Murink wat heel mooiis; hoe aardig de verdere werkmanstypen waren, zeiden we al. De vertooning liep flink en gemakkelijk.

Waar dit het eerste oorspronkelijke stuk van den winter is, nog wel « goedgekeurd » door het leescomité van het Tooneelverbond, dat verbazende prullen ter beoordeeling schijnt te krijgen (dit toch was verreweg het beste, nog onder de oogen der heeren gekomen), daar had men van deze stad, die immers zoo'n bloeiende afdeeling van het Tooneelverbond is, éénige belangstelling bij de première mogen verwachten. Doch neen: beneden was de komedie leeg.

Boven was ze des te beter bezet. Het stuk sloeg dan ook blijkbaar aan. »

Storm.

Te Amsterdam ging, in den Hollandschen Schouwburg, (Nederl. Tooneelvereeniging) het tooneelspel *Storm*, in vier bedrijven van Friedrich Jacobsen. Vertaling van M. Ternooy Apèl. Artistieke leider was de heer Henri van Kuyck In *De Telegraaf* wordt er als volgt verslag van gegeven:

Op een eiland, waar 't voortdurend stormt, woont te midden van de kleine gemeente dominee Martin Paulsen, een nogal onaangenaam en aanmatigend heerschap, die, na eerst van het leven genoten te hebben, nu zijn koetjes op dit eiland op het drooge heeft gehaald.

Op 't droge is eene verkeerde uitdrukking.

Integendeel, het eiland loopt nu en dan onder, en elk oogenblik is er gevaar voor de bewoners van te verdrinken. De dominee voelt zich erg lekker op zijn eiland; hij is gehuwd met eene jonge vrouw, mevr. Anna Paulsen, die, hoewel eenigszins excentriek van aanleg, geen pleizier heeft op het afgelegen, eenzame eiland. Zij leeft met haar man of liever naast haar man in verveling en koelheid en kort zich den tijd met het kijken naar de zon, welke het echter ook al vervelend op 't eiland vindt en er zich alleen bij dramatische oogenblikken vertoont. De zon speelt in dit stuk niet de onverstandigste rol. Op 't eiland woont ook nog een oud-zeekapitein Brook als ik nu nog juffr. Merten, de dienstbode van « domenie » noem, heb ik het adresboek van de notabelen van 't eiland hier overgeschreven.

Nu komt het dramatische van 't geval. Op een dag komen dr. Evers en de heer Olaf Harden, de laatste een zeer nuver jongmensch zonder bekend beroep, uit Hamburg naar het eiland overwaalen. Dr. Evers komt den dominee een beroep naar Hamburg aanbieden, 't welk door dezen geweigerd wordt, daar hij zijn rust en zijn gemeentenaren te lief heeft.

Olaf Harden heeft andere voornemens. Hij is met mevrouw Anna Paulsen, de zich vervelende jonge echtgenoote van den dominee, verloofd geweest. Beiden hebben malkaar bemind. De verloving is verbroken omdat de papa van mevrouw door een samenloop van omstandigheden arm was geworden. Olaf Harden heeft echter nooit opgehouden Anna met al het vuur der eerste liefde te beminnen.

Het geval doet zich nu voor, dat Olaf logeeren moet ten huize van Dominee. Dominee gaat naar een ander eiland om daar zijn herderlijken plicht te vervullen.

In zijn afwezigheid komt het tot eene verklaring tusschen de beiden, wier oude liefde geenszins geroest is. Evenwel het komt niet dan tot twee handen en één kus. Doch de dienstbode, juffr. Merten, heeft het gemerkt, brengt het over aan Brook, den oud-zeekapitein.

Onderwijl steekt een storm op, de boot waarmede de dominée gewoonlijk naar de andere eilanden vaart, wordt ledig aan 't strand geworpen en mevr. Paulsen vermoedt dat haar man dood is.

Vreeselijke gewetenswroegingen vanwege de twee handen en de kus knagen aan haar boezem en zij staat er op dat haar minnaar oogenblikkelijk weer naar Hamburg terugkeert. Zij gevoelt dat zij meer van den saaien egoïstischen predikant heeft gehouden dan zij wel meende.

Te midden van den storm wordt geklopt aan haar deur; haar man, de predikant, staat in levende lijve voor haar. Hij is gered, wijl hij met een andere boot den overtocht gemaakt heeft. De oud-zeekapitein verspreekt zich en vertelt den dominee van den kus en de handjes gegeven aan den minnaar. De storm steekt op buiten op zee — maar ook in 't hart des dominees. Hij dwingt alle gasten en de dienstbode het huis te verlaten en wil alleen met zijne vrouw blijven, ten einde samen allerchristelijkst bij opkomenden vloed te verdrinken. In dat gevaarlijk uurtje bekent zijne vrouw hem hare eerste liefde, verklaart dat het haar eenigste niet is, dat hij, haar tegenwoordige echtgenoot, werkelijk nu de geliefde van haar hart is, waarop de storm buiten bedaart, de zon verschijnt en het scherm zakt ».

Deze spottende toon schijnt gewettigd te wezen; althans de Pers oordeelde over 't algemeen niet gunstig over dit stuk, « een dier duitsche quasi-stemming-stukken, welke men nu wel spoedig met een machine zal leeren vervaardigen », zegt Canter, en de Amsterdamsche correspondent der *N.R.Crt* schrijft ook al in dien geest:

« Er worden in de Germaansche landen den laatsten tijd vele stukken gemaakt van ditzelfde kaliber. Dit geschiedt onder den invloed van Ibsen. De schrijvers geven geen kunst, die uit eigen gemoed ontspringt, geen zelf doorleefde kunst — zij het dan in de fantasie doorleefd — maar een reproductie van hetgeen de studie of lectuur van Ibsens drama's in hen heeft achtergelaten. Het is namaak en lijkt alleen in de uiterlijkheden op het voorbeeld. Dat in *Storm* de symboliek niet is vergeten en allerlei gezegden, *à double clef* voorkomen, spreekt van zelf. Als bijv. in Anna de storm aan het opkomen is, zegt dominee Paulsen, heelemaal niet wetende, wat er bij zijn vrouw aan het worden is — « kind, de barometer staat gelukkig mooi vandaag » en dan antwoordt Anna met bedoeling: « *onze* barometer? » En Paulsen die de beteekenis van dat *onze* niet vat, en het oog heeft op een glazen ding met kwik gevuld, antwoordt: « natuurlijk onze! » Maar wij, toehoorders, weten wel beter. Anna bedoeld de barometer van haar gemoedsleven!!

Storm wordt door het gezelschap de Nederlandsche Tooneelvereeniging met veel toewijding vertoond. Dit is ook het oordeel van Canter. Het ernstigste stuk zou niet meer kunnen verlangen. Merkwaardig is de groote eenvoud van spel en spreken der meeste leden van dit gezelschap, de onstentenis van gemaaktheid, valsch pathos enz. Alleen hebben sommigen hunner te waken tegen eene natuurlijkheid, die den dialoog onverstaanbaar maakt. Het is goed dat men niet op het publiek speelt — maar toch moet men niet vergeten dat er publiek *is*! Vooral de heer Ternooy-Apêl, die tot de verdienstelijkste leden van het gezelschap behoort, drijft de natuurlijkheid van «gewoon spreken, alsof je in je eigen kamer stond » — te ver. Van hem gaan soms heele clausen verloren. »

Van een ander gevoelen is *De Telegraaf*, die Ternooy-Apêl juist het beste vindt. Hij is conscientieus, hij heeft beschaving en is van een beminnenswaardige bescheidenheid.

Boezemvrienden.

Dit is een zoogenaamd blijspel in vier bedrijven, naar het Duitsch van Ludwig Fulda. Het werd en wordt met veel succes opgevoerd door *Het Nederlandsch Tooneel* en is door onze dagbladpers vrij gunstig ontvangen.

Het intrigetje doet denken aan een pas verschenen humoristischen roman: *Jodocus Poggeman*, door W. P. Kops. Vier jonge lui hebben elkaar gezworen nooit te zullen trouwen en zij houden woord... totdat zij een meisje ontmoeten waarop zij verlieven. Een hunner houdt het langer vol dan de anderen. Maar hij krijgt een mannenhaatster tot secretaresse. Ofschoon hij die dame als « meneer » toespreekt, eindigt hij toch met onder den invloed harer bekoring te geraken en ook numero vier springt — meer dan hij stapt — op den huwelijkstandem.

Ik zag het vroolijke stukje niet zonder genoegen in den Haag. Het werd zeer goed gespeeld. De ondankbare rollen van den luien d^r Bruno Martens en de mannenhaatster Dora Lenz werden uitmuntend tot haar recht gebracht door Christijn en mevr. Rössing-Sablairolles. Vooral de laatste verdient een woord van hulde. Zij maakte het onwaarschijnlijke zoo doodeenvoudig en het onmogelijke zoo heel natuurlijk. Een mooie creatie van haar, die Dora!

Na haar moeten de dames en heeren gelijkelijk worden geprezen. Mej. Sophie de Vries was naar den eisch onverdragelijk en gedistingeerd; mevr. Van Ollefen deed heel komiek en mej. Rudy Scheffer was — gelijk ze dan ook moest wezen — een « snoezig » onbeduidend verliefd pruilvrouwtje van meer dan waarschijnlijke naïveteit. Kreeft, Schulze en Verenet, benevens de bediende Wensma waren heel goed. Het haagsche publiek vermaakte zich wat goed bij de *première* hier (1 Februari) en bij een latere voorstelling evenzeer.

De heeren der Dagbladpers oordeelen verschillend. Het *Vaderland* was louwtjes; het *Nieuws* is enthousiast:

« Een paar goede uren vermaakt men zich kostelijk bij stuk en spel.

Een oogenblik kan hen vreezen de zware Duitsche grappen te moeten slikken. Dit duurt geen oogenblik, slechts één oogenblikje. Dan wordt alles goede geest van goeden huize. Kan 't wel anders bij Fulda?.. Hij, de beste vertaler in het Duitsch der werken van Molière, heeft natuurlijk duchtig leeren onderscheiden geest en voornaamheid van moppigheiden a ledaagschheid, Ja, Fulda is bij Molière ter school gegaan. Zijn geheele stuk, bovenal de bouw bewijst het. Als bij Molière de geheele comédie zedenschildering, — afwezigheid van gekunstelde intrigue. En dat al, zonder opdringerigheid of prediken van moraal. Gepredikt wordt er niet in *Boezemvrienden*, wel steekt er een goede kern moraal in.....

Men ga *Boezemvrienden* zien, met zijne geheele familie! roept de heer Rössing. Precies het omgekeerde zegt de heer Canter in « De Telegraaf » die het stuk onzedelijk en onfrisch vindt. Hij gaat wijzen op het « ongure » van het genre.

De Amsterdamsche correspondent der *N. R. Crt.* besluit aldus zijn artikel:

« Daar is iets van den geest van Molière in het derde bedrijf overgegaan, een geest, waarmede Ludwig Fulda wel vertrouwd moet zijn, want Duitschland dankt hem eene uitmuntende vertaling van Molière's werken. Een groote deugd van *Boezemvrienden* is, dat het de belangstelling niet alleen onderhoudt, maar haar stijgen doet en dan heeft het nog dit vóór, dat er geen onvertogen woord in gesproken wordt. »

Onder doktors handen

is alwéer een blijspel, alwéer uit het Duitsch en in drie bedrijven. De auteur is Max Dreyer; de vertaler niemand minder dan Mr J. Kalf Jr. Artistiek leider de heer van Kuyck, waaruit ge dadelijk hebt begrepen dat het stuk werd opgevoerd door de *Nederlandsche Tooneelvereeniging*. De heer Canter oordeelt:

« Het stuk lijdt aan halfheid wat strekking en karakteristiek aangaat. Toch is het boeiend tot het eind. Maar dit vindt zijn oorzaak in de « Mutterwitz » van den schrijver. Hij bezit een groote uiterlijke geestigheid en gevatheid, zijn personen zijn « schlagfertig ». In het zetten van kleine toeltjes is hij een meester.

Voor de vertolking heb ik niets dan lof. Gedurende dit geheele seizoen heb ik geen vertooning gezien waar ieder speler en speelster met zoo groot meesterschap zijn rol uitbeeldde.

Zelfs eene plotselinge ongesteldheid die mevr. Ternooy-Apêl verhinderde op te treden vermocht het geheel niet te verstoren. Mev. Faassen — Braakensiek sprong in en speelde haar bakvischjes rol glansrijk,

Ik zie de lijst der namen na en vind het schier onbescheiden een der spelers te prijzen en andere niet te noemen. Dus breng ik voor allen een woord van oprechte hulde aan den heer Henri van Kuyck, den artistieken leider. »

De Kiesvereeniging van Stellendijk

werd ons ook nog eens vertoond in den Haag (door de Rotterdammers) en viel hier zeer in den smaak. De heer van Nonhuys vertelt in het *Vaderland* omtrent het ontstaan van dit stuk de volgende anecdote:

« Het geschiedenisje, dat iets bijgedragen heeft tot de wording, is ontleend aan een klein Italiaansch blijspel. De heer Mulder nam op zijn reizen door Italië wel eens zijn intrek in een logement, waarvan de kastelein tevens literator en blijspelschrijver was, en tegelijk een vurig politicus; wel de tegenhanger van Steekamp dus! Van dezen ontving hij een paar politieke blijspelen ten geschenke, en in een daarvan, getiteld *Puritani e Cavatieri*, komt een vader voor, die tegenover zijn dochter om redenen van politieken aard ongeveer dezelfde houding aanneemt als Marksteen tegenover zijn nicht Louise. Maar mag dit den auteur der Kiesvereeniging eenige stof verschaft hebben voor de intrige — de hoofdzaak ligt elders.

Parijs.

Te Parijs ging, in de eerste dagen van Februari, de comédie van Maurice Donnay *L'affranchie* (drie bedrijven) in de *Renaissance*. Men is vrij algemeen van oordeel dat het stuk louter uit geestigheid bestaat en de dramatische personen geen oogenblik aan hun eigen werkelijkheid schijnen te gelooven. Catulle Mendes besluit zijn artikel in *Le Journal* van 6 Februari aldus: «mais tout de même, je ne puis me tenir de dire qu'il serait désolant de voir un talent tel que le sien, ravalé jusqu'aux amusettes d'une blague d'ailleurs élégante, par l'imbécile et détestable ironie. »

Het groote feit is, echter, de opvoering van Sardou's nieuwe stuk

Paméla.

Verwonderlijk mag het heeten dat Sardou er in heeft toegestemd een *première* van zijn werk te geven juist in de dagen van spanning, veroorzaakt door het proces Zola. Het publiek maakt zich nu niet half zoo warm over het aloude historische vraagstuk, dat nu weder eens door den dramaturg aan de orde gebracht wordt in zijn « *Paméla, marchande de frivolités, pièce en quatre actes et sept tableaux* », voor het eerst opgevoerd in het parijsche *vaudeville*-theater, den 11 Februari l.l. met Mev. Réjane in de rol van Paméla en verder:

de heeren: Barras, Huguenet. — Rochecote, Mayer. — Carency, Grand. — Bergerin, Magnier. — Plagnol, Peutat. — Bourguignon, Mangin. — Gomin, Chautard. — Bottot, Gildès. — La Villeheurnoy, Frédal. — Carfort, Dauvillier. — Jasmin, Gouget. — De Frinville, Rambert. — De Brige, Lainé. — Daguin, H. Fleury en de dames: Madame Atkins, Avril. — Joséphine, Drunzer. — Madame Tallien, Aimée Martial. — Le Dauphin, la Petite Lucyenne. — La Montansier, Jenny Rose. — Madame Vandelbergh, Dickson. — Madame Château-Reynault, Audral. — Madame Flinguerlot, De Cerny.

Te oordeelen naar de critieken, die er van in de parijsche dagbladen werden gegeven, komen er in dit stuk weder aardige tooneeltjes voor en vernemt men een schat van meer of minder bekende anecdoten. Mooie kostuums en een menigte zeer weinig bekleede vrouwen in franie décors krijgt men ook te zien; want *Pamela* speelt in het directoire-tijdvak. Veel aandoening moet de toeschouwer niet ondervinden en, niettegenstaande het uitvoerig realisme der *mise-en-scène*, moeten er nog al onwaarschijnlijkheden vallen op te merken.

Van de vertolkers behaalde vooral Réjane veel succes.

Nouveau Jeu.

Catherine van Henri Lavedan volder maar matig. Zijn *Nouveau Jeu*, comedie in vier bedrijven *(Variétés)* moet veel meer in den smaak zijn gevallen van het parijsch publiek. 't Is alweer geen stuk dat men ernstig moet opnemen.

Lavedan heeft tot hoofdpersoon uitgeven den een zekeren Paul Costard, die alle dingen percies andersom doet als de zeden en gewoonten dit voorschrijven. In een loge van de *Folies-Bergères* ziet hij juffrouw Alice Laborse en besluit dan oogenblikkelijk haar hand te vragen. Wehdra volgt een echtscheiding buiten den wetgever om. Ieder gaat zijn eigen weg, tot ze er beiden genoeg van zullen hebben en, volgens het *vieux jeu* weer samen komen. Het stuk moet zeer goed worden gespeeld door de dames Jeanne Granier, Caron en Diéterle; de heeren Brasseur, Dieudonné, Duméry et Milher.

La Pocharde

Is een drama in vijf bedrijven van Jules Mary, dat in 't *Ambigu* nog al goed werd ontvangen door het publiek. Er komt een guillotine-tooneel in voor, dat menigeen te kras vond. Mevrouw Tessandier werd toegejuicht.

F. L.

Willem Van Zuylen te Antwerpen.

Het is reeds een geruimen tijd geleden dat de Antwerpenaren nog in de gelegenheid werden gesteld Willem van Zuylen, den uitmuntenden tooneelspeler, binnen hunne muren te bezitten en hem in zijne merkwaardige creaties toe te juichen.

Onze Antwerpsche lezers zullen dan ook ongetwijfeld met onverdeeld genoegen vernemen, dat zij eerstdaags het voorrecht zullen hebben den verdienstelijken kunstenaar alhier te zien optreden, en wel ditmaal als monologenzegger. Het is toch genoeg bekend dat van Zuylen zich ook in dit vak met de besten uit het buitenland kan meten: ook voor ons is hij in dit opzicht geen onbekende, daar wij hem jaren geleden in den *Cercle Artistique* met overgrooten bijval een deel van zijn uitgebreid repertoire hoorden voordragen.

Het optreden van Willem van Zuylen zal plaats hebben op Woensdag, 9 Maart aanstaande ten 8 1/4 uren des avonds, in de Schouwburgzaal El Bardo, St. Jacobsmarkt.

Deze vertooning wordt gegeven ten voordeele der Nederlandsche Vereeniging tot hulpbetoon te Antwerpen, eene zeer nuttige instelling, welke jaarlijks duizenden franks besteedt ten voordeele van hulpbehoevende Nederlanders, hetzij te Antwerpen verblijvende, hetzij als reizigers door deze stad trekkende. Het liefdadigheidsfeest van 9 Maart, hetwelk in de steeds klimmende behoeften van genoemde Vereeniging moet helpen voorzien, grijpt plaats onder de bescherming van de Hollandsche Club en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond, welke beide maatschappijen hare krachten vereenigd hebben om de menschlievende onderneming te doen gelukken.

Het kan niet betwijfeld worden of alle te Antwerpen wonende welstellende Nederlanders en zeer vele Vlamingen zullen hunnen steun verleenen aan dit liefdadig werk, dat tevens in hooge mate een artistiek karakter zal dragen.

Vergeten wij niet te melden dat, naast Willem van Zuylen, nog zullen optreden Mejuffrouw Kamphuysen en de heer Tokkie, beiden artisten van het Nederlandsch Lyrisch Tooneel, en Mejuffrouw Delden, pianiste, welke alle drie met de grootste bereidwilligheid hunne medewerking hebben toegezegd. Met zulke elementen kan zonder eenige moeite een puik programma opgesteld worden, dat een wezenlijk kunstgenot belooft.

Dit programma hopen wij in ons volgend nummer te kunnen mededeelen. Maar ook reeds bij voorbaat meenen wij het liefdadigheidsfeest van 9 Maart gerust in de gunst onzer stadgenooten te mogen aanbevelen, daar hier ware kunst en onbaatzuchtige menschlievendheid elkander de hand zullen reiken.

De prijzen der plaatsen zijn gesteld als volgt: voorbehouden plaatsen, 3 fr.; eerste, 2 fr.; tweede,(benedengalerijen), 1 fr.; derde, (bovengalerijen). 0,50 fr.

Kaarten zijn van heden af te bekomen in den Nederlandschen Boekhandel, St Jacobsmarkt.

Antwerpen.

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

De Koningin van Saba,
zangspel in vijf bedrijven, door von Mosenthal, muziek van Goldmarck.

Zonder uit te munten door hooge vinding, is het scenario van de Koningin van Saba een verdienstelijk werk, zoozeer door de taal, die zich boven de gewone teksttaal verheft, als door de scenische vaardigheid waarmée het den componist in de hand werkt.

Assad, veldheer en vertrouweling van koning Salomo, is verloofd met Sulamith. Salomo heeft Assad gelast, zich naar het koninkrijk van Saba te begeven om de koningin uit te noodigen hem een bezoek te brengen.

Op zekeren avond, vermoeid in een cederbosch ronddwalend, zette hij zich aan den boord eener beek neder om te rusten,toen hij eensklaps de gestalte eener bekoorlijke vrouw voor hem zag verschijnen. De verleidelijke schoone naderde en omstrengelde zijn hals, drukte hem aan haar borst en overladde zijn lippen met harstochtelijke kussen, toen plotselings een klein geritsel in het gebladerte gehoord werd en de nachtelijke nymphe zoo snel dreed verdwijnen als ze gekomen was.

Assad komt terug aan 't hof van Salomo. Hij kondigt de aankomst van de koningin van Saba aan en is vol vertwijfeling omdat hij Sulamith niet meer als vroeger bemint.

Salomo, zijn verlegenheid ziende, vraagt hem wat gebeurd is.

Assad vertelt hem alles.

Korts daarna wordt de koningin van Saba met groote praal binnen gebracht. zij is zooals altijd overdekt met haar sluier en als zij dezen oplicht om haar aangezicht door den koning te laten aanschouwen, ontstaat in Assad een diepe ontroering; hij heeft zijn nachtelijke verleidster herkend, schiet vooruit, roepende: « Zij is 't, zij is 't!

De Koningin echter ontkent, en een vreeselijke strijd volgt voor Assad. Hij denkt echter zijn waan overwonnen, en zal met Sulamith, zijn verloofde ten altaar treden. Hij staat gereed om heur den ring aan den vinger te schuiven, maar plots bemerkt hij de Koningin van Saba, die aantreedt om het jonge paar een bruidsgeschenk aan te bieden. Assad twijfelt niet meer nu hij haar nogmaals aanschouwd heeft: zij is het wel, die de onrust in zijn hart heeft ontstoken. Hoezeer de hoogepriester en zijn bruid hem ook trachten te weerhouden, hij verliest alle bedaardheid, loopt op de Koningin toe, en ontheiligt niet alleen door het opvlammen zijner drift, maar ook door eene vreeselijke godslastering, den tempel.

Het volk, bijeengeroepen, verwijst Assad tot den dood, maar Salomo, uit deernis met den jongen held, verzacht het vonnis en legt hem, als boete, een verren tocht op.

Assad neemt dankbaar het vonnis aan, maar op zijn tocht wordt hij opgewacht door de Koningin van Saba, die thans zijne liefde hem verklaart, ja zich smeekend verbiedt, maar Assads besluit is onwrikbaar. Hij smeekt den Hemel genade voor Sulamith en zal dáár, in de woestijn, met de gedachte aan zijn reine bruid, sterven.

Hij valt uitgeput neer onder een olijfboom daar galmt een hemelsch gezang hem in de ooren. Het zijn de maagden die Sulamith tot bruidmeisjes moesten dienen, en die haar thans naar het heilig oord geleiden waar zij besloten heeft hare dagen in afzondering door te brengen,

Zij herkent Assad, stervende onder den olijfboom, en, hartstochtelijk zijn naam uitroepend, valt zij naast hem neer....

Mag het den dichter als een eer aangerekend worden dat hij in den stijl is gebleven van zijn onderwerp, ook den componist moet deze verdienste, en in zeer hooge mate worden aangerekend. Zoo is het bedrijf in den tempel een meesterlijke greep als pastiche van de Hebreeuwsche godsdienstige muziek.

De orchestratie van het werk is vol, gespierd. De grootste technische moeilijkheden zijn overwonnen. De melos zijn edel, alhoewel niet altijd gelouterd zuiver.

Beschikt de componist over eene groote macht, dan schijnt toch zijne grootste gave niet te liggen in het weergeven van overweldigende hartstochten, maar wel in het beschrijven van intense gevoelens. Hij schijnt meer lyrisch dan episch. Zoo trof mij het meest het figuur van de reine, liefdevolle Sulamith, en daarna dat van den weifelenden, doch edelhartigen Assad.

Nog meer schijnt dat uit bij het vergelijken van de waarde der bedrijven. Het tweede en het laatste bedrijf, de minst wereldsche, schijnen mij het meest gevoeld, het meest geïnspireerd.

Het ballet mocht men gerust achterwege laten, zonder dat het iets schaden zou aan den hoogen dunk dien wij van den componist hebben. We zijn geen tegenstrevers van het ballet, integendeel; zelfs kunnen wij het bewonderen maar ook dan alleen, wanneer het aan de eischen der estethiek voldoet en niet in een springpartij ontaardt

De vertolking van het werk droeg veel bij tot den schitterenden bijval. Mejuffer Duyse in eerste plaats, de reine gevoelvolle priestersdochter; dan de heer Leysen, met een mooie opvatting van zijn rol, indrukwekkend in het verhaal van den droom, vol temperament in het tooneel in den tempel; de heer Piens, misschien wat weinig koninklijk, maar zeer voldoende; Mejuffer Van Elsacker, bewetensvol als altijd, maar deze rol niet tot hare beste makend; de heer Judels, statig en indrukwekkend: de heer Tokkie zeer correct.

De tooneelschikking is prachtig en strekt tot eer van den heer Jacq. De Vos. Het anachronisme in het paleis van Salomo diende geweerd; de kleedijen zijn zwierig en kostbaar.

Wij zijn overtuigd dat het werk veel opvoeringen beleven zal, dank aan de voortreffelijke vertolking.

H. M.

Het Bestuurschap van het Lyrisch Tooneel.

Wij vernemen dat, buiten door den heer Van Walle, wien hunne medewerking door de heeren Fontaine en Keurvels werd toegezegd, het Bestuur van het Lyrisch Tooneel nog wordt aangevraagd door de heeren De Groodt en Baets, de eerste gewezen Bestuurder van het Hollandsch Opera te Amsterdam, de tweede oud-medebeheerder van het Nederlandsch Lyrisch Tooneel te Antwerpen.

Deze aanvraag nu gebeurt in de meest bevreemdende omstandigh den. In zijne laatste zitting had de tooneelraad besloten aan den gemeenteraad een verhooging van toelage van 100 0 frank aan te vragen ten voordeele van het Lyrisch Tooneel, daar de groote verliezen van dit jaar uitwezen dat de toelage van 35000 fr. onvoldoende was. De tegemoetkoming van stadswege was dus gebracht op 45000 frank, en alle kunstliefhebbers waren het eens om het besluit van den tooneelraad toe te juichen.

Wat gebeurt er nu? De heeren De Groodt en Baets, in hun negocie-geest waarschijnlijk denkend dat de schouwburg van Antwerpen een markt is waar het « geluk » aan 't langste bod wordt gegeven, vonden niet beter dan tienduizend frank lager te bieden, hopende alzoo zekerder te zijn van de overwinning.

Van zulke sjachelerij in zake kunst waren we tot hiertoe bevrijd gebleven, en we zouden er wezenlijk kwaad om worden indien het verleden van den heer De Groodt niet daar was om ons gerust te stellen nopens de vrees dat ons Gemeentebestuur aan zijne handen de toekomst van ons Lyrisch Tooneel zou toevertrouwen.

Wij moeten alleen wijzen op de protestkreten, die in N. N. opgingen, toen de heer De Groodt daar verleden jaar voor den dag kwam met zijn rampzalig voornemen om tegenover de bestaande instelling van den heer Van der Linden een nieuwe opera te stichten, en zoo roekeloos engagementen aanging met kunstenaars, tegenover welke hij geen zekerheid had zich van zijne verbintenissen te kunnen kwijten.

Terecht vroeg toen het *Weekblad voor Muziek* in welke noodwendigheden de heer Degroodt kwam voorzien. Niet door het leveren van kunstwerk ging hij zich onderscheiden! Daarvan getuigden maar al te wel de contracten die hij zijnen kunstenaars voorlei, waarvan de Noord-Nederlandsche jurist, Mr H. J. Biederlack getuigde: « dat hij zelden een zoo jammerlijk prul als dat contract had gezien. »

De inzichten van den heer De Groodt kunnen thans zoo goed zijn als hij gelieft voor te geven. Wij vragen ons echter af wie zoo roekeloos zou durven wezen ons lyrisch tooneel aan het gevaar bloot te stellen van na de tweede maand te springen, en het zoo voor immer allen waarborg van vertrouwen te ontnemen. HUBERT MELIS.

Bericht.

Nederlandsch Lyrisch Tooneel van Antwerpen.

Het bestuur is open voor het naaste seizoen.

Het Lastkohier wordt aan de belanghebbenden gezonden op aanvraag aan den Burgemeester.

De bestuuraanvragen moeten inkomen vóór den eersten Maart 1898.

Gent.

Bij gelegenheid zijner beneficie-voorstelling had de heer A. L. Van den Heuvel, een onzer degelijkste en gewetensvolste artisten en tevens regisseur, een comedie in drie bedrijven gekozen: *De Zonde der Ouders....*, waarvan hij de schrijver is. In een alhier verschijnend maandschrift had de heer Van den Heuvel zich reeds bekend gemaakt als een niet onverdienstelijk schrijver.

Het stuk heeft een mooien bijval bekomen. En niet ten onrechte, want *De Zonde der Ouders....* is voorzeker niet van verdiensten ontbloot. Het eerste bedrijf is ongelukkiglijk verre weg het zwakste. Er is langdradigheid in, hier en daar; een tooneel mag gerust doorgehaald worden daar het volstrekt nutteloos blijkt; een ander mag ingekort worden omdat het herhalingen bevat die vermoeiend voor den toeschouwer kunnen zijn. Maar de twee overige bedrijven zijn oneindig beter: het tweede levendig en vol beweging, getuigend van veel tooneelkennis; het laatste zeer sober en kalm,met een doodstil, doch uiterst roerend slot. Het stuk is overigens in een mooie taal geschreven en de dialoog is pittig en geestig.

De vertolking liet in niets te wenschen over; alleen de beneficiant was een weinigje koel en te ernstig. Maar gezien de omstandigheden zal niemand hem dit als een fout aanwrijven. De heer De Somme was een gelukkig getypeerde majoor Breedveld en Mevr. De Somme eene goede kwâtong (Mevr. Breedveld.) De heer Van Havermaete was zeer sober en ernstig zooals het behoorde, de heer Cornelis een naar de natuur geknipte notaris. Mevr. Kinsbergen was uitstekend. Het zeer lieve tooneel uit het tweede bedrijf vond in haar en Mevr. Dons twee verrukkelijke vertelksters. Mevr. Coelingh-Vorderman was, zooals gewoonlijk, van een buitengewone distinctie; Mevr. Smits-Grader van eene groote soberheid, het kenmerk dezer talentvolle tooneelspeelster.

Men speelde ook *Politiezaken*, een stuk dat op eene hartelijke, onophoudende lachbui werd onthaald. De vertolking was zeer goed. De heeren De Somme, Van Havermaete, Van den Heuvel, Stevens en Mevr. Kinsbergen waren uitmuntend.

Dinsdag laatst, 15 dezer, hadden wij eene gala-voorstelling, met medewerking van Mevr. Theo. Brondgeest-Bouwmeester van de Koninklijke Vereeniging « Het Nederlandsch Tooneel » van Amsterdam. Men speelde *Flora Tosca*, drama in 5 bedrijven, naar het Fransch van Victorien Sardou.

De vertooning is voor de bij onze Noorderbroeders zoo te recht gevierde actrice, een triomf geweest. Na het groot tooneel uit het derde bedrijf — in de villa Cavaradossi — werd Mev. Brondgeest onder geestdriftig handgeklap teruggeroepen. De gansche zaal stond recht en bracht haar eene hartelijke ovatie, terwijl het orkest het *Wien Neêrlands bloed* speelde Maar ook wat 'n bekoorlijke kunstenares! De losse zwier der bewegingen, het harmonieuse der mooie stem, het sprekende spel der oogen, alles smelt samen tot een bewonderenswaardig geheel van natuurlijkheid en van eenvoud. Het crescendo der stem, stijgend van het zacht-naïeve tot de uitbarsting van jaloerschheid of toorn, is verrukkend. Het tooneel van den moord op den policieregent Scarpia was bij haar zoo realistisch sober, dat eene rilling door de zaal liep.

Ons tooneelgezelschap stond haar flink terzijde. De heeren De Neef (Cavaradossi) en Cornelis (Scarpia) verdienen allen lof. Ook de mindere rollen deden hun best. Mevrouw Coelingh-Vorderman was eene koningin Maria Carolina van buitengemeene distinctie.

Tooneelschikking en costumes waren prachtvol. De bestuurder Wannyn dient geluk gewenscht om zoo 'n artistieken avond.

Naar wij vernemen komt de talentvolle hollandsche tooneelspeelster terug in het begin der aanstaande maand. Zij zou optreden in *Margareta Gautier*, van Dumas.

Ik vergat nog te zeggen dat, buiten veel bekende figuren uit de kunst- en letterwereld, de vertooning bijgewoond werd door burgemeester Braun en de schepenen Bruneel, de Vigne, Boddaert en Baertsoen.

GUSTAAF D'HONDT.

Kortrijk.

Op 23 Januari l. l. gaf *Kunst en Yverzucht* eene vertooning op Stadsschouwburg ten voordeele van « Een Leeuw op Groeninghe ». Al wie voorstaander is van het werk was er natuurlijk aanwezig.... behalve de heeren leden zelve van dat.... Leeuwenbestuur Ik vraag of het aannemelijk is: Eene maatschappij geeft zich de moeite eene vertooning in te richten, vraagt zelfs Brusselsche liefhebbers ter hulp, en als aanmoediging.... schitteren door hunne afwezigheid juist die mannen deel makende van het bestuur ten voordeele van wien het feest is ingericht!!

Begrepen die heeren beter hunne plicht ze zonden ten minste een afgevaardigde, (de kleinste was voldoende),al was het enkel om zich jegens de inrichters van hunne schuld van dankbaarheid te kwijten!

Desniettegenstaande liep de vertooning goed van stapel. Een welverdiende bijval viel *Kunst en Yverzucht* te beurt;— het zij hun eene kleine vergoeding voor de moeite, die ze zich op den hals laadden!!!

* * *

's Zondags daarna, dus 30 Januari, gaf de Koninklijke Maatschappij *De Kruisbroeders* hare derde wintervertooning. Programma: *De Straf eener Vrouw*, drama in 3 bedrijven, en *Siska Van Roosemael*, blijspel in 2 bedrijven. Beide stukken verworven veel bijval. Onderscheidden zich bijzonderlijk in het drama: Mevrouw Jeanne Steven (mev. Dumont) en de heer Albert De Vreese (Mr Dumont). Het tweede bedrijf, op machtige wijze voorgedragen, verwierf buitengewoon veel bijval. Na het vallen des doeks werden de spelers luidruchtig toegejuicht en meermaals teruggeroepen. Mejuffer Rosa Van Trappe, in mevrouw Larcey, was insgelijks uitmuntend.

In *Siska Van Soosemael* bekwam mejuffer Van Trappe het grootste deel van den bijval. Zij heeft ons een prachtige vertolking

van de zoo moeilijke rol van *Siska* gegeven. Mevrouw Jeanne Steven gaf ons eene uitnemende *Thérèse*. Typeering en spel waren uitmuntend. Van echte bewondering was zij het voorwerp.

De mannenrollen waren over 't algemeen goed begrepen: de heeren Byltiaux (Jan Van Roosemael), V. De Backere (Dr Pelmans) en C. Masure (Pieter) gaven ons goede typen.

Kortom, prachtige avond!

Plakkaten kondigen aan voor der *Kruisbroeders* volgende vertooning (13 Maart aanstaande): *Vaderplicht* van Jan Bruylants, *De Lichttoren* van H. Peeters en *Het portret van de meid* insgelijks van Jan Bruylants.

* * *

'k Had verleden Maandag 't genoegen de vertooning bij te wonen van de vriendenmaatschappij *Kunstminnende Broeders* te Meenen. Het programma bestond uit *Elza* en *De Wachter verliest*. Eene puike vertooning, waardig de moeilijksten te bevredigen. Mejuffer Rosa Van Trappe gaf ons nogmaals een staaltje van haar groot talent. Mejuffer Carolina Roman verwierf een welverdienden bijval.

De mannenrollen over 't algemeen waren goed. Eene bijzondere melding dient gemaakt voor den heer Karel Deleu die ons een *Liboor Ram* voorstelde zooals hem de schrijver wezenlijk zal gedroomd hebben.

Zooals ik hooger zegde: puike vertooning.

ALVAREZ.

Een Repertorium.

Zij die denken zouden dat de kunstenaars van den Nederlandschen Schouwburg van Antwerpen hun brood in ledigheid eten, gelieven eventjes dit lijstje na te gaan van de stukken, die sedert Zondag 30 januari tot nu toe gespeeld zijn, en tot den 24en dezer aangekondigd zijn.

Een Misdadige, de 14e aan Tafel, De twee Verstootelingen, Margaretha Gauthier, De Harmonie van Duffel, De twee Wapens, De schoone Buffetjuffer, Mijn Papa 't Kamerlid, De Meester der Smelthovens, Een verschrikkelijke Dochter, De Fabriekbestuurder, De Borstspeld, De gestoorde Bruiloft, Tilly, De Borstspeld, Muurbloempjes, De Bedelares van St. Sulpice, De Voddenraper, Maarten de Kruier, De drie Hoeden, Nora, Tik-Tak, Oom Braesig, De twee Rozen, De Bedelares van St. Sulpice, De Harmonie van Duffel, De Borstpeld, De Schoolmeester, Robert en Bertrand, Pietje, Onze Don Juans.

Dat maakt, op 24 dagen tijds, 20 vertooningen en 31 stukken, waarvan er een vijftal twee en driemaal werden gespeeld. De gevolgtrekkingen laten wij den lezer over.

Tooneelnieuws.

Wij roepen de aandacht op den feestavond van Mev. Verstraete-Driessens, op Donderdag aanstaande. Men zal spelen *Onze Don Juans*, het geestige blijspel, dat waarschijnlijk een volle zaal lokken zal.

CIRK-SCHOUWBURG.

Zaterdag 19, Zondag 20, Maandag 21 en Dinsdag 22 Februari

GROOTE BALS

in de vereenigde zalen van den Schouwburg.

ELDORADO.

Zondag 20, Maandag 21, Dinsdag 22 en Zondag 27 Februari, om 7 uur 's avonds

GROOTE BALS

in de vereenigde zalen.

ELECTRISCH VERLICHT.

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

DE TOOVERFLUIT

Zangspel in drij bedrijven, 15 tafereelen

Sarastro	heer	H. Fontaine
Tamino		K. Berckmans
Papageno		B. Tokkie
Monostatos		F. v. d. Stappen
Koningin van den nacht	mej.	A. Kernitz
Pamina		B. Kamphuyzen
Papagena		J. Velders
Eerste dame		A. Van Elsacker
Tweede dame		A. Persoons
Derde dame	mv.	Pédé-Baets
Eerste knaap	Mej.	M. van Eggelpoel
Tweede knaap		B. van den Berg
Derde knaap		A. Kennis
Spreker — Eerste priester	de h.	H. Jef Judels
Tweede priester — Eerste geharnaste man		H. G. van Elsacker
Tweede geharnaste man		H. van Aerschot

HERBERGPRINSES

Zangspel in 3 bedrijven (4 tafereelen) van Nestor De Tière
Muziek van Jan Blockx

Bluts	hr.	B. Tokkie
Rita, zijne dochter	Mej.	Kernitz
Katelijn	Mev.	B. Pédé Baets
Merlijn, haar zoon, toondichter	hr	L. Leysen
Reinilde, hare pleegdochter	Mej.	Van Elsacker
Marcus, Merlyn's vriend, toondichter	hr	Piens
Jan Rabo		H. Fontaine
3 zusters van Rita	Mej.	Van Eggelpoel
	»	J. Velders
	»	A. Kennes
Een heer	hr	Brouwers
Een zanger		Van Eeckhoven
Een oude boer		Van Elsacker
Een jonge boer		Van Eeckhoven

LIKA

Oorspronkelijk zangspel in 2 tafereelen.

K. De Haen, Burgemeester	de hr	Van d. Stappen
Berthold, zijn zoon		Berckmans
Jan Debbo, kommissaris der Republiek		Piens
Nand, veldwachter		Judels
Een boer		V. Eeckhoven
Lika, Bertholds' verliefde	mej.	Kampnuyzen
Godelieve, Lika's moeder	mev.	Pédé-Baets
Een boerin	mej.	Van Eggelpoel

Nederlandsche Schouwburg.

DE HARMONIE VAN DUFFEL

blijspel in 4 bedrijven, door C. De Kinder en P. Eysden.

De Smet, rentenier	de hr	Laroche
Melanie De Smet, zijn vrouw	mev.	Verstraete-L.
Marie, hunne dochter		Dilis
Louis Bertrijn, apotheker	de hr	W. Janssens
Stevens oom van Bertrijn		Van Cauter
Van Ros em voorzitter der Harm. Maat.		Bertrijn
Roodthoofd, rentenier		P. Janssens
Springer		Van den Bosch
Peer, knecht in h. lokaal d. Harmonie		Antoons
Sophie, dienstmeid bij De Smet	mev.	Verstraete-D.

DE BORSTSPELD

Blijspel in één bedrijf.

Mijnheer Broekmans	de hr	P. Janssens
Mevrouw »	Mev.	Lemmens
Pypens, schoonz. v. Broeckmans	deh.	W. Janssens
Pypens, dochter v. »	mev.	Dilis

DE SCHOOLMEESTER

Blijspel met zank in één bedrijf.

Kras, onderwijzer	de hr	Laroche
Van Bremen, wethouder		Devos
Van Buren, statenlid		Hogguer
Hans, bakkersgast		W. Janssens
Pieter Dissel		P. Janssens
Lotje dochter van Kras	mev.	Dilis
Otto, zoon van Van Bremen		Bertrijn
Vrouw Springer		Gorlé
Jozef Kwast	mej.	Wagemans
Steven Musch		Talboom
Evert Brand		Ohlens
Jurrie Steen		Meeuwissen
Fop Springer	jonge juff.	Barbiers
Harmen Vlind	» hr	Jules
Lammert Zwaan		Eugène

ROBERT EN BERTRAND

of: DE LUSTIGE VAGEBONDEN

Kluchtspel in 5 bedrijven, naar het Duitsch van RADER

Eerste bedrijf: DE BEVRIJDING.

Robert	de hr	P. Janssens
Bertrand		Laroche
Strambach, ipier		Van Keer
Michel, zijn neef		Van den Bosch
Een Schildwacht		Van den Broek
Een korporaal		Slootmakers

Tweede bedrijf: DE BRUILOFT.

Robert	de hr	P. Janssens
Bertrand		Laroche
Meelmeijer		Anthoons
Michel		Van den Bosch
Hans		Babusiau
1e gendarm		Hogguer
2e gendarm		Bertrijn
Vrouw Lips, herbergierster	mev.	Gorlé
Roosje, boerenmeisje		Dilis

Derde bedrijf: HET GEMASKERD BAL.

Robert onder den naam van prins Leo	de hr	P. Janssens
Bertrand onder den naam van Capricini		Laroche
Baron van Kralenberg	de hr	Devos
Dokter Corduan		W. Janssens
Decius Bandheim		Cesar
Jaak, bediende		Devos, (zoon)
Mev. Forcheimer	mev.	Lemmens
Isidora, dochter van Kralenberg		Bertrijn

Vierde bedrijf: MOEDER EN DOCHTER.

Robert als Pauline Muller (moeder)	de hr	P. Janssens
Bertrand, als Pauline Muller (dochter)		Laroche
Strambach		Van Keer
Michel		Van den Bosch
Roosje	mev.	Dilis
Vrouw Lips		Gorlé

Vijfde bedrijf: DE GEVANGENNEMING.

Robert	de hr	P. Janssens
Bertrand		Laroche
Strambach		Van Keer
Meelmeijer		Antoons
Roosje	mev.	Dilis
Vrouw Lips		Gorlé

IK TROUW MET MIJNE DOCHTER

Blijspel in 1 bedrijf van M. von Trockan.

De baronnes van Sassen	mev.	Lemmens
Otto van Sassen, haar zoon, ritmeester	de hr	Bertrijn
Alice van Lassen	mev.	Bertrijn
Johan, bediende van den ritmeester	de hr	P. Janssens
Een boodschaplooper		

ONZE DON JUANS

Blijspel in 4 bedrijven, naar 't Duitsch

Hugo Zwaluw, juwelier	de hr	Laroche
Klaartje, zijn dochters	mej.	Duboscq
Grietje, zijn dochters		Wagemans
Truitje, zijn dochters	mev.	Bertrijn
Fritz Zwaluw, zijn neef	de hr	Bertrijn
Wenzel Navratil, koopman		Van Keer
Kanthinka, zijn dochter	mev.	Dilis
Nicolaas Koek	de hr	P. Janssens
Paul Hiller, Afrika reiziger		W. Janssens
Van Mol, vrienden van Zwaluw		Devos
Van Pol, vrienden van Zwaluw		Cauwenberg
Van Fop, vrienden van Zwaluw		Van den Bosch
Lena Bekkers, huishoudster bij Zwaluw	mev.	Verstraete-D.
Tante Lotje, bloedverwante		Gorlé
Karel, leerling bij Zwaluw	de hr	Antoons
Augusta, Mugge	mej.	Meeuwissen
Therese, Mugge		Plasmans
Agnes, Mugge		Brabants
Bertha, Mugge		Talboom
Sophie, Mugge		Ohlens

Handschoenen fabriek.

Handschoenen op maat op 3 uren — Kostelooze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.

VAN STEENKISTE
oud huis Berbigette.
33, GROENPLAATS, 33
ANTWERPEN.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS, Kunstlei, 74, Hoek van Hopland. Groote keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675, en onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

VERHUISWAGENS van af fr. 1.50, 2, 2.50, 3, 3.50 per uur. — Grootte naar believen tot 8 meters toe. — CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk. Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

Het Oud SCHOENTJE
Gemeentestraat, 27
aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.

Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN
Huwelijkstullen, Bloemkorven in allen aard, enz. enz.

Mlle L. LAMBOTTE
Kronen voor Concerten en Begrafenissen
ARTIEKELS VAN PARIJS

Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.
Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

Gustave FAES
25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.
* MUZIEK *

Snaarinstrumenten in allen aard
Métronomes, Diapasons, enz.
Echte Napelsche en Fransche SNAREN
MUZIEKPAPIER
Abonnementen tot het lezen van partitiën.

Uitsluitelijke Verkoop van Snaren instrumenten eigenhandig vervaardigd van RICHELME van MARSEILLE
Collin Mézin van Parijs
Mangenot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25
A LA BONNE SOURCE
VERKOOP PER **Abonnement**
Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.
Te koopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.
Meubelen in allen aard, enz., enz.

Geen kale hoofden meer.

Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Jonkley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.

Te verkrijgen: De Beul, Antwerpen. Puls, Kolander plaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Nolf, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands

Fleschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.

Eenigdepot: VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen Gebreveteerd.

Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

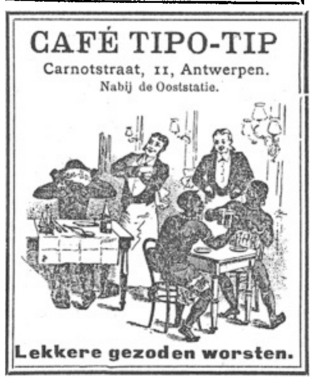

Brood- & Banketbakkerij
GUSTAAF KURTEN
GEMEENTESTRAAT, 51
Schuins over de Zoologie.
Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz Worstenbrood.
Bekroond met de gouden medalie in de Wereldtentoonstelling van 1894.

ELIXIR D'ANVERS
FIJNE LIKEUR

TENTOONSTELLING
AMSTERDAM 1895
EEREKRUIS
hoogste belooning
Medalje H.M. de Koningin

BORDEAUX 1895
GOUDEN MEDALJE
Eerediploma
door de hooge jury toegekend.

CRIÉE CENTRALE
Huis gebroeders DE WYNGAERT
VAN ERTBORNSTRAAT,
Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades
Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds
Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs- Schapen- en Verkenvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Antw. Drukk. CL. THIBAUT Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag, 26 Februari 1898. Eerste Jaargang. (Nieuwe reeks). N° 22.

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers : voor Noord-Nederland : F. Lapidoth; voor Zuid-Nederland : A. Cornette. — Secretaris : H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Borneostraat, 49 te 's Gravenhage,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

INHOUD : De Revue. (Smt.); Uit de Maasstad, (Pavidus); Aanvulling; Naschrift, (F. L.) Overzicht, (Frits Lapidoth); Wedstrijden, (Frans Van Cuyck); De Schouwburg een Goudmijn, (H. T. d. V.); Feestavond Willem Van Zuylen; Tooneelnieuws.

De « Revue ».

De revue is een ten onzent weinig beoefend kunstgenre. Of gaat het eigenlijk heelemaal niet aan, haar in verband met kunst te noemen en past het eer haar als een soort «lower art» te beschouwen? Ik geloof van niet. Zoo men over de artistieke beteekenis van een klucht mag spreken, zie ik niet in waarom men veel lager zou neerzien op de revue, die met de klucht veel punten van overeenkomst aanbiedt.

De revue is een kind van franschen bodem; als « revue de fin d'année » zijn Parijsche tooneelschrijvers begonnen met al het memorabele, dat in een jaar gebeurd was, op de planken te brengen in een doorloopende reeks van tafereelen met zang en dans. Daar zij niet enkel personen, maar ook instellingen en toestanden zoo aanschouwelijk mogelijk wilden voorstellen, zijn ze er toe gekomen rondweg zulke instellingen en toestanden als personen te doen optreden, een eigenaardigheid die aan de levendigheid der handeling ten goede kwam. Maar ook verder stond hun fantaisie voor niets. Vóór alles wilden zij vermaken; hekelen als het zijn kon, lachende de waarheid zeggen; tot in het onzinnige overdrijven; caricaturen vertoonen; de publieke opinie nu eens in het gevlei komen, dan weer in haar zwak tasten, alles en nog wat desnoods bij de haren op het tooneel slepen; als in een caleidoscoop het heele jaar, maar door *hun* bril bezien, voor de oogen der geëpateerde toeschouwers laten voorbijtrekken; . . . doch vóór en boven alles amusant zijn. Meer nog dan ergens elders geldt hier dat alles geoorloofd is, uitgenomen het vervelende.

Het is niet te voorzien of de « naneef », wanneer hij zich eens rekenschap zal gaan geven van onze eigenaardige beschaving, daarbij ook van de revues als evenveel onmisbare kenbronnen zal gebruik maken. Wel is dat te hopen, zoo voor ons als voor hem. Voor ons, omdat hij dan zien zal dat wij niet blind waren voor eigen gebreken, dat wij den moed hadden te lachen om eigen kwaasheden, die in het officieele leven als deftigheid en respectabiliteit opgeld deden, dat wij niet zoo wanhopig verslingerd waren aan den strakken ernst, als sommigen onzer tijdgenooten zichzelven en ons wel gelieven zijn te maken. En meergemelde naneef zelf al bij de studie onzer revues winnen een lister kijk op de betrekkelijke waarde van dat ons geslacht verklaarde te willen en na te streven; een billijker waardeering van al dat dezen tijd beweegt; een veelzijdiger blik op al ons gedoe.

Want dit is van een goede revue wel het grijvende dat ze van al wat een jaar lang de publieke opinie heeft bezig gehouden, een wel speciaal beeld geeft, dat er anders uitziet dan het officieele en conventioneele, maar dat in haar bespotting der overeengekomen werkelijkheid zoo'n belangrijken kern van waarheid bevat, dat het juist daarvoor de toeschouwers treft.

Waarmee tevens gezegd is dat een goede revue te schrijven nu juist niet zoo maar ieders werk is. Een eigenaardige plooi, een heel apart karakter misschien is er toe noodig om achter het traditioneele aangezicht der dingen dat andere te zien, dat in de revue kan worden vertoond.

Daartoe is humor vereischt, maar humor van een heel bepaald gehalte; onmisbaar is ook dat wie tot een revue zich zet vrijwel boven alles planeert, zich losmakend van de persoonlijke beschouwingen die niet tot het algemeene, tot het innerlijk wezen doordringen. Iets van den satyricus moet in hem zijn; iets ook van den chroniqueur, die bij alles een sprankje van zijn vernuft weet te geven om daarmee ook het onbelangrijk-schijnende te kruiden. Nog moet hij, zoo althans succes hem niet onverschillig is, wel heel goed zijn volkje, zijn publiek kennen om te weten wat het slikt en wat het afwijst, hoever hij gaan kan zonder te kwetsen en waar de grenzen zijn van het genre. En het geheel dat hem zoo voor den geest komt te staan, moet dan gestoken worden in het bonte harlekijnspak dat de schare de tent doet binnenstroomen; sprekend en pakkend moet dat alles zijn; vermakelijk en vroolijk; luchtig en losjes; grappig, dol.

Gaat het aan voor werk, dat dezen stempel draagt, veel waardeering te verwachten bij ons hollandsch publiek? Oppervlakkig zou men zeggen: neen; wij zijn uitteraard eer wat zwaar en log, wat massief en ernstig, breedpratig en deftig. Maar ik ben wel geneigd te gelooven dat ons volk meer die eigenschappen *vertoont* dan dat het die werkelijk bezit. Hoe hebben onze voorvaderen zich vermaakt met de kluchten van Breeroo en anderen! En, zoo het al waar was dat inderdaad de ondergrond van ons volkskarakter stemmigheid is, hoe raken dan hier ook de uitersten elkaar en hoe gul zijn we met onze bewondering voor vreemden *esprit*. Bovendien, wat een humor schuilt er niet èn in de taal èn in de opvattingen der zoogenaamd « lagere » volksklassen waar de nationale eigenschappen het zuiverst bewaard blijven. Trouwens de ervaring leert dat de hollandsche revueschrijver — ik heb Reyding, den auteur van *Doofpot*, *Maandaghouders* en *Luilekkerland* op het oog — zoo al wèl van de zijde der kritiek dan toch niet van den kant der schouwburgbezoekende menigte over gemis aan waardeering te klagen heeft. Zijn voortbrengselen genieten een populariteit, waarbij op tooneelgebied ten onzent geen andere haalt. In Amsterdam is nu reeds tweehonderdmaal Pietje Puck in Reyding 's laatste werk de held van den dag.

Maar de kritiek ten onzent gaat daar niet in mee. Zij pleegt de revue eigenlijk niet als een serieus tooneelwerk op te vatten en zoo zij al begrijpt dat ze toch niet zwijgen kan van wat twee honderd maal achtereen met succes wordt vertoond, beschouwt zij dat meer als een soort spectacle-concert-werk in vijf bedrijven dan als eigenlijk gezegd « tooneel ». Is de critiek in die opvatting het beschaafdere publiek voorgegaan of gevolgd? Mij dunkt, daar onze tooneelrecensenten uit dienzelfden kring voortkomen, hebben zij eenvoudig hun oorspronkelijke opvatting over wat wel en wat niet de moeite eener ernstige bespreking waard is, ook ten aanzien der revue zonder nader onderzoek toegepast. Alleen is hierin sedert ten onzent de eerste revues vertoond werden zekere kentering gekomen; toen waren er overigens-zeer-intelligente beoordeelaars, die zich van elke bespreking als beneden hun waardigheid onthielden, tot dat zij door het onbetwistbaar en onmiskenbaar succes zich wel genoopt voelden toch ook iets te zeggen van een vertooning, die steeds meer en steeds beter publiek trok. En nu het succes der revue zich in ons land zoo goed als permanent verklaard heeft, nu er een overtalrijk publiek blijkt te bestaan, dat telken jare opnieuw zich al spitst op wat er nu weer te genieten zal vallen, nu heeft de kritiek wel begrepen dat ze met dit feit rekening had te houden, maar ze doet dit niet dan schoorvoetend en zegt er niet meer van dan bepaald noodig is. Zie ik de zaak wel in, dan is zij nog niet gekomen tot het besef dat, gelijk *un beau sonnet vaut bien un long poème*, één goed bedrijf van een vlotte revue 'n heel blijspel van weet-ik-welke Duitsche firma waard is; zooveel menschenkennis, zooveel tooneelkennis, zooveel humor, zooveel in één woord der meest onmisbare eigenschappen van den blijspeldichter zijn er noodig om de feesten van het jaar te groepeeren en te bewerken tot een goede revue. Dat dit besef langzaam, maar zeker zal doordringen, mag intusschen verwacht worden, naarmate ook van het beschaafder publiek steeds meerderen met meer genot van dit genre kennis nemen.

SMT

(1) Ik verzoek de lezers te gelooven dat dit reeds geschreven was, voor het stukje van den heer Emants in het vorige nummer mij onder de oogen kwam. Het woord « vuurproef » dat ik vroeger gebruikte, was niet gelukkig gekozen. Ik zal mij maar excuseeren met de actueele uitdrukking uit het proces Zola : *L'expression a dû dépasser ma pensée.*

Uit de Maasstad.

Werkstaking heet het stuk van den schijver, die onder den naam C. P. Brandt van Doorne de romans *Twijfel* en *Huiselik Leed* in het licht gezonden heeft. Uit den stroom van tooneelstukken, die het door het Nederl. Tooneelverbond ingestelde Leescomité overstelpt, is dit werk behouden en ter aanbeveling waardig gekeurd. Ter aanbeveling — en ter bevordering van de opvoering — hierop valle de nadruk. Het Leescomité neemt met haar goedkeuring geenzins een deel van des schrijvers verantwoordelijkheid over. Het verleent alleen zijn raad, en zijn bemiddeling en hulp om het opgevoerd te krijgen, omdat het stuk dat naar zijn meening waard is. (1)

Zoo zou nu *Werkstaking* te Amsterdam en te Rotterdam gespeeld worden, en de Maasstad heeft het 't eerst gezien, in Tivoli.

Om eerlijk te zijn, moet ik zeggen, dat het stuk mij bij de aanschouwing niet is meegevallen. Bij lezing beviel het mij beter. Ik heb ook toen bezwaren bij mij voelen rijzen tegen het slot, maar dat deze zóó zouden hinderen had ik toch niet gedacht.

Het stuk is zeer eenvoudig. Een krachtige werkman; reeds op jaren, weduwnaar, met een volwassen dochter. Hij heeft zijn kamaraden geholpen bij een werkstaking, die gelukt is. Maar kort daarna willen zij weer staken, gebruik makende van tijdelijke verlegenheid van de patroons. Nu vindt Hein Murink den strijd niet rechtvaardig en weigert, ondanks het besluit van de werkliedenvergadering, mee te doen. Hij werkt door en laadt den algemeenen haat der makkers op zich. Eindelijk, door honger gedreven, moeten deze hun eischen laten vallen; maar één stellen zij thans : Hein Murink moet eruit. En de patroons geven toe en sturen den trouw gebleven werkman weg. Hein's geheele ziel komt in opstand en hij weigert alle aangeboden hulp. Ellende nadert voor hem en zijn dochter. Nergens kan hij plaatsing vinden; overal zouden de mannen heengaan als hij erin kwam. De ontdekking, dat er een (onschuldige) liefdeshistorie bestaat tusschen den zoon van een der patroons en zijn Dina, brengt hem tot wanhoop Hij schiet zijn dochter dood en daarna zich zelf.

Dat doodschieten van zijn kind achter de schermen en van zichzelf op het tooneel, wil mij al niet behagen. Intusschen — als dan maar dadelijk het scherm viel. Maar zie, daar gaat de deur open en komen binnen : de patroons, de zoon en het koor — ik meen de werklieden. Zij slaken klachten en de zoon houdt een revolutionaire speech, waarin hij, wanhopig over den dood van het meisje, alles zegt wat hij in het tweede bedrijf had moeten zeggen.

Zoo 't stuk als *Werkstaking* is wel uit het tegenwoordige leven gegrepen — de gegevens althans. Maar om mij voor die neergedrukte en dan wild uitbarstende sociale krachten belang in te boezemen *op het tooneel*, moet men ze mij woester laten zien, machtiger dan hier of wreeder getemd. Voor zoover ik kon nagaan, heeft Octave Mirbeau dat bereikt met zijn onlangs in de Renaissance te Parijs gespeelde : *Les mauvais bergers*. De werklieden in *Werkstaking* laten mij onverschillig, ergeren mij zelfs met hun domme machteloosheid. Behalve Hein Murink. Hij is een dramatische en een tragische figuur, die tot zijn volle recht kwam in het waarlijk voortreffelijke spel van den heer Frits Bouwmeester. Hij is slachtoffer van een noodlot. De fabriek, die hij bijna alleen aan het werk houdt, zal te gronde gaan, als hij blijft. De patroons moeten kiezen tusschen hem en de fabriek, die tevens de broodwinning van tal van gezinnen is. Het is een egoïstische en tegelijk maatschappelijke noodzakelijkheid, dat zij de fabriek kiezen. De brave, alleenstaande werkman wordt het slachtoffer.

Maar dan? Dat Hein alle hulp van zijn patroons weigert, kan ik mij voorstellen; hoewel ik mij tevens voorstel, dat het « wegzenden » heel wat minder wreed had kunnen gebeuren dan ons hier wordt voorgesteld en de patroons zich veel meer moeite hadden kunnen geven om Hein van de noodzakelijkheid ervan te overtuigen. Dan ware hun hulp misschien niet zoo smadelijk afgewezen. Maar dat Hein onder het volk, dat hem verrader scheldt en het leven onmogelijk maakt, blijft wonen en dagelijks zoeken gaat naar plaatsing in een andere fabriek, waar men hem natuurlijk niet nemen kan, om dezelfde reden als waarom hij elders is weggestuurd — ziedaar iets, wat ik mij minder gemakkelijk verklaar. Evenmin, dat de pers zich, in dezen tijd! om zijn droevig en onrechtvaardig lot geheel niet bekommert. Hein is ons te verstandig voorgesteld om zoo blindelings den honger tegemoet te loopen, zoekende waar hij vooruit weet niet te kunnen vinden.

Er zijn goede tooneelen, vooral in het tweede bedrijf: de patroons in hun gesprekken met Hein Murink en de ontvangst der werklieden-deputatie, die hun wreedeisch komen stellen Ook in het derde: de ontdekking van den vader, dat Dientje den patroonszoon liefheeft, zijn angst eensklaps en dan de troost, dat *dit* vreeselijke toch niet waar is. Maar het geheele stuk brengt een wreevelige stemming teweeg, omdat men gevoelt, dat alles zoo toch niet had behoeven te loopen. In onzen tijd is het eind van werklieden als Hein Murink niet een revolverschot uit eigen hand.

Er zouden meer opmerkingen te maken zijn en zeer stellig zou daarbij ook de lof niet ontbreken, bv. voor eenige bijfiguren en voor zekere gesprekken. Maar ik wil het hierbij laten.

Er werd vrij goed gespeeld; alleen door Frits Bouwmeester bijzonder. De figuranten lieten wel eens wat te wenschen over; maar in kleine schouwburgen als Tivoli hinderen zij eer, omdat men zoo dichtbij zit. Mejuffrouw Sasbach was goed als het dochtertje van Murink.

Algemeene indruk: een stuk van iemand met talent, boven de middenmaat, maar niet om over te roepen.

20 Februari PAVIDUS.

Aanvulling.

Ter aanvulling op ons overzicht der vorige week nog deze zinsneden uit een artikel van den heer M. Horn voor *Het Nieuws*.

Met een enkel woord heb ik reeds medegedeeld, dat *Werkstaking* bij de eerste voorstelling een groot succes heeft verworven; bij de tweede, gisteravond, is het niet minder geweest: na elk bedrijf herhaalde terugroepingen. De gunstige indruk, bij het lezen verkregen, is door de vertooning nog aanmerkelijk versterkt.

Of de schrijver aanwezig is geweest, is zelfs de directie onbekend, want ook zij weet niet wie zich onder den naam van Brandt van Doorne verbergt. De onderhandelingen zijn namens het Leescomité van het Tooneelverbond door Dr Mendes dat Costa gevoerd. Als hij de vertooning gezien heeft, zal hij er zeker mee ingenomen zijn geweest, want zij was zeer, zeer goed.

Den heer F. Bouwmeester mijne dankbare hulde voor zijne vertolking der hoofdrol. Nu eerst weet ik, wat die acteur kan; tot nu toe wist ik 't niet. Zijn *Hein Murrink* staat verre boven alles, wat ik tot heden gezien heb; die vertolking, breed van opvatting en kranig van uitvoering, gaf den persoon van den schrijver, zoowel in zijn gevoel van recht als in zijn lijden en zijne wanhoop, geheel weer; het was prachtig.

Zeer goed waren ook Mej. Sasbach (Dina), de heeren Morriën en Holkers (de beide compagnons) en Van Warmelo (de hoofdaanvoerder der werklieden). De heer Morriën is mij als de oude Van Lent zeer meegevallen; ik wist niet dat hij tot zoo iets in staat was.

Van de arbeiders-groepen was door de regie veel werk gemaakt; zij gaven een goed beeld van hetgeen onder de werkstakers omging. *Als geheel dus eene mooie voorstelling van een goed oorpronkelijk stuk: als dat met trekt, dan kan het Tooneelverbond wel opdoeken.*

Naschrift.

Wat de heer M. H. bedoelt met de laatste, door ons gecursiveerde zinsnede, kan ons maar niet duidelijk worden. Het recht van bestaan van ons *Tooneelverbond* staat of valt toch niet met het succès van een stuk, zelfs indien dat is goedgekeurd door het Leescomité en daar *Werkstaking*, naar uit ons volstrekt onpartijdig samengesteld Overzicht blijkt, zeer verschillend wordt beoordeeld, zou een matig succes nog niet eens pleiten tegen het Nederlandsch schouwburgpubliek. Het *Tooneelverbond* staat en moet worden gehouden hoog boven de lotgevallen van een stuk, een schrijver en een gezelschap.

F. L.

Overzicht

(NOORD-NEDERLAND).

Vasantasenâ.

Met de opvoering van dit heerlijke Indische drama, door den heer Seydel vertaald uit de zeer onvolkomen bewerking van den heer Pohl, heeft het *Nederlandsch Tooneel* geen onbetwist succes behaald. Daar ik, door ongesteldheid, ook was verhinderd zelf de opvoering van dit stuk bij te wonen, moet ik mij er toe bepalen eenige uittreksels uit de dagbladen mêe te deelen.

De heer Rössing oordeelde ongunstig in het *Nieuws*; maar drukt in het nommer van 21 Februari een brief van een ongenoemden opsteller af, waarin wordt beweerd dat het stuk wel degelijk als blijspel moet worden vertoond.

De beoordeelaar van het *Utrechtsch Dagblad* (J. H. Mignon) die zich Jehaëm teekent, schrijft o. a. het volgende:

« Het voortdurend Shakespeare's werken vertolken, schijnt van invloed te zijn geweest op de opvattingen der vertolkers. Het was alles als in de geestige *Twelfth Night or wat yo will, Much ado about nothing* en een deel der *Mid-Summer Nights dream* (pendant van het eerste).

Men heeft geschateerd van tijd tot tijd om Tourniaire, Clousen Bouwmeester; de Vries, als aanvoerder der gerechtsdienaren, had zich als de kostelijk-vermakelijke Dogberrij van Shakespeare een enormen buik gemaakt en waggelde als een tonnetje-rond over het tooneel.

Overigens, men heeft van *Vasantasenâ* een kijkstuk gemaakt, met zoo prachtige decors, met een zoo angstvallig verzorgen van alle hulpmiddelen, met een onweërspassage en een maanlichteffect nâ den donder, met de oostersche gezichten, en voor een eerste uitvoering geregeld figuratie van zeer vele personen.

Wat ik mij niet had kunnen denken heeft het Nederlandsch Tooneel gemaakt van dit prachtige drama der oudheid — een tooverstuk met schitterende effecten, en telkens dwaalde 't oog naar het nu verlaten orchest, omdat het geheel, onderschraagd door muziek, zeker nog meer zou winnen.

Met *Vasantasenâ* zal het wel gaan als met Antigone, gaandeweg belangstelling wekkende.

Zóó gemonteerd moet het indruk maken, mits gespeeld te Amsterdam of dáár waar tooverschoon decoratief en grootsche figuratie kunnen helpen om het stuk uit te voeren, zooals men op het Leidsche plein heeft gemeend 't te moeten opvatten.

Maar... in alle bescheidenheid geloof ik dat niet aan de waarheid van het stuk volle recht is geschied, dat deze uitbeelding er eene is naast die welke Vogel's vertaling eischt — maar toch, dat niemand mag nalaten het prachtig effectvolle tooverdrama te gaan zien en om de aankleeding en om het vermakelijk-cynische waas dat over aller opvatting hangt en heel de handeling wikkelt als in een ragfijn sluierkleed van gaas, en oostersche geuren spreidt — luchtig en vluchtig — waar men nog meer diepgevoelde poëzie had verwacht.»

De Amsterdamsche correspondent der *N. R. C.* geeft ons weer een geheele andere meening:

« Er zijn aan de monteering bij het Ned. Tooneel geen geringe kosten besteed — werd naar aanleiding der première in dit blad getuigd. Neen, maar het doet grooto schade aan den indruk der monteering, dat de décors zoo rammelen. Hier is een zijscherm uit de bruine, daar een luchtdoek uit de groene, ginds een achterscherm in daarmede volkomen disharmónieerende kleur geschilderd! Wat de kostuums betreft, de beide bayadères waren rijk gekleed en de dames Brondgeest en Holtrop personifieerden de hetaeren, Vasantasenâ en Mandanika, op bekoorlijke wijze. Ook in spel en voordracht gaven zij veel schoons. De eerste mannenrollen waren in handen van de heeren Clous en Dejong. Vooral eerstgenoemde was om zijn goede dictie te roemen. Van den heer Bouwmeester durf ik niet zeggen, dat hij zijn partij serieus opvatte. D. w. z. wij gelooven wel dat er een komische kant aan de rol is. De onbekende Indische schrijver durfde dezen prins teekenen als een schoelje in mooie kleeren, een wellusteling die het koningshuis ten verderve voert, als een verwaten, dom creatuur.

Dat domme, verwatene nu kan komisch werken. Maar Bouwmeester scheen niet te beseffen, dat er ook iets huiveringwekkends aan de figuur is, dat er een tijgernatuur in deze wellusteling woont, dat hij niet alleen een despotielijke bloodaard is, maar in zijn breidelloozen hartstocht vrouwen wurgt! Bouwmeester maakte er een hinderlijke kluchtspelfiguur van en scheen met zijn rol een loopje te nemen.

Hij had zelfs gemeend de vis comica te moeten zoeken in een aangeplakten neus!

Als de heer Bouwmeester kon goedvinden zijn rol niet aan bespotting prijs te geven, zou de vertooning in haar geheel er zeker bij winnen, eene vertooning, die wij voor het overige zeer belangwekkend vonden.»

De Telegraaf oordeelde niet bepaald ongunstig over stuk en opvoering.

Wij hopen nu spoedig in de gelegenheid te zijn zelf te oordeelen en komen dan nog eens op de bewerking en het spel terug.

Twee Antigone-vertalingen besproken.

Een paar belangwekkende opstellen over de *Antigone* vertalingen door prof. dr Van Leeuwen en den heer Willem Kloos geven ons deze week de *Nederlandsche Spectator* en het groene *Weekblad* in de nommers van 19 Februari.

Het eerstgenoemde stuk is alleen met initialen KR onderteekend; het tweede is van een heer dr Mendes da Costa.

Uit het allereerst volgende Spectator-artikel laten wij de aanhalingen uit het grieksch weg wegens technische moeilijkheden. Het zij genoeg hier te vermelden dat de beoordeelaar een citaat uit het oorspronkelijke achter elk voorbeeld plaatst.

Kr. zegt dan:

— Indien het den heer van Leeuwen er om te doen is geweest een naar den trant der antieken opvoerbaar Nederlandsch tooneelstuk te vervaardigen, dan kan zijn werk de lof niet onthouden worden van vloeiend te zijn en onze tooneelspelers niet te veel moeilijkheden in de dictie te berokkenen. Immers, de door prof Van Leeuwen geleverde overzetting van Sophocles' *Antigone* (Leiden, A. W. Sijthoff) is meer een gemoderniseerde paraphrase dan een zoo getrouw mogelijke vertaling, waarin menige uitdrukking niet vrij te pleiten is van zekere banaliteit, een bewijs dat Sophocles' tragedie niet kan gemaakt worden. De bewerking van den hoogleeraar is matter, kleurloozer, minder krachtig dan het oorspronkelijke Grieksche stuk. Dit in extenso na te gaan is ondoenlijk; vergelijk alleen maar het verhaal van den wachter op blz. 22 met vss. 407 — 440 bij Sophocles. Als uitdrukkingen, die óf te modern zijn óf niet in den oorspronkelijken tekst voorkomen, moeten gewraakt worden: « den koelen schoot der aarde », « als diepbetreurde dierb're doode » (blz. 4 — de laatste zegswijze klinkt advertentie-achtig), « een gruwzaam einde » en « in des levens lente » (blz. 5). « schoon ook 't harte ons breken mocht », blz. 6) « Goile welbehaaglijk » en « des hemels heil'gen wil » (ibid), « steeds onverzettelijk, nog in 't voorportaal des doods » — (blz. 7) « de pijlers van mijn troon » (11), « in 't stof der alledaagschheid » (12)"; de eerste drie regels op blz. 14 zijn niet bij Sophocles te vinden: « de vinger Gods » en » die overtuiging dringt zich krachtig bij mij op » (16), » Wat valt hier voor? Wat wilt gij mannen? Zoekt gij mij? (21); de beide regels van Antigone's rede op blz. 14 zouden misschien beter aldus luiden: » indien 't u voorkomt dat ik dwaas gehandeld heb, Me dunkt dan ben ik dwaas in de oogen van een dwaas » — in ieder geval klinkt de laatste regel bij Van Leeuwen te algemeen-sententieus. » Te tooien met het masker van de deugd » (25), « God verhoede » (26), « O God » (28), den vierden regel v. o. van welke blz. ik niet begrijp), « de uitverkoorne zijns harten » (32), « bij den hemel die mij hoort! » (33), « zijt ge aan harten zoo arm, gij stad mijner vaadren? (43); blz. 53 regel 5 en 4 v. o zijn niet al te begrijpelijk vergeleken met vs. 1072 van het oorspronkelijk; « o god, o god » (62 en 64). Dit een en ander moge voldoende zijn om aan te toonen, waar de vertaling te kort schiet, en het zou niet moeilijk zijn nog meer voorbeelden hiervan te geven. De Nederlandsche *Antigone* staat over 't geheel op een lager plan dan de Grieksche tragedie, grootendeels een gevolg van te groote vrijheid en te veel moderniseeren.

De koren zijn hier en daar mooi van behandeling, vooral het eerste en het is wel merkwaardig, dat de wedergave van deze zoo moeilijke gedeelten der tragedie meermalen betrekkelijk getrouwer is aan het origineel dan die van den dialoog,

KR.

Dr M. B. Mendes de Costa vindt dat Kloos zich een puzzle heeft opgegeven door *Antigone* zoo te willen vertalen dat de overzetting hetzelfde aantal verzen, ja zelfs lettergrepen heeft als het oorspronkelijke. Wij laten hem hieronder het woord:

» Want het is zich een puzzle opgeven, wanneer men zegt: « Kijk, ik zal nu eens een kunstwerk van een wereld-artiest gaan vertalen en dat doen niet alleen in dezelfde maat, maar ook in hetzelfde aantal verzen; ja sterker nog in hetzelfde aantal lettergrepen. »

» Schiller zal toch wel een dichter mogen worden genoemd, en zeer zeker Shelley, althans de heer Kloos acht hem als zoodanig zeer hoog, maar die waren verstandiger. Zij kozen voor het vertalen van Iphigenia in Aulis en van den Cycloop de versmaat die hun het geschiktst voorkwam, nl. voor den dialoog de vijfvoetige jamben en voor de koren een rijmend metrum; niet alzoo Kloos, noch Van Leeuwen, die beiden wilden zoo dicht mogelijk bij het oorspronkelijke blijven en hebben gezegd: « Sophokles schreef den dialoog in zesvoetige jamben, ik doe dat ook; Sophokles gebruikte voor de koren en lyrische partijen anapaesten of choriamben, of dochmiën, ik doe dat ook. » — Maar heet gij beiden er dan nog nooit over gedacht, dat een vers van Sophokles voor Grieksche ooren heel iets anders is dan uw zesvoetige jamben voor onze ooren? Ge weet immers even goed als ik, dat noch gij, noch ik, noch iemand met zekerheid kan zeggen waar de Grieken in proza, in elk woord afzonderlijk den klemtoon legden; met andere woorden of ze dat deden letterend op het accent of op de lengte der lettergrepen. En als wij dat niet weten, dan kunnen we immers zelfs niet bij benadering uitmaken hoe die verzen in de Grieksche ooren klonken. Wilt ge een bewijs; want ik zie u al ongeloovig het hoofd schudden? Goed, ik zal er u een geven, dat ieder leek kan begrijpen. De heldin van het door u beiden vertaalde stuk heet volgens u Antigone met den klemtoon op ti; volgens anderen spraken de Grieken in proza dien naam uit Antigóne met klemtoon go; een derde geval wordt door niemand mogelijk geacht. Welnu, als Sophokles verzen had gemaakt op gelijke wijze klinkend als die van u beiden, dan zou bij hem de naam der heldin óf Antigone of Antigóne hebben geluid, ten minste zoo zou men zeggen; maar neen, een Grieksch treurspeldichter kan, om de wetten van de versmaat, den naam Antigone niet anders gebruiken dan door hem uit te spreken ántigoné, dus met klem of stemverheffing op an en op ne.

Hieruit volgt ten eerste : « de klemtoon in de Grieksche verzen houdt zoo weinig rekening met den klemtoon van de woorden afzonderlijk, dat zelfs eigennamen in die verzen anders worden betoond als in gewoon proza » en ten tweede : « terwijl gij beweert hetzelfde metrum te gebruiken als Sophokles, gebruikt ge er zulk een waarin het u niet eens mogelijk is den naam der heldin, naar wie zelfs het stuk heet, zóó te betoonen, als hij doet wiens werk gij vertaalt. »

Geenszins intusschen heb ik op zichzelf bezwaar tegen het gebruik van zesvoetige jamben. Integendeel. Met het oog op die passages waar de personen voortdurend om en om een heel vers zeggen, is het zelfs gewenschter déze versmaat te gebruiken, dan de kortere vijfvoetige jamben. Mits men zich niet verbeelde dat men nu ook dezelfde maat gebruikt als Sophokles. Maar geheel en al verderflijk is het om het in precies evenveel verzen te willen vertalen als er in het oorspronkelijke staan. Ik weet wel, dat Sophokles, die en die woorden in één vers zette, omdat ze naar zijn gevoel zóó bijeen hooren, maar de volgorde der woorden in het Grieksch is nu eenmaal een andere en een heel vrijere dan bij ons. Vosmaer heeft indertijd in zijn Homerus-vertaling een dergelijk kunstje beproefd en .. ja volvoerd, maar hoe? *De mortuis nil nisi bene.* »

De heer Mendes verwijt aan Kloos :

« 1. Het menigvuldig gebruik van stoplappen,

2. het misbruik van moderne en familiare, ja platte uitdrukkingen,

3. het herhaaldelijk onverstaanbare taal schrijven,

4. het af en toe voor verzen opdischen van regels met zeer gebrekkig of geheel onherkenbaar metrum, van regels die niet te zeggen zijn, of van regels die niet anders zijn dan gewoon proza. »

Wedstrijden.

Men veroorlove ons, te verklaren, dat wij over de wedstrijden niet te eenemaal het gevoelen deelen van den heer Frits Lapidoth, uitgedrukt in 't vorig nummer.

Stellig, om een goed gelegenheidstuk te bekomen, hoeft er geen wedstrijd uitgeschreven te worden, want honderd tegen één zullen slechts de onbekende dramatische genieën opdagen om naar den uitgeloofden prijs te dingen, en de jury zal er teleurgesteld mee blijven zitten.

Daargelaten dit enkel geval, kunnen wij op een wedstrijd geenszins zoo uit de hoogte neerzien.

Het is wel waar, dat deelnemers, die pas op een onderwerp beginnen te peinzen, als de kamp open verklaard is, geen meesterstuk kunnen inzenden, want ingeving en bezieling worden niet opgelegd. Doch er bestaan er ook andere, namelijk de trage en weifelende talenten, soms al maanden en jaren met eene uitmuntende fabel in hoofd en gemoed rondloopend, af en toe een tooneel of een bedrijf op papier brongend, zoo maar voor eigen voldoening, te zedig om met iemand over hun werk te spreken.

Toevallig vernemen zij het instellen van een wedstrijd.

Ah! waarom zouden zij eens niet meedoen? Zij wagen er immers niets bij, terwijl de winst daarentegen van aard is om de kleinmoedigen te lokken en hun ijver en stoutheid in te boezemen. Op die wijze verbeelden wij ons, dat soms hoogst verdienstelijke gewrochten in 't leven worden geroepen. De loome geesten voelen zich krachtig genoeg geprikkeld om uit hunne sluimering op te springen ; half voltooide scheppingen wachten niet zelden op zoo 'n stootje om hun beslag te krijgen ; angstig weggeborgen manuscripten treden uit hunne schuilhoeken in 't licht der critiek.

Ik weet niet, hoe 't in Noord-Nederland toegaat, doch in Vlaamsch-België toonen de Schouwburgbestuurders zich volstrekt zoo bereidwillig niet tot het opvoeren van oorspronkelijke stukken. Met de vreemde is meer geld te winnen. Reeds kost het een schrijver heel wat moeite om zijn werk te doen lezen, en wat het spelen betreft, zie! in de meeste gevallen is dit een droombeeld, hetwelk men zich uit het hoofd moet zetten, tenzij men iets voortgebracht heeft, dat bepaald gelijkt op allerlei andere tooneeldingen, welke bij het gewoon publiek veel bijval ontmoeten.

Een stuk, dat een prijs of eene eervolle melding verwierf in een ernstigen wedstrijd, wordt echter gaarne opgevoerd, en, mocht het voetlicht er al gebreken in laten ontdekken, welke aan het oog van den keurraad ontsnapten, de schrijver heeft er eer en faam mee ingelegd en een zelfvertrouwen gewonnen, dat misschien nog rijpe vruchten kan telen.

Naar onze innige overtuiging dus levert een wedstrijd hoegenaamd geen kwaad op en sticht hij doorgaans nut, weze het ook onrechtstreeks. Wij beschouwen hem als eene aanmoediging voor de angstvalligen, als eene belooning tevens voor hen, die blijken gaven van echt talent. Maar — de jury moet uit bevoegde personen bestaan.

Antwerpen. FRANS VAN CUYCK.

De Schouwburg een Goudmijn.

Het moge vreemd schijnen dat ik heden terugkom op een artikel, verschenen in *Het Tooneel* van 4 December 1897 (1); mijne verontschuldiging ligge in deze overweging dat het hier eene bespreking geldt, welke niet aan de gebeurtenissen van den dag of van de week verbonden is, en die bijgevolg nog wel jaren lang zal kunnen gerekend worden te behooren tot de onderwerpen van actualiteit.

De heer Taco de Beer had het toen « over den zieke, den teringlijder, dien men schouwburg noemt » en, de oorzaken en de verschijnselen der ziekte besprekend, benevens de verkeerde behandeling welke sommige dokters den patiënt willen doen onderguan, stelde schrijver deze *diagnose* voorop :

« Eerst een drietal feiten.

« 1° *De Doofpot* beleefde in één jaar *drie honderd* voorstellingen, *Gijsbrecht van Amstel* is 260 jaar oud en heeft in al dien tijd geen *drie honderd* voorstellingen beleefd.

« 2° *Luilekkerland* heeft ± 70 voorstellingen gehad (tot heden) (2), en in dit seisoen brengen Shakespeare, Molière en alle Nederlandsche auteurs samen het niet tot *zeventig* voorstellingen.

« 3° *Alle* schouwburgen te Amsterdam zijn noodlijdend, maar het *Café chantant* en het *specialiteitentheater* bloeien en maken rijke winsten. Zie bijv. den groei en de uitbreiding van den *tjingeltjangel* in de Amstelstraat. »

Tot zoover de beschrijving der teringsymptomen. De heer de Beer gaat voort :

« Uit die drie feiten blijkt, dat de tooneeldokters *ongelijk* hadden, die beweerden :

« 1° dat men Shakespeare en Molière moest spelen,

« 2° dat men Vondel, Breeroo, Langendijk en dergelijke moest spelen,

« 3° dat men stukken van de allermodernste moderniteit moest spelen.

Voor de verdere uiteenzetting dezer drie punten moet ik verwijzen naar het nommer van 4 December 1897, waaruit ik alleen het allernoodzakelijkste aanhaal om des lezers geheugen op te frischen en des heeren de Beers ideeën over de zaak zoo getrouw mogelijk in haar verband weer te geven.

En nu de oorzaken :

« De oorzaken waardoor de schouwburgen geen zaken maken en bij gebrek aan geld allerlei proefnemingen doen, die ook alweer mislukken, zijn drieërlei :

« 1° De prijzen zijn te hoog....

« De stukken zijn niet naar den smaak van het publiek....

3° Onze nationale opvoeding is de meest geweldige vijand van het goede tooneel.... »

Hoe de toestand behoort verbeterd te worden, de heer Taco de Beer zegt het niet voluit ; hij laat het den lezer gissen. Op de gis af dus besluit ik uit het artikel, hetwelk hierboven in zijne hoofdgedachten wordt geresumeerd :

A. *Wat men* niet *moet doen* :

1. Men moet geen stukken van Shakespeare en Molière spelen ;

2. Men moet de stukken onzer klassieken, Vondel, Bredero, Langendijk enz., niet spelen ;

3. Men moet de nieuwste stukken van Ibsen en van allerlei Fransche modernen niet spelen, daar zij steeds hebben gedeeld in het lot der Hollandsche klassieken.

B. *Wat men* wel *moet doen* :

1. Men moet de prijzen der plaatsen verlagen ;

2. Men spele stukken naar den smaak van het publiek (*Doofpot, Luilekkerland, Madame Sans-Gêne, Levende Brug, Don Cesar de Bazan*) ;

3. De nationale opvoeding worde gewijzigd in dien zin, dat zij ophoude de meest geweldige vijand van het goede tooneel te zijn : minder examens, min uitgebreide programma's van onderwijs, opdat de *overspannen* geest niet uitsluitend trachte naar *ontspanning* door verstrooiing en vermaak, en dus niet afkeerig blijve van ernstige kunst waarvan het genot *inspanning* van denkvermogen vordert.

Zóó stel ik mij de geneesmiddelen voor, die de heer de Beer den teringlijder voorschrijven wil om hem de ondermijnde gezondheid terug te schenken. Geef ik ze niet juist weer, men wijte het, hetzij aan de beknoptheid zijner eigen uiteenzetting, hetzij aan *mijn* gebrek aan begrip, in geen geval aan kwade trouw van mijnentwege.

Nu wensch ik slechts even in 't voorbijgaan de aanmerking lucht te geven, dat de hulpmiddelen sub 2 en 3 hierboven vermeld, mij wel eenigszins toeschijnen elkander tegen te spreken. Wel is het mij bekend, dat men een door ziekte verzwakten lijder niet spijzen kan met het krachtige voedsel dat eene gezonde maag past.

Maar de vraag is of het mag aanbevolen worden, een ziek organisme nog meer te vergiftigen, den kanker nog dieper te laten invreten, met toe te geven aan de kwade lusten van den patiënt? In andere woorden, is het wenschenswaard, aan het publiek de gelegenheid te onthouden om ernstige kunst te leeren kennen en genieten? Zal men, met het goede af te schaffen, hem den weg naar het goede beter leeren kennen?

Doch dit daargelaten, — het is slechts eene bijzaak.

Wat voor mij in deze hoofdzaak is, wil ik hier op mijn beurt in 't kort uiteendoen.

Ik zal mij daarbij onthouden van « jeremiades » en « toasten », waaraan de heer de Beer het land heeft, en dus blijven op een geheel practisch en positief standpunt.

(*Wordt vervolgd.*)

Antwerpen. H. T. d. V.

(1) De Goudmijn onzer Schouwburgen, door Taco H de Beer (Amsterdam .

(2) Het artikel is gedagteekend 15 Nov. 1897.

Feestavond Willem Van Zuylen

Hieronder volgen de verschillende stukken die de heer Willem Van Zuylen zal voordragen in het lokaal El Bardo op woensdag 9 Maart.

1. a) Drie Studentjes) b) Liefdendraak)	Piet Paatjes.
2. Een lastig geval, Vertaling van	Boontje.
3. De dupe der hi torie	Fabies.
4. Eene eerste liefde.	
5. Oudste Wimpie	Marcellus Emants.
6. Een blok aan 't been	Rosier Faassen.
7. Bankbreuk	Pierrot.
8. Brug omhoog	Stokvis.
9. Paardengang	E. Laurillard.

Toekomende week zullen wij het volledig programma van dezen zeer interressanten avond meedeelen.

Men kan van heden af plaatsen voorbehouden in den Nederlandschen Boekhandel, St Jacobsmarkt.

Tooneelnieuws.

Wij roepen de aandacht in op den feestavond, die zaterdag, 26 dezer, op het Lyrisch Tooneel aangeboden wordt aan Mejuffrouw Celine Duyse, de gewetensvolle eerste zangeres. Men zal opvoeren het werk dat bij elke vertooning zooveel bijval haalt : *De Koningin van Saba.*

* * *

Bij den Brusselschen Schouwburg zijn de repetities begonnen van *Het Teeken des Kruises*, het stuk dat te Antwerpen verleden jaar zooveel opvoeringen beleefde.

* * *

De inlichtingen over den heer De Groot die het Bestuur van het Lyrisch Tooneel te Antwerpen aanvraagt, gegeven, zijn niet van aard om hem de sympathie noch van het Stedelijk Bestuur, noch van de kunstliefhebbers te verwerven.

* * *

Maandag aanstaande zal te Antwerpen voor de eerste maal doorgaan : *Een Losbol*, van den heer Van Kersbergen, uit den Haag, in den laatsten prijskamp, uitgeschreven door de stad Antwerpen, met een tweeden prijs bekroond.

* * *

Het Beschermingscomiteit van het Lyrisch Tooneel heeft aan het gemeentebestuur van Antwerpen een schrijven gezonden om te vragen dat de door den Tooneelraad voorgestelde verhooging van subsidie ten bedrage van 10.000 frank zou toegestaan worden.

* * *

De herhalingen voor *De Vroolijke Vrouwtjes van Windsor* zijn volop aan gang bij het lyrisch Tooneel. Het werk zal weldra doorgaan.

* * *

De Antwerpsche bladen bevatten flinke artikels om te protesteeren tegen de onnoemlijke handelwijze van den heer De Groot, die zoo hij kans hadde gehad om te gelukken, aan ons lyrisch Tooneel eene toelage van 10.000 fr. zou onttrokken hebben.

* * *

Het volgend beneflet op onzen Nederlandschen Schouwburg zal den heer regisseur gevallen. Hij heeft gekozen : *Korporaal Simons*, wat wel een volle zaal zal uitlokken.

Brievenbus.

Men vraagt ons inlichtingen over een blijspel *'t Spookt in Huis*, van F. Roelants. Kan een onzer lezers ons daarover nieuws geven? Waar het te verkrijgen is, of wie het bezit?

ELDORADO.

Toon- en Tooneelmaatschappij "De Morgendstar,,

Op Zaterdag 26 Februari 1898
om 10 uur 's avonds

GROOT BAL
in de vereenigde zalen.

ELECTRISCH VERLICHT.

Nederlandsche Schouwburg.

De Wraak der Corsicaansche.

Drama in 6 tafereelen, naar het Engelsch

Danella, Corsic. edelman	de hr Bertrijn
Tomasso Monaldini, oude vertrouwde der Paoli's	Van Keer
Antonio Paoli, Fr. zeeofficier	W. Janssens
Georges Anstruther, engelsche zeeofficieren	Dilis
Gerard " "	
Charlie Philips	Van den Bosch
M. Barnes	Lemmens
Debelloc, kapit der jagers	Devos
Marino Paoli	mev. M. Verstraete
Enid Anstruther	mej. Jonkers
Lady Charteris	mev. Lemmens
Maud, haar dochter	Bertrijn
Marie Matteo	Gorlé
Een bediende	Rasquin

EEN MAN IN LEENING

Blijspel in 3 bedrijven.

Anatole Van den Bril, oogmeester	de hr W. Janssens
Hartman, gewezen zeeman	P Janssens
Maurits Bartels, gew. onderofficier	Van den Bosch
Vlasbaard, herbergier	Devos, vader
Mev. Safraan	mev. Lemmens
Adele, haar dochter	Bertrijn
Agathe, vrouw van Van den Bril	Gorlé
Pieter, knecht	de hr Babusiau
Katrien, meid	mej. Wagemans
Een conducteur	de hr Leurs
Een gast	Dela Haye
Een bediende bij Hartman	Rasquin

EEN LOSBOL

Tooneelspel in 5 bedrijven.

Graaf Rynauve	de hr Bertrijn
Graaf Georges van Waldheim	Van Keer
Baron Armaud, zijn neef	W. Janssens
Jansen, bankier en koopman	Van Canter
Henri, zijn zoon	Lemmens
Jan Welters, metselaar	Van Rijn
Kees Vorsters, metselaar	Laroche
Worman, kamerdienaar	P. Janssens
De Plakker, student	Devos, zoon
't Gootje, student	Van den Bosch
Janus, knecht	Clauwaer:
Een kotijhuisbediende	Antoons
Eugenie, gravin van Waldheim	mev. Dilis
Vrouw Welters	Verstraete-L.
Marie, haar dochter	mej. Jonkers
Helene	Wagemans
Bianca	mev. Gorlé

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

DE KONINGIN VAN SABA

Zangspel in 4 bedrijven, door von Mosenthal, metrisch overgezet door HUBERT MELIS.

Koning Salomo	de hr Pieps
De hoogepriester	Judels
Assad	Leysen
Baal Hanan	Tokkie
Een tempelwachter	Van Elsacker
Sulamith, zijne dochter	Mej. Duyze
De Koningin van Saba	Van Elsacker
Attaroth, hare slavin	Kamphunyse

HERBERGPRINSES

Zangspel in 3 bedrijven (4 tafereelen) van Nestor De Tière
Muziek van Jan Blockx

Bluts	hr. B. Tokkie
Rita, zijne dochter	Mej. Kernitz
Katelijn	Mev. B. Pédé Batts
Merlijn, haar zoon, toondichter	hr L. Leysen
Reinilde, hare pleegdochter	Mej. Van Elsacker
Marcus, Merlyn's vriend, toondichter	hr Piens
Jan Robo	H. Fontaine
3 zusters van Rita	Mej. Van Eggelpoel
	" J. Velders
	" A. Kennes
Een heer	hr Brouwers
Een zanger	Van Eeckhoven
Een oude boer	Van Elsacker
Een jonge boer	Van Eeckhoven

Komt te verschijnen

BIJ

Lodewijk Janssens & Zonen

TE ANTWERPEN

KONING HAGEN

Bekroond treurspel in vijf bedrijven

door

Hubert MELIS.

Prijs der volksuitgave : Fr. 1.25.

Mits toezending van deze som wordt het werk dadelijk opgezonden

Drukkerij Cl. THIBAUT

7, GRATIEKAPELSTRAAT

Telephoon 1489. ANTWERPEN. Telephoon 1489.

Overzicht van eenige prijzen :

100	fijne Visietkaarten	Fr 1.00
100	" " met 50 Enveloppen-banden	" 1.25
1000	Enveloppen met firma, te beginnen van	" 2.50
1000	Briefhoofden of Factuurs (8°) " "	" 5.00
1000	" " (4°) " "	" 7.00

10 % vermindering per 10 duizend exemplaren.

Alle soorten van Registers.

KOPIJ BOEKEN, BESTE HOEDANIGHEID, 500 BLAD : FR. 1.75 EN 2.00

Inpakpapieren, Winkelpapier, enz. enz.

W. Koopal & Co

Agentschap voor aankondigingen

64, Provinciestraat (noord), Antwerpen

AANPLAKKING EN UITDEELING VAN DRUKWERKEN IN BELGIE, HOLLAND EN DUITSCHLAND

IN 24 UREN.

HONDERD VOORBEHOUDEN PLAATSEN TE ANTWERPEN VOOR HET AANPLAKKEN

SCHRIJVEN VAN ADRESSEN op banden en briefomslagen voor alle beroepen. — Onder band doen. —

Aankondigingen op muren. | Verhuring van draagborden en wagens

Handschoenen fabriek.

Handschoenen op maat op 3 uren — Kosteloze en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.

VAN STEENKISTE

oud huis Berbigette.

33, GROENPLAATS, 33

ANTWERPEN.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS, Kunstlei, 74, Hoek van Hopland. Groote keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675, en onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

VERHUIS WAGENS van af fr. 1.50, 2, 2.5', 3 3.50 per uur. — Grootte naar believen tot 8 meters too. — CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk. Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

Het Oud SCHOENTJE

Gemeentestraat, 27

aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.

Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, sloefjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN

Huwelijkstullen, Bloemkoven in allen aard enz. enz.

Mlle L. LAMBOTTE

Kronen voor Concerten en Begrafenissen

ARTIEKELS VAN PARIJS

Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.

Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

Gustave FAES

25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.

MUZIEK

Snaarinstrumenten in allen aard
Métronomes, Diapasons, enz.
Echte Napolitsche en Franssche SNAREN
MUZIEKPAPIER
Abonnementen tot het lezen van partitiën.

Uitsluitelijke Verkoop van Snaren instrumenten eigenhandig vervaardigd van RICHELME van MARSEILLE
Collin Mézin van Parijs
Mangenot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25

VERKOOP PER

Abonnement

A LA BONNE SOURCE

Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.

Te koopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.

Meubelen in allen aard, enz., enz.

Geen kale hoofden meer.

Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Jonkley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.

Te verkrijgen : De Heul, Antwerpen, Puls, Kolsaaer plaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Nolf, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands

Flesschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.

Eenigdepot : VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen

Gebreveteerd.

Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

CAFÉ TIPO-TIP

Carnotstraat, 11, Antwerpen.

Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

Brood- & Banketbakkerij

GUSTAAF KURTEN

GEMEENTESTRAAT, 51

Schuins over de Zoologie.

Gekend voor zijne lekkere koeken, brioches, enz Worstenbrood.

Bekroond met de gouden medalie in de Wereldtentoonstelling van 1894.

ELIXIR D'ANVERS

FIJNE LIKEUR

TENTOONSTELLING

AMSTERDAM 1895

EEREKRUIS

hoogste belooning

Medalje H. M. de Koningin

BORDEAUX 1895

GOUDEN MEDALJE

Eerediploma

door de hoge jury toegekend.

CRIÉE CENTRALE

Huis gebroeders DE WYNGAERT

VAN ERTBORNSTRAAT,

Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades

Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds

Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs-, Schapen- en Verkenvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Antw. Drukk. Cl. THIBAUT Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag, 5 Maart 1898. Eerste Jaargang. (Nieuwe reeks). N° 23.

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers: voor Noord-Nederland: F. Lapidoth voor Zuid-Nederland: A. Cornette.— Secretaris: H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Borneostraat, 49 te 's Gravenhage,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

INHOUD: Dan kan het Tooneelverbond wel opdoeken, (M. Horn); Naschrift, (Marc. Emants); Gounod's Faust te Groningen, (A.G. van Hamel); Onder dokters handen, (N. R. Ct.); Tooneelwedstrijd; De candidatuur De Groot; Tooneelavond Willem Van Zuylen; Antwerpen, (G. Delattin en Hubert Melis); Gent, (Gustaaf D'Hondt); Tooneelnieuws.

Dan kan het Tooneelverbond wel opdoeken.

In mijne beoordeeling van *Werkstaking* in *Het Nieuws* schreef ik: het stuk is goed, het spel uitstekend; als dat niet trekt, dan kan het Tooneelverbond wel opdoeken. De Redactie van dit blad heeft deze woorden in het vorige nummer gecursiveerd aangehaald en er bij gezegd, dat haar deze woorden niet duidelijk zijn. Welnu, dan zal ik duidelijker, dan zal ik zeer duidelijk zijn, al spijt het mij, dat ik in ons orgaan niet uitsluitend tot de leden van het Nederlandsch Tooneelverbond kan spreken en onzen «linge sale» niet «en famille» kan wasschen.

Volgens de statuten van ons Tooneelverbond stelt het Verbond zich ten doel de verbetering van het Tooneel in Noord- en Zuid-Nederland. Dit doel tracht het te bevorderen door: (*)

a. De oprichting en instandhouding van eene Tooneelschool te Amsterdam. *Daarover aanstonds.*

b. De aanmoediging van verdienstelijke tooneelkunstenaars en tooneelkunstenaressen. *Hiermede houdt zich het Verbond tegenwoordig niet anders op dan door een krans of ruiker bij feestelijke gelegenheden te schenken.*

c. Het bevorderen van oorspronkelijke tooneellitteratuur. *Daarover aanstonds.*

d. Het uitgeven van een tijdschrift, gewijd aan de algemeene belangen van het Nederlandsch tooneel. *Een tijdschrift hebben wij niet meer, zelfs niet eens meer een eigen courant, wij hebben met den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond het blad, dat mij thans gastvrijheid schenkt en waarvan ik daarom niets anders zeggen zal dan dat het in geen enkel opzicht de verbetering van het tooneel in ons land bevordert.*

e. Het houden van voordrachten, bijeenkomsten en openbare vergaderingen en het doen geven van voorstellingen door personen die tot de bestaande schouwburgen behooren of tot tooneelkunstenaars worden opgeleid. *Van hetgeen hier wordt opgesomd, gebeurt niets anders meer dan dat eenige afdeelingen hare leden een of meer gratisvoorstellingen elk jaar aanbieden of door tooneel-directies laten aanbieden, terwijl ook een enkel maal leerlingen der Tooneelschool in de eene of andere afdeeling optreden.*

f. Het oefenen van invloed op tooneeldirectiën, ten einde in gemeenten, waar geen tooneel is gevestigd, van tijd tot tijd voorstellingen te doen geven. *Of het Verbond dat ooit gedaan heeft weet ik niet, zeker is het, dat het in geen jaren gebeurd is en ook niet behoeft te gebeuren.*

g. De bevordering van eene degelijke tooneelcritiek. *Daarmee houdt zich het Verbond niet op, eene poging van den heer Vriesendorp, om deze zaak door het Verbond te doen aanpakken, leed schiphreuk.*

h. De taak van het Nederlandsch tooneel in Noord en Zuid bij de regeering voor te staan. *Voor ons land heeft dat geene waarde; al heeft Thorbecke ook niet gezegd, dat kunst geene regeeringszaak is, onze regeerders houden zich als zoodanig met het tooneel niet op.*

Van de acht middelen, die het Tooneelverbond heeft, om het in de Statuten neergelegde doel te bevorderen, blijven er dus slechts twee over, die zij werkelijk in toepassing brengt, namelijk *a.* de instandhouding van eene Tooneelschool en *c.* het bevorderen van oorspronkelijke tooneellitteratuur.

De Tooneelschool. Haar bestaan, zooals zij op dit oogenblik werkt, is mij een doorn in het oog. En waarom? Omdat zij maar altijd voortgaat jongelui voor het tooneel op te leiden, terwijl de Bestuurders weten, dat die jonglui eene toekomst van de bitterste teleurstelling te gemoet gaan. Wij hebben op dit oogenblik een schrikbarenden overvloed van tooneelspelers. Zeer verdienstelijke acteurs en actrices, waaronder oud-leerlingen der Tooneelschool met diploma, hebben geen of een zeer slecht engagement, van de mintens *tien* tooneelgezelschappen, die in ons land elkander het dagelijksch brood betwisten, zijn er nog maar *twee*, die gage betalen, de anderen leven van de hand in den tand, verdienen zij wat, dan hebben zij wat, verdienen zij niets, dan hebben zij niets, soms weken achtereen moeten zij het met een klein deel van hunne gage of soms met heelemaal niets doen. En hoe meer gezelschappen er komen, des te erger wordt de concurrentie. Eerlijk gezegd: op dit oogenblik nóg meer jongelui de wereld in te zenden met een diploma Tooneelschool, is bijna eene misdaad, te eerder, omdat het Tooneelverbond het niet beletten kan, dat het grootste deel der openkomende plaatsen wordt ingenomen door kinderen of familieleden van tooneelspelers, zonder dat zij de Tooneelschool bezocht hebben. En deze zijn waarlijk de slechtsten niet, ik noem maar Mej. Rika Haspels, Mevr. Ternooy-Apel, Faassen, A. Faassen jr., Sophie de Vries jr., Mevr. v.d. Horst-v.d. Lugt Melsert enz. enz., ik noem maar eenigen, die mij zoo dadelijk invallen en zonder hen, die ik niet noem, daarom minder te achten. Waar zijn daarentegen Chr. Staas en Teune gebleven, die in den laatsten tijd de tooneelschool met diploma verlaten hebben? Als zij ergens een engagement gekregen hebben, dan doen zij niets van beteekenis, want ik heb hunne namen nog nooit in tooneelverslagen gezien. De Tooneelschool heeft zonder twijfel nut gesticht en kan, ingericht uitsluitend ten behoeve van personen, die reeds aan een tooneelgezelschap verbonden zijn, nog goede diensten bewijzen, maar als acteurs-fokkerij is zij onder de tegenwoordige omstandigheden een onding, èn omdat zij personen voor het tooneel opleidt met de wetenschap, dat die in geen jaren een behoorlijk bestaan zullen vinden, tenzij zij *zeer, zeer buitengewoon* zijn, èn omdat deze personen de op dit oogenblik aan tooneelgezelschappen verbondenen of zonder engagement rondloopenden komen concurreeren en dus dezen voor een deel het brood uit den mond nemen.

Rest dus voor het Tooneelverbond te doen c. «Het bevorderen van oorspronkelijke tooneellitteratuur». Langen tijd heeft het Verbond daaraan weinig of niets gedaan,(*) maar eindelijk begon het zich daarmee bezig te houden en richtte het een Lees-Comité op, waarvan niemand minder dan de Voorzitter, de heer Emants en een van zijne eminentste leden, de heer Dr Mendes da Costa, ook lid van het hoofdbestuur, de leden waren. Dit Comité heeft ten doel oorspronkelijke stukken, die het worden toegezonden, te lezen, daarover een onpartijdig oordeel te geven, den schrijvers bij te staan met raad, als het stuk voor verbetering vatbaar is, met tusschenkomst bij tooneeldirecties, indien het opgevoerd kan worden. Na vele stukken te hebben gelezen en te hebben afgekeurd, krijgt het Comité eindelijk een stuk, *Werkstaking* van Brandt van Doorne, waarvan beide heeren getuigden, dat het groote verdiensten had, dat het een zeer goed en speelbaar stuk was. Dat stuk nu wordt aan een gezelschap ter vertooning gegeven, het wordt uitstekend ten tooneele gebracht (dàt wordt zelfs erkend door hen, die bezwaren tegen het stuk hebben) en wat blijkt nu? Dat de leden van het Tooneelverbond de voorstelling niet komen zien. Een oorspronkelijk Nederl. stuk, door het Tooneelverbond meer of minder onder zijne hoede genomen, uitstekend vertoond, men zou zoo zeggen, dat, wanneer het Verbond ook maar iets in zijn meer dan 25 jarig bestaan had gedaan, om zijne leden lust en liefde voor het vaderl. tooneel in te boezemen, althans de eerste voorstellingen in eene stad, waar het Verbond een 500tal leden heeft, hadden moeten gespeeld zijn voor uitverkochte zalen, omdat men zich als lid van het Tooneelverbond zedelijk verplicht zou hebben gevoeld deze voorstelling bij te wonen op straffe van te worden gehouden voor iemand, dat lidmaatschap onwaardig. *Als* het Tooneelverbond in staat was «de oorspronkelijke tooneellitteratuur te bevorderen», dan had het nu zeker moeten blijken. En wat is gebleken? Dat van de 500 leden der Rotterd. afd. van het Tooneelverbond geen tiende deel het stuk is gaan zien. Wanneer ik daarbij nu nog voeg, dat de oorspronkelijke stukken, die er dan nog gekomen zijn, ik noem *Eerloos, Het Goudvischje, Fatsoen, Lotos*, het tooneel hebben betreden zonder dat het Tooneelverbond er zich mee bemoeid heeft, dat *Werkstaking* eigenlijk het eerste oorspronkelijke stuk is, hetwelk min of meer door het Tooneelverbond op de planken is gekomen, dan blijkt, dat het streven van het Verbond zoo weinig in ons land is doorgedrongen na een bestaan van 27 jaren, dat het zelfs geen vat heeft op zijn eigen leden en men derhalve met gerustheid mag constateeren, dat het Verbond niets doen kàn, om de oorspronkelijke tooneellitteratuur te bevorderen. Met twee middelen van de acht, die in de Statuten omschreven zijn, om het doel van het Tooneelverbond te bevorderen, houdt het zich bezig, het eene mag het niet doen, het andere kàn het niet doen, dus.... kan het Tooneelverbond wel opdoeken.

Schiedam, 27 Februari 1898.

M. Horn.

(*) Ik citeer de Statuten van 1885, er staat mij wat voor den geest, dat daarin later eenige verandering gebracht is, maar ik kan die op het oogenblik niet vinden, trouwens voor mijn betoog doet het niets ter zake, want in de beide eerste artikelen moge in den vorm wat veranderd zijn, de beteekenis is dezelfde gebleven.

(*) De mislukte prijsvraag zal ik maar buiten bespreking laten, zij bevestigt intusschen, wat ik hier zeg.

Naschrift.

Daar het mijn plan was — en vermoedelijk blijven zal — over het gezegde van den heer Horn, in verband met het antwoord van den heer Lapidoth, op de aanstaande Algemeene Vergadering mijn persoonlijke meening uit te spreken, zal ik voor het oogenblik mij beperken tot het geven van eenige kantteekeningen op bovenstaand artikel.

b. De heer Horn zegt niet op welke andere wijze hij meent, dat verdienstelijke tooneelkunstenaars en kunstenaressen kunnen aangemoedigd worden.

Misschien hooren wij dit eens van hem op een Algemeene Vergadering. In verband met hetgeen hij verder beweert omtrent de diensten, welke de school zou kunnen bewijzen indien zij ware ingericht ten behoeve van personen, die reeds aan een tooneelgezelschap verbonden zijn, is 't misschien niet gewaagd hier te veronderstellen, dat hij met genoemd «aanmoedigen» bedoelt het voorthelpen van reeds-als-tooneellisten-werkzame, jonge artiesten. Welnu, Artikel 35 van het Reglement op de school zegt: «De Commissie, den Directeur gehoord, kan tooneelspelers van beroep op hun verzoek toelaten tot het bijwonen van enkele lessen.

Een zoodanig verzoek werd pas eenmaal gedaan door een tooneelspeleres, die de lessen... haast nooit bijwoont.

Is dit te verwonderen? Volstrekt niet.

De heer Horn zal ook wel weten, dat tooneelspelers van beroep in ons land niet genoeg vrijen tijd hebben om nog onderricht van eenige beteekenis te kunnen nemen. Een school ingericht voor dergelijke leerlingen zou dan ook al heel gauw kunnen... opdoeken.

d. Over ons tijdschrift, dat volgens den heer Horn nu een blad is geworden en zelfs geen eigen courant meer mag heeten, hebben de meeningen altijd uiteen geloopen en is bijna voortdurend geklaagd. Op de jongste Alg. Verg. was men er voor de banden met de Vlamingen ook door middel van dat tijdschrift nauwer aan te halen. Met het nieuwe blad is dus een proef genomen en op de volgende Alg. Verg., zullen wij vernemen in hoeverre die proef is geslaagd.

Hier zij slechts opgemerkt, dat de verbintenis met de Vlamingen voor onze Noord-Nederlandsche critici geen beletsel heeft kunnen zijn om de verbetering van ons tooneel door hun stukken te bevorderen. Als zij dit hebben verzuimd dan is 't hun schuld; dus ook voor een deel de schuld van den heer Horn.

e. De Afdeelingen konden en moesten ongetwijfld een veel grooter werkzaamheid ontwikkelen. De heer Horn vergeet echter te vermelden het optreden van den heer Laroche in het afgeloopen seizoen.

f. Als de heer Horn even wil naslaan de begrootingen van 1896-1897 en 1897-1898 dan zal hij zien, dat daarop telkens een post is uitgetrokken voor voorstellingen door de Afdeeling te organiseeren. Die post is klein. Bezat het Verbond meer middelen, dan zou de post grooter kunnen zijn en dan konden er ook gelden worden uitgetrokken voor plaatsen, waar nog geen Afdeelingen zijn gevestigd.

g. Daarvoor houdt het Verbond het blad open. Als nu de heeren critici maar willen werken... voor niets; want voor honoraria ontbreken de gelden.

h. In onzen tijd, hebben in Nederland noch de landsregeering, noch een stedelijk bestuur, noch zelfs de Maatschappij Tot Nut van 't Algemeen meer een open oog voor de belangen van de kunst. 't Is ergerlijk; maar wat daartegen te doen?

i. Dat een Tooneelschool voor aankomende artiesten onmisbaar is, heb ik al meer dan eens beweerd en is naar 't mij voorkomt, ook door anderen voldoende bewezen. Dat wij streng moeten zijn in onze eischen van toelating, wordt bij elk examen weer op den voorgrond geplaatst. Verder kunnen wij evenwel niet gaan. Van ouders, voogden en leerlingen zelven mag men verwachten, dat zij de voor- en nadeelen kennen, verbonden aan de loopbaan welke zij kiezen. Het zou al te mal worden, indien wij een school hielden en tegelijkertijd den raad gaven die school niet te bezoeken.

Dat er nog altijd artiesten aan het tooneel komen, die de school niet hebben bezocht, is te betreuren; maar aan die artiesten, ondanks veler talent, ook te... bespeuren.

Wat Ch. Staas aangaat, die heeft terstond een verbintenis gekregen na het verlaten van de school; maar haar gezondheid heeft haar genoodzaakt deze verbintenis weer te verbreken. Thans is zij opnieuw zoekende. Wij zijn nu echter midden in een speelseizoen.

Vele leerlingen van de school krijgen verbintenissen nog eer zij het eind-diploma hebben gehaald. Dit is te bejammeren voor die leerlingen; maar is dit niet in tegenspraak met de bewering van den heer Horn, dat die school een proletariaat zou kweeken?

Van het Leescomité sprekend schijnt de heer Horn zich niet meer te herinneren, dat dit Leescomité liet opvoeren « De mantel der aristocratie» en weet de heer Horn ook niet, dat het Leescomité van enkele schrijvers dankbetuigingen ontving voor den verstrekten raad.

Over hetgeen de heer Horn verder aanvoert naar aanleiding van de bevordering der tooneelletterkunde, zal ik op de Alg. Verg., een enkel woord zeggen.

MARCELLUS EMANTS.

Gounod's « Faust » te Groningen

Ik geloof niet dat ik buiten het eigenlijke terrein van ons bladje treed wanneer ik hier een paar woorden neerschrijf over de zeer merkwaardige opvoering van Gounod's *Faust* die wij onlangs te zien gehad hebben. Want, al is *Faust* een opera en al staat die opvoering van een opera dichter bij een « uitvoering » dan bij een «vertooning,» dit maal stonden de zaken wel wat anders. De groote vraag toch, die het publiek ons stelde, sommigen alleen met nieuwsgierigheid, anderen ook met ongerustheid, was ditmaal niet zoozeer : « hoe zullen ze *zingen?* » als wel «hoe zullen ze *acteeren?*» en betrof minder het orkest dan wel de tooneelschikking en het decoratief.

De directeur van het Harmonie-orkest, de heer Van 't Kruijs, die nog geen jaar te Groningen woont, is er reeds een machthebber en een kracht-ontplooier geworden van de allersterkste soort. Ik zal hier niet al de « werken » opnoemen die de heer Van 't Kruijs op het gebied zijner kunst en van zijn vak reeds heeft tot stand gebracht; het zijn er vast wel reeds twaalf, zooals in de geschiedenis van Herkules.

Maar 't allermerkwaardigste is zeker wel zijn laatste werk geweest. De heer Van 't Kruijs had gezworen dat hij te Groningen iets tot stand zou brengen wat nog in geen enkele Nederlandsche stad vertoond was geworden, en wat dan ook alleen mogelijk is in eene stad die niet vlak in de buurt ligt van Amsterdam, Rotterdam of den Haag.

Hij wilde met zijn eigen orkest een opera opvoeren, een echte opera seria, en alle medespelers en medewerkers : de solisten, de koristen, de ballet-danseressen, de kostuum-teekenaar, de decoratieschilder en de regisseur, ze zouden binnen de singelgrachten van Groningen, in de schaduw van den Martini-toren gevonden moeten worden.

Toen de heer Van 't Kruijs met dit denkbeeld voor den dag kwam, werden nagenoeg alle Groningsche schouders opgehaald.

Groote goden ! wat een waagstuk. Liefhebberen in een opera ! Had men van al de liefhebberij-comedies onzer rederijkerskamers nog niet genoeg ? Moest nu ook de muziek er aan gelooven ?

Maar al dat schouder-ophalen liet de heer Van Kruijs aan anderen over. Hij gebruikte zijne schouders voor iets beters : hij zette ze er onder. Spoedig vond hij ijverige helpers, in een schilder, een dansmeester, directeuren van zangvereeenigingen, een regisseur, die vroeger in 't orkest te meiningen gespeeld had, en meer nog ; weldra had hij — o triomf! — ook de eerzame Groningsche mama's op zijn hand, die er geen bezwaar in hadden om hun dochtertjes in neteldoeksche rokjes — mits een behoorlijke lengte — in het ballet van den Walpurgisnacht te laten optreden.

Het bezetten der koren was niet moeielijk: drie zangvereenigingen leenden hun krachten. Twee van de solisten waren aangewezen : een jonge dame die reeds vroeger, in Duitschland, de rol van Marguerite had ingestudeerd, en een zangleeraar die met de stem en de gestalte van Meflsto bedeeld was. Een advokaat die over een fraai, zuiver tenorgeluid beschikt, zou als Faust optreden, een jong geleerd natuurkundige voor Valentijn, en een bevallig, flink gebouwd onderwijzeresje zou, hoopte men, zich het travestiekostuum van Siebel wel laten welgevallen, dat ze, zei men zonder vrees, voor de kritiek kon dragen.

En zoo hebben we dan nu de voorstelling gehad, twee malen, eerst op Zaterdag 19, toen op Maandag 21 Februari.

En ze is voortreffelijk gelukt. Niet omdat al het liefhebber-achtige er af was en alle zangers en spelers volmaakt waren ; maar omdat de geheele opvoering beheerscht wordtdoor een *artistieke bedoeling* die door alle medewerkers werd begrepen en gevoeld, en waaraan iedereen trachtte zooveel mogelijk te beantwoorden. Natuurlijk zorgde de heer Van 't Kruijs er voor, dat dit « zoo goed mogelijk » ook wezenlijk «voldoende» was.

De zangeres die de rol van Marguerita — of eigenlijk « Margueritte », want het stuk werd, jammer genoeg, ofschoon 't niet anders kon, in het Duitsch gegeven — vervulde, was, ook in haar spel, vooral in de gevangenis-scène, wezenlijk uitnemend. Méphisto draaide en zwaaide en grolnsde alsof hij zoo regelrecht uit de wereld der duivelen was gekomen; en al was Faust wel eens wat onhandig in zijne bewegingen, « het schwärmen » in de maneschijn ging hem toch goed af. Ook Valentijn wist met gemak en met gratie te vechten en te sterven.

Maar buitengewoon artistiek was vooral de schikking, en hoogst natuurlijk het spel der koristen. Men zegt dat de marsch, in 't vierde bedrijf, wel zestig maal gerepeteerd is geworden. 't Was dan ook verbazend, zoo goed als 't krijgsvolk, met zijn muziekkorps voorop, op dat klein tooneel wist te manœuvreeren, al moest de pas wat heel dikwijls « gemarqueerd » worden. Het ballet was wel wat heel simpel voor een Walpurgisnacht, en Faust zal er zonder al te veel emotie naar gekeken hebben. Maar de pasjes en de figuren der zestig, of tachtig, juffertjes werden zeer correct en met veel gratie en ernst uitgevoerd : 't was een heel aardig «bal blanc».

Ik houd het er voor dat de heer Van 't Kruijs, die de bewondering der Groningers voor zijn talent en zijn energie reeds lang gewonnen heeft, nu ook de *harten* van jong en oud heeft willen winnen door met zuiver Groningsche elementen een heele Faust-opvoering tot stand te brengen. En hij heeft die harten veroverd. Tot dus verre kon hij reeds alles doen wat hij zelf wilde. Voortaan zal al wat hij doet door heel Groningen gewild zijn.

Waar iemand van zooveel talent, zooveel wilskracht en zooveel smaak de leiding der zaken in handen neemt, daar is op kunstgebied heel veel te verwachten. En, hoe vreemd het klinken moge, ik geloof te mogen zeggen dat de heer Van 't Kruijs door deze dilettanten-opvoering « van Faust aan het dilettantisme, dat hier op tooneelgebied soms zoo vreeselijk huishoudt, een gevoelige deuk zal gegeven hebben. Want de «liefhebbers» hebben door hem begrepen, gevoeld, gelast, wat kunst beteekent en wat de kunst van hen eischt.

Groningen, 25 Februari.

A. G. VAN HAMEL.

Onder dokters handen

Men schrijft ons uit Amsterdam :

Men moet er niet te diep indringen, want de kern van het stuk is niet heelemaal gaaf — maar beschouwd als een spel tot tijdpasseering, kan het er best mee door en biedt het heel wat aardigs. Het publiek heeft zich met de voorstelling gisteren avond dan ook best geamuseerd.

In het eerst heeft het er van, als wilde de auteur, Max Dreyer, in zijn blijspel de laffe conventie kastijden (*castigare mores*) die iets onwelvoegelijks ziet in het feit, dat een meisje van fatsoenlijke ouders, in de medicijnen studeert en — dokter geworden — in ernst de practijk wil uitoefenen. Hij teekent ons Liesbeth Weizel als een kordate meid, vast besloten den strijd tegen het vooroordeel aan te binden, al staat zij — van ieder verlaten — bloot aan allerlei verdachtmaking. Maar reeds in het tweede bedrijf legt zij haar wapenrusting af en sluit zij zelve met de conventie een compromis.

Zij onderwerpt zich aan den welstandseisch van een huwelijk — zij het in den aanvang ook een schijnhuwelijk — om aan patienten te komen ! Wij nemen haar dat niet kwalijk — een mensch moet eten ! — maar constateeren alleen het feit. Het pikante nu van de zaak is, dat de doctores zonder patienten zich verbindt met een doctor zonder practijk en dat zij zoodoende voor het oog der wereld elkanders positie regelen. Want bleef bij Liesbeth de spreekkamer leeg, omdat men eene ongehuwde vrouw nu eenmaal niet over allerlei intieme ongemakken consulteert, Berthold Wiesener kon door de dames niet als huisdocter worden geaccepteerd, omdat hij het inconvenient had van jonggezel te zijn. Alleen de jonge meisjes azen op den ongehuwden esculaap, iets wat hem wel aangenaam is, maar niet in beter doen brengt. Is het huwelijk, dat Berthold en Liesbeth sluiten, aanvankelijk niet anders dan eene compagnieschap, waarbij ieder zijn eigen patienten behandelt en van een gemeenschappelijke slaapkamer geen sprake is, ook deze positie wordt op den duur toch onhoudbaar. In het derde bedrijf komt een moment, dat de lucht zoo zwoel wordt en in den stillen avond de nachtegaal zijn trillers slaat.... kortom, het wordt den beiden firmanten te machtig !

Den volgenden morgen is hun huwelijk geëcht !

Zóó is in korte trekken de loop van het blijspel, waarin de auteur allerlei vermakelijke bijfiguren heeft te pas gebracht, waarvan sommige heel aardig geteekend zijn, en leuke dingen te zeggen krijgen Het stuk wordt door het gezelschap der Ned Tooneelvereeniging — zooals bij dit gezelschap van sociétaires doorgaans het geval is — vlug en vlot vertoond. In de gesprekken tusschen Berthold (L. M. Smith) en Liesbeth (mev. M. v. d. Horst) en tusschen laatstgenoemde en haar vroegeren minnaar (A. Faassen Jr.) sleept nimmer het tempo en al is de dialoog nu niet zóó geestig, dat men van een schitterend vuurwerk kan spreken, men denkt er toch bij aan zevenklappers. Dan is aan L. van Westerhoven de rol toebedeeld van een ouden scheepskapitein, die hij met den noodigen humor speelt en ook de overigen vervullen *con amore* hun taak.

Iets bijzonders is nog, dat de partij van den nachtegaal, die door zijn hemelschen zang de liefde wekt bij Liesbeth en Berthold, in dit blijspel gezet is voor harmonica. Op den bewusten avond, dat de huwelijksband voor goed gesloten wordt, klinken uit de verte de weemoedige en wel eens scheeve harmonieën van een harmonica door tot de kamer van de twee docktoren en vertederen hunne harten. Die harmonica is in dit geval ook daarom beter passend dan harpgetokkel of vogelengefluit of eene muziek als in het park voor Portia's woning, omdat er in de betrekking tusschen Berthold en Liesbeth geen sprake kan wezen van veel sentimenteels. Wij gelooven niet, dat hun huwelijk er minder gelukkig om zijn zal.

(N. R. C.)

Tooneelwedstrijd.

Voor den wedstrijd van de tooneelvereeniging *A. D. Ui. N. D. O.* zijn tot juryleden benoemd de heeren : S. J. Bouberg Wilson, Louis Bouwmeester, C. P. T. Bigot, dr. E. Poser en J. Vriesendorp.

De deelnemende vereenigingen zijn :

30 April. — 1. « Excelsior », Amsterdam, met *Manus de Snorder*; 2. « Eensgezindheid», Weesp, met *'t Scheepje*; 3. « Oefening baart Kunst», Den Haag, met *Thuisgebleven*.

7 Mei. — 1. « Amstels Werkman », Amsterdam, met *Vergiffenis*; 2 « Kunst en Genoegen», Amsterdam, met *Fritz*; 3. «Thalia en Melpomene», Den Bosch, met *Vader*.

14 Mei — 1. « Ons Genoegen », Amsterdam, met *Zij was moeder*; 2. « Declamatieclub », Rotterdam, met *Marcel*; 3. « Door Vriendschap bijeengebracht », Amsterdam, met *De Lithograaf*.

21 Mei. — 1. « Vondel », Zaandam, met *De viool van Cremona*: 2. « Handwerkers Eendracht », Amsterdam, met *Een partij piquet*; 3. « Excelsior », Zwolle, met *Ik eet bij mijn moeder*.

21 Mei na het optreden der laatste vereeniging uitspraak der jury.

28 Mei : Eere-wedstrijd tusschen de vijf bekroonde vereenigingen, waarvan 2 op den dag en 3 bij avond zullen optreden.

Na den eere-wedstrijd zal de uitreiking der prijzen plaats hebben.

De Candidatuur De Groot.

Wij treffen in een N. N. blad, *De Controleur*, het volgende aan betrekkelijk de candidatuur van den heer De Groot :

Ieder, die eenigszins van nabij met de exploiten van den heer de Groot bekend is, voelt dadelijk welke toeleg hier in 't spel is en hoe hij tracht zich meester te maken van een instelling, waarvan 't lot — kennende 's mans kunstaspiratiën, — *mocht* ze in zijn handen vallen, gemakkelijk valt te voorspellen. Welhoe, de heer de Groot, voor wien kunst nooit anders is geweest dan een dubbeltjeszaak, zou een onderneming gaan exploiteeren, bij de wetenschap dat ze jaarlijks een financieel verlies oplevert ! Wie dat gelooft, mag 't zeggen. Of gelooft de heer de Groot, die als vreemdeling, komt op een geheel hem onbekend terrein, dat hij daar handiger en knapper kan exploiteeren dan de bestuurders van thans in die verloopen zes jaren bij ervaring hebben geleerd, te kunnen ?

Wij zouden 't betreuren zoo men er geloof aan sloeg te Antwerpen — betreuren voor de zaak zelve en voor de slachtoffers, die van deze proefneming weer noodwendig de dupe zouden worden. Dat dit laatste den heer de Groot volkomen koud kan laten, weten wij nu eenmaal. Hij zal trouwens wel zorgen een parapluie bij de hand te hebben om droog te kunnen blijven als 't begint te regenen. Doch zoo hij in werkelijkheid nog een greintje schaamtegevoel bezit, zou hij bij de herinnering aan zijn berucht *exit* uit 't *Paleis voor Volksvlijt*, en hij de herinnering aan de tallooze slachtoffers, die door zijn herhaalde débacles tot broodeloosheid werden gedracht, zich wel tweemaal bedenken nog eer opnieuw te besluiten tot een immoreele daad.

Geloof ons, mijnheer de Groot, u handelt verkeerd U is afgetakeld — u hebt afgedaan. Blijf op 't terrein, waarop gij u thans beweegt — daar zijt gij thuis : niemand — wij allerminst, zullen u daar komen lastig vallen, maar steek nooit de schendende hand meer uit, naar wat ons dierbaar is als kunst. Dat verbieden wij u !

Tooneelavond Willem Van Zuylen

Wij verwittigen onze lezers dat het woensdag a. s. 9 dezer is dat de beroemde Willem Van Zuylen zal optreden in het lokaal EL BARDO St Jacobsmarkt. Deze artist kan vergeleken worden aan den heer COQUELIN voor wat betreft het monologen zeggen.

Waar de heer Couqelin scherp geestig, kan zijn is Willem Van Zuylen waar, gemoedelijk, en beiden hebben een gemak van zeggen dat aan het ongelooflijke grenst. Het eenvoudigste tooneeltje door Willem voorgedragen, met zijne zuivere klankrijke stem, zijn geestig, blijmoedig joviaal gelaat, verkrijgt eene buitengewone waarde. Het is reeds vele jaren geleden sinds Van Zuylen hier bij ons nog optrad, laat ons dus van de gelegenheid profiteeren, en daarmee nog een goed werk doen, want het feest heeft plaats voor het Nederlandsch Hulpbetoon.

Prijzen der plaatsen 3, 2, 1 frank en 50 centiemen.

Antwerpen.

Overzicht der week

De dwaze carnavaldagen zijn alweer voorbij. Confettis en serpentins zijn weggeworpen en liggen voeten dik vertrapt en tot modder gekneed, of in stukken verlangen aan balkoens en straatlantaarns, tot groote ergernis der dienstmeiden en der lantaarnontstekers. Het dwaze straatrumoer heeft veertien dagen lang alles overheerscht, en den gang naar den schouwburg belet aan ieder die daar tracht iets te zien dat aan kunst gelijkt. *Roberts en Bertrands* hebben ons volk doen schaterlachen, den schouwburg doen volloopen en de beurs van den Bestuurder gevoelig verdikt. Dat is alweer voorbij voor een jaar, en God dank wij hebben er geen spijt om.

Eens dus die dingen achter den rug, mocht er weer aan iets degelijks gedacht worden zóó voor den gewonen tooneelbezoeker, als voor de meer ingewijde tooneelkenners.

De vertooning van Zondag *De troaak der Corsicaansche* en *Een man in leening* zullen wij ons maar vervoorloven niet ernstig te vinden. Men is altijd genegen naar dergelijke misselijkheden te gaan kijken, en men is er altijd aan voor een heele boel ergernis en verveling, want het is dan nog lang niet voldoende dat zoo 'n zondagsstuk niets beteekent, daar komt dan nog altijd dat ongelukkig publiek bij, dat in den regel nog meer te wenschen laat. Dat roept, en gilt, en praat, en babbelt, en kust hoorbaar de spelers na, het zingt, het fluit en juicht toe, al naar gelang de toestanden op het tooneel, door hunne ongevraagde medewerking, kunnen versterkt worden. En de politie laat maar begaan; zij is onmachtig, zegt men. Dat men haar dan versterke! Laat z'er eens eenige van die flauwe plezanten die gewoonlijk den truter uithangen, en het spelleken aan gang zetten, buiten smijten, het zal wel spoedig gedaan zijn. Het notenkraken mocht men ook streng verbieden, want dat is wezenlijk een oefening om een gevoelig acteur kiespijn te bezorgen. Dat moest zoo maar een enkele maal gebeuren in den *Royal*, gij zoudt die engelen zien vliegen uit het paradijs.

Maar genoeg over die uilen en ander hoogzittende vogels. Keeren wij naar de laagte weer, en kijken wij met aandacht naar dien langverwachten *Losbol*, die zoo triomfantelijk met lauweren en vijffrankstukken bekroond, uit den prijskamp kwam, en trotsch mocht neerzien op een heele rij min begunstigde sukkelaars. Aan hem is al onze aandacht, over hem willen wij, welgemeend, ons gedacht zeggen.

* * *

Toen wij hooger staande regelen schreven waren wij van plan een uitgebreid verslag te maken over het stuk dat in den laatsten tooneelprijskamp als het beste werd uitgeroepen, wel overtuigd dat er van dertig of veertig ingezonden tooneelspelen waaruit dit het beste was, wel iets zou zijn terecht gekomen, de moeite waard om beoordeeld worden. Helaas, zoo 'n fiasco heb ik nog nooit bijgewoond! Ik heb al veel misbaksels zien vertoonen, maar de *Losbol* overtreft ze puik, onder alle opzichten.

De intrigue is niet te volgen; ik heb verschillende menschen ondervraagd over den inhoud, wat het zoo al beteekende, die *Losbol*. Geen enkele had het begrepen en dat is nu precies niet erg verwonderlijk, als men weet dat de artisten zelf hun eigen rol niet begrepen. Karakters, daar is geen schijn van, of liever daar is te veel schijn van, want elke persoon verandert van karakter niet alleen van bedrijf tot bedrijf, maar zelfs van tooneel tot tooneel. De onmogelijkste dingen ziet men daarin gebeuren. Dat in- en uitloopen zooals in het derde bedrijf is wel het zotste wat ik ooit in een komedie gezien heb. Zonder de minste reden alleen om aan anderen gelegenheid te geven hun woordje te zeggen, loopen die menschen maar gedurig deur in, deur uit, tot zelfs de naaister van de bruid en die, zoo het schijnt, het lief is van den *Losbol* loopt meê. Ik zeg schijnt, want men weet of hoort daar niets van. En dat Henri Jansen een *Losbol* was, dat zou geen mensch van hem gedacht hebben, want hij is de braafste mensch van heel zijn omgeving, en niet alleen de braafste, maar ook de verstandigste, de meest beredeneerde.

Het eerste bedrijf toont ons een metsershuisgezin met een dochter die het hoofd te hoog wil vereffen, die alleen droomt van groote stadslucht, mooie kleeren en plezier maken. Een eenvoudige werkman die verliefd op haar is, geeft haar den raad toch niet van 't dorp heen te gaan, maar zij luistert niet naar hem en gaat toch. In het tweede bedrijf vindt men haar terug in een verlichten tuin in Carnaval-kostuum met ander gemaskerden, en men verneemt later dat zij dit prachtig kostuum gekregen heeft van een knecht van 'nen rijken menheer.

Die knecht, zeker 50 jaar oud, is verliefd op haar, maar dan komt Henri Jansen, een rijke bankier en vraagt om met heur te leven in vrije liefde. De werkman, haar vrijer uit het eerste bedrijf, komt daar ook met *een zwartgemaakt gelaat* en tracht haar te weerhouden, maar te vergeefs.

Het volgende bedrijf trouwt Henri Jansen met een rijke juffer en dan is Marie, de naaister of kamerjuffer van de bruid, en wat er dan verder gebeurt, neen, het is niet te vertellen, het is niet uit te leggen.

Alleen wil ik nog zeggen dat in het vierde bedrijf Zijne Excellentie Graaf Waldheim, minister van hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, om zoo te zeggen aan de Koninklijke familie verwant, de intimiteit met zijne knecht zoover drijft dat hij hem vertelt dat zijne zuster is gestorven, en hij nu weer heel rijk is geworden, en dat zijne dochter van haar man moet scheiden, want dat hij te gemeen is voor haar, en dat men daar desnooks wel 20 duizend gulden mag aan besteden om de vr. egere minnares van zijn schoonzoon, de bekentenis af te dwingen dat zij een kind heeft van dezen laatsten. Wat denkt men wel van zoo'n graaf van Waldheim, staatsminister!

De personen komen over 't algemeen zich zelf presenteeren, zeggen wat ze zijn, waar zeheen gaan, of wat ze van plan zijn te doen. Zóó Marie bij haar intrede (eerste bedrijf met de woorden, «Nu ben ik reeds 21 jaar!.. enz...

In den Oud-Antwerpschen Poesjenellenkelder ging dat ook zoo. «Ik ben de(n) heilige(n) pater St Franciscus» sprak daar die heilige man, om zeker te zijn dat men hem voor geen anderen zou genomen hebben. Voegt nu bij al die deugenieterijen, een valschen onmogelijken conversatie-toon, dan kunt gij u een gedacht maken, niet alleen van het stuk *Een losbol*, maar ook van de lichtzinnige wijze waarop de jurij is te werk gegaan, met aan dit stuk een 2en prijs, zijnde 300 fr. toe te kennen.

* * *

Woensdag ging *Een Kokette* en het *Zangersfeest*.

Het eerste werd onberispelijk gespeeld, als altijd. Wat het *Zangersfeest* betreft, dat heb ben wij nooit in slechter voorwaarden gezien. De verdeeling scheen ons vast niet zooals ze zijn moest.

M. Van Rijn is nog veel te jong om een *Praetman* te spelen; men vergete het niet: *Praetman* is de pikantste rol uit het stuk, en zooals M. Van Rijn die speelde blijft er van al dit pikante niets over, dan een eentonige rammelaar. Men heeft dezen jongen acteur een slechten dienst bewezen met hem die moeilijke rol toe te vertrouwen, want om haar behoorlijk te spelen moet men een zeggingskracht bezitten van belang; het is in 't geheel niet voldoende een woordenstroom zoo maar snel te laten afloopen; elke phrase hoe snel ook uitgebracht moet natuurlijk, moet gekleurd zijn. Dit snel spreken moet gepaard gaan met snelle bewegingen van handen, hoofd, oogen en gelaat, heel de individu moet meêwerken om den rammelaar te volmaken. Dat alles liet bij den heer Van Rijn veel te wenschen, en daardoor kwam er van die succesrol bij uitnemendheid, schier niets tot zijn recht. Dat men onze jonge acteurs vooruit helpe, wij zijn de eersten om dit goed te keuren, maar hun rollen geven boven hun krachten, dat heeft altijd een verkeerde uitwerking. Onzes inziens had Laroche *Praetman* moeten houden, en dan had Piet Janssens misschien gelegenheid gehad om van raadsheer Bolseau een goede creatie te maken.

M. Bertrijn was evenmin gelukkig als *Hartwig*; die rol is al van zelf buitensporig dwaas en dan hoeft er heel veel tact om binnen de palen te blijven, en alle overdrijving is schadelijk. Wij hebben *Hartwig* maar eenmaal in de perfectie zien spelen, het was door den heer Henri Van Kuyck, en het zal heel moeilijk vallen dezen artist uit *Het Zangersfeest* weg te cijferen.

De heer Laroche was beter in toon, en mag aanspraak maken op een weinig lof. Niet te veel, want wij zijn veel beter van hem gewoon. Mevrouw Verstraete-Lacquet als altijd weer erg natuurlijk, en wij zouden bijna van Mevr. Verstraete-Driessens hetzelfde kunnen getuigen, als zij zich de moeite wilde geven wat duidelijker uit te spreken. Mevr. Bertrijn en Willem Janssens heel verdienstelijk, M. De Vos, vader, buiten het gebrek waaraan Mevr. Verstraete-Driessens lijdt zou er ook nog al doorgeloopen hebben. Vergeten wij M. Lemmens niet, die wel wat al te lam den advokaat *Scheffer* speelde, waarmeê wij kunnen besluiten, dat de vertooning ver beneden die van de vorige jaren bleef.

Antwerpen. G. DELATTIN.

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

Een paar Noord-Nederlandsche bladen, namelijk *Het nieuws van den Dag* en het *Algemeen Handelsblad* hebben gemeld dat het Gemeentebestuur van Antwerpen het bestuurschap van ons Lyrisch Tooneel aan den heer Van der Linden zou hebben aangeboden.

Dat nieuwsje heeft alleen deze verdienste, dat het ons een hoogen dunk kan geven van de verbeelding sommiger dagbladschrijvers, want verbeelding is er toe noodig om iets uit te bazuinen dat zelfs den schijn niet heeft van waarheid.

De zaak staat zóó dat de candidatuur van den heer Van der Linden wel is waar gesteld was, maar door hem zelf, waarschijnlijk na lezing van het bericht dat de directie open was verklaard.

Het moet gezegd dat de heer Van der Linden loyaal, met open vizier, zich heeft aangemeld, want niet zoodra had hij vernomen dat het aanvragen van het bestuurschap aan de voorwaarden waarop de heer De Groot het aanvroeg eene daad was die niet correct mag heeten, of hij heeft het ridderlijk geacht zijne medekunstenaars, de heeren Fontaine en Keurvels te verwittigen, dat zijn optreden als kandidaat niet mocht vergemakkelijkt zijn door eenig al te licht te verkrijgen voorrecht op zijne medekandidaten. Daaruit mag dus het gevolg worden getrokken dat de heer Van der Linden niet wist dat, door zijn optreden, de toegezegde vehooging van toelage zou gevaar loopen.

Er dient hier bijgevoegd, dat de candidatuur van den heer Van der Linden hier op sympathieke wijze is onthaald geworden, en dat vooral, daar men zijne ridderlijkheid op prijs stelt. Dat hij echter kans zou hebben te gelukken valt te betwijfelen, daar op den naam van den heer Van Walle aller instemming zich schijnt te vereenigen.

En 't mag geen wonder heeten.

Eerstens hebben de heeren Fontaine en Keurvels verklaard onder zijn beheer, en onder dat van geen anderen bestuurder, een engagement te willen teekenen; tweedens, zal natuurlijk het Beschermingscomiteit het leveringst steunen den candidaat door dat comiteit vooruitgezet en derdens zullen de gewone bezoekers het meest houden aan hem die tot hiertoe met zooveel toewijding en ook gansch belangloos een gedeelte van de verantwoordelijkheid heeft gedragen.

Wat vooral verblijdend mag heeten is dat al de candidaten een *credo* afleggen op kunstgebied. Men is dus wel overtuigd dat de Vlamingen hun lyrisch tooneel als eene kunstonderneming beschouwen, dat het hun weinig aangaat welke menheer of welke mevrouw zullen geengageerd worden, zoo zij slechts waardige medewerkers zijn voor de zaak, en ook laten zij er weinig aan gelegen of er ja dan neen een ballet zal zijn, uit hoeveel sujecten dat bestaan zal, enz. enz. Hoofdzaak is: welke zal de richting zijn op kunstgebied, en zal het goede slechts goed genoeg zijn!

Voor ons is 't een overwinning dat al de candidaten vermeenen daaromtrent hunne inzichten te moeten doen blijken. 't Is te hopen, en we twijfelen er dan ook niet aan, dat de keuze zal vallen op hem, die, tot het bevredigen van onzen kunstsmaak, het meeste waarborgen oplevert, ja, zich daar een levenstaak van maken wil.

HUBERT MELIS.

Gent.

Verleden week kregen wij hier een niet onaardig blijspel te zien, nl. *Tilly*, een stuk in vier bedrijven naar het duitsch van Stahl. Mevr. Coelingh-Vorderman, wier benefiet het dien avond was, had dit stuk te dier gelegenheid gekozen. Het bevat overigens vele mooie toestanden, is hier en daar pittig en geestig en heeft veel genoegen gedaan. De vertolking er van was bevredigend. De heer Van Havermaete — met een pracht van een kop — was uitstekend in de bankiersrol; de heeren De Neef en Van den Heuvel bevielen uitmuntend en bekwamen veel bijval; de heer Stevens was gelukkig in de rol van den huisknecht, alhoewel deze jonge acteur eenigszins neiging heeft tot overdrijven. Van de zijde der dames zal ik maar eerst Mevr. Coelingh-Vorderman noemen, uiterst gedistingueerd in hare rol, niettegenstaande een zekere aandoening die ietwat haar spel belemmerde. Op een dag van benefiet mag men dit eener zoo gewetensvolle actrice als Mevr. Coelingh-Vorderman niet als een fout aanwrijven. Mevr. Dons was heel lief in de titelrol en Mevr. Kinsbergen deed veel genoegen alhoewel zij een weinigje koel bleek. Als circusrijdster was Mevr. Schauwvlieghe uitmuntend in haar element.

Er was eene eivolle zaal dien dag en de heer burgemeester vereerde de vertooning met zijne tegenwoordigheid. Van wege het publiek was Mevr. Coelingh-Vorderman het voorwerp eener vleiende betooging. Bekend met hare liefde voor bloemen, had men haar ook eene menigte bloemtuilen en palmtakken en verscheidene lieve geschenken aangeboden. In de hartelijke huldebetooging van dien avond heeft het puik van ons gewoon schouwburgpubliek aan die lieve tooneelspeelster, steeds zoo bijzonder onderscheiden en onveranderlijk gewetensvol tot in hare nietigste rolletjes, al zijn sympathie willen bewijzen. Ik wensch haar dan ook geluk daarover, te meer daar wij haar niet al te veel te zien kregen dit jaar.

GUSTAAF D'HONDT.

Tooneelnieuws.

Op het oogenblik, dat ons blad verschijnen gaat, wordt *Herbergprinses* van onzen vriend Jan Blockx te Gent opgevoerd.... met de Fransche vertaling. Hopen wij dat de tijd niet ver meer af zij dat ook in de Arteveldestad eigen kunst in 't Nederlandsch op de planken kome.

De stad Gent schrijft een prijskamp uit voor een tooneelspel (comédie), prijs 500 fr., en voor een kluchtspel, 300 fr. De werken moeten vóór 30 December ingezonden worden aan het Stedelijk Bestuur te Gent. Verdere inlichtingen zullen wij later meêdeelen.

De Nederlandsche Schouwburg van Antwerpen kondigt aan als in studie : *Een Koninklijke Naam*, van de heeren Malschaert en De Kinder.

Op verzoek van den schrijver zelf, zal het blijspel *Mr de Vertegenwoordiger*, van den heer Jan Bruylants, eerst toekomend jaar doorgaan.

Het Antwerpsch Lyrisch Tooneel zal ons dit jaar nog vergasten op *Richilde*, van Em. Matthieu, bestuurder van de Muziekschool van Leuven.

Nnederladsch tooneel van Antwerpen

DE TWEE VERSTOOTELINGEN

Drama in 2 afdeelingen en 8 tafereelen door Pierre Decourcelle.

Georges de Kerlor	MM.	Lemmens
Rober d'Alboize, kapitein		Dilis
Braquin, bijgenaamd de Stak		Laroche
Brisquet, oppasser van een kap.		Bertrijn
Mr de St. Hyrieux		Van Keer
Mulot		W. Janssens
Fadart		Van den Bosch
Paul Humbert		W. Janssens
Boisdru		Devos vader
Goguelu		Antoons
Dokter Vernier		Van Cauter
De bestuurder van het hospitaal		Devos zoon
Een zieke		Babusiau
Een koster		Thees
Een veldwachter		Cauwenberg
Een politie agent		Delahaye
Helene de Kerlor	Mev.	M. Verstraete
Carmen de St. Hyriex,	Mej.	E. Jonkers
Claudinet,	Mev.	Bertrijn
Fanfan,		Dilis
Zephyrine,		Verstraete L.
Zuster Simplice,		Lemmens
Marianne Goguelu,		Gorlé
De kleine Fanfan, 5 jaar oud,	j. hr	Delahaye

ROZE KATE

Het Treurspel der Smeden

In 5 bedrijven, door NESTOR DETIÈRE.

Matheus Dirix, smid en landbouwer	de hr	Van Cauter
Cornelia, zijn vrouw	Mev.	Lemmens
Jacob, hun zoon } smeden	de hr	P. Janssens
Simon, » } landbouwer		W. Janssens
Everard, »		Lemmens
Roze Kate	Mej	E. Jonkers
Cornelius Dirix, oom van Matheus, landbouwer	de hr	Hogguer
Jan Meerlo, smid		Van Keer
Bert Meerlo } zijn broeders,		Thees
Rik Meerlo } smeden		Slootmakers
Katrien meid	Mev.	Bertrijn
Heintje Wimpelo, gerechtsbode	de hr	Laroche
Neeltje, zijn broer rhetorijker		Antoons
Fransen, wethuisknecht		Dela Haije
Walkiers, smid		Bertrijn
Eerste smid		Van den Bosch
Tweede smid		Babusiau
De voorzitter der schepen of rechtbank		Devos
De Amman, maander of rechtelischer		Devos (zoon)
Eerste gebuur		Van den Broek
Tweede gebuur		J. De Groodt
Eerste volksman		Leurs
Tweede volksman		Bredius
Een herbergier		Sijs

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

De lustige Vrouwtjes van Windsor.

Zangspel in 3 bedrijven

Sir Jonh Fallstaff	Tokkie
Heer Vloed	Judels
Heer Rijk	Piens
Fenton	Berckmans
Jonker Zielig	v. d. Stappen
Docter Cajus	v. Aerschot
De Waard van « De Kouseband »	Duyvewaerdt
De knecht van « De Kouseband »	Putmans
Erste burger	Krickx
Tweede burger	Ceulemans
Derde burger	Arriens
Vierde burger	Brouwers
Vrouw Vloed	Mej. Kamphuyzen
Vrouw Rijk	Persoons
Anna Rijk	Kernitz

Danseressen : Mej. Salès en Parizzi

KORT OVERZICHT.

Eerste Bedrijf.

Jufvrouw Vloed heeft een minnebrief ontvangen van Sir John Fallstaff. Zij besluit hare buurvrouw, te hulp te roepen, om den verliefden gek eene poets te spelen. Juist op dat oogenblik komt jufvrouw Rijk voor den dag, en daar het nu blijkt dat deze van denzelfde persoon ook zulk een brief heeft ontvangen, zijn de beide vriendinnen het dadelijk eens, om « den dikken zotskop » eens aardig bij den neus te hebben.

Nadat zij zich nu hebben verwijderd om samen te bespreken hoe zij dit zullen aanleggen, komen hare echtgenooten, met jonker Zielig en doctor Cajus aanstappen. Zielig is verliefd op Rijk's dochter, Anna. Rijk is bijzonder daarmeê ingenomen, tot groote ergenis van Cajus, die insgelijks om dat meisje aanzoek dacht te doen. Terwijl de arme docter over die teleurstelling vuur en vlam spuwt, komt Fenton zich evenzeer als mededinger naar Anna's hand bij Rijk aanmelden. Dit geeft over en weer eenig gehaspel.

Inmiddels hebben de beide buurvrouwtjes de noodige afspraak gemaakt. Jufvrouw Vloed zal Fallstaff tot het door hem verlangde tête-à-tête afwachten en te gelijk met hem ook haar jaloerschen echtgenoot foppen. Een poosje later komt Fallstaff opdagen. Jufvrouw Vloed laat hem al spoedig blijken, dat zij iets heeft gemerkt van zijne galante dwaasheden jegens hare vriendin. Falstaff betuigt haar hoog en duur, dat hij niets daarvan gemeend heeft; bij dit gezegde klopt hare vriendin aan de kamerdeur. De galante sinjeur neemt verschrikt de vlucht achter een gordijn en hoort daar dat Vloed, van het bezoek eens minnaars verwittigt, met een hoop volk komt opdagen, om een openlijk schandaal te maken. Fallstaff door die tijding verschrikt, komt uit zijn schuilhoek te voorschijn. Er wordt besloten dat hij in eene groote waschmand gepakt naar de bleekerij zal worden weggedragen.

Daar komt nu Vloed met zijne vrienden om den indringer te straffen. Allen doorzoeken het huis en niets vindende, wordt de arme gefopte man door ieder uitgelachen; Vloed staat mooi verbluft over zijn mal figuur, maar daar valt niets tegen te doen ; hij heet nu de jaloersche gek, zij de diep gekrenkte vrouw, en..... daarmeê loopt het voor 't oogenblik af.

Tweede Bedrijf.

Fallstaff zit in de herberg en beklaagt zich. De knechts hebben de waschmand in eene moddersloot geworpen.

Al zijn leed is evenwel spoedig vergeten, doordien hem eene briefje van jufvrouw Vloed wordt gebracht, waarin deze hem schrijft dat hij nu vrij kan komen. In afwachting van het bepaalde uur amuseert hij zich intusschen met een vogelaars gezelschap, hetwelk aldaar een poosje vertoeft. Deze gasten vertrokken zijnde, wordt een vreemdeling onder den naam van Beeck, bij hem aangediend. Deze persoon is niemand anders dan de bedrogen mijnheer Vloed. Hij maakt Fallstaff wijs, dat hij in het geheim jufvrouw Vloed bemint, doch door haar steeds afgewezen wordt en verzoekt hem bij haar een poosje den minnaar te spelen, ten einde haar daardoor van ontrouw jegens haren echtgenoot te kunnen beschuldigen; en ook in zijne macht te krijgen. Fallstaff laat zich hiertoe gereedelijk vinden. Vloed houdt zich voor een wakend oog te houden.

Terwijl dit plan wordt beraamd, zijn de drie mededingers naar Anna's hand in Rijk's tuin binnengeslopenieder in de hoop van de twee anderen bij Anna uit den weg te zullen ruimen.

Het volgend Tooneel verplaatst de handeling weer ten huize van Vloed. Fallstaff komt volgens afspraak bij diens vrouw zijn hof maken, doch wordt alweer gestoord door jufvrouw Rijk, die daar weder waarschuwt dat Vloed in den nabijheid is. Vloed komt ook werkelijk binnen, maar vindt zich opnieuw teleurgesteld. De galant is inmiddels door vrouw Rijk van vrouwenkleeren voorzien en komt nu te voorschijn, als eene kaartlegster vermomd, met het gevolg dat hij door Vloed zelf die met geene kaartleggerij te doen wil hebben, de deur wordt uitgeranseld en de bedrogen echtgenoot dus door zijne vrienden ten tweeden male voor den gek wordt gehouden.

Derde Bedrijf.

Vloed en Rijk, met hunne echtgenooten en Anna zitten bijeen. Vloed is nu bekend gemaakt met de ware toedracht der zaak, en stemt mede in een onderling beraamd plan, om Fallstaff nog eens beet te hebben. Volgens bestaande overlevering, moet dien nacht in het park van Windsor een jager komen spoken; er wordt besloten hiervan partij te trekken, door Fallstaff derwaarts te lokken, zullende eenige vrienden en bekenden worden uitgenoodigd aldaar als elfen en geesten vermomd te verschijnen, terwijl Rijk hem alsdan in de gedaante van den spokende jager eene kastijding zal toedienen.

Dit afgesproken zijnde, verzoekt jufvrouw Rijk hare dochter Anna dat zij Cajus hare hand zal schenken. Om het huwelijk terstond te doen plaats hebben, verlangt zij dat Anna zich dien nacht als eene roode elf zal verkleeden, terwijl zij dan wel zal zorgen dat Cajus haar in dat gewaad herkent en naar de kapel wegvoert, alwaar een priester gereed zal staan om het echtverbond in te zegenen. Een oogenblik later komt Rijk, spreekt haar over het aanzoek van jonker Zielig en maakt precies dezelfde aanspraak met Anna, alleen met dit onderscheid dat zij in een groen elfenkleed moet verschijnen. Anna stemt zoowel in de afspraak harer moeder als in die haars vaders toe, maar schrijft in haast alles naar Fenton ; zij zendt tevens den eenen pretendent het roode en den ander het groene kleed. Het doel hiervan is om te maken dat Cajus en Zielig, door de kleeding misleid elkander schaken, terwijl zij zich stil met Fenton uit de vooten maakt.

In het park te Windsor wordt dit plan ten uitvoer gebracht Anna komt als Fenton's vrouw te voorschijn en nu de zaak toch eenmaal zoo is, verwerft zij volledige vergiffenis van hare ouders, terwijl Fallstaff door de gewaande spoken zoodanig wordt toegetakeld, dat hij voor altoos zijne ongepaste galanterie heeft afgeleerd en de « lustige vrouwtjes van Windsor » alle voldoening hebben van hare welgelukte list.

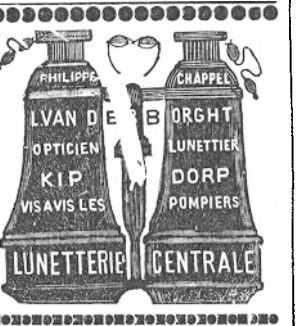

Handschoenen fabriek.

Handschoenen op maat op 3 uren — Kosteloose en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.

VAN STEENKISTE
oud huis Berbigette.
33, GROENPLAATS, 33
ANTWERPEN.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van ALPH. JANSSENS, Kunstlei, 74, Hoek van Hopland. Groote keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675, en onversl jtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

VERHUIS WAGENS van af fr. 1.50, 2, 2.50, 3 3.50 per uur. — Grootte naar believen tot 8 meters toe. — CH. BAELE, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk. Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

Het Oud SCHOENTJE
Gemeentestraat, 27
aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.
Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN
Huwelijkstuilen, Bloemkorven in allen aard enz. enz.
Mlle L. LAMBOTTE
Kronen voor Concerten en Begrafenissen
ARTIEKELS VAN PARIJS
Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.
Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

Gustave FAES
25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.
MUZIEK
Snaarinstrumenten in allen aard
Métronomes, Diapasons, enz.
Echte Napolesche en Fransche SNAREN
MUZIEKPAPIER
Abonnementen tot het lezen van partitiën.
Uitsluitelijke Verkoop van Snareninstrumenten eigenhandig vervaardigd van RICHELME van MARSEILLE
Collin Mézin van Parijs
Mangenot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25
VERKOOP PER
Abonnement
Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.
A LA BONNE SOURCE
Te koopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.
Meubelen in allen aard, enz., enz.

Geen kale hoofden meer.
Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Jonkley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.
Te verkrijgen : De Beul, Antwerpen. Puls, Kolander plaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Nolf, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands
Flesschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.
Eenig depot : VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen Gebreveteerd.
Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

CAFÉ TIPO-TIP
Carnotstraat, 11, Antwerpen.
Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

Brood- & Banketbakkerij
GUSTAAF KURTEN
GEMEENTESTRAAT, 51
Schuins over de Zoologie.
Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz Worstenbrood.
Bekroond met de gouden medalie in de Wereldtentoonstelling van 1894.

ELIXIR D'ANVERS
FIJNE LIKEUR
TENTOONSTELLING
AMSTERDAM 1895
EEREKRUIS
hoogste belooning
Medalje H. M. de Koningin
BORDEAUX 1895
GOUDEN MEDALJE
Eerediploma
door de hoge jury toegekend.

CRIÉE CENTRALE
Huis gebroeders DE WYNGAERT
VAN ERTBORNSTRAAT,
Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades.
Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds
Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs- Schapen- en Verkenvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Antw. Drukk. Cl. Thibaut Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag, 13 Maart 1898. Eerste Jaargang. (Nieuwe reeks). Nr 24.

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers: voor Noord-Nederland; F. Lapidoth; voor Zuid-Nederland: A. Cornette.— Secretaris: H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Borneostraat, 49 te 's Gravenhage,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

INHOUD: Een toekomstdroom. Voor den heer Horn, (Frits Lapidoth); Haagsche Inhuldigingsfeesten; Taillade en Lafontaine; Overzicht, (Ingezonden, M. Horn); De Schouwburg een Goudmijn, (H. T. d. V.); Antwerpen, (Fidelio); Brussel, (Jef Verbeeck); Tooneelnieuws.

Een Toekomst-droom.

I.

Men heeft ook in een Nederlandsch dagblad kunnen lezen hoe een tooneelspeelster van talent een schouwburg in Weenen heeft moeten verlaten en zich verbinden aan een groot *Café-concert* omdat het haar niet langer mogelijk was haar kostuums te betalen en zij veel meer kon verdienen in een grooten tingel-tangel, zonder genoodzaakt te zijn een groot gedeelte van hare toelage te verspillen aan kostbare toiletten en nu bericht men aan de *N. R. Crt* uit Weenen dat de heer Arthur Schnitzler in zijn nieuw drama *Freiwild* een geheel bedrijf heeft gewijd aan de schildering van de toestanden aan het Weener Zomertheater, waarvan de directeur een goede actrice laat heengaan omdat zij geen rijke lanterfanters weet te lokken. Men kan gerust deze beide verontrustende feiten met elkander in verband beschouwen en beweren dat de directie van dergelijke schouwburgen er op rekent dat de vrouwelijke artisten hulp van zoogenaamde « kunstvrienden » erlangen. De toestand is niets beter in Frankrijk, waar men bijna geen tooneelspeelsters heeft, die genoeg verdienen om zelf voor haar ongehoord kostbare toiletten te zorgen, zoodat de directie desbewust speculeert op haar goede vrienden. Indien men enkele voorname schouwburgen uitzondert, mag men daar wel als regel beschouwen het feit dat zekere liefhebbers een groot gedeelte betalen in de kosten der monteering van een stuk. Uit Berlijn is al meer dan eens iets dergelijks gemeld en nog van elders vernemen wij even verontrustende berichten.

Wij behoeven er hier niet op te wijzen hoezeer dit alles het aanzien der tooneelspeelsters verlaagt en daardoor ook dat der tooneelspeelkunst. Maar, bovendien, is er nog een ander groot kwaad: een niet te schatten aantal goede krachten worden er door van het tooneel verre gehouden. Jonge dames met veel aanleg, die, onder goede omstandigheden, misschien beroeps-artisten zouden worden, zullen dit nooit kunnen doen, omdat zij niet willen geraken in een omgeving, die haar schandelijk toeschijnt. Aldus wordt, inderdaad, het tooneel een plaats des verderfs, ten minste achter de schermen.

In Scandinavië en ten onzent is dit gelukkig niet het geval. Men heeft mij eens verteld dat in Zweden, Noorwegen en Denemarken de meeste gezelschappen voor het grootste gedeelte zijn samengesteld uit gehuwde paartjes, die een voorbeeldig leven leiden, terwijl de jonge dames zich onberispelijk gedragen en zelfs een beetje onder aartsvaderlijk toezicht staan van den directeur die, wel verre van *liaisons* te wenschen voor haar, er prijs op stelt zijn theater vrij te houden van minder platonische bewonderaars. Vandaar dat het in die landen mogelijk is dat meisjes uit goede kringen zich wijden aan de tooneelspeelkunst zonder haar ouders of voogden daardoor tot wanhoop te brengen

Bij ons kan een meisje uit den goeden stand zich zeer zeker volstrekt veilig voelen op een vaderlandsch tooneel en we zien dan ook reeds enkele jonge dames van zeer goeden huize optreden als beroops-kunstenaressen. Zeer veel hebben zij vóór boven meisjes uit andere kringen. Stem, gebaren, uiterlijk, houding.... zijn bij haar in den regel beschaafder. Bovendien zijn ze meestal ook beter onderwezen en is er nog een kansje meer dat bij haar de roeping althans een vuurproef heeft ondergaan.

Jammer genoeg, behooren zij nochtans tot de uitzonderingen en zullen zij daartoe voorloopig wel blijven behooren. Een overweldigend talent is nog niet uit haar dunne gelederen naar voren getreden en de groote verleiding van een schitterend succus bestaat derhalve nog niet voor haar nog schuchtere standgenootjes, die eveneens met talent begaafd, het echter niet zoo aanlokkelijk vinden veel te moeten opofferen, veel te moeten studeeren en een ongehoord vermoeiend leven te leiden om ten slotte niet meer te behalen dan een matig succes en te mogen optreden naast groote artisten, wel is waar, doch zonder hoop voorteerst een hoofdrol te kunnen vervullen.

Men kan echter niet weten hoe spoedig hierin verandering komt. Eén buitengewoon succes — en velen, die nu nog dralen en weifelen, zullen den grooten stap over het voetlicht wagen. Immers, er zijn meer Nederlandsche meisjes, dan men denkt, die de kunst der tooneelspeelster beschouwen als een ideaal en haar leven als een benijdenswaardig bestaan. Al meer en meer breidt zich de kring der « passende » werkzaamheden voor het meisje en de vrouw uit; al meer en meer vooroordeelen vallen weg. Wat vroeger bedenkelijk werd gevonden, wordt nu zeer flink geacht en wat weleer een dwaasheid heette geldt nu voor een verstandige daad, getuigend van prijzenswaardige geestkracht en lofwaardigen ondernemingsgeest. Het concert-podium wordt reeds niet meer bedenkelijk glad gevonden, sedert de muziek wordt beschouwd als een kunst, die allen eerbied waardig is. Wanneer nu de tooneelspeelkunst zich, in de schatting van het toongevend publiek, even hoog zal hebben verheven, moet hetzelfde gebeuren ten opzichte van een zelfde podium, dat met wat beschilderd linnen is versierd.

Of dat spoedig gebeuren zal of niet, hangt af van de naaste toekomst der dramatische kunst, veel meer dan van de levensbeschouwing der groote meerderheid betreffende het vrouwenvraagstuk.

Intusschen, zou het niet kwaad zijn dat de leiders en leidsvrouwen der emancipatoire beweging het oog alvast gingen vestigen op het tooneel en den werkkring, die daar kan worden gevonden voor meisjes met talent.

Bijna overal, waar de vrouw werkzaam is, zijn krachten te veel; terwijl aan ons nationaal tooneel voortdurend behoefte blijft bestaan aan nieuwe frische krachten. Het ontbreekt bij ons wezenlijk niet aan actricetjes met veel goedon wil en ijver; maar wat hartstocht voor de kunst en vooral génie, die jonge meisjes drijven op de planken, spijt tegenwerking en vooroordeel... daarvan hebben we nog lang geen overvloed.

Met angst zien we onze groote kunstenaressen het eene jubileum vóór en het meeie na vieren. De ouderen gaan maar door met het inoogsten van welverdiende lauweren; doch, in de gelederen achter haar — hoe weinig genialis mogen we daar vermoeden, tusschen (dankbaar zij 't erkend) veel aardig talent en lofwaardigen goeden wil.

Een herleving van de kunst, opwekkend geheel nieuwe krachten uit een geheel nieuwe omgeving, dat is het Ideaal.

II.

Een herloving van de Kunst!

Wij wachten haar allen; geen onzer durft haar vooralsnog te verwachten. Datgene, waarvoor de meisjes, die ik in mijn vorig artikel bedoelde (en zooals ik er ken), in geestdrift kunnen geraken, is natuurlijk niet het fransche blijspel met zijn niet eens meer dubbelzinnige toestanden; noch de duitsche klucht vol humor uit bierkuipen en derdeklasse-spoorwagens. Zij droomen van de hoogste, van een ideale kunst, een kunst van poëzie, een taal gelijk muziek, een tooneel, dat geheel wat anders zou moeten zijn dan ons driewandig kijkspelletje, een publiek, dat denzelfden eerbied zou hebben voor de woordzegging als het nu aan den dag legt voor de uitvoering van kunst-muziek.

Het Woord, reeds voor een klein gedeelte in eere hersteld, moet gaan triomfeeren in de schouwburgzaal. Naar dit hoog ideaal moet worden gestreefd. Daarom dient er allereerst een scheiding tot stand te komen tusschen poppenkasterij en echte dramatische kunst, zooals er een scheiding is tusschen dans- en paardenspel muziek en wezenlijke toon*kunst*. Evenmin als de leden van het Mengelberg-orchest gedwongen worden te gaan spelen voor danslustige paartjes ter gelegenheid voor een gemaskerd bal, evenmin moest het een directie van een aanzienlijk tooneelgezelschap in 't hoofd komen haar eerste tooneelspelers te doen optreden in flauwe grapstukken, die geen sterveling tot het kunst-repertoire zal rekenen.

Waar ligt de grens? Wie zal die bepalen?

Ik kan dengeen, die dit vraagt, op mijn beurt verzoeken te zeggen hoe precies de grens loopt tusschen kunst-muziek en paardenspel-symphoniën, tusschen een deuntje en een melodie. Dat is theoretisch niet aan te geven; maar geen orchest-directeur van eenige beteekenis vergist er zich meê en geen tooneel-deskundige zal zich ook vergissen.

Zooals de zaken nu geregeld zijn, kan de leider van een tooneelgezelschap onmogelijk zijn jongen artisten voldoenden eerbied inboezemen voor wat echte kunst is, ook al is hij er zelf van doordrongen.

In een kort artikel over de *Klucht*, wees ik reeds op het verderfelijke van die dooreenhaspeling der tweeërlei repertoires. Dat is al vast één der groote gebreken in onze tooneelwereld. Wij dwingen, tot nog toe, de actrices niet tot onzinnig hooge uitgaven; maar we dwingen haar tot onzinnig groote diensten, wat voor de moraliteit niet schadelijk of gevaarlijk is; maar wel voor de kunst en de toekomst van ons Tooneel.

Den Haag, 20 februari '98.

FRITS LAPIDOTH.

Voor den heer Horn.

De heer Horn is van oordeel dat het Nederlandsch Tooneelverbond maar moet »opdoeken». Groote dingen kunnen in zeer huiselijke woorden worden gezegd. De heer Horn gevestigd aan de oevers van de Schie, gebruikt een zeemansterm. We moeten ons daarover niet boos maken. » Opdoeken » is wel een teekenend woord en synoniem met » de matjes oprollen ». Zoo'n term geeft wat » gemoedereerds » aan de discussie. Je wordt niet gauw boos op iemand, die zich aldus uitdrukt. Maar, al had de heer Horn ook een deftiger woord gebruikt, we zouden toch niet boos zijn geworden. Hij zegt zijn dingetjes zoo *sans gène*. Daarom werd hem gaarne een eereplaats gegund in ons orgaan. Een fel artikel tegen het Tooneelverbond in *Het Tooneel*, dat moet den lezer hebben doen denken aan het *messieurs les Anglais, tirez les premiers*. Uit het feit dat de redacteur voor Noord Nederland zulk een stuk opnam, hebben de lezers natuurlijk terstond de gevolgtrekking gemaakt dat hij het niet levensgevaarlijk achtte voor de zaak die hij voorstaat.

En de Zuid-Nederlanders, wat zullen die wel gedacht hebben? En de Amsterdamsche propaganda-commissie? Gaat die als een college van zendelingen op naar Schiedam om het bekeeringswerk te beginnen?

Onze voorzitter, de heer Marcellus Emants, heeft zeer kalm het een en ander geantwoord op het stuk van den heer Horn, dat een curiositeit beloofd te worden. Ik zal zijn voorbeeld volgen door ook met volmaakte bedaardheid te antwoorden op de allervriendelijkste woorden, die de heer Horn over heeft voor de redactie van ons orgaan.

Een tijdschrift hebben wij niet meer zelfs niet eens meer een eigen courant, wij hebben met den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond het blad, dat mij thans gastvrijheid schenkt en waarvan ik daarom niets anders zeggen zal dan dat het in geen enkel opzicht de verbetering van het tooneel in ons land bevordert.

Ik zou wel eens willen weten wat de heer Horn gezegd zou hebben, indien de gevraagde gastvrijheid hem ware geweigerd. Te getuigen van een blad, bestemd om de verbetering van het tooneel te bevorderen, dat het zulks in geen enkel opzicht doet, is — naar onze bescheiden meening — al heel wel. Als men nu den heer Horn gelijk gaf, dan zouden wij wel het allereerst kunnen beginnen met »op te doeken». O, met het allergrootste genoegen, met waar enthousiasme, zou ik, wat mezelf aangaat, een opvolger zien aangewezen, die van *Het Tooneel* een orgaan wist te maken dat binnen den kortst mogelijken tijd de dramatische kunst in ons vaderland verhief tot Himalaya-achtige hoogte. Hó, met welk een wellust zou ik den man overdragen mijn mooien titel van redacteur, mijn taak om nagenoeg alléén ettelijke kolommen per week te vullen en daarbij een vrij omvangrijke correspondentie te voeren. Wijs het Hoofdbestuur den man, die uw ideaal nabij komt, waarde heer, en ik zal U dankbaar zijn totdat ik zelf voor goed » opdoek » als bewoner van dit tranendal! Zeg me, waar is hij? Waar kan de redacteur schuilen, die zóó prachtig schrijft en rédigeert dat alle misstanden van ons tooneel verdwijnen, dat onze dramatische kunst gaat groeien en bloeien en zware vruchten dragen, dat — het ideaal! — ons verbond gerust kan » opdoeken » omdat er niemendal meer te verbeteren valt en het sterft aan eigen volmaking? Waar is dat genie?

Moeten we 't zoeken in Schiedam? Wijs

ons de plaats, waar hij ademt. Moet hij komen uit Nederlandsch Indië, uit de prairieën van Amerika, uit Patagonië, van een der polen, uit midden Afrika? Woont hij naast U, naast Paul Kruger, naast... . Zeg dan toch waar we hem kunnen vinden, opdat wij hem halen uit zijn schuilhoek, begraven onder lauweren (goud is er niet disponibel voor den man!), jubelend ronddragen door heel Nederland, (een extra-trein geeft men hier alleen aan vreemde kunstenaars), en vast gelden gaan inzamelen om hem een eere-schrijfbureau aan te bieden. .... als hij zeventig jaar is. Want wij weten onze groote mannen te eeren. Zoo er onder ons een Plato leeraarde, we zouden hem naar zijn hartewensch huldigen..... platonisch!

Zeg het ons toch, waarde, dierbare, aangebeden heer!

Voor een onzer dagbladen kan hij niet werken.

In een onzer weekbladen of maandschriften laat hij zijn stukken niet opnemen.

Want, — o, heer! — in ons *Tooneel* nemen we trouw op al wat er belangrijks over het Tooneel wordt geschreven in Nederland, ook uw recensies voor *Het Nieuws van den Dag*. Wat schrijven de heeren deskundigen Horn, de Meester, Rössing, Canter, Giovanni, van Hall, Mendes da Costa, Smissaert, Mignon, van der Goes, e. t. q. dat stelen we, waarde heer, dat roov n we, daarvoor plegen we inbraak in dagblad- en andere kolommen. Mijn schaar is vraatgierig als een combinatie van uitgehongerde wildebeesten-magen.

In ons blad schrijven erkende deskundigen uit Zuid-Nederland, benevens een enkel paar Noord-Nederlandsche vrienden. *Niet gij*, hooggeachte Heer! U moet mijn schaar zoeken in een veelgelezen dagblad, waaruit ik de honig uwer artikelen puur met de graagte van een onverzadigbare bij.

Ook de nederigste uwer dienaren en de meest verstomde uwer bewonderaars waagt het, nu en dan, een woordje te spreken. Maar hij telt niet mêe. Hij is maar ingesprongen voor een vroeger, zeer bekwaam redacteur, die verzocht had zoo spoedig mogelijk door een ander te worden vervangen. Doe maar uw best dat ik nu ook weêr vervangen word; maar laat het dan zijn door een man naar uw hart, die meer kan doen met zijn pen dan alle hierboven genoemde heeren tezamen, die, vrijwillig of niet, onze kolommen vullen.

En... laat dien man zijn leven wijden aan het *Tooneel*. Laat hij al zijn krachten uitsluitend geven aan ons orgaan. Want, er zijn een paar goede vrienden, die hun belangstelling toonen op andere wijs dan U, maar die toch werkelijk belang stellen in onze zaak, al geven zij maar kritiek op voorstellingen of toestanden terwijl gij, uw taak breeder opvattend, zóó'n kritiek geeft op het heele Tooneelverbond, dat er niemendal meer van overschiet. Er zijn zoo een paar goede vrienden. De anderen houden zich aan het spreekwoord, zeggend dat « zwijgen goud is,» vooral waar spreken heelemaal geen zilver mag heeten.

Ik moet U even plagen, geachte Heer: hun zwijgen kan ik mischien opnemen als een compliment voor mijn redactie!!!

* * *

Nog een ernstig woord ten slotte.

De heer Horn heeft eenige vraagpunten aan de orde gesteld, die werkelijk verdienen te werden besproken. Ik geloof niet dat velen met den geachten schrijver tot zulke nihilistische conclusiën zullen komen; maar het is te wenschen dat op de aanstaande Algemeene Vergadering zijn artikel ter spraak zal worden gebracht. Het kan niet anders dan hoogst aangenaam zijn aan de redactie van *Het Tooneel* eens te vernemen wat de heer Horn en anderen voor bezwaren hebben. Ik hoop dat men ons klaren wijn zal schenken, al is er dan ook een bitter smaakje aan. We hebben gedaan wat wij konden voor *Het Tooneel*. Wij kunnen nu reeds onzen warmen dank betuigen aan hen, die meer met ons blad op hadden dan de heer Horn en ons hoogst gewaardeerde bijdragen toezonden. Het zij ons vergund hier den hartelijk gemeenden wensch uit te drukken dat, indien er meer van ons orgaan te maken is, of belangloozo medewerking ons in ruimer mate zal worden toegezegd, óf iemand zal worden gevonden, die alléén kan doen wat de heer Horn eischt dat de redactie van ons blad zal bewerken.

FRITS LAPIDOTH

Haagsche Inhuldigingsfeesten.

Naar wij nader vernemen is aan den heer Marcellus Emants voor de Haagsche inhuldigingsfeesten *niet* opgedragen het schrijven van een tooneelstuk, dat een geheelen avond moet vullen, maar wel is hem verzocht te geven den tekst voor een dramatische voordracht, die slechts vijf-en-dertig minuten mag duren en in verband moet gebracht worden met een of twee tableaux door de schilders van *Pulchri Studio* ineengezet.

In de keuze van een historisch onderwerp is de schrijver vrij.

Taillade en Lafontaine.

I.

De gelederen der oude fransche garde zijn aan het dunnen. Den 26^{en} Januari, stierf te Brussel de fransche tooneelspeler Paul Felix Joseph Taillade, zich schrijvende Taillade, geboren te Parijs, den 25^{en} Januari 1827. Hij doorliep alle klassen van een gymnasium en wijdde zich daarna geheel aan de kunst, terwijl hij in zijn onderhoud voorzag door het geven van lessen bij eene kleine meisjes-school. Op aanbeveling van Mlle Mars werd hij leerling van het Conservatoire waar hij vijftien maanden bleef om in 1847 te debuteeren in de *Comédie-française* (*Mahomet* en *La Ciguë*). Later, speelde hij overal waar een rol voor hem te scheppen was: *Gaîté*, *Ambigu*, *Porte St. Martin*, *Odéon*, *Châtelet*, *Nations*, etc. Het genre stukken, waarin hij uitmuntte, ging uit de mode en zoo is het gekomen dat de eenmaal zeer gevierde tooneelschrijver in behoeftige omstandigheden stierf. De kunstcriticus Henri Bauër schreef een waardeerend artikel over den overledene.

Taillade werd toegejuicht in *Macbeth*, *King Lear*, *De twee Weezen*, *Camelot* enz. Van hem zelf (want hij schreef ook voor het Tooneel) werden gespeeld: *Le Château des Ambrières* (met Barrière), *Charles XII* (met Lortay), *André Rubner*, *Les Catacombes de Paris*, *Le contrat rompu*, *Il est fou!*

Fransche kunstvrienden van voorheen hadden geld bijeengebracht om zijn stoffelijk overschot naar zijn geboorteplaats Parijs te laten komen en daar ter aarde te bestellen. Een aardig sommetje werd bijeengebracht en gestort in handen van den directeur der courant *Le Journal*. Op deze gelden werd nu nog beslag gelegd door een schuldeischer; maar de rechtbank heeft het doen opheffen, zoodat de vrienden van Taillade weder in het bezit van hun voor een zoo lofwaardig doel bijeengebrachte penningen zijn gesteld.

II.

Kort na Taillade, stierf Lafontaine (22 Februari) te Parijs. Men weet niet recht of hij geboren is te Bordeaux (1824) of in Zwitzerland (1826). Lafontaine werd opgeleid voor den geestelijken stand; maar verliet op zeventienjarigen leeftijd het seminarium om zich te gaan wijden aan den handel en de tooneelspeelkunst. Hij debuteerde in de provincie onder den naam van Rooch. Later kwam hij met zijn vader te Parijs. Ze hadden gereisd als colporteurs en zoo wat geld opgehaald. Rooch werd geëngageerd door den directeur van het *Gymnase* en trad daarna op in de *Porte St. Martin*, met veel succes. Hij was minder gelukkig bij zijn debuut in de *Comédie française*, waar men hem niet engageerde, doch liet gaan naar het *Vaudeville* eerst en daarna naar het *Gymnase*. Lafontaine trad achtereenvolgens op in *Pattes de mouche*, *La famille Benoiton*, *La Vertu de Célimène*, *La perle noire*, *Les Ganaches*, *Le démon du Jeu*.

En 1863, werd hij sociétaire (voor een vol aandeel) der *Comédie française*, evenals zijn vrouw Valoria. Tot 1872 bleef hij daar. Toen gaf hij zijn ontslag om in nagenoeg alle parijsche schouwburgen op te treden. In *Le Gascon*, *La jeunesse de Louis XIV*, *La Haine*, *Joseph Balsamo*, *Jack*, *Froufou*, *La dame de Monsoreau*, *La Comtesse Sarah*, en *L'Abbé Constantin* vervulde Lafontaine de voornaamste rollen. Na 1888 tot 1894, hoorde men weinig meer van hem.

Van 1884 trad hij nog eens op in het *Gymnase* om te spelen in een stuk dat hij getrokken had uit zijn roman *La Servante*; later speelde hij een enkelen keer ter gelegenheid van een weldadigheidsvoorstelling. Behalve *La Servante*, schreef hij *Petites misères*, *L'homme qui tue* en *Nos bons camarades*, aan welke bundeltjes men geen groote waarde mag toekennen.

Overzicht

Woensdag, 2 Maart, gaven de Rotterdammers (firma Le Gras en Haspels) te 's Gravenhage *Vriend Fritz*, tot algemeene voldoening van de toeschouwers, publiek en pers.

Het *Nieuws* constateert het succes van *Dreyfus* met genoegen omdat de auteur Sprinkhuyzen even verdienstelijk als bescheiden is.

J. H. R. meldt omtrent zijn sensatiestuk: « Sprinkhuyzen heeft nu weer aanvragen om zijn *Dreyfus* te mogen vertalen in het Noorsch, van den Heer Pedersen te Skien, de geboorteplaats van Ibsen. Verder van een Belgisch impresario het verzoek om *Dreyfus* in het Fransch te vertalen en te doen spelen in de liberale steden van België en Zwitserland.

In Brussel zal 't wel niet gespeeld worden, want het Vlaamsche theater was er — met het oog op Dreyfus — zelfs huiverig om *Onschuldig veroordeeld* te spelen, — zoo vertelt mij de heer Louis Bouwmeester. En hij kan 't weten, want hij zou er een gastrol in spelen. »

En ten opzichte van den anderen dramatischen arbeid des heeren S: « Sprinkhuyzen heeft onder of zonder zijn naam veel verdienstelijks geschreven. Ik noem slechts zijne tooneelschetsen: *Artisten op reis*, *De Tooneelkapper*, *Achter de schermen*, enz. Dit zijn geziene en niet gefantaiseerde schetsen. Hij zelf kent natuurlijk het tooneel door en door, en heeft zich bij het schetsen niet door de ijdelheid van dezen of genen acteur laten misleiden, en niet nagelaten het typige te toekennen. »

Antigone-vertalingen.

Dr Mendes de Costa komt in zijn slotartikel in het weekblad *De Amsterdammer* van Zaterdag 26 Maart tot de conclusie dat de vertaling van prof. van Leeuwen beter geschikt is om te worden opgevoerd dan die van Willem Kloos, waarvan de beoordeelaar erkent dat vele fragmenten zeer dichterlijk zijn. Dr Mendes da Costa is een bewonderaar van Kloos' lyrische poëzie; maar vindt in zijn Antigone-vertaling groote gebreken.

De heer Kloos antwoordt op deze kritiek in zijn orgaan *Nieuwe Gids*. Jammer genoeg laat hij zich verleiden tot een insinuatie. Dr Mendes da Costa zou namelijk bevriend wezen met prof. van Leeuwen en om dien pleizier te doen zou hij zijn gaan zitten zoeken en kijken en denken tot hij eindelijk iets meende bedacht te hebben waarmeê hij Kloos' vertaling in het oog der het Grieksch-niet-machtige lezers te lijf kon gaan.

Giovanni teekent hierbij in het *Handelsblad* aan: « Och neen, zoo is het toevallig niet! In de eerste plaats heeft dr Mendes (zie zijn artikelen) al heel weinig lof over voor de vertaling van zijn vriend. En dan, ik kan den heer Kloos meedeelen, dat de heer Mendes reeds in November of December, dus vóór de critiek van prof. Van Leeuwen's vertaling in *De Nieuwe Gids* gestaan had, het plan had op de gebreken en fouten van Kloos' vertaling te wijzen. Dat weet ik uit den mond van den schrijver, die mij toen reeds eenige der nu door hem geciteerde onjuistheden en onwelluidendheden van Kloos' vertaling noemde. »

Agnes Sorma.

De correspondent der N. R. Ct wijdt twee artikelen (20 Februari en 4 Maart) aan deze kunstenares, die naar Amerika vertrekt in de hoop daar rijkelijk lauweren en goed in te oogsten. Hieronder laten wij het een en ander uit zijne brieven volgen:

« Tot nu hebben onze tooneelartiesten van Amerikaansche tochtjes weinig plezier gehad; ze gingen als veelzijdige talenten en keerden als eenzijdige virtuosen terug, die slechts langzaam een fijner uitbeeldingsvermogen zich weder wisten eigen te maken.

Mevrouw Sorma is al ééns in Amerika geweest, maar gelukkig voor haar, slechts met korte vacantie, zoodat ze geen tijd had om slechte gewoonten aan te nemen.

Een bijna onbekende tooneelspeelster in de provincie, is zij jaren geleden ontdekt door l'Arronge, den eersten directeur van het Deutsche Theater, vinder van vele jonge talenten. Te Berlijn is zij geworden wat zij is, een van de eersten op het Duitsch tooneel. Haar repertoire gaat van de sentimenteele naïeve tot de vurigste verliefde, haar karakterspel is innig en fijn, alleen heroïsche rollen kan zij niet aan.

Het Deutsche Theater was stampvol, gisteravond, en toen ze den schouwburg verliet, wilden haar bewonderaars de paarden van haar rijtuig spannen, wat de politie echter verbood.

Anders mogen de tooneelspelers in het Deutsche Theater een terugroeping niet beantwoorden, maar de directeur Brahm zwichtte gisteren voor de buitengewone geestdrift. Sorma mocht voor het voetlicht verschijnen, en met de noodige tranen in heur stem en in haar oogen verzekeren: ik kom terug!

Het Deutsche Theater wordt, naar men weet, nog met een ander verlies bedreigd. Ook Kainz wil weg, Berlijn uit, en heeft zich laten engageeren voor het Burgtheater te Weenen, waar zijn vriend Paul Schlenther, de vroegere tooneelreferent van de Voss. Ztg., nu het bestuur voert.

Sorma weg, Kainz weg, Schlenther weg, werkelijk het zijn groote verliezen; vervangen zijn ze nog geen van drieën. »

Of Sorma, als duitsche optredende in het Duitsch wel zoo veel duizenden zal verdienen als menig een in haar vaderland denkt en zij zelf misschien verwacht, moet de correspondent der *N. R. C.* betwijfelen. Misschien verdient zij in de zes weken van haar reis tusschen de 40 en 50.000 mark.

« In het Deutsche Theater kreeg mevrouw Sorma voor den speelavond 400 mark, vijftien avonden per maand woren haar gegarandeerd, dat is dus 6000 mark. En daar ze vijf maanden speelde, maakte het 30.000 mark 's jaars, waarbij ze zeven maanden lang buiten het Deutsche Théâtre en buiten Berlijn voorstellingen kon geven. Toen de vroegere directeur L'Arronge het meisje, ongeveer vijftien jaar geleden, op een provinciaal tooneeltje, te Erfurt, leerde kennen, vond ze 150 mark 's jaars al heel mooi, want kort te voren was ze koriste of figurante te Breslau, haar geboortestad.

Langzamerhand werd zij, de grootste aantrekkingskracht van het Deutsche Theater, sterker ook dan Kainz. Zooals ik al schreef, heeft zij veel talent, maar kan zij lang niet alles spelen; als Grethchen in Faust of Julia in Romeo en Julia kan ze zich met minder gevierde concurrenten niet meten.

Na Amerika, wil Sorma Rusland bezoeken en later ook Nederland.

Ze is nu midden in de dertig, en getrouwd met een Griek of Hongaar, maar draagt haar eigen naam. Ze is geen in het oog vallende schoonheid, als Reisenhofer b. v., die nu voor Salome speelt, maar ze is een aardige en pikante verschijning, en wanneer ze op heeft met een rol, dan heeft ze den duvel in 't lijf.

Ik zei, dat Sorma hier 30.000 mark aan het Deutsche Theater maakte. Joseph Kainz, als held en minnaar een van de geniaalste spelers van het Duitsch tooneel en wellicht de beste « spreker », een kunstenaar en meester van het woord, die als zoodanig eenvoudig bewonderenswaardig is, — Kainz maakt ook zoowat 30.000 mark — maar hij moet er tien maanden voor spelen, het dubbele van Sorma. »

Voor onze Noord- en Zuid-Nederlandsche tooneelspelers zijn dit sommetjes om van te watertanden!

INGEZONDEN.

GEACHTE REDACTIE,

't Was oorspronkelijk mijn plan niet den Heer M. Horn te antwoorden op de in zijn artikel van Zaterdag 5 Maart 1898, gedane mededeeling dat er eigenlijk in ons land maar twee betalende tooneelgezelschappen zijn. Heeren critici moesten zich bepalen tot hun critiek-oefenen en niet in den blinde dingen gaan verkondigen die hun *absoluut niet aangaan*. Maar nu de heer Chrispijn lid der Kon. Vereeniging in de Tooneelspelers-vergadering van 7 Maart 't zelfde is gaan verkondigen, wensch ik na ingewonnen enformaties het volgende te constateeren: 't Tivoli gezelschap heeft gedurende zijn bestaan onder leiding van Erfman en Mulder (dat is ongeveer 2 jaren) *betaald*: de Nederlandsche Tooneelvereeniging deed het zelfde gedurende 4 jaar en is zelfs op dit oogenblik *zonder eenige schuldenlast*. Alleen deze beide gezelschappen wensch ik te noemen om te bewijzen dat 't getal 2 door de Heeren Horn en Chrispijn genoemd *beslist onjuist* is.'t Eerste jaar heeft de Nederlandsche Tooneelvereeniging (onder *directie* van den Heer Chrispijn) zijn *betalingen moeten staken* en moest de Heer Chrispijn gedwongen door 't ontbreken van voldoende middelen er wel toe overgaan zijn zaak te veranderen in een societaire-gezelschap. Toen de Heer *Chrispijn* den 7 Maart in genoemde vergadering verklaarde zijn zaak op « socialistischen grondslag te hebben gesticht,» had-i zich nog wel's tweemaal mogen bedenken. Misschien was dan 't pijnlijk besluit als protest op die woorden wel achterwege gebleven.

Dankend voor de plaatsing

Uw dw.,

MARIE F. TERNOOY APEL,
Sociétaire van het Ned. Tooneelverbond te Amsterdam.

Schiedam, 10 Maart 1898.

GEACHTE REDACTIE,

Nu Gij gemeend hebt om redenen van technischen aard mij de plaatsruimte voor een uitvoerig antwoord aan den heer Emants te moeten weigeren, zult Gij mij zeker wel nog een paar regels willen geven voor het volgende naschrift op mijn vorig artikel. Deze week ontving ik namelijk een paar brieven naar aanleiding van mijn vorig artikel. In een dezer brieven, die overigens vol betuigingen van sympathie was met het door mij geschrevene, wordt de meening uitgesproken, dat mijn stuk gericht was tegen de Rotterdamsche afdeeling en haar bestuur. Er zouden er meer kunnen zijn, die dat denken. Daarom wil ik hier zeggen, dat het in de verste verte niet mijne bedoeling geweest is iets te zeggen speciaal ten nadeele der Rotterdamsche afdeeling. Ik begrijp zelfs niet, hoe men het er uit heeft kunnen lezen. Wat ik gezegd heb, geldt het geheele Verbond, niet eene afdeeling afzonderlijk en wat speciaal het Rotterdamsch bestuur betreft, heb ik dikwijls genoeg gelegenheid op te merken, dat het doet, wat het maar kan. Voor dat bestuur heb ik de meest mogelijke sympathie; ik heb mij dan ook met groote ingenomenheid verleden jaar bij hen aangesloten, die den Voorzitter der afdeeling Rotterdam een blijk van ingenomenheid en sympathie hebben aangeboden, toen hij zich had laten overhalen dat voorzitterschap nog langer op zich te nemen.

Nog iets. Toen ik zeide, dat slechts twee directies gage betalen, bedoelde ik daarmee, dat die twee de tooneelspelers voor een vast bedrag engageeren, hetwelk de directie waarborgt. De overige gezelschappen bestaan namelijk hoofdzakelijk uit sociétaires, die, als de zaken niet goed gaan, de schade onderling dragen door inkorting op de hun toehoorende gage. Gaan de zaken goed, dan krijgen de sociétaires natuurlijk hunne volle gage; gaan zij daarentegen slecht, dan krijgen zij er slechts een deel van of heelemaal niets. Mij dunkt dat ik dat met recht noemde van de hand in de hand leven. Nu is het waar, dat het een paar van die gezelschappen in den laatsten tijd financieel al bijzonder goed gaat. Daar het echter vennootschappen zijn zonder eenig kapitaal van beteekenis kan de eerste beste onvoorziene omstandigheid de zaken in een ommezien doen keeren. Van eene andere vennootschap, die werkelijk eenige zeer verdienstelijke tooneelspelers bezit, vernam ik intusschen dezer dagen, dat zij zich op reis laat uitkoopen voor... tachtig gulden. Droevig, maar de waarheid.

M. HORN.

De Schouwburg een Goudmijn.

Vervolg (1)

Het zou mij geweldig spijten, indien de lezer uit het bovenstaande den indruk moest verkrijgen, dat ik de middelen, door den heer de Beer tot verbetering der tooneeltoestanden aangewezen, ten eenenmale afkeur. Dit toch is volstrekt niet het geval. Op twee punten van de drie ben ik het nagenoeg eens met hem.

Vooreerst, wat betreft de verlaging van den prijs der plaatsen. Deze verlaging is inderdaad wenschelijk. Of ze ook mogelijk is, is iets dat zich niet op algemeene wijze laat zeggen. Dit hangt natuurlijk af van omstandigheden, en kan bijgevolg slechts beoordeeld worden met het oog op bepaalde toestanden van tijd en plaats. Het komt mij voor dat, in de toekomst, de schouwburgen zouden behooren gebouwd en ingericht te worden op zulke wijze dat zij een groot aantal zitplaatsen bevatten, met weinige onderscheidingen van rang, hoogstens drie of vier. Tegen betaling van een matig entreegeld zouden zeer veel toeschouwers toegang tot de vertooning verkrijgen, terwijl voor enkelen die eene voorbehouden plaats zouden wenschen, de gelegenheid zou opengesteld worden zich deze aan te schaffen mits een bepaald opleggeld. Velen, die er thans tegen opzien den schouwburg geregeld te bezoeken, omdat zij de betaling van een hoog inkoomgeld bezwaarlijk achten, en hun fatsoen hun verbiedt zich op eene mindere plaats te vertoonen, zouden gemakkelijker den weg naar de comedie vinden, indien dit financieel bezwaar werd uit den weg geruimd door eene regeling, die meer gelijkheid en eenvormigheid in de plaatsen en in de prijzen bracht.

Op de massa zou teruggewonnen worden wat door de verlaging op enkele plaatsen verloren ging, zoodat de kas van den schouwburgbestuurder er ten slotte zou mede gebaat zijn. Zoo iets in te richten in een reeds bestaanden schouwburg, met talrijke afscheidingen van rangen, is natuurlijk zeer moeilijk, misschien wel geheel onmogelijk. Maar voor het bouwen van schouwburgen in de toekomst, is wellicht partij te trekken uit dit grondbeginsel.

Ook kan ik met den heer de Beer best meegaan, waar hij wijst op de gebreken der nationale opvoeding, die, bijna geheel gericht op het materieele en het nuttige (of wat daarvoor wordt aanzien, hetgeen volstrekt niet hetzelfde is, en waarin men zich vaak vergist), de ontwikkeling van den zin voor het schoone en het dichterlijke verwaarloost, zoodat de menigte, na den inspannenden arbeid van de dagelijksche levenstaak, tot ontspanning haakt naar verstrooiing en vermaak, niet naar hooger kunstgenot, dat zelden te verkrijgen is zonder nieuwe inspanning van geest.

Werd de zin voor het ideëele meer aangekweekt, dan zou er bij het publiek behoefte aan echt kunstwerk ontstaan, en de middelen om in die behoefte te voorzien, zouden spoedig gevonden worden. Waar toch is de maatschappelijke noodwendigheid, die door vindingrijkheid en ondernemingsgeest niet behoorlijk wordt bevredigd?

Er zou over dit onderwerp zeer veel te schrijven zijn. Maar de geschikte plaats om hierover verder uit te weiden is niet in dit blad.

Tot zooverre denk ik dat er tusschen den heer de Beer en mij vrijwel eenstemmigheid van zienswijze bestaat.

Op het tweede punt echter: Men spele stukken naar den smaak van het publiek (*Doofpot, Luilekkerland, Madame Sans-Gêne, Levende Brug, Don Cesar de Bazan*), — daar scheiden zich onze wegen.

Ik wil daarmede niet zeggen, dat ik den heer de Beer volkomen ongelijk geef. Van *zijn* standpunt kan hij gelijk hebben; maar het standpunt zelf is verkeerd gekozen, ten minste indien men uit dit bepaalde gezichtspunt alle tooneeltoestanden beoordeelen wil.

Er behoort toch eene noodzakelijke onderscheiding gemaakt te worden.

Is het tooneel eene gewone onderneming, door particulieren opgezet, met geen ander doel dan om geld te verdienen, — dan heeft de heer de Beer het grootste gelijk van de wereld. Eene schouwburgonderneming is in dit geval eene industrie, en daarop is volkomen toepasselijk het algemeen grondbeginsel dat alle industrieele ondernemingen beheerscht, namelijk het principe van onbeperkte vrijheid.

Men zou zelfs kunnen de vraag stellen, wat of de critiek er mede te maken heeft, en waarmee zij zich bemoeit? 't Geldt immers eene zaak tusschen kooper en verkooper, een doodgewone handels- of winkelzaak. De kooper verlangt eene bepaalde soort van waar: treurspel, drama, blijspel, klucht, tooneelspel, tooverspel, met of zonder muziek, met of zonder ballet, al naar zijn smaak, en de verkooper levert de gevraagde waar tegen een bij overeenkomst te bepalen prijs. Wie heeft het recht zich tusschen de beide partijen te plaatsen, om aan den kooper te zeggen dat zijn smaak slecht is, of aan den verkooper dietsch te maken dat zijne koopwaar niet deugt?

Men spele derhalve stukken naar den smaak van het publiek... Doch waartoe dit gezegd? 't Spreekt toch vanzelf dat elke schouwburgbestuurder, die zijn belang bemint, niet anders handelen zal noch kan. Mocht hij zich eenmaal vergissen in den smaak van het publiek, geen nood dat het lang dure; want... de koopers blijven weg, en er moet een ander artikel gefabriceerd worden om den verslapten kooplust wederom op te wekken.

Het eigenbelang zal krachtig genoeg spreken om den schouwburgondernemer te verplichten juist datgeen te geven wat het publiek wil, en niets anders.

(Wordt vervolgd.) H. T. d. V.

(1) Zie *Het Tooneel*, blz. 87.

Antwerpen.

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

Voor de eerste maal ging, verleden Zaterdag, *De vroolijke Vrouwtjes van Windsor*, naar het stuk van dien naam van William Shakespeare door Mosenthal bewerkt, en met muziek van Otto Nicolaï.

Om der wille van het genre heeft de bewerker een paar rollen uit het oorspronkelijk werk gewijzigd, zelfs andere er in gebracht. Een tooneel in de kroeg — de wedstrijd der drinkers, — geestig gevonden, is er ook door den heer Mosenthal bijgebracht. Als geheel is de bewerking zeer verdienstelijk, evenals de vertaling van den heer E. Duward. De moeiten onzer weten welke fluke naam zich achter dat pseudoniem verschuilt. Voor do gewone bezoekers van het Lyrisch Tooneel, die Wagner en Beethoven dit jaar te hooren kregen, zal de muziek van Nicolaï vast geen veropenbaring zijn geweest. Zij is gewoon, vroolijk en aardig op sommige plaatsen, zonder ooit tintelend of schilderachtig te worden.

Het stuk behaalde een stormachtigen bijval, bijzonder bij de bezoekers der mindere rangen.

De vroolijke Vrouwtjes zal een succes zijn en blijven voor de massa, maar fijnproevers zal het stuk geen tweemaal verlokken.

De vertolking was zeer voldoende. Mejuffrouw Kamphuysen, als altijd, uitstekend, mejuffer Persoons, veel minder, mejuffer Kernitz tamelijk in haar klein rolletje, de heer Tokkie de held van den avond, de heer Judels zeer verdienstelijk, zoozeer als de heeren Berckmans en Pieus.

Menschen, die verstrooiing zoeken, of die er op uit zijn eens pret te hebben mogen niet nalaten de *Vroolijke Vrouwtjes* te gaan zien.

Daarmee denkt verslaggever al gezegd te hebben wat men zooal over een stuk als *De lustige Vrouwtjes* zeggen kan.

Antwerpen. H. M.

Groote Kunst.

Meermaals reeds werd het denkbeeld geopperd dat het misschien beter ware voor ons lyrisch tooneel zoo 't al zijn krachten samentrok tot het vertolken van het groot opera, omdat het daardoor in de gelegenheid zou wezen niet alleen om het verheven werk met al de noodige zorg te vertolken, maar ook omdat daarin het middel zou kunnen gevonden worden om, zoo er slechts één troep moest gevormd worden, met uitstekende elementen op te treden.

Wij weten het, het groot publiek houdt aan een versnapering, maar tot bevrediging van dien eisch moet men niet alleen ernstig werk voor een tijd laten rusten, maar ook toegeven aan de lage eischen, die 't publiek gewoonlijk aan een klucht stelt.

Men zal aanvoeren dat, om de zaak in t leven te houden, men van tijd tot tijd dient te transigeeren.

Wij zijn zoo vrij zulks te betwijfelen.

Wij vermeenen dat een kunstschouwburg voor het oogenblik zijn publiek niet kan vinden in de massa, maar wel tusschen de begoeden, de liefhebbers, en de ontwikkelden uit de massa. Zijn er geen voorbeelden genoeg in het bestaan van ons lyrisch tooneel?

Vonden *Lohengrin*, *Tannhäuser* en thans weer de *Koningin van Saba* geen volle zalen?

Wij geven deze regelen in bedenking aan hen die toekomend jaar 't beleid van ons Lyrisch Tooneel zullen in handen hebben.

Antwerpen. FIDELIO.

Voordrachten Van Zuylen.

Het verslag niet op tijd ingekomen zijnde, wordt het, tot ons spijt, verschoven tot toekomende week.

Brussel.

Het gezelschap van onzen schouwburg vertoont sedert verleden week *Het Teeken des Kruises*, het Engelsche effektendrama dat voor één jaar te Antwerpen werd voorgesteld.

Onze konfrater Hub. Melis besprak het werk onder letterkundig oogpunt reeds verleden jaar. Wij treden zijne zienswijze tenvolle bij.

Het Teeken des Kruises werd hier op eene alleszins merkwaardige wijze vertolkt.

M. Arthur Hendrikx was een ideale *Marcus Superbus*; de figuur van *Mercia* werd zeer roerend door Mev. Julia Cuypers weergegeven; M. Myin verdient gelukwenschen met zijne schepping van *Nero*; Mej. Coppieters, *Berenice*, speelde bijzonder gewetensvol; *Tigellinus* werd treffend sober door M. Wicheler weergegeven; de overige spelers, MM. Rans, A. Hendrikx, Verstraete, Vanderlee, Rodrigos, Willekens en Mej. Lefèbre droegen het hunne bij tot een zeer bevredigend geheel.

* * *

Morgen, maandag 14 dezer, geeft mev. Julia Cuypers hare beneflet-voorstelling.

Mev. Cuypers aarzelde lang tusschen *Fedora* en *Nora*; eindelijk, gaf zij de voorkeur aan . . . *Reinold de Galeiboef*.

Al de fijnproevers van Brussel en elders zullen niet nalaten die kunstvoorstelling bij te wonen.

Wij deelen, hierna, afschrift mede van den strooibrief welken Mev. Julia Cuypers ter gelegenheid harer beneflet-vertooning heeft laten drukken:

THEATRE ROYAL FLAMAND
Direction: Edm. Hendrikx et Alb. Rans.

Lundi 14 mars prochain, à 7 1/2 heures
Représentation extraordinaire en l'honneur
DE
Mme Julia CUYPERS
Une seule représentation de
REINOLD DE GALEIBOEF
(*René le Galérien*)
Grand drame en 6 actes.

Prix ordinaire des places. — On peut retenir ses places, etc...

J. VERBEECK.

DE KONINGIN VAN SABA

Zangspel in 4 bedrijven, door von Mosenthal, metrisch overgezet door HUBERT MELIS.

Koning Salomo	de hr Piens
De hoogepriester	Judels
Asaad	Leysen
Baal Hanan	Tokkie
Een tempelwachter	Van Elsacker
Sulamith, zijne dochter	Mej. Duyze
De Koningin van Saba	Van Elsacker
Attaroth, hare slavin	Kamphuyse

De lustige Vrouwtjes van Windsor.

Zangspel in 3 bedrijven

Sir Joni Fallstaff	MM. Tokkie
Heer Vloed	Judels
Heer Rijk	Piens
Fenton	Berckmans
Jonker Zielig	v. d. Stappen
Docter Cajus	v. Aerschot
De Waard van « De Kouseband »	Duyvewaerdt
De knecht van « De Kouseband »	Putmans
Eerste burger	Krickx
Tweede burger	Ceulemans
Derde burger	Arriens
Vierde burger	Brouwers
Vrouw Vloed	Mej Kamphuyzen
Vrouw Rijk	Persoons
Anna Rijk	Kermitz

Danseressen : Mej. Salès en Parizzi

KORT OVERZICHT.

Eerste Bedrijf.

Jufvrouw Vloed heeft een minnebrief ontvangen van Sir John Fallstaff. Zij besluit hare buurvrouw, te hulp te roepen, om den verliefden gek eene poets te spelen. Juist op dat oogenblik komt jufvrouw Rijk voor den dag, en daar het nu blijkt dat deze van denzelfde persoon ook zulk een brief heeft ontvangen, zijn de beide vriendinnen het dadelijk eens, om « den dikken zotskop » eens aardig bij den neus te hebben.

Nadat zij zich nu hebben verwijderd om samen te bespreken hoe zij dit zullen aanleggen, komen hare echtgenooten, met jonker Zielig en doctor Cajus aanstappen. Zielig is verliefd op Rijk's dochter, Anna. Rijk is bijzonder daarmeê ingenomen, tot groote ergenis van Cajus, die insgelijks om dat meisje aanzoek dacht te doen. Terwijl de arme docter over die teleurstelling vuur en vlam spuwt, komt Fenton zich evenzeer als mededinger naar Anna's hand bij Rijk aanmelden. Dit geeft over en weer eenig gebaspel.

Inmiddels hebben de beide buurvrouwtjes de noodige afspraak gemaakt. Jufvrouw Vloed zal Fallstaff tot het door hem verlangde tête-à-tête afwachten en te gelijk met hem ook haar jaloerschen echtgenoot foppen. Een poosje later komt Fallstaff opdagen. Jufvrouw Vloed laat hem al spoedig blijken, dat zij iets heeft gemerkt van zijne galante dwaasheden jegens hare vriendin. Falstaff betuigt haar hoog en duur, dat hij niets daarvan gemeend heeft; bij dit gezegde klopt hare vriendin aan de kamerdeur. De galante sinjeur neemt verschrikt de vlucht achter een gordijn en hoort daar dat Vloed, van het bezoek eens minnaars verwittigt, met een hoop volk komt opdagen, om een openlijk schandaal te maken. Fallstaff door die tijding verschrikt, komt uit zijn schuilhoek te voorschijn. Er wordt besloten dat hij in eene groote waschmand gepakt naar de bleekerij zal worden weggedragen.

Daar komt nu Vloed met zijne vrienden om den indringer te straffen. Allen doorzoeken het huis en niets vindende, wordt de arme gefopte man door ieder uitgelachen; Vloed staat mooi verbluft over zijn mal figuur, maar daar valt niets tegen te doen ; hij heet nu de jaloersche gek, zij de diep gekrenkte vrouw, en..... daarmeê loopt het voor 't oogenblik af.

Tweede Bedrijf.

Fallstaff zit in de herberg en beklaagt zich. De knechts hebben de waschmand in eene moddersloot geworpen.

Al zijn leed is evenwel spoedig vergeten, doordien hem eene briefje van jufvrouw Vloed wordt gebracht, waarin deze hem schrijft dat hij nu vrij kan komen. In afwachting van het bepaalde uur amuseert hij zich intusschen met een vogelaars gezelschap, hetwelk aldaar een poosje vertoeft. Deze gasten vertrokken zijnde, wordt een vreemdeling onder den naam van Beeck, bij hem aangediend. Deze persoon is niemand anders dan de bedrogen mijnheer Vloed. Hij maakt Fallstaff wijs, dat hij in het geheim jufvrouw Vloed bemint, doch door haar steeds afgewezen wordt en verzoekt hem bij haar een poosje den minnaar te spelen, ten einde haar daardoor van ontrouw jegens haren echtgenoot te kunnen beschuldigen en ook in zijne macht te krijgen. Fallstaff laat zich hiertoe gereedelijk vinden. Vloed houdt zich voor een wakend oog te houden.

Terwijl dit plan wordt bernaamd, zijn de drie mededingers naar Anna's hand in Rijk's tuin binnen geslopen, ieder in de hoop van de twee anderen bij Anna uit den weg te zullen ruimen.

Het volgend Tooneel verplaatst de handeling weer ten huize van Vloed. Fallstaff komt volgens afspraak bij dieu vrouw zijn hof maken, doch wordt alweer gestoord door jufvrouw Rijk, die haar weder waarschuwt dat Vloed in de nabijheid is. Vloed komt ook werkelijk binnen, maar vindt zich opnieuw teleurgesteld. De galant is inmiddels door vrouw Rijk van vrouwenkleeren voorzien en komt nu te voorschijn, als eene kaartlegster vermomd, met het gevolg dat hij door Vloed zelf die met geene kaartlegerij te doen wil hebben, de deur wordt uitgeranseld en de bedrogen echtgenoot dus door zijne vrienden ten tweeden male voor den gek wordt gehouden.

Derde Bedrijf.

Vloed en Rijk, met hunne echtgenooten en Anna zitten bijeen. Vloed is nu bekend gemaakt met de ware toedracht der zaak, en stemt mede in een onderling beraamd plan, om Fallstaff nog eens beet te hebben. Volgens bestaande overlevering, moet dien nacht in het park van Windsor een jager komen spoken; er wordt besloten hiervan partij te trekken, door Fallstaff derwaarts te lokken, zullende eenige vrienden en bekenden worden uitgenoodigd aldaar als elfen en geesten vermomd te verschijnen, terwijl Rijk hem alsdan in de gedaante van den spokende jager eene kastijding zal toedienen.

Dit afgesproken zijnde, verzoekt jufvrouw Rijk hare dochter Anna dat zij Cajus hare hand zal schenken. Om het huwelijk terstond te doen plaats hebben, verlangt zij dat Anna zich dien nacht als eene roode elf zal verkleeden, terwijl zij dan wel zal zorgen dat Cajus haar in dat gewaad herkent en naar de kapel wegvoert, alwaar een priester gereed zal staan om het echtverbond in te zegenen. Een oogenblik later komt Rijk, spreekt haar over het aanzoek van jonker Zielig en maakt precies dezelfde aanspraak met Anna, alleen met dit onderscheid dat zij in een groen elfenkleed moet verschijnen. Anna stemt zoowel in de afspraak harer moeder als in die haars vaders toe, maar schrijft in haast alles naar Fenton ; zij zendt tevens den eenen pretendent het roode en den anderen het groene kleed. Het doel hiervan is om te maken dat Cajus en Zielig, door de kleeding misleid elkander schaken, terwijl zij zich stil met Fenton uit de voeten maakt.

In het park te Windsor wordt dit plan ten uitvoer gebracht. Anna komt als Fenton's vrouw te voorschijn en nu de zaak toch eenmaal zoo is, verwerft zij volledige vergiffenis van hare ouders, terwijl Fallstaff door de gewaande spoken zoodanig wordt toegetakeld, dat hij voor altoos zijne ongepaste galanterie heeft afgeleerd en de « lustige vrouwtjes van Windsor » alle voldoening hebben van hare welgelukte list.

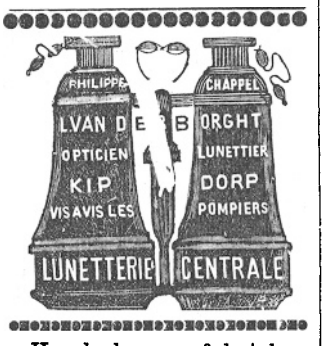

Handschoenen fabriek.

Handschoenen op maat op 3 uren — Kosteloose en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.

VAN STEENKISTE

oud huis Berbigette.

33, GROENPLAATS, 33

ANTWERPEN.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van **ALPH. JANSSENS, Kunstlief, 74, Hoek van Hopland.** Groote keus van allerbeste pianos van fr. 575, 625, 675, en onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.

VERHUIS WAGENS van af fr. 1.50, 2, 2.50, 3, 3.50 per uur. — Groote naar believen tot 8 meters toe. — **CH. BAELE**, Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrordstraat, 22, 5e wijk. Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

Het Oud SCHOENTJE

Gemeentestraat, 27

aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.

Het is voorwaar in dit groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN

Huwelijkstuiles, Bloemkorven in alles aard, enz. enz.

Mlle L. LAMBOTTE

Kronen voor Concerten en Begrafenissen

ARTIEKELS VAN PARIJS

Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.

Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

W. Koopal & Co

Agentschap voor aankondigingen

64, Provinciestraat (noord), Antwerpen

AANPLAKKING EN UITDEELING VAN DRUKWERKEN IN BELGIE, HOLLAND EN DUITSCHLAND

— IN 24 UREN. —

HONDERD VOORBEHOUDEN PLAATSEN TE ANTWERPEN VOOR HET AANPLAKKEN

SCHRIJVEN VAN ADRESSEN op banden en briefomslagen voor alle beroepen. — Onder band doen. —

Aankondigingen op muren. | Verhuring van draagborden en wagens

Gustave FAES

25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.

MUZIEK

Snaarinstrumenten in allen aard

Métronomes, Diapasons, enz.

Echte Napolsche en Fransche SNAREN

MUZIEKPAPIER

Abonnementen tot het lezen van partitiën.

Uitsluitelijke Verkoop van Snaren instrumenten eigenhandig vervaardigd van RICHELME van MARSEILLE

Collin Mézin van Parijs

Mangeant van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25

VERKOOP PER

Abonnement

Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.

A LA BONNE SOURCE

Te koopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.

Meubelen in allen aard, enz., enz.

Geen kale hoofden meer.

Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Jonkley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.

Te verkrijgen : De Beul, Antwerpen. Puls, Kolander plaats, Gent. Van Melkebeke, Mechelen. Nolf, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands

Flesschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.

Eenig depot : VAN GROOTEL, Vismarkt, 21, Antwerpen

Gebreveteerd.

Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

CAFÉ TIPO-TIP

Carnotstraat, 11, Antwerpen.

Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

Brood- & Banketbakkerij GUSTAAF KURTEN

GEMEENTESTRAAT, 51

Schuins over de Zoologie.

Gekend voor zijne lekkere koeken, brioches, enz Worstenbrood.

Bekroond met de gouden medalie in de Wereldtentoonstelling van 1894.

ELIXIR D'ANVERS

FIJNE LIKEUR

TENTOONSTELLING

AMSTERDAM 1895

EEREKRUIS

hoogste belooning

Medalje H.M. de Koningin

BORDEAUX 1895

GOUDEN MEDALJE

Eerediploma

door de hoge jury toegekend.

CRIÉE CENTRALE

Huis gebroeders DE WYNGAERT

VAN ERTBORNSTRAAT,

Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades

Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds

Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs- Schapen- en Verkenvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Drukkerij Cl. THIBAUT

7, GRATIEKAPELSTRAAT

Telephoon 1489. ANTWERPEN. Telephoon 1489.

Overzicht van eenige prijzen :

100 fijne Visietkaarten	Fr	**1.00**
100 » » met 5o Enveloppen-banden	»	**1.25**
1000 Enveloppen met firma, te beginnen van	»	**2.50**
1000 Briefhoofden of Factuurs (8°) » »	»	**5.00**
1000 » » (4°) » »	»	**7.00**

10 % vermindering per **10** duizend exemplaren.

Alle soorten van Registers.

KOPIJ BOEKEN, BESTE HOEDANIGHEID, 500 BLAD : FR. 1.75 EN 2.00

Inpakpapieren, Winkelpapier, enz. enz.

Antw. Drukk. Cl. Thibaut Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag, 19 Maart 1898. Eerste Jaargang. (Nieuwe reeks). Nr 25.

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers: voor Noord-Nederland: F. Lapidoth; voor Zuid-Nederland: A. Cornette.— Secretaris: H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Borneostraat, 49 te 's Gravenhage,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

Hubert Laroche.

Na het geestdriftig onthaal dat onzen Laroche bij onze Noorderbroeders te beurt viel, is het niet te verwonderen dat, voor zijn feestavond van 21 dezer, zijne stadgenooten een warme betooging op touw schijnen te zetten. Inderdaad, de zaal is bijna gansch uitverkocht, alhoewel er nog verscheidene dagen ons van de vertooning scheiden.

Hij heeft gekozen als op te voeren werken het puik gewrocht van G. Delattin: *Zijn Eer*, en terzelfdertijd heeft hij een greep gedaan in het Duitsch repertorium met *Het Kosthuis Schöller*.

Het is in stukken, als in *Zijn Eer* dat men 't meest het artistiek temperament van Laroche waardeeren kan. Hij ontleedt de gevoelens van den schrijver op treffende wijze, *leeft* om zoo te zeggen het werk tot in zijn kleinste bijzonderheden. Veel schrijvers, en zij maken er geen geheim van, hebben aan zijn meesterlijke creaties hun bijval te danken.

Om een bewijs te meer te hebben dat de tooneelspeelkunst bij Laroche ingeboren is, dus een natuurlijke gave, moet men hem zien in stukken als *Het Kosthuis Schöller*, waarvan het gehalte hem niet vraagt een diepe ontleding. Hij gaat dan gansch meê met de toestanden, die hij geestig teekenend voorstelt.

In den haatsten tijd heeft de heer Laroche zich vooral doen kennen door zijne voordrachten, waarmede hij niet alleen in Zuid-Nederland, maar ook in Noord-Nederland een schitterenden bijval en een klinkenden naam verworven heeft.

Men loofde niet alleen zijn gevoelvolle voordracht, maar ook de verscheidenheid van zijn talent, dat al de genres aandurft, en die hij alle met evenveel artisticiteit weergeeft.

Met den grooten Will kunnen we van hem zeggen: He is a man!

HUBERT MELIS.

Van het Hoofdbestuur.

Het Hoofdbestuur, van het *Nederlandsch Tooneelverbond* maakt bekend, dat op Dinsdag 29 Maart in den *Haagschen Schouwburg* een voorstelling zal gegeven worden door leerlingen en oud-leerlingen van de *Tooneelschool*.

Tot deze voorstelling zullen *alle* leden van het *Tooneelverbond op vertoon van hun diploma* toegang hebben, met dien verstande, dat op Zaterdag 26 Maart, op de gewone uren, uitsluitend de leden van de Haagsche afdeeling plaatsen kunnen bespreken, terwijl op Maandag 28 Maart daaraanvolgende, de leden der Delftsche en der andere afdeelingen plaatsen kunnen bespreken.

De Haagsche leden zullen toegang hebben met twee dames; bij genoegzaam overblijven der plaatsruimte de buitenleden desgelijks.

De dagbladen zullen nadere berichten omtrent een en ander bevatten.

De voorstelling is alleen toegankelijk voor leden van het *Tooneelverbond* en wordt gegeven door het Hoofdbestuur, gesteund door het Bestuur van de Haagsche afdeeling, dat zich met de plaatselijke regeling heeft belast.

Het Hoofdbestuur heeft tot Hare Majesteiten de Koninginnen het eerbiedig verzoek gericht, of het Hare Majesteiten zou mogen behagen deze voorstelling met Hoogst Derzelver tegenwoordigheid te vereeren en ten antwoord gekregen, dat Hare Majesteit de Koningin-Regentes gaarne te gelegener tijd in overweging zal nemen, of de mogelijkheid bestaat om met H. M. de Koningin een deel van de uitvoering bij te wonen.

Marcellus Emants, *Voorzitter.*
Jhr M. H. Smissaert, *Secretaris.*

De candidatuur Van Bommel.

Dit is nu eens een heusch oorspronkelijk Nederlandsch blijspel in drie bedrijven, van een onbekend auteur, die zich Doctor Juris noemt. Maar men heeft in dagbladen een precies het tegenovergestelde van onbekenden naam gedrukt, al was het dan ook onder zeer gepast voorbehoud. Doctor Juris zou niemand minder wezen dan een bekend politiek persoon die al weer een *coup d'essai* waagde, die een *coup de maître* zou blijken te zijn. Edoch, de menschen zeggen zooveel, niet waar? En menschen aan kranten laten wel eens meer drukken dan zij verantwoorden kunnen.

Wij zeggen dus maar dat niemand weet (één Beheerder van de K. V. uitgezonderd) wie doctor Juris kan zijn.

Het stuk ging voor de eerste maal te Amsterdam. Vrijdag, 10 Maart, woonden wij de opvoering bij in den « Koninklijken Hollandschen Schouwburg » te s' Gravenhage. Doctor Juris heeft gegeven een satire op de verkiezingen. Maar heel sterk is dit dramatische bittertje niet. Het stuk is jolig gehouden, Men lacht. Men grimlacht niet, Jammer dat .. maar daaraan komen we nog gauw genoeg.

Mr. Herman van Bommel woont heel rustig op een kleine plaats, waar hij zeer gezien is. Wel heeft de man op listige wijze een erfenis afgetroggeld van zijn zwager Donker, door dien bij de erflaatster te belasteren, doch daarvan weet niemand iets. Hij is hard voor zijn minderen en heeft een knecht, die in zijn dienst van de trappen viel en ernstige verwondingen opliep, met zes weken loon afgescheept. Hij is ook nog al lui en pronkt met zijn geld, wat niet verhindert dat hij als candidaat zeer liberaal en democratisch heet. Is de man niet eerzuchtig? Is de man dom?

Dat durf ik niet zeggen. Of 't een fout is, die den vertolker moet aangerekend worden? Ik geloof het niet. De schrijver heeft ons omtrent het karakter van zijn hoofdpersoon in het onzekere gelaten. Maar mevrouw Julia Van Bommel is, daarentegen, meesterlijk getypeerd. Zij wil haar man naar den Haag hebben. Zij drijft hem er heen door te doen alsof zij hem ongeschikt acht voor de betrekking van kamerlid. Julia beheerscht Herman geheel en ten kwade. Dat hij zich meester maakte van een erfenis die hem niet toekwam, is ook al haar schuld.

Deze van Bommel, nu, moet candidaat worden voor de Tweede Kamer. Becker en Meeuwissen, voorzitter der kiesvereeniging *Voorwaarts*, komen 't hem vragen. Hij aarzelt; maar eindigt met aan te nemen, ofschoon een guitige notaris er hem om bespot.

Alleraardigst is dit eerste bedrijf en het vermaakte dan ook iedereen. Het publiek was door de rake zetten van den dialoog al heel gauw in de ware stemming gebracht en onderstreepte de aardigheden met handgeklap. « Voorzichtigheid is de moeder der porceleinkast en ook van de Tweede Kamer. De leden weten zelf niet hoeveel overeenkomst ze met lange lijzen hebben » en dergelijke snedige gezegden meer, deden gelach opgaan.

Het tweede bedrijf verplaatst ons midden in den strijd. Het stuk speelt in Juni 1897 en dus zijn er onder de kiezers nieuwe elementen, waarvan niets met zekerheid te zeggen valt. Van Bommel komt er veel minder gemakkelijk dan men eerst gedacht had. Men valt hem hard over zijn rijtuig, zijn grijzen hoed en de livrei van zijn huisknecht. Hij gaat wandelen met een slap hoedje op en de knecht moet een boersch zwart pak dragen. Maar, als het hem erg bang te moede wordt, komt er troost in den vorm van een geweldig aanplakbiljet, waarop den candidaat natuurlijk niets dan lof wordt toegezwaaid. Zijn dochter en een jong mensch met wien zij in stilte verloofd is, houden 't vast en omhelzen elkander achter papa's bombast-biljet, wat in den smaak viel van het publiek, maar mij wat te salon-stukjes-achtig voorkwam. Aardiger vond ik de grappen uit de prijscourant van een Amsterdamsch drukker, specialiteit voor verkiezingen.

Maar, na het zoet, komt weer het zuur. Zwager Donker, die al eens met Julia is komen praten over de erfenis, valt binnen, leest op schamperen toon het aanplakbiljet en zet daarna rustig het mes op de keel van M. Van Bommel. Ik bedoel in figuurlijken zin. Hij moet het bedrag der erfenis terug geven of Donker zal publiek maken dat hij haar op oneerlijke wijze verkregen heeft. En de man geeft toe. De candidatuur kost hem alvast twaalf duizend gulden!

Zoodra Donker dan ook, met zijn wissel, de deur verlaten heeft, springt Van Bommel op en verscheurt woedend het snorkend biljet, waarbij het scherm valt.

Ook dit bedrijf loopt vlot af en is in alle opzichten vermakelijk in den besten zin van het woord. Maar een derde bedrijf is er niet, d. w. z. er komt wel een stuk achteraan, doch dat is veel minder flink van opzet, veel slapper van effekt en lang niet zoo raak van dialoog.

Van Bommel is gekozen. Even komt de quaestie van den zuiveringseed aan de orde, omdat Van Bommel den gewezen knecht, die nu tegen hem had gewerkt, honderd gulden heeft laten ter hand stellen, doch een beroemd Amsterdamsch advocaat komt uit de lucht vallen en redeneert Van Bommel's geweten weêr zuiver als kristal. Ja, en dan... Wat wilt ge? Het stuk is uit. De candidaat is tot kamerlid verkozen, zijn dochters zijn verloofd, zijn zwager zal 't hem nooit meer lastig maken. De auteur maakt het zich zelf ook niet moeilijk en stapt over in de klucht. Een stijve dominee wordt ineens grappig en spreekt van « een gezellige pan »; speeches worden afgestoken, serenades worden gebracht, champagnekurken vliegen de lucht in. De ernst is weg.

Met dat al, mag men den onbekenden schrijver geluk wenschen. Hij heeft ons twee bizonder geestige bedrijven geschonken, en als geheel, een van de aardigste en speelbaarste blijspelen van ons modern repertoire. Het haagsche publiek was aangenaam verrast en juichte den auteur en de spelers toe. 't Was jammer dat hij niet ten tooneele kon verschijnen.

De opvoering liet niets te wenschen over. De rollen zaten er goed in, de regie was van Chrispijn en dus voortreffelijk. Wat een heerlijk regisseur heeft de K. V. in dien man! Schultze was M. van Bommel. Hij speelde deze rol *een beetje* als charge, waarschijnlijk volgens de bedoeling van den auteur. Julia was mevr. Chr. Poolman, die zich uitnemend kweet van haar taak. De dames Rudy Scheffer en Sophie de Vries fladderden als aardige vlindertjes door al dat politiek gedoe heen. Verenet was onbetaalbaar als notaris Schreuder. Van Schoonhoven gaf (tot even voor het slot) een mooi type van een zalvenden dominee en we mogen een speciaal woord van lof niet onthouden aan den heer Wensma. Hij speelde zijn rol van Hendrik, den huisknecht, onverbeterlijk. Eerst, in zijn mooi pakje, deftig-vriendelijk; toen, in zijn boere-plunje, met een rood hoofd, half huilend, mokkend, nijdig. Wijzend op het biljet, waarin zijn heer is opgekamd, roept hij « Dààr, ziet'U, dààr hebben ze meneer angekleed » — en wijzend op zijn zwart pak — « en mij hebben ze uitgekleed. » Die enkele woorden wist hij zóó te zeggen dat het heel kleine rolletje er krachtig door werd en Hendrik tot een type, waaraan men denken blijft.

Ook de spelers, die ik niet allen kan noemen, waren zeer goed. Onder hen, trad Chrispijn zelf op als Meeuwissen.

En nu de Pers.

De *Nieuwe Rotterdammer* ontving twee brieven van den amsterdamschen correspondent, die zeer gunstig oordeelt over stuk en vertolking. De beoordeelaar voor *Het Nieuws van den Dag* is opgetogen en beveelt het stuk later nog eens dringend aan voor de provincie. *De Telegraaf* is minder enthoesiastisch.

« Dit stuk is een satyriek blijspel. Het levert een satyre op de verkiezingen. De hoofdpersoon, Mr. VAN BOMMEL, is het type van een zeker soort provinciale notabelen; de auteur heeft getracht de figuur van den bourgeois-satisfait te schilderen.

Dat hij er geheel in geslaagd is durf ik niet zeggen. Daarvoor is hij te weinig bitter. Maar toch als karakterstudie is deze Van Bommel reeds zoo gewaagd, dat het mij verwondert, dat de Kon. Ver. het stuk ter vertooning heeft durven aannemen.

Aardige trekjes zijn o. m. het oplezen van de prijscourant van den drukker der aanplakbiljetten van Mr. Van Bommel, dat in den gewonen snorkenden verkiezingsstijl geschreven, het publiek het holle der veelgebruikte phrases doet inzien, door er de walgelijke ware figuur van Van Bommel tegenover te plaatsen.

Een bepaald oordeel over het stuk uit te spreken na de eerste vertooning is voorbarig. Er moet, vooral in het sleepende laatste bedrijf met het goede sloteffect, meer gang gebracht worden.

Na de derde opvoering zou een oordeel juister kunnen zijn. Dan ook kan over de vertooning meer in onderdeelen worden gesproken. Zij was over 't algemeen goed. Schulze, mooi gegrimeerd, heeft ditmaal zich van zijn beste zijde doen kennen. Zijn spel als Mr. Van Bommel was als type goed af.

Het stuk heeft iets *meer* gehad dan een *succès d'estime*; maar het heeft nergens groote geestdrift gewekt.

Na het derde bedrijf, nu en dan vervelend, werd tweemaal gehaald.

Als de schrijver een beginner is, kan hem met zijn eersteling geluk gewenscht worden. Want hij bezit zonder twijfel talent voor de tooneelschrijfkunst en is niet van geest en opmerkingsgave ontbloot. »

In *Het Vaderland* van 13-14 Maart, geeft de heer Van Nouhuys een verslag van stuk en voorstelling, dat nagenoeg overeenkomt met hetgeen ik zelf boven schreef. Nochtans haal ik er een paar zinsneden uit aan:

» Doctor Juris heeft alle eer van zijn werk, en, is hij gisterenavond in onze schouwburg geweest, dan heeft hij zich kunnen overtuigen, dat het publiek hem gaarne eer bewezen zou hebben. Na de derde acte werd er luid om hem geroepen. Na alle bedrijven moest er » gehaald » en nog eens » gehaald » worden. Er was voortdurend de levendigste belangstelling en er werd veel gelachen. Ik wensch den onbekenden schrijver geluk, en tevens de Konink!. Vereeniging, die dit stuk voor haar repertoire verkregen heeft ».

FRITS LAPIDOTH.

In den liggenden Os

In den *Hollandschen Schouwburg* (Nederlandsche Tooneelvereeniging) ging het nieuwste blijspel van Blumenthal en Kadelburg, de veelgeroemde schrijvers van *Jan Ongeluk*. Het stuk heet *In den liggenden Os*, kluchtspel (genaamd blijspel) in drie bedrijven met een-en-twintig personen. Men was over de opvoering wel tevreden.

Bond van Nederlandschen Tooneelisten.

Te Amsterdam zijn pogingen in het werk gesteld om tot de stichting van zulk een bond te geraken. Doel zou zijn de bescherming van den niet onmisbaren tooneelspeler tegen een minder nauwgezette directie en bevordering van het artistieke belang der kunstenaars.

Op een druk bezochte vergadering werden de heeren D. Lageman, Moor en Van Kuyck uitgenoodigd concept-statuten op te stellen.

De Schouwburg een Goudmijn.

(*Slot.*) (1)

Maar nu de vraag: is dit standpunt het juiste? Mag men alzoo over eene kunstquestie oord elen, even of het een gewoon handelsbelang betrof?

Naar onze overtuiging, niet. Doch wij willen over de kunst geen frazen schrijven, die, naar de opvatting van den heer T.H. de Beer, allicht naar een toast zouden zweemen, daar wij weten dat onze geachte briefwisselaar aan toasten een schrikkelijken ekel heeft. Blijven we dus voorzichtigheidshalve op het terrein waarop wij ons tot hiertoe hebben bewogen.

Laten we voor een oogenblik aannemen, dat de thesis van den heer De Beer volkomen juist is, dan kan zij het toch slechts wezen binnen zekere grenzen, namelijk alleen daar, waar eene schouwburgonderneming geheel is overgelaten aan het persoonlijk initiatief, uitsluitend door particuliere gelden gevoed wordt en geen beroep doet op den steun, in welken vorm ook, van de bestuurlijke overheid. Waar de spreuk: kunst is geen regeeringszaak, in toepassing wordt gebracht, staat de schouwburgbestuurder rechtstreeks tegenover het publiek, en is bij gevolg volkomen gerechtigd, van niets ter wereld rekenschap te houden dan van hetgeen hem gebleken is de smaak van *zijn* publiek te zijn of van hetgeen hij daarvoor houdt. Dan make hij ook in 't geheel geene aanspraak op subsidies van regeerings- of gemeentewege, noch op het betrekken van een gebouw, toehoorend aan het stedelijk domein.

Op welken grond toch zouden de gelden der belastingbetalers mogen gebruikt worden tot bevordering van het genot of het vermaak van enkelen? Wie graag comedie wil zien spelen, kan dit genoegen zelf bekostigen, en wie van comedie-spelen zijn beroep maakt, uit behoefte of uit liefhebberij, doe het op eigen risico, net als de bakker, de slager, de schoenmaker enz. hun bedrijf uitoefenen, zonder den steun van regeering of stad.

Waar echter de overheid heeft geoordeeld — het weze dan te rechte of ten onrechte — dat het tooneel een openbaar, een maatschappelijk belang is, en waar zij, van dit standpunt uitgaande, een eigen schouwburglokaal heeft gebouwd en dit kosteloos ter beschikking van een ondernemer stelt, of hem subsidies verstrekt ten einde een deel zijner kosten te dekken, daar staat de zaak heelemaal anders.

Daar toch heeft die overheid het onbetwistbare recht, aan den verleenden steun zulke voorwaarden te verbinden als zij oorbaar acht, met het oog op het bereiken van het maatschappelijk doel dat de tooneelkunst beoogt: verheffing van den kunstzin, ontwikkeling van het schoonheidsgevoel. Daar ook heeft de critiek — die toch niets anders is dan een der vormen waaronder de openbare opinie zich uit — het even onmiskenbare recht om te beoordeelen of en in welke mate de gesubsideerde instelling beantwoordt aan de zending, die haar is opgelegd. Ook op de keuze der stukken mag zij een rechtmatigen invloed zoeken uit te oefenen, en door lof of blaam, wenschen of raadgevingen, het kunstpeil der vertooningen pogen te verheffen.

De schouwburg mag dan niet meer uitsluitend beschouwd worden als eene *goudmijn*, die de bestuurder zoo voordeelig mogelijk tracht te exploiteeren; de schouwburg is in dit geval een *tempel*, of, zoo dit woord u al te verheven klinkt, een *museum*, waar de kunst niet beneden zeker peil mag dalen, zonder hare aanspraak op den steun der openbare besturen geheel te verbeuren.

Dit geval nu doet zich voor in al de gesubsidieerde schouwburgen van België. Ten onzent geldt het beginsel: kunst *is* regeeringszaak; maar het moet dan ook werkelijk *kunst* zijn, en er dient derhalve op gewaakt te worden, dat de openbare gelden niet misbruikt worden en de schouwburg niet afdale tot den rang van een kermistent.

Een geldzaak blijft de schouwburg dan toch nog altijd, aangezien de ondernemer en zijn personeel er moeten kunnen van bestaan. De priester leeft wel van den outer; de kunstenaar leve dus van zijne kunst.

Doch zijn plicht is hoog te streven, indien hij verlangt dat men hem als dienaar van het Schoone zal eeren en.... betalen.

Antwerpen. HACO T. DE VOS.

(1) Zie *Het Tooneel*, blz. 87 en 95.

Het Tooneel in Oud-Leipzig.

De nijverheidstentoonstelling, in den loop van verleden jaar te Leipzig gehouden, en die gedurende zes maanden vele Duitschers moet uitgelokt hebben tot een bezoek aan de aloude Saksische stad, bezat ook, waarschijnlijk in navolging der Antwerpsche Wereldtentoonstelling van 1894, eene wijk « Alt-Leipzig, » waar tooneelvoorstellingen gegeven werden in middeleeuwschen trant. Tegen de Noordzijde der Fruitmarkt was een open tooneel opgetimmerd, in den aard dergene waarop in vroegere eeuwen de mysteriespelen werden vertoond. Dat er echter in het Oud-Leipzig van 1897 geene mysteriën werden opgevoerd, kan men licht gissen; alleen kluchten werden het kijkgrage publiek aangeboden. En dat deze kluchten in den smaak vielen, schijnt althans te blijken uit de omstandigheid, dat de schrijver, die deze stukjes opzettelijk voor deze gelegenheid had vervaardigd, na de sluiting der tentoonstelling, aanleiding heeft gevonden om ze gezamenlijk in druk uit te geven.

In de welbekende en veelverspreide verzameling van Philipp Reclam jun. zijn thans verschenen twee bundeltjes Burlesken in Hans Sachsens Manier, door C. Crome-Schwiening. Zij bevatten gezamenlijk acht stukjes, welke de volgende titels dragen: *De verloren naald, De steen der waarheid, Het vrouwenmiddel, Liegen is aanstekelijk, De wonderkuur, Het huwelijkstornooi, De twistdoek, De reizende Student.*

Hoewel de schrijver uitdrukkelijk verklaart in stijl en taal de kleine comediën van Hans Sachs te hebben nagebootst (vanvinding zijn ze oorspronkelijk) (1), komt het ons voor, dat ze minstens evenveel gelijkenis vertoonen met onze oud-Vlaamsche cluyten of sotterniën als met de vastenavondspelen van den beroemden dichter-schoenmaker. Zij herinneren aan onze boertige stukken der 14e, 15e en 16e eeuw, als *Die Buskenblaser*, *Nu noch*, *Playerwater* en de *esbatementen* van den Brugschen rederijker Cornelis Everaert.

De ondervinding heeft geleerd dat onze oude Vlaamsche kluchten nog steeds eene voldoende mate *vis comica* bezitten, om, in bepaalde omstandigheden, aan een modern publiek te behagen. Wij zijn overtuigd dat dit ook het geval is met de acht burlesken van C. Crome-Schwiening, die wij met genoegen hebben gelezen. Door eene geschikte hand vertaald, zouden zij ongetwijfeld veel vermaak verschaffen in onze liefhebberijgezelschappen. In elke klucht komen niet meer dan 4 of 5, ten hoogste 6 personnages voor; alleen *De Twistdoek* telt er 9. Deze personages zijn algemeene, anonieme typen uit het volksleven, als: de boer, de boerin, een buurman, eene buurvrouw, een landsknecht, eene dienstmeid, een kramer, een nar, eene jonge weduwe, eene voedster, een student, een dorpsbarbier, enz.

Als eene bijzondere eigenaardigheid dient vermeld te worden dat, volgens eene mededeeling van den schrijver, op het tooneel van Oud-Leipzig de vrouwenrollen zonder uitzondering gespeeld werden door mannen. Ook wordt dit voorbeeld in andere gezelschappen ter navolging aanbevolen, daar, zegt Crome-Schwiening, de drastische uitwerking dezer kleine burlesken daardoor wordt verhoogd. Wij zagen dit gaarne ten onzent eens beproefd.

Antw. C.

(1) Het was misschien vanwege den schrijver geene overbodige voorzorg van dit zijn vaderschap behoorlijk en uitdrukkelijk kennis te geven. Wie weet of hem anders niet de verrassing ware te beurt gevallen, door den eenen of anderen snuggeren criticus deze stukjes als echte antieken te zien beschouwen?... Of er zulke « vernuftelingen » in het geleerde Duitschland bestaan, is ons niet bekend, en durven wij haast niet te veronderstellen. Dat er... elders van dit soort zijn, is ons bij ervaring gebleken. Was het niet de heer V.... — doch neen, laten we den man niet noemen! dit zij genoeg: hij was destijds hoofdredacteur van een Nederlandsch vakblad! — die de stukjes, welke in 1894 in Oud-Antwerpen werden vertoond, voor echt middeleeuwsche cluyten nam, en er zelfs iets... Shakesperiaansch aan vond? Nu op een stuk of wat uitzonderingen na, waren deze kluchten geschreven door een paar onzer vrienden, twee snaaksche Sinjoren, die den trant der boertige rederijkersstukjes zeer behendig hadden gepasticheerd. Of er toen in Oud- en Nieuw-Antwerpen met den geleerden vakman is gelachen geworden!...

Willem Van Zuylen te Antwerpen

De tooneelavond, ingericht door de Nederlandsche Vereeniging tot Hulpbetoon te Antwerpen, met den steun van de Hollandsche Club en den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond, heeft plaats gehad op 9 dezer in de Schouwburgzaal El Bardo, en heeft, zoowel uit het financieel als uit het artistiek oogpunt den gewenschten uitslag bekomen. De ruime zaal was gevuld met Hollanders en Vlamingen die, in het bewustzijn van daarmede tevens een liefdadig werk te verrichten, den gevierden Willem Van Zuylen kwamen toejuichen.

De consul-generaal en de vice-consul der Nederlanden te Antwerpen vereerden het feest met hunne aanwezigheid.

Van Zuylen heeft zijn reputatie als uitstekenden voordrager van monologen alle eer aangedaan. Het schijnt ons niet mogelijk meer losheid, meer humor, meer natuur, meer geest, kortom meer talent in dit vak aan den dag te leggen dan de befaamde Rotterdamsche tooneelist ons te genieten gaf.

Of het heusch allemaal kunst, litteraire, poëtische kunst was, wat van Zuylen ten gehoore bracht?... Och nee; het waren meestal... moppen, echte moppen, de beide gedichten van Piet Paaltjes (*De drie Studenten* en *Liefdewraak*) en het stuk van Stokvis, *Brug omhoog*, natuurlijk uitgezonderd: de rest krijgt alleen waarde door de voordracht. Maar Van Zuylen doet het zoo aardig, zoo guitig, zoo luimig, dat geen aesthetisch gemopper tegen zijne keuze baat. Wij hebben den godganschen avond

zóó gul gelachen, en bekennen dan ook volgaarne dat wij ontwapend zijn.

Wij hopen hem eerlang terug te zien, en dan — als 't kan — liefst in fijner werk.

Aan Mejuffrouw Betsy Kamphuyzen en den heer B. Tokkie, van het Nederlandsch lyrisch Tooneel, die met zang hebben gezorgd voor afwisseling in het programma, komt mede hartelijke dank toe.

Mejuffrouw Bertha Delden, die de zangstukken aan het klavier begeleidde, hebben wij leeren kennen als eene bekwame pianiste; het zal ons aangenaam zijn haar ook eens als soliste te zien optreden.

De dames Kamphuyzen en Delden en de heer Tokkie verleenden belangloos hunne medewerking aan den feestavond. Aan beide eerstgenoemden werden bloemen aangeboden. A.

Antwerpen.

Overzicht der week.

De groote nieuwigheid op tooneelgebied voor de Antwerpenaren, was de eerste van *De Zilverkoning* naar het Engelsch van Arthur Jones, vertaald door den heer A. Moortgat.

Het is toch zonderling, die Engelsche stukken gelijken schier alle of ze tweelingsbroeders zijn, ik bedoel niet voor wat de intrige betreft, die nog al eens verschillend maar altijd erg onbeduidend is, maar ik meen de bijlapjes waarvan die stukken groot gaan. Ik kan die dingen niet beter vergelijken als, ja, hoe dat nu het eenvoudigst uitgelegd? b.v. Een schilder heeft een onderwerpje klaar, zet zich voor een overgroot doek en terwijl hij zoo al zit na te denken in angstigen twijfel of hij zijn doek met zijn onderwerp wel vol zal krijgen, begint hij maar al vast te penseelen, zonder bepaald te weten waar hij moet beginnen of waar het zal eindigen. Als het ding omtrent klaar is, bemerkt de artist dat er overal rond zijn scheppiog nog kale plekken liggen, die noodzakelijk dienen aangevuld, en met zijnen moed en zijn afgetobte ziel onder den arm gaat hij er opnieuw aan, en plakt op elk overgebleven plaatsje een flink, schijnbaar doordacht sneeuweffectje, een allerprettigst binnenzicht of zonnig landschap, of een allerkeurigst genrestukje. Zoodanig vol raakt op den duur het doek, dat de kader, die op voorhand was besteld, er schier niet meer omheen kan, of daar in alle geval niet meer bij past.

Zoo is 't alweer in *De Zilverkoning*. Een heel kleine intrige, en naast die intrige een massa kleine tooneeltjes die er kunnen bijgebracht of weggelaten worden navolgens men daar het personeel voor heeft of niet. Dat zoo'n stuk niet erg vast in mekaar zit, bewijst het feit dat men het hier bij ons in twaalf tafereelen opvoert, terwijl het in Engeland er vijftien of zestien telde. Beter is het ding in alle geval dan de andere van zijn soort die wij te zien kregen b. v. *Trouw als Staal*, *Een duister Geheim*, enz... Het stuk boeit ten minste, en houdt de aandacht gespannen tot het einde.

De heer A. Moortgat leverde een zeer gekleurde en gezonde vertaling, en zeker is het zijne schuld niet dat sommige uitdrukkingen wat al te plat gezegd werden. Wij roepen er de bijzondere aandacht op in van de heeren jonge artisten, die zich vooral aan dit plat zeggen hebben bezondigd, en verzekeren hun dat het niet geestig is, integendeel.

Het stuk wordt flink gespeeld. In de eerste plaats door Mevr. Verstraete-Lacquet die van het kleine rolletje *Tabitha Durden*, een wezenlijke schepping leverde. De heer Van Rijn als *Daniel Jaikes* was zeer voldoende, wij kunnen van hem getuigen, dat het misschien wel de eerste maal is dat hij goed figuur maakte. Dat is een groote vooruitgang voor dezen beginneling, want als men naast de beste artisten van ons gezelschap zich kan goed houden, zooals hij het daar deed, dan schuilt daarin wel een belofte voor de toekomst. Zijn organn is nog erg dof en ongeoefend, zijne bewegingen nog wel linksch, en bedaard staan en spreken is hem nog heel en al onbekend, maar vooruitgang is er bij te bespeuren, en dat zegt iets; met den tijd moet de rest komen. Mej. E. Jonkers maakte van haar vervelende rol wat er van te maken was. Aangenaam is het aan te stippen dat deze artiste altijd verzorgd spel levert en nooit iets overlaat aan het toeval. Over de andere artisten blijft weinig te zeggen; zij speelden het stuk zooals het behoorde, alleen nog een pluimpje voor den heer Van den Bosch, die alleraardigst typeert, en voor den heer Antoons, van wien wij wel eens een rol van meer beteekenis zouden willen zien. Met *De Zilverkoning* kan er misschien nog al wat geld gemaakt worden.

Woensdag ging voor de tweede maal *De Fabriekbestuurder*, waarin zoo ferm gekapt was, dat de drie akten op een uur waren afgeloopen. Het schijnt dat dit stuk geprimeerd is, anders konden wij geen reden vinden om die tweede opvoering te wettigen, want soortgelijke stukken kunnen alleen dienen als middel om het Woensdagpubliek den weg naar den schouwburg te doen vergeten.

Ongeloovige Thomas werd opgevoerd zonder repetitie, anders was de aarzeling bij de artisten niet uit te leggen, of te wettigen. Wij aanzien die manier van doen als erg gevaarlijk voor het woensdagpubliek dat op dien dag naar den schouwburg komt met de overtuiging wat goeds te krijgen. Laroche was erg komiek in zijnen Thomas en er behoeft een talent als het zijne om die rol niet te chargeeren. De dames hebben er weinig bij te doen, en wij beklagen Mevr. Dilis die aan zulke nietige rollen haren kostbaren tijd moet versnipperen. M. Dilis mocht heel verdienstelijk genoemd worden. Zoo ook Piet Janssens met zijne *dingens*, en L. Bertrijn, de spiritist, allerbest getypeerd; ook de kleine rollen een portie lof, vooral MM. Van Cauter en De Vos.

En daarmée hebben wij in dezen jaargang ons laatste kritiek gegeven. Mocht er nog wat goeds geleverd worden in de laatste maand, eenige goede opvoeringen gedaan, dan zulien de gewone bezoekers alweer geen reden tot klagen hebben en wij een goed tooneeljaar te meer achter den rug zien. G. DELATTIN.

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

De feestavond ter eere van Mejuffer Van Elsacker, bestaande uit *De Koningin van Saba*, mag schitterend gelukt heeten. Eene overgevulde zaal was opgekomen om de verdienstelijk kunstenares toe te juichen, en geschenken en bloemen werden haar in overvloed aangeboden. De opvoering was loffelijk.

* *

De Tooneelraad van den Nederlandschen Schouwburg en het College van Burgemeester en Schepenen, gehoor leenend aan de voorstellen van het Beschermings-Comiteit, hebben den heer Karel Van Walle aangeduid als bestuurder van het Nederlandsch Lyrisch Tooneel, voor het volgend speelgetijde. Het lijdt geen twijfel of de gemeenteraad zal zich aansluiten bij de keuze van Tooneelraad en College.

Voor Zaterdag is aangekondigd: *De Vroolijke vrouwtjes van Windsor* en voor Zondag middag eene laatste opvoering van *Herbergprinses*.

INTERIM

Tooneelnieuws.

Herbergprinses heeft nieuwe triomfen beleefd. Hetzelfde geestdriftig onthaal dat het werk te Antwerpen te beurt viel ontmoette het ook te Gent en te Brugge. Er valt dus niet meer aan te twijfelen: het gewrocht van de Tière en Blockx is een sappige tak aan den boom onzer Vlaamsche Kunst. Overal waar het zal verschijnen zal het met dezelfde liefde ontvangen worden, en erkenning afdwingen voor onzen stam.

* *

De Koninklijke Schouwburg van Antwerpen kondigt aan, voor de maand April, twee vertooningen van *Cyrano de Bergerac* door een Fransch gezelschap.

* *

Nestor de Tière legt de laatste hand aan eenen nieuwen opera-tekst.

* *

In de laatste aflevering van *De Nieuwe Gids* is verschenen een gedeelte van het eerste bedrijf van *Cyrano de Bergerac*, vertaling van Willem Kloos.

* *

De volgende heeren zijn benoemd tot leden van den keurraad voor den driejaarlijkschen prijskamp van tooneelletterkunde, ingesteld door het Belgisch Staatsbestuur: Theofiel Coopman, W. de Vreese, Gustaaf Segers, Alberdinck-Thym en Des. Claes, leden der koninklijke Vlaamsche Academie.

* *

Wij vernemen met genoegen dat het nieuw tooneelspel *Zijn Eer* van onzen medewerker Gust Delattin tot het genot der staatspremiën is toegelaten. Ook aan *Koning Hagen*, het bekroond treurspel van onzen secretaris Hubert Melis, is dezelfde onderscheiding te beurt gevallen. Onze beste gelukwenschen!

* *

Wij betreuren dat dit ons laatste nummer is voor dit jaar, daar wij nog te gepaster gelegenheid een woord van aanbeveling hadden willen zeggen voor twee feestavonden, die bijzonder aanmoediging verdienen: die van Mr. en Mevr. Bertijn, en van de gebroeders Janssens. Zij houden het ons ten goede. Ook de heer F. De Vos komt nog met een benefiet aan de beurt.

Drukfeil:

Artikel Ternooy Apel:

Onderteeking: Societaire v. d. Nederlandsche Tooneelvereeniging.

2e regel v. o. leze men voor *besluit*: *gefluit*.

PLAKBORD.

ANTWERPEN. — « Paleis voor Volksvlijt ». Maatschappij « De Scheldebarden ». Op Zondag 3 April luisterijke vertooning, bestaande uit: Schuldeloos! drama in 3 bedrijven door Hubert Melis en Look in den meersch blijspel in 1 bedrijf door J. Verschueren.

ANTWERPEN. — « El Berdo ». Maatschappij « De Klauwaerts ». Op Zondag 27 Maart, De Kinderroofster, groot volksdrama in 8 tafeweelen door Eug. Grangé en Lambert Thiboust.

CIRK SCHOUWBURG.

Ter gelegenheid van Halfvasten

ZATERDAG 19 MAART 1898

GROOT BAL

gegeven door l'Union Philanthropique.

Nederlandsch tooneel van Antwerpen

ROBERT EN BERTRAND

of: DE LUSTIGE VAGEBONDEN

Klachtspel in 5 bedrijven, naar het Duitsch van RADER

Eerste bedrijf: DE BEVRIJDING.

Robert	de hr P. Janssens
Bertrand	Laroche
Strambach, ipier	Van Keer
Michel, zijn neef	Van den Bosch
Een Schildwacht	Van den Broek
Een korporaal	Slootmakers

Tweede bedrijf: DE BRUILOFT.

Robert	de hr P. Janssens
Bertrand	Laroche
Meelmeijer	Anthoons
Michel	Van den Bo ch
Hans	Babusau
1e gendarm	Hogguer
2e gendarm	Bertrijn
Vrouw Lips, herbergierster	mev. Gorlé
Roosje, boerenmeisje	Di is

Derde bedrijf: HET GEMASKERD BAL.

Robert onder den naam van prins Leo	de hr P. Janssens
Bertrand onder den naam van Capricini	Laroche
Baron van Kraleaberg	de hr Devos
Dokter Gorduan	W. Janssens
Decius Bandheim	Cesar
Jaak, bediende	Devos. [roon]
Mev. Forcheimer	mev. Lemmens
Isidora, dochter van Kralenberg	Bertrijn

Vierde bedrijf: MOEDER EN DOCHTER.

Robert als Pauline Muller (moeder)	de hr P. Janssens
Bertrand, als Pauline Muller (dochter)	Laroche
Strambach	Van Keer
Michel	Van den Bosch
Roosje	mev. Dilis
Vrouw Lips	Gorlé

Vijfde bedrijf: GEKNIPT IN DEN BALLON.

Robert	de hr P. Janssens
Bertrand	Laroche
Strambach	Van Keer
Meelmeijer	Antoons
Roosje	mev. Dilis
Vrouw Lips	Gorlé

Eene Schaking in 't Dorp

Blijspel in één bedrijf.

Van Doren, pachter	de hr Van Keer
Lena, zijn dochter	mev. Dilis
Frie, haar oom	de hr Van Cauter
Frans, jonge boer	W. Janssens
Kramp, oude woekeraar	P. Janssens

De Zilverkoning.

Volkstuk in twaalf tafereelen, naar het Engelsch

Wilfred Denver	de hr Lemmens
Nelly Denver, zijn vrouw	Mej. Elisa jonkers
Cissy) hun kinderen	jde juff. Barbiers
Ned)	jde hr Delahaye
Daniel Jaikes, hun knecht	de hr Van Rijn
Geoffrey Ware, ingenieur	Bertrijn
Lamuel Baxter, detective	P. Janssens
Herbert Skinner, bijgen. Spin	Laroche
Henry Corkett	Dilis
Elias Coombe, Scheepsleverancier	Van Keer
Crips, slootmaker	Devos (vader)
Parkijn, Gemeenteklerk	Van Cauter
Binks Browson	Clauwaert
Bilcher	Cauwenberg
Teddy	Devos
Tubbs, waard van de koornschoof	Antoons
Leaker, portier	Clauwaert
Gaffer Tottle	Dela Haye
Dronken passagier	Van d. Bosch
Spoorweginspecteur	Leurs
Olive Skinner	Mev. M. Verstraete
Tabitha Durden	Verstraete-L.
Zanneken	Mej. Wagemans
Juffrouw Gammage	Mev. Gorlé
Suze, meid	Mej. Talboom

Een dolle Streek.

Blijspel in 4 bedrijven, naar het Duitsch.

Theodoor Steinkopf	de hr Devos
Frederika, zijn vrouw	Mev. Gorlé
Emmy, zijn dochter	Bertrijn
Ernst Lüders, zijn neef	de hr Dilis
Birustiel, bediende	P. Janssens
Krönlein, muziekbestuurder	Hogguer
Julius Knöpfler	Bertrijn
Fifi Oritanska	Mev. Verstraete
Adelbert Bender	de hr Laroche
Veronika, zijne vrouw	mev. Lemmens
Eva, zijne dochter	Dilis
August Pulverman	de hr Van Cauter
César von Schmetting	W. Janssens
Frans, bediende,) bij	Antoons
Liesbéth, dienstm.)Steinkopf	Mej. Wagemans
Knor	de hr Van den Bosch
Een deurwaarder	Devos
Een briefdrager	Leurs
Een knecht uit een restaurant	De Groot
Een telegramdrager	Rasquin

ZIJN EER

Tooneelspel in 3 bedrijven, G. Delattin

Aalbrecht Van Gelder,	de hr Laroche
Marie, zijn vrouw	mev. Verstraete-L.
Lucie zijn dochter	mej. Jonkers
Filip, zijn zoon	de hr Bertrijn
Jan Van Gelder, zijn broêr	Van Keer
Frans Van Welle	Lemmens
Een dienstmeid	mev. Gorlé

HET KOSTHUIS SCHÖLLER

Kluchtspel in 3 bedrijven van Carl Laub.

Philip Klaproth, rentenier	de hr Laroche
Ulrika, zijne zuster	mev. Verstraete-L.
Ida, haar dochter	Dilis
Mev. Pleiffer, schoonzuster van Klaproth	Lemmens
Frederika, haar dochter	Bertrijn
Al red neef van Klaproth	de hr Dilis
Franciska, nicht van Klaproth	mej. Van d. Heyden
Bernardi, Afrikaansche reiziger	de hr P. Janssens
Schöller, muziekdirecteur	Van Cauter
Rumpel, neef van Klaproth	Bertrijn
Majoor Gröber	Devos
Josephine Krüger, schrijfster	mev. M. Verstraete
Kisling, s hilder	de hr W. Janssens
Een Kellner	Antoons
1e Gast	Thees
2e »	Dela Haye

Nederlandsch Lyrisch Tooneel.

DE KONINGIN VAN SABA

Zangspel in 4 bedrijven, door von Mosenthal, metrisch overgezet door HUBERT MELIS.

Koning Salomo	de hr Piens
De hoogepriester	Judels
Asad	Leysen
Baal Hanan	Tokkie
Een tem, elwachter	Van Elsacker
Sulamith, zijne dochter	Mej. Duyze
De Koningin van Saba	Van Elsacker
Attaroth, hare slavin	Kamphuyse

HERBERGPRINSES

Zangspel in 3 bedrijven (4 tafereelen) van Nestor De Tière
Muziek van Jan Blockx

Bluts	hr. B. Tokkie
Rita, zijne dochter	Mej. Kernitz
Katelijn	Mev. B. Pedé-Baets
Merlijn, haar zoon, toondichter	hr L. Leysen
Reinilde, hare pleegdochter	Mej. Van Elsacker
Marcus, Merlyn's vriend, toondichter	hr Piens
Jan Rabo	H. Fontaine
3 zusters van Rita	Mej. Van Eggelpoel
	» J. Velders
	» A. Kennes
Een heer	hr Brouwers
Een zanger	Van Eeckhoven
Een oude boer	Van Elsacker
Een jonge boer	Van Eeckhoven

De lustige Vrouwtjes van Windsor.

Zangspel in 3 bedrijven

Sir Jonh Fallstaff	MM. Tokkie
Heer Vloed	Judels
Heer Rijk	Piens
Fenton	Berckmans
Jonker Zielig	v. d. Stappen
Docter Cajus	v. Aerschot
De Waard van « De Kouseband »	Duyvewaerdt
De knecht van « De Kouseband »	Putmans
Eerste burger	Krickx
Tweede burger	Ceulemans
Derde burger	Arriens
Vierde burger	Brouwers
Vrouw Vloed	Mej. Kamphuyzen
Vrouw Rijk	Persoons
Anna Rijk	Kernitz

Danseressen : Mej. Salès en Parizzi

KORT OVERZICHT.

Eerste Bedrijf.

Jufvrouw Vloed heeft een minnebrief ontvangen van Sir John Fallstaff. Zij besluit hare buurvrouw, te hulp te roepen, om den verliefden gek eene poets te spelen. Juist op dat oogenblik komt jufvrouw Rijk voor den dag, en daar het nu blijkt dat deze van denzelfde persoon ook zulk een brief heeft ontvangen, zijn de beide vriendinnen het dadelijk eens, om « den dikken zotskop » eens aardig bij den neus te hebben.

Nadat zij zich nu hebben verwijderd om samen te bespreken hoe zij dit zullen aanleggen, komen hare echtgenooten, met jonker Zielig en doctor Cajus aanstappen. Zielig is verliefd op Rijk's dochter, Anna. Rijk is bijzonder daarmeê ingenomen, tot groote ergenis van Cajus, die insgelijks om dat meisje aanzoek dacht te doen. Terwijl de arme docter over die teleurstelling vuur en vlam spuwt, komt Fenton zich evenzeer als mededinger naar Anna's hand bij Rijk aanmelden. Dit geeft over en weer eenig gehaspel.

Inmiddels hebben de beide buurvrouwtjes de noodige afspraak gemaakt. Jufvrouw Vloed zal Fallstaff tot het door hem verlangde tête-à-tête afwachten en te gelijk met hem ook haar jaloerschen echtgenoot foppen. Een poosje later komt Fallstaff opdagen. Jufvrouw Vloed laat hem al spoedig blijken, dat zij iets heeft gemerkt van zijne galante dwaasheden jegens hare vriendin. Falstaff betuigt haar hoog en duur, dat hij niets daarvan gemeend heeft; bij dit gezegde klopt hare vriendin aan de kamerdeur. De galante sinjeur neemt verschrikt de vlucht achter een gordijn en hoort daar dat Vloed, van het bezoek eens minnaars verwittigt, met een hoop volk komt opdagen, om een openlijk schandaal te maken. Fallstaff door die tijding verschrikt, komt uit zijn schuilhoek te voorschijn. Er wordt besloten dat hij in eene groote waschmand gepakt naar de bleekerij zal worden weggedragen.

Daar komt nu Vloed met zijne vrienden om den indringer te straffen. Allen doorzoeken het huis en niets vindende, wordt de arme gefopte man door ieder uitgelachen; Vloed staat mooi verbluft over zijn mal figuur, maar daar valt niets tegen te doen ; hij heet nu de jaloersche gek, zij de diep gekrenkte vrouw, en..... daarmeê loopt het voor 't oogenblik af.

Tweede Bedrijf.

Fallstaff zit in de herberg en beklaagt zich. De knechts hebben de waschmand in eene moddersloot geworpen.

Al zijn leed is evenwel spoedig vergeten, doordien hem eene briefje van jufvrouw Vloed wordt gebracht, waarin deze hem schrijft dat hij nu vrij kan komen. In afwachting van het bepaalde uur amuseert hij zich intusschen met een vogelaars gezelschap, hetwelk aldaar een poosje vertoeft. Deze gasten vertrokken zijnde, wordt een vreemdeling onder den naam van Beeck, bij hem aangediend. Deze persoon is niemand anders dan de bedrogen mijnheer Vloed. Hij maakt Fallstaff wijs, dat hij in het geheim jufvrouw Vloed bemint, doch door haar steeds afgewezen wordt en verzoekt hem bij haar een poosje den minnaar te spelen, ten einde haar daardoor an ontrouw jegens haren echtgenoot te kunnen beschuldigen en ook in zijne macht te krijgen. Fallstaff laat zich hiertoe gereedelijk vinden. Vloed houdt zich voor een wakend oog te houden.

Terwijl dit plan wordt beraamd, zijn de drie mededingers naar Anna's hand in Rijk's tuin binnen geslopen, ieder in de hoop van de twee anderen bij Anna uit den weg te zullen ruimen.

Het volgend Tooneel verplaatst de handeling weer ten huize van Vloed. Fallstaff komt volgens afspraak bij diens vrouw zijn hof maken, doch wordt alweer gestoord door jufvrouw Rijk, die haar weder waarschuwt dat Vloed in de nabijheid is. Vloed komt ook werkelijk binnen, maar vindt zich opnieuw teleurgesteld. De galant is inmiddels door vrouw Rijk van vrouwenkleeren voorzien en komt nu te voorschijn, als eene kaartlegster vermomd, met het gevolg dat hij door Vloed zelf die met geene kaartleggerij te doen wil hebben, de deur wordt uitgeranseld en de bedrogen echtgenoot dus door zijne vrienden ten tweeden male voor den gek wordt gehouden.

Derde Bedrijf.

Vloed en Rijk, met hunne echtgenooten en Anna zitten bijeen. Vloed is nu bekend gemaakt met de ware toedracht der zaak, en stemt mede in een onderling beraamd plan, om Fallstaff nog eens beet te hebben. Volgens bestaande overlevering, moet dien nacht in het park van Windsor een jager komen spoken; er wordt besloten hiervan partij te trekken, door Fallstaff derwaarts te lokken, zullende eenige vrienden en bekenden worden uitgenoodigd aldaar als elfen en geesten vermomd te verschijnen, terwijl Rijk hem alsdan in de gedaante van den spokende jager eene kastijding zal toedienen.

Dit afgesproken zijnde, verzoekt jufvrouw Rijk hare dochter Anna dat zij Cajus hare hand zal schenken. Om het huwelijk terstond te doen plaats hebben, verlangt zij dat Anna zich dien nacht als eene roode elf zal verkleeden, terwijl zij dan wel zal zorgen dat Cajus haar in dat gewaad herkent en naar de kapel wegvoert, alwaar een priester gereed zal staan om het echtverbond in te zegenen. Een oogenblik later komt Rijk, spreekt haar over het aanzoek van jonker Zielig en maakt precies dezelfde aanspraak met Anna, alleen met dit onderscheid dat zij in een groen elfenkleed moet verschijnen. Anna stemt zoowel in de afspraak harer moeder als in die haars vaders toe, maar schrijft in haast alles naar Fenton ; zij zendt tevens den eenen pretendent het roode en den anderen het groene kleed. Het doel hiervan is om te maken dat Cajus en Zielig, door de kleeding misleid elkander schaken, terwijl zij zich stil met Fenton uit de voeten maakt.

In het park te Windsor wordt dit plan ten uitvoer gebracht. Anna komt als Fenton's vrouw te voorschijn en nu de zaak toch eenmaal zoo is, verwerft zij volledige vergiffenis van hare ouders, terwijl Fallstaff door de gewaande spoken zoodanig wordt toegetakeld, dat hij voor altoos zijne ongepaste galanterie heeft afgeleerd en de « lustige vrouwtjes van Windsor » alle voldoening hebben van hare welgelukte list.

Handschoenen fabriek.

Handschoenen op maat op 3 uren — Kosteloose en onmiddellijke reparatiën. — Opnieuw wasschen der Handschoenen zonder geuren. — Handschoenen in Chevreau, Suède, Castor, enz., — Engelsche, Zijden, halve zijden, garen Handschoenen. — Groote keus van Cravatten.

VAN STEENKISTE

oud huis Berbigette.

33, GROENPLAATS, 33

ANTWERPEN.

PIANOS. Alvorens een piano te koopen gaat zien in de magazijnen van **ALPH. JANSSENS, Kunstlei, 74, Hoek van Hopland.** Groote keus van allerbeste pianos van **fr. 575, 625, 675, en onverslijtbaar en voor 10 jaar gewaarborgd.**

VERHUIS WAGENS van af fr. 1.50, 2, 2.50, 3 3.50 per uur. — Grootte naar believen tot 8 meters toe. — **CH. BAELE,** Meubelmaker-Garnierder. St. Willebrodstraat, 22, 5e wijk. Antwerpen. — Gewaarborgd vervoer en inpakking van meubelen, pianos en coffre-forts.

Het Oud SCHOENTJE

Gemeentestraat, 27

aan de Ooststatie. — ANTWERPEN.

Het is voorwaar in 't klein groot schoenmagazijn dat gij moet zijn om in vertrouwen te worden bediend, alles wordt er in huis gemaakt door bekwame gasten onder het oog des meesters. Schoone keus van mans- en vrouwbottinen, slofjes voor huwelijk ceremonnies en avondfeesten. Alle reparatiën worden aangenomen en binnen de 12 uren afgemaakt ook al zijn de schoenen ergens anders gekocht. Specialiteit van kinderschoeisels.

FABRIEK VAN FIJNE BLOEMEN

Huwelijkstuilen, Bloemkorven in allen aard, enz. enz.

Mlle L. LAMBOTTE

Kronen voor Concerten en Begrafenissen

ARTIEKELS VAN PARIJS

Bijzonderheid van fijne Planten en Prachtvoorwerpen.

Lombaardstraat, 2-4, Antwerpen.

W. Koopal & Co

Agentschap voor aankondigingen

64, Provinciestraat (noord), Antwerpen

AANPLAKKING EN UITDEELING VAN DRUKWERKEN IN BELGIE, HOLLAND EN DUITSCHLAND

IN 24 UREN.

HONDERD VOORBEHOUDEN PLAATSEN TE ANTWERPEN VOOR HET AANPLAKKEN

SCHRIJVEN VAN ADRESSEN op banden en briefomslagen voor alle beroepen. — Onder band doen. —

Aankondigingen op muren. | Verhuring van draagborden en wagens

Gustave FAES

25, Beddenstraat, 25. ANTWERPEN.

MUZIEK

Snaarinstrumenten in allen aard
Metronomes, Diapasons, enz.
Echte Napolesche en Franssche
SNAREN
MUZIEKPAPIER
Abonnementen tot het lezen van partitiën.

Uitsluitelijke Verkoop van
Snareninstrumenten
eigenhandig vervaardigd van
RICHELME van MARSEILLE
Collin Mézin van Parijs
Mangenot van Mirecourt

Korte Gasthuisstraat, 25

VERKOOP PER

Abonnement

Voorwaarden der verkoop naar gelieve des koopers.

A LA BONNE SOURCE

Te koopstelling der Nieuwigheden voor Damen en Heeren voor het Winterseizoen.

Meubelen in allen aard, enz., enz.

Geen kale hoofden meer.

Door het gebruik van het echt Amerikaansch Boschkruid van Dr Jonkley onfeilbaar middel tegen het uitvallen van het haar en baard, duizende bewijsschriften van personen die gansch het haar terug bekomen hebben.

Te verkrijgen : De Heul, Antwerpen, Puls, Kolander plaats, Gent, Van Melkebeke, Mechelen, Nolf, Merxem en bij de bijzonderste apothekers des lands

Flesschen van 2.—, 3.50, en 5.— fr.

Eenigdepot : VAN GROOTEL, Vlasmarkt, 21, Antwerpen Gebreveteerd.

Mits opleg van 40 centiemen, postvrij 't huis voor gansch België.

CAFÉ TIPO-TIP

Carnotstraat, 11, Antwerpen.
Nabij de Ooststatie.

Lekkere gezoden worsten.

Brood- & Banketbakkerij GUSTAAF KURTEN

GEMEENTESTRAAT, 51

Schuins over de Zoologie.

Gekend voor zijne lekkere koeken, briochen, enz Worstenbrood.

Bekroond met de gouden medalje in de Wereldtentoonstelling van 1894.

ELIXIR D'ANVERS

FIJNE LIKEUR

TENTOONSTELLING

AMSTERDAM 1895

EEREKRUIS

hoogste belooning

Medalje H. M. de Koningin

BORDEAUX 1895

GOUDEN MEDALJE

Eerediploma

door de hoge jury toegekend.

CRIÉE CENTRALE

Huist gebroeders DE WYNGAERT

VAN ERTBORNSTRAAT,

Tusschen de Milles Colonnes en de 3 Arcades

Dagelijks van 8 ure 's morgens tot 10 ure 's avonds

Verkoop bij opbod, tevens publieke verkoop van 1e kwaliteit, Ossen-, Kalfs-, Schapen- en Verkenvleesch, aan prijzen welke alle concurrentie onmogelijk maken.

Drukkerij Cl. THIBAUT

7, GRATIEKAPELSTRAAT

Telephoon 1489. ANTWERPEN. Telephoon 1489.

Overzicht van eenige prijzen :

100	fijne Visietkaarten	Fr 1.00
100	» » met 50 Enveloppen-banden	» 1.25
1000	Enveloppen met firma, te beginnen van	» 2.50
1000	Briefhoofden of Factuurs (8°) » »	» 5.00
1000	» » (4°) » »	» 7.00

10 % vermindering per 10 duizend exemplaren.

Alle soorten van Registers.

KOPIJ BOEKEN, BESTE HOEDANIGHEID, 500 BLAD : FR. 1.75 EN 2.00

Inpakpapieren, Winkelpapier, enz. enz.

Antw. Drukk. Cl. Thibaut Gratiekapelstr. 7.

Zaterdag, 25 Juni 1898 Eerste Jaargang. (Nieuwe reeks). N° 26.

HET TOONEEL

Orgaan van het Nederlandsch Tooneelverbond en van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

Hoofdopstellers: voor Noord-Nederland; F. Lapidoth voor Zuid-Nederland: A. Cornette.— Secretaris: H. Melis.

Leden van het Nederlandsch Tooneelverbond en leden van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond ontvangen dit Weekblad gratis.

Mededeelingen voor Noord-Nederland te zenden Borneostraat, 49 te 's Gravenhage,
— voor Zuid-Nederland ten bureele van „ HET TOONEEL ", Gratiekapelstraat, 7, Antwerpen.

Bericht van het HOOFDBESTUUR VAN HET NEDERLANDSCH TOONEELVERBOND.

Aan HH. Penningmeesters,

De afdeelingen, die nog niet of gedeeltelijk aan hare verplichtingen tegenover de Algemeene Kas hebben voldaan worden verzocht het verschuldigde voor 1 Juli a. s. over te maken.

De Algemeene Penningmeester,
C. J. VINKESTEYN.

Schiedam, Mei 1898.

Nederlandsch Tooneelverbond.

—o—

28ste Algemeene Vergadering TE AMSTERDAM.

De acht-en-twintigste Algemeene Vergadering van het *Nederlandsch Tooneelverbond* heeft dit jaar iets later dan gewoonlijk plaats gehad, namelijk den 21sten Mei. Buitengewone omstandigheden, waarvan later zal worden melding gemaakt, waren van dit uitstel de oorzaak.

Op uitnoodiging van de Amsterdamsche Afdeeling, die, toen het gebleken was dat Rotterdam hoofdbestuur en afgevaardigden moeilijk kon ontvangen, zich dadelijk bereid had verklaard als vriendelijke gastvrouw op te treden, waren vele leden der vergadering reeds den 20sten Mei tezamen gekomen, ten einde een dankbaar gebruik te maken van de gelegenheid, door Amsterdam voor hen opengesteld, om de voorstelling bij te wonen van *Jozeph in Dothan*, gegeven door het Rotterdamsche *Tivoli*-gezelschap in den Stadsschouwburg. Het pogen om een der meesterstukken van Joost van den Vondel ten gehoore te brengen werd hoog gewaardeerd. De tooneelspelers oogstten den dank in van publiek en genoodigden. Daar wij tot de laatsten behoorden, meenen wij met deze mededeeling te moeten volstaan.

Na afloop der uitvoering, waren hoofdbestuurders en afgevaardigden weder de gasten der Amsterdamsche Afdeeling, die in een der zalen van het *Amstel-hotel* een gezellige bijeenkomst had georganiseerd, waarvan opgewekt gebruik werd gemaakt, zoo door dames als door heeren. Men nam vrij laat in den nacht afscheid, nadat een paar feestdronken uitgebracht-, en heel wat handdrukken gewisseld waren.

Den volgenden dag even over elf uur, begon de Vergadering, als naar gewoonte door den voorzitter met een toespraak geopend.

De presentielijst werd geteekend door de volgende leden van het Hoofdbestuur:

Marcellus Emants, A. Fentenen van Vlissingen, Dr C. J. Vinkesteyn, J. Post v. d. Burg, M. J. Kalff en M. Smissaert;

Verder door de afgevaardigden: J. H. Scholten, Vermandere, Mertens (*Amsterdam*) — Milderen, Jacobson en Van Rossum (*Rotterdam*) — Mr J. E. Banck en Mr Vaillant (*'s Gravenhage*) — P. Huet (*Haarlem*) — J. H. Mignon (*Utrecht*) — D. Crena De Jongh (*Dordrecht*) — Dr Eyckman (*Groningen*) — Mr Yssel de Scheffer en Dr C. J. Vinkesteyn (*Delft*) — Heuff (*Tiel*), aldus tezamen vertegenwoordigende negen afdeelingen en uitbrengende vijf-en-veertig stemmen t. w. Amsterdam 10, Rotterdam 10, 's Gravenhage 10, Haarlem 1, Utrecht 5, Dordrecht 1, Groningen 2, Delft 2 en Tiel 2.

Als gewone leden teekenden S. J. Bouberg Wilson, J. Vriesendorp, Van Santen, Jan Felth en Frits Lapidoth.

Rede van den Voorzitter.

De heer Marcellus Emants herdacht allereerst het overleden lid van het Hoofdbestuur: Mr. van Sorgen. Wegens den korten tijd dat deze in het hoofdbestuur werkzaam kon zijn en wegens de noodlottige kwaal, die hem ondermijnde, heeft Mr van Sorgen niet eens een begin van uitvoering mogen geven aan een plan, dat hem zeer na aan het hart lag nl. samenwerking tusschen de *Koninklijke Vereeniging Het Nederlandsch Tooneel* en het *Nederlandsch Tooneelverbond*. Of hij dit plan zou hebben kunnen verwezenlijken? In elk geval was hij door zijn positie en door de belangstelling, welke hij voor beide lichamen koesterde, de aangewezen man om de poging te wagen. Nu zelfs die poging niet is gedaan, kunnen wij zonder eenige overdrijving getuigen dat het heengaan van Mr van Sorgen als een ernstig verlies mag worden beschouwd.

Met genoegen maakt de voorzitter melding van Rooyaards terugkoer in het vaderland. Hij behoort tot de kunstenaars, die het ernstig met hun vak meenen en die wij dus niet kunnen missen Het gerucht loopt dat hij wederom heen zal gaan. Laten wij hopen dat hij wederom terug zal komen.

De *Koninklijke Vereeniging* oogstte veel lof in voor de vertooning van een paar klassieke spelen en was zoo gelukkig de hand te leggen op een oorspronkelijk tooneelstuk *De Candidatuur van Bommel*, dat het publiek heeft geboeid. De spreker merkt op dat het stuk pas getrokken heeft, nadat de kritiek herhaaldelijk tot een bezoek had aangemoedigd, een feit, dat volkomen de bewering weerlegt dat deze zooveel invloed niet meer uitoefent. Bij andere gezelschappen werden merkwaardige nieuwere stukken uit den vreemde vertoond en door twee werd met succes, als eersteling van een overigens reeds bekend schrijver, het drama *Werkstaking* gegeven, dat aan het Leescomité van ons verbond eindelijk weêr eens het genoegen schonk een stuk ter opvoering te kunnen aanbevelen.

Voorts werd herinnerd aan het feit dat het Verbond aan onze Koninginnen een voorstelling mocht aanbieden van leerlingen en oud-leerlingen der School, die den bijval van Hare Majesteiten mocht verwerven.

Voor de Tooneelschool hebben zich meer mannelijke leerlingen aangemeld (waaronder niet één benoeden de zestien jaar) dan in vele jaren het geval is geweest.

Vervolgens maakt Spreker gewag van de bezwaren door de heeren M. Horn en Mr E. J. Banck tegen het Tooneelverbond te berde gebracht. De grieven van den heer Banck zullen later besproken worden. De meening van den heer Horn, dat het Tooneelverbond wel kon opdoeken, werd in ons Tijdschrift zelf vrij uitvoerig verdedigd en bestreden. Wij halen dus alleen maar aan wat Spreker als toepassing gaf na het résumé van het geruchtmakend debat. De voorzitter geeft den heer Horn volkomen gelijk, waar deze het een schande noemt dat de leden van het *Tooneelverbond* thuis blijven als er een eerste voorstelling plaats heeft van een oorspronkelijk stuk en voegt daaraan toe dat het doel van het Verbond van den aanvang af is geweest de vrienden van het nationaal tooneel te vereenigen, van de verstrooide individueele belangstelling, van alle kleine offeranden, die men meende dat de oprechte tooneelvrienden zich gaarne zouden willen getroosten om te krijgen een artistieker tooneel, te vormen één groote, nationale offerande, waarvoor men iets degelijks zou kunnen tot stand brengen. En als men zich afvraagt wat er van het Verbond is geworden, dan blijkt het duidelijk dat de offeranden van de meesten, hoe gering ook, wel beschouwd nooit offeranden zijn geweest, daar de leden bij hoopen afvallen, zoodra zij in den vorm van gratis voorstellingen niet genoegzaam waar krijgen voor hun geld. En dan blijkt het ook dat de belangstelling der kunstvrienden zich grootendeels pas openbaart òf bij zulke gratis-voorstellingen òf nadat de kritiek van alle kanten de verzekèring is komen aandragen: heusch, meneer of mevrouw, het stuk is wel een paar gulden waard.

En terwijl nu de belangstelling in de nationale kunst zoo uiterst gering blijft, beklaagt men zich nog wel altijd over het gehalte van de Nederlandsche tooneelspelers, over de armoedige monteering van een stuk, over de onvoldoende kleedij van heeren en dames op de planken en gaat men ook nog wel altijd in den vreemde elk nieuw stuk zien, ja trekt men dikwijls naar Parijs, alleen om zich gedurende eenige dagen op dramatische genietingen te onthalen.

Wat wil men toch? Dat in ons land de tooneelisten zullen leven van den wind?... dat akteurs in Nederland vier of vijfmaal meer stukken zullen instudeeren dan elders en toch al die rollen even goed van buiten zullen leeren, toch ze met evenveel zorg zullen afwerken en spelen?

Spreker geeft den heer Horn gelijk dat men, door als lid van het Tooneelverbond zijn vijf gulden te betalen, zich niet van al zijn verplichtingen heeft gekweten... Het is heusch niet veel gevergd als wij van ieder lid, dat een onzer groote steden bewoont, durven eischen dat hij ten minste één keer — met een dame! — de vertooning van een oorspronkelijk stuk gaat bijwonen... Aller medewerking is noodig, wil men iets waarlijk goeds bereiken, maar hoe ver, hoe ontzettend ver zijn we ten opzichte van de nationale kunst daarvan nog verwijderd!

Ziet hoe het ledental der *Alliance Française* toeneemt en vraagt U af of ons volk zich over die instelling niet schamen moest zoolang 't zijn eigen taal verwaarloost en voor zijn eigen kunst zelfs geen belangstelling over heeft. Niemand zal 't tegenspreken, dat wij als kleine natie niet kunnen buiten vreemde kunst; maar de Deensche is nog kleiner en toch telt Denemarken niet zooveel dwaze hansworsten, die bij voorkeur vreemde talen spreken of hun magazijnen met vreemde opschriften meenen te versieren, toch houdt Denemarken vóór alles, met zijn eigen kunst, zich zelf in eere en wordt het misschien juist daarom door anderen geëerd.

Moet het Tooneelverbond dan maar opdoeken?

« Neen », zegt de voorzitter. « Voor wat mij goed lijkt heb ik altijd maar één leus gekend: volhouden ten einde toe. Mocht het blijken dat anderen beter weten wat ons te doen staat, dan ik, o, graag en zonder wrevel, ja, met blijdschap zal ik mijn plaats voor hen inruimen; maar deserteeren uit de rijen van het Tooneelverbond, allaten ite strijden voor ons doel zal ik niet.

« En mij dunkt dat de heer Horn zelf mij daarin gelijk zal moeten geven, want waar de kern van zijn betoog is dat hij aan ons volk een haast onoverwinnelijke lakschheid verwijt op het gebied van de dramatische kunst, daar zal hij de homeopathie toch wel niet zoo ver willen drijven dat hij als middel tegen die lakschheid aanprijst nog grootere lakschheid. Wat men aan ons Verbond moge verwijten, het valt mijns inziens niet te loochenen dat het goeds heeft uitgewerkt. Wil en kan men voor dat goede iets beters in de plaats stellen, mij wel; maar tot zoo lang dat beter niet duidelijk zichtbaar is, komt het mij voor onze plicht te zijn alles te doen wat wij kunnen om dat goede althans in stand te houden ».

Deze toespraak werd met aandacht gevolgd en een warm applaus bewees den voorzitter dat hij het gevoelen der aanwezigen met het zijne had vertolkt.

Zoodra de Voorzitter zijn openingsrede heeft uitgesproken, vraagt een der afgevaardigden van de Afdeeling 's Gravenhage (Mr E. J. Banck) het woord. De geachte spreker wijst er op dat, volgens de statuten, de algemeene vergadering moet plaats hebben einde April of begin van Mei en dat deze bijeenkomst eerst voor den 21sten Mei werd uitgeschreven, zoodat men eigenlijk buiten den wettelijken termijn vergaderde immers in het laatste in plaats van in het eerste gedeelte van de Meimaand. Spreker voegt dadelijk aan deze opmerking toe de erkenning dat er « verzachtende omstandigheden » zijn. Aangezien het de Rotterdamsche afdeeling niet schikte de afgevaardigden te ontvangen, moest het Hoofdbestuur met andere afdeelingen in correspondentie treden, waarvan tijdverlies een onvermijdelijk gevolg was. De Voorzitter antwoordt dat inderdaad overmacht oorzaak is geweest van de door Mr Banck geconstateerde vertraging, waarop hij den secretaris Jhr Mr Smissaert het woord geeft ter voorlezing van zijn verslag.

Jaarverslag van het Nederlandsch Tooneelverbond

uitgebracht in de Algemeene Vergadering op 21 Mei 1898.

De herdenking der lotgevallen van het Verbond over het achter ons liggend jaar moet noodwendig aanvangen met een woord van rouw: immers is het gepast daarbij allereerst in herinnering te brengen hoe ditmaal de dood uit het N. V. een der onzen wegnam: *Mr W. S. F. A. v. Sorgen*, die ter vorige algemeene vergadering tot lid van dit college benoemd, in het voorjaar van 98 ons onverwacht ontviel. Had Mr van Sorgen door den kortstondigen duur van zijn aandeel in de werkzaamheden nog niet veel kunnen tot stand brengen, in hem verliest het Verbond iemand die overtuigd was dat hij in het Verbond een roeping te vervullen had en die zeker met alle kracht er naar gestreefd zou hebben te doen wat zijn hand vond om te doen. Van wege ons N. T. V. werd aan mevrouw van Sorgen een brief van rouwbeklag geschreven en de heer Post van den Burg vertegenwoordigde het N. T. V. ter begrafenis.

Nu wij dus, door den drang der feiten, dit overzicht met een herinnering aan een doode openen, zij hier tevens vermeld hoe in

het afgeloopen jaar de *overbrenging der overblijfselen van Mevr. Kleine-Gartman* naar de nieuwe Oosterbegraafplaats heeft plaats gehad. Hoe het Verbond in staat gesteld werd deze daad van piëteit te verrichten is u bekend; zij hier alleen nog vermeld dat de plechtigheid van wege het N.T.V. door de heeren Mendes da Costa, Fentenen van Vlissingen en den secretaris werd bijgewoond, van welke de eerstgenoemde aan de nieuwe geopende groeve de nagedachtenis der groote kunstenares voor de talrijke aanwezigen verlevendigde, terwijl hij een krans op de baar neerlei. Allen, die deze plechtigheid hebben bijgewoond en vooral den velen, die door woord en daad ons tot overbrenging in staat stelden, zij een woord van dank gebracht. Uit wat van de beschikbare fondsen overbleef zullen de onderhoudskosten van het graf en van den steen worden bestreden.

Maar het wordt tijd niet langer bij de dooden te vertoeven. De levenden vragen onze aandacht.

Allereerst moeten dan worden vermeld de veranderingen, die sedert de vorige algemeene vergadering in de *samenstelling van het H. B.* plaats grepen: reeds herinnerden wij eraan dat Mr v. Sorgen gekozen werd en met hem Jhr Mr H. Smissaert, die van Mr J. Kalff welhaast het secretariaat overnam; de heer Heuff, die jarenlang de belangen van ons Verbond had voorgestaan, trad uit; zijn heengaan werd door ons zeer betreurd. Ook in verband daarmee kwam er wijziging in *de bezetting der verschillende commissies*: in die voor de Vlaamsche zaken werd de heer Heuff door Mr Kalff vervangen; die voor de Tooneelschool bleef onveranderd: de « Commissie van redactie » werd als zoodanig opgeheven en vervangen door eene « commissie voor het tijdschrift », waarin, naast den voorzitter, dr Vinkesteyn zitting nam.

Vanzelf knoopt zich aan deze laatste mededeeling de vraag vast, welke *de lotgevallen van het Tijdschrift* geweest zijn en in hoever de in de exploitatie aangebrachte wijzigingen houdbaar bleken.

Geplaatst voor de keuze of de uitgave van het orgaan voort te zetten bij denzelfden, hetzijbij een anderen Noord-Nederlandschen drukker of in deze samenwerking met de Vlamingen te zoeken, is door het H.B. destijds na lange overwegingen tot het laatste besloten. De met hen tot stand gekomen afspraak hield in dat de heer Cornette te Antwerpen redacteur voor Zuid-Nederland worden zou en de heer Melis secretaris; de H. H. Max Rooses en Pol de Mont zegden hun medewerking toe. Noord-Nederlandsche copie zou gaan vóór Zuid-Nederlandsche, maar Noord-Nederlandsche verslagen zouden bij Zuid-Nederlandsche hoofdartikelen achterstaan. Overeengekomen werd dat wij 25 weken na 1 October een weekblad zouden ontvangen. Voor ongeveer denzelfden prijs als door ons vroeger voor ons orgaan werd besteed, zouden wij meer nummers krijgen. De heer Vriesendorp, redacteur van *Het Tooneel*, had bezwaren tegen de samenwerking met de Vlamingen en deelde op 27 September officieel mede dat hij deswege voor de redactie bedankte, hoewel het H. B. van oordeel was dat hij tegenover het Noord-Nederlandsch gedeelte van het nieuwe tijdschrift in dezelfde verhouding stond als tegenover het vroeger bij de firma Van Santen verschijnend orgaan; ook de Vlamingen bleken deze opvatting te huldigen en spraken dat uit in een van hunnentwege verspreide circulaire. Maar de heer Vriesendorp hield zijn bezwaren vol en was alleen geneigd de redactie zoolang waar te nemen, tot zijn opvolger zou zijn gevonden. Aan het H. B. bleef toen niet anders over dan hem het gevraagde ontslag te verleenen en hem schriftelijk dank te zeggen voor het vele, dat hij als redacteur voor ons orgaan had tot stand gebracht. Daar het niet aanging voor deze zaak eene algemeene vergadering te beleggen, werd door ons tijdelijk de heer F. Lapidoth met de redactie van het Noord-Nederlandsch deel van het tijdschrift belast, een keuze, waarover uwe vergadering zich thans nader zal kunnen uitspreken.

Wat overigens de gevolgen dezer samenwerking met de Vlamingen betreft, voor een groot deel mogen zij verondersteld worden u als trouwe lezers van het Tijdschrift niet onbekend te zijn. Van meer dan één afdeeling, van verschillende leden toch kwamen bij ons herhaalde klachten èn over de slordigheid der administratie èn over de slofheid der verzending. Maar bovendien bleek dat men te Antwerpen zich ook niet stipt aan de gemaakte afspraken hield. Deze en andere grieven werden van onzentwege telkens weer den Vlamingen voorgehouden, doch het scheen—of liever het is gebleken—dat wij op wegneming dier grieven niet te hopen hadden. Redenen, die onder meer het H.B. noopten, den ten vorigen jare geknoopten band weer los te maken. Een voorstel door ons aan de zuidelijke broeders gedaan daartoe strekkende dat zij voortaan hun artikelen en verslagen zouden kunnen publiceeren in een bij ons verschijnend orgaan, werd door hen van de hand gewezen met de mededeeling dat zij aan onze klachten niet konden te gemoet komen, dat zij geen gebruik wenschten te maken van ons aanbod om een deel van het Noord-Nederlandsch orgaan voor hun copie beschikbaar te houden; dat zij, mocht door ons weer een eigen blad ondernomen worden, ook zelven weer een uitsluitend Zuid-Nederlandsch Tijdschrift zouden oprichten.

Deze mededeelingen mogen dienen ter motiveering van ons besluit de uitgave te beproeven van een zelfstandig orgaan, dat den 1en, den 10den en den 20den der speelseizoen-maanden verschijnen zal (1).

Wat de *modelvoorstelling* betreft, die door ons zou worden georganiseerd, daarvoor werd aangewezen *Werkstaking*, het tooneelspel van den heer Brandt v. Doorne, dat door het Leescomité ter opvoering was aanbevolen. Het heeft ons, trots volhardende en herhaalde pogingen niet mogen gelukken de vertooning van dit stuk te maken tot een *modelvoorstelling*, zooals die door ons was bedoeld. Immers, maakte de raad Beheer der Koninklijke Vereeniging « Het Nederlandsch Tooneel » bezwaar dit stuk door haar artiesten te doen spelen en was die ook ongezind, voor een bezetting door leden van verschillende gezelschappen, een harer artiesten, door ons gewenscht, voor de vertolking der hoofdrol af te staan. Ons bleef toen niets anders over dan het stuk te renvoieeren aan het Leescomité, dat zoo gelukkig was, namens den auteur optredend, de vertooning van dit tooneelspel bij twee gezelschappen: de Nederlandsche Tooneelvereeniging en de combinatie van den Tivoli-Schouwburg verzekerd te zien. Dat inderdaad beide gezelschappen en niet zonder succès het werk den heer Brandt van Doorne hebben opgevoerd, is u bekend.

De vraag der *model-voorstelling* bleef inmiddels de aandacht van het H. B. gaande houden, maar door den langen duur der gevoerde onderhandelingen was het niet mogelijk nog voor dit seizoen tot een feitelijk resultaat te komen. Wel echter is door ons een stuk genoemd, dat voor zoodanige voorstelling in aanmerking zou kunnen komen en ligt het in ons voornemen de grootere tooneelgezelschappen uit te noodigen eenige hunner artiesten af te staan om een reeks vertooningen daarvan mogelijk te maken. Of deze gezelschappen daartoe bereid zijn, is iets dat wij moeten afwachten.

Betrekkelijk de *volksvoorstellingen*, waarvan het denkbeeld ter vorige algemeene vergadering ons in overweging gegeven werd, zij medegedeeld dat uit ons midden een commissie benoemd is, om de zaak te onderzoeken. Haar rapport ligt ter tafel en concludeert dat, zoo al dergelijke voorstellingen kunnen geacht worden op onzen weg te liggen, zij toch onze financieele krachten zouden te boven gaan.

Een groot deel der bemoeiingen van het H. B. betrof in het afgeloopen jaar een geheel eigenaardige taak: de organisatie eener *voorstelling door oud-leerlingen en leerlingen der Tooncelschool*, waarbij wij hoopten dat *H. H. M. M. de Koninginnen* ons met Hare hooge tegenwoordigheid zouden vereeren. Het komt mij onnoodig voor, alles wat van onzentwege ter voorbereiding van die gebeurtenis gedaan is, te memoreeren. Zij alleen herinnerd dat H. H. M. M. ons het uitzicht openden dat zij, zoo door ons in den Haagschen schouwburg een voorstelling van leerlingen en oud-leerlingen georganiseerd werd, wellicht daar niet zouden ontbreken, een verwachting, waarin wij, gelijk men weet, niet zijn teleurgesteld. Het was inderdaad een schoon oogenblik, toen H. H. M. M. door den voorzitter en den secretaris van het verbond naar Haar loge geleid werden en de beide Koninginnen oog- en oorgetuigen wilden zijn van wat onze Tooneelschool heeft tot stand gebracht en nog tot stand brengt. Aan deze voorstelling werkten mee Mevr. Royaards-Spoor, Mej. Julia Ude, Mej. Rika Hopper, Mej. Christ. Staas en Lise Waelman, de heeren L. M Smith, J. Malherbe, J. Holtrop, H. H. Teuve, J. Broedelet en Ko van Dyk. Vertoond werden: *Verliefden twist* van Molière in 2 bedrijven, vertaling van Fiore della Neve, ingestudeerd door den heer V. Kuyck; *Jean Marie*, van Theuriet, vertaald door J. L. Wertheim, ingestudeerd door Mevr. Holtrop; *Thuisgebleven* van M. B. Mendes da Costa, in estudeerd door den heer Van Kuyk. Een vierde nummer: *Een Stortbui*, komische schets in 1 bedrijf van A. Dreyfus, vertaald door W. Royaards, kon wegens ongesteldheid van Mej. M. Staas niet worden vertoond. H. H. M. M. woonden de twee eerste nummers bij en gaven bij Haar vertrek aan den voorzitter Hare ingenomenheid met het gehoorde te kennen. Tot deze voorstelling hadden leden der Haagsche afdeeling met twee dames toegang gehad; ook voor leden van andere afdeelingen was de schouwburg geopend. Bij de herdenking van dezen avond voegt een woord van dank aan den Directeur der Tooneelschool, aan Mevr. Holtrop en den heer Van Kuyk en niet minder aan de oud-leerlingen, wier belanglooze medewerking ons verleend werd.

Wat overigens de *Tooneelschool* betreft, kan worden meegedeeld dat voor het toelatingsexamen leergang 1897-98 zich aanmeldden 16 candidaten, waarvan vooraf 4 zich terugtrokken, 1 later hetzelfde deed, 4 niet slaagden en aangenomen werden 4 leerlingen A. klasse I, 2 leerlingen B. klasse I en 1 leerlinge B. klasse II. Van de 11 leerlingen, die in Juli aan de examens deelnamen, kwamen, behalve de gediplomeerde Christine Staas, niet terug Mies Staas, Anna Klaassen en Pauline de Waart. De nieuwe cursus werd geopend met 14 leerlingen, vanwelke 7 vroeger de school bezochten. Op 15 September verliet Felix Hageman (II A leerling) de school; hij is nu geplaatst bij de Nederl. Tooneelvereeniging. Mej Ida Möllinger, van het Ned. Tooneel, volgt sedert einde October zooveel zij kan de lessen van Mej. Dusault. Twee leerlingen zegden uit eigen beweging de school en hun tooneelplannen vaarwel. Daarentegen werd in Januari als B. leerlinge in klasse III weer toegelaten Mej. Mies Staas. Op het gelijktijdig gehouden 2de toelatingsexamen werd van 5 candidaten slechts 1 aangenomen als A. leerling in klasse I. Op 30 April werd nog een B. leerlinge in dezelfde klasse toegelaten, zoodat op 1 Mei l.l. de school, ongerekend Mej. Ida Möllinger, weer 14 leerlingen telt. Van de leerlingen traden alleen Ko van Dyk en Betsy Beekman in het openbaar op, de eerste o. a. voor de leden der Utrechtsche afdeeling. De eerste commissie-avond werd gegeven op 22 Januari; toen werd vertoond: Bedrijf 1 van *Fijne Beschuiten*, ingestudeerd door den heer Van Kuyk; Bedrijf 2 van *Goudvischje*, ingestudeerd door Mevr. Holtrop, bedrijf 2 van *Verliefden twist* (Van Kuyk), een fragment uit *Lucifer* (Mevr. Holtrop), en *Het afscheid van Saïdjah aan Adinda* (Van Kuyk). De tweede commissie-avond zou gister avond gehouden zijn doch is door de aantrekkelijke uitnodiging der Amsterdamsche afdeeling, om Vondel's *Joseph Dothan* van de Tivoli-artiesten te zien, vervallen. — De geregelde gang van het onderwijs werd behalve door de reizen der gezelschappen, waaraan Mevr. Holtrop en de eer Van Kuyk verbonden zijn, nog gestoord door een ernstige ziekte, waaraan de eerste vooral gedurende de maand Maart leed en die zij sedert weer gelukkig is te boven gekomen; ook Mej. Dusault en de heer Van Kuyk waren soms door ongesteldheid buiten staat hun taak onafgebroken te vervullen. Het schoolbezoek der leerlingen was normaal, hun gedrag geeft geen reden tot ernstig beklag; te klagen valt alleen over de houding van sommige leerlingen, vooral der laagste klassen bij het dansonderricht en de lessen in mimische en plastische oefeningen. — Evenals vorige jaren mag met dankbaarheid geconstateerd worden dat alle tooneelgezelschappen zoo hier als te Rotterdam en in den Haag, de leerlingen gaarne in de gelegenheid stellen hun opvoeringen bij te wonen, het Grand Théâtre en de Nederl. Tooneelvereeniging verleenden zelfs diploma's.

Tot zoover de fata onzer school. Wat de administratie betreft en wat geldelijk voor het a. s. jaar uit dien hoofde noodig zal zijn, daarvoor mag zeker wel verwezen worden naar de uitvoerige toelichting, die ook deze begrooting vergezelt.

Alvorens thans ter nadere kenschetsing van den toestand van ons verbond de verschillende afdeelingen de revue passeeren, past het nog een woord te wijden aan een die ten vorigen jare ons land is ontvallen. In het vorig jaarverslag werd de dood van Jaap Haspels niet vermeld, omdat dit verslag 15 April gelezen was. In dit verlies dus al meer dan een jaar oud, nog zij — schoon laat — te dezer plaatse de herinnering verlevendigd aan den buitengewonen kunstenaar, die in hem is ten grave gedaald. Gelukkiger dan hij zag een andere onzer artisten zich het zeldzame voorrecht weggelegd in dit jaar het begin van haar tooneelloopbaan *voor vijftig jaar* te herdenken. Op het gouden feest van Mev. Albregt-Engelman is het H. B. niet achtergebleven bij de huldiging der bescheidene, doch verdienstelijke artieste; een krans, met waardeerende woorden door Mr J. Kalff Jr haar aangeboden is haar het bewijs geweest van onze sympathie voor haar en haar jubileum.

Geven wij thans het woord aan de afdeelingen. Zoo zij dit verslag besluiten, het is niet omdat wat van haar te rapporteeren valt, minder belangrijk is. Integendeel, in onzen bondstaat, wil men liever in onzen statenbond, zijn het de afdeelingen, van wier groei en bloei de welvaart van het geheel afhangt.

De talrijkste afdeeling is nog Rotterdam, waar 503 leden zijn. De heer Ebeling is bereid gevonden de leiding der zaken daar in zijn handen te houden. Behalve klachten over het Bondsorgaan is het bestuur dezer afdeeling ook ontstemd over de firma Legras en Haspels, die trots vele en mooie beloften weinig deed. De Tivoli-artiesten ook, maar de vereenigde Tooneelisten vooral gaven minder belangrijks dan deze afdeeling wel had verwacht. Voor de leden werd door het gezelschap Legras en Haspels vertoond *Geluk*? Het bestuur, betreurende dat reeds na een 1 jaar de heer W. Royaards dit gezelschap gaat verlaten, heeft niettemin geen kans gezien deze quæstie tot een goede oplossing te brengen.

Te Amsterdam heeft een propaganda-commissie zeer gelukkig voor de werving van leden gewerkt onder leiding van den heer M. Merens: zij zou beter resultaat bereikt hebben, hadden niet tevens andere leden voor hun lidmaatschap bedankt. « De sympathie » — zoo klagt dit bestuur — « die het verbond hier ter stede vindt, blijft gering. » Door het Nederl. Tooneel werd voor de leden gespeeld *Twee Zusters* van Jean Thorel en door de Nederl. Tooneelvereeniging *Onder Dokters handen* van M Dreyer. De Kon. Vereeniging heeft bovendien ook de leden tot de première van *Een Kriezis* door Marcellus Emants uitgenoodigd. De voorstelling, door het bestuur zelve te organiseeren, was die, waarop wij gisteravond vergast zijn.

Den Haag memoreert allereerst de voorstelling in tegenwoordigheid der Koninginnen waarvoor door deze afdeelingen aan het

(1) Men zie het bericht aan het slot van dit verslag. Red.

N. T. B. de schouwburg werd afgestaan, terwijl zij anders haar leden een voorstelling der Koninklijke Vereeniging had kunnen aanbieden; ook heeft zij voor de bedoelde opvoering subsidie gegeven. Voorts wijst zij op de reorganisatie-plannen in zake de Tooneelschool, door haar ingediend. Den leden werd een voordrachten-avond van Hubert Laroche uit Antwerpen aangeboden. Vernieuwde propaganda leidde tot uitbreiding van het ledental doch niet in die mate dat daardoor het bestuur bevredigd was; men zou ook beschikking over meer geld willen hebben om meer te kunnen doen.

Nieuwe leden heeft ook Utrecht weten te winnen, al is door allerlei uitgaven ook daar de kas niet zoo welvoorzien als het bestuur wel zou wenschen. Het Nederlandsch Tooneel en de Nederl. Tooneelvereeniging boden ook den leden hier voorstellingen aan, voorts was hier een soirée, waar Mevrouw Holtrop, Hubert Laroche en Ko van Dyk optraden. Dit bestuur blijft op propagandamiddelen bedacht. Met weemoed herdenkt het het verlies van Mr V. Sorgen.

In Groningen bleef het ledental stationair; ook hier zijn verschillende voorstellingen den leden om niet of tegen halven entréeprijs aangeboden.

Middelburg rapporteert dat daar alles bij het oude blijft; pogingen om meer belangstelling te wekken leden schipbreuk. Tot *De Zwerver* van den Tivoli-schouwburg, *Antigone* en *Boezemvrienden* van het Nederl. Tooneel hadden de leden toegang.

Het eenige lichtpunt voor Delft is dat er eindelijk weer eens een voordeelig kassaldo is. Het ledental blijft klein.

In Tiel echter gelukte het nieuwe leden te krijgen. Ook hier trad de heer Laroche op en, naar gemeld wordt, met veel succes.

De Haarlemsche afdeeling getuigt van zichzelve dat zij slaapt. Zij wijt dat aan een vicieusen cirkel: de kas is te klein om nieuwe krachten te werven en juist omdat deze uitblijven komt ook in den stand der kas geen verbetering.

Dordt herdenkt de vorige algemeene vergadering, binnen haar muren gehouden. Als gewoonlijk werden ook thans 12 abonnements-voorstellingen gehouden. Mevrouw Albregt-Engelman werd ook hier door den voorzitter gehuldigd. Hubert Laroche liet ook hier zich hooren. Het ledental is iets verminderd.

Wat eindelijk Harlingen betreft, de kleinste der minder talrijke afdeelingen, de toon van dit verslag klinkt droevig. Het schijnt wel dat alleen de waarnemende secretaris daar eenige belangstelling voor onze zaak bezit. Niettemin zag men ook hier nog kans Mevr. Albregt-Engelman een geschenk aan te bieden.

Van Gent is geen verslag ontvangen.

Resumeerend, komt men noodwendig tot de slotsom dat, gelijk op menigerlei gebied, ook in ons verbond, ook in de afdeelingen niet alles bereikt wordt wat wij wel zouden verlangen. Onverschilligheid, lakschheid, sleur bezorgen ook hier teleurstellingen aan hen, die niet ophouden onze zaak voor te staan. Toch zijn er gunstige teekenen en ze zijn talrijk genoog om den eind-indruk, ik zeg niet tot een blijden, maar haast tot een bevredigenden te maken. Amsterdam en Utrecht en niet deze alleen, hebben metterdaad getoond, dat waar er een vaste wil is, ook de goede weg zich wel vinden laat. Dien goeden weg ernstig te zoeken blijve ons aller streven, opdat steeds meer het verbond beantwoorde aan zijn roeping, waarvoor immers wij, die tot dat verbond behooren, tijd en moeite en geld moeten over hebben.

H. Smissaert.

Na Jhr Mr Smissaert den dank der vergadering te hebben gebracht, herneemt de voorzitter het woord om het door dr Mendes da Costa uitgebrachte verslag aan het Leescomité voor te lezen. De steller was wegens ongesteldheid verhinderd zelf tegenwoordig te zijn.

Verslag van het Leescomité
VAN HET
NEDERLANDSCH TOONEELVERBOND
9 Mei 1897 — 20 Mei 1898

Sedert de laatste algemeene vergadering, ontving het Leescomité vier stukken ter beoordeeling, één tooneelspel in drie bedrijven, een tooneelspel in één bedrijf, een treurspel in verzen, niet in bedrijven verdeeld, en een blijspel in één bedrijf.

Alle stukken waren verre beneden het middelmatige en werden dus onverbiddelijk afgekeurd.

De schrijvers van drie dezer werken lieten niets meer van zich hooren; maar de auteur van het treurspel schreef een brief, waarin zij de onderstelling uitte, dat haar stuk was afgekeurd omdat er een uitdrukking in voorkomt, die voor een niet-Christen kwetsend moet hebben geklonken. Zij legde uit, dat zij het geloof der verdraagzaamheid en wederzijdsch waardeeren het hoogst van al acht, en deelde mede dat het haar hinderde, met dus — (d. n. z. als iemand die het geloof van anderen krenken wil) — te worden beoordeeld.

Heeft het lezen van deze stukken ons dus niet veel tijd gekost, des te meer gaf ons te doen de vertooning van *Werkstaking* van E.P. Brandt van Doorne.

Nadat bekend was geworden dat de Kon. Ver. Het Nederlandsch Tooneel op de in ons vorig verslag medegedeelde gronden geweigerd had het stuk te spelen, werd én door de Vereeniging Tivoli-Schouwburg te Rotterdam, én door de Nederlandsche Tooneelvereeniging te Amsterdam het stuk ter lezing gevraagd, gelezen en ter opvoering aangenomen.

Daar de auteur zijn incognito niet wilde opheffen, moesten we als tusschenpersonen optreden, en wij sloten dan ook met beide vereenigingen een contract: buiten Amsterdam en Rotterdam mogen beide gezelschappen het stuk spelen, te Amsterdam alleen de Nederl. Tooneelvereeniging, te Rotterdam alleen de Vereeniging Tivoli-Schouwburg.

Hoewel wij in art. 7 van beide contracten het recht hadden voorbehouden o. a. de generale repetitie bij te wonen, zijn wij daartoe niet in staat geweest. Geen van beide gezelschappen deden ons weten wanneer de generale repetitie zou zijn. Op onze vraag om opheldering kregen wij zeer onvoldoende antwoorden.

Ook werd door beide gezelschappen veel te laat kennis gegeven wanneer de eerste voorstelling zou zijn. Van die te Rotterdam vernamen wij het den vorigen avond, van die te Amsterdam denzelfden morgen.

Het was ons dus totaal onmogelijk eenige propagande voor de zaak te maken. Maar niettemin achten wij het een bedroevend verschijnsel dat zoo bitterweinig leden van ons verbond de voorstelling hebben bijgewoond.

Als curiosum kunnen wij nog meedeelen dat in een «Leeuwarden Courant», de annonce van de voorstelling o. a. deze meedeeling bevatte. «Dit stuk is door het Leescomité van het Nederlandsch Tooneel van de 27 ingezonden stukken alleen goedgekeurd voor de Kroningsfeesten.»

Of het stuk ook door het gezelschap van den Nederlandschen Schouwburg te Antwerpen zal worden ingespeeld is nog niet zeker.

De critek was over het algemeen vrij gunstig; zelfs de *N. R. C.* die zeer veel op het stuk aan te merken heeft, prijst verschillende eigenschappen ervan; alleen in het *N.v.d.D.* lazen wij dat naar het oordeel van den Amsterdamschen verslaggever het stuk best ongeschreven had kunnen blijven.

Hoewel nu in Rotterdam het publiek niet drukker opkwam dan gewoonlijk in den Tivoli-Schouwburg het geval is, d. w. z. *slecht*, en in Amsterdam het stuk reeds na de derde voorstelling niet meer is opgevoerd, gelooven wij toch dat wij niet verkeerd hebben gedaan het stuk te bevorderen. Oordeelt uwe vergadering anders, dat gij dan ook besluite het Leescomité op te heffen.

Marcellus Emants.

M. B. Mendes da Costa.

20 Mei 1898.

Nu komt de Begrooting aan de orde. Als de vraag van den voorzitter of er iemand een algemeene opmerking heeft te maken, onbeantwoord is gebleven, wordt overgegaan tot het voorlezen der verschillende posten.

Algemeene Begrooting 1898/99.

Ontvangsten.

Art. 1. Contributie der Afdeelingen en der Algemeene leden.	f 4500.—
Art. 2. Rente	» 20.—
Art. 3. Nadeelig saldo	» 551.05
	f 5071.05

Uitgaven.

Art. 1. Bijdrage aan de Tooneelschool.	f 3701.05
Art. 2. Tijdschrift	» 900.—
Art. 3. Bijdrage voorstellingen door Afdeelingen te organiseeren	» 150.—
Art. 4. Reiskosten	» 150.—
Art. 5. Drukwerk	» 20.—
Art. 6. Bureaukosten	» 40.—
Art. 7. Onkosten Algemeene Vergadering	» 10.—
Art. 8. Onvoorziene Uitgaven	» 100.—
	f 5071.05

Vermoedelijk voordeelig saldo 1897/98 ± f 700.—

Deze begrooting wordt onder algemeenen bijval goedgekeurd, doch niet dan na een paar opmerkingen, gemaakt door de heeren Mr Banck en Scholten.

Eerstgenoemde brengt nog een woord in het midden met betrekking tot het tijdschrift. Hij herinnert er aan hoe voorheen door hem werd aangedrongen op samensmelting van het orgaan met een ander kunstblad, daar de geringe som, die voor het tijdschrift is uitgetrokken, het niet wel mogelijk maakt een het Tooneelverbond ten volle waardig orgaan te doen verschijnen. Desalniettemin, vereenigt de Haagsche afdeeling zich met het voorstel van het Hoofdbestuur, terwijl het ten zeerste betreurt dat de samenwerking met de Vlamingen geen beter resultaten heeft opgeleverd. De eerste nommers hebben een groote teleurstelling gewekt. Immers, het bleek dat de Vlamingen het blad beschouwden als een voortzetting van hun eigen orgaan, waarin eenige ruimte werd gelaten aan onze medewerkers. Van broederlijke samenwerking aan een gemeenschappelijk vakblad bleek niemendal en van alle zijden rezen klachten daaromtrent.

Dr Vinkesteyn antwoordt den spreker door een paar feiten in herinnering te brengen. Een reeds vroeger door Mr E. J. Bank gedaan voorstel tot samensmelting van ons orgaan met een ander kunstblad had ten gevolge een bespreking met het bestuur van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond, waarna werd besloten tot het uitgeven van een gezamenlijk orgaan, dat in Antwerpen zou verschijnen en waar an de heeren Pol de Mont en Max Rooses zouden meêwerken. Spreker billijkt volkomen de bezwaren van Mr Bank, vooral wat de eerste afleveringen betreft en hij leest een artikel voor uit het met de Zuid-Nederlanders gesloten contract, waaruit blijkt dat het Hoofdbestuur eerst na het stellen van, voor onze leden gunstige voorwaarden, de overeenkomst met den Z. N. Tooneelbond had aangegaan. Doch in den beginne werden dezen niet stipt door de Vlamingen nagekomen. Later ging dit wel beter en het is dan ook minder aan de Vlaamsche Redactie dan aan den Vlaamschen uitgever te wijten, dat samenwerking op den duur ongewenscht bleek. Ofschoon omtrent den Antwerpschen drukker de beste informaties waren ingewonnen, bleek deze heer niet te beantwoorden aan de verwachting van het Hoofdbestuur. De verzending geschiedde ongeregeld. Tal van klachten kwamen in en werden met den meesten spoed overgebracht zonder, nochtans, het gewenschte gevolg te hebben. Of men moest ettelijke weken achtereen, of voortdurend te vergeefs op antwoord wachten. In den toestand kwam geen verbetering.

Het hoofdbestuur weet dan ook niet met welk bestaand belgisch kunstblad men zich zou kunnen vereenigen; doch heeft, intusschen, van Noord-Nederlandsche uitgevers aanbiedingen gekregen, die aannemelijk mogen geacht worden. Het is nu zeker dat het orgaan zal kunnen verschijnen gedurende het speelseizoen; hetzij elke week, hetzij drie malen in de maand en zonder dat het iets meer behoeft te kosten, zal het *Tooneelverbond* weder zijn eigen vakblad kunnen krijgen.

Mr Banck had ook nog den wensch geuit dat de leden van ons verbond niet mochten verstoken blijven van mededeelingen omtrent het Zuid-Nederlandsche Tooneel. Aan dit verlangen was bij voorbaat tegemoet gekomen, daar de Zuid-Nederlandsche Tooneelbond in ons nieuw orgaan zijn officieele mededeelingen zal kunnen plaatsen en voorts bijdragen van Zuid-Nederlandschen oorsprong zullen worden opgenomen, voor zoover de redacteur dezen daartoe geschikt acht en onder zijne verantwoordelijkheid.

Mr Banck zegt den spreker dank voor zijn inlichtingen en verklaart dat de Haagsche afdeeling het voorstel van het hoofdbestuur zal ondersteunen.

Nu komt aan de orde het onderdeel der algemeene begrooting, nl. de

Begrooting Tooneelschool 1898/99.

Ontvangsten.

Art. 1. Bijdrage van H. M. de Koningin	f 5000.—
» 2. Giften, jaarlijksche bijdragen, enz.	» 210.—
» 3. Rente Fonds Hacke van Mijnden	» 50.—
» 4. Schoolgelden	» 500.—
» 5. Bijdrage algemeene kas	» 3701.—
	f 6461.05

Uitgaven.

Art. 1. Jaarwedde van den Directeur, tevens belast met het onderwijs in lezen en verklaren van Nederlandsche en uitheemsche tooneelstukken en in verband daarmede de tooneelgeschiedenis en de tooneelletterkunde	f 4000.—
» 2. Jaarwedden van het onderwijzend personeel:	
a. Voordracht, spel en figureeren	f 1400.—
b. Zang, uitspraak van het Nederlandsch, stemvorming	» 360.—
c. Costuum- en costumeerkunde, mimiek, grimeeren, teekenen.	» 360.—
d. Dansen, schermen, plastische en mimische oefeningen	» 360.—
e. Fransch, Hoogduitsch, Engelsch	» 360.—
	» 3110.—
Art. 3. Toelage Mevrouw Rennefeld	» 250.—
» 4. Belasting	» 160.—
» 5. Verwarming, verlichting	» 160.—
duinwater	» 230.—
» 6. Schoonmaak schoollokalen	» 80.—
» 7. Erfpacht	» 437.05
» 8. Rente 4 % leening	» 20.—
» 9. Aflossing 4 % leening	» 500.—
» 10. Bureaukosten	» 10.—
» 11. Schoolbehoeften en bibliotheek	» 180.—
» 12. Onderhoud gebouw	» 250.—
» 13. Onderhoud meubilement	» 70.—
» 14. Verwarming en schoonmaak gymnastieklokaal	» 34.—
» 15. Pianohuur en stemmen	» 60.—
» 16. Onkosten examens	» 70.—
» 17. Assurantie	—.—
» 18. Onvoorziene uitgaven	» 100.—
	f 9461.—

Op de vraag van den voorzitter of iemand ook algemeene opmerkingen heeft uit te spreken, volgt geen antwoord, waarna de posten één voor één worden opgelezen. Mr Banck vraagt het woord over post 2 der uitgaven, betreffende het onderwijs in voordracht en spel. De spreker rekent deze vakken tot de allervoornaamste en daarom het

uitgetrokken bedrag in verhouding tot andere posten te gering. Hij heeft geconstateerd dat het onderwijs gegeven wordt door menschen, die wel ijverig zijn, maar ongelukkig niet vrij. Dezen kunnen zich niet anders dan in hun vrije uren aan de lessen wijden, want hun tijd behoort eerst in de tweede plaats aan de *Tooneelschool*. Dit nu, betreurt Mr Banck ten zeerste, daar onregelmatigheid in het geven der lessen daarvan het gevolg is. Er moet een grooter bedrag vastgesteld-, en omgezien worden naar een deskundige, een vakman, die zich geheel aan het onderwijs kan wijden.

De heer Emants wijst op de bezwaren aan een zoodanige regeling verbonden. De voorzitter acht, bovendien, den toestand veel minder onbevredigend dan Mr Banck dien schetste. De wegens afwezigheid van den leeraar verzuimde tijd is steeds weer ingehaald. Daarenboven, drie personen en niet één zouden moeten worden gesalarieërd zoodat zij van hun inkomen van de Tooneelschool zouden kunnen leven en dat gaat de middelen te boven. De heer Banck wijst er nu op dat spel en voordracht toch hoofdzaak is. Wanneer dit onderwijs maar goed gegeven kon worden en regelmatig, zou er al veel gewonnen zijn. De voorzitter oppert nog een ander bezwaar. Welk goed acteur zou het tooneel willen vaarwel zeggen om zich aan het onderwijs te wijden? Hoe hoog zou hij zijne eischen niet moeten stellen, zoo hij dit deed, om geen financieele schade te lijden? Hierop antwoordt Mr Banck dat hij dan ook niet dacht aan een tooneelspeler in functie, die veel succes heeft en eene mooie positie zou moeten opofferen. Een uitnemend acteur is, bovendien, volstrekt niet steeds een goed onderwijzer. Heeft hij, die les geeft in voordracht en spel, een zeer sterke persoonlijkheid, dan zal men al heel licht in zijn leerlingen daarvan zwakke afdrukken krijgen en niets anders. Maar men kan een rustend tooneelspeler aanstellen, van wiens talent voor het onderwijs men zeker is. Hierop deelt de heer Emants mede dat men hoop heeft iemand te vinden, die inderdaad èn vakman èn vrij is; waarop Mr Banck den voorzitter voor zijn gegeven inlichtingen dank zegt.

De Amsterdamsche afgevaardigde Scholten vraagt inlichtingen omtrent de post pianohuur. Hij vraagt of er al dan niet beloofd is aan de Tooneelschool een piano ten geschenke te geven. Hierop antwoordt de heer Wilson dat er eens, namens een derde, een vage belofte is gedaan door iemand, die later moest erkennen wel wat meer te hebben gezegd dan hij verantwoorden kon.

Ten slotte wordt de begrooting goedgekeurd onder dankzegging aan den penningmeester voor het gehouden beheer.

Rapport der Commissie voor de Volksvoorstellingen.

Dit werd voldoende geresumeerd in het jaarverslag.

De voorzitter voegt hieraan nog toe het bericht dat het hoofdbestuur pogingen heeft gedaan om den *Gijsbrecht* voor het volk opgevoerd te krijgen en zich daartoe in verbinding had gesteld met wijlen den heer Mr Van Sorgen. In Amsterdam mocht dit echter niet, daar het *Cahier des charges* van de Schouwburgdirectie de heffing van zoo lage toegangsprijzen verbood; in 's Gravenhage kon het niet, omdat het overbrengen van decoratiën en kostuums te veel geld zou verslinden en voor Utrecht gold hetzelfde bezwaar.

De laatste twee punten van den beschrijvingsbrief.

Besloten werd dat de afdeeling aan welke rekening en verantwoording moet worden gedaan, zou wezen de Amsterdamsche en aan het hoofdbestuur werd opgedragen onderhandelingen te voeren met de verschillende afdeelingen omtrent de plaats, waar de volgende algemeene vergadering zal worden gehouden.

Nu werd overgaan tot de benoeming van vier leden van het hoofdbestuur, wegens het overlijden van den heer Mr W. G. F. A. van Sorgen en het periodiek aftreden van de heeren Marcellus Emants, dr C. J. Vinkesteyn en dr M. B. Mendes da Costa.

Uitgebracht werden 45 stemmen. De algemeene vergadering herkoos den heer Emants met 45, dr Vinkesteyn met 45 en dr Mendes da Costa met 42 stemmen (drie werden er op den heer Emauts uitgebracht). Ter vervulling van de vacature Mr Van Sorgen, koos de vergadering den heer Crena de Jongh, met 30 stemmen; terwijl op Mr M. G. L. Van Loghem 10 en op den heer J. Milders 3 stemmen werden uitgebracht.

Tot redacteur van *Het Tooneel* werd gekozen de heer Frits Lapidoth met 45 van de 45 uitgebrachte stemmen.

Reorganisatie der Tooneelschool.

Na eene pauze, werd aan de orde gesteld punt 6 van den beschrijvingsbrief, luidende:

Voorstel der afdeeling 's Gravenhage nopens reorganisatie der Tooneelschool.

Dit voorstel luidt:

« De Haagsche Afdeeling van het Nederlandsch Tooneelverbond neemt de vrijheid de volgende voorstellen tot reorganisatie der Tooneelschool U ter overweging aan te bieden, met verzoek die aan het oordeel der algemeene vergadering te willen onderwerpen.

Het is ons na langdurige ondervinding gebleken, dat de eigenlijk gezegde tooneelspeelkunst op de Tooneelschool onvoldoende wordt beoefend. Het onderwijs in spel en voordracht wordt door acteurs en actrices gegeven, die somtijds buiten Amsterdam woonachtig, door hun drukken werkkring en herhaalde afwezigheid in de noodzakelijkheid verkeeren de lessen onregelmatig te geven. Het is om in die leemte te voorzien en de tooneelschool als vakschool beschouwd, beter aan haar bestemming te doen beantwoorden, dat het noodig is een *vakman* aan het hoofd der inrichting te plaatsen, die zich onafgebroken aan die taak kan wijden; de wenschelijkheid eener dergelijke wijziging is blijkbaar in het reglement der tooneelschool voorzien, waar in art. 14 aan den Directeur het onderwijs in spel en voordracht kan worden opgedragen. Daartoe zal het noodig zijn, de facultatieve bepaling door een imperatief voorschrift te doen vervangen.

Een andere wijziging, die eveneens noodig wordt geacht, betreft den *leeftijd* voor de toelating der leerlingen (art. 27), die vroeger op 13 en thans op 15 jaren bepaald, met drie jaren zou moeten worden verhoogd en dus op *18* jaren zou moeten worden vastgesteld.

Bij de toelating op een rijperen leeftijd kan van de zijde der leerlingen meer ernst en toewijding worden verwacht, terwijl tevens met meer zekerheid over hun aanleg en geschiktheid zal kunnen worden geoordeeld. Bij aanneming dezer wijziging zou wellicht de driejarige *cursus* (art. 3) tot een *tweejarigen* kunnen worden herleid. De tooneelschool moet niet een inrichting zijn tot aankweeking van mogelijke toekomstige tooneelspelers, maar een cursus openen voor jeugdige aankomende kunstenaars, die zich verder in het vak hunner keuze wenschen te bekwamen.

Bovendien zal de *splitsing* der leerlingen in *twee afdeelingen* A. en B. behooren te *verdwijnen*, daar die uit een paedogogisch oogpunt afkeuring verdient en noch in het belang der leerlingen, noch in dat van het onderwijs wenschelijk is.

De *voorwaarden van toelating* behooren voor alle leerlingen dezelfde te zijn, waarbij meer op aanleg en geschiktheid dan op wetenschappelijke kennis behoort te worden gelet. De vereischten in de eerste alinea van art. 29 gesteld, kunnen als voldoende worden beschouwd.

Daarentegen verdient het denkbeeld overweging, in hoeverre bij de toenemende belangstelling in de beoefening der uiterlijke welsprekendheid bij den beschaafden stand, het wenschelijk zoude zijn een *cursus voor dilettanten* te openen. In verband met eene concurreerde instelling, die zich in de laatste jaren te Amsterdam heeft gevestigd, verkrijgt die vraag een actueel belang

Ten slotte kan, volgens de meening onzer Afdeeling, de *prijskamp*, zooals die in art. 41 van het Reglement op de Tooneelschool is omschreven, *vervallen*, waar die voor de enkele leerlingen, welke in de termen vallen mede te dingen, als eene nutteloozo schijnvertooning moet worden beschouwd en bovendien kan geacht worden overbodig te zijn. Bij het eind examen worden toch reeds door de leerlingen in het openbaar proeven in spel en voordracht afgelegd. »

Dit voorstel werd in den beschrijvingsbrief gevolgd door het volgende advies der *Commissie van Beheer en Toezicht over de Tooneelschool.*

Het advies der *Commissie van beheer en Toezicht over de Tooneelschool* luidt als volgt:

« De Commissie heeft in hare vergadering van 19 Maart jl. de voorstellen door de afdeeling 's Gravenhage van het Nederlandsch Tooneelverbond ingediend, besproken en is tot de slotsom gekomen, dat zij moet adviseeren de eerste drie (het imperatief stellen van de bepaling, dat de directeur der School leeraar moet zijn in voordracht en spel; het brengen van den leeftijd van toelating van 15 op 18 en daarmee het verkorten van den cursus van drie tot twee jaar; de splitsing in A. en B. leerlingen) niet in behandeling te nemen. Het tegenwoordig reglement is vastgesteld op de vergadering door het Verbond in 1895 te Groningen gehouden; het is dus nog niet eens drie jaar in werking. Over de resultaten kan derhalve nog niet geoordeeld worden. Voor zoover zij beoordeeld kunnen worden, is de Commissie er tevreden over, doch zij herhaalt, het nieuwe reglement is nog te kort in werking om reeds nu te kunnen zeggen, welken invloed het heeft gehad

Doch dit meent de Commissie gerust te kunnen beweren, dat er geen beter middel is om een school geheel te desorganiseeren, directeur en leeraren onzeker en weifelend te maken in het vaststellen der regels voor hun beheer en onderwijs, de leerlingen te desorienteeren, dan telkens van systeem van onderwijs te veranderen. De Commissie adviseert ten sterkste haar thans ten minste eenigen tijd te laten, alvorens met nieuwe wijzigingen, die in het onderwijs verandering brengen, aan te komen.

Wat betreft de cursussen voor dilettanten, meent de commissie dat er geen bezwaar tegen kan bestaan, wanneer dergelijke cursussen zich kunnen bedruipen of wanneer er overvloed van geld in de kas aanwezig is, ze in de schoollokalen buiten de uren van het gewone onderwijs te doen geven.

Eindelijk de Prijskamp. De commissie zou uit een paedagogisch oogpunt dezen niet gaarne zien afgeschaft. Zij meent echter wel, dat er aan de inrichting daarvan en aan het eindexamen iets hapert. Een nieuw reglement op het eindexamen, dat door de commissie zelve wordt vastgesteld, is bij haar in bewerking. Zij meent, dat het aanbeveling verdient, daarin o. a. eene bepaling op te nemen, die verbiedt, dat aan leerlingen der tweede klasse, die aan den prijskamp deelnemen, een eersten prijs wordt toegekend. »

Het Hoofdbestuur, gehoord bovenstaand advies, heeft de eer het den Afdeelingen in overweging te geven, met de mededeeling, dat het Hoofdbestuur zich daarbij aansluit.

De voorzitter wijst erop dat Mr E. J. Banck zijn gevoelens omtrent de Tooneelschool heeft neêrgelegd in eene, op kosten der Haagsche Afdeeling gedrukte brochure, waarin de president der Haagsche Afdeeling het doet voorkomen alsof de daarin neêrgelegde denkbeelden reeds lang die der afdeeling waren. Dit, nu, verklaart spreker voor onjuist. Toen, in 1896, te Groningen, het nu vigeerende reglement werd vastgesteld, werd door de afdeeling van 's Gravenhage geen woord van die, zoogenaamd reeds lang gekoesterde denkbeelden gerept. Toen was Mr Banck dan ook nog niet haar voorzitter. Hij was dan ook nog niet eens lid van het *Tooneelverbond*; want dat is Mr Banck nog maar zeer kort. De vergaderingen der Haagsche Afdeeling worden slecht bezocht en Mr Banck, die meer van tooneelzaken weet dan de meeste opkomende leden, kan daar gemakkelijk zijn voorstellen aangenomen krijgen. Dit bewijst niet dat die voorstellen den meesten leden werkelijk na aan het hart liggen. Spreker betoogt dan ook dat de, in de brochure uitgesproken denkbeelden niet mogen worden aangemerkt als zijnde die der afdeeling, doch veeleer als de persoonlijke denkbeelden van Mr Banck.

Hierop die denkbeelden zelf bestrijdende, zegt spreker dat zij reeds bij de reglementsherziening van 1895 zijn besproken, doch niet bruikbaar gebleken. Hij verwijt Mr Banck gebrek aan ernst. Verreweg de meeste argumenten, aangevoerd in de brochure, slaan *niet* op den toestand der Tooneelschool na 1895; doch op dien *voor* de reglementsherziening.

Bovendien, beweert spreker dat men onmogelijk nu reeds kan oordeelen over de werking van een reglement, dat nog niet eens drie jaren geleden is aangenomen. Zeker zal het niet volmaakt wezen en zeer zeker niet volmaakt blijven. Men maakt geen reglementen voor de eeuwigheid en, waar steeds de toestanden zich wijzigen, kunnen de wetten niet onveranderd blijven bestaan. Doch, het zou lichtzinnig wezen nu reeds tot herziening over te gaan. Dit mag men niet doen alvorens de bewijzen geleverd zijn dat het reglement van 1895 verkeerd heeft gewerkt en niet nu er nog geen enkele leerling den geheelen cursus heeft doorloopen onder de nieuwe wet. Daarom verzet het hoofdbestuur zich met alle kracht tegen eene reorganisatie van de gereorganiseerde Tooneelschool. Bovendien, men is niet aangekomen met een voorstel, doch alleen met een appréciatie, die tot een motie aanleiding kan geven.

Deze toelichting gaf aanleiding tot een heftigen woordenstrijd, waarvan wij alleen het algemeene verloop kunnen mededeelen, aangezien wij slechts door het bezit van een volledig stenografisch verslag in staat zouden zijn met volkomen juistheid de argumenten der sprekers weêr te geven.

Mr Vaillant — uit den Haag — vraagt het woord om een dubbel protest uit te brengen.

Vooreerst geeft hij zijn verontwaardiging te kennen over het beweren van den heer Emants, dat Mr Banck alleen zijn eigen denkbeelden en niet die der Haagsche Afdeeling zou hebben uitgesproken. Volgens spreker heeft de voorzitter meer gedaan dan hij mocht doen, door aldus, in den vertegenwoordiger eener afdeeling, den particulier aan te vallen. Hij heeft het voorgesteld alsof Mr Banck wel wat van tooneelzaken afweet en daardoor gemakkelijk zijn meening kan opdringen aan eene kleine kudde willenloos stemvee. Tegen deze insinuatie protesteert hij met alle kracht. Vooreerst is zij ongepast en ten tweede onwaar. Mr Banck dringt zijn meening aan niemand op. Het bewijs hiervan is dat, in de laatste vergadering, bezocht door tien of twaalf leden, waaronder niet de voorzitter van het Tooneel-verbond, eerst na langdurige discussie is besloten de onderhavige voorstellen aan te nemen als die der afdeeling. Deze is solidair met haren voorzitter.

Ten tweede, protesteert Mr Vaillant namens de Haagsche Afdeeling tegen het advies der *Commissie van Toezicht en Beheer*, niet alleen, maar ook tegen de handelwijze van het hoofdbestuur, welke Spreker in strijd acht met artikel 11, tweede lid, van het reglement. Men doet alsof het voorstel nog aan de orde moest worden gesteld; maar het is dit reeds op wettelijke wijze. Toch houdt men zich ten opzichte daarvan aan het 2e lid van artikel 11, ofschoon het behoort tot de categorie, bedoeld in het 1e.

Dit buiten debat stellen acht Mr Vaillant in strijd met de statuten en derhalve revolutionnair bedrijf. Spreker eischt stemming en verklaart dat, zoo men volgens 't advies van het hoofdbestuur en tegen alle usantieën in, het voorstel buiten behandeling laat, de afdeeling 's Gravenhage zien zal wat haar te doen staat.

De Voorzitter antwoordt dat hij niet meer heeft gedaan dan de vraag stellen hoe het komt dat de denkbeelden van den heer Banck altijd het richtsnoer der Haagsche Afdeeling zouden zijn geweest, terwijl daarvan niets bleek ter vergadering te Groningen en de Haagsche Afdeeling ze nu deelt, nu zij Mr Banck tot voorzitter heeft.

De voorstelling dat het hoofdbestuur de behandeling van het onderwerp niet wilde

is onjuist. In overeenstemming met het advies der Comissie van Toezicht en Beheer, oordeelt het hoofdbestuur den tijd tot reorganisatie nog niet gekomen en het is bovendien van meening dat er geen voorstel is gedaan.

Mr Vaillant zegt dat inderdaad de voorstellen afkomstig zijn van Mr Bank, doch nu zijn het die der haagsche afdeeling. De innerlijke waarde daarvan of het gebrek aan innerlijke waarde maakt een voorstel niet geschikt of ongeschikt om in behandeling genomen te worden. De vraag is maar of het wordt gedaan volgens den werkelijken vorm. Zoo ja, dan moet men 't laten bespreken; dan mag de souvereine vergadering het enkel *la mort sans phrase* waardig keuren; doch het gaat niet aan een afdeelings-voorstel zoo maar buiten debat te stellen.

De afgevaardigde Scholten van Amsterdam zegt dat Mr Vaillant gelijk zou hebben, indien het een gewoon voorstel betrof. Maar nu wil de Haagsche Afdeeling van de Tooneelschool heel wat anders maken dan zij altijd geweest is; haar wezen wijzigen. En dat kan de vergadering zoo maar niet doen. Eens moet er principieel zijn uitgemaakt wat de Tooneelschool eigenlijk moet zijn.

Mr Vaillant, ofschoon betwistend dat het reglement onderscheid maakt tusschen gewone en buitengewone voorstellen, vindt dat de heer Scholten gelijk heeft in hoofdzaak. De afdeeling Amsterdam heeft gevoeld dat commissoriaal maken van het voorstel noodig is en daar heeft Mr Vaillant niets tegen. Spreker wijst er voorts op dat niet officieel (en waarom niet?) maar toch door de dagbladen is bekend geworden dat Amsterdam een motie heeft aangenomen. Wat is daarmée nu?

De afgevaardigde voor Amsterdam, van Mandere, zegt dat zij eerst aangenomen is nadat de beschrijvingsbrief was verzonden.

Mr Vaillant vraagt of die motie ter bestuurstafel aanwezig is

De heer van Mandere zegt dat zij zal worden ingediend als het voorstel den Haag in behandeling wordt genomen.

Nu vraagt Mr Banck weder het woord om, op zijn beurt, het advies der commissie van beheer en toezicht als oppervlakkig te kenschetsen. Dit, nu, behandelt men wèl. Wat de ontijdigheid van zijn voorstel aangaat, verleden jaar zijn er reeds voorstellen in dien geest geformuleerd. Wat aangaat, het slecht opkomen der Haagsche leden op de afdeelings-vergaderingen, elders komen zij niet beter op en toch zal men niet durven beweren dat daarom de voorstellen der andere afdeelingen minder waarde hebben. Ook heeft men hier over die waarde niet te oordeelen, doch over de vraag of zij volgens de wet zijn ingediend.

Spreker veroordeelt verder de wijze van samenstelling der commissie van Beheer en Toezicht op de Tooneelschool, volgens hem niet veel meer dan een doublure van het hoofdbestuur, wat het prae-advies door haar uitgebracht nog in waarde doet verliezen, hoewel het op zichzelf reeds van schromelijke oppervlakkigheid getuigt.

De heer Fentenen van Vlissingen, na de houding van Mr Banck op een der vergaderingen van dezelfde commissie te hebben veroordeeld, zegt dat, toen het praeadvies werd uitgebracht, zes leden tegenwoordig waren, waarvan drie zitting hadden in het hoofdbestuur.

Het voorstel van het hoofdbestuur tot het niet in behandeling nemen der eerste drie punten van het Haagsche voorstel wordt aangenomen met 22 tegen 11 stemmen en 12 stemmen in blanco, waaronder die van Amsterdam.

De voorzitter ziet in deze beslissing niet anders dan de uitspraak dat de reglementswijziging op dit oogenblik ontijdig is. De vergadering heeft over de waarde der voorstellen niet geoordeeld.

M. Vaillant ziet in deze wijze van behandeling schennis der statuten, wat door den voorzitter met klem wordt ontkend. Mr Banck klaagt over onheusche bejegening door het hoofdbestuur. Namens de Haagsche afdeeling, wordt verklaard dat de afgevaardigden de vergadering zullen verlaten en eene afscheiding der afdeeling voorspeld.

De heer Scholten (Amsterdam) verzocht de heeren nog te blijven, daar hij de motie Amsterdam wijzigen mag in dezer voege, dat eene commissie van onderzoek wordt benoemd.

Mr Vaillant zegt nu het gedrag van Amsterdam heelemaal niet meer te begrijpen. Waarom werd dan niet vóór het voorstel gestemd?

De heer Scholten antwoordt dat hij in opdracht had tegen te stemmen als het in behandeling werd genomen. Nu dient de afdeeling hare motie in, zij wordt geamendeerd door de afdeeling Delft (Dr Vinkesteyn) en in dezenvorm in stemming gebracht:

MOTIE.

De alg vergadering, gezien de voorstellen 's Hage en het advies der commissie van Beheer en Toezicht over de Tooneelschool, noodigt het Hoofdbestuur uit in den loop van het jaar 1898 een commissie te benoemen van vakmannen, paedagogen en personen, die door hun studie of bekendheid met het tooneel daartoe in aanmerking komen om ter gelegener tijd advies uit te brengen over de beginselen, neergelegd in de drie eerste voorstellen van de afdeeling 's Gravenhage. Deze commissie zal, voordat zij met haar werk gereed is, op de algemeene vergaderingen rapport over haar werkzaamheden moeten uitbrengen.

Mr Vaillant vraagt zich nog eens af in welke vergadering hij is. Het behandelen is geweigerd en men gaat over de motie stemmen.

Mr Kalff (hoofdbestuur) licht toe dat de vergadering verklaard heeft dat de voorstellen praematuur zijn en anders niet, zoodat in bovengenoemden vorm de motie zeer goed in stemming kan worden gebracht.

Na eenig debat wordt de motie aangenomen met 28 stemmen. De afgevaardigden van den Haag, Groningen en Utrecht (met 17 stemmen) bleven buiten stemming.

Nu bleven nog ter bespreking over de voorstellen van 's Gravenhage betreffende de dilettanten-cursussen en de afschaffing van den prijskamp. Met goedvinden der Haagsche afgevaardigden, werd besloten dat ook daaromtrent de te benoemen comissie een rapport zou uitbrengen.

Hierop werd de vergadering gesloten.

Het verslag der algemeene vergadering is gezien en goedgekeurd door den algemeenen secretaris

H. SMISSAERT.

Het telegrafisch adres van hulde.

In den namiddag, kwamen een gedeelte der leden van het Hoofdbestuur en afgevaardigden in een der zalen van het *Amstel-hotel* nogmaals bijeen om een gemeenschappelijken maaltijd te houden. De heer Emants stelde een toast in op onze geëerbiedigde Koninginnen, waarop aan Hare Majesteiten een telegrafisch adres van hulde werd verzonden. Hierop mocht onze voorzitter het volgende antwoord ontvangen:

SCHOENFELS MARCELLUS EMANTS.

Hare Majesteiten brengen het *Nederlandsch Tooneelverbond* dank voor de toegezonden hulde.

Kamerheer,
(w. g.) VAN KATTENDYKE.

Ons Orgaan.

Ten slotte zij nog medegedeeld dat de leden van *Het Nederlandsch Tooneelverbond* gedurende het geheele volgende speelseizoen zullen ontvangen een eigen orgaan, dat in Nederland wordt uitgegeven en hun zal worden toegezonden hetzij den 1en, 10den en 20en van elke maand, hetzij alle weken. De officieele mededeelingen van den *Zuid-Nederlandschen Tooneelbond* zullen hierin worden opgenomen.

Wij hopen, in het eerste nummer, een volledig alfabetisch register op den afgeloopen jaargang te geven.

F. L.

Zuid-Nederlandsche Tooneelbond.

3e Jaarlijksche Algemeene Vergadering.

De derde jaarlijksche Algemeene Vergadering van den Zuid-Nederlandsche Tooneelbond werd gehouden te Antwerpen, in het lokaal *Flora*, Anneessensstraat, op Zondag 15 Mei 1898. Wij laten hier een kort verslag van het aldaar verhandelde volgen.

De zitting wordt geopend te 11 uren des voormiddags door den heer A. Cornette, voorzitter van den Bond. Naast hem nemen plaats aan de bestuurstafel de heeren P. Billiet, ondervoorzitter, G. De Lattin, secretaris, F. van Laer, penningmeester, H. Laroche en F. van Cuyck, leden van het bestuur.

De heer Tokkie, lid van het bestuur, heeft zich schriftelijk verontschuldigd over zijne afwezigheid.

De SECRETARIS leest het proces-verbaal der 2d Jaarlijksche Algemeene Vergadering, gehouden in Mei 1897. Tot geene bespreking aanleiding gevend wordt dit verslag goedgekeurd.

Daarna houdt de SECRETARIS lezing van zijn verslag over de werkzaamheden van het Bestuur gedurende het maatschappelijk jaar 1897-1898.

Dit verslag luidt als volgt:

3de Jaarlijksche algemeene vergadering van den Z. N. Tooneelbond.

« Ik durf vertrouwen, Mijnheeren, dat ik heden als secretaris veel bijval zal oogsten, zoodra ik u zal hebben opgesomd, al wat er door het Bestuur van onzen Bond in het afgeloopen jaar werd uitgevoerd.

Wij wezen er op in ons vorig jaarverslag, dat er heel wat kon gedaan worden door onzen kring, dat wij als het ware eene plaats hadden ingenomen, die reeds lang had dienen bezet te zijn om het werk te doen dat door ons nu als noodig wordt uitgevoerd, alleen omdat wij het als een nuttigen, ja onmisbaren arbeid beschouwen. Wij stellen ons dus voor, maar voort te loopen op het ingeslagen pad, wel verzekerd dat wij op de goede baan zijn, en het onze plicht is voort te doen.

Onze bestuurvergaderingen waren dit jaar zeer talrijk, want wij kwamen geregeld elke week bijeen. Deze vergaderingen werden niet telkens door afzonderlijke brieven aangezegd; het bestuur maakte gebruikt van de redactievergaderingen, voor zooveel er punten van ondergeschikt belang waren af te handelen; van het oogenblik dat er iets belangrijks moest beslist worden, werden er bijzondere vergaderingen gehouden, die telkens door bijna al de bestuurleden werden bijgewoond.

Het eerste werk van belang dat wij hielpen tot stand brengen was de uitgave van het weekblad *Het Tooneel* in samenwerking met het Nederlandsch Tooneelverbond, waarover wij in ons vorig jaarverslag reeds gewaagden.

Dit was een hoogst belangrijk feit: dat wist en begreep de heer Emants zeer wel, toen hij er over gewaagde, en bij de neerlegging van het voorstel in ons bestuur was men algemeen van gevoelen, dat de zaak zoo onverhoopt, zoo verrassend, zoo verblijdend was om niet eenigszins aan de mogelijkheid van hare verwezenlijking te twijfelen. Lang bleef de twijfel voortduren, lang werd er om gedacht, over vergaderd, gewikt, gewogen, tot eindelijk, na eene vergadering, gehouden in het Plantyn Museum, met den heer Vinkensteyn, van Schiedam, de wederzijdsche verplichtingen bepaald werden vastgesteld, en een overeenkomst gesloten met den drukker Cl. Thibaut, uit onze stad, om het blad uit te geven. Zekerheid was er dus verkregen dat het een voltrokken feit was. Noord en Zuid zouden wekelijks hunne gedachten wisselen in een blad, over de verschillende tooneelkwestiën, over de verschillende belangen, de wederzijdsche tooneelen betreffend. Zoo verscheen het weekblad voor Noord en Zuid onder den eenvoudigen titel *Het Tooneel* en onder redactie voor N. N. van den heer J. Vriesendorp; voor Z. N. van onzen voorzitter, den heer A. Cornette, met den heer H. Melis als secretaris.

Heeft nu *Het Tooneel* diensten bewezen aan onze zaak? Heeft het blad beantwoord aan de eischen die men aan zoo'n vakblad kan en moet stellen? Ziedaar eene vraag, die wij hier bescheidenheidshalve onbeantwoord moeten laten.

Dat het echter in alle opzichten een interessant vakblad is geweest, zal niemand ons waarschijnlijk tegenspreken, en dat het niet langer kon blijven voortbestaan, zal ongetwijfeld door velen betreurd worden. (Over dit niet voortbestaan komt later meer). Kunnen wij dus in den loop van a. s. winter *Het Tooneel* niet meer aan onze leden t'huis zenden, wij hopen toch dat *Het Nederlandsch Tooneel* opnieuw zal verschijnen, en wederom dienst doen als officieel orgaan van onzen Bond.

Toen wij het vorig jaar Mevr. Verstraete-Lacquet bij gelegenheid van haar gouden jubelfeest zoo prachtig vierden, lag het al dadelijk in onze bedoeling hetzelfde te doen voor den heer F. Van Doeselaer, die een jaar later insgelijks jubelfeest zou vieren. Mej. E. Jonkers en de heer H. Laroche zorgden voor de inzameling der noodige gelden, en werkten zoo buitengewoon, zoo ijvervol, dat er niet minder dan 1900,00 fr. bijeen werden vergaard, waarvoor onder meer schitterende geschenken, het portret van den jubilaris werd aangekocht, geschilderd door H. Luyten, en dat algemeen als een meesterstuk van dezen uitstekenden kunstschilder wordt bewonderd.

De heer Van Doeselaer werd, even als zijne kunstzuster, op het Stadhuis ontvangen door het College van Burgemeester en Schepenen, door onzen voorzitter met de noodige toespraak voorgesteld, waarop de Burgemeester antwoordde. Kortom, eene hartelijke ontvangst, die de heer Van Doeselaar zeker niet spoedig zal vergeten, en waarvan wij allen ook de beste herinnering zullen bewaren.

Na afloop van dit feest werd Mejuffrouw E. Jonkers wegens bewezen diensten benoemd tot eerelid van onzen Bond, welke eeretitel bereidwillig door de beganfde artiste werd aanvaard.

Voor de feestviering van Mevrouw Van Peene te Gent zond onze Bond aan het inrichtingscomiteit eene geldelijke bijdrage, welke in dank werd aangenomen en waarvoor wij een vleiend schrijven ontvingen met de dankbetuiging van de inrichters.

Op onze vorige algemeene vergadering werd door den heer H. Laroche de wensch uitgedrukt, dat het gezelschap waarvan hij deel maakt, ook eens door onzen Bond in de gelegenheid zou gesteld worden eene kunstvertooning te geven. Deze wensch vond algemeene instemming, en het bestuur hield hiervan bijzondere rekening. Het was ons daarbij te doen eene wezenlijke kunstvertooning in te richten, en wij waren van meening dat een meesterstuk op vreemden bodem geteeld hiervoor evengoed in aanmerking kon komen als een gewrocht onzer nationale kunst: zoo keerden wij nogmaals tot Ibsen terug, en *Nora* zou dienen voor de bedoelde kunstvoorstelling.

Het opvoeren van dit werk was eene moeilijke en gevaarlijke onderneming, omdat de titelrol verplettend is, en er vrees kon bestaan dat geen actrice van ons gezelschap ze zou aandurven. Gevaarlijk, omdat de proef, ingeval van geheele of gedeeltelijke mislukking, nadeel kon toebrengen aan den goeden naam van ons gezelschap, na de prachtige vertolking van Gabriel Borckman door de Rotterdamsche artisten.

Ik geloof hier te mogen zeggen dat ons gezelschap zich in de proef buitengewoon heeft onderscheiden en dat *Nora* is vertolkt geworden op een wijze die de moeilijksten

heeft kunnen bevredigen. Al de artisten, die in het stuk optraden, verdienen niet alleen onzen lof, maar onze bewondering, en het is dank aan hunne buitengewone begaafdheid dat de Bond misschien met *Nora* zijn grootste succes heeft beleefd, een succes dat in de toekomst moeilijk zal kunnen overtroffen worden. Ik houd er aan in naam van ons bestuur, in naam van u allen onzen dank te betuigen aan de keurige tooneelspelers die ons ter zijde stonden, en in het bijzonder aan Mevr. Dilis, die zich in de titelrol bijzonder onderscheiden heeft.

De tweede vertooning was zelfs onder finantieel oogpunt een succes, doch hierover zal onze penningmeester U nader kunnen inlichten.

Het tweede feest, dat wij onzen leden mochten aanbieden, was kleiner in omvang en van beteekenis, maar werd toch zeer interessant, door de medewerking van Willem Van Zuylen, een der beste Noordnederlandsche tooneelspelers, waarmede veel onzer leden wellicht voor de eerste maal mochten kennis maken.

Het concert-voorstelling werd gegeven in samenwerking met de Hollandsche Club, ten voordeele van het N.-N. Comiteit tot hulpbetoon. Het feest liet een boni van ruim 500 frs ten bate van laatstgenoemde liefdadige inrichting. Hier vereenigde dus onze Bond het nuttige met het aangename en heeft alzoo dubbel goed werk verricht.

Het bestuur wilde zijn leden tot sluiting van het winterseizoen vergasten op een vertooning van de Rotterdammers, maar de te hooge eischen van deze laatsten hebben ons doen terugschrikken, daar wij onze gelden niet durfden wagen, weinig verzekerd als wij waren van eenen voordeeligen uitslag. Wij hebben ons insgelijks gewend tot het gezelschap van den heer Hendrickx te Brussel. Wij dachten dit te laten optreden in het te Antwerpen nog onbekend werk van Nestor De Tière, *Wilde Lea*, met de medewerking van Mevrouw Julie Cuypers. Ook dit mislukte, om reden dat dit gezelschap verbonden was bij kontrakt tot in Mei vertooningen te geven van *Het teeken des Kruis* en *De twee Verstootelingen*. Maar uitgesteld is niet verloren: wij hopen dit in den loop van het volgend seizoen te kunnen bewijzen.

Op 21 Februari ontvingen wij van het bestuur van den Noordnederlandschen tooneelbond, het bericht dat het tooneelblad voortaan niet meer voor gezamentlijke rekening kan verschijnen, gezien de moeilijkheden van bestuurlijken aard, waarvan wij hier niet verder willen onderzoeken in hoever zij al of niet gewettigd zijn. Zooals hooger werd aangehaald, zullen denkelijk onze leden *Het Nederlandsch Tooneel* in de plaats krijgen. Wij kunnen hierbij niet nalaten onze spijt uit te drukken over de genomen beslissing van wege onze Noorderbroeders, welke spijt zeker ook door vele van hen zal gedeeld worden. Wij hopen desniettemin op dezelfde vriendschappelijke wijze te kunnen samenwerken, voor zooveel onze belangen, de belangen onzer tooneelspelers, en in het algemeen de belangen der tooneelspeelkunst, dit zullen vergen.

Ziedaar, Mijnheeren, het relaas onzer werkzaamheden in het afgeloopen jaar. De toekomst zal ons weinig rust gunnen, want er kan nog veel gedaan worden, en overal waar wij op ons gebied iets nuttigs zullen kunnen verrichten, zal men onzen naam lezen. Een werk, dat wij op ons hebben genomen alvast te doen opvoeren, is *Koning Hagen*, het bekroond treurspel van ons medelid H. Melis, dat, wij hopen het, in het begin van het aanstaande speelseizoen zal vertoond worden door het gezelschap van den heer Van Doeselaer en waarin zijne beste artisten zullen kunnen optreden. Dit is voor het volgend tooneeljaar onze eerste en beste zorg. Kunnen wij zoo jaarlijks een of twee kunstwerken op ons repertorium brengen, dan reeds zullen wij na eenige jaren met voldoening mogen terug zien op hetgeen onze Bond in het belang de tooneelspeelkunst zal tot stand gebracht hebben ».

Algemeene toejuiching begroet dit verslag.

Bij de rondvraag van den Voorzitter, of een der leden aanmerkingen te maken heeft op het verslag over de werkzaamheden van het Bestuur, verlangt niemand het woord te nemen. Bijgevolg is dit verslag met algemeene stemmen goedgekeurd.

De heer VAN DOESELAER zegt, in verband met het verslag, iets te willen in 't midden brengen, en namelijk dit: dat hij zich niet vereenigt met het spijt, in het verslag uitgedrukt dat ons orgaan voortaan zonder de medewerking der Noord-Nederlanders verschijnen zal. Hij vond de artikels uit Noord-Nederland veelal te lang en te weinig belangwekkend voor onze lezers, minder met Noord-Nederlandsche toestanden vertrouwd.

Daarop antwoordt de VOORZITTER dat hij zich wel aansluit bij het spijt, door den secretaris uitgedrukt over het afspringen der samenwerking, en wel vooral met het oog op het te bereiken doel: samenwerking van Noord en Zuid op tooneelgebied. Hij neemt aan dat al de N.-N. artikels niet in den smaak konden vallen van een groot gedeelte onzer vlaamsche lezers, alleen bekend met onze toestanden; dit belet evenwel niet, dat meestal zulke opstellen in het blad werden opgenomen, die ook door ons, Zuid-Nederlanders, met belangstelling worden gelezen.

De heer LAROCHE meent dat het blad ten onzent meer gewild zal wezen buiten samenwerking met Holland, daar het daardoor een meer lokale tint zal krijgen.

De VOORZITTER. We mogen echter niet vergeten dat wij niet uitsluitend lokaal mogen zijn, daar ons blad het orgaan is van den Zuid-Nederlandschen Tooneelbond.

De heer DELATTIN die zich steeds op de hoogte heeft gehouden van de gebeurtenissen op Noord-Nederlandsch tooneelgebied, en daardoor met meer vrucht de lezing van het blad kon volgen, acht het ophouden onzer samenwerking zeer te betreuren. Hij verheugt er zich echter over dat wij elk een orgaan hebben, zóó de Zuid- als de Noord-Nederlandsche Tooneelbond, waarin wij onze gedachten kunnen wisselen.

De heer PAUL BILLIET. Men kan de kwestie van verschillende standpunten beschouwen; er was zeker vóór en tegen in de samenwerking, maar in elk geval vond hij het orgaan te uitsluitend geschreven met het oog op de leden der beide Tooneelbonden, te abstract.

De heer HUBERT MELIS houdt er aan te verklaren dat het afbreken met Noord-Nederland op de meest vriendschappelijke wijze geschied is, en dat onze herinneringen aan het jaar samenwerking, en wel inzonheid met de heeren Fritz Lapidoth en Vinkensteyn, om ter aangenaamst zijn.

De heer FRANS VAN LAER stelt voor den heer Fritz Lapidoth namens onze redactie een brief van sympathie te sturen. Daarna geeft hetzelfde lid, het ambt van schatbewaarder vervullend, verslag over den toestand der kas, welk verslag hier volgt.

GELDELIJKE TOESTAND DES BONDS.

« In het verloopen jaar zijn er ons slechts twee ontslagen toegekomen, namelijk van Mevr. Cortebeeck, uit Brussel en dit van den heer Jan Bruylants, van Antwerpen.

De heer Emm. Van Driessche werd ons door sterfgeval onttrokken. Deze, voor wat het getal betreft, geringe verliezen werden ons tiendubbel vergoed door het bijtreden van niet minder dan vier-en-dertig nieuwe leden, namelijk voor Antwerpen:

Mevrouw Verstraete-Lacquet, de heeren Nijman, Antoon Van Horenbeeck, Am. Musschoot, Schram, Reynders-Bisdom, G. Kurten, A. D'Aes. Arth. De Landtsheer, Karel Weyler, K. Simillion, Jos. Angermille, Jos. Malschaert, Bernard Bolle, Frans Van Doeselaer, W. Quistwater, Torfs, Henry Luyten, G. Springael, Cl. Thibaut, Dokter Goyens, Oscar Lambrechts, A. Goyens, majoor Pittoors, Paul Kemps, Jul Roelants, Van Riel, Jul. Harms, Aug. Van Cauter en Felix Derickx. Voor Brussel, de heeren Arth. Hendrickcx en C. De Visschere. De heeren Stroobant te Turnhout en M. Roelants, beheerder der Rotterdamsche Tooneellisten lieten zich insgelijks inschrijven. Nieuwe leden boden zich reeds aan voor het volgend jaar.

Ontvangsten.

'97 Mei	In kas	fr. 395,92
Oct.	Bijdragen der leden	
	69 à 5.00	345
	1 à 10	10
Nov.	De kunstvoorstellling *Nora* door de artiesten van ons Vlaamsch Tooneel, liet ons een voordeel van fr.	32,45
	Winst op loten	2,20
	Totaal	fr. 785,57

Uitgaven.

Uitbetaald aan ons orgaan *Het Tooneel*	fr. 168
Gift aan Mev. Van Peene	50
Verschillende onkosten: Kwijtschriften; Sekretariaat; Drukwerk; Kronen en Bloemtuilen; Briefwisseling orgaan:	95,80
Samen	fr. 313,80

Balans.

Inkomsten	fr. 785,57
Uitgaven	313,80
In kas	fr. 471,77

De heer LAROCHE bedankt den ieverigen schatbewaarder, welke bedankingen beaamd worden door al de aanwezigen.

De voorzitter stelt, namens het Bestuur, eene verandering voor aan de statuten van den Bond, namelijk aan de eerste alinea van art. 4, waarvan de ondervinding heeft bewezen, dat de herziening noodzakelijk is.

Dit artikel zou voortaan luiden:

« Op de jaarlijksche algemeene vergadering, die in den loop van April *of Mei* gehouden wordt, enz. »

De bijvoeging der woorden *of Mei* wordt zonder tegenkanting gestemd.

Er zijn drie leden te verkiezen voor het Bestuur. Twee daarvan zijn aftredende leden en herkiesbaar, namelijk de heeren Max Rooses en B. Tokkie. Voor de derde plaats wordt als candidaat voorgesteld de heer MELIS, in 1897-98 secretaris der redactie van *Het Tooneel*. Deze heer wordt gekozen.

Zijn alzoo benoemd tot bestuurlid voor een termijn van drie jaar: de heeren H. MELIS, Max ROOSES en B. TOKKIE.

De Heer PAUL BILLIET vraagt dat de Zuid-Nederlandsche Tooneelbond op zich neme den heer Minister te onderhouden over het feit, dat er in ons land geen eereteeken bestaat voor verdienstelijke tooneelkunstenaars. Zoo was het den inrichters der feesten ter eere van Mev. VERSTRAETE LACQUET en den heer VAN DOESELAER niet mogelijk deze feestelingen eenig bewijs te overhandigen, getuigend dat men aan hoogerhand hunne lange artistieke loopbaan erkende.

Er bestaat alleen de Leopoldsorde, maar de heer BILLIET twijfelt eraan of die zou toegestaan worden. Hij zou dus wenschen dat onze Bond zich wendde tot den heer Minister om de instelling te verkrijgen eener orde welke verdienstelijke tooneelkunstenaars zou kunnen ridderen.

Een paar leden drukken den wensch uit dat de bond zich dienaangaande in betrekking stelle met de nieuwgestichte « Fédération des Auteurs Dramatiques » te Brussel en met den « Tooneelschrijversbond » te Gent. Aangenomen.

De heer VAN LAER herinnert er aan dat toekomend jaar de heer Lemmens, van het nationaal tooneel, zijn 25-jarig jubileum als tooneelkunstenaar vieren zal. Hij vraagt dat men voor hem in verhouding doe wat men voor het 50-jarig jubileum van zijne medekunstenaars gedaan heeft. Algemeene bijtreding volgt op deze woorden.

De heer NYMAN, als eenig Nederlander op de zitting aanwezig, maakt zich de tolk zijner landgenooten te Antwerpen om den Bond te bedanken voor zijne kostbare medehulp tijdens het laatste weldadigheidsfeest ten voordeele van ondersteuning behoevende Noord-Nederlanders. Hij hoopt dan ook dat de te Antwerpen verblijvende vermogende Noord-Nederlanders, uit erkentelijkheid, zich bij den Bond zullen aansluiten, en stelt voor dat de Bond dien Heeren een omzendbrief in dien zin zond.

De voorzitter bedankt den Heer Nijman voor zijne beleefde woorden, maar betwijfelt het zenden eener circulaire als het gepaste middel om bijtredingen aan te werven. Het komt hem doelmatig voor, bij gelegenheid, persoonlijke stappen aan te wenden.

DE HEER DELATTIN zegt dat hij met tevredenheid terugziet op het werk, door den Bond gedaan, maar betreurt dat er niet meer kon gedaan worden voor het tooneelonderwijs.

DE VOORZITTER. De zaak is in 't geheel uit het oog verloren. Herhaadelijk werd er over gesproken. De toestanden zijn echter thans zóó, dat het kieschheidshalve een plicht is voor ons, den gespannen toestand van het Conservatorium niet meer te verwikkelen, aangezien het juist van het Conservatorium is, dat de door ons bedoelde uitbreiding van het tooneelonderwijs moet uitgaan. Overigens, het is het eenig punt van ons programma waaraan tot hiertoe geen begin van uitvoering kon gegeven worden.

Om te sluiten deelt de Voorzitter mee dat hij met genoegen melden kan, dat er eene overeenkomst getroffen is tusschen den Z. N. T. en den Heer Van Doeselaer, Bestuurder van den Nederlandschen Schouwburg te Antwerpen, voor het opvoeren van *Koning Hagen*, van HUBERT MELIS.

De Secretaris,
G. DELATTIN.